Neculai TABĂRĂ
Emil HOROMNEA
Mirela-Cristina MIRCEA

CONTABILITATE INTERNAȚIONALĂ

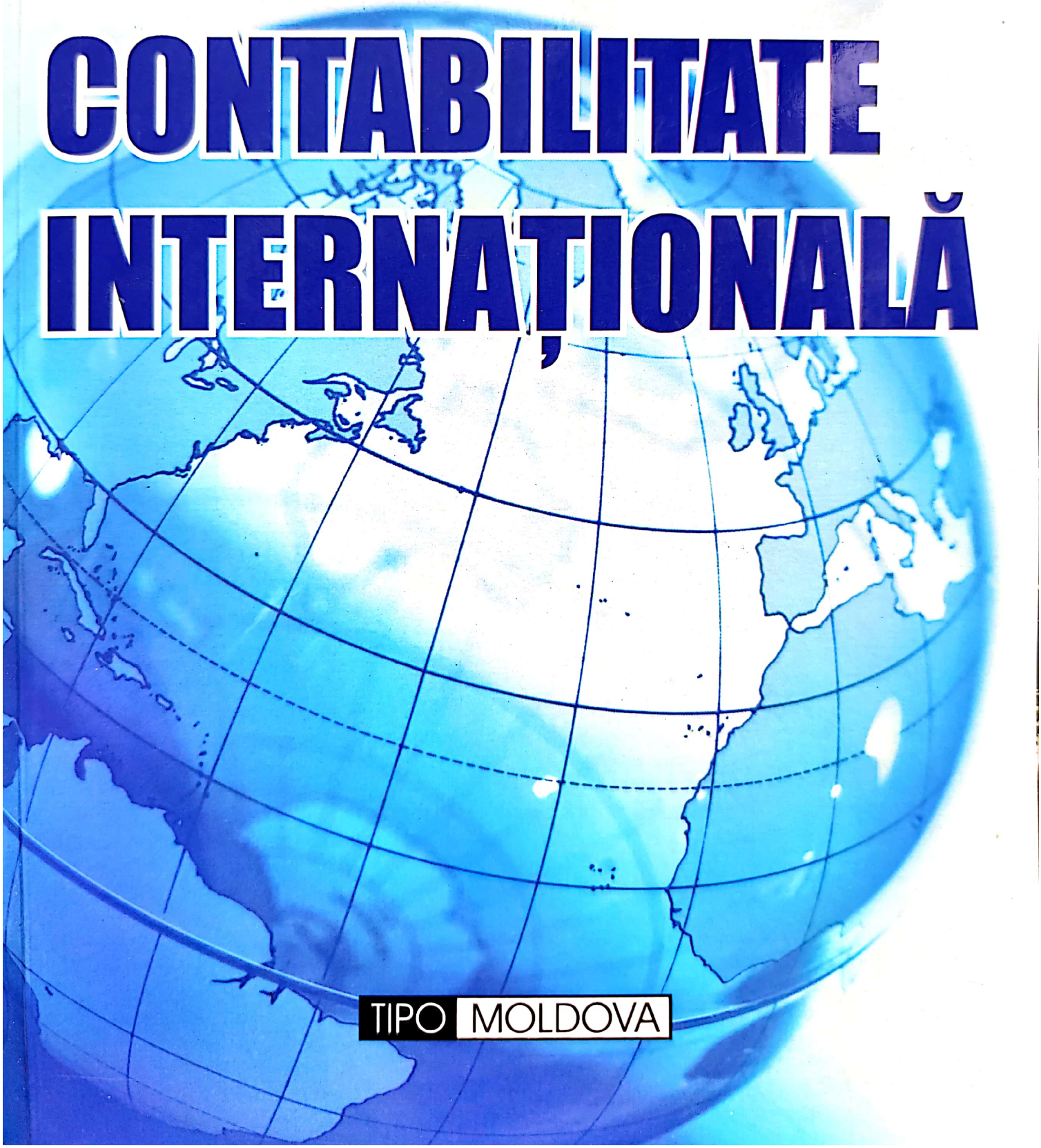

TIPO MOLDOVA

Scanned with OKEN Scanner

Coperta: *Cristian Almăşanu*

EDITAT CU SPRIJINUL AGENȚIEI NAȚIONALE PENTRU CERCETARE ŞTIINȚIFICĂ

Redactor: *Aurel Ştefanachi*

ISBN 978-973-168-051-4

© Tipo Moldova

Editura Tipo Moldova este acreditată de Consiliul Național al Cercetării Ştiințifice din Învățământul Superior (C.N.C.S.I.S.)

Iaşi, 2009

Tipo Moldova,
E-mail: office@tipomoldova.ro

Scanned with OKEN Scanner

657
T11

Neculai TABĂRĂ
Emil HOROMNEA
Mirela-Cristina MIRCEA

CONTABILITATE INTERNAȚIONALĂ

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
„GH. ASACHI"
IAȘI

842683

TIPO MOLDOVA

Scanned with OKEN Scanner

Cuprins

Cuprins 5

PARTEA I 15

CONTEXTUL INTERNAȚIONAL AL CONTABILITĂȚII 15

1. Introducere în contabilitatea internațională 16

2. Cauzele diferențelor internaționale în domeniul contabilității 22

2.1. Mediul socio-politic 27

2.2. Mediul extern şi cultura 28

2.3. Sistemul juridic 31

2.4. Nivelul dezvoltării economice 33

2.5. Sursele de finanțare 34

2.6. Legătura dintre contabilitate şi fiscalitate 35

2.7. Inflația 36

2.8. Profesia contabilă 36

2.9. Sistemul educațional 38

2.10. Religia 38

2.11. Alte influențe 39

3. Diferențe semnificative privind sistemul de raportare financiară 40

3.1. Concepte de bază 40

3.2. Metode de evaluare: Costul istoric/metode actuariale 41

3.3. Politica privind provizioanele şi rezervele 42

3.4. Baza de evaluare a elementelor patrimoniale 43

3.5. Metode de consolidare 43

3.6. Uniformitate 44

3.7. Structura situațiilor financiare 45

Scanned with OKEN Scanner

4. Clasificarea contabilă internațională 46

4.1. Abordarea extrinsecă 47
4.1.1. Clasificarea lui Mueller din 1967 47
4.1.2. Clasificarea lui Mueller din 1968 49
4.1.3. Clasificarea lui Seidler (1967) şi a American Accounting Association (1977) 49
4.1.4. Clasificarea lui Gray din 1988 50
4.1.5. Clasificarea lui Bernard Colasse 51
4.1.6. Clasificarea lui Puxty 51
4.1.7. Clasificarea lui Nobes din 1998 52

4.2. Abordarea intrinsecă 54
4.2.1. Clasificarea lui Da Costa, Bourgeois şi Lawson (1978), Frank (1979), Nair şi Frank (1980) şi Goodrich (1982) 54
4.2.2. Clasificarea lui Nobes (1984) 55

5. Armonizare şi convergență contabilă pe plan internațional 57

5.1. Globalizarea, dimensiune a lumii contemporane 57
5.1.1. Conceptul de globalizare 57
5.1.2. Factorii determinanți ai globalizării 59

5.2. Conceptele de normalizare, armonizare, convergență şi internaționalizare 61

5.3. Organisme implicate în procesul armonizării contabile 67
5.3.1. Organisme implicate în procesul armonizării contabile pe plan regional 67
A) Uniunea Europeană şi Comisia Europeană 67
B) OECD – Organization For Economic Cooperation And Developement 69
C) SEC - Securities and Exchange Commission 70
D) FASB - Financial Accounting Standards Board 71
E) SEEPAD – South Eastern European Partnership on Accountancy Development 72
5.3.2. Organisme implicate în procesul armonizării contabile pe plan internațional 73
A) ONU – Organizația Națiunilor Unite 73
B) AISG – Accounting International Study Group 75
C) IASC – International Accounting Standards Committee 75

5.4. Eforturile U.E. îndreptate către armonizare – Directivele europene 82
5.3.1. Directivele europene din domeniul contabilității 84
5.3.2. De ce IFRS în Europa? 86
5.3.3. Mecanisme de introducere a IFRS în Europa 88
5.3.3.1. Reglementarea europeană 88
5.3.3.2. Cadrul contabil european 89

Scanned with OKEN Scanner

6. Către o contabilitate internațională – Referențialul IASB ____ *91*

6.1. Evenimente care au pregătit armonizarea înainte de 1973 ____ 91

6.2. International Accounting Standards Committee IASC 1973-2000 ____ 92

6.3. International Accounting Standard Board - IASB din 2001 până în prezent ____ 101

6.4. Standardele Internaționale de Raportare Financiară ____ 107

6.5. Impactul tehnologiei şi comunicării asupra raportării financiare internaționale ____ 116

PARTEA II ____ *121*

RAPORTAREA FINANCIARĂ PE ȚĂRI ____ *121*

7. Contabilitatea în Marea Britanie – U.K. G.A.A.P ____ *122*

7.1. Surse de drept ____ 122

7.2. Organisme normalizatoare în Marea Britanie ____ 123

7.3. Profesia contabilă britanică ____ 129

7.4. Cadrul contabil general ____ 133

7.5. Reguli de prezentare a situațiilor financiare ____ 140

7.6. Tendințe în evoluția contabilității britanice ____ 145

8. Sistemul contabil american – U.S. G.A.A.P. ____ *146*

8.1. Surse de drept ____ 147

8.2. Organisme normalizatoare în SUA - F.A.S.B ____ 148

8.3. Profesia contabilă în SUA ____ 153

8.4. Cadrul contabil general ____ 155

8.5. Reguli de prezentare a situațiilor financiare ____ 159

8.6. Tendințe în evoluția contabilității americane ____ 167

9. Sistemul contabil olandez ____ *170*

9.1. Surse de drept ____ 170

9.2. Organisme normalizatoare ____ 172

9.3. Profesia contabilă în Olanda ____ 173

9.4. Cadrul contabil general ____ 174

9.5. Reguli de prezentare a situațiilor financiare ____ 175

Scanned with OKEN Scanner

9.6. Tendințe în evoluția contabilității olandeze ____ 176
10. Sistemul contabil francez ____ *177*
10.1. Surse de drept ____ 178
10.2. Organisme normalizatoare în Franța ____ 181
10.3. Profesia contabilă în Franța ____ 186
10.4. Cadrul contabil general francez ____ 189
10.5. Reguli de prezentare a situațiilor financiare ____ 196
10.6. Tendințe în evoluția contabilității franceze ____ 202
11. Sistemul contabil german ____ *205*
11.1. Surse de drept ____ 205
11.2. Organismul de normalizare german - German Accounting Standards Committee (GASC) ____ 209
11.3. Profesia contabilă în Germania ____ 213
11.4. Cadrul contabil general german ____ 216
11.5. Reguli de prezentare a situațiilor financiare ____ 220
11.6. Tendințe în evoluția contabilității germane ____ 225
12. Sistemul contabil japonez ____ *227*
12.1. Surse de drept ____ 227
12.2. Organisme de normalizare în Japonia ____ 229
12.3. Profesia contabilă în Japonia ____ 231
12.4. Cadrul contabil general ____ 234
12.5. Reguli de prezentare a situațiilor financiare ____ 236
12.6. Tendințe în evoluția contabilității japoneze ____ 240
13. Tendințe actuale în evoluția contabilității în alte țări ____ *241*
13.1. Canada ____ 241
13.2. Australia ____ 244
13.3. Noua Zeelandă ____ 247
13.4. China ____ 248
PARTEA III ____ *251*
REPERE ÎN CONTABILITATEA INTERNAȚIONALĂ ____ *251*

Scanned with OKEN Scanner

14. Consolidarea 252

14.1. Repere istorice 252

14.2. Definirea conceptului de grup 253

14.3. Încercări de armonizare a practicilor de consolidare 254
14.3.1. Uniunea Europeană 254
14.3.2. IASB 259

14.4. Diferențe naționale în sfera consolidării 266

14.5. Metode de consolidare 272
14.5.1. Metoda achiziției 272
14.5.2. Metoda punerii în echivalență 274
14.5.3. Metoda consolidării proporționale 275

14.6. Tratamentul contabil al fondului comercial 276

15. Conversia tranzacțiilor şi a situațiilor financiare în monedă străină 277

15.1. Conversia tranzacțiilor în valută 278
15.1.1. Principii generale 278
15.1.2. Contabilitate de angajamente sau prudență ? 279
15.1.3. Diferențe naționale în problema conversiei tranzacțiilor în valută 280

15.2. Conversia situațiilor financiare în valută 283
15.2.1. Metode de conversie a situațiilor financiare 283
15.2.2. Metoda temporală sau metoda cursului de închidere? 285
15.2.3. Diferențe naționale în problema conversiei situațiilor financiare 287

15.3. Alternative la conversia pe baza cursurilor de schimb 291

15.4. Operațiuni de arbitraj valutar 292

16. Raportarea pe segmente operaționale 292

16.1. Argumente în favoarea raportării pe segmente operațoionale 293

16.2. Repere istorice 295

16.3. Reguli de prezentare a informațiilor pe segmente – Diferențe naționale 298
16.3.1. Prevederile Standardelor internaționale de raportare financiară 299
16.3.2. Prevederile normelor americane (US GAAP) 300
16.3.3. Prevederile normelor britanice 302
16.3.4. Prevederile Directivelor UE 303
16.3.5. Prevederile normelor germane 303

Scanned with OKEN Scanner

16.4. Criterii de delimitare a segmentelor raportabile 303

17. Analiză financiară internațională 306

17.1. Introducere 307

17.2. Abordări în analiza financiară internațională 309

17.3. Factori de eterogenitate în analiza financiară internațională 311
17.3.1. Prezentarea situațiilor financiare 311
17.3.2. Modalități de finanțare 314
17.3.3. Influențe ale dreptului și fiscalității 315

17.4. Dificultăți de analiză 316
17.4.1. Perimetrul de consolidare 316
17.4.2. Reevaluarea activelor 318
17.4.3. Amortismentele și ajustările de valoare 319
17.4.4. Operațiunile de leasing financiar 320
17.4.5. Tratamentul contabil al goodwill-ului 321
17.4.6. Impozitele amânate 321
17.4.7. Capitalizarea cheltuielilor 322
17.4.8. Tratamentul operațiunilor în monedă străină 323
17.4.9. Elementele extraordinare și elementele excepționale 324
17.4.10. Schimbările în metodele contabile 325

17.5. Indicatorii financiari în analiza internațională 326

17.6. Analiza financiară pe baza Standardelor Internaționale de Raportare Financiară 334

18. Auditul pe plan internațional 373

18.1. Introducere 373

18.2. Factori care au condus la internaționalizarea auditului 374
18.2.1. Apariția și extinderea companiilor multinaționale 374
18.2.2. Dezvoltarea piețelor financiare internaționale 375
18.2.3. Extinderea firmelor de contabilitate pe plan internațional 376

18.3. Diferențe naționale în sfera auditului 378

18.4. Normalizare internațională în domeniul auditului 379
18.4.1. Eforturi europene de reglementare în domeniul auditului 380
18.4.2. International Federation of Accountants – IFAC 380
18.4.3. Standardele internaționale de audit 385

18.5. Armonizare și convergență în sfera auditului 387
18.5.1. Organizații regionale ale IFAC 387
18.5.2. Eforturi de armonizare 388

18.6. Etică, standarde tehnice și controlul calității în auditul internațional 389

Scanned with OKEN Scanner

18.6.1. Etică 389
18.6.2. Standarde tehnice 391
18.6.3. Controlul calității 391

19. Contabilitatea de gestiune în perspectivă internațională 392

19.1. Evoluția și transformarea contabilității de gestiune 393
19.1.1. Faze în dezvoltarea contabilității de gestiune 393
19.1.2. Definiția, obiectivele și cadrul conceptual al contabilității de gestiune 397
19.1.2.1. Concepte generale 399
19.1.2.2. Concepte legate de funcție 400
19.1.2.3. Concepte legate de utilitatea rezultatelor 401
19.1.2.4. Concepte legate de procese și tehnici 401
19.1.2.5. Concepte legate de capacitățile funcțiilor 402
19.1.3. Concluzii 403

19.2. Aspecte ale contabilității de gestiune la nivelul companiilor multinaționale 404
19.2.1. Tabloul de bord, raportarea financiară și managementul riscului 405
19.2.1.1. O nouă generație de tablouri de bord 405
19.2.2.2.Tabloul de bord între sistem de monitorizare sau de raportare 406
19.2.2. Integrarea sistemelor de informare ale tabloului de bord executiv în strategia decizională a întreprinderii 416
19.2.3. Concluzii 417

19.3. Perspective internaționale în contabilitatea de gestiune 418
19.3.1. Contabilitatea de gestiune și procesul de conducere 418
19.3.2. Perspective internaționale în controlul de gestiune 421

19.4. Guvernanța corporatistă și contabilitatea de gestiune 422
19.4.1. Definirea conceptului de guvernanță corporativă 422
19.4.2. Guvernanța corporatistă – o necesitate 424
19.4.3. Construcția noii guvernanțe 426
19.4.4. Guvernanța – un nou mod de conducere 428
19.4.5. Metode de evaluare a nivelului de conducere corporatistă 430
19.4.6. Guvernanța sistemului de informare 431
19.4.7. Adaptarea sistemului de informare la gestiunea schimbării 432
19.4.8. Consecințele aplicării procedurilor de guvernare corporatistă 433
19.4.9. Dezvoltarea contabilității de gestiune în condițiile guvernanței corporatiste 434

Bibliografie 436

Scanned with OKEN Scanner

Prefață

Diferitele țări ale lumii au cunoscut de-a lungul secolelor contabilități adaptate caracteristicilor lor economice, sociale şi politice. Totuşi la finele secolului al XX-lea, era posibil să deosebim mai multe „familii" de contabilități fără ca cercetătorii să ajungă la un adevărat acord asupra unei clasificări definitive a sistemelor contabile practicate în lume. Este adevărat că evoluția perpetuă a acestor sisteme învecheşte rapid orice tentativă de acest gen. A elabora un curs de contabilitate internațională constă aşadar în trecerea în revistă a normalizării şi practicii contabile a marilor țări subliniind originalitățile. Odată cu sporirea puterii normelor internaționale, International Financial Reporting Standard (IFRS) şi perspectiva de practici contabile unificate pe plan mondial, această concepție a unui manual sau a unui curs de contabilitate internațională, ilustrat prin această lucrare, este ca întotdeauna pertinentă? Tocmai acestei probleme încerc să răspund în această prefață evocând starea normalizării internaționale.

Diversitatea sistemelor contabile naționale pune în mod evident câteva probleme. Este într-adevăr dificil de comparat situațiile financiare ale întreprinderilor din diferite țări care aplică pentru elaborarea lor norme naționale. Odată cu interconectarea progresivă a economiilor naționale şi dezvoltarea marilor piețe financiare la finele ultimului secol, aceste probleme de comparație au căpătat o mare acuitate. Trebuie în special ca investitorii să poată confrunta performanțele financiare ale întreprinderilor de naționalități diferite. Nu există nicio îndoială că în astfel de condiții s-a convenit apropierea practicilor contabile din diferite țări.

Europa în transformare, mai precis Comunitatea Economică Europeană a fost prima care a perceput această nevoie de apropiere şi ea s-a lansat, în anii 1970 pe calea armonizării contabile a statelor care o compuneau. Nu era vorba de a uniformiza practicile ci de a le apropia. Ceea ce a fost făcut prin „directive" în cadrul unui program general de armonizare a legilor asupra societăților statelor membre care vizează coordonarea garanțiilor solicitate societăților pentru protejarea intereselor asociaților şi terților. Armonizarea prin directive avea meritul de a fi suplă şi de a menaja suveranitatea contabilă a statelor membre: o directivă nu devine într-adevăr aplicabilă într-un stat membru decât atunci când acest stat introduce conținutul său în propriul drept, într-un termen fixat de directivă însăşi. Dar contrapartida acestor merite era o extremă lentoare într-o lume economică şi financiară din ce în ce mai mobilă.

Două directive au avut un impact puternic asupra reglementării şi practicii contabile a statelor membre: „A patra" şi „A şaptea". Publicată în 1978, Directiva a Patra trata despre elaborarea conținutului şi a prezentării conturilor anuale ale

Scanned with OKEN Scanner

societăților de capitaluri. Armonizarea prin directive a dat rezultate neneglijabile. Este sigur că ea a contribuit la modernizarea contabilităților întreprinderilor europene şi la o apropiere a practicilor lor. Dar ea a căpătat viteză prin puternica dezvoltare a piețelor financiare din anii 1980 şi 1990 şi s-a dovedit incapabilă să răspundă exigențelor noi în materie de ireformare contabilă.

Pentru a accede pe aceste piețe societățile europene se vor vedea constrânse să adopte norme americane sau norme internaționale pentru elaborarea conturilor grupurilor lor; în acelaşi timp fiind obligate să le stabilească şi conform normelor lor naționale.

Pentru a remedia această situație, în timp ce Uniunea după exemplul Statelor-Unite şi-a creat propriul organism de normalizare, Comisia Europeană propunea conferirea elaborării normelor sale contabile unui organism internațional de drept privat care şi-a stabilit misiune să elaboreze norme internaționale relative la prezentarea situațiilor financiare, International Accounting Standards Committee (IASC), devenit International Accounting Standards Board (IASB). Ceea ce a fost realizat printr-o reglementare a Parlamentului European şi a Consiliului publicată la 11 septembrie 2002. Această reglementare, care făcea depăşite directivele de armonizare evocate anterior, solicita ca toate societățile europene care făceau apel public la economie să pregătească începând de la 2 ianuarie 2005 conturile lor de grup în conformitate cu normele IASB; această reglementare permitea de altfel statelor membre să autorizeze sau să solicite aplicarea normelor IASC/IASB pentru elaborarea conturilor individuale ale acestor societăți precum şi pentru conturile anuale şi de grup ale altor societăți. Totuşi statele membre nu erau pregătite să aplice normele internaționale pentru conturile grupurilor societăților lor necotate care se aflau în fruntea grupului şi pentru conturile întreprinderilor individuale. În consecință, în numeroase țări ale Uniunii după 2 ianuarie 2005, coexistă 2 referențiale contabile: referențialul național şi cel internațional. În afara țărilor Uniunii Europene, alte țări au decis să aplice normele internaționale de către societăți cotate pentru conturile de grup dar cel mai adesea prin păstrarea referențialului național pentru întreprinderile individuale. Ceea ce pare a însemna înțelepciune deoarece întreprinderile individuale sunt adesea de mici dimensiuni şi ale căror activități nu mai depăşesc frontierele naționale; obligarea lor să aplice norme concepute pentru întreprinderile mari care se finanțează pe marile piețe financiare mondiale s-a dovedit costisitoare şi puțin adoptată la caracteristicile lor.

Orientarea spre un sistem contabil mondial aplicabil tuturor întreprinderilor, oricare ar fi dimensiunea sau sectorul lor de activitate din diferite țări va fi de durată şi cu atât mai lungă cu cât criza actuală face sa amplifice îndoielile asupra pertinenței normelor internaționale. Desigur, ele nu sunt la originea acestei crize dar se pare că am contribuit mai ales în rațiunea caracterului

Scanned with OKEN Scanner

prociclic al unora dintre ele: acestea amplifică profiturile în perioada de creştere a cursurilor şi, invers, accentuează pierderile în perioada de diminuare.

În spiritul acestor câteva consideraţii prezentate, concepţia acestui manual de contabilitate internaţională ne apare aşadar foarte judicioasă.

Fără îndoială că pentru statele naţiunii, referenţialele naţionale nu vor dispare de azi pe mâine, autorii neezitând în partea a doua a lucrării, să treacă în revistă sistemele contabile ale principalelor ţări ale lumii. Ei acordă desigur un loc normalizării contabile internaţionale dar înainte de toate pentru a arăta soluţiile pe care ea le oferă unui anumit număr de probleme particulare, care pot fi de altfel o sursă de inspiraţie pentru normalizările naţionale.

În definitiv, nu se poate decât să apreciem că autorii au păstrat un demers „destul de tradiţional" al contabilităţii internaţionale; prin aceasta ei ne reamintesc din întâmplare despre calitatea unui sistem contabil care în modernitatea sa nu este presupusă în bună adoptare, evident întotdeauna temporară, cu nevoile de informare de îndeplinit.

Septembrie 2009,

Bernard Colasse, Profesor la Universitatea Paris Dauphine, membru al Autorităţii (franceze) a Normelor Contabile.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA I

CONTEXTUL INTERNAȚIONAL AL CONTABILITĂȚII

1. Introducere în contabilitatea internațională

Ultimele decenii ale secolului trecut s-au caracterizat prin evoluții dramatice în planul dezvoltării economice sub impactul accentuării fenomenului de globalizare. Globalizarea a devenit un concept uzitat nu doar de către specialiștii în domeniul economic, dar și de către mass-media, politicieni, cercetători.

Se pare că termenul de globalizare, inițial sub denumirea de mondializare - care reprezenta tema principală a discursurilor politice privind "noua ordine mondială", se impune pe la mijlocul anilor '90, perioadă în care se configura o nouă ordine a economiei mondiale, a relațiilor internaționale prin eliminarea ideologiei comuniste.

Așadar, ne confruntăm cu o multitudine de semnificații eclectice și divergente, care desemnează pentru diferitele domenii ale existenței sociale fie internaționalizarea producției și a schimburilor, triumful piețelor financiare și al liberului schimb, fie era rețelelor internaționale de informație și comunicare, ori efectul nivelator al industriilor culturale transnaționale, dar și presupusa victorie a concernelor mondiale asupra guvernelor sau chiar pierderea identității și suveranității naționale.

Nu s-a conturat încă o definire a globalizării într-o formă universal acceptată, motivul principal îl constituie faptul că globalizarea subinclude o multitudine de procese complexe cu o dinamică variabilă, atingând toate domeniile existenței sociale.

Dat fiind rolul decisiv pe care capitalul financiar îl joacă în destinul fiecărei țări în parte, nu este deloc impropriu să vorbim despre un sistem capitalist global. Prin globalizare se generalizează mobilitatea și libertatea de mișcare, iar acest lucru este reglementat de standarde și legi favorabile investitorilor în orice gen de afaceri

Contabilitatea trebuie să răspundă nevoilor în schimbare ale societății și să reflecte condițiile economice, legale, culturale, sociale sau politice în care funcționează. Istoria contabilității și a profesiei contabile abundă în schimbări semnificative.

Studiul comparativ al sistemelor contabile devine semnificativ din mai multe motive[1]: (1) motivul istoric; (2) extinderea întreprinderilor pe plan multinațional; (3) implicațiile comparației; (4) armonizarea contabilă. Cele patru motive sunt strâns legate între ele, însă considerăm mai relevantă prezentarea lor separată.

---

[1] Nobes C, Parker R, *Comparative International Accounting*, 8th Edition, Prentice Hall – Financial Times, London, Anglia, 2004, pp.3-15

Scanned with OKEN Scanner

Scurt istoric al evoluției contabilității pe plan internațional: Pe parcursul timpului un mare număr de țări și-au adus contribuția la dezvoltarea contabilității plecând de la contabilitatea în partidă simplă folosită în Roma antică și continuând cu Italia secolelor al 14-lea și al 15-lea[2], care – odată cu supremația în sfera comerțului – s-a impus ca lider și în domeniul contabilității. Tehnica înregistrărilor în partidă dublă a fost exportată într-o primă fază în Europa, iar ulterior în întreaga lume.

În secolul 19, Anglia preia conducerea în sfera evoluției contabilității, fiind urmată în secolul 20 de SUA. Extinderea imperiului britanic a generat o nevoie fără precedent de a controla activitățile economice din colonii, fapt care a condus în anii 1850-1870 la înființarea unor firme specializate și a unor organisme profesionale în Scoția și Anglia.

Tabelul nr.1.1. Originea principalelor firme internaționale de contabilitate

The Big Four	Principalele țări de origine
Deloitte	Marea Britanie, SUA, Canada, Japonia
Ernest & Young	SUA, Marea Britanie
KPMG	Olanda, Marea Britanie, SUA, Germania
PricewaterhouseCoopers	Marea Britanie, SUA

Metodele contabile, conceptele și instituțiile profesiei contabile au fost importate și exportate în întreaga lume. Anglia a preluat – pe de o parte – sistemul contabil în partidă dublă italian, dar a exportat în celelalte țări – pe de altă parte – conceptul de „imagine fidelă" („true and fair view") și bazele de organizare a profesiei contabile. În domeniul contabilității de gestiune, bazele conceptuale și aplicative s-au pus în SUA, pentru ca, în a doua jumătate a secolului 20, Japonia să preia conducerea.

Extinderea entităților multinaționale reprezintă cel de-al doilea motiv care dă sens comparației în discuție. Acestea pot fi definite într-un sens larg ca fiind entități care își desfășoară activitatea în două sau mai multe țări. Creșterea dramatică a comerțului internațional și a investițiilor străine după al doilea război mondial se datorează în mare parte dezvoltării firmelor multinaționale, care au transferat practicile contabile de la o țară la alta. Extinderea lor a dat o nouă dimensiune unor domenii deja existente, precum cel al auditului, dar a condus și la

[2] Rusu D. Petriș R, Hroromnea E. șa, *Fra Luca di Borgo și Doctrinele contabilității în cultura economică românească*, Editura Junimea, Iași, 1991, pp.81-90

842683

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „GH. ASACHI" IAȘI

Scanned with OKEN Scanner

Scurt istoric al evoluției contabilității pe plan internațional: Pe parcursul timpului un mare număr de țări și-au adus contribuția la dezvoltarea contabilității plecând de la contabilitatea în partidă simplă folosită în Roma antică și continuând cu Italia secolelor al 14-lea și al 15-lea[2], care – odată cu supremația în sfera comerțului – s-a impus ca lider și în domeniul contabilității. Tehnica înregistrărilor în partidă dublă a fost exportată într-o primă fază în Europa, iar ulterior în întreaga lume.

În secolul 19, Anglia preia conducerea în sfera evoluției contabilității, fiind urmată în secolul 20 de SUA. Extinderea imperiului britanic a generat o nevoie fără precedent de a controla activitățile economice din colonii, fapt care a condus în anii 1850-1870 la înființarea unor firme specializate și a unor organisme profesionale în Scoția și Anglia.

Tabelul nr.1.1. Originea principalelor firme internaționale de contabilitate

The Big Four	Principalele țări de origine
Deloitte	Marea Britanie, SUA, Canada, Japonia
Ernest & Young	SUA, Marea Britanie
KPMG	Olanda, Marea Britanie, SUA, Germania
PricewaterhouseCoopers	Marea Britanie, SUA

Metodele contabile, conceptele și instituțiile profesiei contabile au fost importate și exportate în întreaga lume. Anglia a preluat – pe de o parte – sistemul contabil în partidă dublă italian, dar a exportat în celelalte țări – pe de altă parte – conceptul de „imagine fidelă" („true and fair view") și bazele de organizare a profesiei contabile. În domeniul contabilității de gestiune, bazele conceptuale și aplicative s-au pus în SUA, pentru ca, în a doua jumătate a secolului 20, Japonia să preia conducerea.

Extinderea entităților multinaționale reprezintă cel de-al doilea motiv care dă sens comparației în discuție. Acestea pot fi definite într-un sens larg ca fiind entități care își desfășoară activitatea în două sau mai multe țări. Creșterea dramatică a comerțului internațional și a investițiilor străine după al doilea război mondial se datorează în mare parte dezvoltării firmelor multinaționale, care au transferat practicile contabile de la o țară la alta. Extinderea lor a dat o nouă dimensiune unor domenii deja existente, precum cel al auditului, dar a condus și la

[2] Rusu D. Petriș R, Hroromnea E. șa, *Fra Luca di Borgo și Doctrinele contabilității în cultura economică românească*, Editura Junimea, Iași, 1991, pp.81-90

8h2683

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „GH. ASACHI" IAȘI

Scanned with OKEN Scanner

apariția unor arii de contabilitate specifice entităților în discuție, precum operațiunile de conversie în monedă străină).

Piețele de capital reprezintă una din principalele surse de finanțare a întreprinderilor multinaționale. Inovarea financiară (concretizată prin apariția unor tehnici şi instrumente financiare moderne), evoluția dramatică a sistemelor de comunicare electronică, întrepătrunderea între piețele financiare naționale şi internaționale se constituie în factori care au condus la dezvoltarea piețelor de capital cu un pronunțat caracter internațional.

Publicarea situațiilor financiare în afara granițelor proprii presupune traducerea situațiilor financiare în alte limbi, în beneficiul utilizatorilor străini de informație financiar-contabilă. Spre exemplu, companiile franceze sunt cotate la burse din Australia, Belgia, Canada, Germania, Luxemburg, Olanda, Spania, Suedia, Elveția, Marea Britanie sau SUA. Unele companii publică situațiile financiare proprii în mai multe limbi de circulație, fie pentru a creşte şansele de accesare a capitalului străin, fie datorită plasării entității într-o țară cu mai multe limbi oficiale în stat. Un exemplu îl poate constitui firma finlandeză de telecomunicații NOKIA, care publică situațiile sale financiare atât în finlandeză şi în suedeză (limbi oficiale în Finlanda), cât şi în engleză, iar secțiunea de prezentare (business review) este disponibilă şi în franceză, germană, italiană, portugheză, spaniolă, chineză şi japoneză.

O altă coordonată semnificativă a fenomenului de internaționalizare a piețelor de capital este dată de tendința din ce în ce mai evidentă de cotare a titlurilor de valoare în funcție de factori internaționali, în defavoarea celor naționali.

Nevoile crescânde de finanțare de pe piețele de capital internaționale, precum şi cele de raportare financiară către utilizatori din țări diferite au condus în timp la lansarea unor concepte precum "armonizare contabilă", "convergență", "contabilitate internațională", bazate pe un proces de eliminare a diferențelor naționale şi de aliniere a normelor şi practicilor contabile din întreaga lume.

Implicațiile comparației reprezintă cel mai important motiv care justifică studiul comparativ al sistemelor contabile. Comparația oferă unei țări şansa de a ameliora sistemul contabil propriu pe baza observației îndreptate către reacțiile altor țări la probleme similare, în condiții similare. Acolo unde metodele contabile diferă, se poate constata o diferențiere şi la alte nivele (economic, social, politic, istoric etc.), diferențieri de care e necesar a se ține seama când se pune problema armonizării contabile pe plan internațional.

Instituțiile şi metodele care urmează să fie introduse într-o țară funcționează deja – probabil –în altă țară. Spre exemplu, în SUA şi Marea Britanie s-a manifestat la un moment dat interesul pentru o mai mare uniformitate în prezentarea situațiilor financiare, în aplicarea principiilor de evaluare, şi pentru

Scanned with OKEN Scanner

corelarea rezultatului contabil cu cel fiscal; profesioniştii americani au lansat controverse privind necesitatea unei legislaţii economice mai rigide, în timp ce specialiştii britanici recomandau înfiinţarea unui organism guvernamental cu atribuţii în domeniul contabil. O singură privire în evoluţia contabilităţii franceze sau germane ar fi fost relevantă pentru reprezentarea ideii de uniformitate, fie pe bază de plan contabil general, fie pe bază de cod comercial, sau pentru vizualizarea unui sistem contabil conectat la fiscalitate. De asemenea, în căutarea unui model de organism de normalizare poate fi luat exemplul american al SEC (Securities Exchange Commission), dar şi cel francez al COB (Commision des Operations de Bourse), devenită AMF (Authorité des Marchés Financiers).

Armonizarea contabilă internaţională a câştigat în importanţă în ultimii ani, datorită globalizării pieţelor de capital, mondializării economiilor, extinderii Uniunii Europene, etc. Înţelegem prin armonizare "procesul prin care se urmăreşte creşterea comparabilităţii practicilor contabile ţinând cont de diferenţele existente", respectiv "procesul de reducere a alternativelor în practicile contabile"[3]. Armonizarea mai poate fi privită ca un „proces de corelare, compatibilizare şi standardizare a componentelor cadrului conceptual al contabilităţii"[4].

Contabilitatea internaţională, ca nouă disciplină ce se conturează în aceste condiţii, poate fi definită[5] prin raportare la contabilitatea tranzacţiilor internaţionale, la compararea principiilor contabile şi armonizarea diferitelor standarde contabile din diferite ţări, respectiv la conducerea şi controlul tranzacţiilor pe plan mondial. Această definiţie delimitează mai multe domenii de acţiune a contabilităţii internaţionale, şi anume cel financiar, managerial, fiscal şi de audit.

Aspecte specifice contabilităţii internaţionale, precum contabilitatea operaţiunilor de leasing, consolidarea sau tranzacţiile în monedă străină, au fost abordate de diverse ţări în maniere diferite, care pot conduce totuşi la o cale comună de rezolvare. Soluţiile propuse de specialiştii americani, care formează cel mai influent grup în domeniu, nu au fost întotdeauna acceptate, din raţiuni care deseori depăşesc sfera contabilităţii, intrând în aria mai sensibilă a politicii.

Este dificil să alegem ţările ale căror sisteme contabile pot fi considerate reprezentative, motiv pentru care preluăm conceptul de "ţări vitale"[6] avansat de

---

[3] Tay, J.S., Parker, R.H., *Measuring International Harmonisation and Standardization*, Abacus, SUA, 1990, p.16

[4] Horomnea, E., Budugan D., Tabără N., Georgescu I., Beţianu L., *Bazele contabilităţii. Concepte . Modele. Aaplicaţii*, Editura Sedcom Libris, Iaşi, 2006, p.392

[5] Iqbal Z, *International Accounting. A Global Perspective*, Second Edition, South –Western Thompson Learning, Cincinnati, Ohio, 2002, pp.4-25

[6] Nobes C, Parker R, *Comparative International Accounting*, 8th Edition, Prentice Hall – Financial Times, London, Anglia, 2004, pp.16-33

Scanned with OKEN Scanner

Mason în 1978. Mason era de părere că obiectivul armonizării internaționale nu poate fi atins decât cu ajutorul unui număr redus de țări, alese după criteriul dezvoltării economice și a profesiei contabile.

Criteriul dezvoltării economice este cel mai bine reprezentat de gruparea în funcție de țările de origine a celor mai importante companii multinaționale:

Tabelul nr.1.2. Clasificarea primelor 50 de companii multinaționale (în funcție de cifra de afaceri) după țara de origine a capitalului

ȚARA DE ORIGINE	NR. COMPANII MULTINAȚIONALE
SUA	20
JAPONIA	12
GERMANIA	6
FRANȚA	4
MAREA BRITANIE	2,5
OLANDA	2,5
ITALIA	2
ELVEȚIA	1
TOTAL	**50**

Un alt criteriu care poate fi luat în considerare poate fi dimensiunea și importanța profesiei contabile din țara respectivă, implicarea în găzduirea de congrese internaționale de contabilitate (Tabelul 1.5) sau în constituirea de organisme contabile internaționale (spre ex. IASC) (Tabelul 1.4).

Tabelul nr. 1.3. Țările fondatoare a IASC

ȚĂRILE FONDATOARE A IASC		
Australia	Germania	Olanda
Canada	Japonia	Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord
Franța	Mexic	SUA

Tabelul nr. 1.4. Locarea Congreselor Internaționale de Contabilitate

ANUL ȘI LOCAȚIA CONGRESELOR INTERNAȚIONALE DE CONTABILITATE			
1904	St. Luis	1972	Sydney
1926	Amsterdam	1977	Munhen
1929	New York	1982	Mexico City
1933	Londra	1987	Tokyo
1937	Berlin	1992	Washington
1952	Londra	1997	Paris
1957	Amsterdam	2002	Hong Kong
1962	New York	2006	Istambul
1967	Paris		

Scanned with OKEN Scanner

Folosind şi alte criterii, Mason ajunge la concluzia că numai şase ţări pot fi considerate "vitale" prin prisma armonizării contabile internaţionale, şi anume: SUA, Marea Britanie, Germania, Franţa, Olanda şi Japonia, grupate în trei mari blocuri de influenţă: SUA, Japonia şi Uniunea Europeană.

În concluzie, cele mai importante motive care justifică studiul comparativ al sistemelor contabile fac referire la: contribuţia semnificativă a unor ţări la evoluţia cronologică a contabilităţii; companiile mari sunt acum extinse la nivel multinaţional, atrăgându-şi resursele de pe pieţele internaţionale de capital şi fiind auditate de organisme specializate internaţionale; studiul diferenţelor dintre practicile contabile naţionale nu numai că reprezintă o provocare intelectuală, ci poate conduce la îmbunătăţirea metodelor; armonizarea contabilităţii este practic imposibilă fără delimitarea diferenţelor "accidentale" de cele de mediu economic şi socio-politic, adânc înrădăcinate. Pe de altă parte, clasificarea sistemelor contabile are numeroase **avantaje**[7], dintre care menţionăm:

1. Ţările clasificate în aceeaşi grupă sunt predispuse la reacţii similare în condiţii identice. Prin urmare, unele ţări pot beneficia de experienţa altor ţări din acelaşi grup, care s-au lovit anterior de probleme asemănătoare. Normalizatorii din Australia, Canada, Noua Zeelandă, Marea Britanie şi SUA au considerat că eforturile lor de cooperare în sensul rezolvării unor probleme comune sunt eficiente şi realiste.

2. Diferenţierile între grupurile de ţări se constituie în bariere pentru armonizarea contabilă la nivel regional sau internaţional, fapt care conduce la concluzia că realizarea armonizării contabile trebuie să ţină seama de natura acestor diferenţe şi de evoluţia lor în timp.

3. De cele mai multe ori, ţările în curs de dezvoltare duc lipsă de resurse pentru a pune bazele şi a dezvolta propriul sistem contabil, în practică fiind întâlnită soluţia adoptării unor norme sau standarde care deja funcţionează în alte ţări (cum este exemplul Chinei sau al ţărilor est-europene).

4. Problemele de comunicare a informaţiilor contabile tind să se acutizeze atunci când acestea se adresează unor utilizatori nefamiliarizaţi cu reglementările contabile din ţara de origine a companiei. Ca urmare, compania e nevoită să pregătească informaţii suplimentare pentru aceşti utilizatori. Aceeaşi situaţie se regăseşte şi în interiorul companiilor multinaţionale. Profesioniştii contabili trebuie să se preocupe de problema comunicări pe aceeaşi "undă", în aceeaşi terminologie financiar contabilă, în aceeaşi "limbă", peste tot în lume.

---

[7] Choi F, Meek G, *International Accounting*, 5th Edition, Pearson - Prentice Hall, New Jersey, 2005, pp.55-57

Scanned with OKEN Scanner

2. Cauzele diferențelor internaționale în domeniul contabilității

Unul dintre principalele obiective ale contabilității îl constituie furnizarea de informații privind situația economică şi poziția financiară a întreprinderilor, prin intermediul sistemului de raportare financiară periodică. Orice entitate economică va urmări să ofere pieței informațiile solicitate, atât în termeni cantitativi, cât şi în termeni calitativi.

Contabilitatea, însă, ca instrument esențial de comunicare financiară, diferă de la o țară la alta prin conținutul şi modalitățile sale de aplicare[8]. Reglementarea contabilă, care rezultă din legi naționale, ordonanțe şi directive, are drept scop asigurarea comparabilității situațiilor financiare ale diferitelor întreprinderi, ea aplicându-se tuturor agenților economici dintr-o țară. Limbajul contabil elaborat la nivel național este adaptat unor obiective locale, în funcție de utilizatori:

Guvernul şi instituțiile sale – care sunt interesate de alocarea resurselor, stabilirea politicii fiscale, calculul indicatorilor macroeconomici şi menținerea lor între anumite praguri;

Băncile şi alte instituții de creditare - care urmăresc informații care să le permită evaluarea nivelului de risc la care sunt supuse plasamentele lor;

Managerii – sunt printre primii utilizatori de informație financiar-contabilă, interesul lor fiind legat de stabilirea unui raport optim costuri – beneficii la nivel organizațional, cu alte cuvinte stabilirea echilibrului între obținerea de profit, costuri sociale, reinvestire, autofinanțare, etc;

Investitorii prezenți şi potențiali - folosesc informația publicată în situațiile financiare pentru a determina oportunitățile de plasament al capitalului, în mediu concurențial (şi deci comparativ);

Partenerii comerciali - pot fi interesați de informația contabilă în măsura în care urmăresc să evalueze capacitatea firmei de a-şi achita obligațiile față de terți pe termen mediu-scurt;

Salariații şi sindicatele – evaluează pe baza informațiilor financiare publicate capacitatea întreprinderii de a oferi oportunități financiare şi profesionale pe termen lung;

Presa şi publicul larg – reprezintă o categorie de utilizatori mai puțin semnificativă deoarece interesele lor se leagă strict de informare şi mai puțin de utilizarea informațiilor în scopuri bine determinate.

---

[8] Feleagă N., *Sisteme contabile comparate. Contabilitățile anglo-saxone*, ediția a II-a, Editura Economica, Bucureşti, 1999, p.15

Scanned with OKEN Scanner

Necesitățile de informație ale acestor utilizatori sunt imposibil de satisfăcut concomitent prin același set de situații financiare, însă există necesități comune tuturor utilizatorilor[9].

În condițiile în care utilizatorii informațiilor sunt exclusiv ***interni***, reglementările contabile naționale sunt în măsură să asigure comparabilitatea informațiilor la nivel de întreprinderi, ramură, economie. Când, însă, sfera de interes se lărgește, înglobând și utilizatori ***externi***, atunci acționarii și investitorii potențiali ar trebui să fie în măsură să facă analize și comparații între societăți din țări diferite, care să permită aplicarea unor alegeri raționale optime în materie de investiții.

Disparitatea între reglementările contabile specifice fiecărei țări nu presupune ca întreprinderile să-și limiteze activitățile la un spațiu economic închis, ci presupune că investitorul potențial va lua în considerare impactul economic al diferențelor contabile asupra informației transmise în situațiile financiare. Acest lucru se poate dovedi dificil în unele situații, deoarece analiza în sine poate conduce la ineficiență sau la ratarea unor oportunități de afaceri prin luarea unor decizii tardive sau incorecte. Depășirea acestor dificultăți presupune, atât pentru întreprinderi cât și pentru investitori, costuri suplimentare, uneori foarte ridicate. Menținerea unui echilibru între costul și eficiența informației financiare se poate realiza prin armonizarea normelor și practicilor contabile, care să conducă la comparabilitatea informațiilor financiar - contabile.

Dincolo de comunicarea informațiilor în afara frontierelor naționale, se pune problema unui sistem contabil unificat pentru toate structurile sale, calitate care facilitează controlul intern și simplifică auditul extern[10].

Diferențele contabile pot fi localizate fie la nivelul **emitentului** (diferențe în prezentare, contabilizare și măsurare), fie la nivelul **receptorului** (diferențe în percepere și interpretare), după cum arată figura următoare:

---

[9] Ristea M., Dumitru C.G., *Contabilitate aprofundată*, Editura Universitară, București, 2005, p.14

[10] Feleagă N., *Sisteme contabile comparate. Contabilitățile anglo-saxone*, ediția a II-a, Editura Economica, București, 1999, p.16

Scanned with OKEN Scanner

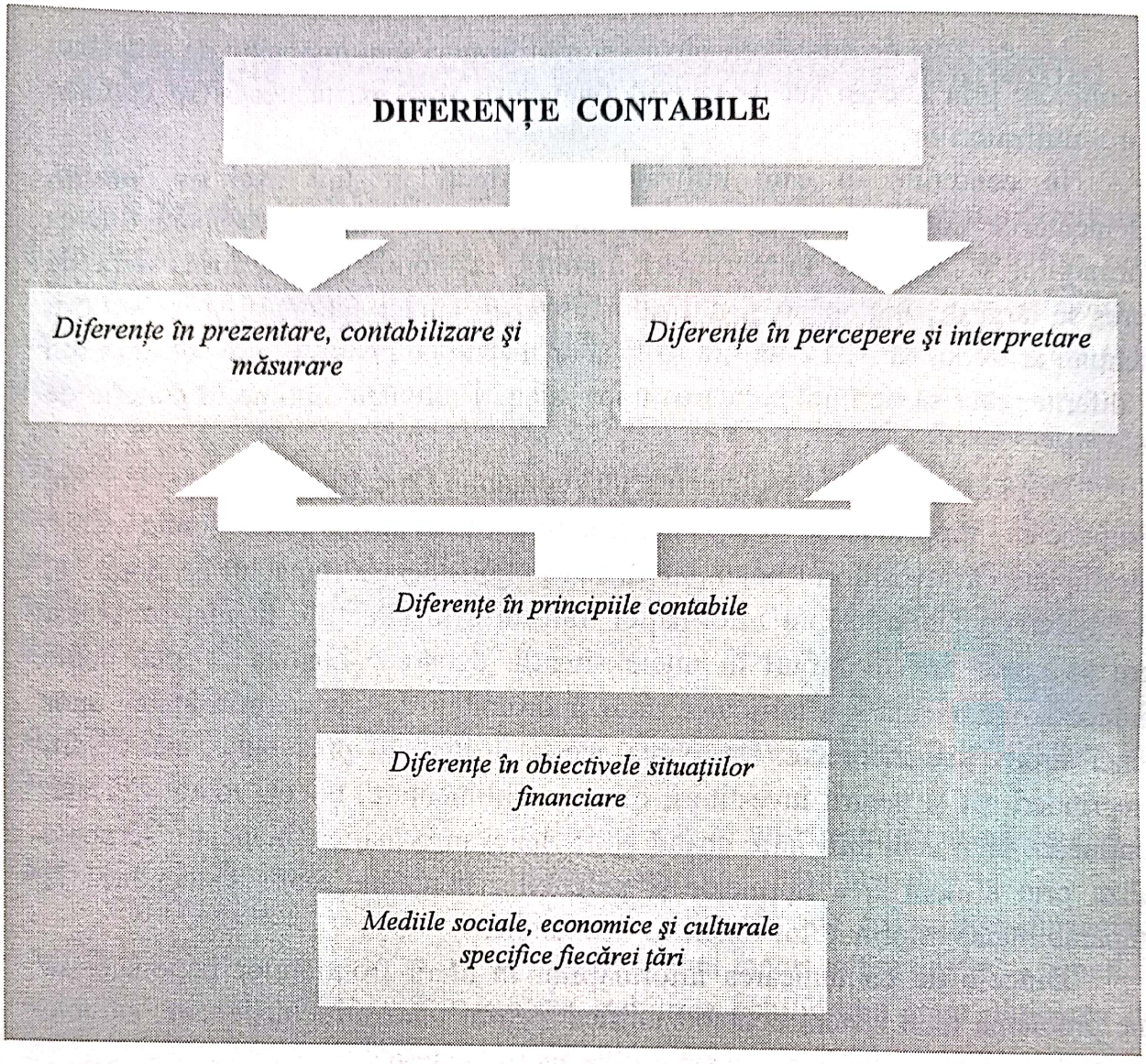

Fig. 2.1. Originea diferențelor contabile[11]

După cum se poate vedea în această reprezentare, mediul socio-economic și cultural al fiecărei țări își pune amprenta asupra reglementărilor contabile din fiecare țară. Cum fiecare națiune are o istorie, un sistem politic și valori diferite, acestea au, de asemenea, diferite grade de dezvoltare a contabilității financiare[12]. Nu există două țări care să aibă aceleași norme contabile.

Figura 2.2 trece în revistă factorii care pot cauza diferențe la nivelul normelor și practicilor contabile:

[11] Walton, P., Haller, A., Raffournier, B., *International Accounting* , 2nd Edition, Thomson Learning, London, 2003, p.2

[12] Nobes, C., Mueller, G., Gernon, H., Meek, G., *Accounting – an International Perspective*, Richard D. Irwin, Inc; Chicago, 4th Edition, 1997, p.42

Scanned with OKEN Scanner

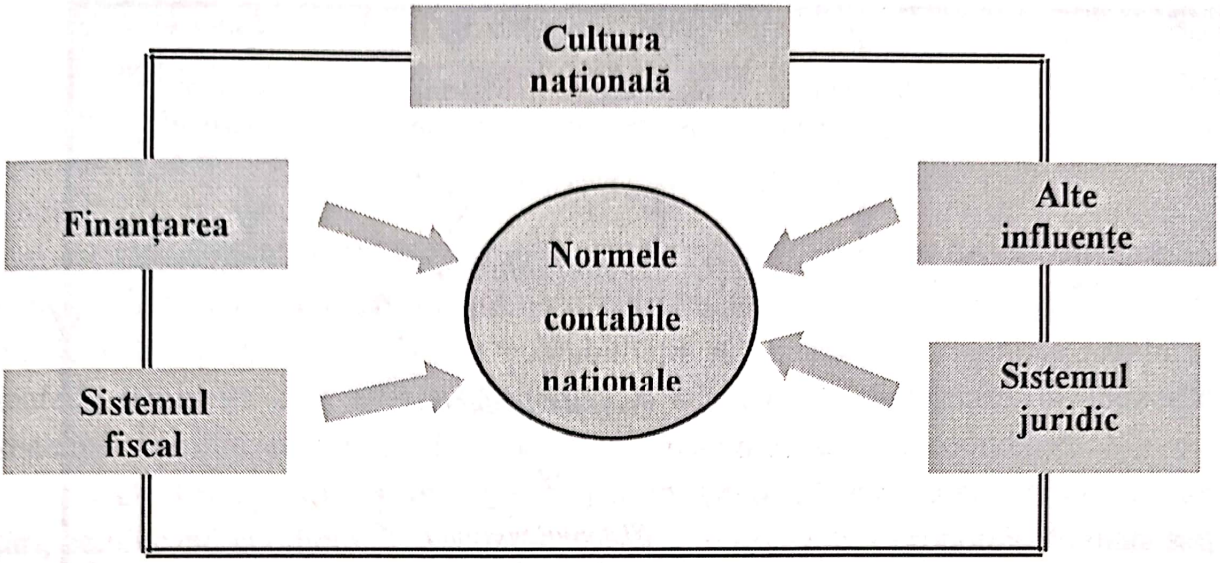

Fig. 2.2. Cauzele diferențelor în practicile contabile[13]

Contabilitatea furnizează informații pentru luarea deciziilor economice în mediul economic *unic* specific fiecărei țări. Prin urmare, se poate concluziona că sistemul contabil este specific mediului său. Există cinci factori de mediu semnificativi care acționează conjugat asupra valorilor culturale şi influențează sistemul contabil al fiecărei țări:

1. Sistemul economic
2. Mediul socio-politic
3. Sistemul juridic
4. Sistemul educațional
5. Religia

Sistemul economic, politic şi cel legal sunt interdependente şi pot fi influențate de sistemul educațional şi de religie. Măsura în care religia îşi pune amprenta asupra mediului socio-economic şi politic diferă de la o țară la alta (spre exemplu, în țările musulmane, religia este cel mai semnificativ factor care influențează mediul economic).

Cei cinci factori menționați joacă împreună un rol cheie în formarea valorilor culturale care, la rândul lor, influențează - printre altele - valorile profesiei contabile, cu impact direct asupra sistemul contabil. Informațiile furnizate de sistemul contabil influențează la rândul lor sistemul economic, politic, juridic şi educațional. Aceste relații sunt ilustrate în figura nr. 2.3.

---

[13] Roberts, C., Weetman, P., Gordon, P., *International Financial Accounting – A Comparative Approach* Financial Times Pitman Publishing, London, 1998pp.9-23.

Scanned with OKEN Scanner

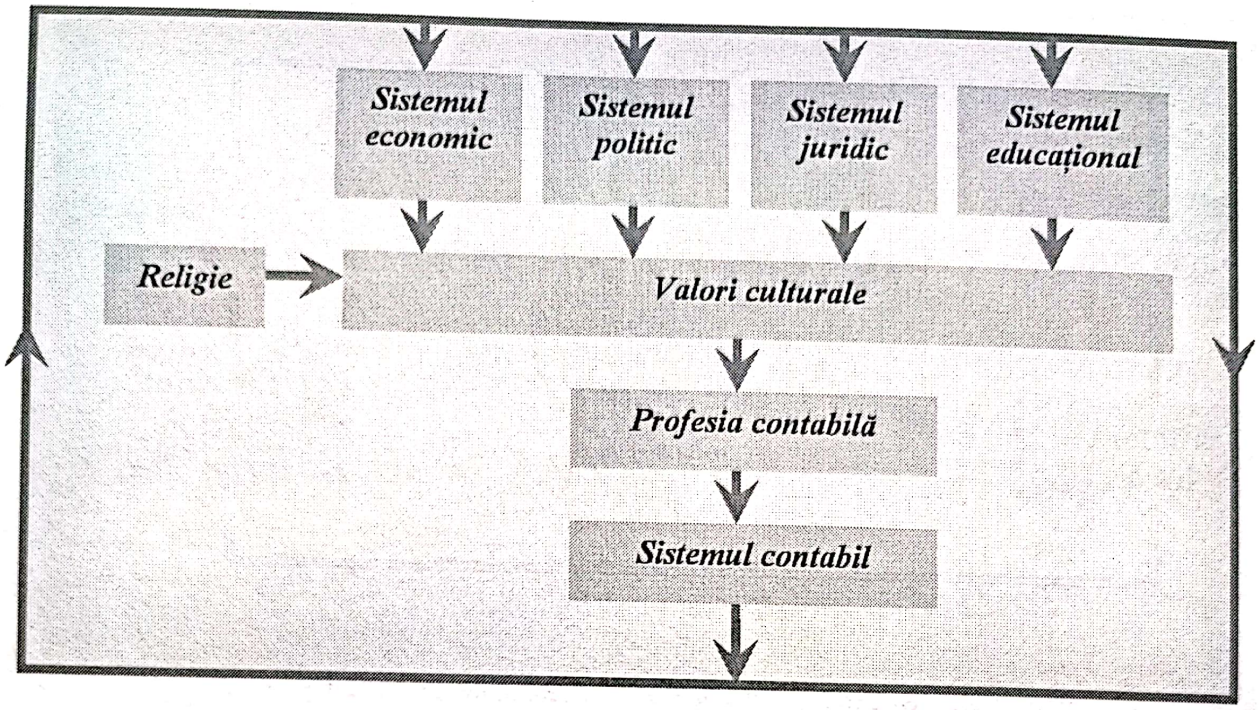

Fig. 2.3. Factorii care influențează sistemul contabil[14]

Nobes[15] - pe de altă parte - identifică 7 factori care pot conduce la diferențieri ale sistemelor contabile naționale, și anume:

1. Mediul extern și cultura;
2. Sistemul juridic;
3. Sursele de finanțare;
4. Relația dintre contabilitate și fiscalitate;
5. Profesia contabilă;
6. Inflația;
7. Teoria contabilă;
8. Alți factori accidentali / influențe externe.

O altă clasificare a factorilor de influență – după **Choi**[16] – poate fi:

1. Sursele de finanțare;
2. Sistemul juridic;
3. Relația dintre contabilitate și fiscalitate;
4. Limitele economico-politice;
5. Inflația;
6. Nivelul dezvoltării economice;

---

[14] Iqbal Z, *International Accounting. A Global Perspective*, Second Edition, South – Western Thompson Learning, Cincinnati, Ohio, 2002, pp.190-236

[15] Nobes C, Parker R, *Comparative International Accounting*, 8th Edition, Prentice Hall – Financial Times, London, Anglia, 2004, pp.16-33

[16] Choi F, Meek G., *International Accounting*, 5th Edition, Pearson - Prentice Hall, New Jersey, 2005, pp.49-54

Scanned with OKEN Scanner

7. Nivelul dezvoltării educației;
8. Cultura.

2.1. Mediul socio-politic

Contabilitatea este o construcție socială și – ca atare – reflectă societatea în care s-a dezvoltat[17]. Ea este supusă unor reglementări și unor reguli nescrise care s-au dezvoltat prin uzanțe. Istoria contabilității subliniază că exigențele legale în materie contabilă sunt adesea răspunsuri la scandalurile financiare, la abuzurile sistemului politic, economic și social, sau la presiunile de ordin economic.

Doctrina politică și obiectivele sale influențează politica economică a unei țări, conducând la dihotomii de tipul economie centralizată - economie de piață sau proprietate publică - proprietate privată.

Trăsătura esențială a **sistemului politic liberal** constă în dezvoltarea unor relații de cooperare între mediul de afaceri și instituțiile statului, de pe urma cărora beneficiază atât întreprinderea, cât și statul. Guvernul poate deține în proprietate societăți industriale sau comerciale fără a juca un rol determinant în conducerea lor, tot așa cum poate avea un rol activ în conducerea și controlul unor afaceri pe care nu le deține în proprietate.

Sistemul politic egalitar – autoritar[18] (care poate fi asociat cu un sistem economic planificat centralizat) are ca unic utilizator al situațiilor financiare statul. Acest sistem tinde să coexiste cu unul de tip liberal, situație în care se găsesc fostele țări socialiste în proces de tranziție către economia de piață.

Între stabilitatea politică și cea economică există o relație de interdependență evidentă. Instabilitatea politică – cu impact direct asupra economiei - reprezintă o barieră majoră în calea investițiilor străine într-o țară, ea „sperie" investitorii străini datorită managementului defectuos al economiei, corupției, amânării luării deciziilor, implicării politicienilor în mediul de afaceri.

O construcție politică bazată pe un sistem birocratic greoi conduce adesea la amânări și întârzieri semnificative ale activităților economice datorită indeciziei sau deciziilor luate cu întârziere – ca urmare a unor reguli și proceduri complexe impuse de birocrație, ca produs al sistemului politic. Deseori, întârzierile sunt dezarmant de lungi pentru investitori, având drept efect abandonarea proiectelor. De asemenea, corupția existentă la nivelul clasei politice – cu imixtiuni în economic – se concretizează în instabilitate legislativă și deteriorarea relațiilor

---

[17] Feleagă N., *Sisteme contabile comparate. Contabilitățile anglo-saxone*, ediția a II-a, Editura Economica, București, 1999, pp.19-23

[18] Ionescu, C., *Informarea financiară în contextul internaționalizării contabilității,* Editura Economică, București, 2003, p.12

Scanned with OKEN Scanner

economice specifice economiei de piață. Pe de altă parte, deteriorarea condițiilor economice poate avea ca rezultat instabilitate la nivel politic.

Stabilitatea economică reprezintă o condiție imperioasă pentru dezvoltarea și îmbunătățirea unui sistem contabil solid, de unde se poate deduce că dezvoltarea unui sistem contabil este facilitată când țara are un sistem politic stabil. Dezvoltarea unui sistem contabil complet este foarte dificilă în condiții de birocrație, corupție sau de instabilitate politică.

2.2. Mediul extern şi cultura

În mod cert, unul dintre factorii determinanți în evoluția sistemului contabil dintr-o țară este mediul în care acesta operează.

Hofstede[19] a pus (în 1980) bazele unui model care separă grupurile de indivizi pe baza unor seturi de valori culturale, sociale şi instituționale. El definește cultura națională ca „o medie a credințelor şi valorilor în jurul căreia se situează membrii săi". În esență, ea reprezintă o programare mentală colectivă, adică acea condiționare pe care o împărțim cu ceilalți membri ai națiunii, regiunii, grupului, dar şi cu cei care aparțin altor națiuni, regiuni sau grupuri.

Prin cele aproximativ 50 de țări studiate, Hofstede a realizat un inventar sistematic al diferențelor dintre culturile naționale şi o analiză a consecințelor acestor diferențe asupra organizării întreprinderilor, practicilor de conducere şi cointeresării salariaților. Prin rezultatele anchetei, el a dorit să relativizeze, dacă nu să conteste teoriile etnocentrice care îşi propuseseră să demonstreze faptul că managementul ar fi, atât din punct de vedere conceptual cât şi practic, de o valoare universală. Cercetările empirice ale lui Hofstede asupra culturilor naționale, desfăşurate între 1967 şi 1978, au fost realizate prin prelucrarea a 116.000 de chestionare.

El a plecat de la observarea diferențelor de programare mentală dintre membrii diferitelor națiuni. Aceste programe mentale sunt greu de modificat, dacă individul nu este detaşat de cultura sa. La nivelul unei națiuni sau al unei părți din aceasta, cultura evoluează lent. În cercetările sale, Hofstede utilizează patru criterii diferite pe care le denumeşte dimensiuni, deoarece se pot combina în toate modurile posibile. În acelaşi timp, cele patru dimensiuni ale culturii naționale sunt relativ independente unele de celelalte. Ele se referă la[20]:

---

[19] Hofstede G., *Relativité culturelle des pratiques et théories de l'organisation*, Revue Française de Gestion, septembre-octobre 1987

[20] Feleagă N., *Sisteme contabile comparate. Contabilitățile anglo-saxone*, Ediția a II-a, Editura Economica, Bucureşti, 1999, pp.24-42; Nobes, C., Mueller, G., Gernon, H., Meek, G., *Accounting – an International Perspective*, Richard D. Irwin, Inc; Chicago, 5th Edition, 2004, pp.17-20.

Scanned with OKEN Scanner

1. Individualismul, opozabil colectivismului

La una dintre extremitățile scării se găsesc societățile în care legăturile între indivizi sunt extrem de slabe. Se poate presupune că fiecare individ veghează numai asupra intereselor proprii şi ale familiei sale. În mod evident, la această situație s-a ajuns prin libertatea foarte mare pe care tipul de societate respectiv l-a acordat fiecărui membru.

La cealaltă extremitate a scării se găsesc societățile în care legăturile între indivizi sunt extrem de puternice. În mod normal, fiecare trebuie să vegheze asupra intereselor grupului său şi să nu aibă alte opinii sau credințe decât cele care definesc acest grup. În „contraprestație", grupul protejează individul, dacă acesta are nevoie de susținere.

Hofstede a constatat că individualismul manifestat într-o țară este statistic legat de bogăția acesteia. Bogăția unei țări este starea care face ca o cultură să fie individuală. Cele mai „individualiste" țări sunt Statele Unite, Australia, Marea Britanie şi Olanda, iar cele mai „colectiviste" sunt Guatemala, Columbia, Pakistan şi Taiwan.

Datele colectate au permis să se asocieze **o valoare de indice** cuprinsă între 0 şi 100 fiecărei țări, pentru fiecare dintre cele patru dimensiuni.

2. Distanță ierarhică mare sau mică

Problema fundamentală a acestei dimensiuni este maniera în care societatea tratează faptul ca indivizii sunt inegali din punct de vedere al forței fizice şi al capacității intelectuale. Aceste inegalități s-au dezvoltat în inegalități de putere şi de bogăție, care, ulterior, au tendința de a deveni „ereditare".

Pe cât este posibil, unele societăți se străduiesc să atenueze aceste inegalități, alte societăți le acceptă. Nicio societate nu poate să asigure o egalitate completă deoarece „bătălia marilor interese" perpetuează inegalitățile existente. Altfel spus, toate societățile sunt inegale, dar unele dau frâu mai liber inegalităților.

Conform cercetării lui Hofstede, gradul de inegalitate este măsurat prin ***scara distanțelor ierarhice.*** Mărimea distanței ierarhice este legată de gradul de centralizare a autorității şi de gradul de autocrație a conducerii. Atât la vârful ierarhiei cât şi la baza acesteia, centralizarea şi autocrația sunt înrădăcinate în „programarea mentală" a membrilor societății.

Studiul lui Hofstede demonstrează că distanța ierarhică este mare atât în țări ca Filipine, Venezuela, India, dar şi în țări ca Franța şi Belgia. Ea este mică pentru țări ca Danemarca, Israel sau Austria.

Totodată, se constată că **există o relație globală între distanța ierarhică şi colectivism:** în majoritatea cazurilor, țările „colectiviste" prezintă o distanță ierarhică mare; dimpotrivă, nu toate țările „individualiste" prezintă distanțe mici. Țările latine ale Europei (România nefăcând obiectul cercetării) se caracterizează

Scanned with OKEN Scanner

printr-o combinație „distanță ierarhică mare și individualism". Aproape toate țările sărace sunt „colectiviste" și prezintă o distanță ierarhică mare.

3. Control puternic sau slab asupra incertitudinii

Hofstede afirmă că indivizii sunt captivi ai realității trecute, prezente și viitoare, că ei trăiesc în incertitudine deoarece viitorul nu le este cunoscut și nu le va fi niciodată.

Unele societăți solicită membrilor săi acceptarea incertitudinilor. În atare situații, membrii acestui tip de societate își asumă cu ușurință riscuri personale. Ei sunt relativ toleranți față de comportamentele și opiniile care diferă de ale lor deoarece acestea nu reprezintă nici o amenințare. Astfel de societăți pot să fie numite ***„societăți cu un control slab asupra incertitudinii".***

La polul opus, se găsesc societățile în care indivizii sunt crescuți în spiritul de a căuta să învingă viitorul. Dar cum viitorul este, natural, imprevizibil, membrii acestor societăți prezintă un grad înalt de anxietate, care se manifestă printr-o nervozitate mare, o emotivitate și o agresivitate mai puternice. Astfel de societăți pot fi numite ***„societăți cu un control puternic asupra incertitudinii"***, în care instituțiile caută să creeze securitatea și să evite riscurile. Securitatea poate să fie creată fie pe cale tehnologică, fie prin legislație, fie prin religie (în sensul larg al conceptului), fie pe cale ideologică.

Hofstede constată că un grup mare de țări asociază un control puternic al incertitudinii, la o distanță ierarhică mare: sunt incluse în acest grup țările latine ale Europei și Americii, țări mediteraneene precum cele din Iugoslavie, Grecia sau Turcia, precum și Japonia și Coreea. Celelalte țări ale Asiei formează grupuri care combină o distanță ierarhică mare și un control slab al incertitudinii. Țările germanofone, la care se adaugă Israel și Finlanda, asociază o distanță ierarhică mică și un control puternic al incertitudinii. În Danemarca, Suedia, Marea Britanie se constată o distanță ierarhică mică, asociată unui control slab al incertitudinii.

4. Raportul masculinitate - feminitate

Problema fundamentală a acestei dimensiuni este împărțirea rolurilor între sexe, în societate. Dincolo de rolul biologic care nu intră în discuție, disocierea analizată vizează *rolul social.* Unele societăți permit ca ambele sexe să joace roluri multiple și diferite. Altele realizează o diviziune netă între ceea ce trebuie să facă bărbații și ceea ce trebuie să facă femeile. Societățile care au acordat o mare importanță diviziunii rolului social al sexelor pot să fie numite „masculine", iar cele în care diviziunea este relativ puțin marcată, „feminine".

În cadrul ***societăților masculine***, valorile sociale masculine sunt înrădăcinate în întreaga societate, inclusiv în maniera de a gândi a femeilor. Astfel de valori sociale se referă la: importanța „paradei", realizarea de lucruri și fapte „vizibile", câștigarea de mulți bani, afirmarea principiului „marele este frumos".

Scanned with OKEN Scanner

Dimpotrivă, în cadrul ***societăților feminine***, valorile dominante pentru ambele sexe sunt cele care în mod tradițional aparțin rolului femeilor: modestia, relațiile personale primordiale banilor, grija pentru calitatea vieții[1] și prezervarea mediului, altruismul - mai ales vizavi de cei săraci, afirmarea principiului că „ceea ce este mic este frumos".

Hofstede își aprofundează analiza atunci când remarcă faptul că, într-o societate masculină, eroul este realizatorul, supraomul, în timp ce într-o societate feminină simpatia publicului se îndreaptă spre personajul oprimat, bravura individuală fiind suspectă.

Țara cea mai masculină este Japonia. Aproape în același grup sunt incluse țările germanofone: Germania, Austria și Elveția. Mai puțin decât precedentele, dar totuși masculine, sunt țări latine ca: Venezuela, Mexic și Italia, precum și țările anglosaxone, inclusiv câteva foste colonii (India, Filipine). La polul opus se situează țările scandinave, Danemarca și Olanda. Moderat feminine sunt câteva țări latine și mediteraneene: Franța, Spania, Portugalia, Chile și fosta Iugoslavie.

O altă perspectivă asupra influenței mediului extern în contabilitate poate consta în identificarea unor potențiale influențe concrete din partea sistemului juridic, surselor de finanțare, fiscalității ș.a.m.d. Acești factori interacționează în mod complex cu mediul cultural, având impact asupra raportării financiare sau evoluției profesiei contabile în țara respectivă.

Un alt factor interesant care merită luat în considerare este imperialismul, cu toate efectele pe care acesta le presupune. Iar dacă luăm în discuție sistemul contabil în țările din Africa sau Asia, poate fi relevant să analizăm istoria lor ca și colonii, în loc să căutăm alte explicații pentru evoluția lor. Hill a menționat faptul că practicile contabile americane și britanice au influențat foarte mult practicile contabile din alte țări. Cele americane au influențat practicile contabile din Canada și Mexic iar cele britanice au influențat practicile din primele colonii britanice, cum ar fi India și Pakistan[21].

2.3. Sistemul juridic

Pornind de la studiile comparative realizate în domeniul dreptului, pe plan mondial, se pot evidenția două mari sisteme de drept[22]: sistemul de drept romano-german și sistemul de drept cutumiar (common law).

Sistemul de drept romano-german are la bază dreptul roman (ius civile), ce grupează reglementări aparținând unor domenii variate de relații sociale

---

[21] Hill, C., *Competing în the Global Marketplace,* Irwin Mc Graw Hill, Boston, 3rd Edition, 1999, p. 19

[22] Neag, R., *Reforma contabilității românești, între modelul francez și cel anglo-saxon*, Editura Economică, București, 2000, p.37

Scanned with OKEN Scanner

organizate în coduri civile sau comerciale (două dintre codurile civile reprezentative care îşi găsesc aplicabilitatea chiar şi în perioada contemporană sunt Codul civil francez din 1807 şi cel german din 1900).

În cadrul ţărilor ce aparţin unui astfel de sistem juridic reglementarea contabilă este un contract social, rezultatul unui compromis între diferitele părţi implicate. Flexibilitatea şi adaptabilitatea normelor contabile este extrem de redusă, iar schimbările de reglementare nu pot să apară decât în cazuri rare, în condiţiile reinterpretării principiilor fundamentale, ca urmare a jurisprudenţei, sau în cazul modificării codului civil sau a celui comercial. De aceea, de multe ori, reglementările conţinute de codurile comerciale nu erau corelate cu cerinţele dezvoltării unei economii capitaliste[23].

Mecanismul de reglementare în cadrul unor astfel de ţări este definit şi de natura regulilor. Franţa, de exemplu, este beneficiara unui Plan Contabil General, care cuprinde o listă de conturi obligatorie pentru toate întreprinderile, precum şi reguli precise de evaluare şi publicare a situaţiilor financiare. Germania, în schimb, deţine, alături de Codul de Comerţ, ce reprezintă o culegere de texte foarte detaliate, o literatură contabilă abundentă, elaborată de specialişti de seamă ai profesiei, în colaborare cu universitari. Aceasta pune la dispoziţia întreprinderilor interpretări general admise ale textelor legale.

De menţionat este şi faptul că dimensiunile reglementării contabile variază de la o ţară la alta, chiar în cadrul ţărilor aparţinând aceluiaşi sistem juridic. În Franţa, de exemplu, reglementarea contabilă este impusă tuturor entităţilor ce exercită o activitate comercială, indiferent de forma lor juridică. În Germania, regulile contabile depind nu numai de forma juridică, dar şi de mărimea întreprinderilor.

Sistemul de drept cutumiar este produsul unei evoluţii istorice îndelungate, specifică tradiţiilor culturale ale insulelor britanice. Dreptul englez a jucat un rol deosebit în comerţul internaţional, în condiţiile în care Anglia a deţinut mai bine de un secol supremaţia asupra comerţului mondial. SUA, Irlanda, India, Australia, etc s-au mulat într-o măsură mai mare sau mai mică pe modelul Angliei.

Din punct de vedere contabil, ţările în care există un sistem de drept cutumiar se bazează mai mult pe o auto-reglementare realizată prin actul normalizator al profesiei contabile liberale. De regulă, reglementările contabile naţionale sunt consecinţa diferitelor evenimente sau circumstanţe ce apar în anumite momente şi care necesită a fi protejate prin lege. În Anglia, de exemplu, apariţia societăţilor de capitaluri, ca urmare a revoluţiei industriale, a avut drept consecinţă elaborarea Legii Societăţilor Comerciale (1844), iar în plan contabil,

---

[23] Zlătescu, V., D., *Panorama marilor sisteme contemporane de drept*, Editura Continent XXI, Bucureşti 1994, p.23

Scanned with OKEN Scanner

elaborarea unei legislații care „s-a străduit să evite ca un atare instrument (contabilitatea) să fie folosit în detrimentul finanțatorilor”[24].

Tabelul nr. 2.1 Clasificarea țărilor în funcție de sistemul juridic

Sistem de drept cutumiar	Sistem de drept roman	Elemente din ambele sisteme
Marea Britanie	Franța	Scoția
Irlanda	Italia	Israel
SUA	Germania	Africa de sud
Canada	Spania	Filipine
Australia	Olanda	
Noua Zeelandă	Portugalia	
	Japonia (comercial)	

Este evident că natura regulilor contabile este influențată de sistemul juridic. De asemenea, există o legătură între țările cu sistem de drept cutumiar și finanțarea societăților, cu preponderență, pe piețele financiare.

2.4. Nivelul dezvoltării economice

Nivelul dezvoltării economice influențează natura afacerilor și tranzacțiilor de pe teritoriul respectiv, precum și orientarea prevalentă a economiei, fapt care conduce la spețe și practici contabile specifice. În perioada contemporană, marile țări industrializate și-au orientat economiile preponderent către servicii, domeniu în care reevaluarea activelor corporale și înregistrarea deprecierii lor își pierde din relevanță, în favoarea evaluării imobilizărilor necorporale și a resurselor umane.

Nivelul de dezvoltare economică și de tehnologizare a economiei determină în mod proporțional gradul de complexitate a sistemului contabil al acelei țări. Sistemul contabil al unei țări dezvoltate, care utilizează tehnologie de vârf, va fi semnificativ mai complex decât sistemul contabil al unei țări cu o economie rudimentară bazată în principal – spre exemplu - pe agricultură. Aceasta din urmă nu va manifesta preocupări pentru dezvoltarea unui sistem de informare financiar-contabilă sofisticat și costisitor deoarece economia nu are nevoie de un asemenea sistem

[24] Feleagă, N., *Sisteme contabile comparate, contabilitățile anglo-saxone*, Vol. I, Ediția a doua, Editura Economică. București, 1999, p.42

Scanned with OKEN Scanner

2.5. Sursele de finanțare

Structura resurselor de finanțare - refinanțare diferă de la o țară la alta în funcție de actorii implicați preponderent în acest proces, ceea ce va conduce la orientări diferite în ce privește tendințele de informare financiar-contabilă. Normele și practicile contabile sunt diferite și datorită faptului că situațiile financiare satisfac nevoile unor finanțatori diferiți.

O posibilă clasificare a țărilor în funcție de sursele de finanțare a fost formulată de Zysman[25], care propune trei grupe mari și anume:

1. sisteme de finanțare pe baza piețelor de capital (Marea Britanie și SUA);
2. sisteme de finanțare cu implicarea statului (Franța, Japonia);
3. sisteme de finanțare pe baza instituțiilor financiare (Germania).

Această clasificare aduce în discuție un aspect interesant. Într-un sistem de finanțare centralizată sau bancară, chiar în condițiile în care resursele financiare sunt atrase prin intermediul piețelor de capital, investitorii vor fi tot băncile, instituțiile financiare sau instituțiile publice, în detrimentul celorlalte categorii. Aceștia vor numi conducerea entităților cotate, cu efecte directe asupra transparenței informațiilor pe piață.

Astfel, în condițiile în care se recurge, în special, la **finanțare prin creșterea capitalurilor proprii**, situațiile financiare „sunt orientate pentru a satisface nevoile investitorilor cu informațiile necesare luării deciziilor de cumpărare, vânzare de acțiuni și obligațiuni"[26] (așa cum se întâmplă în Marea Britanie și SUA). Informațiile furnizate de către societățile cotate la Bursă trebuie să fie complexe, menite să reflecte în detaliu situația economică a acestora. Riscul întocmirii unor situații financiare "destinate" investitorilor îl reprezintă tendința de a supraevalua profitul și activele firmei din rațiuni ce țin de creșterea credibilității acesteia pe piața financiară. În țările anglo-saxone obiectivul situațiilor financiare constă în furnizarea de informații relevante, credibile, comparabile, care să creeze cea mai realistă imagine a situației economice a întreprinderii (fair presentation – în SUA, true and fair view – în Anglia), iar aplicarea principiilor independenței exercițiilor și permanenței metodelor exercită o influență enormă asupra evaluărilor.

Dacă sursa principală de finanțare o reprezintă **băncile și alți creditori,** așa cum se întâmplă în țări ca Germania și Italia, informațiile financiare sunt adresate acestora în detrimentul celorlalți utilizatori. Practicile contabile sunt orientate către protejarea investițiilor bancare, regulile de evaluare în contabilitate vor fi mai

---

[25] Nobes C, Parker R, *Comparative International Accounting*, 8th Edition, Prentice Hall – Financial Times, London, Anglia, 2004, pp.16-33

[26] Hill, C., *Competing în the Global Marketplace*, Irwin Mc Graw Hill, Boston, 3rd Edition, 1999, p. 59

Scanned with OKEN Scanner

prudente, create în special în scopul protejării creditorilor. Consecința directă a predominanței finanțării bancare este dezvoltarea lentă a informării financiare, deoarece informațiile cerute de către bănci sunt, de regulă, succinte. Obiectivul contabilității îl reprezintă menținerea capitalului, ceea ce face din prudență principiul contabil cel mai important, care conduce la subevaluarea activelor, la supraestimarea datoriilor şi – ca atare – la subestimarea valorii întreprinderii în ansamblu[27].

În țări ca Franța şi Suedia, **statul** reprezintă finanțatorul majoritar. Situațiile financiare din țările în care statul este principalul finanțator sunt orientate spre satisfacerea nevoilor acestuia, sistemul contabil fiind în corelare directă cu sistemul fiscal, în detrimentul celorlalți utilizatori de informație financiară.

Tabelul nr. 2.2. Clasificarea țărilor în funcție de modul preponderent de finanțare:

A	B
Piețe de capital puternice, stabile	Piețe de capital slabe, instabile
Numeroşi investitori externi	Investitori interni puțini la număr
Profesie contabilă bine dezvoltată	Profesie contabilă modestă
Fiscalitate separată de contabilitate	Fiscalitate strâns legată de contabilitate
EXEMPLE DE ȚĂRI	
Australia	Franța
Regatul Unit al Marii Britanii	Germania
SUA	Italia

2.6. Legătura dintre contabilitate şi fiscalitate

Legătura dintre contabilitate şi fiscalitate poate fi considerată de semnificație majoră în elaborarea normelor contabile naționale. În țări în care reglementările fiscale sunt independente de reglementările contabile (SUA, Marea Britanie, Olanda) atenția normalizatorului este îndreptată spre satisfacerea nevoilor informaționale ale investitorilor de capital. Determinarea rezultatului fiscal rezultă din aplicarea unor reguli specifice, independente de cele utilizate în contabilitate.

În țările Europei Continentale (Franța, Italia, Austria, Germania), fiscalitatea exercită o influență importantă asupra contabilității şi a regulilor de evaluare şi de măsurare, existând o dependență între contabilitatea şi fiscalitate. Din acest motiv, întreprinderile tind să-şi subevalueze profitul, în scopul minimizării impozitului aferent, crescând amortizările şi provizioanele înregistrate în contabilitate.

---

[27] Feleagă N., *Sisteme contabile comparate. Contabilitățile anglo-saxone*, ediția a II-a, Ed. Economica, Bucureşti, 1999, pp.24-42

Scanned with OKEN Scanner

2.7. Inflația

Stabilitatea economică poate fi privită atât din punctul de vedere al legislației specifice, cât şi din punctul de vedere al stabilității mediului de afaceri, al stabilității monedei etc. O reglementare contabilă este rezultatul unui echilibru care se menține atâta timp cât condițiile economice nu se schimbă. Atunci când apar evenimente imprevizibile sau când mediul economic se modifică sensibil, vor apărea fie noi reglementări, fie simple reconsiderări ale regulilor existente, care vor restabili echilibrul.

Piatra de hotar a stabilității economice rămâne – fără îndoială – menținerea inflației în parametri general acceptați ca "siguri" din perspectiva echilibrului economic. Țările anglofone s-au dovedit "imune" la fenomenul inflaționist, economia lor fiind caracterizată prin stabilitate. În celelalte țări, însă, inflația este o problemă de multe ori covârşitoare, ajungând uneori la procente de peste 100%.

Economia inflaționistă îşi pune amprenta asupra informației financiare, ridicând – pe drept cuvânt – semne de întrebare asupra credibilității şi comparabilității acesteia. Retratarea situațiilor financiare – operațiune obligatorie dacă se doreşte redobândirea celor două calități menționate anterior – ridică bariere la nivelul inteligibilității informației şi al raportului cost-beneficii, precum şi pe planul întocmirii de previziuni viabile pe baza datelor retratate.

Putem remarca legătura strânsă dintre sistemul juridic şi modalitatea de abordare a inflației. În Franța, Spania, Grecia, Italia – începând cu anii '70 – statul a fost cel care s-a implicat în rezolvarea problemelor generate de inflație. În SUA, Marea Britanie sau Australia profesioniştii contabili au fost cei care au căutat răspunsuri la aceeaşi problemă.

2.8. Profesia contabilă

Diferiții factori menționați anterior îşi pun amprenta asupra importanței şi competenței profesiei contabile dintr-o țară, în aceeaşi măsură în care natura profesiei contabile se regăseşte în tipul de contabilitate aplicată în economie. Spre exemplu, un decret dat în Italia în 1975 (dar care a fost aplicat abia începând cu 1980) care obliga companiile cotate să auditeze situațiile lor financiare, după modelul companiilor din Regatul Unit, a putut fi aplicat numai în condițiile în care pe piața financiară existau firme internaționale de audit. Această restricție reprezintă un obstacol pentru toate țările care doresc să se înscrie pe linia unei armonizări reale a contabilității. Nevoia de auditori a fost un subiect deosebit de controversat în Germania, în momentul implementării Directivei a IV-a a Uniunii Europene.

Scanned with OKEN Scanner

Prezentăm în următorul tabel organismele profesionale din diferite țări, cu scopul de a sublinia importanța mărimii și tradiției acestora în dezvoltarea economică și socială.

Tabelul nr. 2.3. Organisme profesionale în diferite țări ale lumii

Țara	Organismul profesional	Anul fondării	Mii de membri
Australia	CPA Australia	1952 (1886)	98
	Institute of Chartered Accountants în Australia	1928 (1885)	34
Canada	Canadian Institute of Chartered Accountants	1902 (1880)	68
China	Chinese Institute of Certified Public Accountants	1988	127
Franța	Ordre des Experts Comptable	1942	16
Germania	Institute der Wirtschaftprufer	1932	11
India	Institute of Chartered Accountants în India	1949	93
Japonia	Japanese Institute of Certified Public Accountants	1948 (1927)	13
Olanda	Koninklijk Nederlands Instituut van Registeraccountants	1967 (1895)	13
Noua Zeelandă	Institute of Chartered Accountants of New Zeeland	1909 (1894)	27
Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord	Institute of Chartered Accountants in England and Wales	1880 (1870)	124
	Institute of Chartered Accountants of Scotland	1951 (1854)	15
		1939 (1891)	95
	Association of Chartered Certified Accountants	1888	13
	Institute of Chartered Accountants in Ireland		
SUA	American Institute of Certified Public Accountants	1887	328

Notă: În paranteză s-a notat anul înființării predecesorului organismului profesional. Numele anumitor organisme s-au schimbat pe parcursul timpului de mai multe ori.

Analiza comparativă a influenței profesiei contabile în țările menționate este nuanțată și delicată. Ea poate avea în vedere aspecte precum legătura dintre profesioniștii contabili și specialiștii în probleme fiscale, condițiile acceptării unui specialist în organismul profesional, perioada de pregătire, modalitatea de atestare și organele abilitate în acest sens, legătura dintre contabilitate și audit, cu impact asupra structurilor profesionale naționale etc.

Scanned with OKEN Scanner

2.9. Sistemul educațional

Standardele şi practicile contabile sofisticate sau de mare noutate sunt inutile dacă nu există specialiştii care să le pună în fapt în mod coerent şi corect, sau dacă sunt inaccesibile celor care au nevoie de informare. Sistemul educațional şi nivelul de cultură dintr-o țară îşi pun amprenta asupra sistemului contabil în două direcții, şi anume[28]:

• utilizatorii informațiilor contabile formați din punct de vedere profesional vor accesa mai uşor situațiile financiare şi informațiile cu un grad ridicat de complexitate;

• în țările cu un nivel ridicat de educare specialiştii sunt mai bine pregătiți şi deprind mai uşor competențe şi abilități necesare desfăşurării activității specifice.

Cu alte cuvinte, bagajul de cunoştințe atât al specialiştilor care furnizează informațiile contabile, cât şi ale utilizatorilor acestora, afectează în mod semnificativ nivelul de dezvoltare şi gradul de complexitate al sistemului contabil din țara respectivă.

Organismele normalizatoare naționale presupun că investitorii existenți şi potențiali au cunoştințele necesare adoptării unor decizii documentate, motiv pentru care normele în sine au ca scop o mai bună informare a utilizatorilor şi nu se reduc doar la calculul impozitelor şi taxelor.

Pe pieţele financiare s-au lansat un număr impresionant de instrumente financiare, iar inovația financiară este în plin avânt. Aceste instrumente nu ar putea fi tranzacționate dacă sistemul educațional nu ar pregăti investitori care să le înțeleagă.

2.10. Religia[29]

În sens larg, religia influențează principiile contabile fundamentale.

Spre exemplu, în multe țări musulmane (cum ar fi Pakistanul) ideea de a percepe dobândă la împrumuturi intră în contradicție cu preceptele religioase acceptate pe scară largă. În decembrie 1999, Curtea Supremă de Justiție din Pakistan a hotărât că atât perceperea, cât şi plata de dobândă este inacceptabilă în Islam. Prin urmare a impus guvernului pakistanez elaborarea şi introducerea unui sistem financiar şi economic fără dobânzi, până în 2001. În schimbul dobânzii, compania creditoare sau banca poate obține un anumit procent din acțiunile

---

[28] Iqbal Z, *International Accounting. A Global Perspective*, Second Edition, South – Western Thompson Learning, Cincinnati, Ohio, 2002, pp.120-138

[29] Raja A., *Pakistan Top Court Rules Bank Interest is Un-Islamic*, India West, 1999, în Iqbal, M. Zafar, *International Accounting – A Global Perspective*, 2nd Edition, South-Western College Publishing, Cincinnati, Ohio, 2002, p.127

Scanned with OKEN Scanner

debitorului sau diferite facilităţi în relaţiile de afaceri cu debitorul. Tratamentul contabil al relaţiilor de creditare este diferit în Orient faţă de celelalte ţări..

O altă modalitate în care religia poate influenţa latura economică dintr-o ţară constă în interpretarea diferită a preceptelor. Un exemplu poate fi diferenţierea drepturilor în comunitate în funcţie de sex.. În Arabia Saudită este interzisă amestecarea persoanelor de sexe diferite. Prin urmare, o femeie care conduce o afacere nu va putea contacta în mod direct alte firme sau reprezentanţi ai statului, ci va fi nevoită să apeleze la un intermediar masculin care să o reprezinte. Ea nu poate vorbi direct nici măcar cu proprii angajaţi bărbaţi.

În alte ţări musulmane, precum Indonezia, Egipt, Oman, regula separării sexelor se aplică pe o scară mai redusă, fără să afecteze relaţiile de colaborare dintre întreprinzătoarele – femei şi angajaţii sau partenerii de afaceri ai acestora.

2.11. Alte influenţe

Există o multitudine de alţi factori care acţionează în timp asupra normelor şi practicilor contabile, unii în mod indirect şi subtil (precum tipul de proprietate), alţii direct sau din afara sistemului. În această ultimă categorie putem încadra răspunsul sistemului legal la evenimente politice sau economice.

Un astfel de exemplu îl constituie criza economică din SUA din anii 1920-1930 care a fost punctul de plecare pentru Legea Bursei şi momentul de cotitură al sistemului contabil. Efectele crizei s-au reflectat ulterior în obligaţia de a publica informaţii mai precise şi mai extinse.

Alte exemple pot fi: introducerea în Italia a principiilor contabile anglo-saxone, la iniţiativa guvernului, sau introducerea în Luxemburg a metodelor de consolidare şi a cerinţelor de publicare preluate după Directivele europene, ambele împotriva curentului existent la momentul respectiv; adoptarea planului contabil francez în Spania, după ocupaţia germană de la începutul anilor 1940[30]; etc

Un exemplu grăitor de influenţe externe îl constituie însuşi procesul de adoptare sau convergenţă cu standardele internaţionale de contabilitate emise de IASB. Din raţiuni politice şi economice, Uniunea europeană obligă societăţile cotate să aplice prevederile acestor standarde pentru întocmirea conturilor lor consolidate. În mod subtil, prevederile normelor europene se armonizează treptat cu prevederile standardelor internaţionale.

---

[30] Nobes C, Parker R, *Comparative International Accounting*, 8th Edition, Prentice Hall – Financial Times, London, Anglia, 2004, pp.16-33.

Scanned with OKEN Scanner

3. Diferențe semnificative privind sistemul de raportare financiară

Factorii menționați în capitolul precedent conduc la diferențieri la nivelul reglementărilor și practicilor contabile din țările în discuție. Aspectele pe care le vom aborda în continuare se întrepătrund, analiza lor separată făcându-se în scop didactic.

Astfel, diferențele între sistemele de raportare financiară pe plan internațional se pot plasa la unul sau mai multe dintre nivelele:

1. Concepte de bază
2. Metode de evaluare
3. Politica privind provizioanele și rezervele
4. Baza de evaluare (recunoaștere) a elementelor patrimoniale
5. Metode de consolidare
6. Uniformitatea sistemului de raportare financiară
7. Structura situațiilor financiare

3.1. Concepte de bază

Când ne referim la concepte de bază avem în vedere noțiuni precum "fairness" over "rules" / "correctness"/ "legality", "substance over form", "true and fair view" etc, cu impact asupra normelor și tratamentelor contabile concrete. Aceste concepte trebuie privite în strânsă legătură cu modalitățile de finanțare, respectiv cu relația contabilitate-fiscalitate care se manifestă în economie

Până în 1980, Marea Britanie, Irlanda și Olanda erau singurele țări ale căror reglementări cereau situațiilor financiare auditate să prezinte o imagine fidelă și de bună credință. Acest lucru lăsa, pe de o parte, liberă judecata profesională în detrimentul uniformității, dar, pe de altă parte, lăsa loc la interpretări datorită definirii ambigue a noțiunilor.

Imaginea fidelă poate fi relevantă numai atunci când contabilitatea se eliberează de constrângerile fiscalității. Adoptarea Directivei a IV-a a Uniunii Europene de către Italia, care cerea ca situațiile financiare să prezinte o imagine "veritiero et corretto" a patrimoniului, a condus la modificări ale legislației și conținutului rapoartelor de audit, însă contabilitatea italiană a suferit schimbări fără importanță. Acest lucru poate fi derutant pentru un utilizator anglo-saxon, care poate fi dus ușor în eroare de asemănările de prezentare, superficiale de altfel.

Un alt concept, de origine americană, este cel de "substance over form" (prevalența economicului asupra juridicului), care a dat naștere la standardul englez SSAP 21, împreună cu abordarea din SFAS 13, respectiv FRS 5. IASB de

Scanned with OKEN Scanner

asemenea îmbrățișează conceptul și caută realitatea economică din spatele fiecărei tranzacții.

Ar trebui menționat că există și o diferență "transatlantică" în abordarea imaginii fidele (fairness). În Directivele europene, imaginea fidelă este un principiu prioritar în fața regulilor (overriding principle), în timp ce în SUA se obișnuiește să se prezinte o imagine fidelă în conformitate cu US GAAP. În contrast cu aceste exemple poate fi menționată Germania, care nu și-a exprimat o preferință pentru imagine fidelă sau reguli, respectiv pentru abordare economică sau juridică. Cerința de imagine fidelă (fair) se rezumă la prezentarea de informații mai detaliate și mai puțin la schimbări în conținutul situațiilor financiare.

3.2. Metode de evaluare: Costul istoric/metode actuariale

În cele mai multe cazuri standardele de contabilitate reprezintă armistițiul dintre prudență și optimism, între metodele conservatoare și cele actuariale.

Anglia face deseori referire la conceptul de prudență (prudence) în SSAP 2, respectiv FRS 18, care l-a înlocuit pe primul în 1981, în Legea societăților comerciale. Spre exemplu, capitalizarea cheltuielilor de cercetare – dezvoltare nu este o practică tocmai conservatoare, însă poate fi rezonabil de prudentă, în anumite condiții. Aceeași problemă se pune și la înregistrarea profitului rezultat în urma contractelor pe termen lung (SSAP 9).

În cadrul său conceptual și în standarde, IASB plasează prudența pe o treaptă inferioară ca importanță. Prudența variază de la țară la țară, fiind mai accentuată în Europa continentală și mai diluată în SUA și Marea Britanie. Davidson și Kohlmaier (1966) au constatat că valoarea profitului raportat în țări ca Franța, Suedia, Germania, Olanda, este substanțial mai mică față de valoarea recalculată după normele din SUA sau Marea Britanie.

Gray a conceput un indice[31] care să reflecte gradul de conservatorism dintr-o țară:

$$1 - (Ra - Rd)/|Ra|$$

Unde: Ra – profitul ajustat / corectat
Rd – profitul înregistrat

Dacă indicele înregistrează valori peste 1, entitatea poate folosi metode de evaluare mai optimiste, iar dacă valoarea este sub 1, societatea trebuie să fie mai rezervată în evaluările sale.

Cercetările lui Gray au vizat un număr semnificativ de companii din Anglia, Franța și Germania. Concluziile sale subliniază că entitățile din Franța și

[31] Nobes C, Parker R, *Comparative International Accounting*, 8th Edition, Prentice Hall – Financial Times, London, Anglia, 2004, pp.34-51

Scanned with OKEN Scanner

Germania sunt sensibil mai pesimiste şi mai conservatoare decât cele din Regatul Unit, însă, paradoxal, în caz de recesiune economică, cifrele societăților germane pot fi mai puțin prudente.

Un alt aspect care vizează prudența îl constituie crearea de rezerve legale sau statutare, ca modalitate de protejare a creditorilor din țările Europei continentale şi din Japonia. Acestea se constituie din profit în limita unui procent din capitalul social (10% în Franța, Germania şi Belgia; 20% în Italia şi Spania; 25% în Japonia) şi nu pot fi distribuite ulterior.

Această diferență a rămas până în prezent nesoluționată în procesul de armonizare contabilă internațională. Nici UE, niciun alt normalizator internațional nu a abordat pană acum problema rezervelor legale.

3.3. Politica privind provizioanele şi rezervele

Noțiunile de "provizion" şi "rezervă" ridică dificultăți din punct de vedere lingvistic, deoarece – spre exemplu – cele două cuvinte au aceeaşi semnificație în engleza britanică. Distincția dintre cele două este esențială, deoarece provizioanele sunt tratate ca şi cheltuieli, cu impact asupra rezultatului perioadei, în timp ce rezervele sunt elemente de capital propriu rezultate în urma repartizării profitului.

Tabelul nr. 3.1. Terminologia folosită pentru noțiunile de rezerve şi provizioane

Limba	Provizion	Rezerve
Engleza britanică	Provision	Reserves
Engleza americană	Provision / reserves	(Element of Equity)
Franceză	Provision	Réserve
Germană	Rückstellung	Rücklage
Italiană	Fondo	Riserva

Din tabel putem identifica încă o posibilă confuzie între "provizioane" şi "fonduri", acestea din urmă reprezentând sume de bani cu o destinație bine stabilită. De asemenea, apar dificultăți şi la delimitarea conceptului de provizion, care poate avea două semnificații: (1) o obligație viitoare cu valoare sau scadență necunoscută; şi (2) o rectificare a valorii unui activ.

Normalizatorii din Regatul Unit şi IASC au adus în 1998 câteva precizări lămuritoare în problema provizioanelor pentru riscuri: acestea vor fi recunoscute numai atunci când reflectă o datorie către un terț la momentul închiderii bilanțului. În acest fel provizioanele nu mai au un efect de netezire a profitului, în detrimentul imaginii fidele a patrimoniului.

Scanned with OKEN Scanner

3.4. Baza de evaluare a elementelor patrimoniale

Baza de evaluare (recunoaştere) a elementelor patrimoniale – se raportează direct la natura relaţiei dintre fiscalitate şi contabilitate, respectiv la impactul raţionamentului profesional asupra înregistrării/interpretării evenimentelor.

Unele ţări folosesc costul istoric pentru evaluarea activelor, altele permit reevaluarea periodică a anumitor active. La unul din poli se află Germania, care foloseşte ca unică bază de evaluare costul istoric, refuzând categoric orice ajustare la inflaţie. La celălalt pol este Olanda, care – în perioadele de inflaţie sau chiar în afara lor – prezintă situaţii financiare exprimate în costuri de înlocuire, comparativ pe mai multe exerciţii financiare. Între cele două extreme se plasează Marea Britanie şi celelalte ţări anglofone, unde companiile procedează la reevaluări periodice ale elementelor de patrimoniu.

3.5. Metode de consolidare

Aplicarea metodelor de consolidare a fost diferită în timp de la o ţară la alta, în funcţie de implicarea întreprinderilor pe piaţa de capital internaţională. SUA a apelat la consolidare încă din 1890, în timp ce în 1985 în Franţa nu exista nicio reglementare legală referitoare la acest domeniu.

În Marea Britanie consolidarea a apărut mai târziu, poate şi datorită faptului că până la primul război mondial companiile de tip holding erau puţine la număr şi lipsite de importanţă. Se pare că pionierii consolidării în Anglia au fost Nobel Industries în anii 1920 şi Dunlop în 1930. Legea societăţilor comerciale din 1928 nu conţine niciun fel de obligaţii referitoare la consolidare (Green Committee a primit pentru amendamentul la legea societăţilor un vot "pentru" de la ICAEW şi unul "împotrivă" de la Asociaţia avocaţilor – Law Society). Bursa de valori a impus restricţii privind consolidarea începând cu 1939.

În Europa continentală practica în domeniul consolidării este fie de dată recentă, fie foarte rară. În Olanda ea a apărut în anii '30. În Germania obligaţia întocmirii de conturi consolidate este legiferată abia în 1965 şi se referă la companiile publice. Odată cu implementarea Directivei a 7-a a UE în 1985 s-au eliminat diferenţele faţă de modelul anglo-saxon de consolidare, ca prim pas către armonizare. Franţa a fost una din ţările refractare la această nouă metodă, introducând abia în 1985 o legislaţie în acest sens. Totuşi, la cererea companiilor franceze care intenţionau să fie cotate la burse în afara graniţelor ţării, COB a emis o serie de orientări încă din 1968 – 1978 pentru aplicarea metodelor de consolidare.

Motivele pentru care ţările Europei continentale sunt situate mult în urma SUA la acest capitol sunt variate şi pot fi rezumate astfel: lipsa unor organisme profesionale care să inoveze; accentul scăzut pe afaceri de anvergură şi pe companii multinaţionale; rolul crescut jucat de bancheri în detrimentul finanţării pe

Scanned with OKEN Scanner

piața de capital; implicarea autorității statului în probleme economice și dependența contabilității de sistemul fiscal; rolul scăzut al investitorilor pe piața de capital; etc.

Unul din efectele directe ale acestor factori l-a constituit adoptarea în 1978 a celei mai importante reglementări financiare europene (directiva a IV-a), care nu cuprindea nicio prevedere referitoare la contabilitatea grupurilor. Totuși, mersul firesc al lucrurilor a cerut implicarea instituțiilor bursiere sau publice în reglementarea problemelor de consolidare, în special pentru companiile cotate, culminând cu publicarea Directivei a VII-a în 1983, care obligă la consolidare din 1990.

3.6. Uniformitate

Uniformitatea sistemului de raportare financiară face referire la trei aspecte esențiale, și anume: (1) structura situațiilor financiare; (2) principiile contabile; (3) reguli de prezentare a informațiilor financiare. Țările cu reglementări legale detaliate vizând oricare din aceste aspecte vor avea un grad de uniformitate ridicat.

Începem exemplele referitoare la uniformitate cu Germania, care a publicat prima listă de conturi în 1911, folosită în industrie în timpul primului război mondial. Ulterior au apărut modele diferite pentru fiecare tip de industrie în parte, ideologia naționalist-socialiștilor orientată spre controlul economiei folosindu-se de aceste formate tipizate pentru îngrădirea prețurilor.

În Franța, Ministerul Economiei, destinat să controleze economia franceză, a elaborat un instrument de reglementare și anume Planul contabil general. PCG exista în mai multe versiuni, pentru fiecare industrie în parte, și cuprindea un plan de conturi, definiții ale termenilor, modele de situații financiare și metode de evaluare. Statul, în calitatea sa de colector de taxe și principal finanțator al economiei, deținea controlul asupra PCG prin instituțiile sale (Consiliul național al contabilității CNC).

Spania a preluat modelul contabil francez în 1973, când a introdus câteva versiuni de plan contabil adaptat pe sectoare, cu aceeași structură ca și PCG. Deși la început aplicarea planului de conturi a fost facultativă, ea s-a impus în timp, la început către firmele care urmau să fie reevaluate, ulterior unui segment din ce în ce mai larg de companii.

Belgia a folosit planuri de conturi în anumite ramuri ale industriei încă din perioada interbelică, dar introducerea oficială a unui plan contabil asemănător celui francez s-a făcut în 1976, ca etapă pregătitoare a adoptării Directivei a IV-a a UE. În prezent planul contabil minim normalizat (le plan comptable minimum normalisé) este obligatoriu și, spre deosebire de PCG francez, conține în principal liste de conturi.

Scanned with OKEN Scanner

În multe țări în curs de dezvoltare din Europa de est aflate în zona de influență francofonă au fost introduse planuri contabile după modelul francez. În lipsa unor companii importante cotate pe pieţele externe de capital, a investitorilor ca principali utilizatori de informaţie contabilă şi a unei profesii contabile bine organizate şi cu tradiţie, folosirea planului contabil pare să fie soluţia cea mai potrivită de reglementare contabilă în aceste ţări.

În ţările anglo-saxone, structura situaţiilor financiare şi prezentarea informaţiilor specifice nu sunt supuse unor reglementări stricte, uniformitatea fiind redusă. Chiar şi după adoptarea directivelor europene în Anglia, Irlanda şi Olanda (concepute după modelul german mai restrictiv) se păstrează flexibilitatea în prezentarea situaţiilor financiare şi evaluare.

SUA este de departe ţara cea mai orientată către uniformitate, datorită standardelor naţionale de contabilitate detaliate şi foarte precise.

3.7. Structura situaţiilor financiare

Referindu-ne la structura situaţiilor financiare, avem în vedere următoarele aspecte: (1) criteriul prezentării elementelor de activ (lichiditate crescătoare/ descrescătoare); (2) structura situaţiilor financiare (varianta listă sau cont); (3) criteriul de prezentare a cheltuielilor (după natură / după funcţie). Aceste diferenţe nu modifică esenţial informaţiile prezentate în situaţiile financiare, ci atrage doar atenţia asupra unor aspecte diferite.

Tabelul nr. 3.2. Formatul uzual al bilanţului

Ţara	Forma	Lichiditate
Australia	Listă	Descrescătoare
Franţa	Cont	Crescătoare
Germania	Listă	Crescătoare
Italia	Cont	Crescătoare
Japonia	Cont	Descrescătoare
Spania	Cont	Crescătoare
MAREA BRITANIE	Poziţie financiară	Crescătoare
SUA	Cont/ listă	Descrescătoare

Tabelul nr. 3.3. Formatul uzual al contului de profit şi pierdere

Ţara	Forma	Clasificare
Australia	Listă	Funcţie
Franţa	Cont	Natură
Germania	Listă	În principal după natură
Italia	Cont	Natură
Japonia	Cont	Funcţie

Scanned with OKEN Scanner

Spania	Cont	Natură
MAREA BRITANIE	Listă	Funcție
SUA	Listă	Funcție

Aceste diferențe nu ar trebui să creeze probleme utilizatorilor situațiilor financiare deşi, în mod inevitabil, atenția lor este canalizată pe alte informații, în funcție de formatul folosit şi de criteriile de clasificare. Importanța acordată investitorilor se regăseşte în formatul situațiilor financiare dintr-o țară. Astfel, utilizarea formatului vertical de conturi în Marea Britanie, şi nu a modelului orizontal (ca în Franța sau Spania) sugerează o mai mare orientare către investitor.

Arealul diferențierilor în practicile contabile prezentat anterior – departe de a fi exhaustiv – include aspectele cele mai semnificative ale divergențelor de natură concretă din contabilitate. Vom prezenta în continuare diferite variante de clasificare a sistemelor contabile pe plan internațional.

4. Clasificarea contabilă internațională

Clasificarea sistemelor contabile la nivel mondial îşi găseşte **utilitate** în mai multe direcții:

(1) să faciliteze studierea motivelor care conduc la armonizare contabilă internațională şi a dificultăților pe care aceasta le întâmpină;

(2) să asiste pregătirea profesională a contabililor şi auditorilor care îşi desfăşoară activitatea la nivel internațional;

(3) să ofere bază de comparație şi suport pentru diferite opțiuni contabile;

(4) să permită previzionarea unor dificultăți şi găsirea soluțiilor corespunzătoare, prin comparație cu experiența țărilor din acelaşi grup.

Pentru ca o țară să poată adopta un sistem contabil diferit trebuie să ajusteze parametrii economici şi politici după modelul țărilor care deja folosesc sistemul respectiv. Obiective şi criterii diferite conduc, după cum am arătat, la clasificări diferite.

Scanned with OKEN Scanner

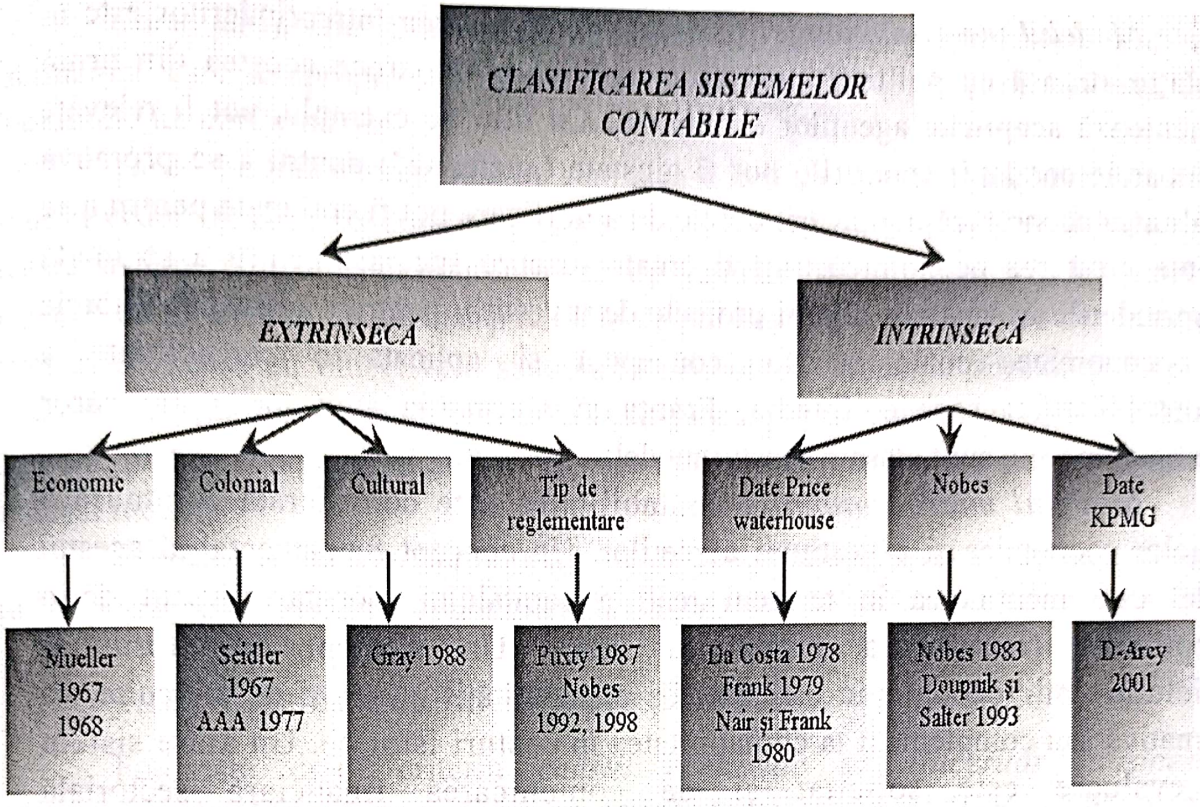

Fig. 4.1. Clasificări ale sistemelor contabile[32]

4.1. Abordarea extrinsecă

Abordarea extrinsecă presupune că sistemele contabile din diferite țări sunt clasificate pe baza **factorilor** care influențează **natura şi practicile** contabile.

În acest tip de abordare, se încadrează:

- Clasificarea lui Mueller din 1967
- Clasificarea lui Mueller din 1968
- Clasificarea lui Seidler (1967) şi Asociația americană a profesorilor universitari de contabilitate (American Accounting Association: AAA) (1977)
- Clasificarea lui Gray din 1988
- Clasificarea lui Bernard Colasse
- Clasificarea lui Puxty
- Clasificarea lui Nobes din 1998

4.1.1. Clasificarea lui Mueller din 1967

Are la bază modelele de dezvoltare contabilă şi identifică patru modele:

[32] Nobes C, Parker R, *Comparative International Accounting*, 8th Edition, Prentice Hall – Financial Times, London, Anglia, 2004, pp.53-75

Scanned with OKEN Scanner

***Modelul macroeconomic*:** prin care contabilitatea întreprinderilor este în corelație strânsă cu politicile contabile naționale, deoarece acestea din urmă influențează **scopurile** agenților economici. Cu titlu de exemplu, pot fi relevate următoarele corelații: veniturile pot fi ajustate („netezite") pentru a se promova stabilitatea economică în afaceri; cotele de amortizare pot fi corectate pentru a se stimula creşterea economică; pot fi create rezerve speciale pentru a se incita întreprinderile în lansarea de noi proiecte de investiții; pentru a realiza echilibrele macroeconomice, poate să fie concepută şi aplicată o contabilitate a responsabilităților sociale. Suedia, Franța şi Germania sunt țările ale căror sisteme contabile sunt ataşate acestui model.

***Modelul microeconomic*:** contabilitatea este considerată o ramură a ştiințelor economice şi a gestiunii afacerilor. Un concept fundamental al acestui model este menținerea în termeni reali a capitalului monetar investit de o întreprindere (menținerea capitalului fizic). Un element definitoriu al modelului microeconomic este ținerea contabilității în valori de înlocuire, ca alternativă sau complement la contabilitatea în costuri istorice. Un atare sistem de evaluare este solicitat şi de comunicarea financiară sectorială (segmentară). Exemplul cel mai ilustrativ privind aplicarea modelului microeconomic este reprezentat de sistemul contabil olandez.

***Abordarea contabilității ca disciplină independentă*:** contabilitatea este considerată o **funcție distinctă,** prestatoare de servicii, derivată din practica afacerilor. Accentul este pus pe **practică şi pragmatism.** Aceasta nu înseamnă că este uitată latura conceptuală a contabilității. În ultimii ani, contabilitatea îşi dezvoltă propriul cadru conceptual, derivat din practicile contabile. Divulgarea integrală şi loială a informațiilor contabile (full and fair disclosure) este ridicată la rangul de principiu contabil general acceptat. Această abordare este proprie Statelor Unite şi Regatului Unit, având o rază de acțiune în întreaga lume anglo-saxonă.

***Abordarea de tip „contabilitate uniformă"*:** contabilitatea este considerată un mijloc eficient de administrare şi control. Un astfel de sistem contabil presupune o realizare uniformă a măsurării, prezentării şi publicării informațiilor contabile, fapt ce facilitează punerea în operă a metodelor de control, atât de către conducătorii întreprinderilor cât şi de către puterea publică, inclusiv autoritățile fiscale. Contabilitatea uniformă face „casă bună" cu planificarea statală, în diferitele sale variante. Ea este prezentă în țările cu o puternică implicare guvernamentală: Franța, Germania, Suedia şi Elveția.

Se pot formula câteva ***obiecții*** la această clasificare, şi anume:

Faptul că există doar patru grupe şi nicio ierarhie reduce utilitatea clasificării;

Scanned with OKEN Scanner

Unele țări nu pot fi încadrate cu precizie în una din grupe (este exemplul Germaniei, care se apropie atât de modelul macroeconomic, cât şi de modelul de "contabilitate uniformă");

Țările din blocul comunist nu sunt prinse în nicio grupă. Dacă Mueller ar fi avut în vedere şi țările ex-comuniste ale Europei centrale şi de est, el ar fi încadrat aceste sisteme contabile în abordarea de tip „contabilitate uniformă", deşi unele aspecte ale modelului, în special practicile de publicare a documentelor de sinteză, erau în dezacord cu obiectivele sistemului economic. Tranziția acestor țări spre economia de piață nu a modificat prea mult judecățile privind rolul contabilității. Oricum, pe baza contextului anilor '90, sistemul contabil românesc s-ar fi încadrat în acest model.

Clasificarea lui Mueller nu mai este de actualitate, de vreme ce unele țări s-au "deplasat" către sistemul contabil anglo-saxon.

4.1.2. Clasificarea lui Mueller din 1968

Foloseşte drept criteriu ***cadrul economic al afacerilor*** *(business environments)* şi identifică 10 grupuri de țări, în funcție de dezvoltarea economică, complexitatea afacerilor, climatul politic şi social, sistemul de drept etc:

- Statele Unite / Canada / Olanda
- Commonwealth (exclusiv Canada)
- Germania de Vest / Japonia
- Europa continentală (exclusiv Germania de Vest, Olanda, Scandinavia)
- Scandinavia
- Israel /Mexic
- America de Sud
- Națiunile în curs de dezvoltare din Orientul Apropiat şi îndepărtat
- Africa (exclusiv Africa de Sud)
- Națiunile comuniste

Deşi clasificarea a pornit de la un criteriu riguros, deoarece diferitele medii ale afacerilor generează sisteme contabile diferite, ea este criticabilă prin lipsa de evaluare empirică a deosebirilor privind practicile contabile. În plus, prezența unor țări în aceeaşi grupă (a se vedea Israel şi Mexic) poate ridica semne de întrebare.

4.1.3. Clasificarea lui Seidler (1967) şi a American Accounting Association (1977)

Aceştia au procedat la o clasificare bazată pe *sferele de influență şi zonele de influență*. Seidler a identificat trei grupuri: englez, american şi continental. AAA a delimitat cinci astfel de zone de influență:

Scanned with OKEN Scanner

• Engleză;
• Franco-spaniolo – portugheză;
• Germano – olandeză;
• Americană;
• Comunistă.

Această clasificare poate fi utilă ţărilor în curs de dezvoltare care au primit influenţe semnificative de la marile puteri economice, însă este un criteriu mai puţin potrivit de abordare a clasificării financiare, prin comparaţie cu abordarea directă (în funcţie de practica în domeniu) sau indirectă (în funcţie de mediu) . Clasificarea nu creează ierarhii şi nici nu stabileşte legături între blocuri.

American Accounting Association, în cercetarea sa, a identificat opt parametri esenţiali care condiţionează contabilitatea şi care pot să fie consideraţi caracteristici pentru clasificarea practicilor contabile: sistemul politic; sistemul economic; nivelul de dezvoltare economică; obiectivele contabilităţii financiare; originea normelor contabile, educaţia şi formarea contabilă; aplicarea normelor şi etica; clientul.

4.1.4. Clasificarea lui Gray din 1988

Punctul de plecare al lui Gray este ***studiul lui Hofstede*** referitor la valorile culturale în contextul practicilor şi teoriilor organizaţiilor. Hofstede utilizează o terminologie formată din patru criterii diferite relativ independente unele de celelalte (dimensiuni), care se pot combina în toate modurile posibile:

• individualism / colectivism (individualism versus collectivism);
• distanţă ierarhică mare / mică (large versus small power distance);
• control puternic / slab asupra incertitudinii (strong versus weak uncertainty -avoidance);
• masculinitate / feminitate (masculinity versus feminity).

În urma analizei practicilor şi literaturii contabile, el a identificat 4 valori contabile susceptibile să genereze o clasificare contabilă internaţională:

• Influenţa profesiei / control legal (professionalism versus statutory control)
• Uniformitate / flexibilitate (uniformity versus flexibility)
• Conservatorism / optimism (conservatism versus optimism)
• Discreţie / transparenţă (secrecy versus transparency)

Scanned with OKEN Scanner

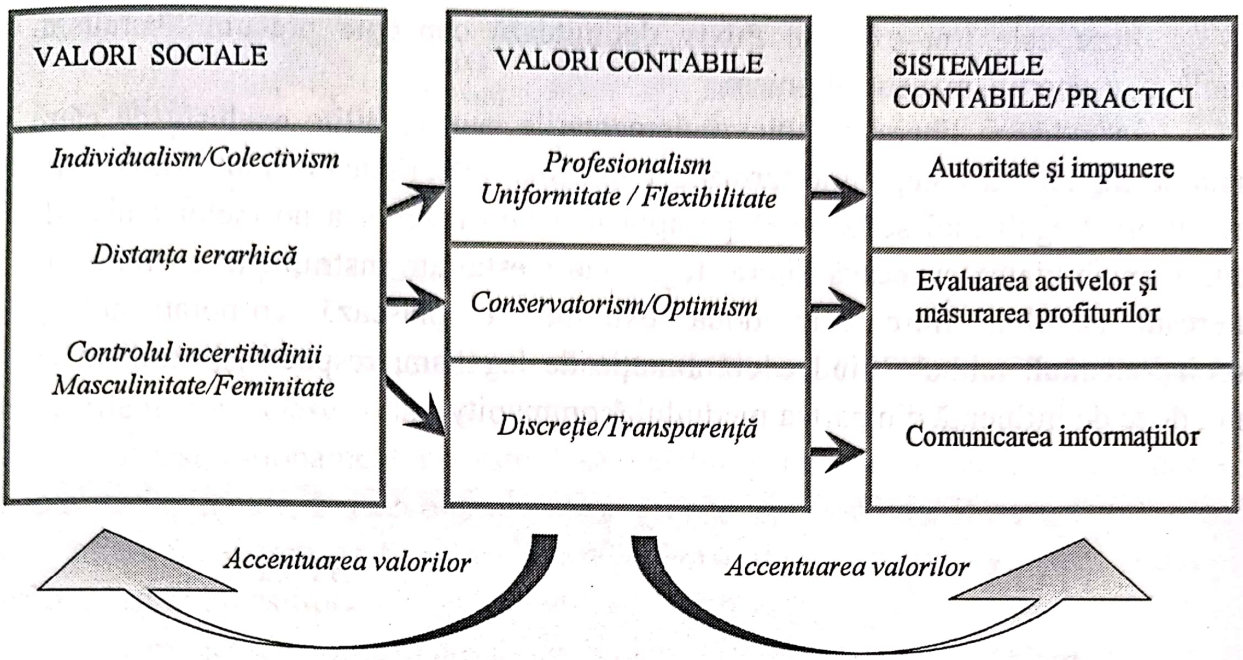

Fig. 4.2. Clasificarea lui Gray: Cultura şi sistemele contabile în practică

4.1.5. Clasificarea lui Bernard Colasse

Sunt analizate principalele sisteme de normalizare şi de reglementare contabilă, sesizând că diferențele care există între aceste sisteme sunt în mod special datorate:

• ***cadrului juridic*** (din acest punct de vedere, se pot distinge țări de drept scris şi țări de drept cutumiar);

• ***sistemului economic*** (din acest punct de vedere, factorii determinanți în diferențierea sistemelor contabile sunt rolul statului şi importanța piețelor financiare);

• ***nivelului de dezvoltare*** (țările dezvoltate şi țările în curs de dezvoltare constituie, în mod evident, contexte foarte diferite pentru contabilitate);

• ***legăturilor între fiscalitate şi contabilitate*** (în unele țări, contabilitatea este un instrument al fiscalității, în altele, ea este autonomă).

4.1.6. Clasificarea lui Puxty

Pleacă de la modelul ideal bazat pe trei surse de normalizare/reglementare (regulation): piața de capital, statul şi mediul financiar. Dacă reglementarea este lăsată în întregime în baza actorilor piețelor financiare, companiile îşi vor alege propriile seturi de reguli, fiind constrânse doar de reacția pieței. Este situația economiei neîncorsetate din Anglia secolului 19 şi din SUA de dinainte de înființarea SEC. O altă variantă este reprezentată de stat, ca normalizator exclusiv, respectiv de mediul financiar.

Scanned with OKEN Scanner

Între cele trei extreme Puxty delimitează concepte precum liberalism, legalism, corporatism, asociaționism.

În extrema liberalismului, reglementările sunt stabilite exclusiv de către piața de capital, iar companiile furnizează informații doar dacă le sunt solicitate de investitori. Legalismul se bazează pe aplicarea fără rezerve a normelor emise de stat. Contabilitatea urmează litera legii, care este un instrument coercitiv în interesul statului. Între cele două extreme se plasează corporatismul şi asociaționismul, ambele fiind o combinație de legalism, respectiv liberalism cu mici doze de influență din partea mediului (community).

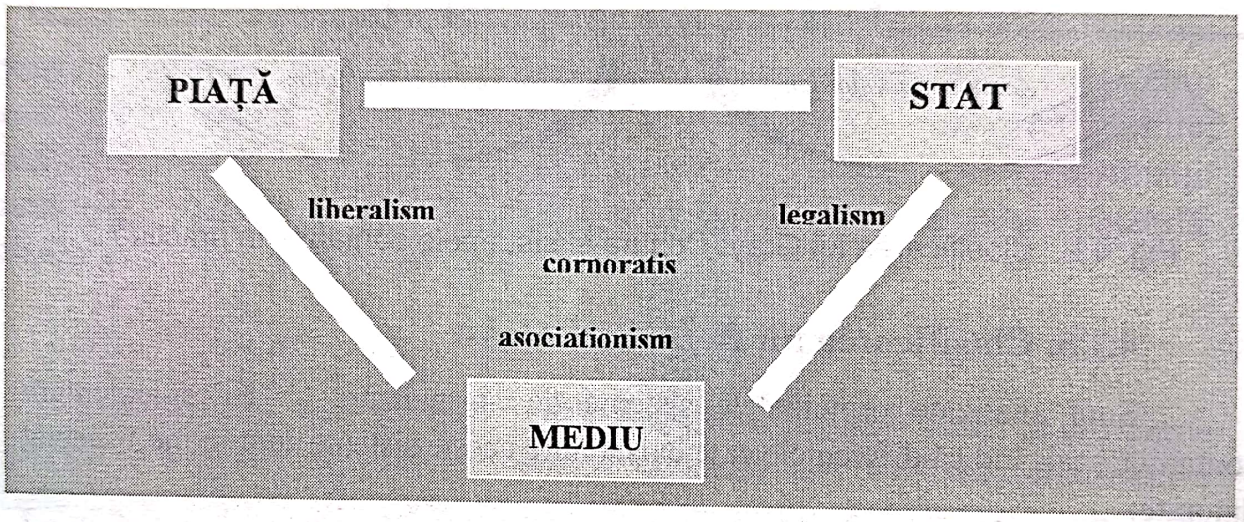

Fig. 4.3. Reglementarea raportării financiare, după Puxty

Puxty aplică teoria sa pe exemplul SUA, Marea Britanie, Germania şi Suedia, astfel:

- SUA: legalism combinat cu elemente de asociaționism subordonate celui dintâi;
- Marea Britanie: în principal stat asociaționist;
- Germania: predominant legalist;
- Suedia: corporatist.

4.1.7. Clasificarea lui Nobes din 1998

Nobes (1998) încearcă să explice diferențierea sistemelor contabile pe baza sistemelor de finanțare. Spre deosebire de Gray (1988), care consideră factorii culturali direct implicați în diferențierea sistemelor contabile, Nobes (1998) consideră că factorul cel mai important îl reprezintă sistemul de finanțare, factorii culturali având doar o incidență indirectă asupra sistemului contabil.

Scanned with OKEN Scanner

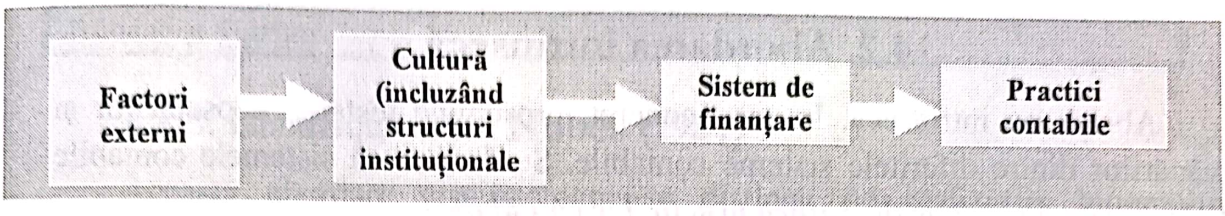

Fig. 4.4. Logica lui Nobes pentru clasificarea din 1998

În funcție de sistemul de finanțare, Nobes (1998) clasifică sistemele contabile în două clase – clasa A şi clasa B.

Acest raționament nu este însă valabil pentru toate țările şi în special pentru țările în curs de dezvoltare. Există țări (de ex. România, Bulgaria etc), care, deşi nu au un sistem de finanțare bazat pe bursa de valori, au un sistem contabil orientat către investitori.

Din acest motiv, studiul lui Nobes (1998) mai ia în calcul şi o altă variabilă, şi anume *suficiența culturală*. În funcție de acest criteri țările se împart în țări suficiente cultural (SC) şi țări dominate cultural (DC), clasificarea prezentată mai sus fiind valabilă doar pentru țările SC.

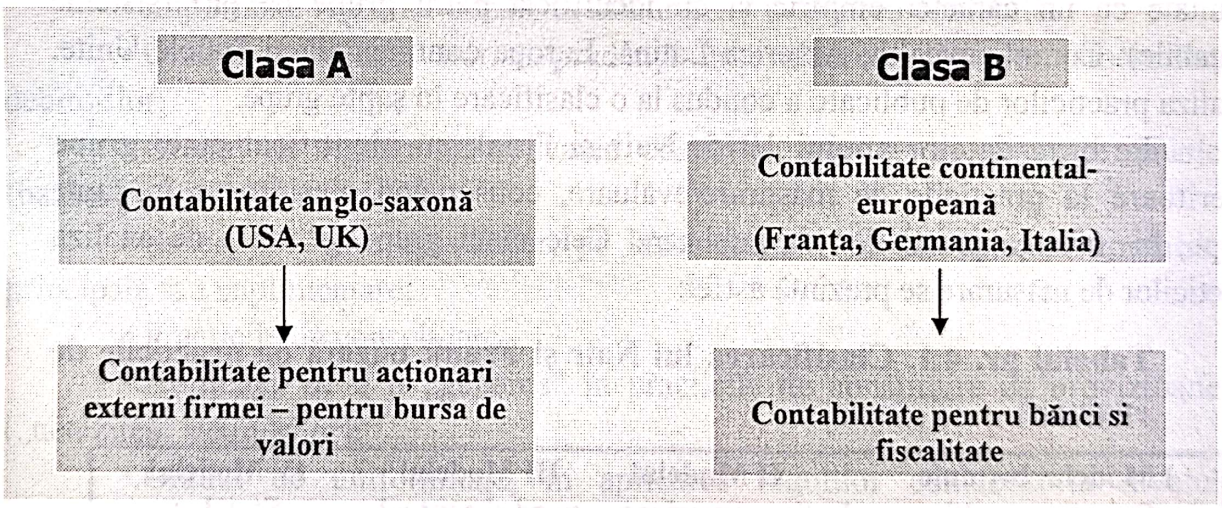

Fig. 4.5. Tipuri de sisteme contabile conform clasificării lui Nobes din 1998

Țări SC cu finanțare externă bursieră au sisteme contabile Clasă A, iar țările SC cu financiarizare externă redusă au sisteme contabile Clasă B. De asemenea, țările SC în care sistemul de finanțare evoluează spre finanțare externă, vor trece de la Clasa B la Clasa A.

În schimb, țările DC vor adopta sisteme contabile clasă A sau B în funcție de referențialul cultural indiferent de sistemul propriu de finanțare.

Scanned with OKEN Scanner

4.2. Abordarea intrinsecă

Abordarea intrinsecă. În mod concret, presupune testarea deosebirilor şi asemănărilor dintre diferitele sisteme contabile. Se deduce că sistemele contabile sunt clasificate, în funcţie de ***natura practicilor contabile.***

4.2.1. Clasificarea lui Da Costa, Bourgeois şi Lawson (1978), Frank (1979), Nair şi Frank (1980) şi Goodrich (1982)

Pentru a obţine scheme de clasificare, cercetătorii promotori ai acestei abordări au aplicat analiza factorială asupra datelor oferite de firma internaţională de audit Price Waterhouse (în 1973, 1975 şi 1979), date referitoare la practicile contabile în diferitele ţări.

Un loc aparte în această serie de abordări îl ocupă studiul lui Nair şi Frank, prin care s-a realizat o separare a practicilor de măsurare / evaluare de practicile de publicare a informaţiilor contabile.

În urma analizelor factoriale aplicate practicilor individuale de măsurare/evaluare (aferente datelor din 1973), Nair şi Frank au obţinut o serie de rezultate cu un caracter empiric şi au identificat patru grupe de ţări (sisteme contabile): Commonwealth, America Latină, Europa continentală şi Statele Unite. Analiza practicilor de publicare a condus la o clasificare în şapte grupe.

Pe baza datelor anului 1975, Nair şi Frank au identificat cinci grupe referitoare la practicile de măsurare/evaluare, conservând clasificarea în şapte grupe, în privinţa practicilor de publicare. Cele cinci grupe generate de analiza practicilor de măsurare se prezintă astfel:

Tabelul nr. 4.1. Clasificarea lui Nair şi Frank bazată pe practicile de evaluare

I Modelul britanic Commonwealth	II Modelul Latino-american + Sudul Europei	III Modelul nord şi central european	IV Modelul Statelor Unite
Australia	Argentina	Belgia	Canada
Bahamas	Bolivia	Franţa	Mexic
Fiji	Brazilia	Germania	Filipine
Olanda	Chile	Suedia	
Jamaica	Columbia	Italia	Panama
Kenia	Etiopia	Norvegia	Statele Unite
Noua Zeelandă	India	Elveţia	Japonia
Pakistan	Paraguay	Venezuela	
Regatul Unit	Peru	Spania	
Republica Sud Africană	Uruguay		
Rodezia			
Singapore			

Scanned with OKEN Scanner

4.2.2. Clasificarea lui Nobes (1984)[10]

Această abordare clasificatoare se distinge de realizările binomului extrinsec.

Plecând de la analiza de mediu elaborată de Mueller, Nobes ne propune o clasificare ipotetică pe baza unei ***abordări evoluționiste,*** inspirată de exemplele clasificărilor în biologie. El își alege ca material de studiu practicile de măsurare utilizate în informarea financiară (financial reporting) realizată de societățile pe acțiuni cotate la bursă, în țările dezvoltate.

Clasificarea este construită pe baza studiului influenței a 9 factori care pot să producă trăsături discriminatorii, în contextul analizei practicilor de măsurare din 14 țări:

- Tipul de utilizatori ai conturilor publicate de societățile cotate;
- Gradul în care legislația sau normele (standardele) contabile prescriu în detaliu practicile contabile, excluzându-se mai mult sau mai puțin judecata profesională;
- Importanța regulilor fiscale în măsurarea / evaluarea contabilă;
- Gradul de conservatorism/prudență în evaluarea clădirilor, stocurilor, debitorilor;
- Gradul de rigoare în aplicarea costurilor istorice în conturile anuale (bazate pe costurile istorice);
- Susceptibilitatea ajustărilor, pe baza costului de înlocuire în conturile principale sau suplimentare;
- Practicile de consolidare;
- Abilitatea de a fi „generos" în practicile de constituire de provizioane („netezirea" veniturilor);
- Gradul de uniformitate, în aplicarea regulilor contabile la nivelul societăților.

Procedând la prelucrarea de chestionare, la analiza lucrărilor de referință şi a documentelor de sinteză, precum şi la formularea de judecăți profesionale, Nobes a supus practicile contabile de măsurare unui „scoring", utilizând o scară de valori de la 0 la 3, în vederea elaborării unei morfologii. El a folosit o varietate de tehnici bazate pe conceptul de ***„distanță taxonomică***", pentru a stabili grupurile de țări calificate drept specii. Speciile şi nivelurile superioare de grupare - familiile şi clasele, au condus la elaborarea unei ierarhii sub formă de arbore familial.

---

[10] Nobes C., Roberts A., *Second Thoughts on „A Judgemental International Classification",* Discussion Papers în Accounting and Finance Nr. 17, mai 1989

Scanned with OKEN Scanner

După cât se poate constata, cercetările lui Nobes acordă atenție atât elementelor abordării de tip extrinsec, cât şi celei de tip intrinsec. Totuşi, pentru a se distanța de clasificările intrinseci anterioare, el pune în valoare judecățile şi raționamentele dezvoltate pe baza cunoştințelor personale dobândite în urma experiențelor trăite în alte țări. Se poate afirma că valoarea cercetării sale este dată de căutarea de a se inspira din clasificările altor domenii. Rezultatele obținute reprezintă o paradigmă în domeniul nostru de cercetare, clasificările contabile internaționale.

O expresie a paradigmei este susținută de următoarele judecăți de valoare:

• distincția de bază între practicile de măsurare din țările orientate spre microeconomic, în care primează elementele de judecată, conceptul de „imagine fidelă", în sensul lui originar, precum şi o reglare economică bazată pe legile pieței şi cele din țările orientate spre macroeconomie, în care predomină uniformitatea aplicării metodelor de măsurare, rolul de reglare al statului şi influența regulilor fiscale; distincția între orientările bazate pe teoria economică a afacerilor, în care elementele de judecată sunt duse la extrem, şi cele bazate pe practica afacerilor, a căror origine este britanică, regulile definite de profesia contabilă fiind foarte influente (această distincție face obiectul practicilor de măsurare din țările orientate spre microeconomic); distincția între practicile de măsurare din țările Europei continentale, în care influența statală este realizată prin doi vectori - fiscalitatea şi sistemul de drept, respectiv practicile generate în contextul unui control statal, plecând de la teoria economică (această distincție face obiectul practicilor de măsurare din țările orientate spre macroeconomie);

• distincția în cadrul orientărilor bazate pe practica afacerilor, între cele aflate sub o influență britanică, al cărei specific este dat de rolul important al profesiei în reglementarea contabilă, şi cele aflate sub o influență americană, în care bursa joacă un rol semnificativ în impunerea reglementărilor contabile;

• distincția în cadrul practicilor contabile din țările Europei continentale, între cele din țările în care dominantă este influența fiscală şi cele în care dominant este sistemul legislativ (codurile de lege).

Sistemul de discriminare impus de Nobes fiind destul de complex, au apărut aproape inerent o serie de dificultăți de încadrare a practicilor, specifice unei țări într-o familie/specie sau alta. Este exemplul Germaniei şi Franței, țări în care atât fiscalitatea cât şi sistemul legislativ influențează puternic şi concomitent. Intr-o situație relativ similară se găseşte Japonia, pentru care este dificil să se stabilească supremația influenței Europei continentale, în materie fiscală şi legislativă, sau a celei americane, în materie de sistem de finanțare (bursier).

În orice clasificare, dificultatea cea mai mare este alegerea atributului (atributelor) clasificator / clasificatoare şi stabilirea unui principiu (sau a unei baze)

Scanned with OKEN Scanner

pentru selectarea atributului (atributelor) care pot să fie utilizate pentru definirea asemănărilor şi deosebirilor.

Problema alegerii atributului (atributelor) este strâns legată de **scopul clasificării** care. pentru Nobes, poate să fie: descriptiv; să vizeze dezvoltarea sistemelor contabile; pedagogic; de previziune.

5. Armonizare şi convergenţă contabilă pe plan internaţional

Ultimele decenii se caracterizează printr-o accelerare a internaţionalizării pieţelor de capital şi a comerţului. „Pieţele financiare, în diferitele părţi ale lumii, devin tot mai integrate, astfel încât condiţiile în care capitalul este obţinut şi investit tind să se internaţionalizeze tot mai rapid”[33]. Globalizarea tot mai accentuată a pieţelor de capital impune utilizarea în toată lumea a unui limbaj unic în contabilitate.

5.1. Globalizarea, dimensiune a lumii contemporane

Unul dintre termenii utilizaţi frecvent în zilele noastre îl reprezintă globalizarea.

Scriitorul Thomas Friedman afirma că "globalizarea este integrarea la nivel mondial a pieţelor financiare, statelor-naţiune şi a tehnologiilor în cadrul unei pieţe libere capitaliste la o scară nemaintâlnită până în prezent.". În opinia profesorului de ştiinţe politice la Boston College, SUA, procesul de globalizare reprezintă "intensificarea relaţiilor de interdependenţă la scară transcontinentală." [34]

Globalizarea economică este un proces istoric, rezultatul inovaţiilor şi al progresului tehnologic. Ea se referă la creşterea continuă a integrării economiilor lumii, datorată în special fluxurilor comerciale şi financiare, la mişcările de populaţie (respectiv forţă de muncă) şi cunoştinţe (tehnologie) peste graniţe.

5.1.1. Conceptul de globalizare

Conceptul de globalizare este de origine anglo-saxonă (globalization), având acelaşi sens cu franţuzescul „mondialisation”.

Departe de a avea un înţeles unanim acceptat, globalizarea a fost inclusă pentru prima dată într-un dicţionar englez (Webmaster) în anul 1961.

---

[33] Duţescu, A., *Informaţia contabilă şi pieţele de capital*, Editura Economică, Bucureşti, 2000, p.17

[34] Mazilu C., *Investigaţii ale semnificaţiilor globalizării*, www.globalizarea.com

Scanned with OKEN Scanner

Două decenii mai târziu, noţiunea a dobândit o circulaţie considerabilă, prin ataşare adjectivală la alţi termeni: pieţe, finanţe, instituţii, comunicaţii, evenimente şi riscuri etc.

Globalizarea include o multitudine de procese care afectează esenţial toate domeniile vieţii economico-sociale. Ea poate fi considerată un fenomen, o ideologie, o mentalitate, o strategie, sau toate la un loc.

Globalizarea reprezintă „modalitate sau sistem de receptare şi abordare pe termen lung a marilor probleme contemporane, determinate de interacţiunea multiplelor procese şi fenomene economice, tehnice, politice, sociale, culturale, ecologice şi preconizarea soluţionării lor într-o largă perspectivă de către comunitatea internaţională".[35]

Demnă de reţinut este şi opinia conform căreia globalizarea semnifică „procesul prin care distanţa geografică devine un factor tot mai puţin important în stabilirea şi dezvoltarea relaţiilor transfrontaliere de natură economică, politică şi socio-culturală".[36]

Preşedintele unei firme multinaţionale atribuie globalizării o nuanţă preponderent economică, apreciind că ea reprezintă „libertatea pentru firma mea de a investi unde vrea, când vrea, pentru a produce ceea ce vrea, aprovizionându-se şi vânzând unde vrea, şi având de suportat cele mai mici constrângeri posibile".[37]

Esenţa globalizării este caracterizată prin procese semnificative dintre care menţionăm:

- existenţa tehnologiilor informaţiei, care ne pun mai rapid şi mai des în legătură unii cu alţii;
- comprimarea distanţelor prin noi tehnologii;
- interconectarea şi creşterea dependenţelor reciproce;
- integrarea şi creşterea pieţelor financiare şi comerciale;
- internaţionalizarea accentuată a producţiei prin intermediul unor firme cu activitate globală;
- apariţia unor probleme planetare care necesită abordări globale;
- dezvoltarea de identităţi transnaţionale.

Există autori care susţin că mai expresiv ar fi termenul de mondializare, întrucât se referă la întreaga lume. După primul război mondial, afirmă francezul Paul Valery, odată cu venirea în arena internaţională a Statelor Unite, „lumea se mondializează" (Le monde se mondialisé). Se multiplică relaţiile bazate pe principii fundamentale. Tot ceea ce trece peste graniţele naţionale înseamnă răspândirea la scară planetară a unor procese, tendinţe şi fluxuri indiferent că este

---

[35] Dicţionar de economie, Ediţia a II-a, Editura Economică, Bucureşti, 2001, p.216.
[36] Bari I., *Globalizarea economică,* Editura Economică, Bucureşti, 2005, p.30.
[37] Dăianu D., Vrânceanu R., *România şi Uniunea Europeană,* Editura Polirom, Iaşi, 2002.

Scanned with OKEN Scanner

vorba de mişcări de capitaluri, de idei, de bunuri sau de oameni, inclusiv consecinţele acestora.

Controverse au apărut şi cu privire la momentul de la care se poate discuta despre globalizare.

Unii autori consideră că fenomenul a început odată cu politicile de liberalizare-privatizare-dereglementare puse în operă în anii '80 de administraţia Reagan în SUA şi Margaret Tatcher în Marea Britanie. Alţii consideră că elementul declanşator a fost marcat de instituirea cursurilor de schimb flotante în anii '70, începând cu administraţia Nixon. În fine, se fac trimiteri şi la perioada interbelică, în care elaborarea unor proiecte şi acţiuni de anvergură au generat apariţia globalizării.

Apreciem că într-un anumit sens globalizarea a început odată cu primele relaţii economice interstatale, preponderent comerciale. Din acest motiv, comerţul este considerat drept motorul şi promotorul globalizării.

Globalizarea reprezintă o realitate a lumii contemporane. Ea înseamnă mai mult decât simple relaţii comerciale. Avem în vedere apariţia unor conexiuni complexe, a unor relaţii multilaterale de natură economică, socială, politică, umană şi structurală.

Au luat fiinţă organisme internaţionale cum ar fi ONU, FMI, Banca Mondială, Grupul celor 8, NATO, specializate fiecare într-un domeniu precis al relaţiilor menţionate anterior, inclusiv în soluţionarea unor probleme care se pot ivi.

Dincolo de neajunsurile provocate, globalizarea reprezintă, în întregul ei, un proces pozitiv şi obiectiv necesar. Este suficient să reţinem că *întreprinderea privată este mai aptă să producă bogăţie decât statul, care de cele mai multe ori manifestă tendinţa de a abuza de propria putere. Globalizarea oferă un grad de libertate individuală pe care nici un stat nu-l poate asigura. Societatea deschisă globală* demonstrează că globalizarea nu este un joc cu sumă nulă. Beneficiile ei depăşesc costurile, în sensul că bogăţia suplimentară produsă de globalizare ar putea fi utilizată pentru a diminua inechităţile şi deficienţele acesteia.

Unii autori consideră că există şi fenomene negative care însoţesc acest proces, cunoscute sub denumirea de „cele şapte păcate ale globalizării". Este vorba despre pierderea identităţii şi a suveranităţii naţionale, revenirea la colonialism, marginalizarea ţărilor slab dezvoltate, impunerea unei singure opţiuni (model) şi globalizarea economiei subterane.

5.1.2. Factorii determinanţi ai globalizării

Un prim factor care a impulsionat globalizarea îl reprezintă *progresul tehnologic*. Avem în vedere în primul rând tehnologia de informare şi comunicare care au furnizat profunde restructurări economico-sociale.

Scanned with OKEN Scanner

Tehnologiile din sfera informaticii şi telecomunicaţiilor au o dimensiune globală. Ele depăşesc graniţele naţionale. Evenimente naţionale sau regionale devin instantaneu subiecte globale, probleme ale tuturor.

Al doilea factor al globalizării îl reprezintă *hegemonia neo-liberală.* Modelul pieţei libere şi a democraţiei a devenit mai convingător după colapsul comunismului şi sfârşitul Războiului Rece.

Există o interacţiune între globalizarea tehnologică şi cea ideologică. Se impune constant acea ideologie care construieşte un sistem de valori şi un standard de viaţă apropiat de ceea ce putem numi „nivelul rezonabil". Internaţionalizarea vieţii economice a fost posibilă prin intervenţia statelor şi a organizaţiilor interguvernamentale. Ideologia neo-liberală promovează liberalizarea pieţelor, descentralizarea economiei şi privatizarea companiilor de stat, ştiut fiind că statul este de fapt cel mai nepriceput administrator.

Între cei doi factori menţionaţi există o strânsă legătură. Progresul tehnologic, informatizarea şi telecomunicaţiile au permis actorilor economici să profite din plin de posibilităţile deschise de pieţele libere.

Tehnologia informatică a făcut posibilă mişcarea capitalului spre toate colţurile lumii într-o fracţiune de secundă. Producţia, vânzarea şi cumpărarea au început să fie din ce în ce mai puţin legate de factorul geografic. Graniţele naţionale au pierdut din importanţă, nemaifiind „bariere de piaţă". Circulaţia rapidă a bunurilor, banilor, simbolurilor şi oamenilor, dincolo de limitele statale, exprimă o dimensiune a lumii contemporane. Odată cu ele, la fel de libere şi neîncorsetate, circulă informaţia, mentalităţile şi aspiraţiile indivizilor. Într-o economie globalizată, contabilitatea îndeplineşte o responsabilitate majoră în procesul angajării capitalului, oferind credibilitatea de care are nevoie orice investitor.

Rentabilitatea unei investiţii, riscurile acesteia, poziţia financiară şi performanţa întreprinderii, credibilitatea partenerilor, bonitatea firmei, inclusiv competenţa managerială sunt exprimate şi legitimate prin informaţiile oferite de contabilitate. Astfel, a devenit posibilă trecerea de la empirism la rigoare, de la aprecieri arbitrare la adevărul economic şi imaginea fidelă.

În tabloul de bord al managerului modern, trebuie să existe informaţii relevante, credibile şi comparabile. Întreprinderile se află într-o continuă evoluţie. Ele trebuie să găsească soluţii noi care privesc tehnologiile de fabricaţie, obţinerea produselor cât şi comercializarea lor. Piaţa a încetat să mai reprezinte spaţiul care poate fi controlat şi influenţat de către un singur producător. Factori discreţi, adeseori cu evoluţie imprevizibilă, modifică esenţial datele problemei. De altfel, întreprinderea şi piaţa care validează existenţa acesteia, se modifică permanent. Devin necesare permanent acţiuni corective care revin gestiunii, modului de administrare şi conducere. Într-un spaţiu fără hotare, pe care îl putem numi univers economic, valorile se „mişcă" şi se transformă mereu. Este imperiul lui **homo**

Scanned with OKEN Scanner

oeconomicus sau mai nou **homo business**, în care aproape totul se vinde şi se cumpără. Trăim într-o lume globalizată, în care nevoile cresc iar resursele se împuţinează. Un management performant presupune controlul şi optimizarea consumului de resurse. Asemenea obiective nu pot fi realizate fără aportul esenţial al contabilităţii.

5.2. Conceptele de normalizare, armonizare, convergenţă şi internaţionalizare

„Dacă ne-ar fi dat să caracterizăm prin trei fenomene evoluţia contemporană a contabilităţii, acestea ar fi, fără îndoială, normalizarea, armonizarea şi internaţionalizarea."[38]

Normalizarea contabilă este procesul de aplicare deliberată a normelor de contabilitate pentru soluţionarea corectă a problemelor privind producţia şi utilizarea informaţiei contabile[39]. Lui i se pot atribui trei scopuri fundamentale:

- obţinerea de către puterea publică a unei informări omogene, referitoare la întreprinderi;
- valorificarea informaţiei contabile de către utilizatorii externi, în special în ceea ce priveşte comparaţiile în timp şi spaţiu între întreprinderi;
- contribuţia la o mai bună alocare a resurselor financiare la nivelul unei ţări."

În funcţie de raportul dintre aportul public (statul) şi cel privat (profesia contabilă liberală) în procesul de normalizare contabilă, unii specialişti (L.A. Daley şi G.E. Mueller, 1982) au identificat patru tipuri de abordări în domeniu, şi anume[40]:

1. o abordare de tip politic – în care predomină intervenţia statului (Franţa şi Germania);

2. o abordare de tip pragmatic – în care rolul hotărâtor îl are profesia contabilă liberală (Marea Britanie);

3. o abordare mixtă – în care normele elaborate de profesia contabilă liberală sunt impuse prin intervenţia statului (SUA, unde Comisia Valorilor Mobiliare, care joacă un rol de reglementare în publicarea informaţiei financiar contabile a societăţilor cotate la bursă, a mandatat un organism privat al profesiei

---

[38] Feleagă N., *Sisteme contabile comparate. Contabilităţile anglo-saxone*, Ediţia a II-a, Ed. Economică, Bucureşti, 1999, p. 15

[39] Horomnea, E., Budugan D., Tabără N., Georgescu I., Beţianu L., *Bazele contabilităţii. Concepte . Modele. Aaplicaţii*, Editura Sedcom Libris, Iaşi, 2006, p.383

[40] Feleagă N., *Îmblânzirea junglei contabilităţii*, Editura Economică, Bucureşti, 1996, p.179

Scanned with OKEN Scanner

contabile, pe FASB – Consiliul pentru Standarde ale Contabilității Financiare – să elaboreze un ansamblu de principii contabile general admise);

4. o abordare mixtă – în care normele elaborate de profesia contabilă liberală sunt impuse prin negocieri multipartite (Olanda – unde „Comitetul de reflecție tripartită" realizează compromisul dintre profesia contabilă, asociațiile patronale și sindicate).

Procesul de normalizare contabilă a reprezentat și reprezintă o dispută istorică, din care uneori câștigă profesia contabilă, alteori puterea publică, dar care tinde în timp să estompeze diferențierile dintre oponenți.

La **nivel internațional**, normalizarea contabilă comportă elaborarea de reguli sau norme aplicabile, în totalitate sau parțial, unui ansamblu de țări, de întreprinderi sau de către un ansamblu de profesioniști contabili. Normalizarea contabilă internațională presupune existența unei autorități capabile să elaboreze reguli sau norme, să le impună obligativitatea și să sancționeze nerespectarea lor.

Armonizarea contabilă internațională și-a găsit diverse definiții și nuanțări în literatura de specialitate.

Paul Holt și Cheryl Hein privesc armonizarea internațională ca pe un proces de reducere a diferențelor contabile, până la limita standardizării[41]. Armonizarea permite opțiunile contabile, iar efectul acesteia îl constituie creșterea comparabilității situațiilor financiare întocmite de companii din țări diferite.

Frederick Choi și Gary Meek reiterează ideea reducerii diferențelor contabile și a creșterii comparabilității informațiilor, însă pun accent pe stabilirea unor limite logice între care practicile contabile din diferite țări pot varia[42]. Armonizarea ar trebui să includă în sfera sa standardele contabile, cerințele de publicare a informațiilor de către companiile cotate și standardele de audit.

Aceeași idee a armonizării, ca proces de sporire a comparabilității practicilor din țări diferite prin stabilirea unor limite de variație, este întâlnită și la Nobes și Parker[43].

O altă perspectivă asupra armonizării ne este oferită de Zafar Iqbal[44]. În acest sens, armonizare înseamnă că diferențele dintre normele naționale sunt reduse la un minim, care permite existența de opțiuni contabile (reguli și practici) în armonie și care pot fi reconciliate.

---

[41] Holt, P., Hein, C. D, *International Accounting*, 5th Edition Dame Thomson & Learning, Cincinnati, Ohio, 2001, pp.21-23

[42] Choi F, Meek G, *International Accounting*, 5th Edition, Pearson Prentice Hall, New Jersey, 2005, p.56

[43] Nobes C, Parker R, *Comparative International Accounting*, 8th Edition, Prentice Hall – Financial Times, London, 2004, pp.53-95

[44] Iqbal Z, *International Accounting. A Global Perspective*, Second Edition, South – Western Thompson Learning, Cincinnati, Ohio, 2002, pp.190-236

Scanned with OKEN Scanner

„Armonizare" este doar jargonul folosit în contabilitatea internațională, pentru a numi „efortul de reducere a diferențelor privind raportarea financiară între țări"[45]; "aducerea la un numitor comun a regulilor existente atunci când apar conflicte între acestea"[46]; "procesul de reducere a alternativelor în practicile contabile"[47].

Armonizarea internațională poate fi privită şi ca o "negociere între organismele internaționale specializate, cu scopul de a ajunge la o înțelegere în ceea ce priveşte comparabilitatea internațională"[48]; ca un "proces prin care regulile sau normele naționale, diferite de la o țară la alta, uneori divergente, sunt perfecționate pentru a fi făcute comparabile"[49]; sau ca un „proces prin care contabilitatea părăseşte diversitatea în practică"[50].

Rahman face diferență între aspectul material al armonizării şi aspectul formal al acesteia: armonizarea materială rezultă dintr-un punct de vedere practic. Aceasta înseamnă că este luată în considerare armonizarea practicilor contabile aplicate de diferite întreprinderi. Este vorba despre constanța aplicării regulilor; armonizarea formală rezultă dintr-un punct de vedere teoretic. Aceasta înseamnă că sunt luate în considerare similaritățile şi contradicțiile dintre regulile şi practicile contabile din diferite țări.[51].

Armonizarea contabilă internațională împiedică adâncirea diferențierilor dintre țări în acesz domeniu, furnizând un teren comun de înțelegere. Până acum un sfert de secol contabilii nu numai că vorbeau limbi diferite sau utilizau limbaje diferite, dar, de asemenea, dădeau interpretări diferite aceloraşi evenimente sau tranzacții. Pe plan regional şi chiar mondial au coexistat mai multe culturi contabile, două dintre ele fiind deosebit de influente, şi anume[52]:

1. cultura contabilă şi sistemul contabil vest-european, denumit şi continental, ai căror promotori sunt Franța şi Germania;

---

[45] Walton, P., Haller, A., Raffournier, B., *International Accounting* , 2nd Edition, Thomson Learning, London, 2003, p.9

[46] Van Hulle, K. *Harmonization of Accounting Standards în the EC. Is it the beginning or the end?* The European Accounting Review, 2, 1993

[47] Tay, J.S., Parker, R.H., *Measuring International Harmonisation and Standardization*, Abacus, 1990

[48] Zeff S.A., *The International Harmonization of Accounting Standards*, Barcelona, IV Congreso de la EEAA, 1981

[49] Feleagă, N., *Sisteme contabile comparate*, vol. 1, Editura Economică, Bucureşti, 1999, p.36

[50] Roberts, C., Weetman, P., Gordon, P., *International Financial Accounting – a Comparative Approach*, Financial Times Pitman Publishing, London, 1998. p.12

[51] Wolk, H., Tearney, M., Dodd, J., *Accounting Theory: A Conceptual and Institutional Approach*, South-Western College Publishing, 5th Edition, Ohio, 2001, pp.63-69

[52] Pop A., *Contabilitate financiară armonizată cu Directivele Contabile Europene şi cu Standardele Internaționale de Contabilitate*, Editura Intelcredo, Deva, 2002, p.34

Scanned with OKEN Scanner

2. cultura contabilă şi sistemul contabil anglo-saxon, ai căror promotori sunt Anglia şi SUA.

Sub influenţa celor două blocuri de putere contabilă sistemele contabile naţionale prezentau diferenţe semnificative, fapt ce a iniţiat preocupări pentru apropierea acestora. Armonizarea, înţeleasă ca uniformizare a conceptelor şi practicilor contabile, a fost cerută în principal – dar nu numai – de marii investitori internaţionali, interesaţi să compare, garantat şi după criterii echivalente, oportunităţile plasării capitalului.

În acest scop, pe plan regional, s-au constituit mai multe organisme internaţionale, guvernamentale şi neguvernamentale, al căror scop este contribuţia activă la armonizarea contabilităţii. Acest lucru se realizează, de fapt, prin alinierea la Standardele Internaţionale de Contabilitate (IAS) emise de Consiliul pentru Standarde Internaţionale de Contabilitate (IASB), instituţia prin care se realizează normalizarea contabilă internaţională.

Standardele internaţionale de contabilitate pot fi utilizate în mai multe moduri, cele mai frecvente fiind:

- Prin aplicare directă, în calitate de norme contabile naţionale;
- Ca documentaţie utilă în elaborarea normelor contabile naţionale;
- Ca referinţă, în vederea asigurării comparabilităţii reglementărilor contabile naţionale cu normele contabile internaţionale.
- Aplicarea concretă – parţială sau integrală – a prevederilor standardelor internaţionale conduce la armonizarea practicilor contabile şi de raportare financiară pe scară globală.

În analiza procesului de implementare a standardelor sunt folosiţi termeni diferiţi ca „armonizare", „convergenţă", „adoptare", cu referire la aproximativ acelaşi lucru, dar cu interpretările diferite de la o ţară la alta şi anume:

- **aplicarea tuturor standardelor internaţionale** – ţări în curs de dezvoltare precum Nigeria, Malaiezia, Singapore, au adoptat standardele internaţionale aproape ad literam, fără sau cu foarte puţine amendamente de ordin naţional. Totuşi trebuie menţionat faptul că influenţa Regatului Unit al Marii Britanii a făcut din preluarea standardelor cea mai puţin costisitoare metodă de elaborare a standardelor naţionale;
- **aplicarea tuturor standardelor internaţionale, dar cu o perioadă de graţie** (termenul de graţie este considerat necesar în general datorită efortului de a traduce standardele);
- **aplicarea selectivă a standardelor internaţionale** (Adoptarea selectivă poate avea drept cauză complexitatea standardelor, incompatibilităţi de natură culturală sau potenţiale probleme legate de armonizare şi poate fi doar o etapă intermediară până la implementarea in-extenso.). Spre exemplu, Franţa şi Italia au avizat utilizarea standardelor internaţionale pentru conturile consolidate, în timp ce

Scanned with OKEN Scanner

în Elveţia şi Germania unele întreprinderi au ales să aplice standardele pentru raportările financiare;

• norme naţionale bazate pe IFRS etc.

IFAC, în efortul său de a susţine procesul de convergenţă, a ordonat – alături de Comitetul pentru Supraveghere Bancară din Basel, Comisia Europeană, Forumul pentru Stabilitate Financiară, Banca Mondială şi alte organisme – un studiu[53] care să reflecte eforturile şi realizările procesului de adoptare şi implementare a standardelor internaţionale de contabilitate.

Studiul, condus de Peter Wong, defineşte convergenţa ca fiind un proces ce are ca finalitate adoptarea standardelor internaţionale[54].

De asemenea, studiul ridică problema cuantificării gradului de armonizare: cum putem defini noţiunea de „armonizat în mare măsură"? Un respondent la această întrebare spunea că „normele naţionale se bazează pe standardele internaţionale, iar standardele interne de contabilitate coincid în proporţie de 80% cu IFRS, iar cele de audit – în proporţie de 95% cu ISA".

În paragraful 14 din IFRS 1 „Prezentarea situaţiilor financiare" se precizează faptul că situaţiile financiare se consideră a fi întocmite conform IFRS numai dacă ele respectă prevederile **tuturor** standardelor. Această menţiune ridică semne de întrebare în rândul practicienilor şi normalizatorilor din ţările care au adoptat parţial IAS-urile, deoarece, deşi normele naţionale au fost concepute ţinând seama de standardele internaţionale, situaţiile financiare obţinute e baza lor nu pot primi avizul „în conformitate cu IAS".

Convergenţa – ca proces – se poate lovi de diverse praguri precum:

• aspecte specifice fiecărei ţări (economice, politice, legislative, culturale, cutumiare);

• limitarea accesului la unele părţi ale standardelor internaţionale (acces contra cost pentru ţările în curs de aderare la UE);

• costurile ridicate privind consilierea în domeniul implementării şi aplicării concrete a standardelor;

Pentru a depăşi aceste piedici autorităţile naţionale sunt încurajate:

• să publice materiale referitoare la strategia de abordare a procesului de armonizare, care să cuprindă referiri la principii fundamentale, rol şi responsabilităţi ale părţilor implicate în proces, calendarul pentru implementarea standardelor şi măsuri pentru traducerea acestora etc;

• să stabilească criterii pentru raportări complementare IFRS-urilor, care să răspundă unor cerinţe de specific naţional (ex: raportări cu un conţinut fiscal

---

[53] Wong P., *Chalenges and Successes în Implementing International Standards: Achieving Convergence to IFRSs and ISAs*, september 2004, www.ifac.org

[54] idem

Scanned with OKEN Scanner

destinat statului, ca utilizator). Practicile naționale considerate cele mai eficiente, dar care nu se regăsesc în IFRS, vor fi aduse la cunoștința organismelor internaționale și vor fi luate în considerare de către acestea pentru viitor;

• să stabilească modul în care vor fi prezentate reglementările naționale adiționale: diferențiat de IFRS sau nu. Varianta diferențierii este de preferat deoarece facilitează continuitatea procesului de convergență și permite identificarea mai rapidă a obligațiilor legate de raportările complementare;

• să coopereze cu organisme profesionale din alte țări vecine. Este cunoscut faptul că implementarea standardelor are efecte similare în țările din aceeași regiune, motiv pentru care este încurajată asocierea în vederea găsirii de soluții viabile pentru depășirea dificultăților apărute în procesul de armonizare.

O altă noțiune folosită este standardizarea. Această noțiune este descrisă de către Roberts ca fiind „un proces prin care toți participanții sunt de acord să utilizeze aceleași sau aproape aceleași metode contabile. Rezultatul final este obținerea situațiilor financiare uniforme" [55]. Uniformitatea este o condiție în care toate informațiile sunt exacte, omogene și stabile.

Noțiunea de standardizare în contabilitate înseamnă că doar una din practicile contabile este permisă. De exemplu, dacă într-o țară se folosește pentru amortizarea imobilizărilor corporale doar metoda de amortizare liniară, nefiind permisă o altă metodă pentru calcularea deprecierii imobilizărilor, putem spune că în acea țară se folosește o metodă „standardizată" de calcul a amortizării imobilizărilor. Sau, dacă într-o țară se cere folosirea doar a metodei FIFO pentru calcularea valorii stocurilor, celelalte metode fiind interzise, putem spune că în acea țară se folosește de o metodă „standardizată" de calcul a valorii stocurilor.

Țările de drept scris au de obicei reguli standardizate în contabilitate. Legea spune cu exactitate ce regulă contabilă trebuie aplicată. Profesioniștii contabili trebuie să se conformeze legilor cu privire la înregistrarea tranzacțiilor și la întocmirea situațiilor financiare. Fosta Uniune Sovietică este un exemplu concludent cu privire la standardizarea regulilor contabile. Guvernul central mandata toate regulile contabile. Exista un singur plan de conturi utilizat în toate domeniile și nu exista noțiunea de flexibilitate în metodele contabile sau în modul de prezentare a informațiilor contabile. Sistemul standardizat de contabilitate era aplicat de către toate companiile[56]. Un sistem asemănător exista și în România.

În prezent, cuvântul de ordine pentru majoritatea specialiștilor contabili din toate țările lumii este **„internaționalizarea"**, într-o asemenea formulă încât se

---

[55] Roberts, C., Weetman, P., Gordon, P., *International Financial Accounting – A Comparative Approach*, Financial Times, Pitman Publishing, London, 1998, pp.63-69

[56] Holt, P., Hein, C. D, *International Accounting*, 5th Edition Dame Thomson & Learning, Cincinnati, Ohio, 2001, pp.31-39

Scanned with OKEN Scanner

poate vorbi, în pofida caracterului excesiv al formulei, despre o contabilitate internațională.[57]

Contabilitatea internațională s-a născut din preocupările de armonizare internațională a regulilor şi practicilor contabile şi încearcă în prezent să îşi definească frontierele şi conținutul pornind de la normalizarea contabilă internațională. Pe plan mondial se simte nevoia unei singure metodologii, pornind de la ideea că informația contabilă trebuie să aibă sens pentru toți şi să fie comparabilă global.

Finalizarea procesului de convergență contabilă pe plan mondial va însemna intrarea în drepturi a unei contabilități internaționale, a unor norme, principii, concepte unice şi unitare pentru toate țările implicate.

România s-au depus eforturi deosebite, remarcabile şi a făcut un progres normativ considerabil prin trecerea la aplicarea standardelor internaționale de contabilitate şi la armonizarea contabilității cu prevederile în materie ale directivelor europene.

5.3. Organisme implicate în procesul armonizării contabile

Am dedicat acest capitol „elucidării" multitudinii de organisme internaționale care au intervenit la un moment dat sau care încă îşi desfăşoară activitatea în sfera armonizării contabile pe plan mondial din dorința de a zugrăvi o imagine cât mai clară a competențelor şi limitelor acestor organisme în procesul în care sunt implicate.

Lucrările de specialitate abundă în denumiri de astfel de instituții (AISG, IASC, IASB, EFRAG, CEE, FEE, IFAC, SEC, FASB, IOSCO etc.), fiind dificil chiar şi pentru un avizat să „navigheze" printre obiectivele şi competențele acestor organisme.

Deoarece abordăm acest subiect din perspectiva realizării armonizării contabile internaționale, vom prezenta atât organismele implicate de pe continent, cât şi pe cele de dincolo de ocean.

5.3.1. Organisme implicate în procesul armonizării contabile pe plan regional

A) Uniunea Europeană şi Comisia Europeană

Programul de armonizare contabilă din Europa a început, cu foarte mult entuziasm, în anii '70 şi a continuat, caracterizat de un interes mai mic, în anii '80,

---

[57] Feleagă N., *Sisteme contabile comparate. Contabilitățile anglo-saxone*, Ediția a II-a, Editura Economică, București, 1999, p.15

Scanned with OKEN Scanner

ajungând într-un punct mort în 1992 în timpul Tratatului de la Maastricht, cu un număr de directive încă în lucru.

Esența procesului de armonizare europeană constă în faptul că CEE are dreptul exclusiv de a iniția proiecte de norme, în timp ce Consiliul de Miniştri are dreptul exclusiv de a aproba sau nu proiectele de norme (deşi acestea vor fi înaintate Parlamentului European).

Obiectivul UE de a crea un mediu de afaceri deschis înseamnă şi „armonizarea legislației, care stă la baza armonizării contabile europene”[58]. Comisia Europeană, cea care constituie puterea executivă a UE, a adoptat un program de armonizare a dreptului societăților comerciale, în scopul uniformizării practicilor la nivelul societăților comerciale europene.

Primul obiectiv l-a constituit eliminarea obstacolelor din calea liberei concurențe şi crearea unei piețe europene unice. Al doilea obiectiv urmărit a fost eliminarea paradisurilor fiscale, care atrag prin reglementările fiscale mai puțin restrictive sediile sociale ale întreprinderilor.

În virtutea Tratatului de la Roma, UE a fost însărcinată să elaboreze directive a căror finalitate să fie obținerea unei armonizări în dreptul societăților comerciale. Consiliul de miniştri, ca organism cu putere legislativă al UE, a emis 12 astfel de directive, dintre care „două, respectiv directiva a IV-a şi directiva a VII-a, constituie contribuții esențiale aduse procesului de armonizare contabilă din Europa”[59].

Partea tehnică a lucrărilor de normalizare este încredințată **EFRAG (European Financial Reporting Advisory Group),** comitet privat ce reuneşte, pe plan european, principalii actori ai informației financiare: pregătitorii, utilizatorii şi profesia contabilă[60]. EFRAG oferă o expertiză tehnică şi organizează coordonarea europeană a punctelor de vedere privind IAS/IFRS şi este compus dintr-un consiliu de supraveghere (***Supervisory Board of European Organization)*** care este abilitat să desemneze membrii comitetului tehnic, să asigure finanțarea instituției şi să orienteze programul de lucru al comitetului şi dintr-un comitet tehnic (***Technical Expert Group***), care este mandatat să participe la lucrările IASB.

---

[58] Mueller , G., *Harmonization Efforts în the European Union,* în: *International Accounting and Finance Handbook,* edited by Choi, F., Wiley & Sons, New York, 7th Edition, 2002

[59] Hulle, K., *Harmonization of Accounting Standards: A view from the European Community*, European Accounting Review, May, 1992, vol. 1

[60] Tabără, N., Horomnea, E., *Aspecte privind implementarea standardelor internaționale de contabilitate în Europa*, în *Globalizarea şi educația economică universitară*, vol. III, Editura Sedcom Libris, Iaşi, 2002

Scanned with OKEN Scanner

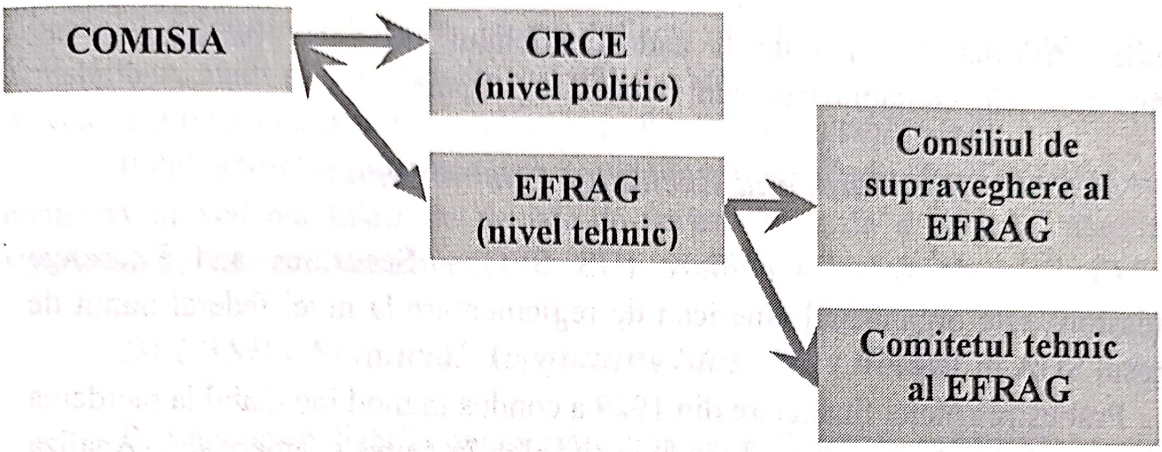

Fig.5.1. Structura Comisiei Europene

B) OECD – Organization For Economic Cooperation And Developement

OECD, înființată în 1961, regrupează 30 dintre țările cele mai bogate din Europa, Asia, America de Nord şi Australia. Interesul acestei organizații pentru contabilitatea internațională s-a manifestat după anii 70. Principalele sale realizări în acest domeniu le-au constituit directivele din domeniul informației sectoriale.

În **1976**, OECD a publicat o declarație, ***Investirea în companiile multinaționale*** (Declaration on International Investment and Multinational Enterprises), care conține şi un capitol intitulat Ghid pentru companiile multinaționale, în care se regăseşte un subcapitol cu privire la informațiile care trebuie publicate în situațiile financiare. Din acest moment, OECD a numit un grup de lucru pentru a cerceta standardele contabile existente în 1979, cu scopul "de a îmbunătăți comparabilitatea sau de a realiza armonizarea standardelor contabile şi de a identifica problemele actuale"[61].

OECD are în structura sa un Consiliu pentru standarde contabile, care, ca şi ONU, se ocupă cu cercetarea principalelor subiecte din contabilitate şi elaborarea unor lucrări care nu sunt difuzate publicului larg. OECDE organizează conferințe specializate, la care asistă delegații din partea altor organizații (IASC, FEE) şi reprezentanții guvernelor. În aceste conferințe nu sunt invitați observatori externi, ele constituind un forum privat în care specialiştii pot schimba opinii cu privire la anumite subiecte de actualitate. Finalitatea acestor discuții presupune obținerea unui consens cu privire la problemele abordate, obținut prin vot.

OECD este mult mai cunoscută datorită activității sale în domeniul fiscalității. OCDE nu are puterea de reglementare şi nu poate elabora norme

[61] Samuels, J., Piper, A., *International Accounting: A Survey*, Croom Helm, London, 1985, pp.115-119

Scanned with OKEN Scanner

contabile, însă discuțiile purtate în cadrul oficiului de către participanți pot influența normele contabile care sunt în curs de pregătire.

C) SEC - Securities and Exchange Commission

Comisia de valori mobiliare (US SEC – Securities and Exchange Commission) este organismul american de reglementare la nivel federal numit de Congresul SUA în 1934.

Prăbușirea pieței financiare din 1929 a condus în mod inevitabil la pierderea credibilității şi, implicit, a încrederii investitorilor în bursele americane. Analiza cauzelor crahului financiar a relevat o informare incompleta şi nelizibilă a investitorilor; utilizarea mai multor metode contabile diferite în întocmirea situațiilor financiare; fiecare stat îşi impunea propriile reguli privind informarea financiară; la nivel federal nu exista un sistem de reglementare a fluxului de informații către investitori.

SEC a fost desemnată să administreze o serie de reglementări federale în domeniu (Securities Act din 1933, Securities Exchange Act din 1934 etc). Aceste documente aveau menirea de a completa sau de a înlocui normele din fiecare stat, aplicându-se companiilor cotate la bursă sau pe alte piețe financiare alternative (cca. 12,000).

SEC este o agenție guvernamentală independentă, care nu se plasează sub influența directă a Casei Albe sau a Congresului. Totuşi, membrii consiliului de administrație sunt numiți de preşedintele SUA şi confirmați de senat. Mai mult, Congresul SUA supervizează activitatea SEC şi îi controlează bugetul.

Deşi dispune de autoritate legală în sfera elaborării de standarde de contabilitate şi raportare financiară, SEC preferă să delege sectorului privat responsabilitatea conceperii principiilor contabile general admise (US GAAP): „principiile, standardele şi practicile promulgate de FASB vor fi considerate de SEC drept bază legală, iar pe cele contrare prevederilor FASB – fără bază legală"[62].

Colaborarea cu FASB nu presupune că SEC a renunțat la autoritatea sa. Comisia poate interveni ori de câte ori consideră că organismul privat de normalizare se mişcă prea încet sau într-o direcție nedorită, acționând în sensul impunerii propriilor exigențe, întârzierii sau chiar anulării unei dispoziții a FASB. Presiunea SEC asupra celorlalte organisme de normalizare s-a făcut resimțită deseori, ca efect al calității sale de organism supervizor.

Exigențele SEC privind raportarea financiară sunt cuprinse în formularele „Regulation S-X: Forma şi conținutul situațiilor financiare" şi „Regulation S-K: Reguli de prezentare completă". SEC publică şi alte serii de documente, cum ar fi

[62] Accounting Series Release nr. 150

Scanned with OKEN Scanner

„Financial Reporting Releases" (care reflectă poziția comisiei în probleme de contabilitate, audit și raportare financiară) și „Staff Accounting Bulletins" (puncte de vedere și interpretări administrative în probleme de contabilitate)[63].

Politica SEC are menirea de a proteja investitorii individuali (prin informare completă în vederea luării de decizii de investire) și de a asigura integritatea sistemului de tranzacționare bursier.

D) FASB - Financial Accounting Standards Board

Pe linia normalizării contabilității financiare funcționează FASB, organism privat, înființat în 1973, însărcinat cu elaborarea principiilor contabile general admise în SUA. El a succedat organismelor Committee on Accounting Procedure (1938-1959) și Accounting Principles Board (1959-1973).

Activitățile FASB sunt supravegheate de ***Financial Accounting Foundation (FAF)***, ai căror administratori provin din 8 organizații diferite, și anume: American Accounting Association (AAA), American Institute of Certified Public Accountants (AICPA), CFA Institute, Financial Executives International, Government Finance Officers Association, Institute of Management Accountants (IMA), National Association of State Auditors, Comptrollers and Treasurers, Securities Industry Association[64].

FAF are atribuția administrării și finanțării FASB și GASB, inclusiv a membrilor consiliilor consultative ale acestora. SEC a încredințat FASB sarcina de a determina principiile contabile general admise (GAAP), continuând să exercite asupra acesteia o strânsă supraveghere. FASB trebuie să rămână total independentă. Elaborarea de noi norme presupune de cele mai multe ori acceptarea unor compromisuri. Publicitatea procesului oferă siguranța că FASB nu ține seama de consecințele economice ale deciziilor sale.

FASB emite două categorii de texte:

- enunțuri ale conceptelor de contabilitate financiară (Statements of Financial Accounting Concepts: SFAC), care prezintă conceptele fundamentale pe care se bazează normele de întocmire și de prezentare a conturilor, dar care nu constituie GAAP;
- enunțuri ale standardelor de contabilitate financiară (Statements of Financial Accounting Standards: SFAS sau FASs), care definesc regulile contabile aplicabile întocmirii și prezentării situațiilor financiare și care sunt considerate GAAP.

---

[63] Walton, P., Haller, A., Raffournier, B., *International Accounting* , 2nd Edition, Thomson Learning, London, 2003, p.13

[64] www.fasb.org, *Financial Accounting Foundation* 2006

Scanned with OKEN Scanner

Peste 20 de SFAS au fost publicate cu amendamente şi completări la normele anterioare. Volumul şi natura restrictivă a SFAS se explică prin caracterul litigios al societăţii americane, precum şi prin intensitatea concurenţei între societăţile de audit. În caz de proces, auditorii îşi vor fundamenta apărarea pe anumite dispoziţii exprese ale GAAP. Competiţia între revizori permite întreprinderilor să facă "opinion shopping". În această idee, se pretinde auditorilor să fie mai elastici faţă de unele tratamente contabile. Regulile mai detaliate atenuează responsabilitatea auditorilor, oferind o bază obiectivă aprecierilor lor. Se presupune că situaţiile financiare descriu onest starea financiară a societăţii şi rezultatele conform principiilor contabile general admise (GAAP). Conformitatea cu GAAP este criteriul cheie care asigură onestitatea reprezentării.

FASB este „autorul" unui *cadru conceptual* şi al unui număr de aproximativ *150 de norme* sau dispoziţii referitoare la contabilitatea financiară (SFAS). De asemenea, el a publicat numeroase „*interpretări*" care completează şi comentează SFAS.

FASB a devenit, astfel, sursa şi autoritatea principală de doctrină contabilă în Statele Unite. El primeşte o recunoaştere deplină din partea SEC: „principiile, normele şi modalităţile practice de aplicare, promulgate de FASB în dispoziţiile şi interpretările sale, vor fi considerate de comisia de valori mobiliare ca dispunând de un suport autorizat suficient, iar textele care vor fi contrare celor emise de FASB vor fi considerate că nu dispun de acelaşi suport".

E) SEEPAD – South Eastern European Partnership on Accountancy Development

Pornind de la prevederile Acordului Europei de Sud-Est pentru Reformă, Investiţii, Integritate şi Creştere Economică (care are drept obiectiv încurajarea şi întărirea cooperării din ţările regiunii de Sud-Est), precum şi de la prevederile Cartei Albe a Administrării Corporaţiilor din Europa de Sud-Est, elaborată sub egida OCDE (care cuprinde referiri la îmbunătăţirea reglementărilor din domeniul contabilităţii şi auditului, îmbunătăţirea semnificativă a calităţii şi puterii organismelor profesionale de contabili şi auditori şi la instruirea contabililor şi auditorilor din regiune), a fost creat organismul regional SEEPAD (Parteneriatul Sud-Est European pentru Dezvoltarea Contabilităţii).

SEEPAD are ca principal scop dezvoltarea şi întărirea statutului profesiei contabile şi de audit prin asociaţiile profesionale naţionale, precum şi promovarea implementării şi utilizării standardelor şi eticilor profesionale internaţionale elaborate de Federaţia Internaţională a Contabililor (IFAC) şi de Consiliul pentru Standarde Internaţionale de Raportare Financiară (IASB).

Scanned with OKEN Scanner

Fac parte din SEEPAD organismele profesionale din Albania, Bosnia - Herţegovina, Bulgaria, Croaţia, Macedonia (FYR), Moldova, România, Serbia şi Muntenegru, la care s-au adăugat organismele profesionale din Grecia şi Turcia, şi sunt în curs de aderare organismele din Ucraina şi Kosovo.

OECDE (The Organisation for Economic Co-operation and Development), USAID (U.S. Agency for International Development) şi Pactul european pentru stabilitate pentru Europa de sud-est (EU Stability Pact for South Eastern Europe) finanţează şi susţin iniţiativele SEEPAD şi eforturile sale de reformare în domeniul contabilităţii .

Printre obiectivele strategice ale SEEPAD[65] pot fi menţionate:

- omogenizarea procesului de formare profesională pentru experţii contabili şi auditori;
- certificarea şi recunoaşterea regională a auditorilor şi profesioniştilor contabili;
- cooperarea în sensul implementării Standardelor internaţionale de raportare financiară şi a Standardelor internaţionale de audit în Europa de est;
- armonizarea regulilor de conduită profesională la nivel regional, cu standardele de etică elaborate de IFAC;

Obiectivele SEEPAD sunt susţinute şi de IASB (International Accounting Standards Board), IFAC (International Federation of Accountants) şi UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development).

5.3.2. Organisme implicate în procesul armonizării contabile pe plan internaţional

A) ONU – Organizaţia Naţiunilor Unite

Organizaţia Naţiunilor Unite este cea mai importantă organizaţie internaţională din lume. Fondată în 1945 după Al Doilea Război Mondial, are 192 de state membre. ONU are misiunea de a asigura pacea mondială, respectarea drepturilor omului, cooperarea internaţională şi respectarea dreptului internaţional. Sediul central al organizaţiei este situat în New York

Începutul anilor '70 a marcat creşterea vădită a interesului anumitor instituţii pentru contabilitatea internaţională, printre care şi ONU. În această perioadă, Centrul pentru Corporaţiile Transnaţionale al Naţiunilor Unite (UN's

---

[65] www.seepad.org, *The SEEPAD Council Meeting, General Assembly and the Regional Seminar on „Quality Control and Ethics în the Accounting Profession"* held between the 28th-30th of April 2006, în Banja Luka

Scanned with OKEN Scanner

Centre for Transnational Corporations) a desemnat un comitet pentru a se interesa de raportările financiare ale companiilor multinaționale. Spre deosebire de grupul de lucru al OECD, care include doar specialişti din țările industrializate, grupul ONU include şi experți din țările în curs de dezvoltare.

În **1977**, ONU a publicat un raport în care a propus o creştere semnificativă a informațiilor financiare şi nefinanciare ce vor fi publicate de către companiile transnaționale. Recomandările elaborate de comitetul ONU au fost ignorate de țările în curs de dezvoltare. Principalul efect a fost să împiedice OECD în elaborarea propriilor recomandări.

ONU a rămas interesară, totuşi, de problemele contabilității internaționale prin secretariatul său din Geneva, care se ocupă de politicile contabile. Acesta îşi desfăşoară activitatea sub auspiciile Conferinței Națiunilor Unite pentru Comerț şi Dezvoltare UNCTAD – UN Conference of Trade and Development şi urmăreşte două ***obiective*** principale:asigurarea de asistență tehnică țărilor în curs de dezvoltare sau celor care trec la o economie de piață de la una centralizată şi revizuirea principalelor subiecte din contabilitate în conferința anuală.

ONU a fondat în 1982 un grup de lucru interguvernamental ISAR (International Standards of Accounting and Reporting), implicat în inițiative de perfecționare a IAS şi promovare a educației contabile în Rusia şi Africa.

ISAR a luat ființă având drept obiectiv principal să contribuie la armonizarea standardelor contabile. Scopul ISAR este de a promova transparența, relevanța şi comparabilitatea sistemului financiar-contabil şi de raportare, şi de a ameliora publicarea informațiilor de grup ale entităților care îşi desfăşoară activitatea în țările în curs de dezvoltare sau cu economie în tranziție. Aceste obiective sunt atinse printr-un proces complex de cercetare, informare şi cooperare tehnică interguvernamentală.

Rezultatele cercetărilor ISAR sunt prezentate la conferința anuală şi sunt dezbătute de delegații din aproximativ 50 de țări[66]. Dezbaterile sunt publicate în fiecare an, după conferință şi reprezintă o importantă sursă de informare pentru cei care fac cercetare în domeniul contabilității.

Standardele ISAR sunt compatibile cu cele ale IASC Board, deşi nu sunt universal cunoscute[67]. ONU a arătat, de asemenea, un interes deosebit în IAS, dar, cu siguranță, a jucat un rol secundar, după IASC[68].

---

[66] Belkaoui, A.R., *Accounting Theory*, 4th Edition, Thomson Learning, London, 2000, p.72

[67] Nobes C, Parker R, *Comparative International Accounting*, 8th Edition, Prentice Hall – Financial Times, London, 2004, pp.76-108

[68] Wolk, H., Tearney, M., Dodd, J., *Accounting Theory: A Conceptual and Institutional Approach*, South-Western College Publishing, 5th Edition, Ohio, 2001, pp.63-69

Scanned with OKEN Scanner

B) AISG – Accounting International Study Group

Istoria Standardelor Internaţionale de Contabilitate îşi găseşte începuturile în **1966,** odată cu propunerea înfiinţării unui grup internaţional de lucru care să reunească specialişti contabili din Marea Britanie (I.C.A.E.W. – The Institute of Chatered Accountants of England / Wales), Canada (C.I.C.A. – Canadian Institute of Chatered Accountants) şi SUA (A.I.C.P.A. – American Institute of Certified Public Accountants)[69]. Scopul acestui grup consta în analiza şi reducerea diferenţelor dintre sistemele contabile ale celor trei ţări fondatoare. „Dacă AISG va avea succes, alte naţiuni ar putea fi invitate să i se alăture mai târziu"[70]

Propunerea din 1966 s-a concretizat în următorul an prin înfiinţarea AISG - Accounting International Study Group, organism care şi-a concretizat activitatea prin publicarea periodică a unor dezbateri pe teme de referinţă pentru perioada respectivă, dezbateri care au netezit calea standardelor ce urmau să apară. Primul asemenea studiu – apărut în 1968 - a abordat comparativ problematica inventarierii patrimoniului în Canada,Marea Britanie şi SUA.

AISG a publicat un număr de 20 de studii în intervalul **1968-1977**, unele dintre ele fiind folosite de IASC ca bază pentru standardele sale[71].

În 1972, la cel de al zecelea Congres Internaţional al Contabililor care a avut loc la Sydney, la iniţiativa lui sir Henry Benson, reprezentanţii profesiei din Canada, Statele Unite şi Marea Britanie s-au întâlnit şi au propus înfiinţarea unui organism internaţional care să emită standarde de contabilitate pentru uz internaţional. Mai târziu, în **1972**, au continuat discuţiile pe această temă şi organisme profesionale din şase ţări – Australia, Franţa, Germania, Japonia, Olanda şi Mexic - au fost invitate să se alăture acestui organism internaţional.

C) IASC – International Accounting Standards Committee

Comitetul pentru Standardele Contabile Internaţionale (IASB) constituie astăzi forumul cel mai influent şi mai preocupat de elaborarea de norme contabile care să fie aplicate la scară mondială. Comitetul pentru Standardele Internaţionale de Contabilitate (*International Accounting Standards Committee - IASC*), predecesorul IASB, este un organism independent de drept privat, cu sediul la Londra, constituit în 1973 printr-un acord între organismele profesiei contabile din

---

[69] www.iasknowledge/framesets/iasonline/iashistory.htm, *History and Development of IAS*, august 2005

[70] Samuels, J., Piper, A., *International Accounting: A Survey,* Croom Helm, London, 1985, pp.115-119

[71] www.iasplus.com, *Chronology of IASC and IASB*, mai 2005

Scanned with OKEN Scanner

nouă țări (Republica Federală a Germaniei, Australia, Canada, Statele Unite, Franța, Japonia, Mexic, Olanda şi Marea Britanie).

Scopul acestui organism constă în „a formula şi publica, în interes general, norme contabile care să fie utilizate pentru întocmirea şi publicarea situațiilor financiare şi promovarea acceptării şi aplicării acestor norme în lume", precum şi în „desfăşurarea de activități cu caracter general pentru a îmbunătăți şi a armoniza reglementările, normele contabile şi procedurile privind prezentarea situațiilor financiare". Unii profesionişti contabili au considerat înființarea IASC ca o contra-reacție la programul de armonizare al Uniunii Europene (atunci Comunitatea Economică Europeană). Crearea IASC în 1973 coincide cu intrarea în UE a unor țări ca Marea Britanie, Irlanda şi Danemarca[72].

Astfel, Comitetul pentru Standardele Internaționale de Contabilitate s-a născut din dorința şi nevoia de a armoniza diferențele culturale şi caracteristicile socio-economice care caracterizează sistemele contabile naționale şi de a elabora un model conceptual unitar al situațiilor financiare[73].

Începând cu 1983, Comitetul pentru Standardele Internaționale de Contabilitate a stabilit o relație profesională strânsă cu Federația Internațională a Experților Contabili ***(International Federation of Accountants – IFAC)***. După 1983, IASC are ca membri toate organismele profesiei contabile care sunt membre ale IFAC.

Membrii IASC şi IFAC erau identici, cuprinzând peste 150 de organizații profesionale din peste 110 țări în 2001. Preocupările IFAC vizau auditul, managementul contabilității şi congresele internaționale ale contabililor, în timp ce preocuparea principală a IASC facea referire doar standardele internaționale de contabilitate.

Finanțarea IASB este asigurată atât de membrii săi, prin IFAC, cât şi din alte surse, cum sunt contribuțiile instituțiilor financiare, ale marilor firme şi ale marilor cabinete de contabilitate.

Activitatea IASC s-a exercitat prin intermediul unui **Consiliu (Board)** care cuprindea reprezentanți ai organismelor contabile din 13 țări sau grupuri de țări (numite de Consiliul IFAC). Fiecare membru poate să-şi desemneze cel mult doi reprezentanți şi un consilier, pentru a putea să participe la reuniunile Consiliului. IASC încurajează ideea ca fiecare membru al Consiliului să includă în delegația sa cel puțin o persoană care lucrează în sectoarele industriale şi o alta, direct angajată

---

[72] Walton, P., Haller, A., Raffournier, B., *International Accounting* , 2nd Edition, Thomson Learning, London, 2003, p.42

[73] Duțescu, A., *Ghid pentru înțelegerea şi aplicarea standardelor internaționale de contabilitate*, Editura CECCAR, Bucureşti, 2001, p.37

Scanned with OKEN Scanner

în lucrările organismului național de normalizare[74]. La reuniunile Consiliului participă cu statut de observator reprezentanți ai Comisiei Europene, ai IOSCO (International Organisation of Securities Commissions), FASB (Financial Accounting Standard Board) și ai Republicii China.

În 1981, Consiliul IASC a creat un **Grup consultativ (Consultative Group)** care cuprindea reprezentanți ai:

- organizațiilor internaționale ale preparatorilor și utilizatorilor de informații financiare;
- burselor de valori mobiliare;
- supraveghetorilor pieței financiare;
- agențiilor de dezvoltare economică;
- organismelor naționale de normalizare;
- organizațiilor interguvernamentale.

Periodic, Grupul consultativ se reunește cu membrii Consiliului pentru a discuta probleme tehnice referitoare la proiectele IASC, programul de lucru al IASC și strategia acestuia. El joacă un rol important în procesul de elaborare a normelor contabile internaționale și pentru acceptarea acestora.

În 1995, IASC a creat un **Consiliu consultativ internațional (Advisory Council)**, de un înalt nivel profesional, compus din persoane cu calități excepționale ce ocupă înalte responsabilități în profesia contabilă, în întreprinderi sau în alte organisme. Rolul acestui consiliu este de a promova acceptarea – în general – a normelor contabile internaționale și de a crește credibilitatea lucrărilor IASC, fără a participa sau influența în vreun fel deciziile Consiliului IASC.

În 1997, vechiul consiliu IASC și-a stabilit o strategie de lucru (Strategy Working Party) prin care să poată lua decizii cu privire la schimbarea structurii sale. Rezultatul acestei strategii a fost publicarea unei lucrări, **„Shaping IASC for the Future"**, la sfârșitul anului 1998. Motivele aduse în favoarea schimbării includ[75]:

- reducerea sarcinilor membrilor consiliului, care au muncit foarte mult până în momentul în care standardele principale au fost aprobate de IOSCO;
- autorizarea unui număr mai mare de țări și organizații pentru a fi membre ale consiliului;
- îmbunătățirea parteneriatelor cu cei care emit norme la nivel național, pentru a crește gradul de convergență cu standardele internaționale.

---

[74] Feleagă, N., *Sisteme contabile comparate – Normele contabile internaționale*, Ediția a II-a, Editura Economică, București, 2000, pp.16-22

[75] Nobes C, Parker R, *Comparative International Accounting*, 8th Edition, Prentice Hall – Financial Times, London, Anglia, 2004, pp.109-125

Scanned with OKEN Scanner

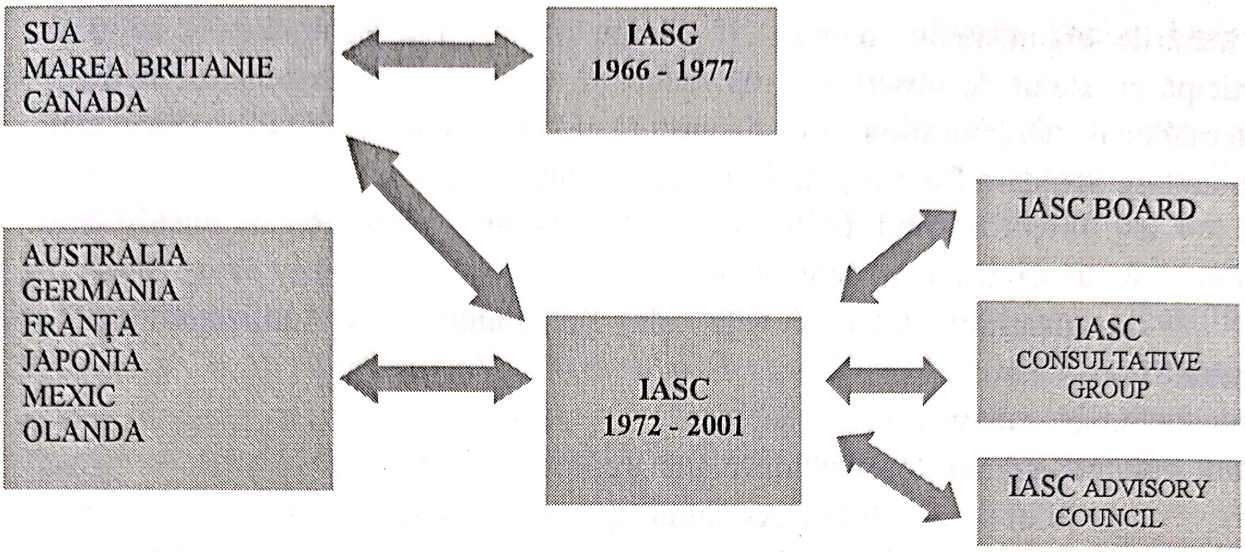

Fig. 5.2. Originile şi structura IASC

Necesitatea reformei IASC a avut la bază două argumente principale contradictorii: **independența** şi **reprezentativitatea**. **INDEPENDENȚA** – standardele contabile bune sunt acelea care deservesc interesul public, având la bază un cadru conceptual publicat. Prin urmare, cei care emit norme nu sunt suficient de independenți. Reprezentativitatea – legitimitatea apare din implicarea tuturor părților interesate, deci un număr mare de membri part-time este soluția optimă. La sfârşit, argumentul independenței a câştigat parțial, datorită sprijinului acordat de SEC, cel mai important membru al IOSCO. Astfel, în decembrie 1999, consiliul a votat unanim dizolvarea sa iar, în mai 2000, toate organismele membre au confirmat acest lucru. Noua structură s-a conturat la 1 aprilie 2001. Este condusă de IASC Foundation (IASCF). International Accounting Standard Board – IASB este organismul care emite norme (full time board of standard setters) al IASCF.

IASCF – IASC Foundation

Noua structură apărută în locul IASC - IASC FOUNDATION - este compusă din 4 organisme principale, care, împreună, formează întreaga fundație:

1. Consiliul de administrație (trustees);
2. Consiliul Internațional pentru Standarde Contabile (International Accounting Standards Board - IASB);
3. Consiliul de Îndrumare a Standardelor (Standard Advisory Council);
4. Comitetul Internațional pentru Interpretări ale Raportărilor Financiare (International Financiare Reporting Interpretation Committee - IFRIC), cunoscut înainte sub denumirea de Comitetul pentru Interpretarea Standardelor (Standing Interpretations Committee - SIC).

Obiectivele IASC Foundation enunțate în statutul organizației sunt:

Scanned with OKEN Scanner

• de a emite un singur set global de standarde contabile;
• de a promova utilizarea şi aplicarea riguroasă a acestor standarde;
• *de a face convergente* standardele naţionale de contabilitate cu IAS.

Am dori să punctăm redefinirea obiectivelor IASB. În constituţia IASC din 1992, obiectivul IASB este de a „îmbunătăţi, în general, ***armonizarea*** regulilor, standardelor contabile şi procedurilor ce privesc prezentarea situaţiilor financiare". În mai 2000, IASC şi-a revizuit constituţia, iar obiectivul IASB este ***„de a face convergente*** standardele naţionale de contabilitate"[76].

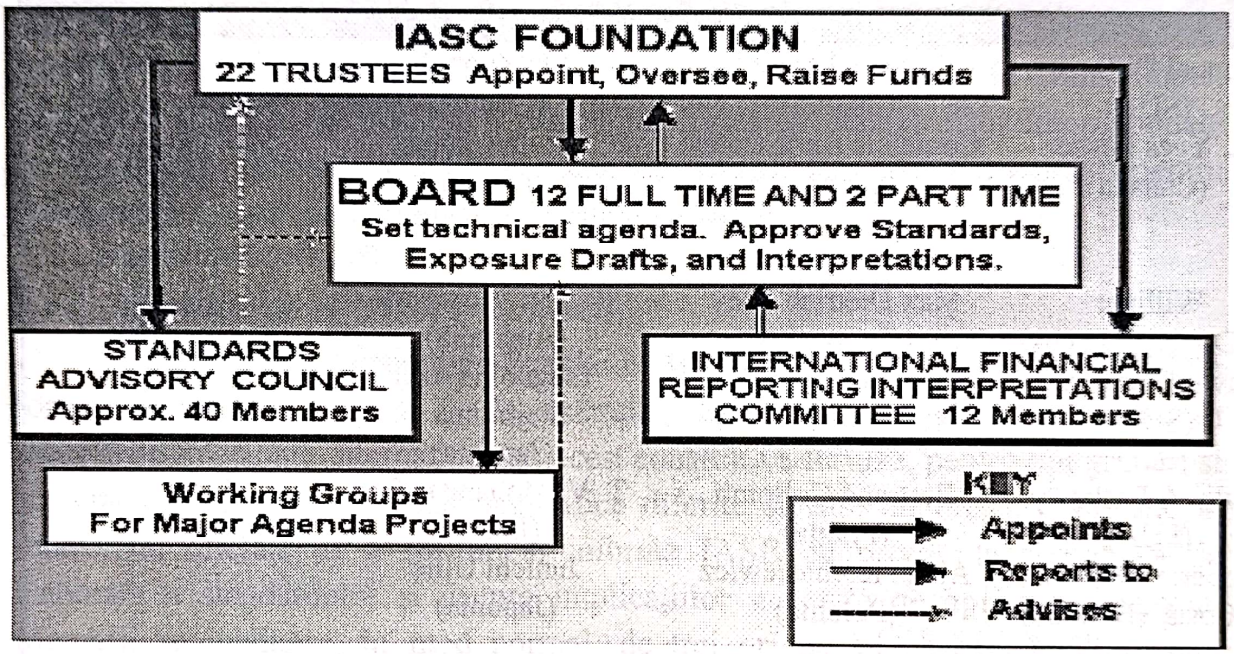

Fig. 5.3. Structura IASCF

Consiliul De Administraţie (Trustees)

Consiliul de administraţie (Trustees) are 21 membri din zone geografice diferite şi reprezentative. Şase din aceşti membri sunt din America de Nord, şapte din Europa, şase din Asia – Pacific, unul din Africa şi un reprezentant al Bank of International Settlements (vezi tabelul 3.1.). Aceştia au următoarele atribuţii, conform constituţiei IASCF[77]:

• de a stabili întâlniri între membrii IASB, IFRIC, SAC, inclusiv persoanele care intră în legătură directă cu organismele care emit standardele naţionale;
• de a revizui anual strategia IASC şi de a alege membrii acestuia;
• de a aproba bugetul anual al IASC şi de a determina principalele surse de finanţare;

[76] http://www.iasc.org.uk/cmt/
[77] http://www.iasplus.com/restruct/restruct.htm

Scanned with OKEN Scanner

• de a verifica strategiile ce privesc standardele contabile şi de a promova IASC şi scopul aplicării riguroase a IFRS (fără să se implice în problemele tehnice ale standardelor);

• de a organiza şi îmbunătăţi mecanismele de funcţionare ale IASB, IFRIC şi SAC;

• de a aproba îmbunătăţirile aduse Constituţiei după consultarea cu SAC şi publicarea unor proiecte de normă pentru comentariile publicului.

Tabelul nr.5.1. Membrii Consiliului de administraţie[78] (2006)

SUA	Europa	Asia-Pacific	Alte zone
Samuel DiPiazza (SUA)	Oscar Fanjul (Spania)	Liu Zhongli (China)	Roy Andersen (Africa de Sud)
L. Yves Fortier (Canada)	Cornelius Herkstroter (Olanda)	Marvin Cheung (China)	Malcolm Knight (Bank of International Settlements)
William McDonough (SUA)	Max Dietrich Kley (Germania)	Richard Humphry (Australia)	
David L Shedlarz (SUA)	Sir Bryan Nicholson (Marea Britanie)	Tsuguoki (Aki) Fujinuma (Japonia)	
Philip A Laskawy (SUA)	Bertrand Collomb (Franţa)	T. V. Mohandas Pai (India)	
Roberto Teixeira da Costa (Brazilia)	Alicja Kornasiewicz (Polonia)	Junichi Ujiie (Japonia)	
	Antonio Vegezzi (Elveţia)		

Membrii consiliului de administraţie nu sunt responsabili cu elaborarea standardelor internaţionale. Ei îşi exercită atribuţiile prin vot, cu excepţia modificărilor Constituţiei, care implică votul a 3/4 din membri.

IASB - The International Accounting Standards Board

The International Accounting Standards Board (IASB) are 14 membri, din care 12 sunt permanenţi şi doi sunt provizorii. Principalele responsabilităţi ale IASB sunt emiterea proiectelor de standarde *("Exposure Draft" - ED)*, care sunt distribuite spre analiză şi comentare celor implicaţi / interesaţi, emiterea Standardelor Internaţionale de Contabilitate votate, stabilirea procedurilor operaţionale legate de activitatea membrilor săi, promovarea şi îmbunătăţirea imaginii şi utilităţii Standardelor Internaţionale de Contabilitate, sprijinirea

[78] http://www.iasplus.com, *Trustees of IASC Foundation* 2006

Scanned with OKEN Scanner

finanțării obiectivelor IASC, fără a-i influența independența. Pentru proiectele majore, va consulta SAC.

Până în prezent au fost elaborate 41 de standarde internaționale de contabilitate care acoperă – din punctul de vedere al reflectării în situațiile financiare – o gamă largă de operații economice din cele mai diverse sfere de activitate.

Până în 2002, standardele internaționale purtau denumirea de IAS (International Accounting Standards), ulterior ele schimbându-şi denumirea în IFRS (International Financial Reporting Standards).

Standardele Internaționale de Raportare Financiară includ Standardele Internaționale de Raportare Financiară; Standardele Internaționale de Contabilitate; interpretările emise de Comitetul pentru Interpretarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRIC) sau de fostul Comitet Permanent pentru Interpretarea Standardelor (SIC) şi adoptate de IASB[79].

SAC –Standards Advisory Council

International Accounting Standards Advisory Council (SAC) reprezintă un forum pentru organizațiile (de exemplu, SEC) şi persoanele interesate în raportările financiare internaționale. Acest consiliu va furniza, pentru noi grupări şi indivizi care provin din zone geografice diferite şi care au pregătiri diferite, o modalitate oficială de a sprijini şi informa IASB cu privire la activitatea de elaborare a standardelor şi asupra implicațiilor generate de aplicarea acestora. Membrii se întâlnesc, în mod normal, de trei ori pe an. Aceste întâlniri sunt publice, pentru a putea informa IASB despre implicațiile standardelor propuse asupra celor care întocmesc şi utilizează situații financiare şi a consilia IASB şi membrii Consiliului de Administrație.

IFRIC - International Financial Reporting Interpretations Committee

International Financial Reporting Interpretations Committee – **IFRIC** (până în decembrie 2001 cunoscut ca Standing Interpretations Committee – SIC) analizează periodic, în întâlniri publice, în contextul IFRS-urilor şi al Cadrului conceptual IASB, aspecte din sfera contabilității care pot fi subiectul unor tratamente divergente sau inacceptabile în absența unor reglementări ferme. În activitatea sa IFRIC colaborează îndeaproape cu comitete naționale omoloage care au fost desemnate, în acest scop, de către organismele membre.

IFRIC are ca atribuții interpretarea şi consultanța în aplicarea IAS/IFRS şi în probleme legate de raportările financiare care nu sunt tratate expres de IFRS sau

[79] www.iasplus.com, *Compliance with IASB Standards*

Scanned with OKEN Scanner

IAS, respectiv publicarea de proiecte de interpretări (Draft Interpretations) pentru comentariile publicului şi analiza acestor comentarii, înainte de a finaliza interpretările care vor fi raportate IASB pentru aprobare. IFRIC abordează probleme a căror importanţă este suficient de generală şi nu pe cele ce vizează un număr mic de întreprinderi.

IOSCO – International Organization Of Securities Commissions

IOSCO este un organism alcătuit din comisii naţionale de valori mobiliare din peste 80 de ţări. Obiectivele IOSCO vizează[80]:

- cooperarea cu scopul de a promova reglementări destinate menţinerii unor pieţe financiare eficiente şi viabile;
- realizarea unui schimb de informaţii între CNVM-uri, care să asigure extinderea pieţelor naţionale;
- unificarea eforturilor orientate către elaborarea unor standarde şi exercitarea unui control asupra tranzacţiilor financiare internaţionale;
- asigurarea unei asistenţe mutuale în sfera aplicării riguroase a standardelor şi supravegherea pieţelor financiare.

În 1998, IOSCO a publicat un set de standarde de publicare a informaţiilor, care, eventual, ar permite companiilor să utilizeze un singur prospect de emisiune pentru orice piaţă importantă de capital din lume. Comisiile de valori mobiliare din întreaga lume adoptă din ce în ce mai mult aceste standarde.

5.4. Eforturile U.E. îndreptate către armonizare – Directivele europene

Piatra de temelie care a stat la baza înfiinţării Comunităţii Europene a fost pusă de ministrul francez de externe, Robert Schuman, prin declaraţia sa din 9 mai 1950. Planul Schuman avea în vedere propunerea lui Jean Monet, de a trece administrarea producţiei de cărbune şi oţel din Franţa şi Germania, în sarcina unui organism supranaţional. Acest plan, declara ministrul francez de externe, constituia o iniţiativă istorică pentru o Europă organizată şi supremă, indispensabilă pentru civilizaţie şi fără de care nu se poate menţine pacea mondială.

În cele din urmă Planul Schuman a devenit o realitate, care s-a concretizat prin semnarea, la Paris, în data de 18 aprilie 1951, de către cele şase state fondatoare (Belgia, Germania, Franţa, Italia, Luxemburg şi Olanda), a Tratatului care instituie Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi Oţelului, intrat în vigoare la data de 23 iulie 1952.

---

[80] www.iosco.com, *General information on IOSCO*

Scanned with OKEN Scanner

Dezvoltarea a continuat prin semnarea, câțiva ani mai târziu, la 25 martie 1957, a Tratatelor de la Roma, care instituiau Comunitatea Economică Europeană şi Comunitatea Europeană a Energiei Atomice , intrate în vigoare la data de 1 ianuarie 1958. Aceste tratate aveau în vedere realizarea unei uniuni vamale, economice şi monetare, stabilirea unui tarif vamal comun şi a unei politici comerciale comune față de terți, promovarea liberei circulații a capitalurilor, serviciilor şi forței de muncă, realizarea unei politici comune în domeniul agriculturii, transporturilor, energeticii, şi crearea unei Piețe comune a materialelor şi echipamentelor nucleare.

Tratatul de la Maastricht a constituit o nouă etapă în procesul de creare al unei uniuni europene cuprinzând o serie de măsuri decisive în vederea integrării europene, continue şi ireversibile. Practic, acest Tratat a înlocuit Tratatul Comunității Europene şi a pus bazele unei Uniuni Europene, bazată pe comunitatea economică şi întregită prin noi forme de cooperare.

La 1 ianuarie 1993 Comunitățile europene au stabilit înființarea Pieței Unice care să permită libera mişcare a persoanelor, bunurilor, capitalurilor şi serviciilor, pe tot cuprinsul Comunităților. În continuarea procesului de integrare europeană, la 2 octombrie 1997 a fost semnat Tratatul de la Amsterdam, intrat în vigoare la data de 1 mai 1999, în urma unui proces de ratificare al statelor membre. Acesta face trimitere directă la o serie de particularități pe care le presupune Uniunea Europeană, cum ar fi libertatea, securitatea şi justiția la nivelul Uniunii Europene, raporturile cu cetățenii proprii, eficacitatea şi coerența politicii externe, instituțiile Uniunii Europene, competențele acestora, simplificarea şi codificarea tratatelor.

În februarie 2001, a fost semnat Tratatul de la Nisa care continuă procesul de integrare europeană.

Procesul de armonizare contabilă desfăşurat în cadrul Uniunii Europene, început în anii 70, face parte din armonizarea dreptului societăților comerciale pentru țările membre ale Uniunii Europene şi vizează armonizarea sistemelor contabile ale statelor membre, elaborând în acest sens directive (standarde europene[81]) ce vor fi încorporate în legislația fiecărui stat membru. Astfel, UE elaborează:

• *Directiva a IV -a, în 25 iulie 1978,* privind coordonarea dispozițiilor naționale cu privire la structura şi conținutul conturilor anuale şi raportului de gestiune, modurile de evaluare şi publicare a acestor documente, în special pentru societățile cu responsabilitate limitată şi societăților pe acțiuni (78/660/CEE);

[81] Ristea M., Dumitru C.G., *Contabilitate aprofundată*, Editura Universitară, Bucureşti, 2005, p.33

Scanned with OKEN Scanner

• *Directiva a VII-a, în iunie 1983,* privind armonizarea întocmirii conturilor consolidate (83/349/CEE);

• *Directiva a VIII -a, în 10 aprilie 1984,* privind calificarea profesională a profesioniştilor contabili (84/253/CEE) ;

• Directiva privind publicarea documentelor contabile ale sucursalelor aparţinând instituţiilor de credit şi financiare (89/117/CEE);

• Directiva privind conturile anuale şi conturile consolidate ale băncilor (86/635/CEE);

• Directiva privind conturile anuale şi conturile consolidate ale societăţilor de asigurare (91/674/CEE);

• Directiva a XI-a privind publicitatea sucursalelor (89/666/CEE).

Caracteristica directivelor contabile europene constă în aceea că elaborarea lor se face după schema unui proces legislativ şi nu se bazează pe un cadru conceptual care să asigure coerenţa normelor. Directivele contabile europene prevăd foarte multe opţiuni care pot fi legiferate prin normele contabile naţionale.

5.3.1. Directivele europene din domeniul contabilităţii

Un rol deosebit, din punctul de vedere al armonizării contabile la nivel european l-au avut Directivele a IV-a si a VII-a. Asupra acestora ne vom referi în cele ce urmează.

Directiva a IV-a priveşte situaţiile financiare ale companiilor publice şi private, altele decât băncile şi companiile de asigurări şi are o dublă misiune: să răspundă unor nevoi de informare asupra întreprinderilor europene şi să asigure comparabilitatea informaţiilor publicate de aceste societăţi. Scopul ei poate fi sintetizat astfel[82]:

• coordonarea legilor naţionale cu privire la conţinutul, prezentarea şi publicarea conturilor anuale şi raportărilor financiare ale companiilor cu răspundere limitată şi principiile contabile care stau la baza întocmirii lor;

• stabilirea unor cerinţe minime în CEE, ce privesc conţinutul şi publicarea informaţiilor financiare;

• furnizarea, prin conturile anuale, a unei imagini fidele şi corecte a patrimoniului şi a poziţiei financiare;

• furnizarea de informaţii cât mai complete acţionarilor şi potenţialilor investitori despre companiile faţă de care aceştia manifestă interes.

Această directivă furnizează două scheme de prezentare a bilanţului şi mai multe scheme de prezentare a contului de profit şi pierdere, lăsând statelor membre posibilitatea de a alege (Acestea sunt rezultatul combinării între cele două criterii de clasificare a cheltuielilor şi veniturilor: după *natură* şi după *destinaţie*

[82] Belkaoui, A.R., *Accounting Theory*, 4th Edition, Thomson Learning, London, 2000, p.19

Scanned with OKEN Scanner

{funcţiile întreprinderii) şi cele două forme de prezentare întâlnite: *listă* şi *cont.* Astfel întâlnim următoarele modalităţi de prezentare: sub forma de *listă,* cu clasificarea cheltuielilor şi veniturilor după *natură* (art. 23); sub formă de *cont,* cu clasificarea cheltuielilor şi veniturilor după *natură* (art.24); sub forma de *listă,* cu clasificarea cheltuielilor şi veniturilor după *funcţiile* întreprinderii (art. 25); sub formă de *cont,* cu clasificarea cheltuielilor şi veniturilor după *funcţiile* întreprinderii (art.26)). Din Directiva a IV-a lipsesc situaţia fluxurilor de trezorerie şi situaţia modificărilor capitalurilor proprii.

De asemenea, directiva prezintă regulile de evaluare a diferitelor posturi din conturile anuale, reguli fondate pe principiul costului de achiziţie sau al costului complet (comercial). Se permite statelor membre aplicarea unui număr de metode alternative cu privire la evaluare. De asemenea, există anumite subiecte contabile care nu au fost tratate. (de ex. contabilitatea contractelor pe termen lung, contabilitatea contractelor de pensii etc.).

Directiva a VII-a, publicată în 1983, priveşte situaţiile financiare consolidate. Conturile consolidate cuprind bilanţul consolidat, contul de profit şi pierdere consolidat şi notele explicative. Conturile consolidate trebuie auditate de una sau mai multe persoane autorizate, în conformitate cu legile statului în care compania îşi are sediul.

Alături de directivele generale relative la conturile societăţilor, trebuie remarcată existenţa directivelor specializate pentru entităţile din domeniul bancar şi cel al asigurărilor: Directiva 86/635, din 8 decembrie 1986, care vizează conturile anuale şi consolidate ale băncilor şi instituţiilor financiare şi Directiva 91/674, din 19 decembrie 1991, care vizează conturile anuale şi consolidate ale societăţilor de asigurări.

Aceste patru directive au fost modificate de Directiva 2001/65, din 27 septembrie 2001, prin care se autorizează utilizarea valorii juste, noţiune introdusă de regulile anglo-saxone şi IASB. Reglementările privind valoarea justă nu constituie o nouă normă, ci un instrument care permite statelor membre să autorizeze sau să impună întreprinderilor contabilizarea anumitor instrumente financiare la valoarea justă, conform IAS 39. În acest sens, nu se reiau dispoziţiile acestui standard, ci se amendează dispoziţiile conform dorinţei exprimate în noua strategie contabilă.

În anul 1995, Comisia Europeană a anunţat că, din punctul său de vedere, armonizarea contabilă din UE ar trebui să se alinieze la IAS. Această poziţie a fost întărită în anul 2000, după semnarea acordului IASC – IOSCO, atunci când Comisia a anunţat că va introduce obligativitatea utilizării IAS pentru situaţiile financiare consolidate.

În anul 2001, Comisia Europeană a publicat un regulament prin care prevede obligaţia pentru societăţile europene cotate la bursă de a stabili conturi

Scanned with OKEN Scanner

consolidate conform referențialului IAS şi utilizarea opțională a IAS pentru celelalte companii. Comisia a aprobat acest regulament în iulie 2002, permițând astfel statelor membre să-şi adapteze legislația națională. Pe de altă parte, regulamentul permite companiilor care utilizează US-GAAP utilizarea acestora până în 2007[83]. Reglementarea CE nr. 1606/2002 a Parlamentului European şi a Consiliului Uniunii Europene relativă la aplicarea normelor contabile internaționale reprezintă, practic, crearea cadrului armonizării contabile europene.

Planul Comisiei este foarte delicat, deoarece, pe de o parte, vrea să legalizeze utilizarea IAS în Europa, ceea ce înseamnă garantarea adeziunii la acestea, fără controlul Uniunii Europene iar, pe de altă parte, şi-a înființat propriul organism de normalizare, ***Comitetul de Reglementare Contabilă European CRCE***.

În spiritul corelației juridice cu textele existente în directivele a IV-a şi a VII-a, este avută în vedere reluarea redactării acestora în scopul introducerii opțiunilor necesare care să permită compatibilitatea cu tratamentele prevăzute de IAS. Tendința spre o raportare financiară de calitate este irevocabilă în Uniunea Europeană. Comisia Europeană a publicat un proiect de amendare a directivelor privind contabilitatea, astfel încât să fie înlăturate toate incompatibilitățile față de IAS. De fapt, aceste directive amendate vor rămâne baza legală pentru raportarea financiară, în cazul când nu se vor aplica aceste IAS. Modernizarea directivelor nu trebuie confundată cu „directiva valorii juste", care modifică directiva a IV-a şi a VII-a.

5.3.2. De ce IFRS în Europa?

Pentru că, pe de o parte, contabilitatea şi informarea financiară fac parte dintr-un plan european de acțiune global, iar pe de altă parte, pentru că alegerea IFRS constituie la nivelul Uniunii Europene o decizie economică şi politică, în cadrul unui planul general de acțiune. Dintre cele două referențiale internaționale recunoscute *(IFRS şi US GAAP)* Europa a ales *IFRS* pe baza a două argumente: (i) prin caracteristicile intrinseci ale IFRS: normele sunt elaborate de un organism internațional, *IASB,* aceste norme având vocația de a fi difuzate la nivel mondial, sunt orientate spre necesitățile investitorilor, fiind recomandate de Organizația Internațională a Comisiilor de Valori Mobiliare (IOSCO) pentru toate cotațiile transfrontaliere; (ii) şi prin decizia politică de a se îndepărta de normele americane *(US GAAP)* Europa neputând avea nicio influență în elaborarea acestor norme concepute, înainte de toate, pentru economia americană.

---

[83] Walton, P., Haller, A., Raffournier, B., *International Accounting*, 2nd Edition, Thomson Learning, London, 2003, p.15

Scanned with OKEN Scanner

Consiliul European de la Lisabona din martie 2000 avea să impună Comisiei Europene să realizeze un plan de acțiune pentru serviciile financiare cu orizont de timp anul 2005. Acest plan viza mai multe aspecte:

- juridice (modernizarea dreptului, societatea europeană, guvernarea întreprinderii etc);
- operațiunile și piețele;
- auditul (independența etc);
- informarea financiară (transparența, informarea periodică, conturile intermediare, Internetul etc);
- contabilitatea (valoarea justă, modificarea directivelor, utilizarea normelor contabile internaționale etc).

Reglementarea CE nr. 1606/2002 a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene relativă la aplicarea normelor contabile internaționale reprezintă, practic, crearea cadrului armonizării contabile europene. Această reglementare prevede că societățile cotate în Europa au obligația ca în anul 2005 să utilizeze referențialul *IAS/IFRS* (și interpretările corespunzătoare) în întocmirea și prezentarea situațiilor financiare consolidate, termenul putând fi reportat în 2007 doar pentru societățile unde numai obligațiunile emise de acestea sunt cotate pe o piață reglementată, precum și pentru societățile ale căror titluri (inclusiv acțiunile emise) sunt cotate pe piețe financiare neeuropene (spre exemplu, în Statele Unite ale Americii), care utilizau înainte de publicarea reglementării europene norme acceptate pe plan internațional *(US GAAP,* de exemplu). Utilizarea cu preferință a unei reglementări europene față de o directivă face să se evite măsurile de transpoziție în cadrul statelor membre ale Uniunii (o reglementare este aplicabilă imediat).

Statele membre ale Uniunii Europene au procedat la implementarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, în conformitate cu prevederile Regulamentului (CE) nr. 1.606/2002 Astfel, potrivit Regulamentului, țările membre aplica IFRS pentru întocmirea situațiilor financiare consolidate. Unele țări au permis aplicarea IFRS și în situațiile financiare anuale (individuale) ale anumitor tipuri de entități, dar, majoritatea țărilor au optat pentru menținerea Standardelor naționale de contabilitate pentru întocmirea de situații financiare anuale ale căror informații se utilizează pentru necesități de impozitare și pentru distribuirea de dividende.

În ceea ce privește efectele aplicării IFRS, acestea nu se cunosc încă, dar Regulamentul (CE) nr. 1.606/2002 precizează că o analiză a rezultatelor aplicării IFRS se va efectua până la data de 1 iulie 2007.

Adoptarea unui referențial contabil unic va favoriza omogenitatea informărilor financiare în Europa; în plus, va permite limitarea opțiunilor existente (se cunoaște că opțiunile autorizate de directive sunt extrem de numeroase),

Scanned with OKEN Scanner

favorizarea realizării unor comparații obiective între datele financiare ale întreprinderilor europene (prin această reglementare sunt vizate aproximativ 7.000 de societăți). Pe de altă parte, pachetul de norme *IAS/IFRS* optează asupra privilegiului substanței asupra formei (optând definitiv asupra prevalentei economicului asupra juridicului), instaurează în anumite domenii regula evaluării la valoarea justă şi, în acest context, lasă mare largheţe raționamentului profesional al practicianului contabil.

Reglementarea europeană oferă legiuitorilor naționali (care, în principiu, trebuie să se pronunţe până la finele anului 2004) două posibilități relative la aplicarea IAS/IFRS în cadrul statelor membre ale Uniunii: în prima variantă li se oferă posibilitatea de a extinde aplicarea normelor internaționale asupra conturilor societăților cotate, iar varianta a doua, de a extinde aplicarea normelor internaționale la toate societățile comerciale pentru situațiile financiare consolidate şi/sau situațiile financiare individuale.

În martie 2003, Comisia Europeană a lansat o consultare generală asupra oportunității reținerii *IFRS* drept bază fiscală comună. Această consultare prezintă, în primul rând, un interes practic, deoarece pune în discuție aspecte susceptibile a fi abordate pentru opțiunea oferită statelor membre de către reglementarea europeană, asupra aplicării eventuale a *IFRS* în situațiile financiare individuale. Părerea celor mai mulți specialişti este că o discuție de anvergură pe această temă este prematură.

5.3.3. Mecanisme de introducere a IFRS în Europa

Introducerea *Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS)* în Europa va fi un demers canalizat pe trei direcții[84]:

a. printr-o reglementare europeană;
b. printr-un nou cadru european;
c. prin intermediul dreptului fiscal european.

5.3.3.1. Reglementarea europeană

Comisia Europeană a publicat, la 13 iunie 2000, comunicarea *Strategia Uniunii Europene în materia informării financiare: calea de urmat*. Ulterior, la 13 februarie 2001, a prezentat o propunere de reglementare europeană care să facă obligatorii *IFRS* pentru situațiile financiare consolidate ale societăților europene cotate, începând cu exercițiul financiar care începe la 1 ianuarie 2005.

Textul, amendat de către Consiliul ECOFIN la 13 decembrie 2001, a fost aprobat fără schimbări semnificative de către Parlamentul European în şedința sa

[84] Bunget O., *Contabilitatea românească, între reformă şi convergență*, Ed. Economică, Bucureşti 2005, pp.208-216

Scanned with OKEN Scanner

plenară din 12 martie 2002, apoi aprobat definitiv, prin Reglementarea CE 1606/2002, de către Consiliul ECOFIN la 7 iunie 2002 şi de asemenea de către Parlamentul European şi Consiliul Uniunii Europene la 19 iulie 2002 şi, în final, publicat în Jurnalul Oficial al Comunităţilor Europene la 11 septembrie 2002.

Cele două obiective principale ale acestei reglementări, denumită şi „Reglementarea IFRS 2005", sunt:

• adoptarea şi aplicarea *IFRS* de către statele membre în scopul armonizării informării financiare consolidate prezentate de către societăţile cotate, cel mai târziu în exerciţiul financiar care începe la 1 ianuarie 2005, cu scopul de a asigura un grad ridicat de transparenţă şi comparabilitate a situaţiilor financiare şi o funcţionare eficace a pieţei comunitare de capitaluri şi a pieţei interne;

• posibilitatea oferită statelor membre, în mod indirect, de a extinde, într-un ritm propriu, armonizarea acestei informări financiare la societăţile necotate şi, de asemenea, la nivelul situaţiilor financiare individuale.

În principiu, „mecanismul de adoptare" ar putea permite Uniunii Europene să dezvolte o relaţie cu *IASB* comparabilă cu cea a guvernelor naţionale vizavi de organismele lor, respectiv de normalizarea contabilă. Pentru a continua comparaţia cu sistemele naţionale, interlocutorul *IASB* este Direcţia Generală de Piaţă Internă a Comisiei (şi ministerele de finanţe ale statelor membre în *Accounting Regulatory Committee),* şi nu autorităţile bursiere, cum este cazul Statelor Unite. Din acest punct de vedere, diversitatea de utilizatori ai contabilităţii este prezentă în mecanismul de adoptare a normelor de către Uniunea Europeană *(UE),* mai mult în structurile proprii ale *IASB* cu predilecţia lor pentru punctul de vedere al investitorilor.

5.3.3.2. Cadrul contabil european

Pentru punerea în practică a Reglementării *IFRS 2005*, Europa a realizat un nou cadru general „IFRS", juridic, politic şi de control.

Modernizarea directivelor contabile europene

Revizuirea directivelor europene în direcţia modernizării şi eliminării eventualelor incompatibilităţi cu *IFRS* este necesară atâta timp cât ele vor continua să se aplice societăţilor cotate care îşi publică situaţiile financiare conform *IFRS.* Motivele ţin, pe de o parte, de caracterul potenţial perimat al directivelor (dacă avem în vedere vechimea lor) prin comparaţie cu evoluţia continuă a conceptelor şi practicilor contabile. Pe de altă parte se are în vedere incompatibilitatea anumitor prevederi cu IFRS.

Comisia Europeană a publicat, la 28 mai 2002, o propunere de directivă care viza modificarea directivelor contabile europene în scopul eliminării

Scanned with OKEN Scanner

incompatibilităţilor cu *IFRS* existente; această propunere completează Reglementarea europeană *IFRS 2005.*

Directivele contabile europene îşi păstrează rolul lor primordial în mediul societăţilor europene, chiar dacă în viitor se vor aplica *IFRS. În* fapt, pentru societăţile cotate, ele joacă un rol important în mecanismul de adoptare a *IFRS,* aşa cum este el prevăzut în reglementarea europeană, iar pentru societăţile necotate, ele rămân legislaţia contabilă de bază pentru toate entităţile care nu aplică *IFRS. În* plus, pentru domeniile neacoperite de *IFRS,* ele vor continua să reglementeze aspecte importante (ca de exemplu întocmirea unui raport de gestiune şi obligaţiile legate de certificarea situaţiilor financiare).

Astfel, obiectivele vizate de propunerea de modernizare a directivelor contabile europene sunt următoarele: (i) pentru societăţile cotate: eliminarea tuturor divergenţelor actuale dintre directive şi *IFRS;* (ii) pentru societăţile necotate: crearea cadrului ca opţiunile contabile oferite în prezent de *IFRS* să poată fi aplicate şi de întreprinderile europene care păstrează directivele drept legislaţie contabilă de bază; (iii) pe plan general: actualizarea directivelor în funcţie de practicile contabile europene moderne şi asigurarea flexibilităţii acestora, cu scopul de a putea integra, în viitor, schimbările legate *IFRS.*

Crearea unui mecanism european de adoptare a IFRS

Pentru evitarea suveranităţii Uniunii Europene în materie de drept contabil, reglementarea prezintă un mecanism specific de adoptare a normelor cu dublu nivel:

• *un nivel politic* - reprezentat de intervenţia Comitetului de reglementare contabilă (ARC - *Accounting Regulatory Committee).* Comisia Europeană comunică în mod regulat cu *ARC* în ceea ce priveşte stadiul proiectelor *IASB* în curs şi asupra tuturor documentelor aferente elaborate de *IASB,* în scopul coordonării opiniilor şi facilitării discuţiilor relative la adoptarea de norme; pe de altă parte, Comisia Europeană are obligaţia de a informa direct *ARC* asupra intenţiilor de adoptare a unei norme;

• un nivel tehnic - reprezentat de EFRAG (European Financial Reporting Advisory Group); format dintr-un Consiliu de supraveghere (Supervisory Board of European Organisation - SBEO) şi un Comitet tehnic contabil (Tehnical Expert Group-TEG).

Mecanismul de adoptare este o verigă esenţială a reglementării. Pe de altă parte, în scopul garantării că niciun *IFRS* nu va prezenta lacune care să împiedice aplicarea în Uniunea Europeană, toate *IFRS* trebuie să urmeze acest mecanism de adoptare.

O normă contabilă internaţională nu poate fi adoptată decât dacă răspunde cumulativ la următoarele cerinţe: (i) nu vine în contradicţie cu principiul imaginii

Scanned with OKEN Scanner

fidele enunțat de Directiva a 4-a și Directiva a 7-a; (ii) corespunde interesului public european; (iii) corespunde cerințelor de inteligibilitate, relevanță, fiabilitate și comparabilitate solicitate de informarea financiară necesară luării deciziilor economice și evaluării gestiunii administratorilor societății.

Realizarea unui cadru de control al aplicării IFRS

În dorința de a dezvolta o abordare comună a regulatorilor europeni asupra aplicării *IFRS,* în cadrul Uniunii Europene, *Committee of European Securities Regulators (CESR)* a publicat, în 2003, primul său standard asupra informării financiare (*CESR/03-073 Enforcement of Standards on Financial Information in Europe* -(„Controlul aplicării normelor de informare financiară în Europa").

Armonizarea procedurilor în scopul aplicării *IFRS* trebuie să permită crearea unei piețe de capitaluri eficace în cadrul Uniunii Europene și să sporească încrederea investitorilor în piețele de capitaluri.

6. Către o contabilitate internațională – Referențialul IASB

Vom prezenta în continuare istoricul procesului de armonizare începând cu anii 1960 și până în zilele noastre. Literatura de specialitate vorbește de trei faze ale acestui proces, pe care le leagă de evoluția IASC, și anume delimitează perioadele 1973-1988, 1989-1993 și 1993-1998[85]. Am preferat pentru acest capitol o abordare diferită și anume periodizarea procesului de armonizare în alte trei decade, după cum urmează: (1) Evenimente care au pregătit armonizarea înainte de 1973; (2) IASC – 1973-2000; (3) IASB – 2001-prezent.

6.1. Evenimente care au pregătit armonizarea înainte de 1973

„Părintele" procesului de armonizare contabilă internațională este considerat Jacob Kraayenhof. Acesta a elaborat în **1959** o lucrare în care a susținut acceptarea printre țări a unui anumit grad de uniformitate în principiile contabile, subliniind existența diferențelor între țări.

Kraayenhof nu a fost susținătorul uniformității rigide. El a scos în evidență nevoile de informare ale companiilor străine în procesul de vânzare-cumpărare a unor societăți în SUA și problemele asociate cu ajustarea reglementărilor contabile pentru a se putea potrivi cu normele americane. În articolul său, Kraayenhof

---

[85] Epstein, B., Mîrza, A., *IAS Interpretation and Application,* John Wiley & Sons, New York, 2001, pp.38-42

Scanned with OKEN Scanner

menționează „dificultatea de a ajunge la o comparabilitate rezonabilă deoarece în multe cazuri principiile contabile nu corespund unul cu altul sau nu au fost aplicate cum trebuie".

Apariția, în 1967, a A.I.S.G. (Accounting International Study Group) – la inițiativa SUA, Marea Britanie şi Canada – a reprezentat primul pas concret pe drumul încă spinos al armonizării contabile. Vom prezenta în tabelul următor etapele pre-fazei procesului de armonizare:

Tabelul nr. 6.1. Pre-faza procesului de armonizare contabilă – înainte de 1973[86]

1959	Kraayenhof, părintele procesului de armonizare, a elaborat o lucrare în care a pledat pentru un anumit grad de uniformitate internațională în principiile contabile, realizând existența diferențelor între țări. (Samuels and Piper, 1985)
1961	În Europa s-a înființat un grup de studiu (Groupe d'Etudes) alcătuit din profesioniști contabili, care să asigure autorităților europene consultanță în probleme legate de contabilitate.
1966	Canada, Marea Britanie şi Statele Unite propun crearea unui grup internațional agreat de organismele profesionale din fiecare țară, care să elaboreze studii comparative pe teme de contabilitate şi audit.
1967	A luat ființă Grupul Internațional de Studii Contabile (Accountants International Study Group - ASIG), cu scopul de a analiza şi reduce diferențele contabile din cele trei țări.
1968	A fost publicat primul studiu al AISG pe tema practicilor privind contabilizarea stocurilor în țările fondatoare.
1968-1977	AISG a publicat un număr de 20 de studii, o parte dintre ele constituind fundamentul standardelor internaționale de contabilitate publicate ulterior
1977	AISG s-a autodizolvat în favoarea Comitetului Internațional pentru Standarde de Contabilitate (IASC), ale cărui baze s-au pus în 1972, la Congresul Mondial al Profesioniştilor Contabili de la Sydney.

6.2. International Accounting Standards Committee IASC 1973-2000

Această fază este dedicată în exclusivitate constituirii, evoluției şi dizolvării I.A.S.C.

La 29.06.1973, la Londra, reprezentanții principalelor organizații contabile din Australia, Canada, Franța, Germania, Japonia, Mexic, Olanda, Marea Britanie, Irlanda şi Statele Unite semnau carta de creare a IASC. Documentul avea ca

[86] www.iasplus.com, *Chronology of IASC and IASB*

Scanned with OKEN Scanner

obiectiv elaborarea şi publicarea de norme contabile internaţionale privind prezentarea situaţiilor financiare, ce urmau să fie respectate obligatoriu.

O trăsătură esenţială a activităţii IASC este abordarea consensuală şi caracterul democratic al procesului de adoptare a normelor. Căutarea consensului – totuşi – se făcea în detrimentul armonizării şi comparabilităţii situaţiilor financiare.

În perioada **1973-1988**, IASC a publicat majoritatea standardelor sale. Gradul de armonizare (cu referire la comparabilitatea situaţiilor financiare) ar putea fi considerat scăzut în acea perioadă, din două motive: (1) deoarece existau încă foarte multe alternative; (2) pentru că IAS nu erau impuse de către IASC, ci aveau doar caracter de recomandare[87].

De dezvoltarea contabilităţii erau interesate , pe lângă organisme private (IASC), şi organisme internaţionale publice (OECD, ONU), care au jucat însă un rol secundar, rămânând în umbra IASC.

La sfârşitul anilor **'70** şi începutul anilor **'80**, IASC a demarat un proiect de consultare a unor organisme care nu erau membre ale IASC, cu scopul de a extinde procesul de adoptare a standardelor internaţionale. În **1984**, London Stock Exchange a impus ca, în afara companiilor cotate din Marea Britanie sau Irlanda, toate celelalte companii cotate trebuie să întocmească situaţii financiare în concordanţă cu IAS.

Tabelul nr. 6.2. Procesul de armonizare contabilă – 1973-1986[88]

1973	Reprezentanţii organismelor profesionale din Australia, Canada, Franţa, Germania, Japonia, Mexic, Olanda, Marea Britanie şi Statele Unite au pus bazele I.A.S.C. IASC îşi demarează activitatea la Londra cu trei proiecte: Politici contabile, Inventarierea patrimoniului şi Situaţii financiare consolidate.
1974	Sunt acceptaţi primii membri asociaţi: Belgia, India, Israel, Noua Zeelandă, Pakistan, Zimbabwe.
1975	Se propune înfiinţarea unui nou organism – IFAC – care să înlocuiască ICCAP (International Coordinating Committee for the Accounting Profession). S-au publicat următoarele standarde: IAS 1 Prezentarea situaţiilor financiare IAS 2 Stocurile
1976	OECD a publicat o declaraţie (Investirea în companiile multinaţionale) care a fost ghid în divulgarea informaţiilor financiare. "Grupul celor zece" guvernatori de bănci demarează un proiect privind situaţiile financiare bancare. S-au publicat următoarele standarde:

[87] Pellens, B., *Internationale Rechnungslegung*, Schäffer-Poescel, 4th Edition, Stuttgart, 2001, p.84

[88] www.iasplus.com, *Chronology of IASC and IASB*

Scanned with OKEN Scanner

	IAS 3 Situații financiare consolidate IAS 4 Contabilitatea amortizărilor IAS 5 Informațiile ce trebuie prezentate de entitate în situațiile financiare
1977	S-a fondat Federația Internațională a Contabililor (International Federation of Accountants - IFAC). AISG este dizolvat. Un grup de experți numit de ONU (United Nations) a publicat un raport cu privire la standardele internaționale de contabilitate şi de raportare financiară pentru companiile transnaționale. S-au publicat următoarele standarde: IAS 6 Tratamentul contabil al modificărilor de preț IAS 7 Situația fluxurilor de trezorerie
1978	Comisia Comunității Europene (Commission of the European Community) a elaborat Directiva a IV-a, ca prim pas în armonizarea europeană. IASC demarează discuțiile cu IFAC în sensul colaborării viitoare. S-au publicat următoarele standarde: IAS 8 Politici contabile, modificări în estimările contabile şi erori IAS 9 Cheltuieli de cercetare-dezvoltare IAS 10 Evenimente ulterioare datei bilanțului
1979	IASC întâlneşte grupul de lucru pe probleme de contabilitate al OECD S-au publicat următoarele standarde: IAS 11 Contracte de construcții IAS 12 Impozitul pe profit IAS 13 Active şi datorii curente
1980	Se reuneşte pentru prima dată grupul interguvernamental de lucru pe probleme de contabilitate şi raportare financiară al ONU. IASC deschide calea către o colaborare viitoare cu acest organism.
1981	Se înființează Grupul consultativ al IASC cu scopul susținerii IASC în respectarea proiectelor şi priorităților stabilite pe agenda de lucru. IASC a început consultarea organizațiilor care nu erau membre ale IASC, pentru a lărgi adoptarea standardelor internaționale. Este demarat un proiect comun cu normalizatorii din Olanda, USA şi Marea Britanie, pe tema impozitului pe venit. S-au publicat următoarele standarde: IAS 14 Raportarea pe segmente IAS 15 Informații care reflectă efectele variațiilor de preț
1982	Se strâng legăturile de colaborare între IASC şi IFAC. IFAC recunoaşte IASC ca organism normalizator internațional. S-au publicat următoarele standarde: IAS 16 Imobilizări corporale IAS 17 Contracte de leasing IAS 18 Venituri
1983	Emiterea Directivei a VII-a, cu privire la consolidare. Italia intră în Consiliul IASC. S-au publicat următoarele standarde:

Scanned with OKEN Scanner

	IAS 19 Beneficiile angajaților IAS 20 Contabilitatea subvențiilor guvernamentale și prezentarea informațiilor legate de asistența guvernamentală IAS 21 Efectele variației cursurilor de schimb valutar IAS 22 Combinări de întreprinderi
1984	IASC se întâlneşte oficial cu reprezentanții SEC. SEC a impus companiilor cotate, cu excepția celor din Marea Britanie și Irlanda, să întocmească situații financiare în conformitate cu IAS. Taiwan intră în Consiliul IASC. S-au publicat următoarele standarde: IAS 23 Costurile îndatorării IAS 24 Prezentarea informațiilor privind tranzacțiile cu părțile legate
1985	IASC participă la forumul OECD destinat armonizării contabilității. IASC răspunde propunerii de colaborare din partea SEC pe problema societăților multinaționale.
1986	IASC se implică alături de SEC în organizarea unei conferințe pe tema globalizării piețelor financiare. S-a publicat standardul: IAS 25 Contabilitatea investițiilor

A doua fază din evoluția IASC este perioada **1987 – 1993,** perioadă care a început odată cu implicarea IOSCO (International Organization of Securities Commissions) în Grupul Consultativ al IASC. Această a doua fază a evoluției IASC este caracterizată prin reducerea alternativelor propuse de IAS[89]. IASC s-a preocupat mai mult de nevoile pieței de capital, în speranța că standardele publicate ar fi acceptate de IOSCO.

În **1989** a fost publicat cadrul pentru întocmirea şi prezentarea situațiilor financiare şi s-au pus bazele unui proiect de creştere a comparabilității şi amendare a IAS-urilor (Comparability / Improvements Project), cu scopul de a reduce numărul de alternative contabile şi de a transforma caracterul standardelor din descriptiv şi flexibil, în prescriptiv şi detaliat.

În **1989**, IASC a publicat proiectul de normă 32 (Exposure Draft 32) ce abordează problema comparabilității situațiilor financiare şi afirmă obiectivul îmbunătățirii comparabilității şi reducerii numărului alternativelor contabile. Proiectul s-a concretizat în noiembrie 1993, pentru că el a condus la publicarea a zece norme revizuite, aplicabile pentru prima dată în exercițiile începând cu 1 ianuarie 1995.

În anii **'90** s-a discutat chestiunea implicării mai active a UE în procesul armonizării internaționale. Se pare că acesta a fost motivul pentru care UE a

[89] Pellens, B., *Internationale Rechnungslegung*, Schäffer-Poescel, 4th Edition, Stuttgart, 2001, pp.85-89

Scanned with OKEN Scanner

acceptat invitația IASB de a participa ca observator și de a deveni membru al Grupului Consultativ.

Tabelul nr. 6.3. Procesul de armonizare contabilă – 1987-1993[90]

1987	IASC demarează proiectul "Comparabilitate și amendare a IAS". IOSCO se alătură Grupului Consultativ al IASC și promovează utilizarea standardelor comune în contabilitate și audit. IASC publică primul volum de Standarde Internaționale de Contabilitate. S-a publicat standardul: IAS 26 Contabilitatea și raportarea planurilor de pensii
1988	IASC publică un ghid de utilizare a IAS-urilor. IASC începe împreună cu Consiliul Canadian pentru Standarde de Contabilitate un proiect pe tema instrumentelor financiare. FASB se alătură Grupului Consultativ al IASC și ocupă poziția de observator la masa Consiliului IASC.
1989	IASC publică Proiectul de normă 32 (Exposure Draft 32) – Cadrul pentru întocmirea și publicarea situațiilor financiare. FEE își afirmă suportul în chestiunea armonizării contabile internaționale. S-au publicat următoarele standarde: IAS 27 Situații financiare consolidate IAS 28 Investiții în entitățile asociate IAS 29 Raportarea financiară în economiile hiperinflaționiste
1990	S-a publicat declarația de intenții: Comparabilitatea Situațiilor Financiare. Comisia europeană se alătură Grupului Consultativ al IASC și ocupă un loc în Consiliul IASC ca observator. S-au publicat următoarele standarde: IAS 30 Informațiile prezentate în situațiile financiare ale băncilor și altor instituții financiare IAS 31 Raportarea financiară a intereselor în asociere în participați
1991	IASC organizează o conferință a normalizatorilor din fiecare țară, la care invită reprezentanți ai FEE și FASB. FASB își exprimă clar suportul în obținerea unui set de standarde internaționale de contabilitate.
1992	S-a revizuit constituția IASC. S-a revizuit IAS 7: Situația fluxurilor de numerar

A treia fază a dezvoltării IASC e cuprinsă în intervalul **1993-2000.**

În 1993, IOSCO și IASC Board au fost de acord cu un nucleu de standarde de bază, utilizat la întocmirea situațiilor financiare ale companiilor cotate la mai multe burse de valori și/sau a companiilor implicate în comerțul internațional. În **1994**, IOSCO a revizuit aceste standarde și a considerat că 10 din normele internaționale, ce tratau „subiecte contabile fundamentale", nu erau acceptabile.

[90] www.iasplus.com, *Chronology of IASC and IASB*

Scanned with OKEN Scanner

Ambele organizații au fost de acord cu un plan de lucru a cărui realizare cu succes ar fi avut ca rezultat recomandarea IAS de către IOSCO tuturor membrilor săi implicați în investiții internaționale şi/sau cotații la mai multe burse de valori. Planul de lucru presupunea că IASC urma să dezvolte un set de standarde în concordanță cu dorințele IOSCO. Planul de lucru a fost terminat în 1999.

În **1994**, strategia europeană în materie contabilă dădea semne de ezitare. Uniunea Europeană, reproșând organismului internațional faptul că se inspira în elaborarea standardelor din acele norme americane considerate inadaptabile contextului european, lăsa uneori să se întrevadă posibilitatea orientării spre conceperea de norme contabile proprii.

Semnele dezamorsării stării de criză contabilă apar în prima jumătate a anului **1995.** Franța şi Germania iau poziții în favoarea normelor internaționale. În Statele Unite, SEC continuă să solicite, pentru conturile publicate conform normelor IASC, un tablou de corespondențe IAS – US GAAP, cu excepția următoarelor aspecte: duratele de amortizare a diferențelor din achiziție (goodwill), conversia situațiilor financiare ale întreprinderilor ce îşi prezintă conturile lor în moneda unei economii hiperinflaționiste (norma IAS 29); tabloul de trezorerie (norma IAS 7 revizuită).

Cu ocazia conferinței anuale a IOSCO din 1995, IOSCO şi IASC au stabilit o listă de domenii contabile care urmau să facă obiectul unor noi norme internaționale sau al revizuirii normelor IASC existente, până în 1999. Obiectivul celor două organizații era (şi este) ca situațiile financiare întocmite în conformitate cu normele IASC să poată fi utilizate şi recunoscute pe toate piețele bursiere ale lumii, în special în Statele Unite, pentru emisiuni şi cotații transfrontaliere, fără nicio corespondență cu normele contabile naționale ale țărilor în care ființează diversele piețe[91].

În **1996**, **SEC** şi-a manifestat interesul de a sprijini obiectivul IASC de a emite standarde contabile ce puteau fi folosite pentru întocmirea situațiilor financiare utilizate de către companiile implicate în comerțul şi investițiile internaționale.

În **1997**, Consiliul IASC a înființat un **Comitet permanent de interpretare** (Standing Interpretations Committee: SIC) pentru a analiza problemele contabile susceptibile să facă obiectul prelucrărilor divergente sau inacceptabile, în absența unor reglementări specifice.

În **1998** a avut loc restructurarea organizațională a IASC. IASC a încercat să preia rolul hotărâtor în procesul de elaborare a standardelor internaționale de contabilitate.

---

[91] Feleagă, N., *Sisteme contabile comparate – Normele contabile internaționale*, vol. II, Ediția a II-a, Editura Economică, București, 2000, pp.16-23

Scanned with OKEN Scanner

În mai **2000**, IOSCO a recomandat membrilor săi să permită utilizarea a 30 IAS (au fost excluse IAS 3, 5, 6, 9, 13, 15, 25, 26, 30 şi 40) pentru întocmirea situaţiilor financiare de către cei implicaţi în comerţul internaţional şi în cotaţii.

Tabelul nr. 6.4. Procesul de armonizare contabilă – 1994-2000[92]

1993	IASC şi IOSCO au căzut de acord asupra unei liste de standarde fundamentale. S-au revizuit următoarele standarde: IAS 2, 8, 9, 11, 16, 18, 19, 21, 22, 23.
1994	IOSCO respinge 10 dintre standardele internaţionale, dar acceptă 14 IAS. UE lasă să se întrevadă că s-ar putea orienta spre conceperea de norme contabile proprii. FASB cade de acord cu IASC să lucreze împreună la standardul pe tema rezultatului pe acţiune .
1995	Acordul între IOSCO şi IASC de a completa lista standardelor fundamentale reciproc recunoscute până în 1999. Comisia Europeană a decis să sprijine iniţiativele şi eforturile IASC de a aduce cerinţele contabilităţii europene la un numitor comun cu IAS. Primele companii germane întocmesc situaţiile financiare pe baza IAS. Banca Mondială acceptă adoptarea IAS-urilor pentru întocmirea situaţiilor financiare – în lipsa unor standarde naţionale superioare. FASB iniţiază proiectul de comparare a IAS cu US GAAP (The IASC–US GAAP Comparison Project). S-a publicat standardul: IAS 32 Instrumente financiare – prezentare şi descriere
1996	SEC şi-a manifestat dorinţa de a sprijini obiectivul IASC de a emite standarde contabile ce puteau fi folosite pentru întocmirea situaţiilor financiare utilizate de către companiile implicate în comerţul şi investiţiile internaţionale. În Congresul SUA s-a ridicat problema necesităţii existenţei unui set de standarde internaţionale de contabilitate general acceptate. Un studiu comandat de un Comitet al UE demonstrează compatibilitatea IAS cu directivele UE, cu excepţii minore. S-a revizuit IAS 12 Impozitul pe profit.
1997	Se înfiinţează SIC. IASC, FASB şi CICA elaborează standarde foarte asemănătoare destinare raportării pe segmente. Asociaţia Economică Asia-Pacific îşi afirmă interesul de a sprijini eforturile IASC îndreptate către armonizare. Societatea Arabă a Contabililor Autorizaţi recomandă celor 22 de ţări membre să adopte IAS-urile ca reglementări naţionale ("Declaraţia de la Dubai). FEE recomandă ţărilor europene să adopte Cadrul conceptual elaborat de IASC. China devine membră IFAC şi observator în Consiliul IASC. SEC raportează Congresului SUA finalizarea cu succes a unui set de

[92] www.iasplus.com, *Chronology of IASC and IASB*

Scanned with OKEN Scanner

	standarde internaţionale de contabilitate care vor putea fi implementate în SUA. S-a publicat IAS 33 Rezultatul pe acţiune S-au revizuit: IAS 1, 14, 17. S-au publicat următoarele interpretări ale standardelor: SIC 1 Stocuri SIC 2 Costul îndatorării SIC 3 Eliminarea pierderilor din tranzacţiile cu asociaţi
1998	Noua legislaţie din Belgia, Franţa, Germania şi Italia permite companiilor mari să utilizeze IAS pentru întocmirea situaţiilor financiare consolidate. S-a realizat prima traducere oficială a IAS (în limba germană). Sfera de cuprindere a IFAC/IASC se extinde la 140 de organisme profesionale din 101 de ţări. Ca reacţie la criza financiară din Asia, organisme financiare din întreaga lume (printre care Banca Mondială, ministere de finanţe, guvernatori ai băncilor centrale) susţin necesitatea adoptării unui set de standarde internaţionale de contabilitate. S-au publicat următoarele standarde: IAS 34 Raportarea financiară interimară IAS 35 Activităţi în curs de întrerupere IAS 36 Deprecierea activelor IAS 37 Provizioane, datorii şi active contingente IAS 38 Imobilizări necorporale IAS 39 Instrumente financiare: recunoaştere şi evaluare S-au revizuit: IAS 16, 19, 22, 32 S-au publicat următoarele interpretări ale standardelor: SIC 5 Clasificarea instrumentelor financiare SIC 6 Costurile implementării de software SIC 7 Introducerea monedei EURO SIC 8 Aplicarea pentru prima dată a IAS SIC 9 Combinările de întreprinderi SIC 10 Finanţările de la buget – operaţiuni înafara exploatării SIC 11 Operaţiunile de import-export. Capitalizarea pierderilor din diferenţe severe de curs. SIC 12 Consolidare SIC 13 Societăţile în participaţie SIC 14 Active imobilizate – tratamentul contabil al deprecierii
1999	IOSCO începe revizuirea setului de standarde fundamentale concepuse de IASC. Un studiu comandat de Comisia Europeană demonstrează că nu există diferenţe semnificative între IAS şi Directivele europene. C.E. adoptă un plan de acţiune care include utilizarea IAS ca şi cadru de referinţă european. FEE, în programul "Strategia pentru Europa", susţine cu tărie implementarea IAS în Europa, indiferent de măsura în care acestea sunt conforme cu directivele europene sau cu US GAAP. S-a revizuit IAS 10 S-au publicat următoarele interpretări ale standardelor: SIC 15 Leasingul operaţional

Scanned with OKEN Scanner

	SIC 16 Participații la capital
2000	Comitetul de la Bassel își exprimă susținerea pentru IAS și pentru eforturile de armonizare contabilă internațională. Comisia Europeană lansează un proiect prin care solicită tuturor companiilor europene cotate la bursă să folosească IAS până în 2005. IOSCO a recomandat membrilor săi să permită utilizarea a 30 IAS pentru întocmirea situațiilor financiare ale întreprinderilor multinaționale și societăților cotate. S-a publicat IAS 40 Investiții imobiliare. S-au revizuit: IAS 12, 19, 28, 31 S-au publicat următoarele interpretări ale standardelor: SIC 17 Costului capitalului SIC 18 Metode alternative SIC 19 Evaluarea și prezentarea situațiilor financiare cu IAS 21 și IAS29 SIC 20 Contabilitatea capitalurilor proprii SIC 21 Impozitul pe profit – recuperarea diferențelor din reevaluarea activelor neamortizabile SIC 22 Combinările de întreprinderi SIC 23 Reevaluarea imobilizărilor corporale SIC 24 Instrumente financiare - acțiunile SIC 25 Impozit pe profit – schimbarea politicii de impozitare a întreprinderii

Recomandarea făcută de către IOSCO membrilor săi, conform căreia companiile multinaționale implicate în comerțul internațional vor utiliza IAS pentru întocmirea situațiilor financiare reprezintă un pas important pentru acceptarea IAS la nivel global. A fost deschisă astfel o ușă spre utilizarea IAS de către companiile cotate pe piețele internaționale. Toate organizațiile membre ale IOSCO trebuie să accepte companiile care-și întocmesc situațiile financiare în conformitate cu IAS. Pe de altă parte, membrii IOSCO pot cere companiilor să furnizeze o serie de informații suplimentare.

UE a făcut pași, în mod continuu, spre acceptarea IAS. Decizia Comisiei Europene din 1995 de a sprijini inițiativele și eforturile IASC de a aduce cerințele contabilității europene la un numitor comun cu IAS a avut la bază câțiva factori, precum: refuzul UE de a folosi US-GAAP în Europa, deoarece nu putea influența în niciun fel US-GAAP, în timp ce avea posibilitatea de a influența elaborarea standardelor internaționale. În al doilea rând, poate fi interpretat ca un răspuns al UE la atitudinea ostilă a burselor americane. US-GAAP au fost acceptate fără reconciliere în Europa, în timp ce companiile europene, pentru a putea fi cotate la bursele americane, trebuiau să-și întocmească situațiile financiare conform US-GAAP. În 2005, UE cere tuturor companiilor cotate să-și întocmească situațiile financiare consolidate în conformitate cu IAS până în anul 2005.

Scanned with OKEN Scanner

6.3. International Accounting Standard Board - IASB din 2001 până în prezent

În **2000**, SEC a inițiat un proiect, "The International Concept Release", care consta în chestionare cu 26 de întrebări cu privire la calitatea şi la gradul de acceptabilitate a IAS/IFRS în SUA. Principala întrebare era dacă US SEC ar trebui să-şi modifice poziția sau să accepte IAS fără modificări. SEC a primit aproximativ 100 de comentarii. Rezultatul acestor comentarii ar putea fi rezumat astfel: „Asupra ideii dacă IAS sunt sau nu sunt acum de o calitate suficient de bună şi dacă SEC ar trebui să accepte IAS fără modificări în locul US-GAAP, majoritatea europenilor au răspuns *da, cu siguranță*, în timp ce majoritatea americanilor au răspuns *nu încă*"[93]. Cu toate acestea, SEC a luat decizia, în 2000, că nu va accepta IAS fără reconcilierea acestora cu US-GAAP, în afară de cazul în care:

- nucleul de standarde cuprinde o vastă parte a contabilității;
- calitatea standardelor este foarte bună, având ca rezultat comparabilitatea şi transparența;
- pot şi vor fi aplicate şi interpretate riguros şi cu uşurință[94].

Introducerea Euro în 1999 a condus la creşterea presiunii pentru integrarea piețelor de capital. În **martie 2000,** CEE a propus un regulament, prin care toate companiile cotate la o bursă din UE urmau să întocmească situații financiare consolidate în conformitate cu IAS/IFRS, până la 0.01.2005. Propunerea a fost susținută de Parlamentul European şi s-a concretizat în emiterea unui regulament, în iunie 2002, care impune utilizarea IAS/IFRS până la data menționată, cu excepția companiilor care fac comerț în SUA şi care îşi întocmesc situațiile financiare în conformitate cu US-GAAP (termenul se extinde până în 2007). Acest regulament priveşte aproximativ 7000 de companii europene cotate, dar statele membre UE îl pot impune şi companiilor necotate la o bursă de valori.

În ceea ce priveşte relația dintre SEC şi Comisia Europeană, acestea au încercat în numeroase rânduri să ajungă la o înțelegere în ceea ce priveşte acceptarea reciprocă a situațiilor financiare întocmite în conformitate cu IAS, însă concluzia a fost că directivele europene nu produc informații suficient de detaliate pentru a răspunde cerințelor utilizatorilor din SUA[95].

Pentru a atinge conformitatea IAS/IFRS - directive europene şi pentru a-şi proteja obiectivele politice, UE a conceput un mecanism formal de acceptare

---

[93] http://www.sec.gov/about

[94] Cooke, S., Rivat, L., Faarborg, M., Pacter, P., *Accounting Standards*, în *International Tax Review*, vol. 12, Issue 7, 2001

[95] Helleman, J., Slomp, S., *The Change Over to International Accounting Standards în Europe*, BetriebsWirtschaftliche Forschung und Praxis, 2002, März

Scanned with OKEN Scanner

(endorsement mechanism). UE primeşte sprijinul ***European Financiare Reporting Advisory Group (EFRAG)***, care a luat fiinţă în **2001**.

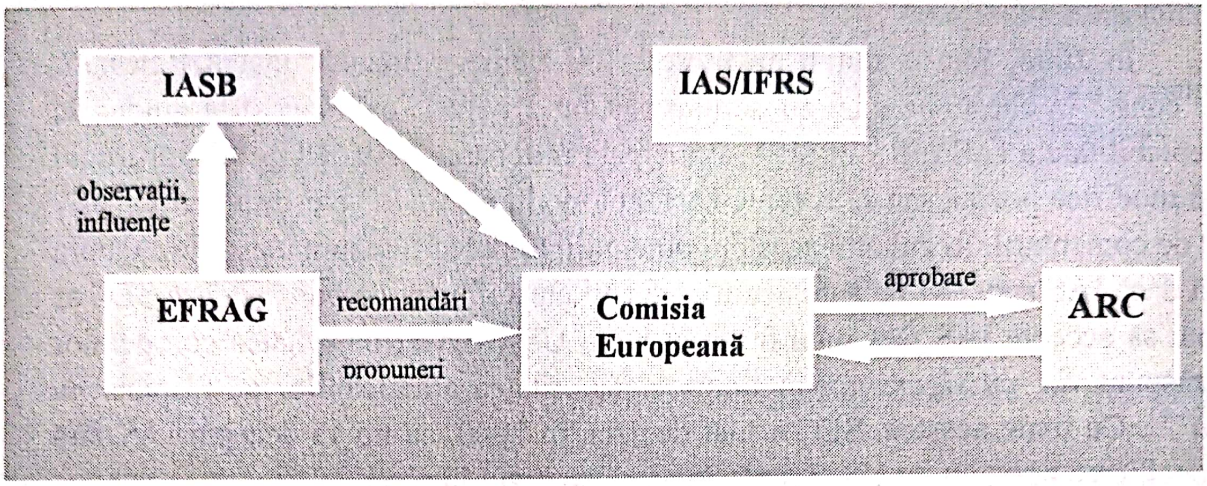

Fig. 6.1. Procedura formală de acceptare a IAS/IFRS

Nu numai IASB, ci şi FASB (Financiar Accounting Standard Board) este implicat în procesul de armonizare a standardelor contabile. Standardele publicate de FASB constituie baza întocmirii situaţiilor financiare ale companiilor americane. Ele sunt recunoscute oficial de către SEC şi ICPA (Instituite of Certified Public Accountants). Toate companiile americane şi străine trebuie să le aplice din momentul în care sunt cotate la US-SEC.

În **aprilie 2002**, FEE publică un document deschis, „Implementarea IFRS în Europa". În **iunie 2002**, EFRAG recomandă companiilor cotate pe pieţele financiare europene, inclusiv băncilor şi instituţiilor financiare, întocmirea situaţiilor lor financiare în conformitate cu IFRS, începând cu exerciţiul financiar 2005. „Regulamentul european privind implementarea IAS" (European IAS Regulation) se aplică celor 25 de state membre ale UE şi celor trei membri ai Spaţiului economic european (European Economic Area - EEA) – Islanda, Liechtenstein, şi Norvegia.

Ţările menţionate au următoarele opţiuni[96]:

- să solicite sau să permită aplicarea IFRS de către companiile cotate;
- să solicite sau să permită aplicarea IFRS de către societăţile mamă (neconsolidate), pentru întocmirea situaţiilor lor financiare;
- să permită companiilor ale căror titluri cotate sunt instrumente de datorie, să amâne adoptarea IFRS până în 2007;

[96] www.iasplus.com, *Adoption of IFRSs în Europe Effective în 2005*

Scanned with OKEN Scanner

• să permită companiilor cotate în afara UE şi care îşi întocmesc situaţiile financiare pe baza altor norme decât cele europene (în cele mai multe cazuri e vorba de US GAAP), să amâne adoptarea IFRS până în 2007.

În **octombrie 2002**, IASB şi FASB semnează (Convenţia dintre IASB şi FASB se mai numeşte şi "The Norwalk Agreement"), întâlnire în urma căreia cele două organisme şi-au propus să elaboreze standardele de raportare financiară compatibile şi să conlucreze în programele viitoare. Au început această cooperare prin identificarea principalelor diferenţe între cele două sisteme până în 2003, cu scopul reducerii acestor diferenţe până în 2005. FASB şi-a început şi propriul proiect de studiere a convergenţei, având ca scop „eliminarea sau reducerea majorităţii sau în totalitate a diferenţelor studiate în acest proiect"[97].

În **februarie 2003**, The Big Six a publicat rezultatele studiului „GAAP Convergence 2002", care a urmărit să cuantifice gradul de implementare a IAS/IFRS în 59 de ţări.

În aceeaşi perioadă, SEC invită FASB, pentru ca US-GAAP să rămână relevante şi să-şi continue procesul de îmbunătăţire, să analizeze măsura în care convergenţa către standarde contabile de o calitate superioară este necesară sau adecvată interesului public şi protejării investitorilor. FASB este, de asemenea, invitat să ia în considerare în dezbaterea anumitor spețe contabile, şi standardele internaţionale care fac referire la acele subiecte.[98].

IASB publică IFRS 1 „First Time Adoption of IFRS" în **iunie 2003,** standard recomandat ulterior de IOSCO.

În **noiembrie 2003**, IOSCO publică o declaraţie prin care încurajează IASB şi normalizatorii contabili naţionali să continue colaborarea în eforturile pentru realizarea convergenţei.

În **decembrie 2003**, CE publică versiunea finală a unui document prin care se interpretează aspecte ale Regulamentului de implementare a IAS în Europa şi interacţiunea acestui regulament cu directivele europene. În acelaşi an, FASB publică patru proiecte de norme convergente („convergence exposure drafts"[99]), care vor avea ca finalitate standarde contabile americane convergente cu IFRS existente.

În **martie 2004**, Accounting Standards Board (ASB) discută strategia pentru convergenţa UK-GAAP cu IFRS.

Anul 2005 aduce „harta eliminării diferenţelor dintre IAS/IFRS şi US GAAP", propusă de SEC, ca dovadă a eforturilor îndreptate către convergenţa contabilă pe plan internaţional. CESR declară în raportul financiar pe anul 2005 că

---

[97] http://www.fasb.org/news
[98] http://www.sec.gov/
[99] www.icaew.com, *Knowledge Guide to IAS*

Scanned with OKEN Scanner

principalul obiectiv în 2006 va fi susținerea intrării în vigoare a IFRS pentru toate companiile cotate din UE.

Anul 2006 este plin de evenimente semnificative în sfera convergenței. The Committee of European Securities Regulators (CESR) intenționează introducerea unui sistem de informare electronică pan-european, care să permită accesul la conturile anuale și interimare ale companiilor europene cotate (și care aplică IFRS). Aceasta este o etapă a procesului de implementare a Directivei privind transparența informațiilor („Transparency Directive").

În mai 2006 a avut loc o masă rotundă pe tema aplicării consecvente a standardelor internaționale în Europa, întrunire destinată identificării situațiilor în care aplicarea IFRS este divergentă, respectiv a problemelor pe care diferite categorii de utilizatori europeni le întâmpină.

Amendamentele aduse de UE directivelor sale introduc răspunderea colectivă a consiliilor directoare ale entităților pentru situațiile financiare și alte raporturi anuale, cresc transparența și introduc obligativitatea (pentru entitățile cotate) întocmirii unei declarații „a corporate governance statement".

De asemenea. SEC și Comisia UE au ajuns la înțelegerea conform căreia societățile care întocmesc situații financiare conform cu IFRS, cel mai târziu din 2009, să nu mai fie nevoite să efectueze ajustări în vederea atingerii conformității cu US GAAP, pentru a li se permite accesul la piețele americane de capital.

Convergența IASB-FARB continuă și în anul 2009, stabilindu-se anul 2011 ca perioadă de finalizare a procesului. De asemenea se propune ca anul 2013 să fie anul în care IFRS să se aplice și în întreprinderile americane.

Tabelul nr. 6.5. Procesul de armonizare contabilă 2001-prezent[100]

2001	IASB devine succesorul IASC, asumându-și responsabilitățile și preluând IAS și SIC existente. Comisia Europeană impune companiilor cotate să întocmească conturi consolidate în conformitate cu IAS până în 2005. A luat ființă Grupul European de Studiu al Raportărilor Financiare (EFRAG) pentru a sprijini UE în noua strategie contabilă; Directivele europene sunt amendate pentru a corespunde cu IAS 39. IFAD publică GAAP 2000 – un studiu comparativ între IAS și normele naționale din 53 de țări – ca și concretizare a eforturilor de armonizare contabilă. S-a publicat: IAS 41 Agricultura. S-au publicat următoarele interpretări ale standardelor: SIC 27 Leasing SIC 28 Combinări de întreprinderi SIC 29 Concesiunea SIC 30 Conversia din moneda de evaluare în moneda de raportare

[100] www.iasplus.com, *Chronology of IASC and IASB*

Scanned with OKEN Scanner

	SIC 31 Venituri – barter cu servicii de publicitate SIC 33 Consolidare – drepturi de vot potențiale și alocarea drepturilor legate de participații.
2002	EFRAG raportează Comisiei Europene (CE) că nu mai există inconsistențe între IAS (respectiv SIC) și directivele a IV-a și a VII-a modernizate; SIC își schimbă numele în IFRIC (International Financial Reporting Interpretations Committee), organism ce va avea competențe atât de interpretare a standardelor de contabilitate, cât și de orientare a IASB în probleme încă neabordate de IAS/IFRS. Parlamentul European aprobă propunerea CE de aplicare a IAS până în 2005 pentru companiile cotate, statele membre putând extinde această cerere tuturor companiilor; EFRAG recomandă adoptarea IAS și SIC în bloc. S-a revizuit: IAS 19. S-a publicat: SIC 32 Active necorporale – costuri legate de website S-a publicat o prefață la IFRS. IASB și FASB și-au anunțat cooperarea (The Norwalk Agreement);
2003	SEC se așteaptă ca FASB să ia în considerare IAS. EFRAG recomandă CE adoptarea IFRS 1. Sunt traduse IFRS în toate limbile oficiale ale UE. IOSCO face presiuni pentru realizarea convergenței. FASB publică 4 proiecte de norme convergente („convergence exposure drafts"). S-a publicat IFRS 1 - First Time Adoption of IFRS. IFRIC publică prima interpretare de standard de la numirea sa. S-au publicat următoarele standarde revizuite: IAS 1, 2, 8, 10, 16, 17, 21, 24, 27, 28, 31, 32, 33, 39, 40.
2004	FASB discută strategia pentru realizarea convergenței UK-GAAP cu IFRS. Australia, Hong-Kong, Noua Zeelandă, Philipine adoptă IFRS și IAS revizuite – cuvânt cu cuvânt – ca și cadru național de referință. IASB și Accounting Standards Board din Japonia demarează un proiect de convergență cu IAS/IFRS. S-au publicat următoarele standarde: IFRS 2 Plata pe bază de acțiuni IFRS 3 Combinări de întreprinderi IFRS 4 Contracte de asigurări IFRS 5 Active imobilizate deținute pentru vânzare și activitățile întrerupte IFRS 6 Explorarea și evaluarea resurselor minerale S-au revizuit: IAS 19, 36, 38, 39. S-au publicat următoarele interpretări ale standardelor: IFRIC 1 Modificări ale obligațiilor legate de protecția mediului (Changes în Existing Decommissioning, Restoration and Similar Liabilities) IFRIC 2 Participații la cooperative și alte instrumente similare IFRIC 3 Drepturi de emisiune IFRIC 4 Identificarea tranzacțiilor care includ o operațiune de leasing

Scanned with OKEN Scanner

	IFRIC 5 Drepturi ce decurg din gestionarea de fonduri destinate protecției mediului (Rights and Interests Arising from Decommissioning, Restoration and Environmental Rehabitation Funds) S-a revizuit SIC 12.
2005	Întâlnirile grupului de lucru al IASB au devenit publice. S-a declanşat un sondaj pe tema utilizării IFRS în Uniunea Europeană. SEC publică "harta" eliminării diferențelor dintre IFRS şi US GAAP., UE adoptă în mod oficial IFRS 1, 6; IAS 1, 16, 19, 24, 38, 39; IFRIC 2, 4, 5. S-a publicat IFRS 7 Prezentarea instrumentelor financiare S-au revizuit: IAS 1, 39, IFRS 1, 6. S-a publicat IFRIC 6 Obligații rezultate din participații pe piețe specifice – Industria energetică şi electronică.
2006	The Committee of European Banking Supervisors (CEBS) a publicat un Cadru conceptual pentru situații financiare consolidate (Framework for Consolidated Financial Reporting - FINREP) destinat instituțiilor de credit active în Uniunea Europeană. FEE a publicat o luare de poziție („Reporting: Convergence, Equivalence and Mutual Recognition") prin care recomandă recunoaşterea mutuală între IFRS şi US GAAP. În iunie 2006 UE amendează directivele sale (78/660/EEC, 83/349/EEC, 86/635/EEC, 91/674/EEC). În august 2006 SEC şi CESR au lansat un proiect de colaborare în domeniul comunicării financiare, care include respectarea unui protocol de avertizare (timely alert) şi informare periodică. S-a publicat IFRS 8.
2007	IASB propune întocmirea unui set de standarde aplicabile întreprinderilor mici şi mijlocii. IFRIC se exprinde la 14 membri în loc de 12. Se propun amendamente la IAS 24, IFRS 1 şi IAS 39. Sunt revăzute IAS 23 şi IAS 1, în sensul precizărilor mai clare referitoare la elementele extraordinare.
2008	IOSCO solicită companiilor precizări referitoare la aplicarea IFRS. În cazul în care există diferențe, se solicită prezentarea cauzelor diferențelor. Colaborarea dintre IASB şi FASB are la bază accelerarea procesului de convergență, a cărei finalizare se propune pentru anul 2011. De asemenea se are în vedere asiminarea IFRS în USA până în anul 2013. AICPA desemnează IASB ca principalul organism de reglementare în domeniul contabilității. Se iau măsuri pentru reglementarea crizei globale a creditului.
2009	IASB se extinde la 16 membri şi se stabileşte extinderea geografică a consiliului. IASCF formează un Consiliu de Monitorizare a autorității publice. În contextul crizei financiare globale, sunt avute în vedere amendamente la IFRS 7 şi IAS 39.

Scanned with OKEN Scanner

IASB a demarat în 2003 un proiect pentru îmbunătățirea standardelor internaționale de contabilitate, în urma criticilor aduse de către organele de reglementare a piețelor de capital, de către profesioniştii contabili şi alte părți interesate. Obiectivele proiectului au constat în reducerea sau eliminarea alternativelor, redundanțelor şi conflictelor existente în conținutul standardelor, rezolvarea unor probleme de convergență şi efectuarea altor îmbunătățiri[101]. Deoarece IASB este un organism privat, nu-şi poate impune standardele, având nevoie de suportul normalizatorilor contabili naționali pentru implementarea standardelor sale.

6.4. Standardele Internaționale de Raportare Financiară[102]

IASB a elaborat un număr de 49 de standarde (41 IAS şi 8 IFRS) , dintre care 40 sunt în vigoare (vezi tabelul nr. 20) şi sunt utilizate pe o scară din ce în ce mai largă. IASB duce o politică de încurajare a statelor care nu au norme contabile proprii să folosească IAS/ IFRS-urile sau să elimine diferențele care există față de normele internaționale.

Tabelul nr. 6.6. Index al IAS

IAS	Standard
IAS 1	Prezentarea situațiilor financiare
IAS 2	Stocurile
IAS 3*	Situații financiare consolidate
IAS 4*	Contabilizarea amortizărilor
IAS 5*	Informații care trebuie prezentate de entitate în situațiile financiare
IAS 6*	Tratamentul contabil al modificărilor de preț
IAS 7	Situația fluxurilor de trezorerie
IAS 8	Politici contabile, modificări în estimările contabile şi erori
IAS 9*	Cheltuieli de cercetare şi dezvoltare
IAS 10	Evenimente ulterioare bilanțului
IAS 11	Contracte de construcții
IAS 12	Impozitul pe profit
IAS 13*	Active şi pasive curente
IAS 14*	Raportarea pe segmente
IAS 15*	Informații care reflectă efectele variațiilor de preț
IAS 16	Imobilizări corporale
IAS 17	Contracte de leasing
IAS 18	Venituri (din activități curente)
IAS 19	Beneficiile angajaților

[101] *Standarde Internaționale de Raportare Financiară, incluzând IAS şi interpretările lor la 1 ianuarie 2005*, CECCAR şi IASB, 2005

[102] prelucrare după Rafournier B., *Les Normes Comptables Internationales (IAS / IFRS)*, 2Éme Edition, Economica, Paris, 2005

Scanned with OKEN Scanner

IAS 20	Contabilitatea subvenţiilor guvernamentale şi prezentarea informaţiilor legate de asistenţa guvernamentală
IAS 21	Efectele variaţiei cursurilor de schimb valutar
IAS 22*	Combinări de întreprinderi
IAS 23	Costurile îndatorării
IAS 24	Prezentarea informaţiilor privind părţile legate
IAS 25*	Contabilitatea investiţiilor
IAS 26	Contabilizarea şi raportarea planurilor de pensii
IAS 27	Situaţii financiare consolidate şi individuale
IAS 28	Investiţii în entităţile asociate
IAS 29	Raportarea financiară în economiile hiperinflaţioniste
IAS 30	Informaţii prezentate în situaţiile financiare ale băncilor şi ale instituţiilor financiare similare
IAS 31	Interese în asocierile în participaţie
IAS 32	Instrumente financiare – prezentare şi descriere
IAS 33	Rezultatul pe acţiune
IAS 34	Raportarea financiară interimară
IAS 35*	Activităţi în curs de întrerupere
IAS 36	Deprecierea activelor
IAS 37	Provizioane, datorii şi active contingente
IAS 38	Imobilizări necorporale
IAS 39	Instrumente financiare: recunoaştere şi evaluare
IAS 40	Investiţii imobiliare
IAS 41	Agricultura
IFRS 1	Adoptarea pentru prima dată a IFRS
IFRS 2	Plata pe bază de acţiuni
IFRS 3	Combinări de întreprinderi
IFRS 4	Contracte de asigurări
IFRS 5	Active imobilizate deţinute pentru vânzare şi activităţi întrerupte
IFRS 6	Explorarea şi evaluarea resurselor minerale
IFRS 7	Prezentarea instrumentelor financiare
IFRS 8	Segmente operaţionale

* Standardele nu mai sunt în vigoare

În tabelul 6.7 putem vedea ţările care deja au acceptat utilizarea IAS / IFRS pentru întocmirea situaţiilor financiare.

Tabelul nr. 6.7 Implementarea IAS/IFRS la nivel mondial[103] (IAS / IFRS)

Ţara / Regiunea	IFRS nu sunt permise pentru companiile naţionale cotate	IFRS sunt permise pentru companiile naţionale cotate	IFRS sunt obligatorii pentru anumite companii naţionale cotate	IFRS sunt obligatorii pentru toate companii naţionale cotate

[103] http://www.iasb.org/

Scanned with OKEN Scanner

Albania	Albania nu are bursă de valori.. Entităţile respectă reglementările naţionale în domeniul contabilităţii.			
Argentina	X			
Armenia				X
Aruba		X		
Austria				X Note 1
Australia				X Note 2
Azerbaijan			Băncile şi, începând cu 2008, soc. de stat importante	
Bahamas				X
Bahrain				X
Barbados				X
Bangladesh	X			
Belgium				X Note 1
Belize	Belize nu are bursă naţională de valori. Entităţile (necotate) pot aplica IFRS sau orice alt set de standarde acceptate la nivel internaţional (ex. US GAAP sau Canadian GAAP)			
Benin	X			
Bermuda		X		
Bhutan	X			
Bolivia		X		
Bosnia and Herzegovina				X (toate entităţile de dimensiuni mari şi medii)
Botswana		X		
Brazil			Doar instituţiile financiare, din 2010.	
Brunei Darussalam		X		
Bulgaria				X
Burkina Faso	X			
Cambogia	Cambogia nu are bursă naţională de valori. Unele entităţi (necotate) aplica IFRS			
Cayman Islands		X		
Canada	X			
Chile	X			
China			X	
Cote D'Ivoire (Ivory Coast)	X			

Scanned with OKEN Scanner

Colombia	X			
Costa Rica				X
Croatia (Hrvatska)				X
Cyprus				X Note 1
Czech Republic				X Note 1
Denmark				X Note 1
Dominica		X		
Dominican Republic				X
Ecuador				X
Egypt				X
El Salvador		X		
Estonia				X Note 1
Finland				X Note 1
Fiji	X			
France				X Note 1
Germany				X Note 1
Georgia				X
Ghana	X			
Gibraltar		X		
Greece				X Note 1
Guam	Guam nu are bursă națională de valori. Entitățile (necotate) aplica US GAAP.			
Guatemala				X
Guyana				X
Haiti				X
Honduras				X
Hong Kong				X Note 3
Hungary				X Note 1
Iceland				X Note 1
India	X			
Indonesia	X			
Ireland	X			X Note 1
Israel				
Italy				X Note 1
Jamaica				X
Japan	X			
Jordan				X
Kazakhstan			Băncile	
Kenya				X
Korea	X			

Scanned with OKEN Scanner

(South)				
Kuwait				X
Kyrgyzstan				X
Laos		X		
Latvia				X Note 1
Lebanon				X
Liechtenstein				X Note 1
Lesotho		X		
Lithuania				X Note 1
Luxembourg				X Note 1
Macau		X		
Macedonia				X
Malawi				X
Mali	X			
Malta				X Note 1
Malaysia	X			
Mauritius				X
Mexic	X			
Moldova	X			
Maroc	Entităţile cotate (cu excepţia băncilor şi inst. Fin. pot opta între IFRS şi normele naţionale. Băncile / instituţiile financiare vor folosi normele naţionale.			
Mozambique	X			
Myanmar		X		
Namibia				X
Netherlands				X Note 1
Netherlands Antilles		X		
Nepal				X
New Zealand				X Note 2
Nicaragua				X
Niger	X			
Norway				X Note 1
Oman				X
Pakistan	X			
Panama				X
Papua New Guinea				X
Peru				X
Philippines				X Note 3
Poland				X Note 1
Portugal				X Note 1
Qatar				X

Scanned with OKEN Scanner

Romania			Din 2005, toate companiile mari.	
Russian Federation			Bănci	La stadiu de propunere pt companiile cotate, din 2006.
Saudi Arabia	X			
Sierra Leone	Nu există bursă de valori în Sierra Leone (în curs de înființare). Companiile (necotate) vor folosi IFRS			
Singapore				X Note 3
Slovenia				X Note 1
Slovak Republic				X Note 1
South Africa				X
Spain				X Note 1
Sri Lanka		X		
Suriname		X		
Sweden				X Note 1
Syria	X			
Swaziland		X		
Switzerland		X Comp. multinaționale vor alege între IFRS / US GAAP, din 2005		
Taiwan	X			
Tajikistan				X
Tanzania				X
Thailand	X			
Togo	X			
Trinidad and Tobago				X
Tunisia	X			
Turkey				X Note 5
Uganda		X		
Ukraine				X
United Arab Emirates			Bănci și companii care funcționează în Centrul financiar internațional din Dubai	
United Kingdom				X Note 1
United	X			

Scanned with OKEN Scanner

States				
Uruguay				X Note 4
Uzbekistan	X			
Vanuatu	Nu există bursă de valori în Vanuatu. Companiile (necotate) pot folosi IFRS			
Venezuela				2006 (companiile cotate) 2007 (alte companii)
Vietnam	X			
Virgin Islands (British)		X		
Virgin Islands (US)	Nu există bursă de valori în Virgin Islands (US). Companiile (necotate) vor folosi US GAAP.			
Yemen	Nu există bursă de valori în Yemen. Companiile (necotate) pot folosi IFRS			
Yugoslavia				X
Zambia		X		
Zimbabwe		X		

Nota 1: Raportul de audit şi notele vor face referiri la conformitatea cu „IFRS în forma adoptată de UE"

Nota 2: Australia şi Noua Zeelandă au adoptat norme naţionale ce pot fi descrise ca „echivalente cu IFRS". Companiile ale căror situaţii financiare sunt conforme cu IFRS vor menţiona acest lucru în Note.

Nota 3: Hong Kong şi Filipine au adoptat standarde naţionale identice cu IFRS, inclusiv opţiunile de recunoaştere şi evaluare. Singurele diferenţe vizează datele efective de aplicare sau tranziţie.

Nota 4: Companiile din Uruguay vor aplica, prin lege, IFRS în vigoare la 19 mai 2004. Raportul auditorilor va purta menţiunea de conformitate cu normele naţionale.

Nota 5: Companiile turceşti au două posibilităţi de aplicare a IFRS: varianta în engleză (implică şi conformitatea cu IFRS) sau varianta în turcă (datorită decalajelor legate de traducere, conformitatea va fi cu IFRS adoptate în Turcia)

Cadrul conceptual internaţional[103]

Pe lângă normele elaborate până în momentul de faţă, Consiliul a elaborat şi un cadru contabil conceptual denumit Cadrul de pregătire şi prezentare a situaţiilor financiare. Acesta prezintă:

- obiectivele situaţiilor financiare;
- caracteristicile calitative ale informaţiilor contabile din situaţiile financiare care determină utilitatea lor;
- definirea, recunoaşterea şi măsurarea elementelor pe baza cărora se construiesc situaţiile financiare;
- conceptele de capital şi menţinerea capitalului.

---

[103] Neag R., *Reforma contabilităţii româneşti între modelele francez şi anglo-saxon*, Ed. Economică Bucureşti 2005, p.174-180

Scanned with OKEN Scanner

Cadrul general IASB cuprinde principiile teoretice şi conceptele care alcătuiesc împreună sistemul de referinţă pentru întocmirea şi prezentarea situaţiilor financiare pentru utilizatorii externi, adică ceea ce trebuie să fie contabilitatea, delimitată ca teorie contabilă normativă, respectiv un caz particular al teoriei contabile generale[104]. Cadrul general îşi arogă calitatea de referenţial pentru elaborarea normelor contabile şi instrument de coerenţă a normelor, reglementărilor şi procedurilor contabile.

Obiectivele, ipotezele şi caracteristicile situaţiilor financiare

Obiectivul situaţiilor financiare este de a furniza informaţii privind performanţa întreprinderii, poziţia sa financiară şi evoluţia acesteia, destinate unei palete largi de utilizatori pentru luarea deciziilor economice[105]. Informaţia trebuie să ajute la atât la evaluarea capacităţii întreprinderii de a genera fluxuri de lichidităţi viitoare, cât şi la delimitarea cuantumului, perioadei şi siguranţei generării lor.

Utilizatorii avuţi în vedere sunt investitorii actuali şi potenţiali, salariaţii, creditorii, furnizorii şi alţi creanţieri, clienţii, guvernele şi administraţia lor, precum şi publicul. Contrar opiniei organismului de normalizare american *(Financial Accounting Standards Board -FASB),* IASC nu privilegiază investitorii. Totuşi, această diferenţă apare mai mult formală decât practică. Deşi se recunoaşte că fiecare categorie de utilizatori are propriile nevoi informaţionale, IASC consideră că informaţiile comune nevoilor tuturor utilizatorilor sunt satisfăcute de situaţiile financiare realizate în conformitate cu nevoile investitorilor. „Cum investitorii reprezintă susţinătorii riscului de capital, situaţiile financiare, care sunt în conformitate cu nevoile lor, vor fi în concordanţă cu marea majoritate a nevoilor celorlalte categorii de utilizatori..."[106].

Mai precis, IASB estimează că situaţiile financiare trebuie să permită să se evalueze capacitatea întreprinderii de a genera lichidităţi, deoarece această capacitate condiţionează posibilitatea de a plăti salariaţii, furnizorii, de a face faţă plăţilor aferente împrumuturilor şi de a distribui dividende.

IASB face distincţie între două categorii de principii. Unele reprezintă ipoteze, iar celelalte reprezintă caracteristici calitative ale situaţiilor financiare.

---

[104] Ristea M., Dumitru C.G., *Contabilitate aprofundată*, Editura Universitară, Bucureşti, 2005, p.12

[105] Standardele Internaţionale de Raportare Financiară (IFRSs), incluzând Standardele Internaţionale de Contabilitate (IASs) şi Interpretărilor lor la 1 ianuarie 2007, Editor CECCAR, Bucureşti, 2007.

[106] Standardele Internaţionale de Raportare Financiară (IFRSs), incluzând Standardele Internaţionale de Contabilitate (IASs) şi Interpretărilor lor la 1 ianuarie 2007, Editor CECCAR, Bucureşti, 2007.

Scanned with OKEN Scanner

Ipotezele sunt în număr de două:

- utilizarea unei contabilităţi de angajamente *(accrual basis);*
- continuitatea exploatării *(going concern).*

Situaţiile financiare trebuie să îndeplinească patru atribute esenţiale şi anume: inteligibilitate, relevanţă (pragul de semnificaţie), credibilitate şi comparabilitate. *Relevanţa* presupune, în afară de prevalenţa economicului asupra juridicului şi prezentarea unei imagini fidele, întrunirea cumulativă a altor trei calităţi: neutralitate, prudenţă şi exhaustivitate.

Cadrul contabil conceptual menţionează că fiabilitatea implică şi prudenţă. Totuşi, se precizează că prin utilizarea prudenţei nu trebuie să se ajungă, de exemplu, la crearea unor rezerve oculte sau a unor provizioane excesive, la supraevaluarea activelor şi veniturilor sau la o reducere conştientă a datoriilor şi cheltuielilor. Asemenea fapte ar conduce la obţinerea unor situaţii financiare care nu vor fi neutre şi deci nu vor putea fi caracterizate drept fiabile.

Un alt principiu important care decurge din fiabilitate este principiul prevalenţei economicului în faţa juridicului. Potrivit acestui principiu se vrea contabilizarea tranzacţiilor în conformitate cu natura lor economică şi nu numai în funcţie de natura juridică. Acest principiu reflectă foarte puternic influenţa anglo-saxonă manifestată în cadrul IASC. Principiul amintit nu este recunoscut în ţări ca Germania, Franţa, care au un impact puternic al juridicului asupra contabilităţii.

În proiectul de normă E53, care a condus la revizuirea IAS 1, nu se mai face o distincţie explicită între ipotezele şi caracteristicile calitative ale informaţiei financiare. Conceptele fundamentale *(underlying concepts)* care stau la baza întocmirii situaţiilor financiare sunt: justa prezentare, continuitatea exploatării, contabilitatea de angajamente, importanţa relativă, necompensarea, permanenţa metodelor, comparabilitatea în timp a datelor contabile. Respectarea acestor concepte fundamentale conduce, în opinia IASC, la atingerea obiectivului situaţiilor financiare, şi anume, prezentarea fidelă a situaţiei financiare şi a rezultatelor obţinute de societatea economică.

Cadrul contabil conceptual defineşte şi elementele de bază ale situaţiilor financiare, precum şi condiţiile pe care aceste elemente trebuie să le îndeplinească pentru a fi contabilizate. Elementele care intră în componenţa situaţiilor financiare: sunt active, datorii, capitaluri proprii, venituri şi cheltuieli. Un element al situaţiilor financiare nu este contabilizat decât dacă: (i) este probabil că va genera un flux de lichidităţi în favoarea sau în detrimentul întreprinderii; (ii) dacă valoarea sau costul poate fi evaluat cu fidelitate. Evaluarea elementelor situaţiilor financiare se poate efectua, conform uneia din următoarele baze: costul istoric, costul actual, valoarea realizabilă, valoarea actuală.

Scanned with OKEN Scanner

6.5. Impactul tehnologiei şi comunicării asupra raportării financiare internaţionale

Raportarea financiară se confruntă astăzi cu multiple provocări, dar şi cu oportunităţi, care sprijină procesul de convergenţă desfăşurat pe plan mondial.

În procesul de armonizare, ţările lumii sunt în în căutarea formei comune de prezentare a situaţiilor financiare, a celorlalte informaţii pe care companiile le pun la dispoziţia publicului şi a utilizatorilor interesaţi, precum şi în formularea cadrului legislativ care să sprijine conceperea, întocmirea şi publicarea acestora.

Companiile publică în prezent o cantitate enormă de informaţii. Informaţiile comunicate pe web nu au numai caracter financiar-contabil. Ele cuprind şi aspecte privind produsele pieţei, activităţile, mediul, raporturile sociale etc.

În unele situaţii excepţionale, spre exemplu o emisiune sau o ofertă publică de cumpărare, acţionarii vor avea dreptul la o informaţie financiară mai dezvoltată în cursul exerciţiului.

Se poate face o diferenţă între informaţia generală detaliată oferită de situaţiile financiare anuale şi alte informaţii privind riscurile specifice ale întreprinderii care ar fi comunicate mai frecvent (semestrial sau trimestrial). Cunoscute în limba engleză sub denumirea de *disclosure,* aceste informaţii sunt solicitate fie de regulile contabile sau de lege, fie sunt voluntare. Se încadrează aici conferinţe de presă, informaţii referitoare la un nou produs, alegerea unui nou preşedinte, achiziţia unei filiale într-o ţară străină etc.[107]

Progresele obţinute în tehnologia informaţiei au determinat disponibilitatea informaţiei financiare şi non-financiare în diferite părţi ale lumii, utilizând diferite forme de comunicare a acesteia (online, pe suporturi magnetice sau prin publicare în variante deja consacrate). [108] Difuzarea unei informaţii trebuie efectuată înainte ca ea să-şi piardă capacitatea de a influenţa deciziile. Astfel, informaţia de orice natură referitoare la organizaţia în cauză serveşte drept bază în elaborarea previziunilor şi în luarea deciziilor de către utilizatori

Accelerarea circulaţiei mondiale a informaţiei modifică experienţele investitorilor. Operatorii on line nu se vor mai mulţumi cu date vechi, vor căuta informaţia cea mai recentă. Societăţile capabile să ofere această informaţie vor avea un avantaj deoarece îşi vor reduce riscul. Chestiunea este de a şti ce impact are o informaţie instantanee asupra cursurilor bursiere, comunicatelor de presă, rapoartelor analiştilor.

---

[107] Holt P.E., Hein C.D., *International Accounting,* Fifth Edition, Dame, Thomson Learning, United States of America, 2001, p. 10.3.

[108] Iqbal M.Z., *International Accounting. A Global Perspective,* Second Edition, South-Western, Thomson Lerning, USA, 2002, p. 244-245.

Scanned with OKEN Scanner

Electronica modifică perspectivele. Deşi costul de producţie al informaţiei rămâne acelaşi, acela al difuzării nu mai este o scuză acceptabilă. Acţionarii şi alţi utilizatori externi vor putea astfel să dobândească o viziune mai globală a vieţii întreprinderii şi astfel să îşi fundamenteze deciziile pe informaţii pertinente, corecte şi mai ales obţinute în timp util.

Dezvoltarea informaţiei electronice permite în final accesul la unele date care sunt greu accesibile în modelele tradiţionale ale situaţiilor financiare. Multe alte aspecte ale informaţiilor unei întreprinderi vor fi abordate în acest mod.

Dintre toate metodele de publicare a datelor, de actualitate sunt bazele de date ale societăţilor reproduse pe paginile site-ului Web, cu precauţiile de rigoare pentru a se asigura confidenţialitatea şi securitatea.

Numărul societăţilor care au un site Word Wide Web sporeşte. Această evoluţie suscită dezbateri pe tema celei mai eficiente căi de informare a pieţelor asupra situaţiei financiare a unei societăţi. Competiţia între hârtie şi web conduce foarte probabil la supremaţia celei de-a doua.

Raportul din 1999 al IASB privind Raportarea afacerilor pe Internet (Business Reporting on the Internet) sublinează creşterea rapidă a informaţiei financiare electronice paralel cu creşterea cercetării documentare asupra Internet-ului.

„Tehnologia a „modificat" ireversibil nu numai psihologia corporaţiilor, ci şi graniţele lor tradiţionale. Hârtia a fost suplimentată şi, în cazul multor utilizatori, înlocuită prin rapoartele financiare în format electronic, obţinute via Internet. Şi, în timp ce normalizatorii contabili au tendinţa de a pastra formatul tradiţional al situaţiilor financiare, precum şi al informaţiilor suplimentare, investitorii şi ceilalţi utilizatori au depăşit acest stadiu."[109]

Prin votul IASB s-a dat acceptul obţinerii informaţiei contabil-financiare nu numai prin căile tradiţionale, ci şi prin metodele moderne şi rapide oferite de tehnica electronică. În acest mod, utilizatorii care lucrează on line vor căuta singuri informaţia. Internetul va schimba nu numai maniera de a distribui informaţia ci şi conţinutul său pentru a se adapta mai bine nevoilor acestora.

Situaţiile financiare ale majorităţii organizaţiilor cotate la bursă pot fi obţinute pornind de la site-ul web alocat. Dar cititorul va fi destul de rar mulţumit de rezultat: rapoartele sunt foarte lungi, tablourile depăşesc ecranul, informaţiile complementare apar cu utilizări diferite. Explorarea acestor situaţii ar putea fi imbunătăţită prin instrumente informatice noi: hiper-linii, cuvinte-cheie, programe pentru mici calcule, etc. Aceste funcţiuni pot ameliora explorarea datelor şi aceasta fără a fi nevoie de o schimbare importantă a normelor contabile. Totuşi obiectivul

---

[109] IASB, International Accounting Standards Board, *Study of Business Reporting on the Internet,* 1999, p. 4-5.

Scanned with OKEN Scanner

nu va fi atins fără renunțarea la caracterul fix al formatelor şi fără utilizarea tehnicilor cu care sunt obişnuiți utlizatorii internet-ului.

Publicarea situațiilor financiare pe web nu modifică principiile contabilității. În mai multe țări, depunerea acestor documente la registrul comerțului sau la administrație poate avea loc electronic.

Nu există diferențe între raportul pe hârtie şi versiunea electronică. Responsabilitatea auditorului nu se modifică. Foarte adesea raportul anual reprodus pe site web constituie o copie a versiunii pe hârtie în format electronic (adesea format fix de tip PDF – Portable Document Format). Acest fişier poate fi consultat direct sau printat pe hârtie.

Atunci când o societate prezintă o versiune electronică a raportului său anual utilizând instrumente informatice care fac legatură mai facilă (spre exemplu, prin limbajul HTML sau XML) se pune problema conformității cu versiunea pe hârtie. Uneori, prezentarea datelor este adaptată nevoilor lecturii pe ecran dar aceasta prezintă riscuri evidente. Ne confruntăm atunci cu *trei probleme* majore:

1. un risc de modificare a informației;
2. dificultatea identificării informației auditate;
3. trecerea treptată de la informația auditată la cea neauditată.

Cum ne putem asigura că aceste pagini prezintă aceleaşi cifre ca versiunea oficială imprimată? Riscul de modificare este inerent flexibilității mijloacelor media. Datele ar putea fi modificate atât după certificarea auditorului, cât şi atunci când informația este transferată pe site web. Aici intervine problema referitoare la diferența între informația certificată şi cea necertificată. În versiunea pe hârtie, auditorul poate identifica cifrele auditate, prin citare în pagina în care sunt menționate. În Franta, AMF solicită ca sursa informației publicate pe un site web să fie menționată.

XML (Extensible Markup Language)[110] este limbajul universal pentru date pe Web. El permite crearea formatelor unice de date pentru anumite aplicații specifice, dând dezvoltătorilor posibilitatea de a forma, dintr-o largă varietate de aplicații, date structurate pentru calcule locale, prezentări, raportări, statistici.

XML permite crearea formatelor de date unice pentru aplicațiile specifice, putând, de asemenea, servi ideal ca formă pentru transferul de date structurate între servere. El este o tehnologie relativ nouă. Acest lucru nu împiedică această tehnologiei să-şi impună importanța aproape în toate ramurile tehnologilor informaționale.

Din start trebuie să stabilim că există câteva mituri referitoare la XML. Şi anume se crede că XML a fost creat pentru a înlocui HTML-ul (Hyper Text Markup Language). Este cert că la baza documentelor HTML şi XML este o

[110] www.xprim.ro

Scanned with OKEN Scanner

aceeaşi structură ce foloseşte tag-uri. Dar funcţiile acestor două limbaje sunt absolut diferite.

Pornind de la aceste precizări, trebuie subliniat că există multe aplicaţii ale XML-ului în domeniul raportării financiare pe plan internaţional.

Una dintre ele, extrem de importantă este interschimbul de date în format electronic *(EDI – Electronic Data Interchange)* dintre două sau mai multe surse de date de pe Web. Acest aspect a determinat sporirea importanţei acestuia, pe măsură ce tot mai multe companii şi organizaţii din intreaga lume au decis să furnizeze acces la bazele lor de date şi să schimbe date cu alte organizaţii din domenii conexe.

În al doilea rând, XML-ul reprezintă baza de creare a unui alt limbaj, utilizat pentru a gestiona şi a publica în format electronic informaţia financiară a corporaţiilor.[111]

XBRL (Extensible Business Reporting Language) reprezintă un format electronic pentru simplificarea situaţiilor financiare, rapoartelor de performanţă, înregistrărilor contabile şi a altor informaţii pe care organizaţia le pune la dispoziţia utilizatorilor în format electronic. Acest limbaj asigură publicarea informaţiei contabile, astfel încât aceasta să fie accesibilă atât managerilor, cât şi investitorilor sau altor participanţi pe piaţa financiară. De asemenea, el oferă comunităţii financiare o metodă standardizată de pregătire, publicare într-o varietate de formate, de schimb automat al situaţiilor financiare aparţinând diverselor societăţi care doresc să adere la aceste noi tehnologii electronice. XBRL măreşte utilitatea, transparenţa şi simplitatea raportării financiare şi permite companiilor să comunice informaţiile financiar-contabile via Internet.[112]

Astfel, introducerea caracteristicilor limbajului XBRL generează automat procesarea informaţiei contabile, eliminând astfel, prin prelucrare, costurile şi munca laborioasă pe care o impune calculul, analiza şi compararea datelor. Acest fapt se datorează calculatorelor care, echipate cu acest program, tratează datele în mod inteligent: ele recunosc informaţiile conţinute de un document XBRL, le selectează, analizează, depozitează şi le pune la dispoziţia utilizatorilor interesaţi.

Principalul lui avantaj este reprezentat de viteza de manipulare a datelor finaciare, reducerea riscurilor de existenţă a erorilor şi accesul automat la informaţie. Pentru companii, XBRL înseamnă reducerea costurilor, viteză şi acurateţe în raportarea financiară. Consumatorii acestor date, incluzând aici investitorii, analiştii, instituţiile financiare etc., prin acest limbaj, pot primi, găsi, compara şi analiza datele cu eficienţă şi rapiditate.[113]

---

[111] www.xmlfiles.com
[112] http://www.xbrl.org/XBRLandBusiness/
[113] IASB, International Accounting Standards Board, *Financial Reporting Goes Global – XBRL and IFRS Working Together,* Bruxelles, 16-17 sepember 2004.

Scanned with OKEN Scanner

Acest program este creat, gestionat şi promovat de consorţiul care l-a iniţiat în anul 1998, XBRL International. Acesta este o organizaţie non-profit, alcătuită din aproximativ 250 de companii şi agenţii din toată lumea, ce conclucrează la adoptarea lui. Scopul acestui consorţiu este de a transforma XBRL într-un limbaj universal de publicare a rapoartelor financiare pe Internet, aflat în perfectă concordanţă cu regulile, principiile contabile şi practicile de raportare financiară.

Difuzarea unei informaţii trebuie efectuată înainte ca ea să-şi piardă capacitatea de a influenţa deciziile. Accelerarea circulaţiei mondiale a informaţiei modifică experienţele investitorilor. Operatorii on line nu se vor mai mulţumi cu date vechi, vor căuta informaţia cea mai recentă. Societăţile capabile să ofere această informaţie vor avea un avantaj deoarece îşi vor reduce riscul. Chestiunea este de a şti ce impact are o informaţie instantanee asupra cursurilor bursiere, comunicatelor de presă, rapoartelor analiştilor.

Este necesară continuarea susţinută a globalizării şi armonizării contabilităţii internaţionale (cu tot ceea ce implică ea: raportare financiară, informaţii de orice natură privind activitatea firmei etc.), astfel încât diferenţele în raportarea financiară între ţări şi, în unele cazuri, în cadrul aceleiaşi ţări, să se estompeze.[114]

Dezvoltarea unui sistem contabil, a unui mod de raportare financiară uniform şi a auditului financiar compatibil pe plan internaţional, aplicarea lor corectă în practică dă rigoarea atât de necesară mai ales economiilor în tranziţie şi conduce la creşterea încrederii investitorilor interni şi internaţionali, dar şi a instituţiilor de credit, de asigurare-reasigurare şi pieţelor de capital în general, prin protecţia pe care o oferă informaţia contabilă construită şi auditată corespunzător.

În aceste condiţii, rolul contabilităţii în asigurarea comparabilităţii informaţiei economice a crescut semnificativ. Există astfel numeroase motivaţii care au condus la necesitatea raportării financiare uniforme pe plan mondial.

Nu mai apar bariere care să permită accesul rapid, eficient şi clar la informaţie, există doar necesitatea stringentă de finalizare a armonizării şi normalizării pe plan mondial, astfel încât să se ajungă la o implementare şi acceptare globală.

---

[114] Choi F.D.S., Frost C.A., Meek G.K., *International Accounting*, Forth Edition, Pearson Education International, USA, 2001, p. 344-345.

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA II

RAPORTAREA FINANCIARĂ PE ȚĂRI

Scanned with OKEN Scanner

7. Contabilitatea în Marea Britanie – U.K. G.A.A.P

Dacă ar fi să caracterizăm sistemul contabil din Marea Britanie, cele mai importante trăsături ar fi simplitatea şi libertatea judecăţii profesionale. În centrul sistemului contabil este plasată profesia contabilă, reglementările în domeniu vizează societăţile cu răspundere limitată (mai puţin alte forme de organizare), iar fiscalitatea este complet separată de contabilitate. Sectorul public respectă un set de reguli specifice, diferite.

Britanicii au reuşit să exporte pe continent conceptul de imagine fidelă, gândirea contabilă filtrată de acţiunea principiilor fundamentale, anexa – ca un complement de informaţii care invită producătorii de conturi la transparenţă, rezultatul curent – ca informaţie-criteriu de analiză comparativă a performanţelor întreprinderii.

7.1. Surse de drept

Sursele dreptului contabil britanic sunt:

- Legea societăţilor comerciale (Companies Act – CA);
- Comitetul pentru standarde de contabilitate (Accounting Standards Committee – ASC), înlocuit la 01 august 1990 prin Consiliul pentru standarde de contabilitate (Accounting Standards Board – ASB);
- Bursa londoneză (Stock Exchange) - care este supravegheată de „Securities and Investments Board (SIB).

Legea societăţilor comerciale (Companies Act 1985, amendată în 1989) a fost considerată un document de „reunificare" a tuturor reglementărilor conţinute până în acel moment de diferite norme. Ea reflectă evoluţia normalizării din sec 19 şi până în anii 80, ani marcaţi de introducerea Directivelor europene (Directiva a IV-a în 1982 şi a VII-a în 1989).

Legea societăţilor comerciale admite formatul de bilanţ şi cont de profit şi pierdere prevăzut de Directiva a IV-a şi permite evaluarea imobilizărilor corporale şi pe alte baze în afara costului istoric. Cea mai mare parte a legii reglementează principiile de raportare a unei imagini fidele (true and fair view), reguli pentru auditarea conturilor, înregistrări contabile sau raportare către acţionari. Detaliile contabile fac obiectul unei anexe numite „Schedule 4A", care recomandă modele de prezentare a situaţiilor financiare prevăzute prin Directiva a IV-a, stabileşte unele reguli de evaluare şi menţionează informaţiile de furnizat în anexe (Notes).

Documentul împuterniceşte Ministerul industriei şi comerţului să numească un organism care să supervizeze raportarea financiară[115].

---

[115] Walton P., Haller A., Raffournier B., *International Accounting*, 2nd edition, Ed.

Scanned with OKEN Scanner

Bursa londoneză este supravegheată de „Securities and Investments Board (SIB), care este o entitate autonomă de reglementare (self-regulatory body), formulă preferată de guvernul britanic celei utilizate în SUA, unde Comisia de valori mobiliare (Securities and Exchange Commission SEC) este o agenție guvernamentală. Ministerul de tutelă este cel al comerțului și industriei (Department of Trade and Industry), responsabil cu funcționarea societăților comerciale și a contabilității acestora.

Pe de altă parte, profesia contabilă joacă un rol foarte important în viața economică și anume:

- un rol consultativ pe lângă guvern (în ceea ce privește legislația și regulile fiscale și contabile);
- un rol important în normalizarea contabilă (chiar dacă, din 1990, există un organism independent de normalizare contabilă);
- un rol de normalizare a profesiei (formare, deontologie, exercitarea acesteia).

7.2. Organisme normalizatoare în Marea Britanie

Prima tentativă de impunere a unei orientări „tehnice" în domeniul contabilității a aparținut ICAEW, care a organizat în 1942 un comitet pentru normalizare responsabil cu elaborarea a 12 principii contabile într-o perioadă de 25 de ani. Acest comitet și-a pierdut urma în istoria normalizării britanice datorită lipsei impactului scontat.

Primul salt important spre o normalizare autentică a fost realizat în 1970, când cele șase organisme ale profesiei au decis să înființeze „Comitetul pentru standarde de contabilitate" (***Accounting Standards Committee: ASC***), sub egida CCAB (Consultative Committee of Accounting Bodies).

Acest organism al normalizării contabile britanice a emis între 1971 și 1990 25 de recomandări (norme, standarde) numite *„Enunțuri ale Practicii Contabile Normalizate"* (Statement of Standard Accounting Practice - SSAP), dintre care 22 sunt în vigoare și în prezent.

ASC a fost constituit pe bază de voluntariat, motiv pentru care s-a confruntat în timp cu probleme legate de resurse și disponibilitate. Textele sale erau supuse aprobării consiliilor de administrație ale tuturor celor șase organisme profesionale, fiecare cu drept de veto, motiv pentru care ASC nu a reușit să-și definească o orientare proprie în materie de reglementare contabilă. Încercarea nereușită de implementare a unei contabilități adaptate la inflație, dar și creșterea

---

Thompson, London, 2003, pp. 153-171

Scanned with OKEN Scanner

impactului contabilității creative în economie în anii 80 reprezintă dovezi ale fragilității şi lipsei de credibilitate a structurii în sine.

Criza de credibilitate s-a extins până la nivelul raportării financiare şi auditului, lucru care a obligat profesia contabilă să reacționeze în direcția unei reforme. Astfel s-au pus bazele unui sistem contabil de inspirație americană (FASB), care să includă un instrument de supraveghere omolog SEC, dar care nu îşi găsise precedent în Marea Britanie.

Prin Legea societăților din 1989 (Companies Act 1989), guvernul şi-a arogat dreptul să numească o instituție responsabilă cu reglementarea contabilă, care va purta denumirea de „Consiliul pentru raportare financiară" (Financial Reporting Council: **FRC)** şi care va fi instalat în 1990. Pentru a-şi realiza obiectivele, FRC dispune de două comitete importante: „Consiliul pentru normalizare contabilă" (Accounting Standards Board: **ASB),** în fapt, organismul britanic de normalizare contabilă, şi „Comitetul de revizuire a informațiilor financiare" (Financial Reporting Review Panel: **FRRP),** a cărui menire este de a controla aplicarea normelor.

Dependent de organismul de normalizare contabilă (ASB) activează „Comitetul de urgență" (Urgent Issues Task Force: **UITF),** a cărui sarcină este să examineze acele texte ale Legii societăților comerciale sau ale normelor contabile ce conduc la interpretări nesatisfăcătoare sau conflictuale.

În aprilie 2004, în urma marilor scandaluri financiare din SUA, Guvernul a luat decizia de a întări sistemul contabil prin numirea FRC drept unic organism normalizator independent în sfera contabilității şi auditului, responsabil cu elaborarea şi implementarea de standarde. FRC are în subordine cinci consilii[116]:

1. ASB – Accounting Standard Board;

2. APB – Auditing Practices Board ;

3. POBA – Professional Oversight Board for Accountancy;

4. FRRP – Financial Reporting Review Panel.

5. AIDB – Accountancy Investigation and Discipline Board;

Actualul FRC este „creația colectivă" a profesiei contabile, a comunității financiare şi a guvernului.

[116] www.frc.org.uk/

Scanned with OKEN Scanner

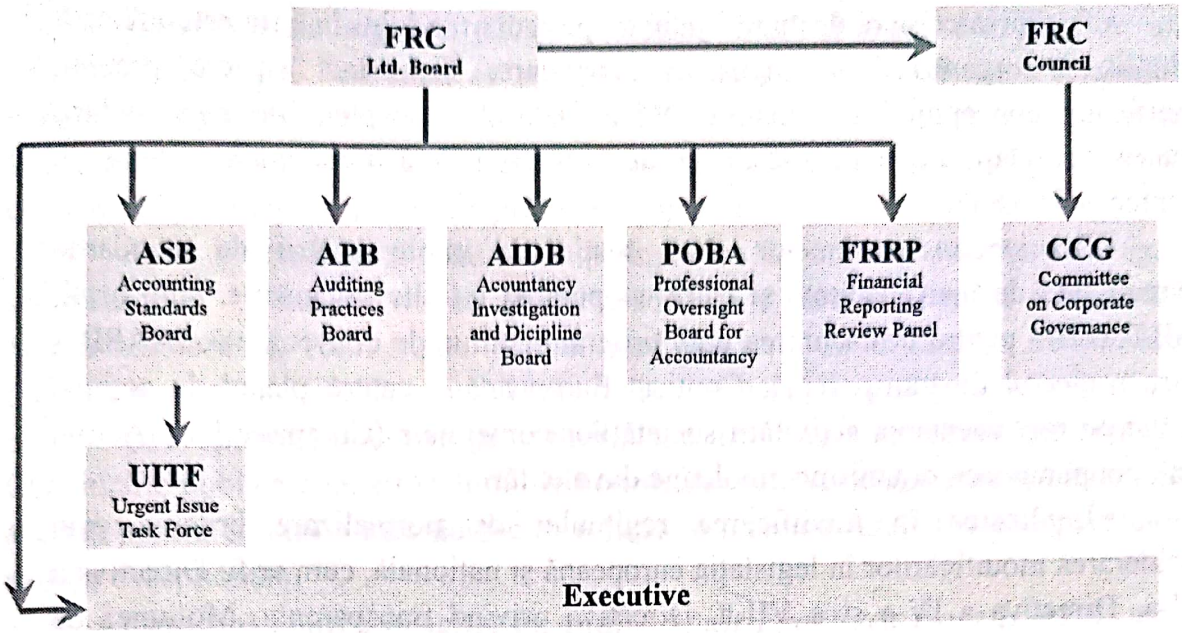

Fig. 7.1. Structura organismelor de normalizare britanice

Consiliul pentru raportare financiară (***Financial Reporting Council: FRC***) este un grup format din 30 de membri care reprezintă toate organizațiile susceptibile să se intereseze de comunicarea financiară (guvernul, profesia contabilă, analiştii financiari, întreprinderile, universitarii etc.) şi observatori din alte organisme interesate de activitatea FRC. Acesta este responsabil cu reglementarea prezentării informațiilor financiare, şi cu procurarea fondurilor necesare pentru acoperirea cheltuielilor de funcționare.

Experiența primilor doi ani de „noi" atribuții a condus la concluzia că este nevoie de o reorientare a strategiei acestui organism în sensul recunoaşterii evoluției contabile pe plan internațional şi a impactului acesteia asupra sistemului contabil britanic. Perioada 2005-2007 este de mare impact asupra companiilor, acționarilor şi auditorilor acestora, deoarece se urmăreşte introducerea standardelor internaționale de contabilitate, a OFR (Operating and Financial Review) şi a unor standarde revizuite de audit.

Cele cinci obiective declarate de FRC în „filosofia sa privind normalizarea"[117] pot fi rezumate astfel: (1) raportare financiară de înaltă calitate; (2) auditare de calitate; (3) administrare a afacerilor la un înalt nivel; (4) integritate, competență şi transparență pentru profesia contabilă; (5) eficiență ca organism independent de normalizare.

Strategia FRC pentru anul 2006-2007 include:

---

[117] www.frc.org.uk/, *Regulatory Philosophy* în *Financial Raporting Council. Plan and Budget 2006/2007*, dec 2005

Scanned with OKEN Scanner

• Organizarea unei dezbateri publice pe tema modului în care este afectată credibilitatea organizării şi raportării financiare, incluzând aspecte precum semnificaţia conceptului de imagine fidelă, cadrul conceptual de bază pentru calitatea activităţii de audit, strategia de convergenţă a standardelor contabile britanice cu IFRS etc.

• Reorientarea resurselor către susţinerea implementării de standarde internaţionale de înaltă calitate şi către cooperarea cu alte organisme, cum ar fi: IASB/FASB – pentru desfăşurarea unui program comun de convergenţă; IAASB – pentru proiectul de transparenţă; Comisia Europeană – pentru planul de acţiune orientat pe reglementarea activităţii societăţilor comerciale (Company Law Action Plan); cooperarea cu organisme omoloage din alte ţări.

• Implicarea în modificarea regimului de normalizare britanic prin considerarea modificărilor în legislaţia europeană şi naţională, cum ar fi: Directiva a VIII-a, Directiva a IV-a şi a VII-a, Directiva privind transparenţa, Moţiunea de reformare a Legii societăţilor comerciale etc.

Consiliul pentru normalizare contabilă (***Accounting Standards Board: ASB***) îşi exercită în mod autonom atribuţiile sale privind emiterea de standarde de contabilitate. Caracterul autonom nu constituie un obstacol în colaborarea cu normalizatori din alte ţări, cu IASB, sau în consultarea unei palete largi de persoane interesate de proiectele sale.

Activitatea sa a plecat de la fundaţia deja aşezată a ASC, prin urmare normele emise de organismul predecesor au fost în mare parte preluate, ele menţinându-şi denumirea de SSAP (Statement of Standards Accounting Practice). Noul for a emis propriile standarde, numite Financial Reporting Standards (FRS). Împreună, cele două categorii formează „standardele de contabilitate" la care se va face referire în continuare.

ASB cuprinde 10 membri: 2 (preşedintele şi directorul tehnic) activează permanent, 8, temporar, şi 3 observatori guvernamentali. Obiectivele sale sunt[118]:

• să dezvolte un cadru conceptual şi o serie de principii care să servească drept punct de plecare în soluţionarea diverselor speţe contabile;

• să elaboreze noi standarde de contabilitate sau să le amendeze pe cele deja existente, astfel încât să răspundă evoluţiei mediului de afaceri, economiei şi problemelor întâlnite în practică;

• să transfere prompt speţele aflate în sfera de competenţă a UITF;

• să colaboreze cu IASB, cu organisme din alte ţări şi cu instituţiile UE (inclusiv EFRAG), să susţină standardele internaţionale de contabilitate calitative şi adoptarea lor în ţările UE.

---

[118] www.frc.org.uk/, *Financial Reporting Council. Regulatory Strategy*, dec 2004

Scanned with OKEN Scanner

Comitetul de urgență (***Urgent Issues Task Force: UITF***) este un subcomitet al ASB, însărcinat să precizeze modalitățile de aplicare a normelor contabile În cea mai mare parte, el este constituit din „tehnicieni" ai cabinetelor de audit, care exercită, de obicei, funcții de consilieri în întreprinderile lor şi care sunt confruntați printre primii cu noile probleme contabile.

Sarcina comitetului este să examineze acele texte prevăzute în Legea societăților (CA) sau în norme (SSAP sau FRS), care conduc la interpretări nesatisfăcătoare sau conflictuale. Scopul final este de a da un răspuns de consens pentru a se evita cazurile de contabilizare defectuoasă sau neconformă cu normele.

UITF publică directive provizorii atunci când apar noi probleme tehnice. Concluziile publicate nu au statutul de norme, dar este solicitată conformitatea cu acestea pentru conturile care doresc să reflecte o imagine fidelă (cu excepția unor situații excepționale)[119].

Consiliul pentru practici de audit (***Audit Practices Board: APB***) este un organism orientat către standardizarea şi orientarea activităților de audit şi urmăreşte performanța auditului extern şi a altor activități desfăşurate de profesionişti şi care au ca rezultat rapoarte destinate publicării sau informării actorilor pieței financiare. Principalele funcții îndeplinite de APB sunt:

- elaborarea de standarde de audit care să pună bazele unui set de principii şi proceduri obligatorii pentru toți practicienii din Marea Britanie şi Irlanda;
- conceperea de ghiduri de aplicare a acestor standarde în diferite domenii sau în diferite situații specifice;
- elaborarea de standarde şi de ghiduri de aplicare în sfera serviciilor de asigurare oferite de profesioniştii contabili;
- elaborarea de standarde privind etica profesională, independența, obiectivitatea şi integritatea auditorilor externi şi a celor care asigură servicii de asigurare (assurance services);
- implicarea în prezentarea publică a rolului şi responsabilităților acestor specialişti;
- colaborarea cu IAASB în sensul conceperii şi implementării de standarde internaționale de audit de înaltă calitate.

Consiliul pentru supraveghere profesională în domeniul contabilității (***Professional Oversight Board for Accountancy – POBA***) are menirea de a consolida independența şi transparența regimului de reglementare / normalizare în domeniul auditului şi profesiei contabile. Funcțiile acestui organism sunt:

- să îndeplinească sarcinile statutare trasate de Secretarul de stat şi care vizează autorizarea organismelor profesionale de a acționa ca organisme de supraveghere sau de specializare şi calificare profesională;

---

[119] www.frc.org.uk/abs/uitf, *About UITF*, informație actualizată în ian 2006

Scanned with OKEN Scanner

• să monitorizeze calitatea auditării conturilor societăților de importanță economică;

• să supravegheze activitatea organismelor profesionale în relație cu membrii lor, inclusiv educația, pregătirea continuă, etica, standarde, conduită profesională şi disciplină, înregistrare şi monitorizare;

• să facă recomandări organismelor profesionale pentru îmbunătățirea aspectelor menționate anterior.

Grupul de revizuire (*Review Panel: FRRP*) are rolul de a identifica acele companii ale căror conturi anuale nu sunt în acord cu prevederile Legii societăților (CA) şi de a institui acțiuni civile, ca, de exemplu, revizuirea conturilor de către companiile vizate, pe propria lor cheltuială.

Crearea FRRP a constituit o minirevoluție contabilă în Regatul Unit pentru că, pentru prima oară, exista un organism al controlului informațiilor difuzate de întreprindere. Până atunci, Ministerul Comerțului avea în sarcină sancționarea abuzurilor societăților în acest domeniu, fără, totuşi, să se dispună de un organism de control[120].

După constituirea FRRP, orice persoană poate să sesizeze acest comitet şi să solicite examinarea situațiilor financiare ale unei societăți pentru a decide dacă ele dau sau nu o imagine fidelă a situației financiare, performanțelor şi evoluției situației financiare. Dacă FRRP aduce argumente asupra nesinceritătii conturilor societății, el recomandă conducătorilor să le revizuiască, sub amenințarea unui recurs în tribunal. Este de reținut faptul că FRRP nu poate să sancționeze în mod direct o întreprindere. Pentru această măsură, el trebuie să depună o plângere la tribunalul de comerț.

Responsabilitățile FRRP sunt:

• să îşi ducă la îndeplinire sarcinile trasate de Secretarul de stat în legătură cu situațiile financiare anuale şi alte documente care intră în sfera sa de interes;

• să faciliteze acțiunea unui grup de lucru format dintr-o paletă largă de specialişti (oameni de afaceri, experți contabili, juriști, utilizatori de situații financiare etc.), care să asigure societățile intrate sub incidența FRRP de o analiză competentă;

• să elaboreze şi să respecte un program de verificare / revizuire a conturilor anuale sau a altor documente care intră în sfera sa de competență, în funcție de nivelul de risc estimat;

• să analizeze situațiile financiare anuale şi alte documente (precum situații financiare intermediare) care au intrat în atenția organismului în urma programului de verificare, în urma unei sesizări sau în orice alt mod;

---

[120] Feleagă N, *Sisteme contabile comparate. Contabilitățile anglo-saxone*, vol I, Editura Economică, Bucureşti 1999, pp.47-147

Scanned with OKEN Scanner

• să colaboreze cu celelalte organisme de normalizare şi să le transmită concluziile analizei proprii, pentru a se putea lua măsurile de sancţionare corespunzătoare;

• să colaboreze cu Autoritatea pentru servicii financiare (FSA – Financial Services Authority) şi cu alte instituţii de stat sau internaţionale în sensul respectării reglementărilor în vigoare de raportare financiară;

• să pună accent pe informare, înţelegere şi recunoaştere publică la nivelul comunităţii financiare, pentru a maximiza efectul de descurajare şi de prevenire a abaterilor de la reglementările în vigoare pe care ar trebui să îl aibă grupul de revizuire.

Comitetul pentru disciplină şi investigaţii (*Accountancy Investigation and Discipline Board : AIDB*) este un organism independent care analizează conduita profesională a membrilor organismelor profesionale şi adoptă măsuri disciplinare în cazuri de interes public.

Comitetul pentru guvernanţa corporativă (*Committee on Corporate Governance*) este responsabil cu promovarea de standarde de un înalt nivel în domeniul administrării afacerilor; cu asigurarea unei orientări în domeniu care se vrea curentă şi relevantă; cu dezvoltarea şi promovarea unui cod combinat în domeniul afacerilor (Combined Code on Corporate Governance). CCG încurajează colaborarea constructivă între consiliile de administraţie ale marilor companii şi acţionari. De asemenea, acest organism îşi propune să îşi pună amprenta asupra tendinţelor de evoluţie ale mediului de afaceri în UE sau pe plan global.

Prezentarea organismelor normalizatoare din Marea Britanie ne duce la concluzia că, în ciuda faptului că normele contabile nu au o forţă legală directă, ele se bucură de o autoritate incontestabilă. Această autoritate este conferită prin *caracterul consensual* al elaborării normelor contabile şi *caracterul restrictiv* precizat prin Legea societăţilor comerciale 1989 (Legea obligă marile societăţi de capitaluri să precizeze în conturile lor anuale dacă acestea sunt întocmite în conformitate cu SSAPs / FRSs; în caz de derogare de la normele contabile, se convine ca astfel de abateri să fie menţionate şi justificate).

7.3. Profesia contabilă britanică

Originea profesiei contabile britanice o aflăm în secolul al XIX-lea. Unii autori au arătat că încasarea chiriilor a constituit una dintre primele activităţi ale profesiei, iar unii contabili independenţi erau un fel de agenţi financiari. Contabilii, în special în Scoţia, şi-au constituit rapid asociaţii profesionale locale (Edinbourg 1854). Aceste organizaţii permiteau membrilor lor să atragă clienţi datorită standardelor de conduită şi competenţei, delimitându-i de alţi practicieni. Asociaţiile au oferit profesiei contabile o imagine organizată şi aparent coerentă.

Scanned with OKEN Scanner

Deşi, prin comparaţie cu alte ţări (Franţa, spre exemplu), profesia contabilă şi-a revendicat independenţa faţă de instituţiile statului, totuşi influenţa reciprocă s-a exercitat în varianta întâlnirilor „confidenţiale", mai mult decât prin reglementări.

În prezent, profesia contabilă britanică este structurată în şase organisme profesionale, care pot fi organizate în trei grupe:

Grupa „experţilor contabili" în care intră:

• *ICAEW* - Institutul experţilor contabili din Anglia şi Ţara Galilor (Institute of Chartered Accountants in England and Wales), care numără aproximativ 126.000 de membri care îşi desfăşoară activitatea în 142 de ţări, dintre care 16.000 nu sunt rezidenţi ai Marii Britanii;

• *ICAS* - Institutul experţilor contabili din Scoţia (Institute of Chartered Accountants of Scotland), care numără aproximativ 15.000 de membri;

• *ICAI* - Institutul experţilor contabili din Irlanda (Institute of Chartered Accountants în Ireland), care numără aproximativ 12.500 de membri.

Aceste organizaţii au fost recunoscute printr-o cartă regală şi au o vocaţie naţională. Membrii lor îşi exercită profesia fie în unităţile industriale sau comerciale, fie ca experţi contabili liberali. Diferenţele între aceste asociaţii sunt dificil de sesizat, deoarece ele sunt nu numai de natură tehnică, ci, mai ales, socială.

Institutele aşa-zise naţionale se consideră lideri ai profesiei, în special ICAEW (cunoscut, printre contabilii britanici, şi sub numele de „English Institute"), considerat organizaţia principală. Până la o dată relativ recentă, numai membrii acestor trei organizaţii naţionale erau numiţi „chartered accountant". În decembrie 1995, guvernul a acceptat ca toţi membrii acestor şase organizaţii să primească calificativul de „chartered" la denumirea normală (chartered management accountant; chartered certified accountant). Totuşi, calificativul de „*chartered accountant*" rămâne privilegiul statutelor celor trei organizaţii naţionale.

Grupa „contabililor autorizaţi" în care intră *ACCA* - Asociaţia contabililor autorizaţi (Chartered Association of Certified Accountants), care este al doilea organism ca mărime, numărând aproximativ 85.000 de membri care operează în peste 130 de ţări.

Membrii acestor patru organisme profesionale sunt recunoscuţi de Ministerul industriei şi comerţului şi pot desfăşura inclusiv activităţi de auditare, cu condiţia de a fi îndeplinit rigorile cerute de certificarea ca auditor. Acest lucru presupune un stagiu de trei ani într-o firmă de audit înainte de a fi acceptat ca membru şi încă trei ani de practică înainte de a primi certificatul de atestare profesională.

Grupa „alte organisme specializate" include:

Scanned with OKEN Scanner

• *CIMA* - Institutul contabililor de gestiune (Chartered Institute of Management Accountants), care numără aproximativ 65.000 de membri care se ocupă, în principal, de rezolvarea problemelor implicate de controlul bugetar, calculul şi analiza costurilor, precum şi de contabilitatea previzională şi gestiunea trezoreriei.

• *CIPFA* - Institutul pentru finanţe publice şi contabilitate (Chartered Institute of Public Finance and Accountancy), cu aproximativ 16.000 de membri specializaţi în auditarea sectorului public. Ei prestează servicii în beneficiul guvernului şi municipalităţilor, veghind la buna administrare a fondurilor publice, la încasarea impozitelor locale şi în tot ce ţine, în general, de contabilitatea publică.

În ciuda faptului că cele şase organisme nu colaborează în mod continuu şi armonios, ele s-au reunit pentru a forma **CCAB** – Comitetul consultativ al organismelor profesionale (Consultative Committee of Accounting Bodies), organism menit să faciliteze cooperarea între ele[121].

Este interesant de menţionat faptul că nu există restricţii de înscriere în cele şase organisme, în afara opţiunii personale şi a costurilor. De asemenea, s-a constat că pe piaţa locurilor de muncă, angajatorii cer viitorilor angajaţi să fie membri în cel puţin o asemenea organizaţie, ca dovadă a nivelului de competenţă atins. De cele mai multe ori licenţa în domeniul contabilităţii nu este suficientă pentru a proba profesionalismul. Acest lucru poate fi explicat de tradiţia profesiei contabile, sau de orientarea angajatorilor spre practică (calificarea la locul de muncă), în detrimentul teoriei (pregătirea universitară).

Mai puţin de jumătate din membrii acestor organisme sunt angajaţi de firme mari de audit, specializate în auditarea conturilor, consultanţă fiscală şi managerială. Firmele mici acoperă, pe lângă aceste activităţi, şi paleta serviciilor de tipul evidenţă contabilă, însă contabilitatea primară şi procesarea de date au un caracter domestic, „de week-end", fiind realizată chiar de proprietari. Firmele specializate se limitează la întocmirea situaţiilor financiare sau la consiliere în vederea întocmirii lor.

În martie 2004 guvernul britanic l-a delegat pe Sir Derek Morris să facă o analiză independentă la scară extinsă asupra profesiei contabile. Evaluarea interimară făcută publică în decembrie 2004 a condus la concluzia că, deşi marea majoritate a contabililor erau profesionişti dedicaţi, bine pregătiţi, cu un înalt simţ al integrităţii şi eticii profesionale, totuşi profesia contabilă se confruntă cu probleme serioase.

Aceste probleme vizează: un anumit grad de izolare în abordare şi metode; accentul insuficient pe riscurile inerente planificărilor financiare pe termen lung;

---

[121] Choi F, Meek G., *International Accounting*, 5th Edition, Pearson - Prentice Hall, New Jersey, 2005, pp.86-91

Scanned with OKEN Scanner

transparența redusă a consultanței de specialitate; percepția generalizată că profesia contabilă nu a răspuns eficient sau suficient de prompt schimbărilor de condiții demografice și economice din ultimul deceniu.

Raportul Morris a urmărit trei aspecte semnificative: (1) competiția și opțiunile existente pe piața serviciilor contabile; (2) cadrul conceptual care reglementează apartenența la profesia contabilă; (3) rolul viitor al Departamentului guvernamental pentru profesie (GAD – Government Actuary's Department).

Principala recomandare a Raportului Morris, publicat în martie 2005[122], a constat în instituirea de către FRC a unui nou regim de supraveghere a reglementărilor cărora se supune profesia contabilă. Acest regim presupune:

- înființarea unui consiliu numit „Actuarial Standards Board" (ASB);
- monitorizarea respectării standardelor tehnice și etice;
- organizarea de stagii de pregătire și dezvoltare profesională continuă; asigurarea transparenței serviciilor de consultanță de specialitate;
- crearea unui cadru privind răspunderea practicienilor în fața normalizatorilor, profesiei, clienților și angajatorilor.

Schimbările propuse prin raportul Morris sunt susținute pe scară largă atât de profesie, cât și de organismele normalizatoare din Marea Britanie. Profesia contabilă a reacționat în mod constructiv, prin inițierea unei reforme în sistem și furnizarea de informații în toate etapele desfășurării analizei, care să asigure implementarea eficientă și în timp util a măsurilor propuse. În opinia lui Morris, profesia britanică traversează un moment de cotitură în istoria sa. Din varii motive ea a intrat în atenția publicului și trebuie să sufere schimbări. Există riscul ca aceste schimbări să aducă restructurări, o limitare a acțiunii la zonele tradiționale de interes, susținută de un rol mai rezervat, cu un grad redus de inovare la nivelul pregătirii, metodelor sau ariei de aplicare.

Totuși, părerea generală susține că, sub o conducere forte, profesia contabilă își poate urma drumul, în sensul lărgirii competențelor în materie de analiză a riscului financiar, furnizării de expertize și standarde tehnice și etice robuste, atât în domenii tradiționale, cât și în domenii noi.

FRC a conceput elaborarea unui program de implementare a regimului recomandat de Raportul Morris, în strânsă colaborare cu HM Treasury, Financial Services Authority și The Pensions Regulator. FRC a programat demararea programului în aprilie 2006. În acest sens el a numit un Consiliu pentru standarde profesionale (FRC Board for Actuarial Standards); a extins atribuțiile POBA pentru a acoperi și profesia; a extins acțiunea AIDB la cazurile de interes public care implică practicieni în domeniul contabilității.

---

[122] www.hm-treasury.gov.uk, *Morris Review of Actuarial Profession. Final Report*, martie 2005

Scanned with OKEN Scanner

7.4. Cadrul contabil general

Vechiul organism britanic de normalizare contabilă (ASC) a avut o tentativă de elaborare a unui cadru conceptual, în 1975. În acest sens, el a publicat documentul „*Corporate Report*". Conceput prin referire la contextul britanic, în plină perioadă de guvernare laburistă, „raportul" se baza pe o concepție privind rolul contabilității foarte diferită de cea vehiculată de cadrul american. Informațiile-cheie nu erau destinate cu prioritate actorilor pieței financiare, ci unei game mult mai largi de utilizatori: pe lângă investitori, creditorii (în sensul mai larg al acestei categorii, nu numai cei definiți prin piața financiară și bancară), salariații, analiștii financiari, furnizorii, clienții, puterea publică și publicul larg (reprezentat prin contribuabili, consumatori, partide politice, asociațiile de ecologişti etc.). Plecând de la diversitatea de utilizatori, raportul preconiza, dincolo de publicarea situațiilor financiare tradiționale, noi situații, precum un tablou de calcul al valorii adăugate, un bilanț social, un tablou al relațiilor financiare ale întreprinderii cu statul, documente previzionale etc. Raportul nu a ajuns la nicio măsură concretă.

În 1990, o dată cu crearea ASB, normalizatorii britanici au încercat să definească un cadrul conceptual, publicat sub numele de **„Declarație de principii"** (Statement of Principles). Gama de utilizatori cărora li se adresează acest cadru cuprinde:

- investitori (investors);
- salariați (employees);
- creditori (lenders);
- furnizori (suppliers and other trade creditors);
- clienți (customers);
- puterea publică și agențiile guvernamentale (government and their agencies);
- marele public (public).

Primele elemente de cadru conceptual au fost publicate în 1991 s-au inspirat din modelul IASC. Ultima variantă de cadru a fost publicată în 1999 și cuprinde următoarele capitole[123]:

1. Obiectivele situațiilor financiare;
2. Entitățile care întocmesc situații financiare;
3. Caracteristicile calitative ale informațiilor financiare;
4. Componentele situațiilor financiare;
5. Criterii de recunoaștere;
6. Criterii de evaluare;
7. Prezentarea informațiilor financiare;

---

[123] www.frc.org.uk/ *Statement of Principles for Financial Reporting*, 1999

Scanned with OKEN Scanner

8. Contabilitatea intereselor în participaţie.

Conceptul de „imagine fidelă" reprezintă chintesenţa sistemului de raportare britanic. Este testul final al situaţiilor financiare, cu impact direct asupra practicilor contabile. Conceptul a fost exportat în ţările europene, via Directiva a IV-a. În ciuda „traficului" intens, imaginea fidelă nu a fost niciodată definită cu exactitate, iar rolul ei în contabilitatea britanică este încă ambiguu.[124] Conceptul permite diverse abordări[125]: *clauză legală reziduală* (legea prevede o serie de cerinţe tehnice detaliate, dar adaugă şi caracteristici calitative de respectat, pentru a se evita situaţiile în care se respectă litera legii, dar se încalcă spiritul ei); *cerinţă calitativă externă contabilităţii* („concept de artă", termen tehnic ce poate fi interpretat într-un anumit context); *componentă a principiilor contabile general admise*.

Conceptul de imagine fidelă este dinamic; conţinutul său evoluează în funcţie de practica de specialitate. Este evident că situaţiile financiare nu vor oferi o imagine fidelă decât în măsura în care informaţia este suficientă din punct de vedere cantitativ şi calitativ pentru a satisface nevoile de informare ale utilizatorilor cărora li se adresează. Însă aceste nevoi se schimbă în timp, generând o repoziţionare în abordarea imaginii fidele.

Declaraţia de principii nu defineşte noţiunea de imagine fidelă, însă aşează acest concept la baza setului de principii de contabilitate emis de ASB. Accentul pus pe relevanţă şi credibilitate, ca primi indicatori calitativi ai informaţiei contabile, este doar un asemenea exemplu.

Obiectivul situaţiilor financiare formulat de ASB este de a furniza informaţii utile privind situaţia financiară şi performanţa unei întreprinderi, adresate unei game destul de largi de utilizatori, care trebuie să evalueze riscurile şi să ia decizii de investire.

Organismul normalizator pleacă de la premisa că atât rezultatele obţinute de întreprindere, cât şi utilizarea resurselor puse la dispoziţia sa trebuie să fie prezentate în situaţiile financiare, astfel încât utilizatorii să poată evalua realitatea actului de conducere, adaptabilitatea întreprinderii şi capacitatea sa de a genera numerar, şi să decidă dacă vor cumpăra sau vinde acţiuni, sau dacă menţin sau înlocuiesc echipa de conducere.

Se poate constata o abordare socială a performanţei întreprinderii. Pentru ASB, situaţia financiară a unei întreprinderi depinde de resursele economice, de structura sa financiară, de situaţia lichidităţii şi solvabilităţii sale, de capacitatea de a reacţiona la schimbările mediului în care operează.

---

[124] Walton P., *La comptabilité anglo-saxonne*, Ed. La Decouverte, Paris 1997, p.142

[125] Walton P., Haller A., Raffournier B., *International Accounting*, 2nd edition, Ed. Thompson, London, 2003, pp. 153-171

Scanned with OKEN Scanner

Calităţile informaţiilor financiare apropie punctele de vedere ale ASB de cele ale FASB şi IASC. Calităţile primordiale sunt considerate a fi importanţa relativă (materiality) , pertinenţa (relevance) şi fiabilitatea (reliability).

Calităţile secundare, în absenţa cărora utilitatea informaţiilor este discutabilă, sunt: *comparabilitatea (comparability)* care, la rândul ei, implică permanenţa metodelor (consistency), comunicabilitatea (disclosure) şi respectarea normelor contabile (compliance with accounting standards); *inteligibilitatea (understandability)*, calitate ce implică o cunoaştere de nivel satisfăcător a contabilităţii de către utilizatori (users abilities) şi o prezentare adecvată (presentation).

ASB încearcă să găsească compromisul între calităţile cu o compatibilitate scăzută. Această conciliere, alături de oportunitate (timeliness) şi de raportul cost/beneficiu (benefit/cost), constituie limitele realizării compromisului.

Principiile contabile general admise[126]

Prezentarea principiilor contabile britanice se va face ţinând seama de sursele de drept contabil din care sunt deduse.

Tabel ul nr. 7.1. Prezentarea principiilor contabile britanice în funcţie de sursa de drept contabil

SURSA	PRINCIPIUL
SSAP 2 şi Legea societăţilor comerciale (CA)	1. Continuitatea exploatării (going concern concept) 2. Permanenţa metodelor (consistency concept) 3. Independenţa exerciţiilor şi conectarea cheltuielilor cu veniturile (Accruals - Matching concept) 4. Prudenţa (prudence concept)
Legea societăţilor comerciale (CA)	5. Necompensarea (non-aggregation concept)
Prefaţa la normele contabile (SSAPs) şi Legea societăţilor comerciale (CA)	6. Importanţa relativă (materiality concept)
Legea societăţilor comerciale (CA) şi normele (SSAPs)	7. Nominalismul (historical cost concept)
Norma FRS 5	8. Prevalenţa realităţii asupra aparenţei (substance over form concept)
Norma SSAP 6 şi alte texte	9. Intangibilitatea bilanţului de deschidere (all inclusive concept)

1. Continuitatea exploatării (going concern concept) - presupune că entitatea îşi va continua activitatea într-un viitor previzibil, fără intenţia sau

[126] prelucrare după Feleagă N, *Sisteme contabile comparate. Contabilităţile anglo-saxone*, vol I, Editura Economică, Bucureşti 1999, pp.47-147

Scanned with OKEN Scanner

obligația de încetare a exploatării. Acest principiu își pune amprenta asupra evaluării elementelor patrimoniale, respectiv asupra metodelor de amortizare / provizionare folosite. În ipoteza continuității, regula de bază în materie de evaluare este costul istoric, însă reevaluările sunt permise.

2. Nominalismul (historical cost concept) - este principiul de bază în evaluare. Reglementarea contabilă britanică oferă derogări importante de la principiul costurilor istorice: (1) CA 85 propune metode de evaluare opționale: costul actual (current cost), valoarea de piață (market value) și evaluarea conducerii (directors valuation); (2) Norma SSAP 19 obligă la o reevaluare permanentă a imobilelor generatoare de venituri.

În principiu, o imobilizare nu poate fi contabilizată la o valoare superioară valorii reale, dar în Regatul Unit nu se efectuează inventarierea anuală a acestei categorii de active. Prin urmare, o societate britanică poate să păstreze o imobilizare în activ la o valoare mai mare decât valoarea reală, chiar dacă ea se depreciază în cursul exercițiului, cu condiția ca această depreciere să fie temporară. Această opțiune nu are incidențe fiscale.

Inițial, permisiunea menționată ar fi trebuit să compenseze efectul inflației asupra activelor pe termen lung, dar un atare procedeu a devenit o practică sistematică pentru majoritatea întreprinderilor britanice mari. Norma care tratează amortizările (SSAP 12) solicită ca imobilizările reevaluate să fie amortizate în conformitate cu noua lor valoare. Ca atare, întreprinderile reevaluează, de obicei, terenurile, dar nu și construcțiile și instalațiile tehnice (cu excepția unor cazuri contestabile, în care întreprinderea nu-și amortizează construcțiile).

În anexă, societățile folosesc drept principiu de evaluare *costul istoric modificat* (modified historical cost). Principiile de evaluare și frecvența reevaluărilor trebuie să apară și în partea din anexă care tratează imobilizările. Diferența între costul istoric și valoarea înscrisă în activ este contabilizată în pasivul bilanțier, la rezerve din reevaluare.

1. Permanența metodelor (consistency concept) – presupune utilizarea aceloraşi metode de la un exercițiu la altul. SSAP 6 autorizează o schimbare de metodă contabilă, dacă noua metodă susține într-o mai mare măsură obținerea unei imagini fidele.

2. Independența exercițiilor și conectarea cheltuielilor cu veniturile (Accrual basis - Matching concept) – presupune că viața oricărei entități este împărțită în mod convențional în exerciții financiare. Această convenție antrenează decalaje între realitatea economică și cea contabilă[127]. Astfel, recunoașterea veniturilor și cheltuielilor se face pe măsura realizării și angajării lor. SSAP 2

[127] Langot J., *Comptabilité Anglo-Saxonne. Normes, Mécanismes et Documents Financiers*, Ed Economica, Paris 1992, pp.71-75

Scanned with OKEN Scanner

precizează că ansamblul costurilor necesare obținerii de venituri înregistrate în exercițiul în cauză trebuie să fie imputate asupra acestui exercițiu, în măsura în care relația între ele poate să fie stabilită sau estimată în mod rezonabil. Mai mult, în conformitate cu principiul conectării, cheltuielile trebuie să fie repartizate în timp sau imobilizate, în măsura în care ele se raportează la un rezultat viitor.

Acest principiu include mecanismul contabilității de angajamente (în creanțe şi datorii) şi o abordare flexibilă a principiului realizării veniturilor. Conectarea pune accentul mai degrabă pe rezultatul net decât pe bilanț. Atunci când, în cadrul societăților britanice, între „principiul conectării" şi cel al „prudenței" apare o stare conflictuală, principiul conectării este cel care primează[128].

Contabilitatea pe bază de creanțe şi datorii (de angajamente) este opozabilă contabilității pe bază de încasări şi plăți. Ea constituie numai o parte a conectării, deoarece nu tratează problema reportului sau cea a capitalizării cheltuielilor.

Prudența (prudence concept) – presupune că numai profiturile realizate sunt înregistrate în contul de profit şi pierdere. Un profit este considerat ca realizat atunci când el este materializat în trezorerie sau sub forma oricărui alt activ a cărui transformare în elemente de trezorerie este în mod rațional sigură. Pierderile şi cheltuielile sunt recunoscute din momentul în care ele constituie un pasiv cunoscut, indiferent că mărimea lor este sigură sau numai estimată.

În Regatul Unit, prudența este mai mult o atitudine decât un principiu, ea nefiind operațională decât după ce principiul conectării cheltuielilor cu veniturile a fost aplicat.

1. Necompensarea (non-aggregation concept) - se aplică în prezentarea bilanțului şi contului de profit şi pierdere şi în evaluarea elementelor acestor documente financiare (active - pasive, venituri – cheltuieli).

2. Importanța relativă (materiality concept) - conturile anuale trebuie să conțină toate informațiile susceptibile să aibă o influență asupra evaluărilor şi deciziilor generate prin lectura conturilor. Prin aplicarea acestui principiu se evită supraîncărcarea informațională a conturilor principale.

Normalizatorii britanici nu furnizează precizări privind modalitățile de aplicare a acestui principiu, aceasta rămânând o problemă de judecată profesională. Importanța relativă are un impact mai mare asupra practicilor contabile britanice decât asupra celor aferente altor țări. În Regatul Unit, importanța relativă se poate aplica la orice normă contabilă sau orice dispoziție legală.

---

[128] Feleagă N, *Sisteme contabile comparate. Contabilitățile anglo-saxone*, vol I, Editura Economică, Bucureşti 1999, pp.47-147

Scanned with OKEN Scanner

3. Prevalența realității asupra aparenței (substance over form concept) - acest principiu de sorginte anglo-saxonă are astăzi o recunoaştere internațională: operațiile sunt înregistrate şi prezentate conform naturii lor şi realității lor financiare, fără să se țină cont, în mod unic, de aparența juridică.

Principiul „substance over form" este menționat, în mod explicit, în norma FRS 5, dar el era deja analizat în dispozitivul reglementar britanic anterior: se poate cita norma SSAP 21, care obligă prezentarea în activul locatarului a bunurilor luate sub contract de locație - finanțare.

4. Intangibilitatea bilanțului de deschidere (all inclusive concept) - în conformitate cu acest principiu, cheltuielile şi veniturile exercițiului trebuie să fie înregistrate la nivelul rezultatului (de aici şi „all inclusive") şi nu în mod direct la rezerve.

În contabilitatea britanică, există un număr mare de derogări de la acest principiu, care conduc la imputarea direct în conturile de capitaluri proprii, fără să se mai tranziteze contul de profit şi pierdere:

- efectele schimbării de politici contabile şi rectificările de erori fundamentale

(conform normei SSAP 6);

- înregistrarea reevaluării imobilelor generatoare de venituri;
- imputarea unor diferențe de curs (conform normei SSAP 20);
- înregistrarea goodwill-ului (supravalorii), conform normei SSAP 22;
- înregistrarea cheltuielilor de constituire, a cheltuielilor referitoare la emisiunea de acțiuni/obligațiuni, a primelor de emisiune/ rambursare a obligațiunilor, a primelor legate de rambursarea/cumpărarea de acțiuni proprii (conform Legii societăților comerciale).

Scanned with OKEN Scanner

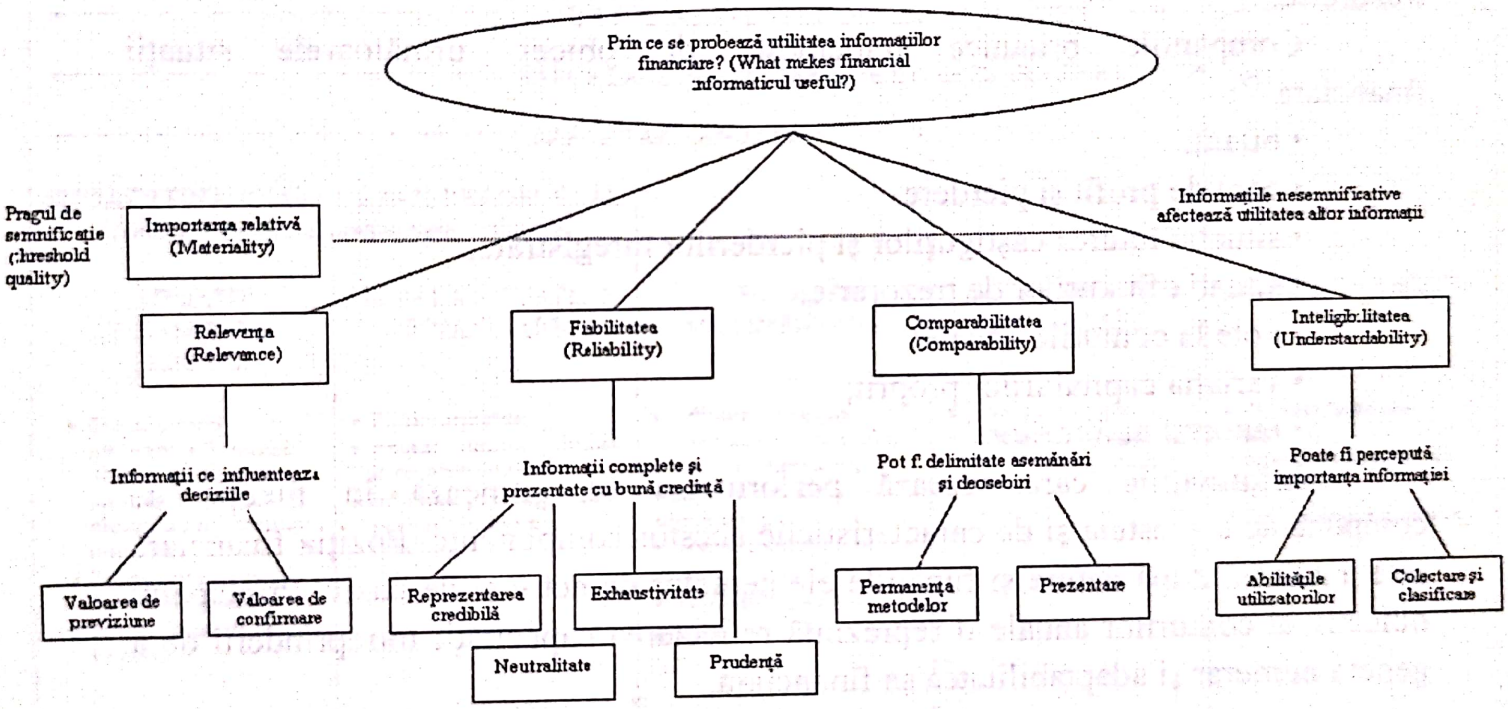

Fig.7.2. Caracteristicile calitative ale informațiilor financiare

Scanned with OKEN Scanner

7.5. Reguli de prezentare a situațiilor financiare

Informațiile financiare îmbracă diverse forme şi pot fi clasificate în funcție de scopul lor în: (1) rapoarte financiare specializate; (2) rapoarte financiare cu un caracter general; (3) alte rapoarte. O asemenea clasificare este realizată de FRC în „Statement of Principles for Financial Reporting" în 1999.

Situațiile financiare britanice cuprind situațiile fundamentale şi notele, care explicitează şi îmbogățesc informația cuprinsă în primele rapoarte. Situațiile fundamentale, la rândul lor, se compun dintr-o situație privind poziția financiară a firmei (bilanțul), situații privind performanțele acesteia (Contul de profit şi pierdere şi Situația tuturor câştigurilor şi pierderilor înregistrate) şi Tabloul fluxurilor de trezorerie.

Companiile britanice întocmesc, de obicei, următoarele situații financiare[129]:

- bilanț;
- cont de profit şi pierdere;
- situația tuturor câştigurilor şi pierderilor înregistrate;
- situația fluxurilor de trezorerie;
- note la conturile anuale;
- variația capitalurilor proprii;
- raportul auditorilor.

Informațiile care vizează performanța se grupează în funcție de componentele acesteia şi de caracteristicile acestor componente. Poziția financiară este analizată după natura şi funcțiile elementelor de activ şi de pasiv. Principalul obiectiv al conturilor anuale îl reprezintă reflectarea capacității întreprinderii de a genera numerar şi adaptabilitatea sa financiară.

Reguli de prezentare a bilanțului

Cadrul conceptual britanic acordă prioritate bilanțului în raport cu contul de profit şi pierdere. Legea societăților comerciale propune două modele de bilanț: unul vertical (în listă) şi unul orizontal (în cont). Varianta preferată de majoritatea firmelor este modelul în listă.

---

[129] Nobes C, Parker R, *Comparative International Accounting*, 8th Edition, Prentice Hall – Financial Times, London, Anglia, 2004, pp. 138-165

Scanned with OKEN Scanner

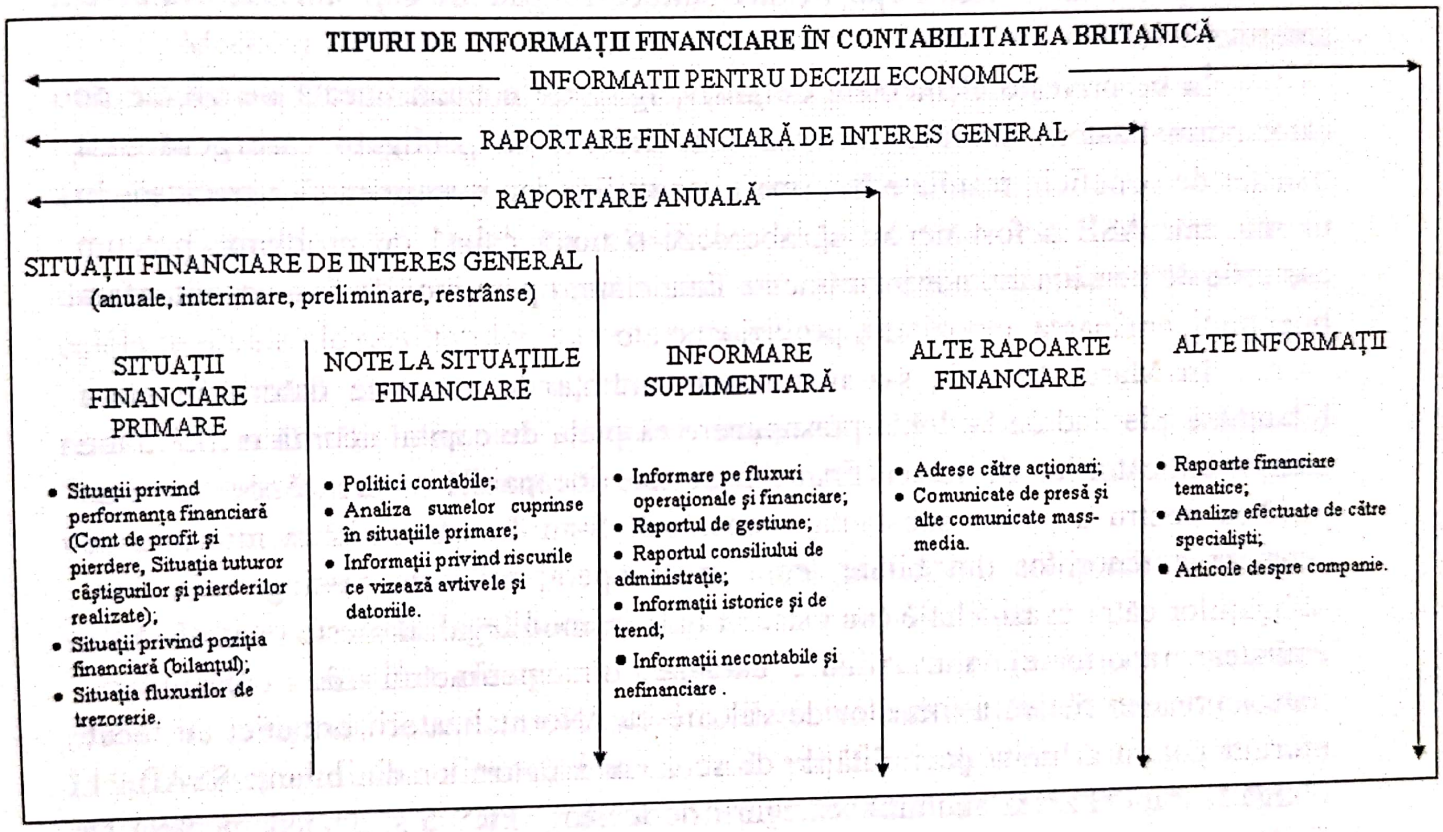

Figura 7.3. Tipuri de informații financiare în contabilitatea britanică

Scanned with OKEN Scanner

Ambele modele folosesc drept criterii de clasificare funcţia pentru activ şi exigibilitatea pentru elementele de pasiv. În general, activele figurează la valoarea lor netă contabilă. Analiza valorilor brute şi a amortizărilor cumulate, respectiv a provizioanelor pentru depreciere, este furnizată în anexă.

„Declaraţia de principii" britanică defineşte ***activele*** ca fiind „drepturi sau alte forme de acces la beneficii economice viitoare controlate de entitate, ca rezultat al evenimentelor sau tranzacţiilor trecute". Legea societăţilor comerciale defineşte imobilizările drept „active destinate utilizării în mod continuu în activitatea entităţii". Asemenea definiţii sunt puse sub semnul întrebării atunci când vine vorba de imobilizări necorporale de tipul goodwill, mărci sau cheltuieli de cercetare-dezvoltare. Aceste speţe ridică întrebări legate de capitalizare, evaluare, amortizare etc.

În ce priveşte elementele de ***pasiv***, ignorate o bună bucată de vreme de către normalizatorii britanici, acestea sunt definite ca „obligaţii care generează transfer de beneficii, rezultate în urma tranzacţiilor sau evenimentelor trecute". În ultimii ani, ASB a fost nevoit să abordeze o nouă paletă de probleme precum costurile de pensionare, noi instrumente financiare, operaţiuni de finanţare în afara bilanţului, amânarea impozitării, provizioane etc.

În Marea Britanie s-a manifestat tendinţa de a scoate datorii în afara bilanţului, plecând de la dubla presupunere că piaţa de capital acordă o mai mare atenţie indicatorilor de levier financiar şi este incapabilă să treacă de aparenţa juridică pentru a sesiza substanţa economică. S-au folosit variante multiple de scoatere a datoriilor din bilanţ, cum ar fi operaţiunile de leasing, transferul obligaţiilor către cvasi-filiale (nu este o filială în mod legal, dar este controlată de entitatea raportoare) sau filiale excluse din perimetrul de consolidare, tranzacţionarea fictivă a titlurilor de valoare etc. Normalizatorii britanici au făcut eforturi pentru a limita posibilităţile de scoatere a datoriilor din bilanţ: SSAP 21 obligă la capitalizarea anumitor categorii de leasing; FRS 5 şi amendamentele la CA85 restricţionează posibilităţile de funcţionare a cvasi-filialelor şi înăspresc condiţiile de excludere de la consolidare.

Structura bilanţului şi recunoaşterea elementelor de activ, capitaluri proprii şi datorii sunt prezentate în detaliu la Capitolul 5 al prezentei lucrări.

Reguli de prezentare a contului de profit şi pierdere

ASB agreează două noţiuni de rezultat, din punct de vedere al bazei de calcul: (i) rezultatul ca diferenţă între veniturile şi cheltuielile exerciţiului; (ii) rezultatul ca variaţie a capitalurilor proprii în cursul exerciţiului. Organismul de normalizare apreciază că utilizatorii au nevoie atât de informaţii referitoare la performanţa întreprinderii cât şi la valorile bilanţiere. Indiferent de noţiunea de rezultat, evaluarea situaţiei financiare a societăţii este neschimbată. Cadrul

Scanned with OKEN Scanner

conceptual „raţionează" în termeni de activ şi de datorii, iar schimbările de valoare a elementelor bilanţiere reprezintă câştiguri sau pierderi.

Performanţa financiară a unei entităţi poate fi descompusă pe o serie de componente de tipul natură, cauze, funcţii, continuitate, frecvenţă, stabilitate, risc, predictibilitate[130]. Informaţiile trebuie să fie prezentate într-o formă care să atragă atenţia asupra acestor componente, motiv pentru care nu are importanţă numărul situaţiilor financiare întocmite.

Contul de profit şi pierdere urmează prevederile Directivei a IV-a, reluate şi de CA 85. Legea societăţilor comerciale propune patru modele de cont de profit şi pierdere (în formă de listă şi de cont, iar veniturile şi cheltuielile clasificate după natură şi funcţie. Cele patru formate sunt prezentate în anexe.

Modelul „în listă" cu clasificare după natura veniturilor / cheltuielilor este orientat spre determinarea indicatorului „producţia exerciţiului", chiar dacă el nu apare în cadrul structurii. De asemenea, se remarcă distincţia între impozitul aferent activităţii ordinare şi cel aferent activităţii extraordinare.

Formatul „în listă" cu clasificare după funcţie este orientat către determinarea marjei brute şi a rezultatului brut. De asemenea, apar evidenţiate şi celelalte nivele ale rezultatului: curent, extraordinar, net.

Formatul „în cont" are dezavantajul de a nu prezenta în mod distinct rezultatul activităţii ordinare înaintea impozitării şi rezultatul extraordinar. Teoretic, modelul este orientat spre calculul marjei brute, însă această informaţie nu apare distinct în structura formatului.

Dintre cele patru modele cea mai largă utilizare o are prezentarea sub formă de listă, cu analiza cheltuielilor şi veniturilor după funcţie.

FRS 3 clasifică elementele constitutive ale rezultatului în trei categorii: *ordinare, excepţionale şi extraordinare*[131]. Elementele excepţionale sunt implicate în activitatea ordinară a întreprinderii, însă vor fi menţionate distinct datorită mărimii şi caracterului anormal, în scopul prezentării unei imagini fidele. Asemenea venituri / cheltuieli sunt: costurile de restructurare, rezultatele din cesiunea imobilizărilor ca urmare a unor evenimente excepţionale, pierderi din creanţe dubioase, stocuri sau contracte pe termen lung, rezultatul cesiunii sau închiderii unor activităţi, corectările de estimare a rezultatelor exerciţiilor anterioare etc.

Elementele extraordinare se caracterizează prin frecvenţa şi probabilitatea lor extrem de redusă. În această categorie figurează: exproprieri sau naţionalizări, schimbări de reglementare fiscală, dezastre naturale, cutremure, amortizări sau

---

[130] www.frc.org.uk/ *Statement of Principles for Financial Reporting*, 1999

[131] Pham Dang, Collins Lionel, *Comprendre les Ētats Financiers Anglo-saxons*, Ed Dalloz, Paris, 1995, pp.60-73

Scanned with OKEN Scanner

provizioane privind imobilizări ce rezultă din evenimente extraordinare, cesiunea de imobilizări ca urmare a unor evenimente extraordinare.

Un eveniment extraordinar este unul care se produce rar, existând o probabilitate scăzută ca întreprinderea să se mai confrunte cu el în viitor. Evenimentul excepțional este unul a cărui natură este normală, dar a cărui incidență este anormală[132].

Cheltuiala privind impozitul pe profit este calculată pe baza metodei reportului de impozit (impozitului amânat). Valoarea din contul de profit și pierdere este obținută din impozitul exigibil și din variația impozitelor amânate. Cheltuiala este defalcată pe rezultatul ordinar și extraordinar.

Reguli de prezentare a situației tuturor câștigurilor și pierderilor înregistrate **(STRGL)**– acest nou document a fost introdus prin FRS 3, ca o completare a informațiilor cuprinse în contul de profit și pierdere. Această componentă a conturilor anuale pleacă de la mărimea rezultatului net și prezintă alte detalii capabile să reflecte calitatea rezultatului, precum surplusurile din reevaluare și diferențele de curs valutar. Tabloul conține ansamblul câștigurilor și pierderilor realizate și nerealizate, iar rezultatul sau final reflectă variația activului net pe parcursul exercițiului financiar.

Reguli de prezentare a situației fluxurilor de trezorerie (CFS) – acest document a fost introdus prin FRS 1 „Cash flow statement", normă care se inspiră din reglementările americane. Informațiile vor reflecta măsura în care activitatea desfășurată generează elemente de trezorerie, separat pentru activitatea de exploatare și separat pentru alte activități (de investiții, de finanțare). Fluxurile de trezorerie degajate de activitatea de exploatare pot fi determinate pe baza a două metode: directă (fluxuri de încasări – plăți) și indirectă (plecând de la rezultatul înaintea impozitării).

Reguli de prezentare a notelor la conturile anuale – notele reprezintă parte integrantă a situațiilor financiare prezentate anterior. Rolul lor este fie de a detalia informațiile prezentate în celelalte documente, dintr-o altă perspectivă, fie de a prezenta alte informații complementare. Anexa cuprinde politici contabile, prezentarea imobilizărilor, raportări pe segmente, remunerarea serviciilor financiare, analiza sumelor cuprinse în situațiile primare, riscuri care afectează activele și pasivele etc.

Proiectul britanic de cadru conceptual (Statement of Principles) este o adaptare foarte elaborată a cadrului conceptual al IASC și se situează în filiație cu cadrul conceptual american. El reprezintă o concepție mai restrânsă decât cea promovată de tentativa din 1975 (Corporate Report).

---

[132] Holt P, Cheryl D, *International Accounting*, Ed. DAME Thompson Learning, London, 2001, pp.4.8-.4.10

Scanned with OKEN Scanner

7.6. Tendințe în evoluția contabilității britanice

Sistemul contabil britanic trece în zilele noastre printr-o reformă profundă, orientată către armonizarea reglementărilor naționale cu standardele internaționale de contabilitate. Totuşi, normele britanice păstrează un număr mare de particularități, datorat în mare parte impactului pe care profesia contabilă l-a exercitat în timp asupra normalizării, permițând judecata profesională liberă şi opțiunile contabile.

FRC, ca principală instituție de reglementare contabilă, şi-a propus pentru perioada 2006-2007 cinci obiective majore:

1. Să promoveze un sistem de raportare financiară de înaltă calitate la nivel intern şi extern, în colaborare cu IASB şi UE;
2. Să susțină elaborarea de standarde internaționale şi naționale de audit performante, în colaborare cu IAASB şi cu organismele profesionale naționale;
3. Să participe la elaborarea de standarde de calitate în domeniul administrării afacerilor;
4. Să garanteze integritatea, competența şi transparența profesiei contabile;
5. Să asigure eficiența propriei funcționări ca organism independent de normalizare.

La rândul său, ASB a conceput o strategie de convergență a reglementărilor britanice cu standardele internaționale de contabilitate, strategie care a fost dezbătută în şedința din 19 ianuarie 2006[133]. ASB a ajuns la concluzia că „nu există nicio rațiune pentru care să se mențină diferențele dintre reglementările naționale şi cele internaționale (IFRS), cu excepția situațiilor în care standardele britanice trebuie în mod excepțional să se abată de la IFRS din motive juridice sau de raportul cost-beneficii".

Convergența a fost gândită pe faze, cu întindere pe 3-4 ani. Atingerea acestui obiectiv presupune: (i) armonizarea standardelor naționale cu IFRS, prin elaborarea de standarde noi bazate pe cele internaționale; (ii) elaborarea standardelor trebuie să țină seama de entitățile cărora se adresează şi de echilibrul costuri-beneficii de la nivelul utilizatorilor; (iii) abordarea pe faze presupune aplicarea unui anumit număr de standarde în fiecare an, pe o perioadă estimată de 3-4 ani.

IASB propune în prezent două nivele de abordare a normalizării contabile, şi anume un nivel al societăților mari (cotate), care vor aplica IFRS în extenso şi un nivel al firmelor mici şi mijlocii (necotate), care vor aplica un set de standarde specifice. Criteriile de delimitare a celor două nivele sunt cifra de afaceri şi numărul de angajați.

Procesul de convergență se izbeşte, însă, de piedici serioase, cum ar fi:

---

[133] www.frc.org.uk, *ASB Convergence Strategy*, ASB Public meeting 19 ian 2006

Scanned with OKEN Scanner

• standardele pentru întreprinderile mici şi mijlocii reprezintă deocamdată doar un proiect pentru IASB, nedemarat încă, prin urmare clasificarea utilizatorilor pe două nivele rămâne fără substanţă;

• este pusă la îndoială relevanţa aplicării IFRS pentru companiile necotate;

• criteriile de mărime nu sunt în mod necesar şi cele mai relevante;

• elaborarea standardelor având la bază IFRS trebuie să ţină seama de modificările pe care IFRS le suportă în acest timp (2006-2009).

În aceste condiţii se pune problema armonizării cu standardele internaţionale în două variante, fără a se preciza care dintre ele ar fi mai de dorit, şi anume: convergenţa pe faze, despre care am vorbit anterior, respectiv un „big-bang" normalizator care să impună standardele internaţionale sau standardele naţionale elaborate pe baza IFRS într-o singură etapă. Aplicarea oricărei variante are argumente pro şi contra, ASB deschizând o dezbatere în acest sens.

8. Sistemul contabil american – U.S. G.A.A.P.

Pentru a oferi o prezentare şi o analiză rezonabilă a contabilităţii americane şi a sistemului lor de raportare financiară ar fi nevoie de un volum separat. Pentru a cuprinde într-un subcapitol esenţa sistemului contabil care a făcut să curgă atâta cerneală este nevoie de discernământ. Ne vom opri asupra informaţiilor semnificative, asupra acelor aspecte care încă stârnesc controverse şi vom încerca să identificăm diferenţele semnificative faţă de alte ţări.

Statele Unite ale Americii reprezintă o federaţie formată din 50 de alte state, fiecare cu propriile sale organisme de reglementare a activităţilor economice şi a obligaţiilor fiscale, cu puteri extinse în interiorul graniţelor teritoriale. Până şi dreptul de a profesa ca şi contabil autorizat se câştigă în funcţie de legislaţia fiecărui stat federativ, fără a fi condiţionat de apartenenţa la organismul profesional naţional, AICPA[134].

În SUA, cercetarea contabilă îmbracă două expresii: pe de o parte, ea este **normativă,** căutând să uniformizeze practicile; pe de altă parte, ea este **pozitivistă,** pentru că încearcă să explice, prin forţa cercetării de tip empiric, de ce contabilitatea este ceea ce este, de ce contabilii fac ceea ce fac şi care sunt efectele acestor fenomene asupra oamenilor şi asupra resurselor[135].

---

[134] Nobes C., Parker R., *Comparative International Accounting*, 8th Edition, Prentice Hall, 2004, London, pp. 174 - 202

[135] Feleagă N, *Sisteme contabile comparate. Contabilităţile anglo-saxone*, vol I, Editura Economică, Bucureşti 1999, pp. 149-233

Scanned with OKEN Scanner

8.1. Surse de drept

Sursele dreptului contabil american sunt Comisia de valori mobiliare (US SEC – Securities and Exchange Commission), Legea federală privind impozitarea veniturilor (Internal Revenue Code), Consiliul pentru standarde de contabilitate financiară (FASB - Financial Accounting Standards Board), Consiliul pentru standarde de contabilitate publică (GASB - Governmental Accounting Standards Board) şi Institutul american al contabililor autorizaţi (AICPA – American Institute of Certified Public Accountants).

Pentru a înţelege procesul de normalizare din SUA trebuie să analizăm activitatea desfăşurată de Comisia de valori mobiliare (US SEC – Securities and Exchange Commission), organism de reglementare la nivel federal numit de Congresul SUA în 1934.

Prăbuşirea pieţei financiare din 1929 a condus în mod inevitabil la pierderea credibilităţii şi, implicit, a încrederii investitorilor în bursele americane. Analiza cauzelor crahului financiar au relevat o informare incompletă şi nelizibilă a investitorilor; utilizarea mai multor metode contabile diferite în întocmirea situaţiilor financiare; fiecare stat îşi impunea propriile reguli privind informarea financiară; la nivel federal nu exista un sistem de reglementare a fluxului de informaţii către investitori.

SEC a fost desemnată să administreze o serie de reglementări federale în domeniu (Securities Act din 1933, Securities Exchange Act din 1934 etc.). Aceste documente aveau menirea de a completa sau de a înlocui normele din fiecare stat, aplicându-se companiilor cotate la bursă sau pe alte pieţe financiare alternative (cca. 12,000).

SEC este o agenţie guvernamentală independentă, care nu se plasează sub influenţa directă a Casei Albe sau a Congresului. Totuşi, membrii consiliului de administraţie sunt numiţi de preşedintele SUA şi confirmaţi de senat. Mai mult, Congresul SUA supervizează activitatea SEC şi îi controlează bugetul.

Deşi dispune de autoritate legală în sfera elaborării de standarde de contabilitate şi raportare financiară, SEC preferă să delege sectorului privat responsabilitatea conceperii principiilor contabile general admise (US GAAP): „principiile, standardele şi practicile promulgate de FASB vor fi considerate de SEC drept bază legală, iar pe cele contrare prevederilor FASB – fără bază legală”[136].

Colaborarea cu FASB nu presupune că SEC a renunţat la autoritatea sa. Comisia poate interveni ori de câte ori consideră că organismul privat de normalizare se mişcă prea încet sau într-o direcţie nedorită, acţionând în sensul impunerii propriilor exigenţe, întârzierii sau chiar anulării unei dispoziţii a FASB.

---

[136] Accounting Series Release nr. 150

Scanned with OKEN Scanner

Presiunea SEC asupra celorlalte organisme de normalizare s-a făcut resimțită deseori, ca efect al calității sale de organism supervizor.

Exigențele SEC privind raportarea financiară sunt cuprinse în formularele „Regulation S-X: Forma şi conținutul situațiilor financiare" şi „Regulation S-K: Reguli de prezentare completă". SEC publică şi alte serii de documente, cum ar fi „Financial Reporting Releases" (care reflectă poziția comisiei în probleme de contabilitate, audit şi raportare financiară) şi „Staff Accounting Bulletins" (puncte de vedere şi interpretări administrative în probleme de contabilitate)[137].

Politica SEC are menirea de a proteja investitorii individuali (prin informare completă în vederea luării de decizii de investire) şi de a asigura integritatea sistemului de tranzacționare bursier.

Legea federală privind impozitarea veniturilor datează încă din 1913 şi a fost revizuită, amendată şi updatată de nenumărate ori. În prezent ea poartă numele de Internal Revenue Code (1986), document legal de mare amploare (aprox. 2800 de pagini). Internal Revenue Service (IRS) este o ramură a Departamentului de trezorerie responsabilă cu interpretarea şi aplicarea reglementărilor fiscale. IRS emite reguli, proceduri şi alte interpretări ale Codului, care să îl ajute la îndeplinirea sarcinilor sale administrative, dar o altă sursă de drept la fel de importantă o reprezintă deciziile juridice (court decisions).

În SUA, ca şi în alte țări anglo-saxone, contabilitatea financiară este separată de fiscalitate. Multe dintre regulile de determinare a rezultatului sunt similare, iar calculul rezultatului impozabil pleacă de la rezultatul financiar. Majoritatea diferențelor dintre rezultatul fiscal şi cel contabil au ca sursă metodele de depreciere folosite sau recunoscute.

8.2. Organisme normalizatoare în SUA - F.A.S.B

Pe linia normalizării contabilității financiare funcționează FASB, organism privat, înființat în 1973, însărcinat cu elaborarea principiilor contabile general admise în SUA. El a succedat organismelor Committee on Accounting Procedure (1938-1959) şi Accounting Principles Board (1959-1973).

SEC a încredințat, încă de la crearea sa în anii 1930, sectorului privat stabilirea normelor contabile. Drept răspuns, profesia contabilă a creat Committee on Accounting Procedure (CAP), constituit din 28 de profesioniști, universitari, numiți de American Institute of Certified Public Accountants (AICPA). CAP a publicat 51 de Accounting Research Bulletins (ARB), care se referă mai degrabă la probleme tehnice specifice decât la principii generale:

---

[137] Walton P., Haller A., Raffournier B., *International Accounting*, 2nd edition, Thompson, London, 2003, pp.66-81

Scanned with OKEN Scanner

• costul istoric recunoscut drept bază de evaluare folosit în contabilitate;

• contabilizarea veniturilor în momentul vânzării, care devine principiu de bază în materie de recunoaştere a acestora;

• înregistrarea cheltuielilor în acelaşi exerciţiu ca şi veniturile faţă de care sunt ataşate sau corelate.

CAP a solicitat o mai mare implicare a sectorului privat în normalizarea contabilă.

În 1959, CAP a fost înlocuit cu Accounting Principles Board (APB). Comparativ cu CAP, acest organism avea o reprezentare mai largă. Membrii săi, între 18 şi 21, proveneau din profesia contabilă, dar şi din industrie, comunitatea financiară, universităţi şi guvern. APB a publicat 31 de Opinions şi 4 Statements. Primele constituie norme, fiind obligatorii, în timp ce secundele reprezintă recomandări.

În timp s-au formulat o serie de nemulţumiri la adresa APB (lipsa de fundamentare teoretică a deciziilor sale şi limitarea lor la probleme particulare; întreţinerea de legături prea strânse cu AICPA; incapacitatea de a rezolva eficient numărul mare de probleme apărute, etc.), la care AICPA a răspuns, în 1971, prin crearea unui grup de lucru pentru elaborarea principiilor contabile, cunoscut sub denumirea de ***Wheat Committee***. Acest comitet recomanda dizolvarea APB şi înlocuirea sa cu un organism autonom (Board), era compus din 7 membri remuneraţi şi responsabili de elaborarea normelor contabile. AICPA a acceptat aceste recomandări şi în iulie *1973*, FASB a devenit operaţional.

Activităţile FASB sunt supravegheate de Financial Accounting Foundation (FAF), ai căror administratori provin din 8 organizaţii diferite, şi anume: American Accounting Association (AAA), American Institute of Certified Public Accountants (AICPA), CFA Institute, Financial Executives International, Government Finance Officers Association, Institute of Management Accountants (IMA), National Association of State Auditors, Controllers and Treasurers, Securities Industry Association[138].

FAF are atribuţia administrării şi finanţării FASB şi GASB, inclusiv a membrilor consiliilor consultative ale acestora.

Financial Accounting Standards Advisory Council (FASAC) a fost format odată cu FASB, în 1973, şi reprezintă producătorii, revizorii şi utilizatorii de informaţii financiar-contabile. FASAC consiliază FASB în abordarea problemelor cuprinse pe ordinea de zi, în stabilirea priorităţii proiectelor, sau în anumite chestiuni procedurale. Organismul este condus de un consiliu format din 16 membri, oameni recunoscuţi în diferite domenii, precum afaceri, contabilitate, finanţe, sectorul public, universitari.

---

[138] www.fasb.org, *Financial Accounting Foundation*, 2006

Scanned with OKEN Scanner

Rolul FASAC nu este de a cădea de acord sau de a vota problemele discutate la întâlniri. Membrii consiliului consultativ sunt obligați să ia poziție în mod public în fața FASB vizavi de diverse chestiuni în discuție, dar să susțină, în același timp, organismul normalizator în procesul de elaborare de standarde. FASAC creează un forum pentru comunicare în două sensuri, atât de la fiecare membru către FASB, cât și între membri.

Emerging Issues Task Force (EITF) a fost fondat în 1984 și are drept misiune asistarea FASB în procesul îmbunătățirii raportării financiare, prin identificarea, dezbaterea și soluționarea problemelor de contabilitate financiară, în cadrul legal deja existent.

Înființarea EITF a avut ca scop stabilirea unei orientări în cadrul legal în vigoare, care să conducă la reducerea diversității în practică. În acest mod se ia de pe umerii FASB responsabilitatea referirii la spețe de interes restrâns sau la alte probleme care pot fi analizate și rezolvate în termenii principiilor general admise. Structura EITF include persoane a căror poziție le permite să conștientizeze punctele de divergență înainte ca ele să se generalizeze și să genereze practici diferite.

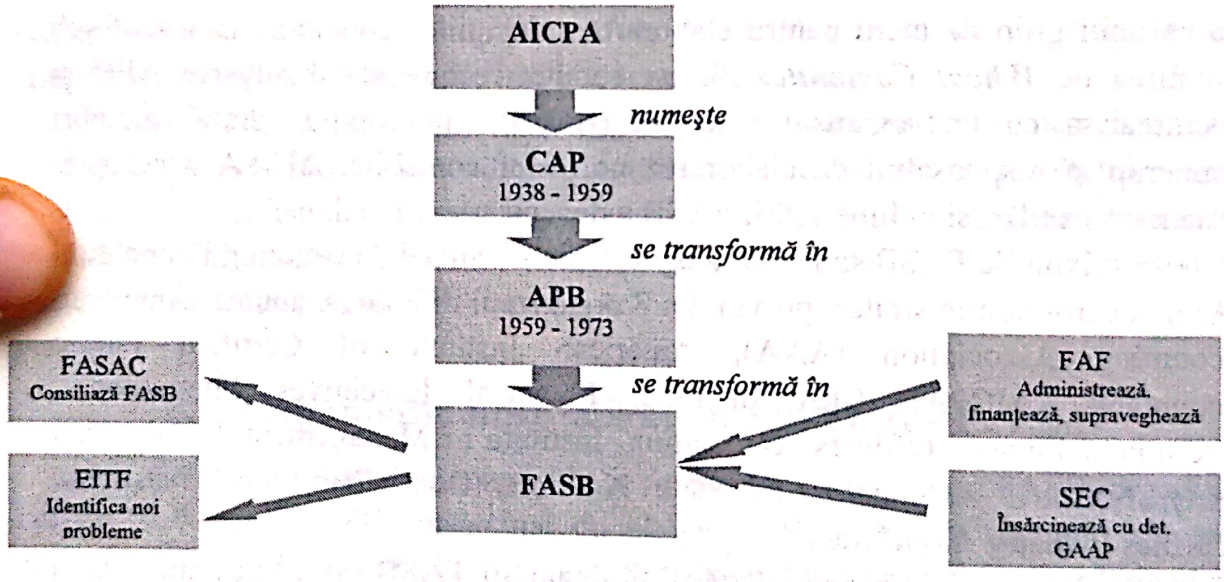

Fig. 8.1. Originile și structura FASB

Câteva diferențe fundamentale între APB și FASB permit acesteia din urmă să fie mai eficientă. Avem în vedere[139]:

• dimensiune mai redusă: FASB numără 7 membri, în timp ce APB avea 18 membri;

[139] Walton P., Haller A., Raffournier B., *International Accounting*, 2nd edition, Ed. Thompson, London, 2003, pp.66-81

Scanned with OKEN Scanner

• gradul de implicare a membrilor: membrii FASB sunt bine plătiți și sunt angajați full-time pentru un mandat de 5 ani, reînnoibil. Membrii APB erau voluntari care lucrau part-time, în paralel cu activitatea desfășurată la propriile firme sau instituții;

• independență financiară și o mai mare autonomie. FASB este finanțată de mai multe organizații, dar nici una dintre acestea nu contribuie la buget în proporții semnificative. Ea nu dă socoteală decât FAF. APB nu avea finanțare proprie și în fapt era doar un comitet al AICPA;

• nivelul de reprezentare: membrii FASB nu trebuie să fie experți contabili, în timp ce pentru APB exista obligația apartenenței la AICPA. FASB este asistat de o echipă de aproape patruzeci de profesioniști, în afara personalului administrativ. Ea beneficiază și de consilierea FASAC și EITF.

SEC a încredințat FASB sarcina de a determina principiile contabile general admise (GAAP), continuând să exercite asupra acestuia o strânsă supraveghere. FASB trebuie să rămână total independent. Elaborarea de noi norme presupune de cele mai multe ori acceptarea unor compromisuri. Publicitatea procesului oferă siguranța că FASB nu ține seama de consecințele economice ale deciziilor sale.

FASB emite două categorii de texte:

• Enunțuri ale conceptelor de contabilitate financiară (Statements of financial accounting concepts: SFAC), care prezintă conceptele fundamentale pe care se bazează normele de întocmire și de prezentare a conturilor, dar care nu constituie GAAP;

• Enunțuri ale standardelor de contabilitate financiară (Statements of Financial Accounting Standards: SFAS sau FASs), care definesc regulile contabile aplicabile întocmirii și prezentării situațiilor financiare și care sunt considerate GAAP.

FASB este „autorul" unui cadru conceptual și al unui număr de aproximativ 150 de norme sau dispoziții referitoare la contabilitatea financiară (SFAS). De asemenea, el a publicat numeroase „interpretări" care completează și comentează SFAS.

Volumul și natura restrictivă a SFAS se explică prin caracterul litigios al societății americane, precum și prin intensitatea concurenței între societățile de audit. În caz de litigii, auditorii își vor fundamenta apărarea pe anumite dispoziții exprese ale GAAP. Competiția între revizori permite întreprinderilor să facă "opinion shopping". În această idee, se pretinde auditorilor să fie mai elastici față de unele tratamente contabile. Regulile mai detaliate atenuează responsabilitatea auditorilor, oferind o bază obiectivă aprecierilor lor. Se presupune că situațiile financiare descriu onest starea financiară a societății și rezultatele conform

Scanned with OKEN Scanner

principiilor contabile general admise (GAAP). Conformitatea cu GAAP este criteriul cheie care asigură onestitatea reprezentării.

FASB a devenit sursa şi autoritatea principală de doctrină contabilă în Statele Unite. El se bucură de o recunoaştere deplină din partea SEC: „principiile, normele şi modalităţile practice de aplicare, promulgate de FASB în dispoziţiile şi interpretările sale, vor fi considerate de Comisia de valori mobiliare ca dispunând de un suport autorizat suficient, iar textele care vor fi contrare celor emise de FASB vor fi considerate că nu dispun de acelaşi suport".

Remarcăm că „buletinele de cercetare" (ARBs) ale CAP şi „Opiniile" APB rămân în vigoare (ele sunt, de asemenea, GAAP) până când sunt îmbunătăţite sau înlocuite de FASB.

Ierarhia US GAAP este un concept care pune în evidenţă sursa unică de fundamentare a principiilor. Dincolo de unicitatea sursei, schema de mai jos este construită în funcţie de autoritatea crescătoare a textelor: textele care implică cea mai puţină autoritate sunt plasate în partea de sus, iar cele care implică cea mai mare autoritate, în partea de jos. Dacă există o contradicţie între texte, cel ce are cea mai mare autoritate, conform schemei anterioare, este cel care se impune celorlalte texte.

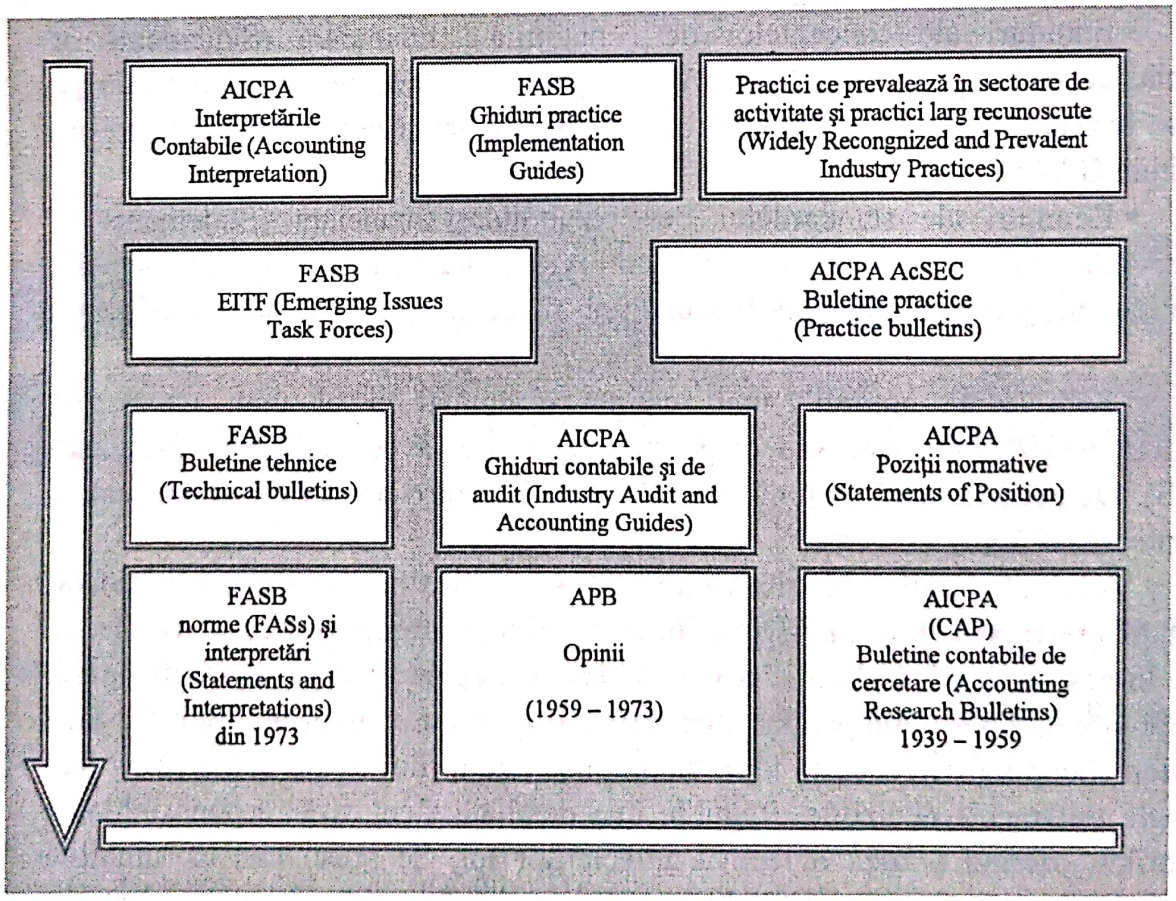

Fig. 8.2. Nivelurile US GAAP

Scanned with OKEN Scanner

Dincolo de valoarea lor, principiile contabile general admise sunt dificil de înțeles, deoarece ele emană dintr-o multitudine de surse.

8.3. Profesia contabilă în SUA

Până la înființarea FASB în 1973, organismul care a asigurat elaborarea și aplicarea standardelor de contabilitate în sectorul privat a fost Institutul american al experților contabili (American Institute of Certified Public Accountants – AICPA). AICPA a funcționat în perioada 1938-1959 prin intermediul CAP (Committee on Accounting Procedure), care s-a transformat în APB (Accounting Principles Board), în intervalul 1959 – 1973.

După înființarea FASB, AICPA a pus bazele Accounting Standards Executive Committee (AcSEC), care să se ocupe de problemele de raportare financiară. Pe lângă calitatea sa de for consultativ, AcSEC acționează și ca un ghid pentru membrii organizației profesionale în spețe de raportare sau de contabilitate neacoperite de standardele în vigoare.

Principala responsabilitate a AICPA o reprezintă supravegherea activității de auditare a situațiilor financiare desfășurată de contabilii autorizați. Auditul este reglementat de zece standarde general admise (GAAS – General Accepted Auditing Standards), care vizează: calitățile personale obligatorii ale auditorilor (competența și independența); performanța activității de audit; conținutul raportului de audit.

Cadrul conceptual care se circumscrie auditului financiar este format din *GAASs (General Accepted Auditing Standards) și SASs (Statements on Auditing Standards)*, ultimele fiind emise de *Auditing Standard Board (ASB)*, care funcționează pe lângă AICPA.

Prerogativele AICPA se extind și asupra elaborării *Codului deontologic (Code of Profesional Ethics)*. Principalele misiuni îndeplinite de organismul profesional pot fi astfel sintetizate[140]:

- *reprezentare:* protejează și promovează interesele profesioniștilor contabili în relația lor cu guvernul, cu organismele normalizatoare sau alte organisme;
- *certificare / autorizare:* urmărește atingerea nivelului maxim posibil de calificare, certifică și autorizează activitatea CPA;
- *comunicare:* promovează încrederea în integritatea, obiectivitatea, competența și profesionalismul membrilor săi, monitorizează nevoile și punctele de vedere formulate de aceștia;

---

[140] www.aicpa.org, *AICPA Mission Statement. The Fundamental Purpose of the AICPA, 2005*

Scanned with OKEN Scanner

• *recrutare şi pregătire profesională:* încurajează indivizii cu înaltă pregătire profesională să devină CPA şi susţine derularea unor programe academice de anvergură;

• *standarde profesionale:* emite standarde profesionale; susţine pregătirea profesională continuă; monitorizează performanţele CPA.

AcSEC reprezintă unul din comitetele tehnice ale Institutului pentru raportare financiară, autorizat să reglementeze acest domeniu şi să anuleze prevederile contrare emise de alte comitete. Misiunea sa este de a stabili politica privind raportarea financiară şi de a reprezenta AICPA în aceste probleme.

AcSEC are autoritatea de a îmbunătăţi forma şi conţinutul normelor emise de FASB şi de alte organisme (precum IASB – International Accounting Standards Board, GASB – Governmental Accounting Standards Board, FASAB – Federal Accounting Standards Advisory Board); de a identifica, în colaborare cu celelalte comitete ale institutului, problemele în soluţionarea cărora FASB sau alte organisme au nevoie de sprijin; să asigure o orientare în speţe de raportare financiară pe care normalizatorii autorizaţi fie nu le-au abordat până acum, fie sunt planificate la un termen considerat nesatisfăcător.

De asemenea, intră în responsabilitatea AcSEC formularea de comentarii şi propuneri pe teme de raportare financiară, la invitaţia altor organisme, precum SEC, FASB, GASB, IASB, FASAB etc.

Intrarea în vigoare a ***Legii Sarbanes–Oxley***[141] în 2002 a generat înăsprirea obligaţiilor de raportare a companiilor cotate şi a reglementărilor privind profesia de auditor. Promulgarea acestei legi s-a datorat numeroaselor scandaluri financiare (ca Enron sau WorldCom). Legea limitează serviciile financiare pe care o firmă de audit le poate oferi clienţilor săi şi interzice auditorilor să ofere alte servicii nespecifice (de tipul consultanţei financiare) firmelor pe care le auditează.

Una dintre consecinţele cele mai importante a constat în crearea **PCAOB**, o organizaţie non-profit supravegheată de SEC, care a luat de pe umerii AICPA responsabilităţile privind elaborarea codului de etica profesională şi supravegherea auditorilor. Dintre atribuţiile PCAOB menţionăm[142]:

• elaborarea de standarde în domeniul auditului, controlului calităţii, eticii, independenţei profesiei şi în orice alt domeniu ce poate influenţa întocmirea rapoartelor de audit la companiile cotate;

• supravegherea auditului la companiile de interes public (public companies) care fac obiectul legii bursei;

• să verifice firmele de contabilitate înregistrate;

---

[141] Choi F, Meek G., *International Accounting*, 5th Edition, Pearson - Prentice Hall, New Jersey, 2005, pp.93-107

[142] Dauber N., Quereshi A.A., Levine M., Siegel J., *2006 Auditing Standards (Including the Standards of the PCAOB),* Editura Thompson, SUA 2005, P.3-39

Scanned with OKEN Scanner

• să desfăşoare proceduri de investigare şi sancţionare disciplinară în cadrul profesiei.

Situaţiile financiare trebuie să prezinte fidel („fairly") poziţia financiară a companiei şi rezultatele, în conformitate cu principiile contabile general admise. Conformitatea cu US GAAP reprezintă testul „fidelităţii" conturilor. În SUA nu există abateri de la principii în scopul obţinerii unei mai bune prezentări a realităţii, aşa cum permit reglementările britanice.

8.4. Cadrul contabil general

În SUA, ca de altfel în toate ţările cu sisteme contabile evoluate, contabilitatea şi elaborarea situaţiilor financiare ale întreprinderilor se bazează pe câteva principii contabile considerate fundamentale. Principiile contabile general admise constituie un ansamblu de obligaţii legale apărute de-a lungul timpului[143].

În 1970, AICPA a publicat studiul Basic Concepts and Accounting Principles Underlying Financial Statements of Business Enterprises (Concepte de bază şi principii contabile care fundamentează situaţiile financiare ale societăţilor comerciale). Acest studiu a marcat începutul unui demers global care urmărea să armonizeze practicile cu teoriile contabile. El nu a fost acceptat niciodată drept bază pentru elaborarea noilor norme. După numeroasele eşecuri ale profesiei contabile, FASB a fost pus în poziţia de a dezvolta un nou cadru conceptual.

În 1978, FASB a publicat un document denumit ***Enunţ al conceptelor de contabilitate financiară*** *(Statement of Financial Accounting Concepts: SFAC),* document în introducerea căruia sunt prezentate obiectivele, ipotezele şi caracteristicile calitative ale situaţiilor financiare.

SFAC are mai multe părţi, fiecare conţinând o serie de informaţii bine definite, astfel:

• SFAC 1 Obiectivele comunicării financiare publicate de întreprinderi (Objectives of Financial Reporting by Business Enterprises);

• SFAC 2 Caracteristicile calitative ale informaţiilor (Qualitative Characteristics of Accounting Information;

• SFAC 5 Principiile fundamentale de recunoaştere şi de măsurare în situaţiile financiare ale întreprinderii (Recognition and Measurement în Financial Statements);

• SFAC 6 Elementele situaţiilor financiare (Elements of Financial Statements);

---

[143] Tabără N. ş.a., *Cadrul conceptual şi principiile general acceptate ale contabilităţii*, Rev. Finanţe, Credit, Contabilitate nr. 10 / 1993

Scanned with OKEN Scanner

• SFAC 7 Utilizarea fluxurilor de trezorerie şi a valorii actuale în evaluare (Using Cash Flow Information and Present Value în Accounting Measurements).

Obiectivele situațiilor financiare

Obiectivele situațiilor financiare enunțate de SFAC 1 au fost considerate în contextul american drept concepte generale. În timp ce, tradițional, contabilitatea este un mijloc cu ajutorul căruia conducerea raportează proprietarilor prin intermediul informațiilor agregate în conturi, FASB pune înainte de toate rolul *contabilității de asistare în luarea deciziilor economice.* În această abordare contabilitatea financiară are ca obiectiv principal obținerea de informații care să permită funcționarea eficientă a piețelor de capital şi alocarea optimă a resurselor.

Esențial este să se urmărească protejarea investitorilor, primii şi cei mai importanți utilizatori ai informațiilor financiare de pe piețele americane. Conform SFAC 1, situațiile financiare au următoarele obiective:

1. furnizarea de informații utile investitorilor, creanțierilor, altor utilizatori actuali şi potențiali, care să permită luarea unor decizii raționale în materie de investiții, credite şi alte decizii similare;

2. furnizarea de informații care să ajute utilizatorii actuali şi potențiali să evalueze suma, scadența şi incertitudinea viitoarelor fluxuri nete de trezorerie ale întreprinderii respective;

3. oferirea de informații referitoare la sursele economice ale întreprinderii şi la angajamentele luate în contrapartida acestor resurse.

Aceste obiective îşi au baza în faptul că informația contabilă nu este destinată să fie utilizată direct în evaluarea întreprinderilor, ci să ajute pe cei care doresc să facă astfel de evaluări.

Ipotezele contabilității financiare

SFAC 5 „Recognition and Measuremement în Financial Statements of Business Entreprises" a definit patru ipoteze care stau la baza contabilității financiare şi care sunt conținute de criteriile de recunoaştere şi evaluare:

• *entitatea contabilă* – presupune că activitățile întreprinderii pot fi separate de cele ale proprietarului sau de alte întreprinderi. Se stabileşte, astfel, o unitate (entitate) contabilă şi, deci, limitele în care se înscrie informarea contabilă;

• *continuitatea exploatării* – întreprinderea îşi va continua activitatea într-un viitor previzibil şi suficient de îndepărtat pentru a duce la bun sfârşit proiectele existente. În caz contrar, datele de bază şi metodele de evaluare a diferitelor posturi de activ şi de pasiv se schimbă radical, deoarece întreprinderea se regăseşte într-o situație de lichidare.;

• *periodicitatea/ separarea exercițiilor* – viața întreprinderii poate fi împărțită în perioade, în scopul întocmirii conturilor şi informării financiare;

Scanned with OKEN Scanner

• *nominalismul monetar* – moneda este unitatea comună care permite măsurarea şi compararea activităţii economice a unei organizaţii. În SUA moneda se presupune a fi stabilă.

Caracteristicile calitative ale situaţiilor financiare

SFAC 2 „Qualitative Characteristics of Accounting Information" stabileşte o anumită ierarhie între caracteristicile calitative ale informaţiei contabile, bazată *utilitatea acestora pentru luarea deciziilor.* Acest obiectiv este asigurat prin respectarea unor caracteristici şi anume:

1. pertinenţa (relevance) presupune că informaţia poate determina în permanenţă o modificare a deciziei. Astfel, dacă o informaţie sporeşte capacitatea decidentului de a prevedea, ea are *valoare predictivă (predictive value).* Dacă însă ea confirmă o previziune anterioară, ea are *valoare confirmativă (feed-back value).*

O informaţie îşi pierde pertinenţa dacă este sosită cu întârziere. Aici apare o altă caracteristică a informaţiei, dar de mai mică importanţă, şi anume *oportunitatea (timeliness),* care se traduce prin faptul că informaţia este disponibilă atunci când este necesară.

2. fiabilitatea (reliability) garantează utilizatorilor că pot avea încredere în informaţia contabilă. Informaţiile fiabile presupun pertinenţă şi claritate în informare.

Fiabilitatea este asigurată printr-un alt şir de calităţi care trebuie satisfăcute de situaţiile financiare şi anume:

• *fidelitatea (representational faithfulness)* – cifrele trebuie să reflecte ceea ce se petrece în mod real;

• *verificabilitatea (verificabilility)* – presupune controlul realităţii informaţiei;

• *neutralitatea (neutrality)* – pretinde ca informaţia contabilă să ajungă la un rezultat, la un anumit comportament predeterminat.

3. caracteristicile secundare menţionate de SFAC 2 sunt: comparabilitatea (comparability) şi pertinenţa (consistency[144]);

4. importanţa relativă sau pragul de semnificaţie (materiality) .

Prin dezvoltarea cadrului conceptual, FASB a vrut mai întâi să consolideze poziţia sa de normalizator şi să întărească independenţa profesiei. În acest fel, cadrul conceptual american a fost şi este definit în continuare prin trei elemente: *prioritatea* pe care o acordă aspectului economic al informaţiei contabile; *importanţa pe care o acordă investitorului,* în calitate de utilizator al acestei informaţii; *importanţa acordată informaţiei previzionale.*

---

[144] Colasse B., *Comptabilité générale (IAS/IFRS et Enron),* 9éme édition, Economica, Paris, 2005, p.206, 456, 459

Scanned with OKEN Scanner

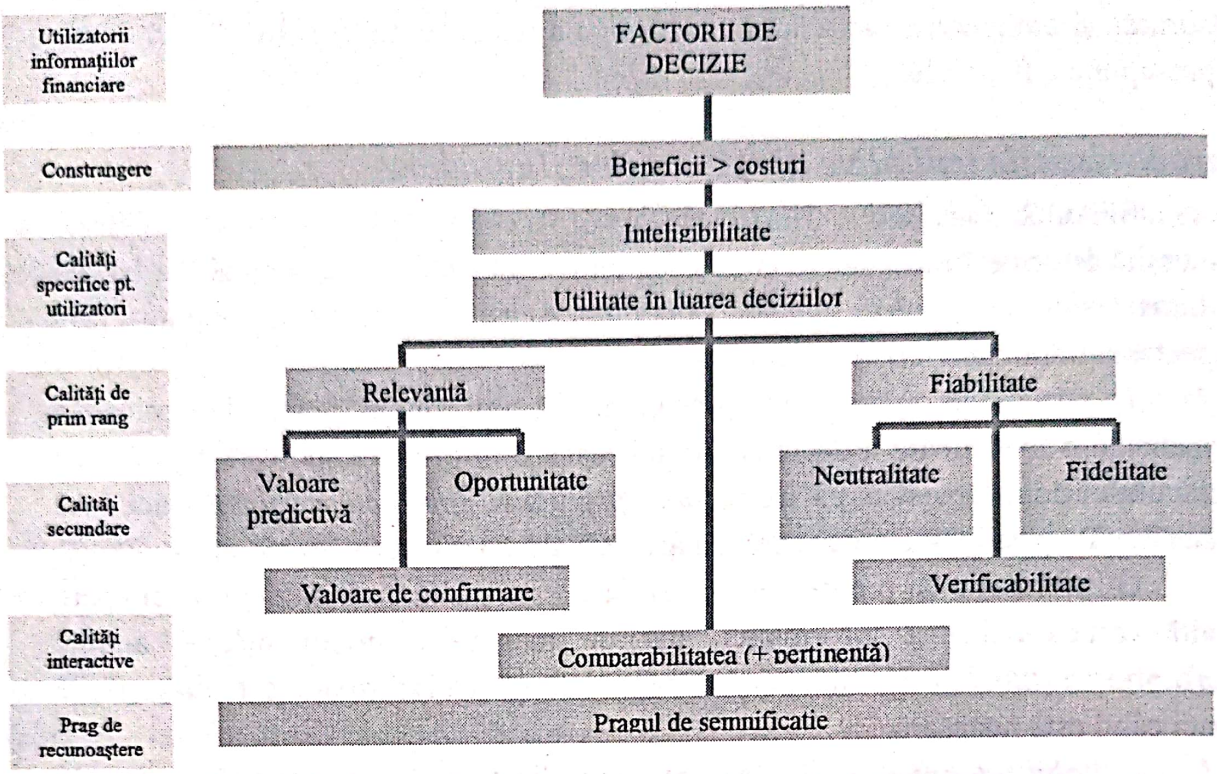

Fig. 8.3. Ierarhia caracteristicilor calitative ale informațiilor financiare[145]

De-a lungul timpului au fost formulate şi câteva ***puncte slabe*** ale cadrului american[146]:

1. definițiile au rămas prea generale, prea abstracte, lăsând impresia că se pierd din vedere aspectele semnificative;
2. diferitele recomandări comportă ambiguități şi contradicții;
3. normele FASB, emise după publicarea recomandărilor conceptuale, nu ţin seama, în mod necesar, de cadrul conceptual;
4. cadrul conceptual american este puțin novator, el nu reprezintă decât substratul teoretic al practicilor de moment.

FASB a reacționat la aceste critici cu următoarele ***argumente***:

1. abundența de principii deja în vigoare;
2. necesitatea raționalizării şi uniformizării conținutului informației financiare, în interesul utilizatorilor;
3. principiile contabile nu pot fi cu adevărat definitive, decât în măsura în care obiectivele lor sunt precizate printr-un ghid de referință;

---

[145] Walton P., Haller A., Raffournier B., *International Accounting*, 2nd edition, Ed. Thompson, London, 2003, p.74

[146] Prelucrare după Feleagă N, *Sisteme contabile comparate. Contabilitățile anglo-saxone*, vol I, Editura Economică, Bucureşti 1999

Scanned with OKEN Scanner

4. posibilitatea de a rezolva probleme contabile punctuale, prin referință la un cadru general, astfel încât să se evite interpretări prea divergente între ele.

Dincolo de aceste slăbiciuni, cadrul conceptual american rămâne un document ce are meritul de a fi în acord remarcabil cu mediul economic şi financiar al Statelor Unite şi de a furniza fundamente teoretice.

8.5. Reguli de prezentare a situațiilor financiare

Conținutul minim al situațiilor financiare (*basic financial statements)*, care trebuie prezentate indiferent dacă sunt furnizate şi alte informații, a fost definit de profesia contabilă şi cuprinde :

1. Bilanț (balance sheet) ;
2. Cont de rezultate (*statement of income) ;*
3. Situația mişcărilor în contul de rezerve şi rezultat reportat (*statement of changes în retained earnings) ;*
4. Situația fluxurilor de trezorerie (statement of changes în financial position) ;
5. Situația variației capitalurilor proprii (*changes of stockholders'equity);*
6. Note asupra metodelor contabile practicate şi alte note informative apreciate ca fiind necesare unei prezentări sincere şi complete, conform principiului sincerității şi regularității conturilor şi situațiilor financiare – *fair presentation (notes of financial statements);*
7. Informații dobândite prin FASB nr. 33 (1979), în privința incidenței *inflației* asupra situațiilor financiare convenționale.

Regulile emise de SEC (Secutities and Exchange Comission) precizează că situațiile şi informațiile ce trebuie furnizate Adunării Generale, pe lângă situațiile financiare propriu-zise, sunt următoarele:

1. Raportul de gestiune (Report of Management);
2. Situații financiare cu menționarea indicatorilor pentru anul precedent, însoțite de un Raport al auditorilor (Report of the Auditors);
3. Rezumatul operațiunilor efectuate în ultimii cinci ani;
4. Comentarii ale conducerii asupra acestui rezumat;
5. Tabloul de bord trimestrial care relevă pentru ultimele doua exerciții anumite elemente privind cifra de afaceri, beneficiile, beneficiul pe acțiune, dividendele, cursul acțiunilor;
6. Scurta descriere a activității;
7. Analiza explorării pe linie de venituri pe cinci exerciții;
8. Identitatea administratorilor (directors) şi principalilor responsabili;
9. Relevarea cursurilor de bursa ale titlurilor şi dividendelor vărsate pe ultimele două exerciții.

Scanned with OKEN Scanner

Rapoartele financiare reprezintă cel mai important mijloc prin care informaţia contabilă este comunicată factorilor de decizie. Pentru factori de decizie din afara întreprinderii, situaţiile financiare, care sunt de obicei auditate de contabilii independenţi, reprezintă deseori unica sursă de informaţii disponibilă direct de la companie. Astfel, devine esenţială cunoaşterea obiectivelor şi conceptelor care stau la baza raportării financiare, ca şi formele şi metodele de evaluare a situaţiilor anuale147.

Corporaţiile americane publică rapoarte anuale cu scopul de a-şi distribui rapoartele şi de a comunica alte informaţii relevante pentru acţionari şi terţe persoane din afara întreprinderii. Datorită faptului că aceşti utilizatori nu au acces direct la evidenţele contabile, ei trebuie să se bazeze pe informaţiile conţinute în raportul anual. Pe lângă rapoartele financiare şi informaţiile suplimentare, managementul trebuie să-şi prezinte propriile metode, pentru a ajuta persoanele interesate să înţeleagă datele din rapoarte.

SFAC 3, înlocuit ulterior prin SFAC 6, defineşte o serie de 10 concepte contabile printre care clasicele active, pasive, capitaluri proprii, venituri şi cheltuieli, dar şi aporturile acţionarilor (investments by owners), distribuiri către acţionari (distributions to owners), câştiguri, pierderi şi rezultat global (comprehensive income). Definiţiile sunt asemănătoare celor date de IASB.

Bilanţul (balance sheet)

În cadrul situaţiilor financiare americane, bilanţul ocupă un loc important. Cu toate acestea el nu este standardizat.

În cadrul bilanţului american conturile sunt grupate pe categorii, în active (*assets),* datorii (*liabilities)* şi capitaluri proprii (*equity),* conform principiilor contabile general admise. Deoarece şi o companie foarte mică poate avea sute de conturi, doar enumerarea acestora pe categoriile foarte mari nu este relevantă pentru utilizatorul documentului de sinteză. Stabilirea unor subcategorii în cadrul categoriilor principale face rapoartele financiare mult mai utile din punct de vedere informaţional. Investitorii şi creditorii analizează şi evaluează relaţiile dintre subcategorii. Rapoartele financiare externe de uz general care sunt divizate în subcategorii utile sunt numite *rapoarte financiare sistematizate.*

Bilanţul se prezintă, în marea majoritate a cazurilor, sub forma orizontală, de *tabel sau cont,* activul la stânga şi pasivul la dreapta, conform ordinii de lichiditate inversă celei aplicate în Franţa sau România (activele şi pasivele circulante aflându-se în partea de sus a bilanţului). Această ordine evidenţiază un

---

147 Needles B.E., Anderson H.R., Caldwell J., *Principiile de bază ale contabilităţii,* Ediţia a cincea, Editura ARC, Chişinău, 2000, p. 317.

Scanned with OKEN Scanner

element al culturii americane : *înscrierea lichidităţilor şi datoriilor cu scadenţă imediată în prima linie.*

Prezentarea britanică (forma verticală schematizată, de listă şi informaţiile complementare în note) este foarte puţin utilizată. Similar contabilităţii din alte ţări (Franţa, România), valorile bilanţului figurează la costurile istorice şi nu la valori actuale.

Cu toate că se remarcă o relativă eterogenitate a bilanţului contabil în Statele Unite ale Americii, aceasta este totuşi temperată de uzanţe.

Bilanţul poate fi conceput în forma de cont sau în formă de listă (acesta din urmă este mai puţin utilizat). În plus, există şi o formă de bilanţ contabil care prezintă modul de calcul al fondului de rulment (***net working capital***) al întreprinderii. Acest indicator este un criteriu fiabil de apreciere a solvabilităţii întreprinderii, cu condiţia ca el sa fie determinat conform principiilor contabile general admise, conform relaţiei:

Fixed assets + Net working capital = Invested capital
(Active imobilizate + Fond de rulment = Capital permanent)

Variaţia bilanţului care scoate în evidenţă finanţarea activelor imobilizate din capitalurile permanente ale întreprinderii este prezentată în continuare:

CURRENT ASSETS (active circulante)
CURRENT LIABILITIES (datorii pe termen scurt)
NET WORKING CAPITAL (fond de rulment)
STATED CAPITAL (capital social)
RETAINED EARNINGS (rezerve)
LONG TERM LIABILITIES (datorii pe termen lung)
INVESTED CAPITAL (capital permanent)
FIXED ASSETS (imobilizări corporale)
INTANGIBLE ASSETS (imobilizări necorporale)
NET WORKING CAPITAL (fond de rulment)

Prezentarea posturilor în bilanţ trebuie să respecte o serie de reguli, stabilite prin APB Opinion no. 4. Acestea sunt: (i) prezentarea de informaţii comparative pe două sau mai multe exerciţii financiare; (ii) necompensarea datoriilor cu creanţele; (iii) să nu permită determinarea nivelului fondului de rulment (working capital).

Înainte de a analiza un bilanţ american e necesar a cunoaşte următoarele elemente[148]

[148] Nobes C., Parker R., *Comparative International Accounting*, 8th Edition, Prentice Hall, 2004, London, pp. 178-202

Scanned with OKEN Scanner

• bilanțul american este un bilanț financiar, ceea ce nu facilitează o analiză funcțională;

• este inutil de căutat postul „rezultat" în bilanț, acesta fiind prezentat după repartizare;

• activul bilanțului american comportă doua coloane (ultimele două exerciții) deoarece activele sunt prezentate la valori fără provizioane și amortismente. cu toate acestea, se constituie provizioane care sunt prezentate în anexe;

• bilanțul american poate părea concis și sintetic, totuși, informații suplimentare fac în general obiectul notelor anexe care, la rândul lor, fac parte integrantă din conturile anuale;

• prevalența conturilor consolidate asupra conturilor sociale ale societății mamă s-a impus de multă vreme peste atlantic. Nu sunt prezentate decât conturile consolidate cele mai reprezentative pentru situația grupului;

• în privința notației cifrelor, în situațiile americane virgula are locul punctului și invers.

Contul de profit și pierdere

Contul de profit și pierdere are mai multe denumiri, dintre care menționăm profit and loss account, income statement sau statement of earnings.

Fiind o situație financiară destinată utilizării externe, contul de rezultat presupune o prezentare mai condensată în Statele Unite decât în țările Europei continentale. În plus, nu există decât o singură formă verticală, de listă. Acest document trebuie să cuprindă o descriere a veniturilor și cheltuielilor care să permită identificarea cu claritate a diferitelor nivele ale rezultatului, până la rezultatul net al exercițiului.

Notele completează informațiile obligatoriu sau doar în funcție de situație. De astfel, contul de profit și pierdere include:

• rezultatul activităților neîntrerupte ale întreprinderii;

• elementele extraordinare;

• incidența modificărilor intervenite în principiile și metodele contabile aplicate.

Prin structura lui, sunt delimitate operațiile continue de activități necontinuate sau abandonate (discontinued operations). Acesta din urmă se referă în special la rezultatele extraordinare și efectul cumulat al schimbărilor de metoda.

În Statele Unite ale Americii, contul de profit și pierdere poate fi reprezentat într-o manieră simplă (single step) sau de o maniera mai evoluată (multiple step).

Scanned with OKEN Scanner

Contul de profit şi pierdere simplu pune în evidenţă un singur rezultat, fără să facă distribuţie între partea aferentă activităţii de exploatare şi cea din afară exploatării.

Un model de cont şi pierdere single step arată în felul următor. Acest model poate varia în funcţie de obiectul de activitate al unităţii luate în calcul.

Contul de profit şi pierdere evoluat distinge rezultatul curent (rezultatul din exploatare) de rezultatele necurente. Această distincţie este conformă cu norma internaţională IAS 8 „Profitul net sau pierderea netă a perioadei, erori fundamentale şi modificări ale politicilor contabile", care prevede o delimitare a rezultatului aferent activităţilor ordinare de rezultatul aferent elementelor neobişnuite.

Conform APB Opinion no. 20, constituie obiectul elementelor neobişnuite:

- rezultatul privind elementele extraordinare (extraordinary events);
- schimbări în metodele contabile (accounting changes).

Ca o ultima precizare, societăţile americane pot prezenta trei tipuri de conturi de profit şi pierdere. Această clasificare este determinată de rezultatul pe care îl relevă:

- rezultatul exploatării (operating income);
- marja brută (gross margin, gross profit) şi rezultatul exploatării;
- un singur rezultat, intermediar înaintea rezultatului net, rezultatul înaintea impozitării.

Structura unui cont de rezultate detaliat (multiple step) poate varia în funcţie de tipul companiei.

Situaţia fluxurilor de trezorerie (statement of cash-flows)

Publicarea SFAS 95 *Situaţia fluxurilor de trezorerie (Statement of Cash-Flows)* în anul 1978 a făcut din Statele Unite ale Americii prima ţară care a solicitat întocmirea unei astfel de situaţii. Înainte de acesta, întreprinderile americane întocmeau un tablou de finanţare bazat pe fondul de rulment (*net working capital*).

Situaţia fluxurilor de trezorerie prezintă creşterea sau descreşterea netă a mijloacelor băneşti pe parcursul unui exerciţiu contabil. În scopul întocmirii acestui raport, mijloacele băneşti sunt diferite ca fiind compuse din disponibilităţi băneşti şi echivalente monetare (definite de FASB ca fiind plasamente pe termen scurt, cu un grad înalt de lichiditate incluzând conturi ale pieţei monetare, bilete de trezorerie şi bonuri de tezaur ale Guvernului SUA).

Situaţia fluxurilor de trezorerie reflectă incidenţa *activităţilor de exploatare, de investiţii şi de finanţare,* conform clasificării după natura activităţilor care le generează.

Scanned with OKEN Scanner

Principalul obiect al situației fluxurilor de trezorerie constă în furnizarea de informații privind încasările și plățile de mijloace bănești ale unei companii, produse în cursul unui exercițiu contabil.

Un al doilea obiectiv al raportului este de a furniza informații privind activitățile de exploatare, de investiții și de finanțare derulate de o companie, în aceeași perioadă de timp.

Anumite informații referitoare la aceste activități pot fi obținute prin examinarea celorlalte rapoarte financiare, dar numai în Situația fluxurilor de trezorerie sunt sintetizate toate *operațiunile care afectează disponibilități bănești* ale întreprinderii în cauza, și anume (conform APB Opinion no.19):

- rezultatul exercițiului înaintea elementelor excepționale;
- cheltuieli care nu antrenează plăți;
- fondul de rulment provenind din exploatare (înaintea elementelor excepționale);
- elemente excepționale
- achiziționarea de valori imobilizate;
- cesionarea de valori imobilizate;
- conversia de datorii pe termen lung în capital;
- mișcări ale datoriilor pe termen lung;
- mișcări în capitalul social;
- dividende.

Din cele trei categorii de fluxuri menționate, fluxurile de exploatare pot fi prezentate folosind ***metoda directă*** sau ***metoda indirectă***. Deși FASB încurajează utilizarea primei metode, majoritatea societăților americane folosesc *metoda indirectă*[149].

Utilizarea *metodei directe* de către întreprinderi presupune evidențierea în cadrul fluxurilor de exploatare a principalelor categorii de încasări brute și de plăti brute (inclusiv suma lor). Atunci când este utilizată *metoda indirectă,* sumele dobânzilor și ale impozitelor asupra beneficiilor trebuie prezentate distinct în notele anexe. În plus, utilizarea *metodei indirecte* presupune[150]:

- eliminarea efectelor operațiilor care au decalat în timp încasările și plățile aferente operațiunilor de exploatare trecute (variația stocurilor în cursul perioadei, rezultatul amânat și alte operațiuni similare), precum și ajustarea încasărilor și plăților viitoare corespunzătoare operațiunilor de exploatare (variațiile în cursul exercițiului a creanțelor și datoriilor);

---

[149] AICPA, *American Accounting Trends and Techniques*, 1995.

[150] Feleagă N., *Sisteme contabile comparate*, Vol. I, Editura Economică, București, 1999, pp. 196-197.

Scanned with OKEN Scanner

• eliminarea efectelor presupuse de fluxurile de lichidități aferente operațiilor de investiții și de finanțare (amortizările pentru depreciere, plusurile sau minusurile de valoare constatate la vânzarea terenurilor, clădirilor și echipamentelor, cesiunilor de activități, câștigurile sau pierderile legate de stingerea datoriilor). Conform US GAAP, trebuie menționat că dobânzile sunt prezentate la activitățile de exploatare, deși ele rezultă din operațiuni de finanțare.

Situația variației capitalurilor proprii (changes of stockholders'equity).

Situația de variație a capitalurilor proprii recapitulează schimbările intervenite în conturile de fonduri proprii în cursul exercițiului.

Se analizează, după natura lor următoarele posturi:

1. elementele care compun capitalurile proprii (components of stockholders'equity):

• stated or legal capital – capitalul social sau capitalul prevăzut de statut și care constituie garanția minimală a terților;

• authorized capital – capitalul deținut de stat care și-a dat autorizația pentru emiterea de acțiuni;

• issued capital – capitalul pentru care acțiunile au fost efectiv emise;

• treasury stock – acțiuni răscumpărate de societate și păstrate sub rezerva legii;

• outstanding capital – capitalul efectiv deținut de acționari (diferența dintre issued capital și treasury stocks);

• paid-in capital – prime de emisiune Un număr de state autorizează emiterea de acțiuni fără valoare nominală (no-par-value stock). În acest caz, suma totală a prețului la care este emisă acțiunea este trecută la prime de emisiune;

• retained earnings – rezerve. Există în fapt o cutumă care constă în a face distincție între appropriated earnings (rezerve afectate) și non-appropriated earnings (rezerve neafectate). Această împărțire are loc ca urmare a exigențelor legale. Unele state condiționează, spre exemplu, răscumpărarea acțiunilor proprii de către o societate care are constituite rezerve într-o suma cel puțin echivalentă (din rațiuni contractuale sau pentru a face față riscurilor de pierderi viitoare).

2. variațiile intervenite în cursul exercițiului financiar respectiv – se are în vedere aici orice creștere a capitalului social și emisiunile de noi acțiuni comune (common stocks) sau preferențiale (prefered stocks);

3. rezultatul perioadei (net income);

4. dividendele distribuite (dividends paid).

Spre deosebire de alte sisteme contabile, documentele de sinteză sunt în principiu prezentate în SUA după afectarea rezultatului. Beneficiul avut în vedere

Scanned with OKEN Scanner

la distribuirea dividendelor (dividend payable) se are în vedere înainte de stabilirea părţii care va constitui rezerve (retained earnings).

De asemenea, trebuie menţionat că în Statele Unite ale Americii, termenul de rezerve are o semnificaţie ambiguă. Rezervele reprezintă, în această concepţie, beneficiile şi pierderile acumulate, după distribuirea dividendelor. Mărimea rezervelor este afectată de consecinţele corecţiilor de erori şi schimbărilor de metodă. US GAAP nu autorizează utilizarea rezervelor pentru ajustarea rezultatelor sau pentru reevaluarea activelor[151].

Note asupra situaţiilor financiare (notes of financial statements)

Notele anexă la situaţiile financiare propriu-zise, fiind în general mai detaliate în SUA decât în Marea Britanie, nu privesc decât în mică măsură analize sau detalii ale conturilor. Aceste note se referă în primul rând la metode contabile adoptate (APB opinion no.22) şi la modificările aduse acestor principii (APB Opinion no.20).

În general, notele anexă privesc următoarele elemente:

- metodele de consolidare;
- redresări retroactive afectând conturile din bilanţ şi contul de profit şi pierdere;
- informaţii suplimentare privind formarea rezultatului global;
- active date în garanţie;
- acţiuni privilegiate, titluri convertibile;
- planuri de pensionări;
- restricţii privind distribuirea de dividende (rezerve obligatorii, impozite latente);
- elemente în afara bilanţului *(contigent liabilities)*;
- politica de armonizare;
- regrupări de întreprinderi;
- calculul beneficiului pe acţiune;
- evenimentele posterioare închiderii exerciţiului;
- descrierea datoriilor pe termen lung.

Raportul auditorilor (Auditor's Report)

Acest raport este mai amplu decât în Marea Britanie. Spre deosebire de modelul britanic, în care raportul de audit este *unqualified* şi doar cu unele excepţii *qualified*, în cazul în care există incertitudini în privinţa litigiilor în timp sau

---

[151] Walsch E., Doherty T., *The essentials of US GAAP, The american set of accounting standards and the stakes în international harmonisation,* Mazars & Guerard, SUA, 1997, pp.300-305

Scanned with OKEN Scanner

privind probleme de evaluare, în SUA se ține seama de regulile emise de profesie și anume SAS *Statement on Auditing Standards,* și trebuie să cuprindă:

- identificarea situațiilor financiare care se verifică prin respectivul raport;
- referința la aplicarea normelor de revizie specifice;
- opinia auditorilor privind: aplicarea corectă a principiilor contabile general admise US GAAP și continuitatea aplicării acestor principii.

Profesia a propus un model standard de raport, iar derogările de la acest text sunt enumerate limitativ și corespund anumitor circumstanțe de fapt, cum sunt:

- diligențe incomplete;
- principii contabile incomplet aplicate;
- dezacord asupra evaluărilor;
- informație insuficientă;
- incertitudine în privința stării financiare a întreprinderii etc.

Diligențele și opiniile auditorilor se circumscriu doar la normele emise de organisme competente în domeniu.

8.6. Tendințe în evoluția contabilității americane

Până de curând părerea generală era că organismele de normalizare din SUA și-au desfășurat activitatea într-o „splendidă izolare"[152] de restul lumii, ignorând sau așezând problemele internaționale pe al doilea plan, după cele interne. În ziua de azi aspectele contabile proprii și cele internaționale au devenit inseparabile, însă atenția FASB se îndreaptă cu prioritate către raportarea financiară a companiilor americane.

FASB este angajată în colaborare nu numai cu IASB, ci și cu alte organisme naționale normalizatoare angrenate în procesul de convergență a practicilor și normelor contabile din lume.

La rândul său, SEC a colaborat îndeaproape cu IOSCO, ridicând problema acceptării aplicării IAS-urilor / IFRS-urilor pentru companiile străine de pe teritoriul SUA. SEC a numit trei criterii obligatorii în acest sens, și anume: (i) IAS / IFRS să reprezinte o bază inteligibilă general acceptată pentru contabilitate; (ii) să îndeplinească toate condițiile de calitate; (iii) să fie interpretate și aplicate în mod riguros. În această direcție se simte nevoia unei infrastructuri reglementare care să susțină conformitatea cu IFRS / IAS-urile.

FASB și IASB împărtășesc în linii mari cadrul conceptual contabil, care pune accent pe investitori, ca principală categorie de utilizatori de informații financiare. În același timp există o serie de diferențe semnificative. Astfel, IFRS

---

[152] Walton P., Haller A., Raffournier B., *International Accounting*, 2nd edition, Ed. Thompson, London, 2003, p.79

Scanned with OKEN Scanner

permite opțiuni neadmise de US GAAP (evaluarea activelor corporale și necorporale peste costul de achiziție; consolidarea companiilor de tip joint venture prin metoda integrării proporționale; înregistrarea pe cheltuieli a costurilor capitalului împrumutat destinat finanțării construcțiilor), tot așa cum anumite reglementări americane exclud din start prevederile internaționale (înregistrarea de provizioane mai mari, inclusiv pentru riscuri decurgând din combinări de întreprinderi; este permisă utilizarea metodei LIFO de evaluare a stocurilor; pot fi excluse din perimetrul de consolidare întreprinderile controlate „de facto"; cheltuielile privind dezvoltarea nu pot fi capitalizate).

US GAAP și IFRS au concurat în mod cert pentru supremația în domeniul raportării financiare. Chiar în aceste condiții concurențiale, IASB a cooptat în structurile sale doi foști membri ai FASB și un fost membru în consiliul de administrație al FASB, iar acesta sin urmă a numit în 2002, drept președinte, un fost membru IASB.

În ce privește diferențele dintre cele două referențiale contabile, putem vorbi de următoarele nivele de divergență:

- Criteriile de luare în considerare în situațiile financiare a faptului generator de contabilizare;
- Evaluarea;
- Metode autorizate;
- Lipsa sau insuficiența comentariilor care să sprijine aplicarea IAS/ IFRS.

Principiile prudenței și prevalenței economicului asupra juridicului nu apar în mod explicit în US GAAP. Principiile de bază sunt enumerate în SFAC. Opinia nr.22 a APB obligă firmele la prezentarea politicilor contabile ARB 43, Cap.9 face referire la activele și pasivele curente.

Normele americane diferă de IAS 1 în principal în următoarele privințe: (i) în SUA, cheltuielile sunt în general clasificate după funcție; (ii) elementele extraordinare, definite drept rare și neobișnuite, sunt prezentate separat (după impozit) în contul de rezultat; (iii) rezultatul global (comprehensive income) poate face obiectul unui document specific, poate fi prezentat în cadrul tabloului de variație a capitalurilor proprii sau în contul de rezultat.

În septembrie 2002 a avut loc o întâlnire între membrii FASB și IASB, care a formalizat angajamentul comun de convergență către un unic set de standarde de contabilitate. Cele două organisme și-au unit eforturile în direcția compatibilizării situațiilor financiare existente și coordonării programelor lor viitoare pentru menținerea acestei compatibilități.

Pentru elaborarea de standarde de calitate normalizatorii pot opta fie pentru îndrumarea organismului american, fie internațional. Cooperarea dintre cele două organisme vizează aspecte care depășesc sfera operațiunilor curente și anume:

Scanned with OKEN Scanner

operațiunile fără continuitate (discontinued operations), schimbările de metodă contabilă (accounting changes) şi elementele extraordinare (extraordinary items).

Modalitatea de a atinge convergența diferă în funcție de subiectul aflat în discuție. Astfel, s-a ales varianta alinierii IFRSs cu US GAAP în cazul reglementării operațiunilor discontinue, varianta alinierii US GAAP la IFRSs pentru problema schimbărilor de metodă, cea de a treia temă (a tratamentului elementelor extraordinare) rămânând încă un subiect de discordie. FASB şi IASB nu au reuşit să ajungă la o părere comună în această direcție, însă soluția de compromis poate consta în elaborarea unui nou standard mutual acceptat.

Proiectul de convergență pe termen scurt demarat în octombrie 2002 de cele două organisme vizează eliminarea diferențelor de reglementare, ce poate fi realizată pe termen scurt. Diferențele semnificative care impun reconsiderarea semnificativă a normelor vor face obiectul unui proiect de convergență pe termen lung.

O parte din diferențe au apărut în urma emiterii de noi Standarde internaționale de raportare financiară sau a amendării IAS. Ne referim la clasificarea datoriilor, schimbul de active, modificarea politicilor contabile, instrumente financiare. Alte diferențe au apărut în noile reglementări emise recent de FASB, spre exemplu contabilitatea activităților fără continuitate, provizioanelor, respectiv valorificarea de active. Chiar dacă unele diferențe vizează perioade îndelungate de timp, ele pot suporta modificări pe perioade scurte de timp. În această categorie intră reglementările referitoare la stocuri, politici contabile, tratamentul erorilor, raportare financiară intermediară, cheltuieli de cercetare – dezvoltare.

Cele două organisme de normalizare cooperează la mai multe **proiecte de convergență pe termen lung**, care vizează contabilitatea combinărilor de întreprinderi, conceptul de recunoaştere a veniturilor, beneficiile angajaților etc. Normele contabile ale IASB şi cele ale FASB sunt diferite deoarece ele servesc medii diferite (internațional pentru primele, național pentru secundele), au nivele de suport tehnic şi logistic diferite şi rezultă din procese de elaborare şi de structură de normalizare diferite.

Pe lângă susținerea proiectelor de convergență, FASB derulează un proiect de cercetare pe teme de convergență pe plan internațional, care are drept obiective: (i) identificarea diferențelor semnificative dintre IFRS şi US GAAP; (ii) clasificarea acestor diferențe în funcție de strategia propusă pentru eliminarea lor; (iii) formularea de recomandări pentru atingerea obiectivului de convergență a standardelor americane cu cele internaționale.

Scanned with OKEN Scanner

9. Sistemul contabil olandez

Istoria contabilității în Olanda începe cu câteva secole în urmă şi este independentă de evoluția altor țări. Acesta este motivul pentru care este dificil să încadrăm Olanda într-unul din blocurile contabile clasice, ea de obicei făcând obiectul unei analize separate. Totuşi, în ultimele decenii, contabilitatea olandeză a intrat în sfera de influență anglo-saxonă, iar eforturile de armonizare contabilă internațională ale UE, prin directivele sale, nu au rămas fără impact asupra situațiilor financiare naționale.

Normalizarea olandeză este de dată recentă, procesul demarând sub presiunea normelor europene. Reglementările impun doar regulile de bază, iar standardele de contabilitate mențin o flexibilitate considerabilă.

9.1. Surse de drept

Sursele de drept ale contabilității în Olanda sunt:

• Legea privind conturile anuale din 1970 (WJO – Wet op de Jaarrekening van Ondernemingen);

• Codul civil;

• Hotărârile Tribunalului comercial (Enterprise Chamber);

• Normele emise de Comitetului olandez pentru raportare anuală (DASB) şi de predecesorul său (CAR).

Legea privind conturile anuale din 1970 a pus pentru prima oară pe hârtie regulile privind forma şi conținutul conturilor anuale ale societăților, precum şi rigorile privind auditarea şi publicarea acestora.

Legea introducea auditarea obligatorie pentru societățile de dimensiuni medii, punea bazele unui Grup tripartit de studiu al contabilității (care ulterior s-a transformat în CAR, respectiv în DASB) şi înființa „Enterprise Chamber", un tribunal specializat pe probleme de raportare financiară[153].

Ea a ținut seama de prevederile Directivei a IV-a şi a separat contabilitatea financiară de fiscalitate. Conturile anuale erau întocmite în spiritul reflectării unei imagini fidele şi consecvente („faithful and consistent") a patrimoniului şi rezultatelor.

Mai târziu, principiile generale au fost uşor modificate prin Volumul 2 al Codului civil. Imaginea firmei trebuie să corespundă normelor considerate de referință în mediuL economico-social. Se adaugă caracteristica de transparență, de claritate („clear") informațiilor cuprinse în conturile anuale. Aceasta, alături de

[153] Choi F, Meek G., *International Accounting*, 5th Edition, Pearson - Prentice Hall, New Jersey, 2005, pp. 85-89

Scanned with OKEN Scanner

celelalte două caracteristici calitative, conturează versiunea olandeză a imaginii fidele.

Codul civil, care a preluat mai multe prevederi ale Legii conturilor anuale, a fost deseori amendat cu scopul introducerii directivelor europene[154]:

• Directiva a IV-a privind conturile anuale a fost introdusă prin Legea nr.7 / dec.1983;

• Directiva a VII-a privind conturile consolidate a fost introdusă prin Legea din noiembrie1988;

• Directiva a XI-a a fost introdusă prin Legea din decembrie 1991;

• Directiva europeană privind întreprinderile mici şi mijlocii şi publicarea conturilor anuale în ECU a fost introdusă prin Decretul d septembrie 1991;

• Directiva care extinde scopul Directivei a 4-a şi a 7-a a fost introdusă prin Legea din martie 1993;

• Directiva privind contabilitatea bancară a fost introdusă prin Legea din martie 1993;

• Directiva privind conturile societăţilor de asigurări a fost introdusă prin Legea din septembrie 1993.

Reorganizarea repetată a Codului civil s-a finalizat prin încadrarea tuturor prevederilor menţionate în Volumul 9. În 2002 a fost aprobată în parlament propunerea ca întreprinderile olandeze să poată opta pentru aplicarea standardelor internaţionale de contabilitate pentru conturile individuale sau consolidate, începând cu exerciţiul financiar 2002.

Una dintre trăsăturile unice ale sistemului contabil din Olanda este reprezentată de existenţa unei instituţii numită „***Enterprise Chamber***", parte a Curţii de justiţie din Amsterdam, cu atribuţii exclusive în domeniul raportării financiare. Pot fi aduse în faţa instanţei de către diferite „părţi implicate" probleme litigioase din sfera conturilor anuale, care prezintă interes public. Datorită definiţiei destul de restrânse date noţiunilor de „parte implicată" şi „interes public", acţiunea acestui tribunal a fost restrânsă la un număr mic de cazuri (cca. 54 în perioada 1970 – 2003). Tribunalul, format din trei judecători şi doi experţi, poate hotărâ rectificarea situaţiilor financiare neconforme cu regulile.

Normele emise de organismele de normalizare CAR şi, ulterior, DASB, constă în ghiduri (***guidelines***) şi chiar un cadru conceptual asemănător cadrului internaţional. Ghidurile încorporează prevederile Codului civil şi hotărârile emise de „Enterprise Chamber". De asemenea, sunt incluse şi prevederi ale standardelor internaţionale, cu excepţia celor considerate neadecvate specificului olandez[155]. În

---

[154] Walton P., Haller A., Raffournier B., *International Accounting*, 2nd edition, Ed. Thompson, London, 2003, pp.238-252

[155] www.rjnet.nl/International_visitors/index.asp#Tables_of_contents, *Dutch Accounting Standards Board, The Guidelines*, 2006

Scanned with OKEN Scanner

acest mod, DASB încearcă să facă standardele mai accesibile atât pentru specialişti, cât şi pentru utilizatorii şi auditorii conturilor anuale.

Textele din ghiduri sunt clasificate în „prevederi importante" („authoritative statements" - înscrise în caractere îngroşate) şi recomandări. DASB nu pretinde aplicarea obligatorie a prevederilor semnificative (aşa cum se întâmplă cu prevederile legale), însă ele au o mai mare importanţă decât recomandările. Concluzia ar fi că fiecare întreprindere poartă responsabilitatea întocmirii propriilor conturi anuale, iar în caz de litigiu, intră în atribuţiile tribunalului să hotărască standardele considerate acceptabile pentru fiecare set de conturi anuale.

Reglementările care vizează forma şi conţinutul informaţiilor cuprinse în situaţiile financiare sunt în permanentă schimbare, DASB menţinând deschisă dezbaterea pe această temă.

9.2. Organisme normalizatoare

Fundaţia pentru raportare financiară anuală (Foundation for Annual Reporting) a fost înfiinţată în septembrie 1981 de următoarele organizaţii naţionale:

• Federaţia din industria olandeză (**VNO**: Verbond van Nederlandse Ondernemingen);

• Federaţia angajatorilor creştini din Olanda (**NCW**; Nederlands Christelijk Werkgeversverbond);

• Federaţia uniunilor comerciale din Olanda (**FNV**; Federatie Nederlandse Vakbeweging);

• Federaţia naţională creştină a uniunilor comerciale din Olanda (**CNV**; Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland);

• Institutul olandez al contabililor autorizaţi (**NIVRA**; Orde Nederlands Instituut van Registeraccountants).

În decembrie 2001, Asociaţia analiştilor financiari (**VBA**-Vereniging van Beleggingsanalisten) s-a alăturat instituţiilor fondatoare. I-a urmat Ordinul olandez al contabililor şi consultanţilor financiari **NOvAA** (Nederlandse Orde van Accountants-Administratieconsulenten) pe1 iulie 2002 şi Asociaţia regală a întreprinderilor mici şi mijlocii din Olanda **MKB-Nederland** (Koninklijke Vereniging MKB-Nederland) pe 1 octombrie 2002.

Obiectivele Fundaţiei, stipulate în constituţia sa, pot fi astfel rezumate:

• să asigure calitatea raportărilor externe, în special a conturilor anuale ale întreprinderilor şi ale altor organizaţii olandeze;

• să publice norme şi recomandări privind raportarea externă ;

• să furnizeze opinii avizate instituţiilor publice sau altor organisme normalizatoare, din proprie iniţiativă sau ca răspuns la cereri oficiale.

Scanned with OKEN Scanner

Fundația pentru raportare financiară anuală coordonează și finanțează activitatea Comitetului olandez pentru raportare anuală (Dutch Accounting Standards Board - DASB). Acest organism și-a desfășurat activitatea până în iulie 2005 sub numele de Consiliul pentru raportare anuală (The Council for Annual Reporting – CAR), care a fost, la rândul său, precedat de Organismul consultativ tripartit (Tripartite Consultative Body - TCB). TCB a fost activ în perioada 1971 – 1981.

DASB este format din reprezentanți ai firmelor, ai utilizatorilor și ai auditorilor conturilor anuale. Fiecare categorie este reprezentantă de patru membri numiți de Consiliul de administrație al Fundației pentru raportare anuală. La întâlnirile DASB participă și reprezentanți din Ministerul Justiției și Autoritatea piețelor financiare (Authority Financial Markets), care nu au, însă, drept de vot. Acestea sunt închise accesului public.

9.3. Profesia contabilă în Olanda

Deși veche de câteva secole, profesia contabilă s-a organizat abia în sec.19, odată cu apariția în 1895 a Institutului Olandez al Contabililor (Nederlands Instituut van Accountants – NIVA). Prima reglementare a profesiei de auditor a apărut în 1962, urmată câțiva ani mai târziu de apariția NIVRA (Nederlands Instituut van Registeraccountants).

În prezent funcționează două organisme profesionale: Royal NIVRA și NOvAA (Nederlandse Organisatie van Accountants-Administratieconsulenten).

Royal NIVRA are ca principale responsabilități protejarea reputației profesiei contabile, asigurarea bunelor condiții pentru aplicarea profesiei și apărarea intereselor membrilor ei. În responsabilitatea acestui organism intră trei domenii și anume audit, contabilitate și conducere (governance)[156].

NIVRA elaborează standardele de audit și alte proceduri și urmărește respectarea reglementărilor specifice; colaborează cu organismele normalizatoare în procesul elaborării de standarde de contabilitate, asigurând pregătirea profesională a membrilor ei în implementarea acestor standarde; joacă un rol activ în societate prin implicarea în chestiuni sociale delicate, care pun în discuție rolul profesionistului, cum ar fi problemele de fraudă sau etică; asigură formarea profesională continuă a membrilor săi; joacă rolul de normalizare a profesiei contabile, elaborând standarde de audit similare standardelor internaționale.

NIVRA este implicată în toate acțiunile legate de domeniul contabil. Are membri în CAR / DASB și în comisiile de specialitate care modifică și actualizează

---

[156] www.nivra.nl, *NIVRA's areas of responsibility*, septembrie 2005

Scanned with OKEN Scanner

Codul civil, în „Enterprise Chamber" , în universitățile olandeze, în IASB sau în alte comitete ale UE, OECD sau ONU; este membră a IFAC.

Membrii ***NOvAA*** sunt la origine specialişti care oferă servicii de evidență contabilă, consultanță fiscală şi alte servicii destinate întreprinderilor mici şi mijlocii. În 1983, odată cu implementarea directivei a IV-a, s-a instituit şi obligația auditării conturilor întreprinderilor de dimensiuni medii. NovAA a solicitat acordarea dreptului de certificare a conturilor anuale ale acestei categorii de societăți, pentru membrii ei. Concomitent, se făceau demersurile pentru asimilarea Directivei a VIII-a privind auditul. Abia după zece ani organismele profesiei, instituțiile publice şi parlamentul au căzut de acord asupra unei soluții de compromis, şi anume ca „Accountants-Administratieconsulenten" (AA) să aibă dreptul de a audita conturile anuale ale întreprinderilor de dimensiuni medii, după trecerea unui test prealabil.

9.4. Cadrul contabil general

Codul civil olandez a asimilat principiile contabile din Directiva a IV-a, care sunt aplicabile atât conturilor individuale, cât şi celor consolidate. CAR a elaborat un cadru contabil conceptual care reprezintă în fapt traducerea cadrului conceptual IASB.

Reglementările contabile în Olanda se aplică diferențiat în funcție de dimensiunile întreprinderii. Criteriile avute în vedere sunt cifra de afaceri, valoarea activului şi numărul de angajați. Întreprinderile vor fi clasificate drept mici sau mijlocii dacă îndeplinesc două din cele trei criterii menționate, în două exerciții financiare consecutive.

Tabelul nr. 9.1. Clasificarea entităților şi obligațiile acestora

FORMA	CRITERII[157]	Obligații de întocmire	Obligații de publicare
Întreprinderi mici	Cifra de afaceri < 7 mil. € Activ total < 3.5 mil € Nr.angajați < 50	Bilanț formă simplificată Cont de profit şi pierdere simplificat Note la conturile anuale simplificate	Bilanț formă simplificată Note la conturile anuale simplificate
Întreprinderi medii	Cifra de afaceri < 28 mil. € Activ total < 14 mil € Nr.angajați < 250	Bilanț complet Cont de profit şi pierdere simplificat Note la conturile anuale simplificate Raportul administratorilor	Bilanț formă simplificată Cont de profit şi pierdere simplificat Note la conturile anuale simplificate Raportul administratorilor

[157] Nobes C., Parker R., *Comparative International Accounting*, 8th Edition, Prentice Hall, 2004, London. pp.203-219

Scanned with OKEN Scanner

Întreprinderi mari	Toate celelalte întreprinderi	Bilanţ Cont de profit şi pierdere Note Raportul administratorilor Tabloul de finanţare Situaţia fluxurilor de trezorerie (opţională)	Bilanţ Cont de profit şi pierdere Note Raportul administratorilor Tabloul de finanţare

Olanda este una dintre puţinele ţări membre ale Uniunii Europene care a adoptat articolul 57 al Directivei a patra, articol care permite companiilor abaterea de la regulile de întocmire şi publicare a conturilor anuale, dacă sunt îndeplinite anumite condiţii:

• bilanţul şi contul de profit şi pierdere au fost întocmite în formă simplificată;

• acţionarii / asociaţii sunt de acord cu aplicarea excepţiei;

• informaţiile financiare au fost incluse în conturile consolidate ale unei companii care aplică directivele europene;

• compania care întocmeşte aceste conturi consolidate garantează solidar cu firma care aplică abaterea, pentru orice obligaţii legale generate de opţiunea acesteia;

• aprobarea dată de către asociaţi / acţionari şi declaraţia de asumare a răspunderii de către societatea consolidantă sunt publicate în Olanda.

Persoanele juridice fără scop lucrativ sunt exceptate de la publicarea conturilor anuale, existând, însă, obligaţia de a primi certificarea unui contabil autorizat care să ateste dreptul de a aplica excepţia.

Autoritatea care supraveghează bursele de valori solicită companiilor cotate completarea situaţiilor financiare cu un tablou de finanţare. Majoritatea firmelor cotate aleg să prezinte şi o situaţie a fluxurilor de trezorerie, chiar dacă acest document nu este obligatoriu.

Publicarea situaţiilor financiare culminează cu depunerea acestora la Camera de comerţ şi la Registrul comerţului, pentru arhivare. Toate companiile menţionate, cu excepţia celor de mici dimensiuni şi a celor exceptate, au obligaţia auditării conturilor anuale.

9.5. Reguli de prezentare a situaţiilor financiare

Conturile anuale sunt formate din bilanţ, cont de profit şi pierdere, note, raportul administratorilor şi alte informaţii. Conturile consolidate sunt considerate o componentă a „notelor" la conturile individuale, nefiind un document separat.

Companiile pot opta între două modele de bilanţ şi patru de cont de profit şi pierdere, aceleaşi cu modelele Directivei a patra. DASB / CAR a recomandat un

Scanned with OKEN Scanner

model de tablou al fluxurilor de trezorerie apropiat de modelul IASC. Deşi există o recomandare a CAR în sensul prezentării unei „declarații privind valoarea adăugată", foarte puține companii includ un asemenea document în situațiile financiare anuale.

Notele la conturile anuale vor conține cel puțin următoarele informații cerute de Codul civil: mişcările capitalurilor şi rezervelor; analiza rezultatului net pe centre de profit şi pe zone geografice; angajamente semnificative pe termen lung; informații privind forța de muncă; remunerarea, împrumuturile sau avansurile acordate membrilor echipei de conducere.

Volumul 2 din Codul civil prevede conținutul obligatoriu al ***raportului administratorilor***: evoluția estimată a firmei; proiecte de investiții, de finanțare (în măsura în care informația nu expune firma); politica de personal; activitățile de cercetare – dezvoltare; impactul anumitor evenimente asupra performanțelor financiare viitoare.

DASB / CAR extinde recomandările privind conținutul raportului administratorilor mult peste prevederile legale obligatorii. În viziunea organismului național de normalizare contabilă, acest document ar trebui să conțină în plus: informații generale cu privire la firmă şi la companiile legate de aceasta; activitățile principale; descrierea principalelor produse, servicii; poziționarea geografică; relațiile cu furnizorii şi clienții; estimarea riscurilor viitoare, etc.

La capitolul „***Alte informații***" intră: raportul auditorilor; repartizarea profitului; evenimente semnificative survenite după întocmirea bilanțului; situația filialelor pe țări, informații despre instrumentele financiare deținute; etc.

9.6. Tendințe în evoluția contabilității olandeze

Contabilitatea olandeză prezintă câteva paradoxuri deosebit de interesante. Sistemul contabil şi de raportare financiară deosebit de permisiv coexistă cu standarde profesionale deosebit de riguroase. Raportarea financiară este separată de cea fiscală. Deşi Olanda este o țară de drept, contabilitatea este orientată către „imaginea fidelă". Mai mult, această orientare a apărut şi s-a dezvoltat fără influența pieților financiare. Contabilitatea în Olanda este considerată o ramură a economiei afacerilor.

Olanda se numără printre țările care beneficiază de un sistem contabil deosebit de flexibil, care a asimilat de timpuriu directivele europene şi care, în prezent, se orientează după modelul standardelor internaționale. DASB a afirmat ca politică oficială convergența cu IFRS, cu excepția punctelor în care mediul de afaceri sau reglementar specific național fac imposibil acest lucru.

În condițiile în care companiile cotate, băncile şi firmele de asigurări sunt obligate să aplice IFRS începând cu exercițiul financiar 2005, se aşteaptă ca

Scanned with OKEN Scanner

tendința generală să fie favorabilă adoptării standardelor internaționale de contabilitate și de către entitățile necotate.

10. Sistemul contabil francez

Caracteristica principală a universului instituțional în Franța, în raport cu lumea anglo-saxonă, ține de rolul statului în normalizare, iar originalitatea sistemului o constituie Planul Contabil General. Tutela statului asupra procesului de normalizare nu împiedică, totuși, actorii sectorului privat, în special profesioniștii contabili, să exercite o influență semnificativă. Companiile franceze se bazează pentru finanțare, în mod tradițional, mai puțin pe piețele financiare și mai mult pe creditare.

Un scurt istoric al evoluției sistemului contabil francez ar evidenția diferitele faze pe care acesta le-a traversat în decursul timpului:

1. contabilitate de tip instrumentalist, prioritar în serviciul statului; exigențele statului referitoare la conținutul și la prezentarea informațiilor solicitate întreprinderilor reflectă nevoia acestuia de a cunoaște și a așeza în mod realist baza resurselor sale fiscale;

2. în perioada interbelică, după o perioadă de monism, apar germenii dualismului contabil;

3. în anii 1940-1941 se naște ideea de Plan contabil, ca instrument care să contribuie la repartizarea resurselor și la controlul prețurilor, implicit al inflației; ideea se concretizează în 1942, prin conceperea unui plan care adoptă principiul clasificării conforme circuitului produselor în cursul procesului de fabricație, integrând, astfel, contabilitatea costurilor; în acest sens putem vorbi de un plan contabil de tip monist;

4. planul contabil din 1947 marchează trecerea la dualismul contabil;

5. revizuirea planului contabil general din 1957 dă noi valențe contabilității analitice de exploatare, mai ales prin introducerea în cuprinsul acesteia a contabilității bugetare;

6. Consiliul Național al Contabilității se lansează într-un amplu proces de normalizare, în perioada 1971 - 1975. Baza de reformă a constituit-o un proiect al Directivei a 4-a;

7. odată cu finalizarea Directivei a 4-a, are loc integrarea acesteia în legislația franceză, integrare care produce o mutație de fond: contabilitatea se degajă de caracterul său instrumentalist, în serviciul prioritar al statului, devenind un sistem de informare privind întreprinderea și pentru întreprindere; are loc aprobarea de către guvern a Planului contabil revizuit, în aprilie 1982;

8. în 1994, ministrul Economiei și Finanțelor a luat decizia de reeditare a PCG în noiembrie 1995, iar în cadrul CNC, s-a creat grupul de lucru „Reeditarea

Scanned with OKEN Scanner

PCG". Revizuirea Planului trebuia să conducă la un corp de reguli obligatorii care să aibă o bază legală de necontestat.

În contextul europenizării şi al internaţionalizării, sistemul contabil francez a demarat în august 1996 proiectul de lege privind reforma reglementării contabile, adoptat de Senat, după lungi dezbateri, fără modificări majore.

Cadrul legal actual al contabilităţii este constituit dintr-un ansamblu fundamental de texte legislative şi reglementare adoptate după introducerea în 1983 a Directivei a 4-a.

Obiectivele explicit şi implicit asumate de sistemul contabil francez arată că în materie de conturi individuale, acestea au funcţia de a prezenta operaţiunile cu impact asupra fiscalităţii, cu prioritate faţă de informaţiile pur financiare destinate altor utilizatori. Conturile consolidate, însă, sunt independente de fiscalitate şi, într-o anumită măsură, de regulile aplicabile conturilor individuale, informaţia fiind destinată participanţilor la piaţa financiară. Ele reprezintă şi vectorul internaţionalizării contabilităţii franceze.

Dezvoltarea şi armonizarea internaţională ar trebui să conducă în termen la legalizarea dualităţii sistemului contabil şi instituţionalizarea unei deconectări complete între conturile individuale stabilite pe baza regulilor naţionale şi conturile consolidate, eliberate de referenţialului francez în favoarea normelor internaţionale.

10.1. Surse de drept

În Franţa, spre deosebire de ţările anglo-saxone, normalizarea contabilă este de resortul puterii publice, deşi reprezentanţii sectorului privat,în primul rând profesioniştii contabili participă activ la elaborarea normelor.

Pentru a-şi atinge obiectivul numit „imagine fidelă", contabilitatea este subiectul unor reglementări specifice care au condus la delimitarea în timp a dreptului contabil. Ca şi alte ramuri ale dreptului francez, dreptul contabil are la bază o serie de reglementări formale ierarhizate.

Sursele dreptului contabile sunt:

- tratate / acorduri internaţionale;
- texte legislative (legi, ordonanţe);
- texte reglementare (decrete, hotărâri);
- jurisprudenţa;
- surse doctrinare.

Sursele internaţionale se situează, din punct de vedere juridic, pe o treaptă superioară ierarhic faţă de textele naţionale. Din punct de vedere contabil, însă, au fost recunoscute doar Directivele a IV-a şi a VII-a ale Comunităţii europene, referitoare la întocmirea situaţiilor anuale şi a conturilor consolidate. Directivele

Scanned with OKEN Scanner

sunt aplicabile în Franța datorită faptului că reglementările franceze sunt adaptate acestora.

Tabelul nr. 10.1. Textele de bază din dreptul contabil francez[158]

	Directiva europeană	Legea franceză	Decretul de aplicare	Hotărârea ale Ministerului
Conturi anuale	Directiva a IV-a / 25.07.1978	L.contabilității nr. 83-353 / 30.04.1983	Decretul contabil nr.83-1020 / 29.11.1983	Hotărârea din 27.04.1982 (PCG) Hotărârea din 22.06.1999 (noul PCG)
Conturi consolidate	Directiva a VII-a / 13.06.1983	L. nr.85-11 / 03.01.1985	Decretul nr.86-221 / 17.02.1986	Hotărârea din 09.12.1986 (metodologia de aplicare a PCG)

Surse legislative (legi, ordonanțe) – În Franța Directiva a VI-a a fost transpusă în plan național prin Legea contabilității nr. 83-353 / 30.04.1983, completată de Legea nr. 89-1008 / 31.12.1989 referitoare la modelul contabil simplificat aplicabil întreprinderilor mici. Armonizarea legislației naționale s-a tradus inclusiv prin modificarea Codului comercial (art. 8 şi 17).

Acest lucru se datorează faptului că legea menționată este o lege rectificativă şi nu reprezintă, prin urmare, un text autonom de referință pentru dreptul contabil. Elementele ei se găsesc distribuite între textele altor surse anterioare cum sunt codul de comerț, legea societăților comerciale, legea societăților civile autorizate să facă apel la economisirea publică, dreptul fiscal, dreptul muncii etc[159].

Legea nr.85-11 / 03.01.1985 introduce în dreptul intern prevederile directivei europene nr.7 referitoare la grupuri (conturi consolidate). Ea defineşte cadrul general, mai ales câmpul de aplicare, perimetrul şi metodele de consolidare, conținutul, evaluarea şi prezentarea situațiilor financiare consolidate.

Texte reglementare (decrete / hotărâri) – Legea contabilității este pusă în aplicare de Decretul nr.83-1020 / 29.11.1983, modificat prin Decretul nr. 83-221 / 17.02.1986 şi Decretul nr. 85-295 / 01.03.1985. Aceste texte tratează în special problema inventarierii patrimoniului, metodele de evaluare la intrarea în patrimoniu, amortismentele şi provizioanele, şi prezentarea simplificată a conturilor anuale.

---

[158] www.ac-versailles.fr/CERPEG/ressdiscipl/compta/sources.htm, *Les sources législatives et réglementaires en France,* actualizat 2005

[159] Caspar B, Enselme G, *Manuel de comptabilité approfondie et révision*, Troisième Édition, Ed. Litec, Paris 2000, p.10

Scanned with OKEN Scanner

Prin Hotărârea din 27.04.1982, modificată prin Hotărârea din 09.12.1986, Planul contabil general a căpătat caracter obligatoriu pentru toate întreprinderile industriale şi comerciale, fără a putea contraveni, însă, prevederilor Codului comercial. Planul Contabil General (PCG), instrument privilegiat de normalizare, este un document ce reuneşte în acelaşi timp principii generale, o terminologie, reguli de evaluare, o nomenclatură a conturilor şi modele ale situațiilor financiare. El este elaborat şi adus la zi de Consiliul Național al Contabilității (CNC).

Hotărârea din 22.06.1999 a marcat debutul noului drept contabil în Franța, coerent şi evolutiv, care permite încorporarea reglementărilor emise de Comitetul pentru normalizare contabilă (le Comitté de Réglementation Comptable – CRC). După 22.06.1999 intră în aplicare PCG 1999.

Jurisprudența – ca sursă de drept contabil, face referire la hotărârile judecătoreşti care creează precedente în spețe contabile, precum: distribuirea de dividende fictive, prezentarea şi publicarea de conturi anuale false etc. Totuşi, cazuistica pur contabilă este redusă ca dimensiuni şi, prin urmare, de semnificație redusă.

Surse doctrinare – doctrina joacă un rol semnificativ în procesul de normalizare contabilă. În cadrul evoluției recente a cadrului contabil, avizele şi recomandările organismelor profesionale naționale şi internaționale (IASB, CNC, CRC, OEC, CNCC) contribuie la crearea unui veritabil „cadru conceptual".

Paralel textelor contabile fundamentale care au modificat textele de bază, cum este Codul de Comerț (articolele 8 - 17) sau Legea societăților comerciale din 24 iulie 1966, o multitudine de texte speciale pot avea incidențe contabile: texte de drept fiscal, drept social sau legislația economică alta decât cea menționată.

Printre acestea consemnăm: Legea din 1 martie 1985 privind prevenirea şi reglementarea amiabilă a dificultăților întreprinderilor (care obligă întreprinderile sau grupurile de o anumită dimensiune să întocmească, înainte de situațiile financiare, următoarele documente: situația activului realizabil şi disponibil şi a pasivului exigibil, tabloul de finanțare, contul de rezultat şi planul de finanțare previzionale) şi Legea din 11 februarie 1994 privind inițiativa şi întreprinderea individuală (care are drept obiectiv armonizarea regulilor aplicabile micilor întreprinderi şi stabilirea obligațiilor fiscale ale acestora).

Prevederile Codului fiscal sunt obligatorii pentru determinarea rezultatului impozabil. Companiile vor respecta prevederile PCG cu excepția situației în care acestea sunt incompatibile cu prevederile Codului fiscal. Formularul pentru declararea impozitului pe profit pleacă de la structura conturilor individuale ale firmei, întocmite pe baza regulilor contabile, pe care le rectifică în conformitate cu reglementările fiscale.

Pentru a elimina problema dispersiei prevederilor legale în domeniul contabilității, parlamentul a autorizat în 1999 restructurarea Codului comercial, în

Scanned with OKEN Scanner

scopul reunirii prevederilor de natură financiar – contabilă într-un singur document. Noul Cod comercial a intrat în vigoare la data de 22 septembrie 2000[160]. El include acum mai mult de 1800 de articole noi care vizează domeniul afacerilor, preluate din legi abrogate ulterior (oferim spre exemplu Legea societăților comerciale din 1966, din care s-au preluat articolele referitoare la conturile anuale, conturile consolidate şi societățile controlate şi Legea din 01 martie 1984 cu decretul ei de aplicare din 01.03.1985, privind prevenirea şi rezolvarea amiabilă a dificultăților întreprinderii)[161].

Normalizarea contabilă franceză este un proces evolutiv de creare de reguli contabile care să ofere tuturor utilizatorilor de informație financiară un referențial stabil şi accesibil.

Transpunerea în dreptul contabil francez a Directivelor europene, ele însele inspirate din normele contabile internaționale, şi orientarea în acelaşi timp spre convergența PCG cu IAS/IFRS conduce la schimbări globale şi profunde ale sistemului contabil francez.

10.2. Organisme normalizatoare în Franța

Organismele normalizatoare din Franța sunt:

- ACAM - Autorité de contrôle des assurances et des mutuelles (Autoritatea pentru controlul societăților de asigurări şi fondurilor mutuale);
- AMF – Autorité des Marches Financiers (Autoritatea de reglementare a piețelor financiare);
- CEA - Comité des entreprises d'assurance (Comitetul pentru societățile de asigurări);
- CECEI - Comité des établissements de crédit et des entreprises d'investissement (Comitetul pentru instituțiile de credit şi investiții);
- CRBF - Comité de la réglementation bancaire et financière (Comitetul pentru reglementare in domeniul bancar şi financiar);
- CB - Commission bancaire (Comisia bancară);
- CNC - Conseil national de la comptabilité (Consiliul național al contabilității);
- CNCC - Compagnie nationale des commissaires aux comptes (Comisia națională a auditorilor);
- CRC - Comité de la réglementation comptable (Comitetul pentru reglementare contabilă);

---

[160] Nobes C, Parker R., *Comparative International Accounting*, Prentice Hall Financial Times, London, 2004. pp. 225-245

[161] Walton P., Haller A., Raffournier B., *International Accounting*, 2nd edition, Ed. Thompson, London, 2003, pp. 129-152

Scanned with OKEN Scanner

• Conseil supérieur de l'ordre des experts comptables (Consiliul superior al contabililor autorizaţi);

• Le Haut Conseil du commissariat aux comptes (Înaltul consiliu al auditorilor);

• OEC – Ordre des Experts-Comptables (Institutul experţilor contabili).

Originile organismului francez de normalizare se regăsesc în 1946, când este creată, prin decret, o comisie de normalizare a contabilităţilor care reuneşte reprezentanţii tuturor grupurilor interesate: sindicatele patronale şi muncitoreşti, administraţiile, tehnicienii etc. Lucrările acestei comisii se concretizează prin planul contabil aprobat prin hotărâre ministerială, în septembrie 1947. Un decret din octombrie 1947 şi o hotărâre din decembrie acelaşi an prevăd aplicarea obligatorie a planului, pentru societăţile naţionalizate şi societăţile în care statul avea interese, începând cu 1 ianuarie 1948.

Se creează un „Consiliu superior al contabilităţii" cu misiunea de a proceda la adaptarea planului la specificităţile fiecărui sector de activitate. În acelaşi an „Consiliul superior al contabilităţii" este înlocuit cu „Consiliul Naţional al Contabilităţii" (Conseil National de la Comptabilite: CNC), organismul care regizează şi astăzi normalizarea contabilă franceză.

CNC - Consiliul Naţional al Contabilităţii

În virtutea decretului din 1996 care l-a reformat, CNC este un organism consultativ de pe lângă ministerul însărcinat cu afacerile economice (Ministerul Economiei, Finanţelor şi Bugetului). El are drept misiune să emită în domeniu contabil avize şi recomandări în diverse sectoare economice. În acest sens,el are următoarele atribuţii[162]:

• să dea un aviz prealabil asupra tuturor dispoziţiilor de ordin contabil de origine naţională sau comunitară, propuse de administraţiile sau serviciile publice, organismele controlate direct sau indirect de către stat;

• să dea un aviz asupra normelor elaborate de organismele de normalizare contabilă internaţionale sau străine;

• să propună măsuri relative la exploatarea raţională a conturilor, fie în interesul întreprinderilor, fie în vederea stabilirii de statistici naţionale, bugete şi conturi economice ale naţiunii;

• să asigure coordonarea şi sinteza cercetărilor teoretice şi metodologice, culegerea informaţiilor, efectuarea studiilor şi publicarea tuturor documentelor referitoare la întocmirea şi exploatarea conturilor.

În cadrul Consiliului sunt reprezentate administraţiile şi jurisdicţiile interesate, profesiile contabile (experţi contabili, comisari de conturi, directori de

[162] www.minefi.gouv.fr/directions_services/CNCompta , actualizat la data de 13.07.2005

Scanned with OKEN Scanner

contabilitate din întreprinderi etc), întreprinderile şi organizaţiile patronale, sindicatele, organismele publice sau private ale căror lucrări sunt concertate cu cele ale CNC (Comisia Operaţiilor de Bursă, Centrala Bilanţurilor, Asociaţia Analiştilor Financiari etc), reprezentanţi din învăţământ.

Acest organism este compus din 58 de membri repartizaţi în 4 birouri specializate, al căror rol este de a pregăti avizele, propunerile şi recomandările asupra cărora se va pronunţa Consiliul. Lucrările celor patru birouri pot fi pregătite de către comisii sau grupuri de lucru care au un caracter permanent sau temporar şi sunt deschise personalităţilor membre ale Consiliului.

În cadrul CNC funcţionează două comisii permanente, care se consacră conturilor consolidate şi contabilităţii de gestiune. Grupurile de lucru au fost constituite pentru studiul contabilităţii asociaţiilor, al instrumentelor financiare, etc. Organul permanent al Consiliului este *secretariatul general* care asigură gestiunea administrativă şi efectuează studii şi cercetări necesare realizării lucrărilor. Secretariatul general este însărcinat cu urmărirea punerii în practică a deciziilor Consiliului. Totodată, el ajută preşedintele în reprezentarea CNC şi în participarea acestuia în reuniunile naţionale şi internaţionale care privesc normalizarea contabilităţii. Avizele, propunerile şi recomandările Consiliului sunt aprobate, în funcţie de urgenţă, natură şi importanţa afacerilor, în birou, colegiu sau adunare plenară.

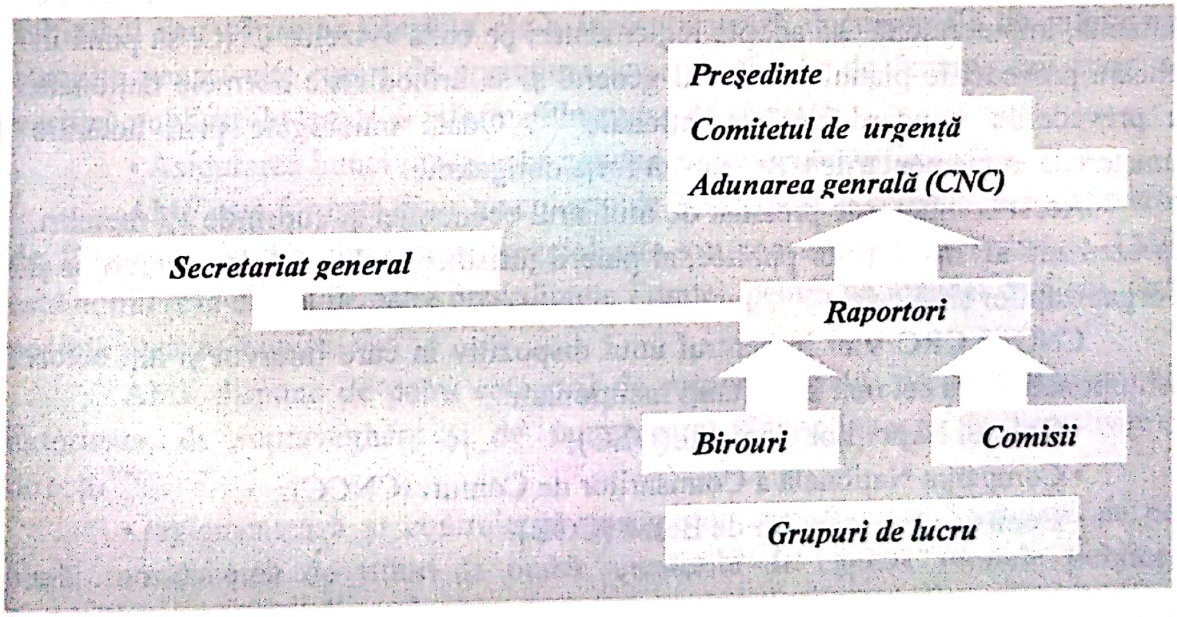

Fig.10.1. Organizarea Consiliului Naţional al Contabilităţii[163]

[163] www.minefi.gouv.fr/directions_services/CNCompt/, *Organigramme du Conseil national de la Comptabilité*

Scanned with OKEN Scanner

Gestiunea administrativă a consiliului, păstrarea şi urmărirea lucrărilor sunt asigurate de un secretar general numit prin hotărârea ministrului economiei, după avizul preşedintelui CNC. Adunarea generală, consiliul propriu-zis, compus din toţi membrii CNC, se reuneşte de două, trei ori pe an şi dezbate probleme de doctrină foarte importante.

Una din inovaţiile reformei din 1996 a CNC a fost instituirea în cadrul său a unui comitet de urgenţă. Acest comitet este alcătuit din preşedintele CNC, vicepreşedinte, reprezentanţii ministerului justiţiei, economiei, bugetului şi preşedintele Comisiei Operaţiunilor de Bursă (COB). Sesizat de preşedintele CNC sau de Ministerul economiei pentru orice problemă privind interpretarea sau aplicarea unei norme contabile care necesită un aviz urgent, comitetul de urgenţă trebuie să instituie într-un termen de maxim 3 luni de la data sesizării măsurile adecvate[164].

Obiectivul CNC este: (i) de a contribui la o mai mare transparenţă şi stabilitate a regulilor contabile; (ii) de a conduce la o mai mare coerenţă în elaborarea dreptului contabil; (iii) de a permite şi de a integra utilizarea de reguli internaţionale, pentru prezentarea conturilor consolidate ale anumitor grupuri.

CRC - Comitetul pentru Normalizare Contabilă

Creat în 1998, CRC este instanţa supremă în materie de normalizare contabilă, împuternicită „să adopte reglementări pe baza avizelor CNC, să pună în aplicare prevederile planului contabil general şi să armonizeze normele naţionale cu prevederile standardelor internaţionale"[165]. Odată omologate prin hotărâre ministerială, reglementările CRC capătă forţă obligatorie.

Acest comitet este prezidat de ministrul economiei şi cuprinde 15 membri, reprezentanţi ai instituţiilor publice, ai puterii jurisdicţionale, ai întreprinderilor şi ai organizaţiilor sindicale.

CNC şi CRC sunt în centrul unui dispozitiv în care intervin şi alţi actori instituţionali. Între cei mai importanţi menţionăm:

- Ordinul Experţilor Contabili(OEC);
- Compania Naţională a Comisarilor de Conturi (CNCC);
- Comisia Operaţiunilor de Bursă (COB).

---

[164] Colasse B., *Comptabilité générale* (PCG 1999, IAS/IFRS et ENRON), 9e édition, Economica, Paris, 2005, p. 80

[165] www.vernimmen.net/html/glossaire/definition_comite_de_la_reglementation_comptable.html, *Lexique de finance*

Scanned with OKEN Scanner

Deşi sunt numeroase personalităţi în cadrul instanţelor acestui dispozitiv, normalizarea este efectuată în mod concret de o elită destul de restrânsă de specialişti.

AMF – Autorité des Marches Financiers

Creată prin Legea nr.2003-706 privind securitatea financiară din august 2003, **AMF** a rezultat în urma fuziunii Comisiei pentru operaţiuni la bursă (COB), Consiliului pentru pieţele financiare (CMF) şi Consiliului pentru disciplină în gestiunea financiară (CDGF). Această contopire a avut ca obiectiv îmbunătăţirea eficacităţii şi transparenţei reglementărilor care privesc piaţa financiară franceză.

Autoritatea pieţelor financiare (Autorité des Marches Financiers: AMF) este un organism public independent cu personalitate juridică şi autonomie financiară, care are drept misiune:

• *Protecţia investitorilor* - cu scopul expres de a proteja investiţiile lor ori alte instrumente financiare care implica oferte publice (de exemplu, investiţii în companii imobiliare, acţiuni şi alte titluri de capital, titluri de creanţă, părţi din acţiunile OPCVM, instrumente financiare la termen, investiţii în alte active cum ar fi pădurile etc);

• *Informarea investitorilor* - asigură viza asupra notelor informative care trebuie puse obligatoriu la dispoziţia publicului, atunci când se face o ofertă publică (introducerea unei societăţi la bursă, emisiunea, oferta publică de acţiuni, schimbul sau vânzarea acestora etc.); instrumentează documentele de informare stabilite pentru alte tipuri de operaţiuni, cum ar fi cele de fuziune sau aport şi verifică publicaţiile legale şi informaţiile emise de societăţi;

• Asigurarea bunei funcţionări a pieţei instrumentelor financiare.

AMF este formată dintr-un colegiu de 16 membri, o comisie de sancţionare de 12 membri şi din alte comisii specializate sau consultative. Preşedintele AMF este numit prin decret de către preşedintele Franţei, pentru un mandat de 5 ani, fără posibilitatea de înnoire.

AMF dispune de patru categorii de responsabilităţi: de reglementare, de autorizare, de supraveghere şi de sancţionare. Ea acţionează în următoarele direcţii[166]:

• reglementează şi controlează ansamblul operaţiunilor financiare de pe piaţă: introducerea de titluri la bursă, creşterile de capital, ofertele publice, fuziunile;

• verifică calitatea şi difuzarea echitabilă a informaţiilor publicate de societăţile cotate;

---

[166] www.amf-france.org/, *Présentation de l'Autorité des marchés financiers*, actualizat ian 2006

Scanned with OKEN Scanner

• autorizează crearea SICAV şi FCP;

• verifică informaţiile furnizate investitorilor în prospectele fiecărui produs financiar ce urmează a fi trimise clienţilor înainte de investire;

• defineşte principiile de organizare şi funcţionare a societăţilor financiare (ex. Euronext Paris) şi a sistemelor „reglement – livraison" (ex. Euroclear France);

• aprobă reglementările referitoare la casele de compensaţie (ex. Clearnet) şi stabileşte condiţiile de funcţionare a punctelor lor de lucru;

• stabileşte regulile de conduită profesională şi obligaţiile agenţilor specializaţi în servicii de consultanţă financiară;

• procedează la controale şi anchete şi aplică sancţiuni celor care se abat de la reglementările în vigoare; ulterior transmite un raport de control sau de anchetă procurorului general;

• primeşte toate reclamaţiile care vizează instrumentele financiare; AMF poate media conflictele de interese aduse la cunoştinţa sa.

AMF cumulează atribuţiile şi competenţele COB; CMF şi CDGF, la care adaugă şi alte misiuni noi:

• controlul agenţilor de consultanţă în domeniul investiţiilor financiare, în sensul respectării obligaţiilor lor profesionale. AMF poate aplica sancţiuni;

• supravegherea agenţiilor de notare: AMF va publica un raport anual asupra rolului acestora pe piaţa financiară, asupra regulilor deontologice specifice, transparenţei metodelor şi impactului activităţii lor asupra emitenţilor şi asupra pieţei;

• colaborează cu alte organisme autorizate în domeniul pieţelor financiare, în funcţie de competenţe: CECEI, CEA.

10.3. Profesia contabilă în Franţa

Dispozitivul de normalizare francez prezintă un caracter complex şi nu se reduce doar la CNC, ci acordă un loc important profesiei contabile liberale. Complexitatea sa ţine nu numai de numărul actelor care intervin, ci şi de caracterul multiform al intervenţiilor[167].

Din motive de ordin istoric, profesia contabilă este organizată în două instituţii:

• Ordinul Experţilor Contabili (L'Ordre des Experts Comptables);

---

[167] Filhon B., *L'élaboration des normes comptables aplicables en France aux entreprises industrieles el commerciales, Memoir d'Expertese Comptable*, 1989, şi
Chantiri R., *Contribution á l'étude des processus de normalisation: une étude comparé de processus français et britanique*, Thèse pour le doctorat ét sciences de gestion, Université Paris- Dauphine, 2000

Scanned with OKEN Scanner

• Compania Națională a Comisarilor de Conturi (La Compagnie Nationale des Commissaires aux Comptes: CNCC).

În Franța profesia contabilă liberală nu este responsabilă de normalizare.

Nici un text oficial nu dă o misiune de normalizare şi cu putere de reglementare OEC şi CNCC, dar acestea sunt menite să pună în evidență doctrina contabilă şi participă la aplicarea normelor şi regulilor contabile. De altfel, aceste organizații sunt bine reprezentate în cadrul CNC şi CRC şi avizele lor sunt solicitate deseori de instituțiile publice. Ele reprezintă Franța pe lângă IASC.

OEC - Ordinul Experților Contabili

Organism de drept privat cu personalitate civilă, OEC are ca obiectiv apărarea onoarei şi independenței profesiei pe care o reprezintă. Prin delegarea puterii publice, el are putere de control a competenței şi moralității membrilor săi.

Creat sub regimul de la Vichy în 1942 ca şi cea mai mare parte a ordinelor profesionale, OEC răspundea de ideologia corporatistă a epocii de a le normaliza exercitarea profesiei. După eliberare şi după restabilirea legalității, existența sa a fost legitimată prin ordonanța din 19 septembrie din 1945 a guvernului provizoriu al Republicii Franceze.

Conducerea OEC este asigurată de Consiliul superior, care are drept misiune reprezentarea acestei laturi a profesiei pe lângă puterea publică şi coordonarea acțiunii consiliilor regionale.

Președintele şi profesioniştii liberali membrii CNC exercită o influență sensibilă asupra procesului de normalizare. În amonte sau în aval de acest proces, Consiliul Superior joacă un rol important în materie de doctrină şi practici contabile prin intermediul avizelor emise de comitetul profesional de doctrină contabilă şi difuzate pentru uzul membrilor săi. Aceste avize privesc principiile contabile, misiunile experților contabili şi regulile de comportament profesional.

Misiunile de expertiză contabilă se clasifică în[168] :

• Misiuni de întocmire a conturilor anuale sociale şi consolidate. Aceste misiuni sunt foarte legate de cele privind consilierea informatică: în ultimii ani, experții contabili consiliază din ce în ce mai mult clienții lor asupra echipamentelor şi produselor software pe care aceştia ar trebui să le achiziționeze, precum şi asupra implementării sistemelor informatice.

• Misiuni de audit contractual: exprimarea punctului lor de vedere motivat asupra conformității cu regulile în vigoare şi sincerității situațiilor financiare ale întreprinderilor.

Pe lângă aceste două tipuri de misiuni, experții contabili mai pot efectua: orice fel de misiune de consiliere juridică sau fiscală, cu titlu accesoriu misiunii lor

---

[168] Feleagă N, *Sisteme contabile comparate*, Ed. Economica, Bucuresti 1997, p.57

Scanned with OKEN Scanner

contabile; misiuni de consiliere în materie socială, economică şi de gestiune; misiuni de evaluarea întreprinderilor cu ocazia fuziunilor, achiziţionărilor, cesiunilor, cât şi a creării şi transmiterii de întreprinderi; misiuni de expertiză judiciară şi asistenţă pe lângă mandatarii justiţiei etc..

Calitatea de expert contabil se poate obţine prin una din următoarele două căi:

• universitară: 4 ani de studii superioare în contabilitate şi finanţe, încununate cu diplomă;

• extra-universitară: 16 probe organizate în 3 etape, conducând fiecare la o diplomă specifică.

După absolvirea probelor menţionate mai sus, candidatul trebuie să efectueze un stagiu profesional de minimum 3 ani, să redacteze şi să susţină un memoriu şi să susţină un examen la o probă scrisă de 6 ore privind revizia contractuală şi legală a conturilor, cât şi un examen oral.

Avizele OEC relative la principiile contabile conduc la precizarea regulilor ce sunt cuprinse în normele contabile, inclusiv folosirea lor. Cu titlu mai larg, sunt expuse obligaţiile pe linie de deontologie, adică independenţa şi comportamentul profesional, şi regulile de publicitate.

CNCC - Compania Naţională a Comisarilor de Conturi

Creată printr-un decret din 12 august 1969, plasată pe lângă ministerul Justiţiei, CNCC regrupează ansamblul comisarilor de conturi, din care 80% sunt experţi contabili şi apără interesele lor materiale şi morale.

Compania este administrată de un consiliu naţional care reprezintă CNCC pe lângă instituţiile publice şi propune măsuri utile organizării profesiei şi misiunilor comisarilor de conturi.

În aplicarea acestor dispoziţii legale acest consiliu stabileşte norme şi comentarii relative la deontologia sau la misiunile comisarilor de conturi şi difuzează informaţii tehnice. Misiunea de control legal a unui comisar de conturi este de a certifica măsura în care conturile anuale sunt conforme cu regulile, sincere şi dau o imagine fidelă a rezultatului operaţiilor exerciţiului, a situaţiei financiare şi patrimoniale, la sfârşitul exerciţiului.

Controlul legal este obligatoriu pentru: (i) societăţile pe acţiuni; (ii) societăţile în comandită pe acţiuni; (iii) societăţile cu responsabilitate limitată, asociaţiile, societăţile civile, instituţiile publice care au o activitate industrială sau comercială care depăşesc două din următoarele trei criterii: total bilanţier: 10 milioane de franci; cifră de afaceri: 20 milioane de franci; efectiv de salariaţi: 50; (iv) instituţiile de credit şi de asigurări; (v) grupurile de interes economic care au mai mult de 100 de salariaţi.

Scanned with OKEN Scanner

CNCC dispune de comisii permanente pentru pregătirea deliberărilor, avizelor şi recomandărilor.

Dintre acestea, mai ales, comisia de studii contabile are drept obiect să precizeze dificultăţile de aplicare a normelor contabile şi să propună răspunsuri la problemele puse de specialiştii respectivi. Atunci când aceste răspunsuri prezintă un interes de ordin general, răspunsurile şi avizele comisiei fac obiectul publicării în buletinul consiliului naţional al CNCC. În afara participării la lucrările CNC, CNCC contribuie prin avizele lor la dezvoltarea doctrinei contabile. OEC şi CNCC reprezintă Franţa în cadrul IASB.

10.4. Cadrul contabil general francez

Cheie de boltă a normalizării şi modelului contabil francez, Planul Contabil General este un produs al istoriei. Concept de origine germană, planul contabil a fost introdus în Franţa în timpul ocupaţiei, atunci când regimul de la Vichy a instituit o comisie interministerială însărcinată să elaboreze şi să aplice un cadru contabil naţional în diferite sectoare ale industriei. Terminat în 1941-1942 şi publicat în 1943, acest plan nu a fost niciodată promulgat şi aplicarea sa se limita la anumite întreprinderi din sectorul aeronautic.

Planul din 1942 s-a inspirat din Planul Contabil german denumit „Planul Goering" adoptat în 1937 de regimul nazist, şi integra metode de calcul a costurilor de producţie puse la punct de CEOGOS.

După eliberare, puterile publice, mai ales planificatorii, vor relua ideea unui plan contabil naţional mai ales pentru utilizarea drept instrument de gestiune macroeconomică. O Comisie de normalizare a fost însărcinată să elaboreze un nou plan contabil. Planul Contabil General adoptat în 1947, fără să renege asemănarea cu cel din 1942, marchează totuşi o evoluţie importantă: el distinge în mod clar, în loc de a le integra, conturile specifice contabilităţii financiare şi cele privind contabilitatea analitică de gestiune. În contextul reconstrucţiei economiei naţionale şi a aplicării unei planificări indicative Planul Contabil favorizează controlul extern al administraţiei fiscale sau al băncilor şi reprezintă o viziune macroeconomică a întreprinderii.

PCG a fost apoi revizuit de trei ori: în 1957, în 1971 şi în 1982. Terminate în 1982, lucrările de revizuire au modificat în mod sensibil PCG în scopul de a ţine seama de evoluţia economică, socială, tehnică a vieţii afacerilor şi mai ale a obligaţiilor ce decurg din armonizarea contabilă.

În rezumat, cadrul legal reprezintă ansamblul regulilor de stabilire şi prezentare a conturilor anuale, individuale şi este constituit dintr-o parte a Codului de Comerţ (art. 8-17) ce rezultă din Legea din 30 aprilie 1983 (modificată şi completată pentru întreprinderile mici din 11 februarie 1994) şi decretul de

Scanned with OKEN Scanner

aplicare din 29 noiembrie 1983 şi pe de altă parte, din Planul de Conturi General. În ceea ce priveşte regulile aplicabile pentru conturile consolidate, cadrul legal este compus pe de o parte din legea privind societăţile comerciale din 24 iulie 1966 (art.357-1-11; rezultând din legea din 3 ianuarie 1985) şi decretele de aplicare din 17 ianuarie 1990 şi pe de altă parte, din Planul Contabil General (corp IV, hotărârea din 9 decembrie 1986).

Planul contabil general 1999

O serie de reglementări (2000-06 privind pasivele, 2002-10 referitoare la amortizarea şi deprecierea activelor, 2004-6 relativă la definirea, contabilizarea şi evaluarea activelor) au avut drept obiectiv convergenţa PCG cu normele internaţionale[169].

În ediţia din 1999, PCG este divizat în secţiuni. Fiecare articol este desemnat printr-un număr de trei cifre, în general urmat de o cratimă şi de o nouă numerotaţie. Primele trei cifre corespund respectiv titlului, capitolului şi secţiunii (în caz de absenţă a secţiunii într-un capitol, este utilizată cifra 0). Numerotarea care urmează după cratimă este destinată să faciliteze cercetarea. Cu titlul de exemplu, articolele 3711 şi 371-2 se referă la operaţiuni asupra titlului; acestea sunt două articole ale secţiunii 1 din capitolul VII al titlului III.

Titlul I (Obiectivele şi principiile contabilităţii) stipulează că PCG se aplică de către orice persoană fizică sau juridică supusă obligaţiei legale de a stabili conturi anuale (bilanţ, cont de rezultat şi anexă). Nu se face nicio referinţă la utilizatorii şi nevoile de informaţii de satisfăcut. Prin acest aspect, planul contabil general se distinge de cadrul conceptual american şi internaţional.

Titlul II (Definiţiile activelor, pasivelor, veniturilor şi cheltuielilor) are un conţinut conceptual. Acest titlu constituie un ansamblu, un embrion al cadrului conceptual francez; el nu precizează utilizatorii situaţiilor financiare şi nici nevoile lor de informare.

Titlul III (Reguli de contabilizare şi evaluare) tratează contabilizarea şi evaluarea elementelor de activ, pasiv, venituri şi cheltuieli.

Titlul IV (Ţinerea, structura şi funcţionarea conturilor) prezintă planuri de conturi, care constituie una din principalele originalităţi ale normalizării franceze.

Titlul V (Documente de sinteză) expune conturile anuale propuse : formele de bază, abreviate şi dezvoltate.

Obiectivul contabilităţii – imaginea fidelă

---

[169] Colasse B., *Comptabilité générale (PCG 1999, IAS/IFRS et ENRON), 9éme Edition, Economica, Paris 2005, pp.29-30*

Scanned with OKEN Scanner

Imaginea fidelă (l'image fidèle) este un import de origine anglo-saxonă, prin Directiva a 4-a. „Bilanțul, contul de profit și pierdere și anexa vor cuprinde atâtea rubrici și posturi cât este necesar pentru a da o imagine fidelă a patrimoniului, situației financiare și rezultatului întreprinderii"[170]. Contabilitatea este „un sistem de organizare a informației financiare care permite cunoașterea, clasarea și înregistrarea informațiilor de bază cuantificate și prezentate în situații care reflectă, la data întocmirii lor, o imagine fidelă a patrimoniului, situației financiare și rezultatului entității"(PCG 1999, art.120-1).

Deși menționată frecvent, fidelitatea nu a fost definită nici de legea contabilității, nici de PCG. PCG aduce în sfera imaginii fidele principiul bunei (corectei) informări (la bonne information), precum și pe cel al importanței relative (l'importance relative): „pentru a răspunde exigențelor de bună informare", documentele de sinteză „trebuie să scoată în evidență orice faptă care poate să aibă o influență asupra judecății pe care destinatarii pot să o formuleze asupra patrimoniului, situației financiare și rezultatului întreprinderii". De aici decurge faptul că atunci când o prevedere contabilă nu este suficientă pentru a oferi o imagine fidelă, trebuie să fie furnizate în anexă informații complementare (precizare făcută în Codul comercial).

În caz de conflict între „imaginea fidelă" și „conformitatea cu regulile", situație care ar trebui să fie excepțională, legea optează pentru o „relaxare" a cadrului legal (precizare făcută în PCG 1999, art.120-1).

Imaginea fidelă nu trebuie interpretată ca un imperativ contabil . Codul de comerț, plecând de la Directiva a 4-a, solicită cu prudență „o imagine fidelă" și nu „imaginea fidelă". În spiritul imaginii fidele se regăsește și calitatea informațiilor contabile (inclusiv a conturilor anuale), informații care, conform PCC, trebuie să confere „o descriere adecvată, loială, clară, precisă și completă a operațiilor, evenimentelor și situațiilor".

În dreptul contabil francez apare în mod explicit un corp de șase principii și anume:

• ***Permanența metodelor (Art.123-17 CC; Art. 120-4, PCG 1999):*** presupune prezentarea în conturile anuale a metodelor de evaluare reținute, care nu pot fi schimbate de la un exercițiu la altul, în afara cazului unei modificări excepționale din situația întreprinderii. Dacă aceste modificări intervin, ele sunt descrise și justificate în anexă (Codul Comercial, art.11). Modificările sunt de supracreștere, fiind semnalate în raportul de gestiune și, după caz, în raportul comisarilor de conturi (Legea societăților comerciale din 24 iulie 1966). Postulatul permanenței metodelor de evaluare și prezentare a situațiilor financiare este afirmat și de PCG.

---

[170] www.ac-versailles.fr/CERPEG/ressdiscipl/compta/principescomptables.htm

Scanned with OKEN Scanner

În mod general, o derogare de la permanența metodelor nu poate fi justificată decât printr-o mai bună informare şi căutare a imaginii fidele a patrimoniului, a stării financiare sau a rezultatului. Schimbările nejustificate sunt modificări inițiate într-un alt scop decât cea mai bună informare şi căutare a imaginii fidele. Ele constituie neregularități.

Derogările justificate pot releva cinci categorii de schimbări: de metode contabile, de modalități de aplicare, de reglementare contabilă, modificări de oportunitate fiscală şi corecțiile de erori. Ultimele două modificări nu sunt în sens strict schimbări de metodă contabilă.

Schimbările de metode sunt decise de întreprindere. Ele se referă la prezentarea conturilor anuale sau la metodele de evaluare reținute şi trebuie să îndeplinească două condiții: o schimbare substanțială în condițiile de exploatare ale întreprinderii şi obținerea unei mai bune imagini fidele.

Schimbările în modalitățile de aplicare se constituie în cadrul aceleiaşi metode de evaluare şi presupune modificări ale ipotezelor de calcul reținute pentru evaluare datorate unor evenimente survenite ulterior sau din constatarea de diferențe față de realitate.

Schimbările de reglementare contabilă privesc schimbările de metode care se impun întreprinderii din cauza unei noi reguli (sau doctrine) sau unui nou referențial.

Celelalte schimbări de reglementare se datorează aplicării noilor metode rezultând din modificări fiscale, a Codului Muncii sau a doctrinei administrative. Ele sunt independente de regulile şi metodele contabile.

• ***Costul istoric (art. 123-18 CC; art.321-1 PCG)***: legea contabilă a reținut această convenție pentru evaluarea bunurilor la data lor de intrare în patrimoniul întreprinderii. Costul istoric corespunde costului de achiziție pentru bunurile dobândite cu titlu oneros şi costului de producție pentru bunurile fabricate de întreprindere (Codul Comercial, art. 12).

Dreptul contabil prevede mai multe *derogări* în aplicarea convenției costului istoric. Legea din 3 ianuarie 1985 şi decretul din februarie 1986 permit, numai pentru conturile consolidate, utilizarea regulilor de evaluare ținând seama de variațiile de preț sau de valori de înlocuire. De asemenea societățile pot folosi, pentru pregătirea situațiilor financiare consolidate, metoda costului istoric indexat sau valoarea de înlocuire pentru imobilizări corporale amortizabile şi stocuri. Aceste reguli de evaluare derogatorii de la Codul de Comerț sunt deficitar aplicate în practică.

Celelalte derogări de aplicare generală decurg din posibilitatea de evaluare a titlurilor de participare prin punerea în echivalență (art. 340 ale legii din 24 iulie 1966), respectiv a folosirii valorii de piață pentru evaluarea contractelor la termen

Scanned with OKEN Scanner

şi opţiuni ale ratei dobânzii (avizul CNC) şi din reevaluarea de ansamblu a imobilizărilor corporale şi financiare autorizată de Codul de Comerţ.

• ***Convenţia de non-compensare (art. 123-19 CC; art. 130-2 PCG):*** prevede expres că nicio compensare nu poate fi operată între posturile de activ şi de pasiv sau între posturile de venituri de cheltuieli din contul de rezultat (Codul Comercial, art. 13).

• ***Prudenţa (art. 123-20 CC; art. 120-3 PCG):*** este definită de PCG drept „ Aprecierea rezonabilă a faptelor în scopul de a evita ca riscul de transfer în viitor a incertitudinilor prezente ce pot afecta patrimoniul şi rezultatele întreprinderii" (Titlul I,cap. I, secţiunea I). Ea figurează în principiile generale de întocmire a situaţiilor financiare. Pentru a prezenta situaţii financiare care să reflecte o imagine fidelă a stării financiare şi a operaţiilor întreprinderilor, contabilitatea trebuie să satisfacă în spiritul regulilor prudenţei obligaţiile de *regularitate şi sinceritate.*

În aplicarea acestei convenţii, un venit nu trebuie contabilizat decât dacă este realizat, iar o cheltuială trebuie luată în considerare din momentul în care realizarea sa e probabilă. Rezultă un tratament asimetric al minus valorilor şi plus valorilor latente. Primele trebuie înregistrate, în timp ce secundele nu. Există numeroase exemple de aplicare a regulii prudenţei, cum ar fi cele decurgând din folosirea metodelor de evaluare derogatorii la cost istoric sau a metodei avansării lucrărilor de contabilizare a contractelor pe termen lung.

• ***Continuitatea exploatării (art. 123-20 CC; art. 120-1 PCG; norma IASC nr.1, paragraful 7):*** presupune că întreprinderea va continua să funcţioneze într-un viitor previzibil fără reducerea sensibilă a ritmului şi dimensiunilor activităţilor sale (Codul Comercial, articolul 4). Atunci când continuitatea exploatării pare asigurată situaţiile financiare sunt stabilite în spiritul respectării celorlalte principii contabile. Dacă ea nu este asigurată trebuie stabilit bilanţul şi valoare lichidativă a acesteia.

• ***Periodicitatea sau independenţa exerciţiilor (art. 123-21 CC; art. 313-1 PCG; norma IASC nr.1, paragraful 7):*** contul de rezultat recapitulează veniturile şi cheltuielile exerciţiului fără să ţină seamă de data încasării sau plăţii acestora (Codul Comercial, articolul 9). Postulatul periodicităţii este important datorită obligaţiei legale pentru orice persoană fizică sau juridică, având calitatea de comerciant, de a controla prin inventariere, cel puţin o data pe an, existenţa elementelor de activ şi de pasiv ale firmei. Aceasta trebuie să elaboreze conturi anuale la închiderea exerciţiului (Codul Comercial, art. 8). Legat de periodicitate, independenţa exerciţiilor este aplicată prin mecanismul conturilor de regularizare definit de PCG după cum urmează: „Ele sunt utilizate pentru repartizarea cheltuielilor şi veniturilor în timp, spre a afecta fiecărui exerciţiu cheltuielile şi veniturile care-l privesc efectiv şi numai acestea".

Scanned with OKEN Scanner

Ipotezele şi convenţiile contabile implicite[171]**:** Pregătirea şi prezentarea situaţiilor financiare ale întreprinderilor se bazează şi pe *postulatul entităţii*, care nu este menţionat în mod expres în dreptul contabil, ci admis implicit şi pe convenţii care nu sunt înscrise în texte, dar a căror recunoaştere este de asemenea implicită: importanţa relativă a informaţiei şi prevalenţa realităţii (sau substanţei) asupra formei (sau aparenţei).

• ***Intangibilitatea bilanţului de deschidere***: conform dreptului contabil „bilanţul de deschidere al unui exerciţiu trebuie să corespundă bilanţului de închidere al exerciţiului precedent" (Codul Comerţului, art.13 şi PCG titlul b,corp II, secţiunea II). Din această regulă decurge imposibilitatea de a modifica direct capitalurile proprii prin incidenţa retroactivă a modificărilor de metode contabile sau prin corectarea erorilor de înregistrare a veniturilor sau cheltuielilor relative la exerciţiile anterioare. Aceste ajustări trebuie făcute în contul de rezultat.

Totuşi, doctrina contabilă (CNC,COB,OEC) acceptă imputarea incidenţei modificării reglementării contabile în sens juridic asupra capitalurilor proprii de deschidere. Astfel, conform CNC, impactul schimbărilor induse de prima aplicare a IAS revizuite nu au putut fi imputate capitalurilor proprii.

Pentru situaţiile financiare consolidate, aplicarea intangibilităţii bilanţului de deschidere prezintă particularităţi. Ea presupune mai ales respectarea sa în conturile individuale ale întreprinderilor consolidate, în special în cazul conturilor intermediare, şi reluarea sistematică de la un exerciţiu la altul a soldurilor conturilor utilizate în conturile consolidate, pentru conturile de bilanţ.

• ***Convenţia importanţei relative*** sau semnificative a informaţiei nu figurează între principiile înscrise în dreptul contabil. Totuşi, aplicarea sa decurge din regulile relative la conţinutul anexei conturilor (Codul Comercial, art. 24), din definiţia perimetrului de consolidare (art. 357 al legii din 24 iulie 1966) şi din posibilitatea regrupării conturilor într-un cont global de acelaşi nivel sau de nivel mai analitic, atunci când conturile prevăzute prin norme sunt detaliate în raport cu nevoile întreprinderii (PCG, Titlul I,corp I, secţiunea III).

• ***Convenţia priorităţii realităţii (sau substanţei) asupra formei (sau aparenţei)*** nu este formulată şi recunoscută ca atare de reglementarea contabilă, care rămâne marcată de concepţia patrimonială a contabilităţii. Astfel în conturile individuale, un bun dobândit prin aplicarea unui contract de locaţie (leasing) nu poate fi înscris în bilanţ, utilizatorul nefiind proprietar atunci când nu este înscrisă menţiunea de cumpărare. Această convenţie este implicit admisă în consolidare şi pentru tratamentul contabil al dez-îndatorării de fapt. Bunurile pe care întreprinderile consolidate le deţin prin leasing sau conform unor modalităţi

---

[171] Walton P., Haller A., Raffournier B., *International Accounting*, 2nd edition, Ed. Thompson, London, 2003, pp. 129-152

Scanned with OKEN Scanner

analoge pot fi tratate în bilanț și contul de rezultat ca și cum ar fi dobândite prin credit. Principiul prevalenței economicului asupra juridicului, abordat în cadrul conceptual internațional și în IAS 1, nu este recunoscut în Franța la nivelul conturilor individuale. Aplicarea sa la nivelul conturilor consolidate generează două diferențieri majore față de IAS, iar acestea vizează entitățile cu destinație specială și tratamentul contabil al dez-îndatorării.

Caracteristicile calitative ale informației contabile

În analiza calităților situațiilor financiare se ajunge la ierarhia următoare: fidelitate, regularitate, sinceritate, în ideea respectării regulii prudenței. Tabloul următor oferă o analiză comparativă a caracteristicilor calitative ale informației contabile, explicite și implicite, care figurează în dreptul contabil francez în raport cu cele menționare în cadrul conceptual al IASB.

Tabel nr. 10.3. Caracteristicile calitative ale informației contabile[172]

Calități	IASB	PCG Conturi individuale	PCG Conturi consolidate
Regularitatea	-	*	*
Verificabilitate	-	Implicit (**regularitate**)	Implicit (regularitate)
Opțiuni contabile	-	Necunoscut (contrar regularității)	*
Comparabilitatea	*	*	*
Exhaustivitatea	*	*	*
Importanța relativă	*	*	*
Permanența metodelor	*	*	*
Pertinența (influențe asupra deciziilor utilizatorilor)	*	*	*
Prudența	*	*	*
Imaginea fidelă	*	* Nedefinită	* Nedefinită
Neutralitatea	*	Conectată cu fiscalitatea	*
Echilibrul avantaje/costuri	*	Necunoscut	Implicit
Respectarea termenelor	*	Necunoscut	Necunoscut
Inteligibilitatea (comprehension)	*	Neexplicit	Neexplicit
Întâietatea (prioritatea) fondurilor asupra formei	*	Nerecunoscut	*
Fiabilitatea	*	Regularitate+ sinceritate	Regularitate+ sinceritate

[172] Walton P., Haller A., Raffournier B., *International Accounting*, 2nd edition, Ed. Thompson, London, 2003, pp. 129-152

Scanned with OKEN Scanner

Abordarea pragmatică a PCG se opune abordărilor conceptuale utilizate de FASB - care a emis un cadru contabil conceptual compus din 6 „enunțuri ale conceptelor contabilității financiare" („Statement of financial accounting concepts: SFAC") - şi de IASC - care publica în iulie 1989 un „Cadru de pregătire şi prezentare a situațiilor financiare" (Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements).

Elaborarea planului a fost însoțită de trei influențe determinante: cea a lucrărilor precedente de normalizare franceză, cea a unei noi analize economice şi financiare şi cea a lucrărilor comunitare, impregnate în a doua lor jumătate de spiritul anglo-saxon.

Contabilitatea rămâne încă tributară atât concepției de a servi drept probă în justiție cât şi „credo"-ului de a proteja creditorul întreprinderii contra posibilei prelevări de dividende fictive. Consecințele acestei dependențe se regăsesc în concepția juridică de recunoaştere a activelor, a pasivelor , de determinare a rezultatului, în primordialitatea acordată principiului prudenței.

Reglementările franceze ofereau companiilor cotate posibilitatea de a adopta „standarde recunoscute pe plan internațional" (modelul IASB sau FASB). Practica ne confirmă că firmele cotate obişnuiau să „selecteze" pentru elaborarea conturilor consolidate reguli din cadrul american, internațional sau chiar britanic, pe care le găseau oportune[173]. Această libertate a fost îngrădită de obligativitatea aplicării IAS / IFRS de către toate companiile cotate, începând cu 2005.

10.5. Reguli de prezentare a situațiilor financiare

Conturile individuale sau consolidate sunt compuse din bilanț, contul de rezultate şi anexa, care formează un tot unitar. Tabloul de finanțare a cărui întocmire este recomandată de CNC şi impus pentru anumite întreprinderi prin legea privind prevenirea dificultăților nu face parte din conturile anuale. Practica arată totuşi că două treimi din societățile cotate sau grupurile publice nu au tablou de finanțare sau de flux în raportul lor anual.

Conturile individuale sau consolidate sunt întocmite în conformitate cu dispozițiile Codului de Comerț, normele emise de CRC şi Planul Contabil General. Aceasta din urmă a fost până în 1983 singurul instrument de normalizare contabilă. Deşi rămâne cheie de boltă , el nu acordă în mod explicit un loc preponderent problemei utilizatorilor situațiilor financiare şi satisfacerii nevoilor acestora.

---

[173] Choi F, Meek G., *International Accounting*, 5th Edition, Pearson - Prentice Hall, New Jersey, 2005, pp.70-75

Scanned with OKEN Scanner

Întreprinderile dispun de o anumită suplețe în prezentarea conturilor individuale, sub rezerva respectării dispozițiilor reglementărilor contabile. Ele beneficiază de regulile specifice şi derogatorii ale Codului de Comerț pentru prezentarea conturilor consolidate.

Prezentarea conturilor individuale funcție de dimensiunea întreprinderii

PCG prevede trei sisteme de prezentare a documentelor de sinteză funcție de dimensionarea întreprinderilor: sistemul de bază, sistemul derivat şi sistemul dezvoltat. Aceste sisteme diferă după volumul şi gradul de detaliere a informațiilor oferite.

Sistemul de bază comportă dispoziții minimale ale contabilității pe care trebuie să le respecte întreprinderile de medie sau mare dimensiune. Acest sistem cuprinde un model de bilanț, două modele de cont de rezultat, unul în formă de tablou, altul sunt formă de listă şi anexa.

Sistemul simplificat se adresează întreprinderilor a căror dimensiune nu justifică recurgerea la sistemul de bază. El cuprinde un model de bilanț, de cont de rezultat şi anexe. Acest sistem se identifică regimului legal de prezentare simplificată a conturilor anuale pe care societățile le pot adopta funcție de pragurile fixate prin decret.

Pentru bilanț şi contul de rezultat ele nu trebuie să depăşească la închiderea exercițiului două din următoarele trei criterii[174]:

- totalul bilanțului egal sau mai mic de 267.000 euro;
- cifră de afaceri egală sau mai mică de 534.000 euro;
- numărul de salariați permanenți egal sau mai mic de 10.

Pentru a putea prezenta o anexă simplificată criteriile precedente sunt:

- totalul bilanțului egal sau mai mic de 2.000.000 euro;
- cifră de afaceri egală sau mai mică de 4.000.000 euro;
- numărul de salariați permanenți egal sau mai mic de 50.

Sistemul dezvoltat , facultativ, propune în afara documentelor sistemului de bază, situații care pun în evidență analiza datelor de bază în vederea obținerii unei imagini relevante asupra managementului afacerii. El cuprinde un model de bilanț, de cont de rezultat, anexe, un tablou al soldurilor intermediare de gestiune, un tablou de determinare a CAF din exercițiul precedent şi un tablou de finanțare. Acest sistem este facultativ. Pentru a prezenta situații financiare, întreprinderile pot să îl adopte integral sau parțial.

Întreprinderile nu sunt constrânse în aplicarea unui sistem, ele putând, oricând, să facă apel la un sistem mai elaborat. Fiecărui sistem îi corespund modele

---

[174] www.ac-versailles.fr/CERPEG/ressdiscipl/compta/comptesannuels.htm, *Les comptes annuels,* actualizat 2005

Scanned with OKEN Scanner

de documente de sinteză şi o listă de conturi, articulate într-un plan comun pentru cele trei sisteme.

Sistemul de raportare anuală include următoarele tipuri de documente:

• Conturile anuale:

- Bilanţul;
- Contul de profit şi pierdere;
- Note la conturile anuale.

• Situaţia fluxurilor de trezorerie sau tabloul de finanţare;

• Raportul auditorilor;

• Raportul de gestiune.

Modelul standardizat de bilanţ reflectă legătura cu tipurile de operaţiuni desfăşurate de întreprindere (clasificare după funcţie). Activele sunt grupate după criteriul utilităţii sau obiectivului (în active fixe, circulante din activitatea de exploatare, circulante în afara activităţii de exploatare, elemente de trezorerie, conturi de regularizare). Pasivele sunt grupate după criteriul originii şi nu al maturităţii (în capital social, alte elemente de capital propriu, provizioane, împrumuturi, creditori din activitatea curentă, alţi creditori).

Contul de profit şi pierdere, atât în varianta sa orizontală, cât şi verticală, grupează cheltuielile şi veniturile în funcţie de natura lor, permiţând astfel reflectarea unui rezultat din exploatare, a unui rezultat financiar, respectiv extraordinar. Rezultatul net (profit sau pierdere) pleacă de la suma rezultatului ordinar (din exploatare şi financiar) şi extraordinar, corectată cu impozitul pe profit şi cota din profit distribuită angajaţilor. Această structură, deşi criticată de adepţii clasificării după funcţie, permite delimitarea elementelor de trezorerie de altele (de tipul amortizare şi provizioane) şi calculul soldurilor intermediare de gestiune.

Anexa furnizează informaţii suplimentare conturilor anuale, selectate după două criterii: al imaginii fidele şi al importanţei relative. Acestea sunt clasificate în trei capitole mari şi anume: contabilitate, principii şi metode; informaţii complementare bilanţului şi contului de profit şi pierdere; alte informaţii. Anexa trebuie să fie scurtă, lizibilă şi să conţină informaţii semnificative.

Spre deosebire de IFRS, în Franţa, Situaţia variaţiei capitalurilor proprii şi Situaţia fluxurilor de numerar sunt documente de bază ale situaţiilor financiare, iar situaţia câştigurilor şi pierderilor recunoscute nu există. [175]

În Franţa, PCG pune în uz un plan general de conturi, pe baza căruia se întocmeşte bilanţul. IFRS permite compensarea – în anumite condiţii – a elementelor de active şi datorii financiare, în timp ce normele franceze interzic acest lucru.

---

[175] www.kpmg.com, *Implementing IFRS*, Extract from *IFRS compared with US GAAP and French GAAP*, oct 2003

Scanned with OKEN Scanner

Contul de profit şi pierdere: atât reglementările internaţionale, cât şi cele naţionale clasifică cheltuielile după natură sau funcţie. În Franţa nu există reguli foarte precise de recunoaştere a veniturilor; accentul cade pe forma legală a operaţiunii economice, spre deosebire de cadrul IASB, care pune accent pe realitatea tranzacţiei.

Reguli specifice de prezentate a conturilor consolidate

Situaţiile financiare consolidate sunt stabilite pe bază de reguli care, în anumite cazuri sunt derogatorii de la Codul Comercial. În aceste condiţii întreprinderile pot utiliza modele de bilanţ şi cont de rezultat specifice. Modelele respective, neautorizate pentru conturile individuale, se apropie de situaţiile financiare anglo-saxone. Legea din 3 ianuarie 1985 privind conturile consolidate, inspirată din a şaptea directivă europeană, enumeră minimul de rubrici pe care trebuie să le conţină bilanţul consolidat.

CNC recomanda două modele de bilanţ, sub formă de tablou şi sub formă de listă. Modelul în listă prezintă o structură de pasiv care dă prioritate, ca şi bilanţul anglo- saxon, unei grupări a datoriilor după criteriul maturităţii (repartizarea lor pe termen scurt şi pe termen lung). Acest criteriu de clasificare a datoriilor a fost abandonat la nivelul bilanţului individual în timpul revizuirii PCG din 1982.

Legiuitorul a prevăzut şi două posibilităţi de prezentare a contului de rezultat, una după natură, cealaltă după destinaţie. Clasificarea veniturilor şi cheltuielilor după destinaţie sau funcţie, neautorizată pentru conturile individuale, este inspirată din modelul anglo-saxon. Indiferent de varianta folosită, în contul de profit şi pierdere consolidat vor apărea obligatoriu următoarele rubrici: rezultatul în urma consolidării; profitul sau pierderea după impozitare, pentru fiecare companie consolidată prin metoda globală, respectiv rezultatul proporţional pentru fiecare companie consolidată prin punerea în echivalenţă.

Bazat pe contabilitatea de gestiune, contul de rezultat după funcţie este mai eficace decât cel după natură pentru aprecierea sintetică a evoluţiei conturilor întreprinderii, mai ales a costurilor vânzărilor, ale cercetării, dezvoltării, marketingului sau distribuţiei.

În ce priveşte notele la conturile anuale, informaţiile suplimentare includ: principii generale; principiile contabile general admise aplicate (sistemul de referinţă); metoda de consolidare; regulile de evaluare; scopul consolidării; comparabilitatea conturilor; alte informaţii. Companiile franceze cu filiale vor pregăti două anexe separate, una pentru conturile anuale ale societăţii mamă şi una pentru conturile consolidate.[176]

---

[176] Nobes C, Parker R., *Comparative International Accounting*, Prentice Hall Financial

Scanned with OKEN Scanner

În concluzie, opțiunile complementare rezervate conturilor consolidate au permis Franței să se alinieze la normele internaționale fără a bulversa în mod fundamental arhitectura sistemului contabil.

Situația fluxurilor de trezorerie

Publicarea unei situații a fluxurilor de trezorerie este obligatorie pentru conturile consolidate, însă nu şi pentru conturile individuale (cu excepția entităților care intră sub incidența Legii privind prevenirea şi rezolvarea amiabilă a dificultăților întreprinderii). CNC recomandă publicarea unui Tablou de finanțare, în timp ce OEC recomandă Situația fluxurilor de trezorerie, mai apropiată de prevederile internaționale, însă niciuna nu este obligatorie pentru conturile individuale. Realitatea arată că două treimi din companiile cotate publică o situație a fluxurilor de trezorerie după modelul IAS 7, în raportul lor anual.

Raportul de gestiune

Întocmirea raportului de gestiune este obligatorie pentru toate companiile comerciale şi instituțiile de credit. Modelul său include trei categorii obligatorii de informații:

- referitoare la situația economică a firmei / grupului, inclusiv o prezentare pe tipuri de operațiuni şi rezultate din exploatare;
- referitoare la statutul legal al grupului, acționari semnificativi şi orice alte informații semnificative;
- referitoare la politica socială a grupului, respectiv la politica de personal şi cea de conducere.

Obligațiile de publicare

Societățile pe acțiuni, societățile cu responsabilitate limitată, societățile în nume colectiv controlate de societățile de capitaluri sunt obligate să depună la tribunalul de comerț în lunile care urmează adunării generale ordinare anuale, conturile anuale, raportul de gestiune, raportul comisarilor de conturi, propunerea de repartizare a rezultatului şi rezoluțiile adunării generale.

Dacă societatea este obligată să stabilească conturi consolidate, ea trebuie să depună două exemplare de situații financiare consolidate.

Societățile cotate (cotarea oficială şi a două piață sunt în jur de 730) funcționează sub controlul COB şi sunt obligate să publice periodic informații relative la starea lor financiară în Buletinul de enunțuri legale obligatorii (BALO). Publicațiile anuale intervin înainte şi după adunarea generală a acționarilor. În patru luni de la închiderea exercițiului şi cel puțin 15 zile înaintea AGA, societatea

---

Times, London, 2004. pp. 225-245

Scanned with OKEN Scanner

trebuie să publice în BALO, sub mențiunea expresă că este vorba de proiecte neauditate: conturile anuale, proiectul de repartizare a rezultatului și, dacă există și sunt disponibile, conturi consolidate. În 45 de zile care urmează AGA societatea trebuie să procedeze la o nouă publicare în BALO privind: conturile anuale aprobate de acționari, însoțite de raportul comisarilor de conturi, de decizia de repartizare votată de AGA, de conturile consolidate, de raportul comisarului de conturi. Dacă proiectele publicate nu au fost modificate de AGA, societatea este autorizată să publice numai un aviz care menționează referința la prima publicare în BALO și raportul comisarului de conturi.

Publicările semestriale trebuie să intervină în cele patru luni care urmează sfârșitului de semestru. În acest interval o societate cotată trebuie să publice un tablou al activității și rezultatelor și un raport de activitate semestrial. Aceste documente trebuie să fie însoțite de o atestare a comisarului de conturi privind sinceritatea informațiilor. Dacă societatea a întocmit conturi consolidate, ea trebuie să publice documente privind tabloul activității și rezultatelor și raportul de activitate semestrial sub formă consolidată și să ofere în acestea informații privind cifra de afaceri și rezultatul net.

Publicările trimestriale, mai limitate ca volum, trebuie să intervină în 45 de zile după fiecare trimestru al exercițiului. Ele privesc cifra de afaceri neta (CA) a trimestrului cumulată cu cea a trimestrelor precedente. Dacă societatea publică situații financiare consolidate, se are în vedere și CA consolidată ținând seama de activități și pondere acestora.

Obligațiile de audit

Instituit prin legea societăților din 24 iulie 1867, controlul legal al conturilor sau „comisariatul conturilor" este condus astăzi prin efectul legii din 24 iulie 1966 privind societățile comerciale, modificată în special prin legea din martie 1984 relativă la prevenirea dificultăților întreprinderilor.

Numeroase organizații sunt supuse controlului legal. Nominalizarea a cel puțin a unui comisar de conturi este obligatorie la toate societățile pe acțiuni (societăți anonime și societăți în comandită pe acțiuni) și grupurile de interese economice cu peste 100 de salariați și/sau care emit obligațiuni. Unele entități sunt obligate să desemneze un comisar atunci când depășesc la închiderea exercițiului anual doi din cei trei indicatori următori: totalul bilanțului 2 milioane euro, CA 4 milioane euro, efectivul 50 salariați. Este vorba în special de persoane juridice (în nume colectiv sau în comandită simplă), SRL și persoane autorizate de drept privat, necomercianți cu o activitate economică (spre exemplu asociații ale economiei sociale sau ale sectorului de sănătate). Extinderea câmpului de aplicare al controlului legal al conturilor exprimă faptul că regularitatea operațiilor și fiabilitatea informațiilor financiare ale unei organizații nu interesează numai

Scanned with OKEN Scanner

membrii sau partenerii direcţi ci şi publicul mai larg. În ultima perioadă comisariatul conturilor a fost extins asupra asociaţiilor şi societăţilor sportive precum şi asupra partidelor politice.

Desemnarea unui comisar de conturi este de competenţa AGO sau a organului desemnat. El este numit pentru şase exerciţii şi poate fi confirmat fără limită în aceste funcţiuni. Onorariile sale sunt plătite de societatea controlată. Pentru executarea misiunilor, el dispune de puteri de informare şi investigaţie extinse şi poate opera în orice moment verificări sau controale pe care le apreciază oportune.

Misiunile comisarului de conturi sunt definite prin lege. Se pot destina misiuni generale şi misiuni speciale. Primele pot fi grupate în patru categorii principale: misiune de audit sau ce certificare legală a conturilor anuale, în prelungirea acestei ultime misiuni de control al legalităţii şi sincerităţii anumitor informaţii, misiunile de prevenire a dificultăţilor întreprinderilor , misiunea de informare pe lângă organismele şi persoanele desemnate de lege (mai ales organele societăţii procurorul Republicii, Comitetul de întreprindere, etc.). Misiunile speciale sunt numeroase şi constau în certificarea regularităţii sau realităţii anumitor operaţiuni realizate de societăţi, cum sunt modificările capitalului social sau operaţiile de fuziune.

Principala misiune de audit legal conduce la certificarea că situaţiile financiare corespund exigenţelor de regularitate,sinceritate şi imagine fidelă (art. 228 din legea din 24 iulie 1966). Certificarea conturilor face obiectul raportului general a comisarului de conturi.

10.6. Tendinţe în evoluţia contabilităţii franceze

Noţiunea de Principii contabile general admise (GAAP) nu îşi găseşte temei legal în Franţa, de vreme ce contabilitatea este guvernată de legi, decrete şi ordine ale ministerelor de profil. Sursa principală de drept este reprezentată de Codul comercial, ca şi cadru general contabil aplicabil tuturor entităţilor din economie.

În Franţa toate societăţile se circumscriu aceloraşi reglementări marcate de fiscalitate şi întocmesc acelaşi set de situaţii financiare standardizate, după cum prevede Planul contabil general emis de CRC. Nu există un document oficial care să pună în drepturi un cadru conceptual similar celui creat de IASB.

Normele IASB exercită o influenţă certă asupra reglementării contabile, în special asupra situaţiilor financiare consolidate. Destinate în special pieţelor financiare, conturile consolidate se stabilesc pe baza unor reguli de evaluare derogatorii de la Codul de Comerţ şi neadmise pentru conturi individuale, dar care

Scanned with OKEN Scanner

permit o apropiere de practicile internaţionale. Această situaţie conduce la o anumită deconectare dintre conturile consolidate şi cele individuale.

Obligativitatea aplicării IAS / IFRS de către companiile cotate începând cu 2005 a condus la creşterea numărului de companii care aplică standardele internaţionale în Franţa, unele dintre ele chiar necotate, dar care au optat pentru întocmirea conturilor consolidate după referenţialul IASB.

Normele IASB omologate de CRC vor putea fi adoptate. Intrarea în vigoare a acestei legi pe 1 ianuarie 1999 a coincis cu finele procesului de revizuire a normelor IASC, în sensul că după aceasta dată societăţile franceze nu vor mai putea aplica US GAAP pentru stabilirea conturilor consolidate.

În 2001 CNC şi-a exercitat puterea de decizie în materie de convergenţă a conturilor consolidate şi individuale cu standardele internaţionale, după ce a ajuns la concluzia că este dificil să menţină două referenţiale contabile. Această orientare de principii s-a reflectat ulterior atât în avizele CNC, cât şi în normele emise de CRC, care au adus schimbări sensibile în dreptul contabil francez, în special în sfera definirii şi înregistrării elementelor de activ şi pasiv, a amortizărilor şi provizioanelor.

Principalele texte care atestă eforturile de convergenţă ale organismelor normalizatoare franceze sunt[177]:

- norma CRC 2000-06 / 07.12.2000 referitoare la elementele de pasiv, inspirată din IAS 37, cu aplicare din 01 ianuarie 2000;
- norma CRC 2002-10 / 12.12.2002 referitoare la amortizarea şi deprecierea activelor, inspirată de IAS 16 şi IAS 36, cu aplicare din 01 ianuarie 2005;
- norma CRC 2004-06 referitoare la definirea, înregistrarea şi evaluarea activelor (acest text introduce în PCG normele internaţionale IAS 16, IAS 38, IAS 2 şi IAS 23), cu aplicare începând cu anul 2005.

De asemenea, putem cita:

- reglementările (nr.99-03, art.314 şi următoarele) referitoare la schimbarea metodelor contabile, a estimărilor şi corectarea erorilor, inspirată din IAS 8;
- norma CRC 99-08 referitoare la contractele pe termen lung, inspirată din IAS 11;
- recomandarea CNC nr.99-R.01 vizavi de raportările intermediare, cu punct de plecare IAS 34;
- recomandarea CNC nr.2003-R.01 referitoare la angajamentele de pensionare şi avantaje asimilate, inspirată din IAS 19.

---

[177] www.minefi.gouv.fr/, *Modernisation comptable française. Incidences comptes individuels / PME*, emis de CNC la 21 iulie 2005

Scanned with OKEN Scanner

În paralel cu evoluția reglementărilor contabile, CNC a instituit în 2003 trei grupuri de lucru care au misiunea de a analiza posibilitățile de evoluție pe termen mediu a contabilității franceze[178]:

• grupul „IAS şi fiscalitatea" – format din reprezentanți ai întreprinderilor şi ai Direcției generale de impozite, studiază impactul fiscal al normelor internaționale asupra conturilor sociale;

• grupul „IAS şi întreprinderile mici şi mijlocii" – format din reprezentanți ai OEC, CNCC, întreprinderilor şi instituțiilor publice, analizează măsura în care IASs pot fi simplificate şi aplicate în entități de dimensiuni reduse;

• grupul „IAS şi dreptul" – format din reprezentanți ai OEC, CNCC, Cancelariei, Trezoreriei, întreprinderilor şi Baroului din Paris, studiază incidențele juridice ale aplicării IAS asupra conturilor individuale.

Referențialul IFRS presupune noi competențe în materie de întocmire, analiză şi interpretare a situațiilor financiare. Principala „revoluție" rezultă din trecerea de la o viziune contabilă juridică şi patrimonialistă (justificată de fiscalitate) la o abordare pe bază de valoare justă, care favorizează decizia economică şi accesul investitorilor la informație.

Abandonul parțial al costului istoric şi implementarea unui dispozitiv de urmărire a valorii reale a activelor introduce la nivelul întreprinderii problematica evaluării, care orientează sistemul contabil către previziune.

IFRS conduc în mod natural către repunerea în drepturi a controlului de gestiune, către o analiză mai exactă a mecanismelor care creează valoare şi către o mai mare transparență a situațiilor financiare.

Toate întreprinderile franceze sunt în mod direct interesate, la diverse niveluri, de convergența planului contabil general cu IFRS, deoarece momentul 2005 a fost unul de cotitură în materie de raportare financiară.

Tabel nr. 10.4. Norme aplicabile în Franța în 2005[179]

Norme aplicabile în Franța în 2005		Referențialul IFRS	PCG convergent către IFRS
Societăți cotate	Conturi consolidate	DA	DA
	Conturi sociale	NU	DA
Societăți necotate	Conturi consolidate	Opțional DA	DA
	Conturi sociale	NU	DA

[178] www.etudes.ccip.fr, *La convergence du droit comptable francais vers les normes IAS/IFRS: propositions comptables et fiscales de la CCIP*, Chambre de commerce et d'industrie de Paris, 23 dec 2004

[179] www.webpublic.ac/Convergences_PCG_IFRS/normes_IFRS.htm, *Convergence du PCG. Le contexte des normes IFRS*, 2005

Scanned with OKEN Scanner

Întreprinderi individuale (BIC) subordonate IR	Conturi sociale	NU	DA

11. Sistemul contabil german

În Germania, dreptul joacă un rol fundamental în contabilitatea întreprinderilor. Reglementarea contabilă este constituită din ***legi şi interpretări ale legii***, fcare minimizează rolul profesiei contabile şi al normelor emise de aceasta. Accentul cade pe fiscalitate şi pe protejarea băncilor, ca principali investitori în economie. Politica de subevaluare a activelor şi supraevaluare a cheltuielilor şi pasivelor reflectă poziţia conservatoare a normalizatorului, care permite astfel constituirea de rezerve oculte, ascunse ochilor altor utilizatori în afara băncilor şi statului.

11.1. Surse de drept

Primele reguli contabile detaliate au apărut încă din 1794, în Codul civil al Prusiei. În 1843 îşi fac apariţia primele societăţi anonime, iar în 1894, primele societăţi cu răspundere limitată.

Începând cu 1897, regulile contabile sunt regrupate în Codul comercial aplicabil oricărui tip de întreprindere, cazurile particulare fiind tratate de legi specifice. Codul comercial a rămas aproape nemodificat până în 1985.

Influenţa cea mai semnificativă asupra principiilor contabile general admise în Germania a avut-o Legea Bursei din 1965, republicată în 1993 şi Legea Societăţilor Comerciale cu Răspundere Limitată din 1892, care conţine regulile contabile specifice acestor entităţi[180]. Totuşi, pe lângă reglementările legale care au avut un rol determinant în modelarea unui sistem contabil, în Germania a funcţionat un set de reguli şi principii „pentru o contabilitate corectă"[181] (Grundsarze ordnungsmaβiger Buchführung GoB) provenite din practica judiciară şi contabilă, sau din implicarea profesiei contabile, care nu atinge, din păcate, nivelul de dezvoltare a profesiei din Marea Britanie sau SUA şi nici importanţa acesteia.

Legea din 19 decembrie 1985 a reprezentat o reorganizare a Codului comercial prin ***adoptarea Directivelor a IV-a, a VII-a şi a VIII-a***. Ulterior a fost adoptată o versiune a acestei legi şi pentru domeniul bancar (în 1990) şi cel al asigurărilor (1994). Acest fapt a condus la legalizarea a numeroase principii

---

[180] Iqbal Z, *International Accounting. A Global Perspective*, Second Edition, South – Western Thompson Learning, Cincinnati, Ohio, 2002, pp.194-196

[181] Walton P., Haller A., Raffournier B., *International Accounting*, 2nd edition, Ed. Thompson, London, 2003, pp.91-128

Scanned with OKEN Scanner

contabile, la armonizarea reglementărilor contabile pentru toate companiile şi la reunirea tuturor normelor contabile într-o singură sursă: Codul Comercial.

Adoptarea directivelor europene în materie contabilă a avut ca scop reducerea pragurilor pentru auditul legal şi pentru publicarea situaţiilor financiare. Acest obiectiv a generat o serie de probleme vizavi de numărul relativ redus de auditori care activau în Germania, precum şi reticenţa întreprinderilor în legătură cu transmiterea informaţiilor financiare. Legea din 19 decembrie 1985 a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1986. Regulile privind conturile consolidate se impun începând cu primul exerciţiu deschis după 31 decembrie 1989.

Cartea a 3-a a Codului Comercial a fost special creată pentru a regrupa regulile contabile, ea înlocuind totodată regulile aplicabile formelor juridice specifice.

Conţinutul Cărţii a 3-a din Codul comercial. Această carte se structurează în trei părţi[182]:

1. Partea întâi - cuprinde dispoziţiile generale aplicabile tuturor comercianţilor, persoane fizice sau juridice. Ea se structurează, la rândul ei, în patru „sub-părţi" care tratează obligaţiile referitoare la:

- ţinerea conturilor şi inventarul;
- bilanţul de deschidere şi conturile anuale (principii contabile, prezentarea conturilor, regulile de evaluare);
- păstrarea documentelor contabile şi utilizarea lor, în materie de probă;
- comercianţii supuşi înregistrării la registrul de comerţ.

2. Partea a doua se referă ia dispoziţiile complementare aplicabile societăţilor de capitaluri. Ea cuprinde şase „sub-părţi":

- conturile anuale şi raportul de gestiune a societăţilor de capitaluri (principii generale, prezentarea bilanţului, contul de profituri şi pierderi, regulile de evaluare, anexa, raportul de gestiune);
- conturile consolidate şi raportul de gestiune consolidat asupra conturilor consolidate;
- controlul conturilor anuale;
- publicarea conturilor anuale;
- delegarea de putere, sub forme de decrete, în materie de formulare şi de alte dispoziţii;
- sancţiunile aplicabile în cazul de nerespectare a legii.

3. Partea a treia cuprinde dispoziţiile specifice aplicabile cooperativelor înscrise-la registrul de comerţ. Mai în detaliu, în această parte, Codul de comerţ adaptează regulile de întocmire, natura posturilor bilanţiere, conţinutul anexei şi

---

[182] Feleagă N, *Sisteme contabile comparate*, Editura Economică, Bucureşti, 1995, pp.269-316

Scanned with OKEN Scanner

formalitățile de publicitate a conturilor anuale la particularitățile juridice ale societăților cooperative. În cazul societăților de capitaluri, dreptul contabil este aplicat, în mod diferențiat, în funcție de mărimea acestora.

Codul comercial clasifică societățile de capitaluri în trei categorii: mici, mijlocii și mari, după cum ele depășesc sau nu, în cursul a două exerciții consecutive, două din pragurile determinate pe baza criteriilor următoare:

• totalul bilanțului: corespunde sumei elementelor de activ după deducerea, dacă este cazul, a cotei-părți din pierderile neacoperite de capital;

• cifra de afaceri în afara taxelor;

• media salariaților angajați la sfârșitul fiecărui trimestru, inclusiv salariații care lucrează în străinătate, dar exclusiv ucenicii.

Tabelul nr. 11.1. Tabloul pragurilor fixate pentru criteriile de mărime[183]

Mărimea întrepr. / Criterii	Mici	Mijlocii	Mari
Activ total	< 3.438.000€	3.438.000 €– 13.750.000 €	> 13.750.000 €
Cifra de afaceri	< 6.875.000 €	6.875.000 €– 27.500.000 €	> 27.500.000 €
Număr de salariați	< 50	51 - 250	> 250

Se observă că obligațiile contabile sunt definite în funcție de forma și mărimea societăților de capitaluri. Totuși, legea germană a prevăzut o derogare: indiferent de mărimea lor, societățile cotate în bursă sunt asimilate societăților mari și nu beneficiază, în consecință, de scutirile acordate societăților mici și mijlocii.

Regulile contabile înscrise în Codul Comercial nu implică un plan de conturi normalizat și cu un caracter general. Totuși, planurile de conturi sunt instrumente ale organizării contabilității: ele sunt elaborate pe ramuri sau sectoare profesionale și adaptate de întreprinderi în funcție de necesități. Regulile contabile prevăzute în lege (Codul Comercial) sunt influențate atât de regulile fiscale, cât și de elementele de doctrină emise de profesia contabilă.

Începând cu jumătatea deceniului al 9-lea, practicile contabile ale companiilor germane de anvergură au fost influențate de reglementările americane (US GAAP) și europene (IFRS), în sensul că firmele cotate publică situații financiare în conformitate cu acestea. Din 1998, companiile germane pot întocmi situații financiare consolidate conform reglementărilor naționale, IAS/IFRS sau US

[183] Nobes C., Parker R., *Comparative International Accounting*, 8th Edition, Prentice Hall, 2004, London, 2004. pp.249-274

Scanned with OKEN Scanner

GAAP. Toate variantele se întâlnesc în practică, utilizatorii fiind puşi în situaţia de a se informa în prealabil asupra standardelor folosite de entitatea în cauză.

Această realitate, însă, nu are impact asupra firmelor necotate pe pieţele financiare, care au opţiunea de a aplica reglementările internaţionale, dar numai în paralel cu cele naţionale. Astfel, ele au obligativitatea întocmirii de situaţii financiare conform Codului comercial – din raţiuni fiscale, dar pot întocmi în paralel situaţii financiare conforme cu alte reglementări internaţionale.

Ca răspuns la criticile acerbe aduse de către conducerile companiilor şi de către auditori şi sub presiunea din ce în ce mai accentuată a armonizării internaţionale, în 1998 a fost aprobată KapAEG (o lege care reglementează operaţiunile de atragere de capital) şi KonTragG (o lege care garantează transparenţa afacerilor)[184]. Aceasta din urmă a creat cadrul pentru apariţia şi recunoaşterea unui organism privat de reglementare contabilă şi anume Comitetul German pentru Standarde de Contabilitate (GASC – German Accounting Standards Committee sau DRSC – Deutsches Rechnungslegungs Standards Committee).

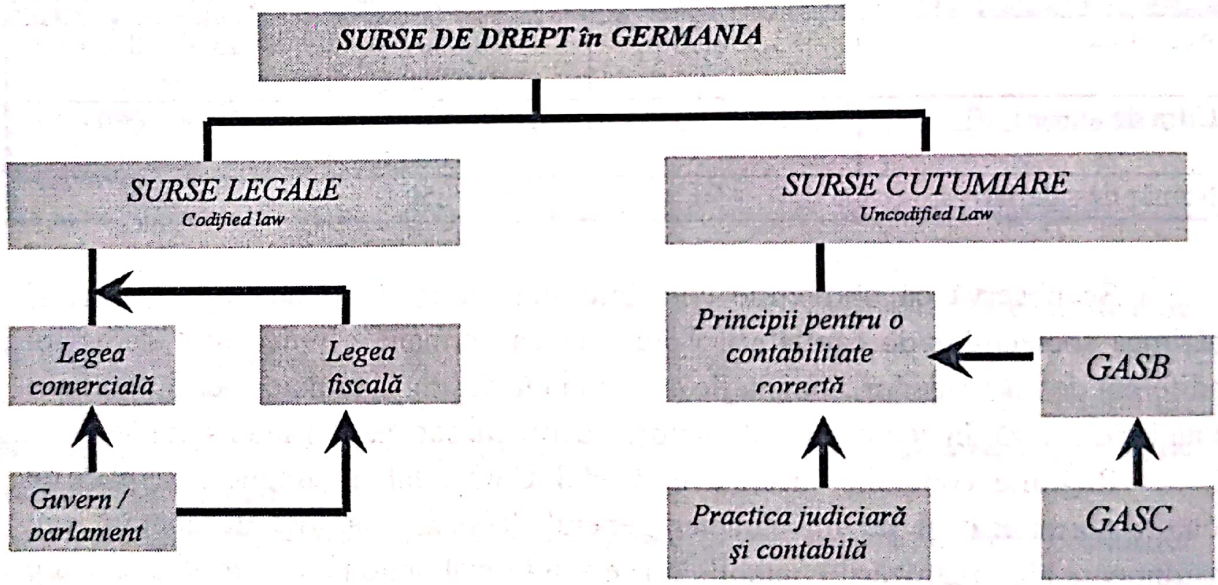

Fig. 11.1. Surse de drept contabil în Germania[185]

[184] Aisbitt S., Evans L., *Developments în Country Studies în International Accounting – Europe*, Cheltenham, UK-Northhampton 2004, pp.170-218

[185] Walton P., Haller A., Raffournier B., *International Accounting*, 2nd edition, Ed. Thompson, London, 2003, pp.91-128

Scanned with OKEN Scanner

11.2. Organismul de normalizare german - German Accounting Standards Committee (GASC)

GASC a apărut în 1998 ca răspuns la nevoia de implicare a comunității oamenilor de afaceri, profesioniştilor contabili din firme şi grupuri, auditorilor, pedagogilor şi a altor categorii de participanți, în problema dezvoltării contabilității şi a sistemului de raportare financiară[186].

Obiectivul înființării GASC îl constituie demararea unui proces de normalizare contabilă din perspectiva unui organism independent, format din specialişti recunoscuți cu experiență în aplicarea modelelor contabil anglo-american şi internațional, modele care răspund nevoilor pieţelor de capital globalizate într-o măsură mai mare decât legislația națională. Comitetul se bazează pe implicarea efectivă a profesioniştilor contabili, a auditorilor şi a firmelor care întocmesc situații financiare în efortul de minimizare a rolului legiuitorului în domeniul contabil şi de armonizare cu reglementările internaționale.

GASC este recunoscut de către Ministerul de justiție drept organismul competent de standardizare din Germania[187] conform Codului Comercial secțiunea 342, subsecțiunea 1; acesta poate asista la întâlnirile GASC fără drept de vot. Mai mult, cele două organisme se angajează prin contract să se informeze şi să se implice reciproc în proiectele de interes național în domeniul contabilității şi să îşi unească eforturile în sensul implementării standardelor de contabilitate emise de GASC. Elaborarea standardelor de contabilitate trebuie să țină seama şi să nu contrazică prevederile legale.

GASC este structurat pe două paliere şi este format dintr-un Comitet director (Executive Board) şi o Adunare generală (General Assembly), ca structuri de conducere, respectiv dintr-un Consiliu german pentru standarde de contabilitate (German Accounting Standard Board – GASB) şi un Comitet de interpretare a standardelor (Accounting Interpretation Committee – AIC), ca structuri executive.

Adunarea generală (General Assembly) a membrilor asociației (GASC) se reuneşte o dată pe an în şedință ordinară, sau de oricâte ori există un motiv întemeiat, în şedință extraordinară. Membrii GASC pot fi persoanele care au calificare recunoscută în domeniul contabilității sau entitățile care sunt reprezentate de o persoană calificată.

Adunarea generală are următoarele responsabilități:

- alegerea Comitetului director;
- aprobarea acțiunilor întreprinde de Comitetul director;

---

[186] Holt P, Cheryl D, *International Accounting*, Ed. DAME Thompson Learning, London, 2001, pp.53-55

[187] www.drsc.de, *Standardisation Contract between Federal Ministry of Justice and GASC*, sept.1998

Scanned with OKEN Scanner

• aprobarea bugetului anual şi a bugetului pe trei ani;
• aprobarea amendamentelor la Constituţia GASC;
• aprobarea dizolvării GASC;
• alegerea auditorului.

Comitetul director (Executive Board) este format din 7-15 membri aleşi de Adunarea Generală pentru un mandat de trei ani. Comitetul director are următoarele responsabilităţi:

• alegerea şi numirea în funcţie a membrilor GASB şi AIC, delimitarea criteriilor de performanţă şi a măsurilor de sancţionare a nerespectării acestor criterii, respectând în acelaşi timp independenţa celor două structuri;
• aprobarea procedurilor de lucru pentru GASB şi AIC;
• revizuirea anuală a strategiei GASC şi evaluarea eficienţei acesteia;
• publicarea unui raport anual care să conţină situaţiile financiare auditate şi previziuni asupra activităţilor din exerciţiul următor;
• înaintarea spre aprobarea Adunării Generale a unui buget anual;
• asigurarea finanţării, a solvabilităţii şi a lichidităţii GASC;
• stabilirea cotizaţiilor de plătit de către membri;
• ţinerea evidenţei contabile şi întocmirea situaţiilor financiare pe baza principiilor regulilor aplicabile tuturor entităţilor economice;
• adoptarea deciziilor pentru toate problemele care nu intră în mod explicit în responsabilitatea exclusivă a Adunării generale;

Consiliul german de normalizare contabilă (German Accounting Standard Board – GASB), croit după modelul FASB, este compus din 7 membri aleşi şi numiţi de Comitetul director pentru o perioadă de maxim 4 ani.

Membrii GASB acţionează independent de Consiliul director, de ceilalţi membri ai GASB, de Ministerul de justiţie sau de alte organizaţii. GASB este responsabil doar de pregătirea şi adoptarea documentelor proprii („pronouncements"), care pot fi: standarde de contabilitate (German Accounting Standards – GASs); comentarii pe probleme de contabilitate trimise organismelor naţionale sau internaţionale; studii; alte comentarii şi articole considerate semnificative de către GASB. Odată elaborat, un standard de contabilitate trebuie aprobat de Ministerul de Justiţie pentru a deveni obligatoriu pentru companiile germane[188]. GASs se aplică numai pentru situaţiile financiare consolidate, însă GASB şi-a manifestat intenţia de a extinde sfera sa de preocupare către elaborarea unui set de standarde de contabilitate compatibile cu standardele internaţionale.

GASB este secondat de un staff angajat de GASC.

---

[188] Choi F, Meek G., *International Accounting*, 5th Edition, Pearson - Prentice Hall, New Jersey, 2005, pp.73-77

Scanned with OKEN Scanner

Comisia de interpretare a standardelor (Accounting Interpretation Committee) este numită de Comitetul director şi are ca obiectiv delimitarea particularităţilor contabile naţionale în contextul IAS/IFRS/GAS şi promovarea convergenţei contabile pe plan internaţional, în strânsă colaborare cu IFRIC (International Financial Reporting Interpretation Committee) şi cu alte organisme omoloage din alte ţări partenere.

AIC este formată din 6 membri numiţi pe o perioadă de maximum 4 ani. În mod concret ea adoptă procedurile de pregătire şi adoptare a documentelor proprii GASB, respectiv protocoalele de cooperare cu IFRIC. GASB are drept de veto asupra hotărârilor AIC.

Scopul GASC poate fi astfel rezumat[189]:

- să îmbunătăţească calitatea sistemului naţional contabil şi de raportare financiară, pe care să îl orienteze în direcţia convergenţei acestuia cu standardele internaţionale de contabilitate;
- să pună bazele unor standarde contabile aplicabile în sfera consolidării;
- să coopereze cu celelalte organisme de normalizare naţionale şi internaţionale şi să reprezinte interesele Germaniei în relaţiile cu acestea;
- să joace rolul de comitet consultativ la nivel naţional şi european în probleme de normalizare contabilă şi de implementare a standardelor privind raportarea financiară;
- să promoveze cercetarea şi educaţia în aceste sfere de interes.

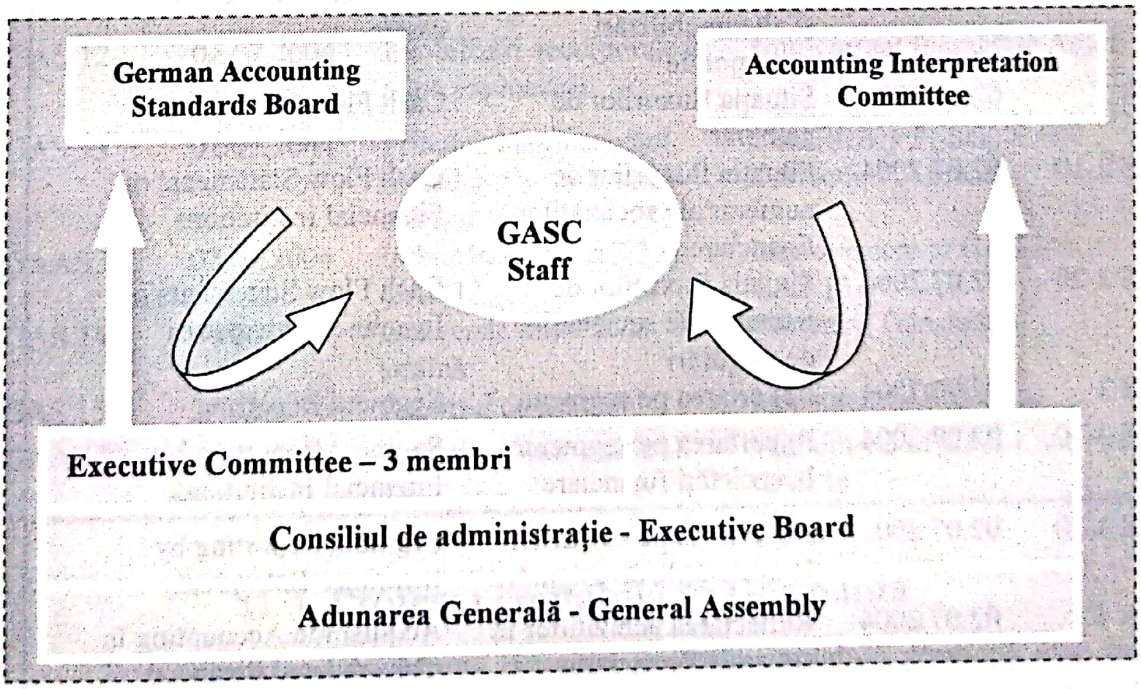

[189] www.drsc.de, *Constitution of te GASC – German Accounting Standard Committee*, 28 nov 2003

Scanned with OKEN Scanner

Fig. 11.2. Structura GASC[190]

Standardele publicate de GASC sunt inspirate din standardele internaționale de contabilitate și se prezintă sub formă de recomandări.

Standardele germane de contabilitate (GAS) sunt aplicate de către toate întreprinderile care sunt obligate prin prevederile Codului comercial să întocmească situații financiare consolidate. De asemenea, începând cu 01 ian 2004 toate întreprinderile cotate vor întocmi situațiile financiare în conformitate cu GAS. Companiile care aplică decid să aplice IFRS-urile vor folosi standardele naționale în măsura în care standardele internaționale nu conțin prevederi specifice[191].

Până la 01 februarie 2006 GASC a emis 15 standarde de contabilitate, două modificări de standarde și 20 de prezentări de proiect (exposure drafts).

Tabelul nr. 11.2. Index al GASs

GAS / DRS	DATA publicării	Standard	Standard
GAS 1	22.07.2000	Situații financiare consolidate	Exempting Consolidated Financial Statements în accordance with § 292a of Commercial Code
GAS 1a	06.04.2002	Situațiile financiare consolidate în concordanță cu US GAAP: fondul de rulment și alte imobilizări necorporale	Consolidated Financial Statements în accordance with US GAAP: Goodwill and other non-current intangible assets
GAS 2	02.07.2004	Situația fluxurilor de numerar	Cash Flow Statements
GAS 2-10	02.07.2004	Situația fluxurilor de numerar ale societăților financiare	Cash Flow Statements of Financial Institutions
GAS 2-20	02.07.2004	Situația fluxurilor de numerar ale societăților de asigurări	Cash Flow Statements of Insurance Enterprises
GAS 3	02.07.2004	Raportarea pe segmente	Segment Reporting
GAS 3-10	02.07.2004	Raportarea pe segmente în societăți financiare	Segment Reporting by Financial Institutions
GAS 3-20	02.07.2004	Raportarea pe segmente în societățile de asigurări	Segment Reporting by Insurance Enterprises
GAS 4	02.07.2004	Reflectarea achizițiilor în situațiile financiare	Acquisition Accounting în Consolidated Financial

[190] www.standardsetter.de/drcs

[191] www.standardsetter.de/drcs, *Most frequent asked questions about GASC*, ian 2006

Scanned with OKEN Scanner

		consolidate	Statements
GAS 5	02.07.2004	Raportarea riscurilor	Risk Reporting
GAS 5-10	02.07.2004	Raportarea riscurilor societăților financiare	Risk Reporting by Financial Institutions and Financial Service Institutions
GAS 5-20	02.07.2004	Raportarea riscurilor societăților de asigurări	Risk Reporting by Insurance Enterprises
GAS 6	02.07.2004	Raportarea financiară interimară	Interim Financial Reporting
GAS 7	02.07.2004	Contabilitatea capitalurilor şi a rezultatului global al grupului	Group Equity and Total Recognised Results
GAS 8	02.07.2004	Raportarea financiară a intereselor în asociere în participație	Accounting for Investments în Associates în Consolidated Financial Statements
GAS 9	02.07.2004	Reflectarea investițiilor în Joint-Ventures în situațiile financiare consolidate	Accounting for Investments în Joint Ventures în Consolidated Financial Statements
GAS 10	02.07.2004	Reflectarea impozitelor amânate în situațiile financiare consolidate	Deferred Taxes în Consolidated Financial Statements
GAS 11	02.07.2004	Informarea referitoare la terți	Related Part Disclosure
GAS 12	02.07.2004	Imobilizări necorporale în afara exploatării	Non-current Intangible Assets
GAS 13	02.07.2004	Principiul permanenței metodelor şi corectarea erorilor	Consistency Principle and Correction of Errors
GAAS 1	02.07.2004	Îmbunătățirea GAS 2 şi GAS 13	Improvement to GAS 2 to GAS 13
GAS 14	04.06.2004	Conversia în monedă străină	Currency Translation
GAS 15	26.02.2005	Raportul de gestiune	Management Reporting
GAAS 2	15.02.2005	Anularea GAS 1 şi GAS 1a	Withdrawal of GAS 1 and GAS 1a

11.3. Profesia contabilă în Germania

Prin comparație cu Marea Britanie, profesia contabilă germană este mai degrabă de dată recentă. În ciuda faptului că primele firme de audit au apărut în anii 1900, acestea au acționat pe piață mai mult ca şi consultanți, decât ca auditori. Începuturile profesiei contabile sunt legate de primele reglementări legale privind

Scanned with OKEN Scanner

auditarea conturilor din 1931 – 1969. Extinderea obligațiilor de auditare a situațiilor financiare la firmele necotate sau de dimensiuni reduse a condus în anii 80 la avântul profesiei[192].

Profesia contabilă cuprinde următoarele categorii de specialişti[193]:

• **revizori contabili** (auditori legali) (Wirtschaftsprüfer: WP): exersează toate formele de audit legal fără restricție;

• **revizori agreați** (Vereidigte Buchprüfer: vBP): care nu au dreptul să auditeze decât conturile anuale ale S.R.L. de mărime medie;

• **consilierii fiscali** (Steuerberater) cu un rol deloc neglijabil având în vedere importanța fiscalității în activitatea economică.

a) **Profesia de „WP"** a fost creată în 1931, an care marchează introducerea certificării conturilor societăților pe acțiuni şi a altor societăți supuse aceloraşi dispoziții. În fapt, calitatea de „WP" acoperă atât pe cea de expert contabil (care exercită misiuni contractuale) cât şi pe cea de auditor legal (cenzor). Din motive istorice (primele misiuni au fost cele de audit legal) se preferă traducerea de revizor contabil sau de auditor legal. Astăzi, acest „WP" este un consilier economic al întreprinderii, de o competență foarte înaltă, dată şi de aria largă de probleme pe care o asigură: controlul şi certificarea conturilor anuale, consiliere contabilă şi juridică, reprezentare în probleme fiscale, expertizare a conturilor (diagnostic de întreprindere).

Această formă a profesiei este reglementată prin Wirtschaftsprüferordnung de la 1 noiembrie 1961, dată la care a fost creată „Camera auditorilor" (Wirtschaftsprüferkammer – Chamber of Certified Auditors), însărcinată să apere şi să reprezinte membrii săi, să emită reguli relative la exercițiul profesiei şi să asigure controlul disciplinar.

Înscrierea în „Cameră" este obligatorie pentru toți membrii profesiei contabile (atât „WP" cât şi „vBP" care îşi exercită misiunile lor, cu titlu individual sau în cadrul societăților specializate.

„WP" pot de asemenea să adere la „Institutul revizorilor contabili" (Institut der Wirtschaftsprüfer: IdW). Acest institut, creat în 1932, regrupează astăzi mai mult de 80% din „WP". Având sarcina de apărare a membrilor săi, IdW se ocupă totodată de pregătirea şi publicarea instrumentelor tehnice (norme şi recomandări deontologice şi tehnice, reviste) şi de formarea continuă a acestora.

El are şi o tradiție în materie de normalizare, publicând, în acest sens, recomandări şi luări de poziție. Recomandările vizează întocmirea conturilor anuale, probleme de prezentare a documentelor de sinteză, probleme de evaluare

---

[192] Walton P., Haller A., Raffournier B., *International Accounting*, 2nd edition, Ed. Thompson, London, 2003, pp.91-128

[193] Feleagă N, *Sisteme contabile comparate*, Editura Economică, Bucureşti, 1995, pp.269-316

Scanned with OKEN Scanner

precum şi cele privind revizia conturilor. Luările de poziţii abordează probleme mai limitate şi mai precise.

Formarea ca WP presupune îndeplinirea unor criterii deosebit de restrictive, prin comparaţie cu alte ţări (obţinerea unei diplome universitare în domeniul administrării afacerilor, drept, economie sau alt domeniu înrudit; stagiu profesional de cinci ani; examen terminal complex). Dacă auditorul părăseşte profesia şi se angajează în orice domeniu în afara profesiei, chiar dacă activează în continuare în domeniul contabilităţii şi auditului intern, el îşi pierde acreditarea ca WP şi dreptul de a fi membru al „Camerei auditorilor".

b) Profesia de „vBP" se referă la specialiştii care au misiunea de a controla şi certifica conturile anuale ale societăţilor de mărime mijlocie, precum şi de a verifica starea de coerenţă a raportului de gestiune al SRL-urilor respective. Atribuţiile revizorilor agreaţi („vBP") nu se extind şi asupra conturilor consolidate.

Formarea lor: candidatul trebuie să justifice o experienţă profesională de 5 ani, în calitate de consilier fiscal (Steuerberater) sau de avocat (Rechtsanwalt) şi să absolve cu succes o probă scrisă şi orală.

c) **Consilierii fiscali -** titlul de „Steuerberater" este protejat încă din 1937. Consilierii fiscali sunt organizaţi în cadrul unei „Camere" (Steuerberaterkammer).

Consilierii fiscali îndeplinesc misiuni de consiliere a celor care i-au mandatat asupra problemelor fiscale, de reprezentare a acestora, de a-i ajuta în studierea obligaţiilor fiscale.

Pe linie contabilă, le este permisă (i) ţinerea contabilităţii clienţilor lor sau (ii) urmărirea ţinerii contabilităţii de către aceştia. Plaja de competenţe contabile se întinde până la întocmirea documentelor de sinteză.

Pe linie de control legal, orice întreprindere sau comerciant individual, pentru care auditul legal al conturilor anuale nu este obligatoriu, poate să procedeze la acest control, de bună voie, făcând apel, în acest sens la consilierul fiscal. Cu alte cuvinte, „WP" şi „vBP" au exclusivitate numai asupra controalelor legale obligatorii.

Constatăm că în Germania nu există o organizaţie profesională care să reunească alte persoane implicate în contabilitate în afara auditorilor. Singura organizaţie care aduce împreună practicanţi în diverse ramuri ale contabilităţii este „Grupul de lucru pentru raportare financiară externă" (Working Group on External Financial Reporting), o organizaţie ştiinţifică leader în sfera administrării afacerilor în Germania. Ea reuneşte profesionişti din industrie, auditori sau specialişti din mediul universitar.

De asemenea, Germania duce lipsă de o formă de organizare a mediului academic contabil, aşa cum este American Accounting Association în SUA sau Association Française de Comptabilité în Franţa (devenită Association

Scanned with OKEN Scanner

Francophone de Comptabilité). Există doar o organizație academică pentru administrarea afacerilor, în general.[194]

11.4. Cadrul contabil general german

Cadrul contabil general din Germania trebuie analizat în strânsă legătură cu formele de finanțare specifice sistemului, care își pun în mod direct amprenta asupra orientării informării financiar-contabile spre utilizatori. Piața financiară are un impact modest în finanțarea întreprinderilor, băncile fiind cele care joacă de cele mai multe ori atât rolul de creditor, cât şi pe cel de investitor.

Deşi Germania a reprezentat una dintre marile puteri industriale ale lumii de mai bine de un secol, piața financiară aproape că nu a existat înainte de 1980. Structurile de proprietate complexe, gradul scăzut de protecție a investitorului, toleranța scăzută la risc a potențialilor investitori sunt doar câțiva factori care au frânat dezvoltarea unei piețe de capitaluri. Germania s-a orientat către această formă de finanțare târziu, în anii 1990 având loc un bum al piețelor financiare, fapt care a condus la plasarea pe locul al şaselea printre țările cu cea mai mare capitalizare bursieră, după Bursa londoneză şi Euronext (în Europa)[195].

Chiar şi în aceste condiții finanțarea prin îndatorare joacă în continuare rolul primordial, însă nevoile de resurse manifestate de marile companii tind să depăşească chiar capacitatea marilor bănci, motiv pentru care orientarea către pieţele de capital devine din ce în ce mai pregnantă.

Pe lângă bănci, ca principali finanțatori ai economiei, apar ca utilizatori interesați de informația financiar contabilă **angajații**. Participarea angajaților şi a reprezentanților lor la procesul de luare a deciziilor la nivel de companie este reglementată de trei legi specifice şi este considerată unul dintre principalele motive de abordare conservatoare a politicii de rezultate a firmei (opinia Grupului de lucru pentru raportare financiară externă, 1995).

În Germania nu apare un cadru conceptual explicit pentru contabilitatea financiară, însă sistemul promovat de Codul Comercial se bazează pe un astfel de cadru implicit, dar nedefinit riguros.

Codul comercial face referire la „principiile contabile generale" numite „principii ale unei contabilități conform regulilor" (Grundsätze ordnungsmäßiger Buchführung). În linii mari, acestea pot fi caracterizate de următoarele trăsături[196]:

---

[194] Walton P., Haller A., Raffournier B., *International Accounting*, 2nd edition, Ed. Thompson, London, 2003, pp.91-128

[195] Choi F, Meek G., *International Accounting*, 5th Edition, Pearson - Prentice Hall, New Jersey, 2005, pp.73-77

[196] Nobes C, Parker R., *Comparative International Accounting*, Prentice Hall Financial Times, London, 2004. pp.249-274

Scanned with OKEN Scanner

Sunt puternic influenţate de reglementările legale în vigoare;

• conţin o multitudine de opţiuni contabile privind recunoaşterea şi evaluarea elementelor de bilanţ;

• cuprind o paletă mai largă de alternative contabile pentru întreprinderile private şi parteneriate recunoscute de lege;

• conceptul de „imagine fidelă" este subordonat prevederilor legale;

• profesia contabilă germană exercită o influenţă redusă asupra principiilor şi regulilor contabile, ea însăşi fiind reglementată prin lege (Companies Act 1937, Wirtschaftspruferordnung 1961);

• dezvoltarea conceptuală a principiilor şi regulilor contabile revine ca responsabilitate organismelor fiscale;

• oferă posibilitatea cosmetizării rezultatelor financiare, în defavoarea utilizatorilor externi de informaţie financiar contabilă.

Dacă principiile generale sunt aplicabile oricărui comerciant, imaginea fidelă este o noţiune rezervată numai societăţilor de capitaluri.

Imaginea fidelă

Într-un sistem dominat de legi, în care obiectivitatea şi verificabilitatea joacă un rol dominant, conceptul vag definit de „imagine fidelă" (true and fair view) nu poate fi privit ca o bază credibilă de evaluare a profitului. Obligativitatea în contabilitatea germană o reprezintă conformitatea cu regulile şi este valabilă pentru toate tipurile de companii.

Ca urmare a adoptării Directivei a 4-a această regulă s-a transformat, în sensul că societăţile cu răspundere limitată vor întocmi, în conformitate cu reglementările în vigoare, situaţii financiare care să ofere o imagine realistă a poziţiei financiare şi a rezultatelor firmei. Această formulare transformă, de fapt, principiul imaginii fidele în lege germană. Imaginea fidelă, în viziunea germană, are un conţinut pur juridic.

Imaginea fidelă este obiectivul fixat societăţilor de capitaluri. Codul Comercial îl enunţă astfel: „Conturile anuale ale societăţii de capitaluri trebuie să ofere, respectând principiile contabile generale, o imagine conformă realităţii patrimoniului, situaţiei financiare şi rezultatului aceste societăţi. Dacă anumite circumstanţe particulare nu permit conturilor anuale să ofere o imagine fidelă în sensul frazei precedente, informaţii complementare trebuie furnizate în anexă"[197].

Aplicarea imaginii fidele numai la societăţile de capitaluri trebuie legată de faptul că însăşi Directiva a 4-a vizează numai această formă de societăţi şi că normalizatorul german a refuzat să facă din acest obiectiv o noţiune generală.

---

[197] Feleagă N, *Sisteme contabile comparate*, Editura Economică, Bucureşti, 1995, pp.269-316

Scanned with OKEN Scanner

În situația în care aplicarea textelor referitoare la „imaginea fidelă" (conform Directivei a 4-a) se dovedește a fi dificilă, se poate considera că întreprinderea se raportează la principiile contabile generale prezentate în Cartea a treia, partea întâia, precum și la dispozițiile în materie de prezentare și de evaluare, enumerate în primele două părți ale aceleiași cărți a Codului Comercial.

„Notele" la conturile anuale trebuie, însă, să respecte principiul imaginii fidele în ce privește informarea suplimentară bilanțului și contului de profit și pierdere. Această abordare ne conduce la concluzia că „imaginea fidelă" impusă prin Directiva a 4-a nu a condus la schimbări de substanță ale principiilor de evaluare și recunoaștere germane. „Notele" au rolul de a furniza informații care să ofere o imagine fidelă asupra tuturor situațiilor financiare. Imaginea fidelă vizează situațiile financiare privite în ansamblu, și nu fiecare document în parte[198].

Principiile generale de întocmire a documentelor de sinteză, aplicabile tuturor comercianților, recunoscute și aplicate de multă vreme, pot fi astfel rezumate[199]:

• ***Principiul exactității și obiectivității***: solicită o analiză corectă a realității operațiilor cât și evaluarea lor justificată pe baze obiective.

• ***Principiul clarității și transparenței (prezentării corecte)***: se referă atât la registrele contabile cât și la conturile anuale. El implică respectarea regulilor de prezentare a bilanțului și contului de profituri și pierderi, a principiilor de evaluare individuală a elementelor bilanțiere și de necompensare. Totodată, acest principiu presupune documente ușor inteligibile, calitate dată mai ales de utilizarea limbii naționale și de evaluarea în moneda națională.

• ***Principiul integralității (completeness)*** : conform căruia contabilitatea trebuie să țină seama de toate operațiile care sunt atașabile activității întreprinderii: inclusiv riscurile existente la închiderea exercițiului, evenimentele cunoscute posterior închiderii exercițiului, cheltuielile în avans sau impozitul amânat. Înregistrarea detaliată a tuturor elementelor de activ sau pasiv se va face în urma inventarierii periodice a patrimoniului (la sfârșitul exercițiului financiar). O astfel de periodicitate intră în rezonanță cu alte principii și, în special, cu independența exercițiilor și beneficiul realizat.

• ***Principiul necompensării***: conform căruia este interzisă compensarea elementelor de activ cu cele de pasiv, respectiv a cheltuielilor cu veniturile. Acest principiu garantează aplicarea principiului transparenței și clarității și reflectarea corectă a rezultatului net și a poziției financiare a firmei.

---

[198] Walton P., Haller A., Raffournier B., *International Accounting*, 2nd edition, Ed. Thompson, London, 2003, pp.91-128

[199] Nobes C, Parker R., *Comparative International Accounting*, Prentice Hall Financial Times, London, 2004. pp.249-274

Scanned with OKEN Scanner

Principiile generale de evaluare sunt aplicabile tuturor comercianților și pot fi rezumate astfel:

• ***Principiul prudenței*** (Vorsichtsprinzip): cum legea a privilegiat prin tradiție bancherul și furnizorul de credit în detrimentul acționarului, Germania este o țară reprezentativă în privința aplicării prudenței. Prudența se regăsește în acțiunea a trei subprincipii:

- *principiul „celei mai mici valori"* pentru elementele de activ și „celei mai mari valori" pentru elementele de pasiv;

- *principiul imparității* care presupune luarea în considerare a riscurilor previzibile și a pierderilor probabile a căror origine se regăsește în cursul exercițiului respectiv;

- *principiul „beneficiului realizat"* prin care singurul beneficiu luat în considerare în formarea rezultatului exercițiului este „beneficiul realizat" până la închiderea aceluiași exercițiu.

Constituirea de rezerve oculte nu poate fi justificată de prudență deoarece un astfel de fenomen vine în contradicție cu principiul exactității.

Ar fi interesant de remarcat că introducerea Directivei a 4-a în legislația germană nu aduce o accentuare expresă a principiului prudenței, poate și pentru că regulile foarte stricte de evaluare și recunoaștere din reglementările naționale consideră principiul prudenței ca implicit[200].

• ***Principiul identității*** (Grundsatz der Bilanzidentität): asigură corespondența evaluărilor bilanțului de deschidere cu cele privind bilanțul de închidere a exercițiului precedent.

• ***Principiul continuității exploatării*** (Grundsatz der Unternehmensfortführung) - .

• ***Principiul evaluării separate a elementelor*** (Grundsatz der Einzelbewertung): elementele de activ trebuie să fie distinse și evaluate separat de datorii. Totuși legea prevede posibilitatea de a deroga de la acest principiu atunci când o evaluare se face la nivelul unui grup de bunuri (Gruppen-bewertung) sau se recurge la o valoare fixă (Festwertbewertung)

• ***Principiul independenței exercițiilor*** (Grundsatz der Periodenabgrenzung).

• ***Principiul permanenței metodelor*** (Grundsatz der Bewertungssttigkeit).

• Principiul costurilor istorice.

O analiză a principiilor generale de întocmire a documentelor de sinteză relevă câteva aspecte:

---

[200] Nobes C, *Developments în the International Harmonization of Accounting*, Cheltenham UK – Northampton USA 2002, pp.251- 263

Scanned with OKEN Scanner

1. Sunt ridicate la rangul de principii elemente pe care normele internaționale şi ale altor țări (în special cele anglo-saxone) le consideră caracteristici ale informației financiare (exactitate, obiectivitate, claritate, corectitudine etc)[201].

2. Gama de principii care operează în contabilitatea germană prezintă o serie de deosebiri față de gândirea altor țări (cu predilecție cele anglo-saxone): sunt definite principii diferite de cele îndeobşte cunoscute, principii care presupun prezența altor principii. Astfel, integralitatea solicită prezența prudenței, a independenței exercițiului şi a intangibilității bilanțului de deschidere, iar periodicitatea - operaționalitatea independenței exercițiilor etc.

3. Un rol semnificativ revine *prudenței* şi *obiectivității*, care leagă organic fiscalitatea de contabilitate;

4. În ciuda faptului că în ultimii ani a fost accentuat rolul de informare al contabilității, caracteristica de *relevanță* a informației nu apare în mod explicit;

5. În Germania există mai multe posibilități de abatere de la principiul permanenței metodelor decât în modelul britanic sau cel american. În plus, limitările referitoare la furnizarea de informații - şi anume *oportunitatea* şi *raportul cost-beneficiu* - lipsesc din Codul comercial german;

6. Principiul *pragului de semnificație* şi cel al *prevalenței substanței economice asupra formei juridice* apar în Codul comercial, însă nu în mod explicit, ele nefiind reținute ca principii de bază. Pragul de semnificație apare în „Note", document care înscrie doar informațiile semnificative. Alte referințe explicite în această direcție se fac în Codul comercial cu referire la situațiile financiare consolidate. Totuşi, principiul integralității este considerat de rang superior principiului pragului de semnificație, atunci când este vorba de bilanț şi contul de profit şi pierdere;

7. Principiul pre*valenței substanței economice asupra formei juridice* are o singură aplicație importantă în Germania şi anume în situația în care se distinge proprietatea juridică a unui activ este separată de cea economică. În această situație, utilizatorul va înscrie activul în bilanț, şi nu posesorul de drept al acestuia. În alte spețe contabile, acest principiu de recunoaştere a activelor nu este aplicat.

11.5. Reguli de prezentare a situațiilor financiare

Regulile generale de prezentare

Situațiile financiare anuale în sens strict cuprind bilanțul, contul de profit şi pierdere şi anexa, iar în sens larg putem adăuga raportul de gestiune şi raportul

---

[201] Feleagă N, *Sisteme contabile comparate*, Editura Economică, Bucureşti, 1995, pp.269-316

Scanned with OKEN Scanner

auditorilor. Obligativitatea întocmirii acestor situații financiare depinde de mărimea entității și nu de forma ei de organizare[202].

Observăm că, spre deosebire de alte țări, situația fluxurilor de trezorerie și situația variației capitalurilor proprii nu sunt documente obligatorii pentru nicio companie germană. În 1998 Parlamentul german a introdus (odată cu art.292a din Codul comercial) opțiunea de a aplica reglementările internaționale în elaborarea conturilor lor consolidate. Astfel, alegerea între principiile contabile germane, americane sau internaționale a însemnat și opțiunea pentru GAS 2, IAS 7 sau FAS 95 pentru întocmirea unei tablou al fluxurilor de trezorerie. GASB a elaborat GAS 2 „Cash Flow Statements" după modelul IAS 7 și FAS 95, regulile din cele trei standarde fiind asemănătoare[203] .

În același sens este publicat în 2002 GAS 7, care introduce pentru grup un document similar celui din IAS 1.

Regulile generale de prezentare urmăresc să asigure accesibilitatea, inteligibilitatea și comparabilitatea situațiilor financiare întocmite entități și pot fi prezentate astfel:

- situațiile financiare au un format prestabilit obligatoriu;
- este interzisă schimbarea nejustificată a metodelor de întocmire și prezentare a situațiilor financiare;
- prezentarea paralelă sumelor corespunzătoare fiecărui post din bilanț și din contul de profit și pierdere aferente exercițiului precedent este obligatorie, din rațiuni care privesc comparabilitatea în timp a informațiilor financiar contabile;
- apartenența unui element din bilanț la mai multe posturi: menționarea celorlalte posturi trebuie să figureze fie la nivelul postului la care el figurează, fie în anexă (atunci când claritatea și prezentarea corectă a bilanțului solicită acest lucru).
- în cazul în care întreprinderea are mai multe sectoare de activitate, conturile anuale trebuie să fie întocmite conform structurii prevăzute pentru unul din sectoarele de activitate și completate, în anexă, conform schemelor corespunzătoare celorlalte sectoare (complementul de informații trebuie justificat).
- detalierea posturilor din schema de bază trebuie să se facă respectând structura sa și principiul clarității și prezentării corecte. Introducerea de noi posturi este autorizată numai în măsura în care conținutul lor nu este deja acoperit de un post existent. Detalierea este necesară, mai ales, pentru a marca particularitățile de ramură;

---

[202] Choi F, Meek G., *International Accounting*, 5th Edition, Pearson - Prentice Hall, New Jersey, 2005, pp.73-77

[203] Leuz C, Pfaff D, Hopwood A, *The economics and Politics of Accounting*, Oxford University Press, 2004, pp.219-238

Scanned with OKEN Scanner

• în cazul existenței unor particularități și numai în scopul unei mai mari clarități și unei mai bune prezentări este permisă modificarea structurii sau denumirii posturilor precedate de cifre arabe;

• este permisă simplificarea și regruparea posturilor atunci când nicio schemă obligatorie nu i se opune, când ele conțin valori nesemnificative sau când este îmbunătățită claritatea conturilor, situație care trebuie semnalată în anexă;

• eliminarea posturilor neutilizate este autorizată chiar în situația în care aceste posturi prezintă o mărime în numele exercițiului precedent;

• simplificarea situațiilor financiare se face în funcție de mărimea entității și presupune: (i) o perioadă mai mare de întocmire a conturilor anuale pentru întreprinderile mici; (ii) permisiunea de a întocmi bilanț și cont de profit și pierdere în format simplificat pentru întreprinderile mici și mijlocii; (iii) opțiunea de a nu face publice anumite informații în anexă, pentru întreprinderile mici și mijlocii; (iv) întreprinderile mici nu au obligația de a depune o copie a situațiilor financiare la Registrul Comerțului; etc.

Tabelul nr.11.3. Tabloul obligațiilor privind întocmirea și publicarea situațiilor financiare pentru societățile de capitaluri în Germania[204]

Mărimea Societății / Elementul contabil	Societăți de capitaluri		
	Mici	**Mijlocii**	**Mari**
Termenul de întocmire a conturilor anuale	6 luni	3 luni	3 luni
Prezentarea bilanțului	Limitată la posturile cu litere și cifre romane	Completă	
Prezentarea contului de profituri și pierderi	Poate să înceapă cu rezultatul brut		Completă
Anexă	Flexibilă		Completă
Raportul de gestiune	Obligatoriu		
Controlul legal al conturilor	Facultativ	Obligatoriu	
Timpul limită de aprobare a conturilor	11 luni	8 luni	
Documente de publicat			
	mici	mijlocii	mari
- bilanț	simplificat	mai puțin detaliat	documente identice cu cele prezentate acționarilor sau asociaților
- contul de profit și pierdere	nu	mai puțin detaliat	
- anexa	fără informațiile privind contul de profit și pierdere	Formă redusă	

[204] Feleagă N, *Sisteme contabile comparate*, Editura Economică, Bucureşti, 1995, pp.269-316

Scanned with OKEN Scanner

- raportul de gestiune	nu	da
- lista participaţiilor	da	
- propunerile şi decizia de repartizare a rezultatului	da	
Timpul limită de publicare	12 luni	9 luni

Reguli particulare de prezentare a bilanţului:

• Bilanţul are obligatoriu forma tabelară (de cont);

• Societăţile sunt obligate să prezinte bilanţul lor conform modelului prevăzut prin lege; totuşi, întreprinderile de dimensiuni mici pot întocmi un bilanţ simplificat care să conţină numai marile posturi precedate de o literă majusculă şi de o cifră romană;

• Obligaţia de a prezenta un bilanţ complet se impune societăţilor mari, care sunt adesea integrate în grupuri: în acest caz, bilanţul trebuie să reflecte influenţa relaţiilor societăţii cu întreprinderile legate, precum şi cu cele în care deţine o participaţie;

• Structurarea poziţiilor bilanţiere analitice nu urmăreşte un criteriu obligatoriu, însă se foloseşte criteriul scadenţei sau duratei de utilizare; în unele situaţii, debitorii şi obligaţiile tind să fie grupate după natură şi mai puţin după maturitate; tendinţa generală este de a grupa cât mai mult posturile în bilanţ în măsura în care legea permite, şi de furniza informaţii detaliate vizavi de aceste elemente în anexă (unde caracterul lor este opţional)[205];

• Codul Comercial adoptă principiul prezentării înainte de repartizarea rezultatului exerciţiului; totuşi, el autorizează o prezentare după repartizarea parţială sau chiar totală a rezultatului. Dacă o parte din rezultatul exerciţiului este repartizat la rezerve, în condiţiile în care statutul S.A. sau S.R.L. prevede această posibilitate, postul „Profitul exerciţiului" este înlocuit cu postul „Profitul bilanţier". În contul de profit şi pierdere sau în anexă se va detalia modalitatea de trecere de la un post la celălalt;

• Mărimea creanţelor sau datoriilor, a căror scadenţă este superioară unui an, trebuie să apară distinct, la nivelul fiecărui post vizat.

Regulile particulare de prezentare a contului de profituri şi pierderi:

• Contul de profit şi pierdere va fi întocmit obligatoriu sub formă de listă; el cuprinde trei subsecţiuni: rezultatul din exploatare, rezultatul în afara exploatării şi rezultatul extraordinar;

---

[205] Walton P., Haller A., Raffournier B., *International Accounting*, 2nd edition, Ed. Thompson, London, 2003, pp.91-128

Scanned with OKEN Scanner

• Întreprinderile mici şi mijlocii pot redacta cont de profit şi pierdere simplificat;

• Codul de comerţ admite clasificarea conturilor atât după natura cheltuielilor şi veniturilor cât şi după funcţie;

• Atunci când a fost aleasă metoda de analiză pe funcţii, întreprinderea trebuie să furnizeze în anexă detalii privind consumurile de materiale şi detalii privind cheltuielile de personal. Cheltuielile cu amortizările apar şi ele detaliate într-un „tabel anexă". Asupra provizioanelor pentru depreciere sau pentru riscuri şi cheltuieli nu există, însă, o imagine de ansamblu. Aceste informaţii pot servi analistului, în vederea determinării soldurilor intermediare de gestiune şi a caracterizării performanţelor întreprinderii.

• Indiferent de metoda de analiză adoptată, contul de profituri şi pierderi trebuie să pună în mod distinct în evidenţă influenţa relaţiilor cu întreprinderile legate asupra veniturilor şi cheltuielilor cu caracter financiar;

• În mod normal, contul de profituri şi pierderi este întocmit după repartizarea rezultatului exerciţiului: analiza lui poate fi prelungită până la „rezultatul bilanţier", cu explicaţia trecerii de la „rezultatul exerciţiului" la acest rezultat.

Reguli particulare de prezentare a anexei

Anexa îndeplineşte următoarele funcţii: de a explica, de a completa, de a corija şi de a înlocui bilanţul sau contul de profituri şi pierderi[206]. *Funcţia explicativă* se manifestă atunci când primele două documente de sinteză sunt mai bine înţelese prin inserarea unui comentariu sau unei interpretări în anexă. *Funcţia de completare* a bilanţului şi contului, de profituri şi pierderi este exprimată de prezenţa în anexă a unor informaţii care nu apar în cele două documente. *Funcţia corectoare* este consecinţa obligaţiei societăţilor de capitaluri de a furniza informaţii complementare în anexă atunci când, în circumstanţe particulare, primele două documente nu oferă o imagine fidelă.

Funcţia anexei de a înlocui primele două documente apare din jocul opţiunilor:

- anumite informaţii pot să figureze fie în bilanţ, fie în anexă,
- alte informaţii pot să figureze fie în contul de profituri şi pierderi, fie în anexă;
- alte informaţii trebuie să apară numai în anexă.

În contabilitatea germană, Codul Comercial nu impune nicio regulă particulară privind forma şi structura anexei. Organizarea acestui document cade în

---

[206] Feleagă N, *Sisteme contabile comparate*, Editura Economică, Bucureşti, 1995, pp.269-316

Scanned with OKEN Scanner

sarcina întreprinderii, care are ca unică obligativitate menţinerea prezentării sale de la un exerciţiu la altul, pentru a facilita lizibilitatea. Totuşi consecvenţa prezentării anexei este controversată de doctrina contabilă deoarece acest cont anual este considerat suplu şi evolutiv atât din punct de vedere al naturii cât şi al funcţiilor sale.

Totuşi, informaţiile cuprinse în anexă vor include, atunci când este cazul, principiile contabile aplicate, impactul fiscalităţii asupra rezultatului, obligaţii neactualizate privind pensiile, vânzările pe linii de produse şi piețe de desfacere (pe criterii geografice), număr mediu de angajaţi etc.

Spre deosebire de alte ţări (cele anglo-saxone), în Germania există o limită legală a transparenţei privind informaţiile contabile: informaţiile care prejudiciază interesele statului sau landurilor nu sunt divulgate. Chiar mai mult, însăşi interesele întreprinderii pot fi protejate: analiza cifrei de afaceri pe activităţi sau zone geografice poate să lipsească atunci când o astfel de divulgare contravine intereselor întreprinderii în cauză.

Raportul de gestiune va cuprinde informaţii privind poziţia financiară a firmei, evoluţia din cursul exerciţiului financiar, evenimente semnificative după închiderea bilanţului, previzionarea direcţiilor de evoluţie viitoare, activităţile de cercetare – dezvoltare, riscurile majore pe care le înfruntă compania etc[207].

Acest raport va oferi orice informaţii care să contureze o imagine fidelă asupra activităţii întreprinderii, însă nu este considerat o componentă a situaţiilor financiare. Deseori raportul de gestiune este folosit ca un instrument de informare a publicului larg, incluzând analize asupra conturilor, comentarii şi comparaţii în timp ale unor indicatori economico-financiari, detalii despre noile produse sau piețe de desfacere, politica de protecţie socială a firmei etc.

Companiile cotate vor face şi o raportare suplimentară pe segmente.

11.6. Tendinţe în evoluţia contabilităţii germane

Contabilitatea germană se circumscrie în esenţă reglementărilor Codului comercial, standardele de contabilitate emise de GASC aplicându-se sferei mai restrânse a consolidării. Fiscalitatea are un impact decisiv asupra practicii de specialitate, contabilitatea având un caracter conservator şi prudent prin definiţie. Prevederile legale surclasează imaginea fidelă, care rămâne un deziderat pentru situaţiile financiare în ansamblu, mai puţin pentru fiecare în parte.

Eforturile de armonizare din ultimii ani au condus la standardizarea principiilor contabile aplicabile societăţilor cotate. Punerea în practică a metodelor

---

[207] Choi F, Meek G., *International Accounting*, 5th Edition, Pearson - Prentice Hall, New Jersey, 2005, pp.73-77

Scanned with OKEN Scanner

de consolidare preluate după modelul anglo-saxon reprezintă un pas important în reorientarea sistemului contabil german către convergența cu standardele internaționale de contabilitate. Adoptarea KapAEG a condus la creşterea semnificativă a numărului firmelor care folosesc IAS/IFRS sau US GAAP pentru redactarea situațiilor financiare consolidate, acesta fiind un pas hotărâtor în procesul de reconciliere a sistemului contabil german cu principiile unei contabilități internaționale.

Scanned with OKEN Scanner

12. Sistemul contabil japonez

Mueller, Gernon şi Meek (1994)[208] au clasificat ţările lumii în patru grupe mari, în funcţie de particularităţile sistemelor lor contabile, iar Japonia au plasat-o alături de majoritatea ţărilor Europei în grupul Continental. Se pare că, într-adevăr, în ce priveşte cadrul legal al contabilităţii, Japonia îşi merită locul în această grupare, însă dacă privim din perspectiva rigorilor de prezentare şi publicare a informaţiei financiar contabile, Japonia se apropie mai mult de modelul anglo-saxon, orientat către investitori şi decizie.

Era industrializării a debutat în Japonia în 1868, odată cu restaurarea dinastiei Meiji. În perioada 1890-1899 a apărut primul cod comercial de inspiraţie franco-germană, orientat către protejarea intereselor creditorilor şi statului, ca principal colector de impozite şi taxe. Până la cel de-al doilea război mondial economia japoneză a fost controlată de consorţii politico-industriale ce aveau în centru o bancă, numite *Zaibatsu*.

După al doilea război mondial Japonia a devenit una dintre marile puteri economice ale lumii. Bursa de la Tokio se înscrie printre cele mai importante burse ale lumii.

12.1. Surse de drept

Japonia are un **sistem triunghiular**[209] de reglementare a contabilităţii şi raportării financiare. Cele trei legi de bază sunt Codul comercial, Legea bursei şi Legea fiscală, pe lângă care se mai aplică o serie de reglementări auxiliare.

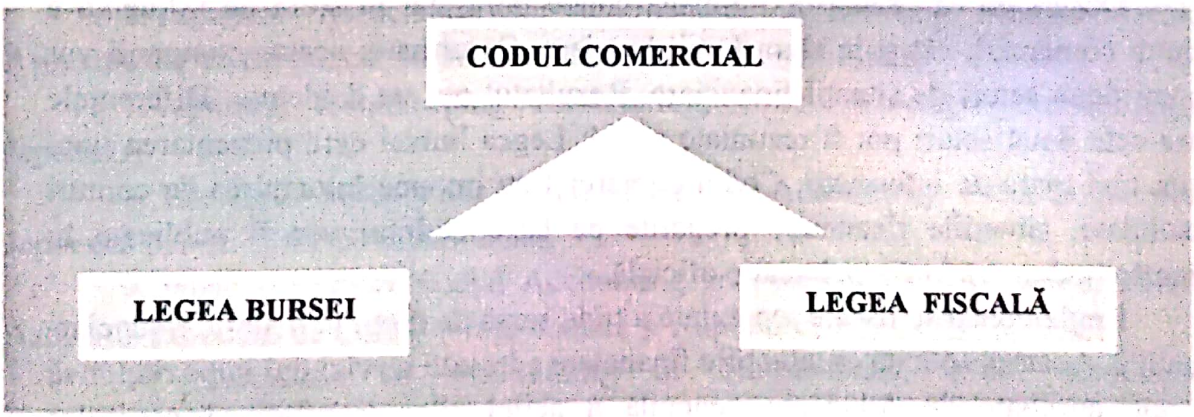

Fig. 12.1. Sistemul nipon de reglementare contabilă

[208] Walton P., Haller A., Raffournier B., *International Accounting*, 2nd edition, Ed. Thompson, London, 2003, pp.174-194

[209] www.jicpa.or , *About the JICPA*, 2006

Scanned with OKEN Scanner

Codul comercial, o versiune a codului german din secolul 19, adaptată realităților Japoniei, se află sub controlul Ministerului Justiției și se aplică tuturor societăților de capitaluri (Kk - Kabushiki Kaisha). Specialiștii Ministerului Justiției au preponderent pregătire juridică, mai puțin economică, orientarea lor fiind către protecția creditorilor, cel puțin în aceeași măsură ca și protecția investitorilor. Codul impune auditarea conturilor anuale ale societăților mari (care îndeplinesc două criterii bilanțiere: capital social mai mare de 500.000.000 yeni și datorii totale mai mari de 20.000.000.000 yeni).

Legea bursei a intrat în sfera de influență a Ministerului de Finanțe până în 2000. acum fiind în administrarea Agenției pentru servicii financiare (***Financial Services Agency – FSA***). Legea se aplică societăților mari (KK), cotate în bursă. Obligațiile privind evaluarea contabilă și informarea, care decurg din prevederile acestui document, sunt mai precise și mai extinse decât cele din Codul comercial. Kk vor întocmi situații financiare în conformitate cu reglementările FSA, pe de o parte, și în conformitate cu reglementările bursei la care este cotată, pe de altă parte. Aceste situații financiare vor fi obligatoriu auditate.

FSA colaborează cu BAC (Business Accounting Council),un corp consultativ format din specialiști din domenii precum industrie, profesie contabilă, administrație și mediu universitar. BAC emite „Principii de contabilitate" (Business Accounting Principles) care, odată aprobate de FSA, devin obligatorii pentru toate companiile cotate. Aceste reglementări pun accent pe stabilirea rezultatelor și pe protecția investitorilor, spre deosebire de prevederile Codului comercial al Ministerului justiției, care accentua măsurarea veniturilor și protecția acționarilor.

Observăm că Kabushiki Kaisha cotate intră atât în sfera de influență a Codului comercial, cât și în sfera Legii bursiere. Ca urmare, aceste companii vor întocmi două seturi de situații financiare. Rezultatul net va fi identic. Diferențele dintre cele două seturi pot fi rezumate astfel: Legea bursei cere prezentarea unui volum mai mare de informații; Codul comercial nu impune întocmirea de conturi consolidate; situațiile financiare pregătite pe baza codului vor fi publicate în variantă condensată într-o publicație oficială.

Reglementările fiscale reprezintă a treia sursă de drept în materie financiar-contabilă. Acestea solicită ca situațiile financiare adresate serviciului impozitelor să fie cele aprobate de Adunarea generală a acționarilor, conform dispozițiilor codului. Legătura dintre conturile sociale și cele fiscale, desemnată prin principiul conturilor definitive (Kakutei Kesson Shugi) face dificilă utilizarea unor metode diferite de cele admise din punct de vedere fiscal, chiar pentru satisfacerea exigențelor Codului (protecția creanțierilor) și a Legii Bursei (nevoia de informare a investitorilor).

Scanned with OKEN Scanner

Întreprinderile mari şi mici au tendinţa de a-şi alege metodele contabile în funcţie de regulile fiscale. Supunerea principiilor contabile fiscalităţii arată pentru profesioniştii contabilităţii că fiscalitatea constituie principala referinţă în materie contabilă, înainte de Legea bursieră.

Legea fiscală constituie punct de referinţă pentru soluţionarea unor spețe tratate vag în Codul comercial sau Legea bursei. Spre exemplu, Codul comercial precizează că activele curente vor fi evaluate la costul lor, cu excepţia situaţiei în care valoarea de piaţă este „substanţial mai mică", fără să definească „substanţial". Pentru rezolvarea acestei situaţii este sunt folosite reglementările fiscale, care dau ca soluţie „o scădere de valoare peste 50%"[210].

În concluzie, raportarea financiară din Japonia este circumscrisă celor trei reglementări menţionate. Raportul de influenţă tinde să se schimbe de la an la an în favoarea FSA şi în defavoarea Ministerului de justiţie, lucru care reorientează abordarea contabilităţii de la o perspectivă legalistă la una economică.

12.2. Organisme de normalizare în Japonia

În Japonia funcţionează mai multe societăţi academice de contabilitate:

1. JAA, 1937, Asociaţia Japoneză de Contabilitate;
2. JCAA, 1975, Asociaţia Japoneză de Contabilitate a Costurilor;
3. Japan Audity Association, 1978, Asociaţia Japoneză de Audit;
4. Japan Accounting History Association, 1982, Asociaţia Japoneză de Istorie a Contabilităţii;
5. Japan Association of Business Analists, Asociaţia Japoneză a Analiştilor din Afaceri;
6. Japanese Association for International Accounting Studies. 1984, Asociaţia Japoneză pentru Studii Internaţionale de Contabilitate;
7. Japanese Bookkeeping Association, 1985, Asociaţia Contabilităţii Japoneze;
8. The Japan Society for Social Science of Accounting, 1986, Societatea Japoneză pentru Contabilitate Socială;
9. Japan Corporate Social Accounting and Reporting Association, 1988, Asociaţia Japoneză de Contabilitate Socială şi Raportare;
10. Association of Accounting în Mathematics, 1988, Asociaţia Contabililor în Matematici;
11. Association of International Studies for Public Sector Accounting, Asociaţia pentru Studii Internaţionale pentru Sectorul Contabil Public;

---

[210] Nobes C., Parker R., *Comparative International Accounting*, 8th Edition, Prentice Hall, 2004, London. pp.277-302

Scanned with OKEN Scanner

12. Japan Tax Accounting Association, Asociația Japoneză de Contabilitate a Impozitelor.

Principiile contabile general admise în Japonia (Japanese GAAP) cuprind ***Principiile contabile*** emise de BAC (Business Accounting Council), ***Standardele de contabilitate*** publicate de ASBJ (Accounting Standard Board în Japan) şi ***Ghidurile practice*** întocmite de JICPA, organismul profesional al acestei țări.

Corpul de consiliere al Agenției pentru servicii financiare - Business Accounting Council – BAC - este organismul japonez de normalizare a contabilității. El este apropiat, prin analogie, de Consiliul Național al Contabilității (CNC) din Franța, deoarece cei mai mulți din membrii săi sunt personalități neguvernamentale.

Ca răspuns al diferitelor cereri ale Ministerului de Finanțe, BAC pregătește standardele contabile, recunoscute sub numele de „Business Accounting Principles". Toate companiile japoneze care cad sub incidența Legii bursiere trebuie să respecte aceste standarde.

Pe 26 iulie 2001, prin efortul conjugat al zece instituții leader în sectorul privat al economiei, inclusiv JICPA, s-a înființat Fundația pentru standarde de contabilitate (**FASF** – Financial Accounting Standards Foundation).

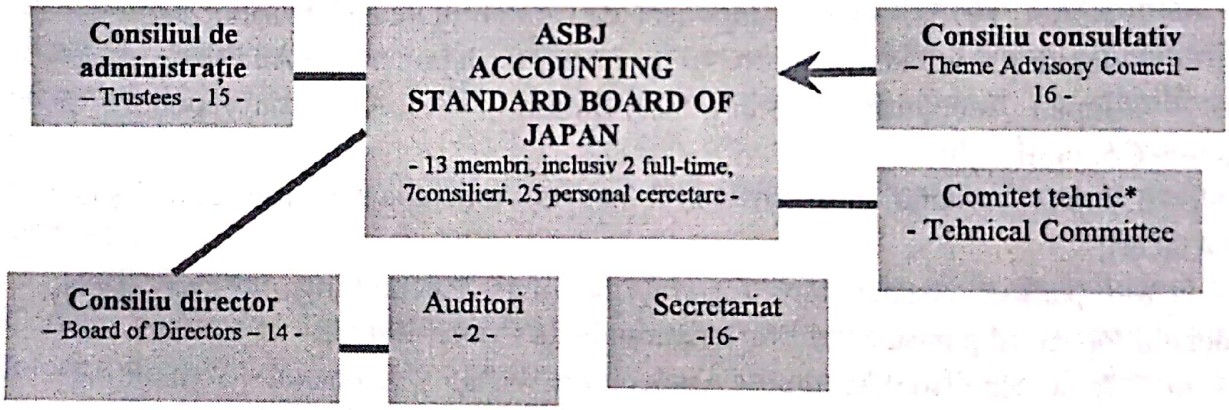

* Pentru fiecare proiect din agendă se formează un Comitet tehnic

Fig. 12.2. Structura FASF - Financial Accounting Standards Foundation [211]

ASBJ (Accounting Standard Board în Japan) a fost organizat sub auspiciile FASF ca o entitate privată independentă menită să pună bazele unor standarde în domeniul contabilității şi să elaboreze ghiduri pentru aplicare acestora.

[211] www.asb.or.jp , *Organisation of Financial Accounting Standards Foundation as of ian 2006*

Scanned with OKEN Scanner

12.3. Profesia contabilă în Japonia

Profesia contabilă japoneză a exercitat o influență relativ scăzută asupra modului de raportare financiară, prin comparație cu administrația japoneză sau cu profesia țărilor anglo-saxone. „Institutului japonez al experților contabili" (the Japanese Institute of Certified Public Accountants: JICPA) a fost constituit în 1949 ca asociație independentă, iar în 1966 a fost aprobat prin lege (Certified Public Accountants Law) și numără peste 21.400 membri (15.500 seniori, 5.750 juniori și 156 firme de audit)[212].

Calitatea de expert contabil în Japonia se obține după parcurgerea a trei etape eliminatorii. Examinarea preliminară urmărește testarea cunoștințelor generale ale candidaților și presupune verificarea cunoștințelor de limbă, matematică, limbă străină (engleză) și susținerea unui eseu. Examinarea intermediară se adresează deja specialiștilor și constă în teste grilă și clasice. Candidații trebuie să promoveze toate testele de la prima încercare, acest examen fiind considerat piatra de încercare a pregătirii profesionale în Japonia.S-a constatat că, statistic, promovabilitatea la această verificare este extrem de redusă (până la 10%). Cei care reușesc să se „califice" sunt numiți „experți-juniori" (Junior Certified Public Acountants) sau „experți-asistenți" (assistant CPAs).

Pentru a fi eligibil pentru cea de a treia – și ultima – etapă de pregătire profesională, un „expert-junior" trebuie să facă un stagiu de 4 ani, din care doi ani de pregătire teoretică sub bagheta JICPA și doi ani de practică. Majoritatea cursanților termină acest stagiu în trei ani. În sfârșit, examinarea finală constă dintr-un test de competență tehnică. El include practica de audit (auditing practice), analiza financiară și practici contabile (inclusiv fiscalitate). Examinarea finală este o combinație între probe scrise și probe orale. Candidații care au trecut și de a treia examinare pot profesa ca experți contabili, fiind înregistrați la JICPA.

Organismul profesiei (JICPA) emite recomandări pe probleme contabile, care tind, însă, să se limiteze la chestiuni mărunte. Aspectele semnificative sunt acoperite de principiile contabile emise de BAC.

Foarte puțini membri ai JICPA ocupă poziții financiare importante în sectorul industrial și cel comercial, de unde și influența redusă a profesiei asupra celor care pregătesc documentele de sinteză. Această situație contrastează cu cea întâlnită în Regatul Unit, unde mulți directori financiari ai companiilor mari sunt membri ai profesiei contabile liberale.

Institutul japonez al experților contabili este singurul organism profesional al contabililor recunoscut de lege și cuprinde mai multe comisii tehnice care publică directive și interpretări pe care membrii trebuie să le respecte. Comisiile

---

[212] www.jicpa.or.jp , *Number of CPAs în Japan*, dec 2004

Scanned with OKEN Scanner

beneficiază de ajutorul a 150 persoane specializate în cercetare sau în domenii tehnice.

După 1990, Institutul se implică mai mult în pregătirea lucrărilor de cercetare destinate organismului de normalizare, Ministerului Finanțelor și în redactarea directivelor de interpretare a dispozițiilor acestui organism.

Având ca principal obiectiv supravegherea profesiei contabile în ansamblu și menținerea unui înalt nivel de etică și profesionalism, JICPA este implicată în diverse alte activități, precum:

- Controlul calității misiunilor de audit luate de membri ai corpului de experți, inclusiv verificarea calității activităților desfășurate de firme;
- Asigurarea educației profesionale continue, inclusiv organizarea cursurilor pentru experții-juniori;
- Participarea activă alături de Business Accounting Council la elaborarea de standarde de contabilitate și audit;
- Cooperarea cu alte organisme profesionale;
- Participarea activă la organizații internaționale. JICPA este ***membru fondator*** al IFAC (International Financial Accounting Committee), IASB (International Accounting Standards Board) și CAPA (Confederation of Asian and Pacific Accountants), și unul dintre cei mai importanți membri ai IAASB (International Auditing and Assurance Standards Board). Reprezentanții săi au fost președinți sau membri importanți ai altor organisme sau comitete de specialitate. Exemplificăm în acest sens președenția IFAC în perioada mai 2000-nov 2002, președenția IASC (ian 1993 – iunie 1995) și președenția CAPA (nov 2005 – oct 2007)[213].
- Promovarea activă a programelor și acțiunilor IFAC / IASB;
- Tipărirea de publicații de informare, inclusiv a unui jurnal JICPA.

Sediul JICPA este în Tokio, iar subdiviziunile regionale se întind pe tot teritoriul Japoniei. Acestea din urmă susțin politica de la Tokio la nivel local și intermediază comunicarea dintre membri și organizația centrală.

[213] www.jicpa.or, *Contribution to International Organizations*, ian 2006

Scanned with OKEN Scanner

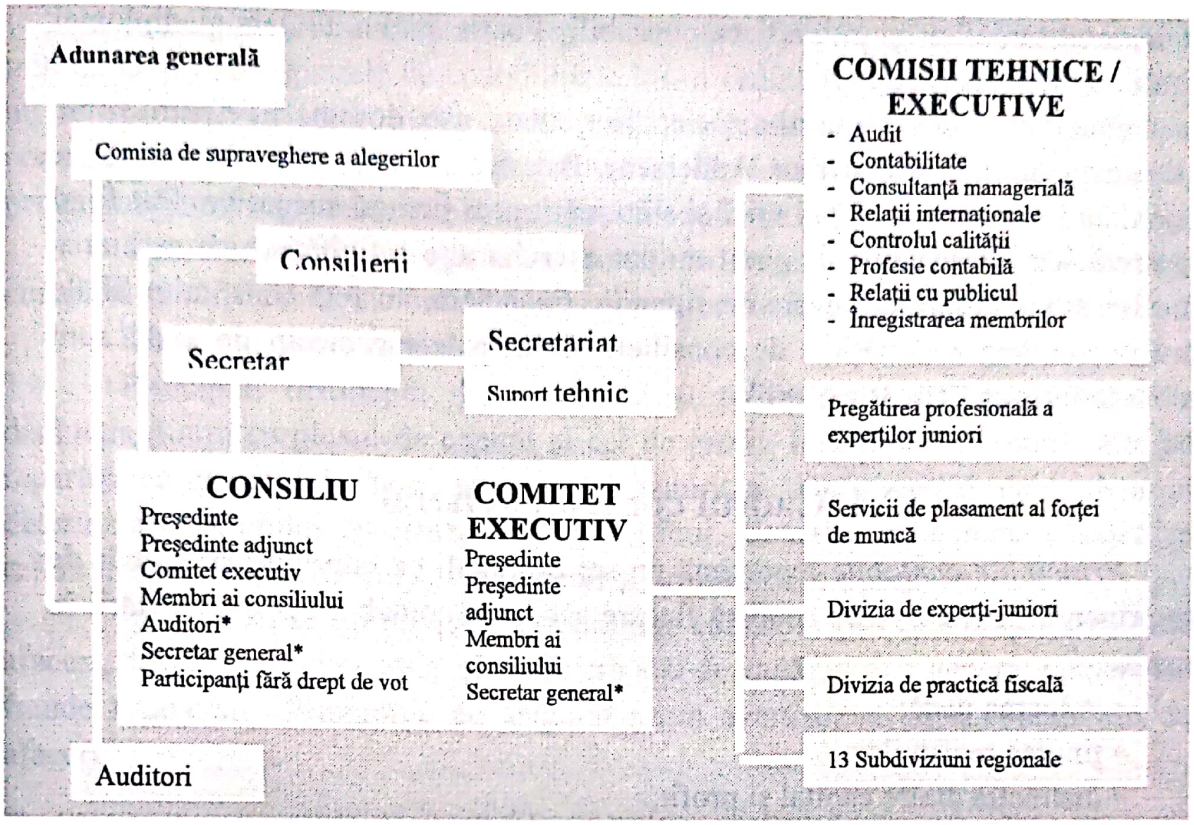

Fig. 12.3. Organizarea JICPA[214]

Pe lângă acest organism al profesiei contabile în Japonia mai funcționează și o *Federație a consilierilor fiscali*, care reunește reprezentanții unei alte profesii. **Consilierii fiscali** sunt persoane fizice care au îndeplinit anumite condiții de calificare și care sunt înregistrați la o Asociație regională a consilierilor fiscali autorizați (***Certified Public Tax Accountants Association***). Serviciile prestate țin de consultanță financiar-fiscală sau de afaceri, evidență contabilă, întocmirea de situații financiare, sau consultanță în domenii fiscale specifice (cum ar fi impozitarea moștenirilor).

Natura serviciilor limitează accesul acestor profesioniști la firme de dimensiuni mici sau medii, respectiv la persoane fizice, dar pot colabora și cu firme mari. Chiar și așa, cele două grupuri de specialiști par să concureze și să își împartă piața contabilității din Japonia, cu excepția auditării conturilor anuale, care intră în sfera de competență a CPAs.

După 1996, profesia contabilă poate fi exercitată de societăți de audit **(Kansa Hajin)** cuprinzând minimum cinci asociați, toți experți contabili. Asociații

---

[214] www.jicpa.or, *JICPA Organization Chart*, 2005

Scanned with OKEN Scanner

sunt în mod nedefinit şi solidari responsabili. Foarte puțini titulari ai diplomei lucrează în afara profesiei.

Piața de audit, în special a societăților cotate, este dominată de patru firme (după scandalul Enron / Arthur Andersen). Acestea au mai mult de o mie de angajați, au început ca societăți mici şi s-au mărit prin fuziuni succesive. Dat fiind că, potrivit legii, societățile de audit nu pot exercita alte activități decât auditarea conturilor şi unele servicii legate de situațiile financiare, au fost constituite filiale pentru exercitarea activităților de consiliere. Principalele societăți de audit sunt membre în rețeaua "The Big Four".

12.4. Cadrul contabil general

Principiile contabile reprezintă un set de reguli ce cuprinde un număr de şapte principii generale, care acoperă fiecare aspect al contabilității şi raportării în domeniu:

- valoarea justă;
- ținerea registrelor;
- distincția dintre capital şi profit;
- imaginea fidelă;
- permanența sau continuarea aplicării metodelor;
- consistența;
- conservatorismul.

Principiul materialității apare în Notele suplimentare la Principiile generale pentru întreprinderi şi nu este inclus în setul de bază. Oricum, el este la fel de important ca şi celelalte şapte principii generale.

Valoarea justă

Principiul valorii juste este cel mai important dintre principiile generale pentru întreprinderi. Conform acestuia, o întreprindere trebuie să asigure imaginea fidelă a condițiilor sale financiare şi a rezultatelor operațiunilor în care este implicată.

Conceptul de valoare justă nu este echivalent cu adevărul absolut despre întreprindere, în condițiile în care regulile financiare ce intervin în activitatea firmei sunt rezultatul estimărilor şi a judecăților de management. Principiul valorii juste cere adevărul comparativ cu privire la imaginea diferitelor întreprinderilor.

Principiile generale nu definesc scopul valorii juste. Ea este definită mai mult rațional, obiectivul principal fiind de fapt aplicarea tuturor principiilor.

Ținerea corectă a registrelor

Scanned with OKEN Scanner

Principiul ţinerii corecte a registrelor specifică faptul că o întreprindere trebuie să-şi ţină registrele de contabilitate într-o ordine foarte strictă. În plus, deşi nu se specifică în mod direct, acest principiu presupune că toate tratamentele contabile realizate de întreprindere trebuie să fie foarte stricte. În acest context, principiul ţinerii registrelor implică aceeaşi filozofie ca şi principiul valorii juste.

Ţinerea strictă a registrelor contabile asigură înregistrarea ordonată, completă şi verificabilă în contabilitate a operaţiunilor întreprinderii.

Distincţia dintre capital şi profit

Principiul distincţiei dintre capital şi profit se referă în principal la distincţia dintre surplusul de capital şi cel de profit. În Japonia accentul cade pe repartizarea profitului către acţionari şi autorităţi. Din punctul de vedere al determinării venitului ce urmează a se distribui, distincţia care trebuie făcută se referă în special la capitalul nerepartizabil şi profitul ce se distribuie.

În momentul promulgării principiilor contabile pentru întreprinderile de afaceri, diferenţa dintre capital şi profit era atât de vagă, încât a generat numeroase fraude financiare. Principiile au asigurat şi un avertisment adus comunităţii de afaceri.

Imaginea fidelă

Principiul imaginii fidele stipulează că o întreprindere trebuie să prezinte în mod clar condiţiile sale financiare şi rezultatele operaţiunilor pe care le întreprinde, astfel încât informaţiile să nu îi inducă în eroare pe utilizatori. Acest principiu se aplică situaţiilor financiare ale întreprinderii în ansamblul lor, dar şi notelor explicative.

În legătură cu acest principiu, dezvăluirile cu privire la celelalte principii contabile şi balanţa de verificare finală sunt absolut necesare, utilizatorii finali putând înţelege mai bine condiţiile financiare şi rezultatele obţinute de întreprinderea în cauză.

Permanenţa sau continuitatea aplicării metodelor

Principiul continuităţii impune ca o întreprindere să nu-şi schimbe politicile sale contabile fără a avea motive justificate. Dacă ea îşi schimbă politicile, trebuie comunicate motivele care au dus la o astfel de modificare.

În general, în practică, motivele ce ar putea justifica modificări contabile au fost îndelung interpretate. Acest principiu este criticat şi considerat foarte flexibil în aplicarea lui. De exemplu, FIFO, CMP sunt metode de evaluare a costurilor pentru stocuri ce pot fi schimbate de la o perioadă la alta, dacă situaţia o cere.

Multiplele ajustări generate de schimbările de metodă nu sunt în general recunoscute. De asemenea, schimbările de metodă contabilă nu au efect retroactiv.

Scanned with OKEN Scanner

Întreprinderile aplică noile politici fără a schimba baza activelor sau pasivelor pentru care au fost aplicate primele politici. Literatura de specialitate nu aduce lămuriri cu privire la ajustările acumulate, dar legislația fiscală specifică anumite impozite care interzic aceste proceduri retroactive. Spre exemplu, întreprinderea nu ajustează baza de evaluare pentru activele depreciabile în cazul în care se trece de la regimul de amortizare liniar la cel accelerat.

Conservatorismul

Principiul conservatorismului, cunoscut şi sub denumirea de principiul prudenței, solicită ca întreprinderea să realizeze modificări contabile prudente şi să estimeze momentele în care evenimente viitoare vor avea impact negativ asupra situației sale financiare. Pe de altă parte, principiul interzice estimările prea prudente. Multe principii contabile cum ar fi cel al realizării, principiul costului istoric şi regula LOCOM sunt derivate până la un punct din acest principiu.

Acest principiu este adesea criticat pentru înclinația sa doar spre evenimentele negative care pot afecta întreprinderea. Mulți contabili consideră că acest principiu afectează neutralitatea contabilității.

Consistența

În Japonia, o întreprindere pregăteşte adesea mai multe seturi de comunicate financiare, dedicate anumitor scopuri, incluzând aici informarea acționarilor, extinderea şi rambursarea creditelor, plata taxelor. Acest principiu solicită ca întreprinderea să dispună de un set de comunicate pentru fiecare scop în parte şi să nu deformeze în niciun fel datele obținute din contabilitate în scopuri manageriale.

Pragul de semnificație

Principiul pragului de semnificație a fost emis înainte de principiile anterioare, în Notele suplimentare la Principiile generale pentru întreprinderile de afaceri. El solicită ca o întreprindere să facă judecăți cu privire la costurile sau veniturile implicate de o schimbare de metodă contabilă. Standardele contabile nu trebuie să se aplice elementelor necorporale.

Acest principiu nu este contradictoriu celui al ținerii registrelor sau imaginii fidele, deoarece el urmăreşte să îndeplinească scopul unor situații financiare eficiente, acesta fiind şi finalitatea celor două principii menționate.

12.5. Reguli de prezentare a situațiilor financiare

Business Accounting Committee menționează şapte caracteristici pe care trebuie să le satisfacă informația contabilă publicată în situațiile financiare:

Scanned with OKEN Scanner

• realitatea raportării (truthfulness of reporting);
• inteligibilitatea (understandability);
• permanența aplicării aceloraşi metode (consistency of application);
• prudența (conservatism);
• contabilitatea de angajamente (accrual basis);
• principiul realizării (realization principle);
• conectarea veniturilor cu cheltuielile (matching revenues with expenses).

Raportarea financiară se realizează în funcție de reglementările specifice tipului de entitate în discuție. Astfel, vom avea situații financiare întocmite conform Legii bursei, respectiv conform Codului comercial.

Raportarea financiară pe baza SEL (Security and Exchange Law)

Reglementările specifice care guvernează forma şi conținutul situațiilor financiare impuse conform Legii bursiere sunt conținute în „Reglementările privind terminologia, formele şi metodele de întocmire a situațiilor financiare" (Regulations Concerning the Terminology, Forms and Preparation Methods of Financial Statements), emise de Ministerul Finanțelor în 1963.

Conform acestor reglementări, situațiile financiare vor include:
• bilanțul;
• contul de profit şi pierdere;
• declarația privind propunerea de repartizare a rezultatului (statement of proposed appropriation of earnings);
• tabele suplimentare;
• anumite informații suplimentare neauditate.

Tabelele suplimentare cuprind informații privind capitalul social şi rezervele, debitorii pe termen lung, activele imobilizate şi tranzacțiile în interiorul grupului. Informațiile suplimentare neauditate includ detalii privind structura organizatorică a companiei, salariații, fluxurile de trezorerie.

Elemente precum profitul / pierderea curentă sau capitalurile proprii vor fi tratate şi prezentate în aceeaşi manieră, indiferent de reglementarea care guvernează situațiile financiare respective. Totuşi, SEL impune folosirea unei terminologii, formă sau conținut mai detaliate decât Codul comercial, motiv pentru care se cere fie o detaliere suplimentară a anumitor elemente, fie o regrupare mai relevantă.

Spre exemplu, buletinul JICPA a menționat câteva din cerințele adiționale ale Legii bursei[215], dintre care enumerăm:

---

[215] Nobes C., Parker R., *Comparative International Accounting*, 8th Edition, Prentice Hall, 2004, London, 2004. pp.277-302

Scanned with OKEN Scanner

• prezentarea activelor şi datoriilor în ordinea descrescătoare a lichidităţii şi a exigibilităţii;

• comunicarea separată a tranzacţiilor şi soldurilor pentru părţile legate;

• utilizarea principiului „importanţei relative" pentru posturile de bilanţ care depăşesc valoarea de 1% din total activ (de exemplu, prezentarea separată stocurilor de materii prime, dacă acestea depăşesc 1% din total active);

• utilizarea principiului „importanţei relative" pentru posturile din contul de profit şi pierdere care depăşesc valoarea de 10% şi 20% (de exemplu, o companie trebuie să prezinte separat vânzările către societăţi din cadrul grupului, dacă acestea depăşesc 20% din totalul vânzărilor; o companie trebuie să menţioneze distinct pierderile din vânzarea titlurilor de plasament dacă ele depăşesc 10% din totalul cheltuielilor în afara exploatării);

• întocmirea de „note" la situaţiile financiare (de exemplu, descrierea detaliată a oricărei schimbări importante în politicile contabile, inclusiv a motivelor schimbării);

• prezentarea structurii cheltuielilor de vânzare, generale şi administrative.

Companiile japoneze care întocmesc conturile anuale pe baza legii bursiere au obligaţia de a prezenta ***situaţii previzionale*** în cadrul planurilor/programelor suplimentare nefinanciare. Aceste previziuni vizează:

• viitoarele investiţii de capital (planuri financiare de extindere a companiei, sumele bugetate pentru fiecare proiect major);

• producţia (pentru 6 luni după data de închidere a bilanţului, detaliat pe centre de producţie, evaluat în unităţi fizice sau monetare);

• fluxurile de trezorerie (pentru următoarele 6 luni).

Până în martie 2001 reglementările japoneze nu menţionau niciun fel de obligaţie referitoare la prezentarea separată a unei ***situaţii a fluxurilor de trezorerie***. Informaţii detaliate privind numerarul erau cerute de Ministerul de Finanţe, însă ca parte a tabelelor suplimentare nefinanciare. Din 2001, situaţia fluxurilor de trezorerie devine parte constitutivă a conturilor consolidate întocmite în conformitate cu SEL[216].

Raportarea financiară pe baza Codului comercial

Reglementările specifice privind forma şi conţinutul situaţiilor financiare solicitate prin Codul comercial sunt conţinute în „Reglementări privind bilanţul, contul de profit şi pierdere, raportul de gestiune şi programele suplimentare" (Regulations Concerning the Balance Sheet, Income Statement, Business Report and Supporting Schedules of Joint Stock Corporation). Acestea au fost emise de

---

[216] Choi F, Meek G., *International Accounting*, 5th Edition, Pearson - Prentice Hall, New Jersey, 2005, pp.77-81

Scanned with OKEN Scanner

Ministerul de Justiție pentru prima dată în 1963 și au fost amendate periodic, revizuirea cea mai profundă datând din 1982.

Situațiile financiare întocmite pe baza Codului comercial trebuie să includă[217]:

- bilanțul;
- contul de profit și pierdere;
- note la situațiile financiare;
- raportul de gestiune;
- declarația privind propunerea de repartizare a rezultatului.

O companie trebuie să prezinte în adunarea generală a acționarilor programe suplimentare, inclusiv detalii privind schimbările în structura capitalului social și a rezervelor, achiziționarea sau vânzarea de active imobilizate, operațiuni în folosul acționarilor / conducerii etc. În 1982, JICPA a publicat un model de situații financiare conforme cu cerințele Codului comercial.

Bilanțul contabil conține trei secțiuni[218]: active, datorii și capitaluri proprii. Fiecare secțiune prezintă un subtotal.

Contul de profit și pierdere este structurat pe două secțiuni mari, înainte de a ajunge la profitul impozabil: rezultatul ordinar (din exploatare și în afara exploatării) și rezultatul extraordinar.

Putem delimita câteva **particularități** ale modelului japonez de situații financiare[219]:

- valoarea efectelor comerciale (trade notes) de primit / de plătit este aproape totdeauna mai mare decât valoarea creanțelor / datoriilor (accounts) din conturile debitorilor / creditorilor; această situație se datorează faptului că, în mod curent, companiile japoneze emit efecte nepurtătoare de dobândă, scadente la 90-120 de zile;
- în contabilitatea japoneză datoriile comerciale includ numai obligațiile către furnizorii de marfă și materii prime. Sumele datorate pentru servicii sunt incluse la „alte datorii" (sau la „cheltuieli de plătit");
- Secția de „venituri / cheltuieli extraordinare" a contului de profit și pierdere include orice creștere a veniturilor, generată de diminuarea (anularea) unui provizion pentru riscuri pe care societatea i-a constituit anterior, dar pe care nu-l mai consideră necesar;

---

[217] Iqbal Z, *International Accounting. A Global Perspective*, Second Edition, South – Western Thompson Learning, Cincinnati, Ohio, 2002, pp.196-197

[218] Holt P, Cheryl D, *International Accounting*, Ed. DAME Thompson Learning, London, 2001, pp.55-59

[219] Nobes C, Parker R., *Comparative International Accounting*, 8th Edition, Prentice Hall Financial Times, London, 2004. pp.277-302

Scanned with OKEN Scanner

• Secţia de „venituri / cheltuieli extraordinare" include (i) câştiguri sau pierderi neobişnuite care provin din scoaterea din funcţiune a diferitelor active de la care nu se mai aşteaptă beneficii viitoare, precum şi (ii) alte pierderi care provin din evenimente sau tranzacţii care nu sunt normale. Ca urmare, câştigurile sau pierderile extraordinare, în contabilitatea japoneză, nu sunt guvernate de cele două criterii - natura nerepetitivă şi natura neobişnuită - conţinute în definiţiile elementelor extraordinare din contabilitatea britanică şi cea americană.

12.6. Tendinţe în evoluţia contabilităţii japoneze

Ultimii ani au adus schimbări de anvergură la nivelul sistemului contabil japonez. În 2001 s-au pus bazele unui organism privat care să creeze un cadru conceptual şi să emită standarde de contabilitate. Începând cu anul fiscal 2002 multe dintre caracteristicile tradiţionale ale contabilităţii au fost abandonate, în ideea orientării către modelul contabil internaţional.

Sintetizând trăsăturile contabilităţii japoneze, Christopher Nobes ajunge la următoarele concluzii: ***Influenţa trăsăturilor germane*** se manifestă prin:

• controlul guvernamental;
• caracterul inaccesibil al conturilor;
• formate uniforme pentru situaţiile financiare;
• predominanţa regulilor fiscale;
• aplicarea cu strictețe a costurilor istorice;
• forma juridică predomină realitatea;
• rezerva legală (25%) etc.

Influenţa trăsăturilor americane se manifestă prin:

• reguli speciale pentru companiile cotate;
• prezenţa unor formate americane;
• informaţii privind fluxurile de trezorerie;
• amortizarea fondului comercial;
• metoda aleasă în contabilitate pentru evaluarea stocurilor trebuie să fie aceeaşi cu cea aleasă pentru impozitare (sunt acceptate toate metodele de evaluare, dar, contrar practicii americane, cea mai utilizată este CMP);
• utilizarea terminologiei contabile americane;
• publicarea „câştigului pe acţiune".

Trăsăturile proprii se referă la:

• utilizarea cursurilor de schimb istorice pentru anumite elemente monetare;
• exprimarea situaţiilor financiare în procente;
• forma specială de „audit statutar" (Statutory audit).

Scanned with OKEN Scanner

Până în prezent, prevederile normelor japoneze se apropie de reglementările internaționale. Anul 2005 a adus ca noutate unificarea eforturilor ASBJ şi IASB de atingere a convergenței standardelor lor de contabilitate. Reprezentanții celor două organisme au lansat un proiect de colaborare în dublu sens, atât în ideea alinierii standardelor nipone la IAS/IFRS, cât şi în sensul amendării standardelor internaționale pe baza observațiilor pertinente ale ASJB.

13. Tendințe actuale în evoluția contabilității în alte țări

Ca urmare a deciziilor luate la diverse niveluri, de a adopta IFRS, mai mult de 90 de țări fie vor solicita, fie vor aproba aplicarea IFRS în următorii 5 ani. Mii de companii din întreaga lume vor trece printr-o perioadă de tranziție în raportarea financiară, prin schimbarea referențialului de la normele naționale la standardele internaționale.

13.1. Canada

Canada are o economie deschisă şi de mică amploare. Societățile canadiene deschise se împrumută, îşi desfăşoară activitatea şi investesc din ce în ce mai mult la scară mondială, însă cota pieței financiare internaționale ce revine Canadei este de doar 2%.

SUA exercită influența externă cea mai importantă – şi cea mai extinsă - asupra piețelor financiare din Canada. În decursul anilor, normalizatorii canadieni s-au străduit să reducă diferențele dintre normele americane şi cele canadiene.

În ianuarie 2006 AcSB a ratificat un nou Plan strategic privind orientarea viitoare în normalizarea contabilă, plan care va afecta în mod semnificativ raportarea financiară în Canada. Se urmăresc trei direcții strategice de acțiune, în funcție de tipul de companie: cotată (public companies), necotată (private companies), respectiv organizații nonprofit.

Pentru companiile cotate s-a luat decizia acceptării unui set unic de standarde recunoscute, prin convergența normelor naționale cu IFRS pe parcursul unei perioade de tranziție de aproximativ 5 ani (de la momentul publicării planului, 2006). La finalul acestei perioade, normele canadiene vor înceta să mai existe ca bază de raportare financiară pentru această categorie de companii. Societățile cotate vor aplica standardele internaționale de contabilitate, actualmente utilizate în țările Uniunii Europene şi în alte țări dezvoltate. Totuşi, AcSB recunoaşte faptul că unele companii canadiene cotate pe piețele financiare americane ar fi mai tentate să aplice – în locul normelor naționale – US GAAP, motiv pentru care organismul

Scanned with OKEN Scanner

canadian de supraveghere a pieței financiare permite acest sistem de raportare companiilor înregistrate la SEC.

Pentru companiile necotate, AcSB a demarat de urgență o procedură de identificare a nevoilor lor specifice de raportare, pentru a putea stabili modelul cel mai potrivit care răspunde acestor nevoi.[220]

Organizațiile nonprofit for continua să se ghideze după reglementările comune cu celelalte entități, aplicabile lor, AcSB urmărind elaborarea unor standarde specifice sectorului non-profit.

Decizia de a proceda acum la convergența cu IFRS a fost luată datorită faptului că atât economia deschisă și de mică dimensiune a Canadei, cât și societățile cotate vor beneficia de pe urma acestui demers. Trecerea la Standardele internaționale de raportare financiară (IFRS) figurează probabil printre cele mai importante provocări pe care le vor înfrunta în următorii ani întreprinderile cotate obligate să adere la IFRS până în 2011 și să întocmească situații financiare consolidate conforme cu normele internaționale.

Referențialul IFRS va permite accesul mai facil la piețele financiare mondiale și va favoriza investițiile în noile întreprinderi creatoare de locuri de muncă. Adoptarea sa va fi mai eficientă decât menținerea unui ansamblu de norme naționale distincte.

În Canada, Accounting Standards Board (AcSB), ca organism independent, va supraveghea desfășurarea procesului de convergență și interesele părților implicate. AcSB și predecesorul său au contribuit la elaborarea și promovarea normelor internaționale timp de peste 30 de ani. AcSB va continua sa colaboreze cu IASB și FASB pentru a se asigura că punctul de vedere canadian va fi luat în considerare și pentru a minimiza efectele negative asociate trecerii la IFRS pentru societățile cotate canadiene.

În perioada de tranziție, AcSB se va strădui să elimine diferențele existente între referențialul internațional și cel național. În linii mari, IFRS sunt destul de asemănătoare normelor canadiene. Ele sunt bazate pe cadrele conceptuale în mare parte identice, stilul lor și forma sunt similare. Cu câteva excepții , ele acoperă aceleași subiecte și reflectă aceleași concluzii. În plan de detaliu, societățile vor trebui totuși să adapteze un anumit număr de practici

AcSB va adopta noile IFRS care decurg din proiectul comun în curs de desfășurare al IASB și al FASB, care vizează redactarea de noi norme comune și convergența normelor existente. Vor fi înlocuite, de asemenea, alte norme canadiene cu IFRS corespunzătoare existente, în cadrul unui proiect distinct

---

[220] www.iasplus.com, *Canada's Plan for Incorporating IFRSs into Canadian GAAP: Chronology*

Scanned with OKEN Scanner

elaborat în consultare cu participanții canadieni la procesul de normalizare contabilă.

Planul de acțiune al AcSB prevede posibilitatea adoptării IFRS înainte de data limită propusă, ceea ce va permite atenuarea incidențelor tranziției. La data de 31.03.2006 AcSB publica următorul plan de acțiune:

• 27 de norme vor fi armonizate cu IFRS, în cadrul proiectelor FASB sau IASB viitoare sau în curs.

• 10 proiecte privind normele canadiene actuale vor fi în curs la data adoptării IFRS.

• 32 norme naționale vor fi armonizate cu IFRS până la încheierea tranziției.

• 3 norme IASB care nu au echivalent în Canada vor fi adoptate până la încheierea tranziției.

CNC va studia posibilitatea de a anula nouă norme Canadiene care nu au corespondent în normele internaționale.

AcSB va stabili de asemenea un Comitet de experți alcătuit din preparatori şi utilizatori ai situațiilor financiare, care va fi însărcinat să evalueze problemele legate de informarea financiară în spiritul evoluției convergenței normelor respective . Se are în vedere favorizarea unei mai mari transparențe şi facilitarea comparațiilor pentru investitori, ceea ce este esențial pentru obiectivul de creare a unei piețe financiare mondiale unice.

Se prevede că societățile canadiene, investitorii, consilierii vor profita de experiențele de tranziție ale membrilor Uniunii Europene şi a altor țări. Uniunea Europeană realizează convergența cu IFRS pe o perioadă relativ scurtă, într-un context, în care numeroase țări au un cadru de norme de tranziție diferit. AcSB este conştient că trecerea la IFRS va solicita eforturi şi cheltuieli din partea celor care sunt afectați.

Aplicarea IFRS pentru prezentarea informației financiare poate antrena repercusiuni importante pentru întreprinderile care au obligația de a publica situațiile financiare. Incidențele legate de IFRS se fac deja simțite la scară mondială. Aceste norme sunt deja aplicate în mai mult de 100 de țări, inclusiv toate țările membre ale Uniunii Europene, inclusiv Australia şi Noua Zeelandă. Bursa din Elveția a decis ca toate societățile cotate, societățile străine şi băncile să se conformeze în întregime fie IFRS, fie normelor americane. Entitățile canadiene - filiale ale societăților situate în țările în care IFRS sunt obligatorii - sunt de asemenea obligate să se conformeze acestora.

Deşi a adoptat oficial o strategie axată pe înglobarea IFRS în normele naționale până în 2011, AcSB va lua o decizie finală față de aceasta după examinarea problemei în cursul anului 2007 şi 2008. El va lua de asemenea o

Scanned with OKEN Scanner

decizie privind recomandarea aplicării IFRS de către întreprinderile care nu au obligația de a publica situațiile lor financiare și de către unitățile fără scop lucrativ.

Data tranziției la IFRS pentru întreprinderile care au obligația publică de a întocmi conturi pentru exercițiul financiar încheiat în decembrie va fi 1 ianuarie 2010 și poate chiar 1 ianuarie 2009, în cazul celor care sunt înscrise în SEC, în ideea prezentării informațiilor comparative pentru cele două exerciții precedente, funcție de ceea ce SEC va decide în cursul anilor viitori.

În linii mari, planul strategic al AcSB poate fi cuprins între următoarele coordonate de timp[221]:

2006-2008	Organizarea de sesiuni de pregătire în vederea cunoașterii complete a IFRS
Începutul anului 2008	Revizuirea de către AcSB a progresului realizat până acum. Se vor anunța modificările privind coordonatele de timp, dacă este cazul, în urma raportului.
2008	Entitățile vor evalua politicile contabile care fac referire la IFRS și vor pregăti un plan pentru convergență.
31 dec 2008	Publicarea planurilor de convergență individuale ale întreprinderilor și a estimărilor privind efectele tranziției la IFRS, pe care acestea le anticipează.
31 dec 2009	Aceleași cerințe ca pentru dec 2008, dar cu un grad mai ridicat de precizie în ce privește efectele trecerii la standardele internaționale.
01 ian 2010	Primul an de colectare a informațiilor comparative ce vor fi incluse in situațiile financiare conforme cu IFRS, ale exercițiului 2011.
31 dec 2010	Se încheie ultimul an de raportare financiară pe baza normelor canadiene.
2011	Primul an de raportare pe baza IFRS.

13.2. Australia

Majoritatea companiilor australiene au început raportarea financiară bazată pe IFRS în exercițiul financiar încheiat la 31 dec 2006. Totuși, normele australiene echivalente standardelor internaționale de raportare financiară sunt funcționale de mai mult timp și sunt încă necesare, deoarece adoptarea referențialului internațional pentru prima dată ridică anumite probleme specifice.

Organismul normalizator în domeniul contabilității din Australia este AASB (Australian Accounting Standards Board), care este supravegheat de FRC (Financial Reporting Council), organism format la rândul său din reprezentanți ai

[221] www.acsbcanada.org, *Implementation Plan for Incorporating IFRSs into Canadian GAAP, martie 2007*

Scanned with OKEN Scanner

comunității oamenilor de afaceri, organismelor profesiei contabile, autorităților și ai altor agenții de reglementare.

AASB a publicat 41 de standarde de contabilitate, considerate echivalentul australian al IFRS, aplicabile exercițiilor financiare începând cu 2005. Conformitatea situațiilor financiare consolidate cu standardele australiene asigură conformitatea cu IFRS, deși această regulă nu este valabilă și în sens invers.

Diferențele care intervin între cele două referențiale vizează următoarele aspecte[222]:

• Redactarea amendamentelor, menită să țină seama de sistemul legislativ australian (spre exemplu, includerea în A-IFRS a referințelor privind Legea societăților comerciale din 2001; introducerea termenilor de *entitate raportoare* (reporting entity) și *situații financiare cu scop general* (general purpose financial reports));

• A-IFRS nu pot fi adoptate înainte de termenul stabilit;

• Eliminarea provizioanelor de tranziție datorate aplicării standardului național AASB 1 *First time adoption of Australian Equivalents to IFRS*, în procesul de tranziție la A-IFRS;

• Existența unor paragrafe adresate organizațiilor non-profit; Interesul IASB se îndreaptă către entitățile destinate să funcționeze după criterii de profit, în timp ce AASB este responsabilă de normalizarea pentru toate tipurile de entități;

• În anumite situații, standardele australiene permit doar una / o parte dintre opțiunile disponibile în IFRS-ul echivalent;

• Obligativitatea prezentării unor informații suplimentare în situațiile financiare;

• De multe ori, A-IFRS conține comentarii utile suplimentare, care nu apar în standardele internaționale echivalente. Aceste comentarii vizează situații întâlnite în mod curent în mediul Australian, neadresate de IFRS.

AASB rămâne organismul normalizator australian recunoscut prin lege si va continua să elaboreze standarde și amendamente, în conformitate cu reglementările în vigoare. Faptul că multe dintre aceste standarde derivă din IFRS nu schimbă în nici un fel responsabilitatea AASB ca organism național de normalizare, dimpotrivă, îi adaugă o nouă dimensiune, de participant activ la reglementarea contabilă pe plan internațional.

Pe de altă parte, AASB depune eforturi susținute a ține pasul cu activitatea IASB, estimându-se că în perioada următoare 24% din resursele proprii vor fi orientate către monitorizarea modificărilor suferite de IFRS și actualizarea standardelor australiene pentru conformitatea cu acestea.

---

[222] www.iasplus.com, *A-IFRS versus IFRS, Executive Summary 2006*

Scanned with OKEN Scanner

În prezent există un număr mare de reprezentanți din Australia implicați în procesul de normalizare pe plan internațional, atât în sectorul public, cât și în cel privat. AASB a condus proiecte de cercetare ale IASB în domenii precum industriile extractive, entitățile de tip joint-venture sau imobilizările necorporale. Proiectul care viza entitățile joint-venture a fost încheiat datorită deciziei IASB de convergență imediată a IFRS pe această temă cu US GAAP corespondent. Celelalte două proiecte sunt în derulare, pe termen lung, fiind considerate de mare interes pentru Australia.

Programul de lucru al AASB pentru perioada începând cu 2006 conține patru domenii strategice de acțiune[223]:

1. implicarea internațională – cu scopul de a influența programul de lucru, prioritățile și standardele emise de IASB și IPSASB (International Public Sector Accounting Standards Board);

2. emiterea de interpretări – promovarea de soluții și interpretări ale standardelor, implicarea în interpretarea normelor care vizează aspecte specifice Australiei, care nu se regăsesc în nici un alt standard/interpretare a unui standard internațional;

3. dezvoltarea unei strategii de comunicare cu părțile implicate, pentru a facilita implicarea efectivă și oportună a grupurilor de interese în procesul de normalizare:

4. neutralitatea asupra tranzacțiilor – presupune că AASB va continua promulgarea de standarde care tratează tranzacții și alte evenimente similare în mod similar, având IFRS ca bază de orientare pentru tratamentele contabile. De asemenea, AASB va aduce amendamente la IFRS ori de câte ori o speță contabilă o va cere.

AASB va continua să mențină „paritatea" cu standardele IASB. Totuși, posibilitatea ca un standard internațional să nu fie adoptat în Australia nu este exclusă. Acest lucru se poate întâmpla în situația în care respectivul standard intră în contradicție cu obiectivele formulate în Legea 21 pentru Comisia de investiții și valori mobiliare din Australia. Aceste obiective sunt:

• facilitarea dezvoltării unui sistem de standarde contabile care să genereze informații financiare care:

i. să permită utilizatorilor să ia decizii în scopul distribuirii resurselor financiare insuficiente;

ii. să ajute conducerea entității să se achite de obligațiile sale privind raportarea financiară;

iii. să fie relevantă în evaluarea performanței, poziției financiare, finanțării și investirii;

---

[223] www.aasb.org, *AASB Business Plan 2006-2007*

Scanned with OKEN Scanner

iv. este relevantă şi credibilă;
v. să faciliteze comparaţia;
vi. este inteligibilă.
• Să susţină economia australiană prin:
i. reducerea costului capitalului;
ii. susţinerea competitivităţii externe a entităţilor australiene;
iii. standarde de contabilitate cu un conţinut clar şi uşor de înţeles;
• Să menţină încrederea investitorilor în economia australiană şi în pieţele sale financiare.

13.3. Noua Zeelandă

În ianuarie 2004, Australia şi Noua Zeelandă s-au angajat într-un proiect comun pe termen lung, bazat pe ideea de Piaţă economică unică[224]. Adoptarea acestui concept a condus la intensificarea eforturilor depuse de guvernele Australiei şi Noii Zeelande în direcţia eliminării barierelor reglementare care afectează comerţul şi firmele care operează în ambele ţări. Unul dintre elementele cheie ale acestui concept îl constituie adoptarea de standarde armonizate.

Procesul de convergenţă în Noua Zeelandă vizează apropierea normelor naţionale emise de FRSB (New Zealand Financial Reporting Standards Board) de standardele Australiene de contabilitate. Convergenţa celor două seturi de norme rămâne un obiectiv prioritar pentru guvernele ambelor ţări. Mai mult, schimbul dintre Noua Zeelandă şi Australia nu se limitează doar la reglementări contabile. Preşedintele AASB este şi membru al FRSB, iar preşedintele FRSB este şi membru al AASB.

Pe de altă parte, organismele normalizatoare din cele două ţări şi-au împărţit responsabilitatea monitorizării activităţii IASB, reducând la jumătate eforturile umane şi materiale legate de acest proces, deloc de neglijat. Noua Zeelandă a înregistrat în ultimii ani progrese mai importante decât Australia în domenii nereglementate de standardele internaţionale, lucru exploatat de AASB.

În aprilie 2006, AASB şi FRSB au ţinut o şedinţă comună, prima dintr-o serie de întâlniri programate a se desfăşura anual. În adoptarea standardelor internaţionale, atât AASB, cât şi FRSB au eliminat tratamentele contabile opţionale, au adăugat cerinţe privind informarea financiară şi au reglementat sectorul non-profit. Totuşi, punctele de plecare şi sistemele reglementare diferite au condus la anumite diferenţe la nivelul standardelor naţionale care au asimilat IFRS.

---

[224] www.aasb.org, *Protocol for Co-operation Between the Australian Accounting Standards Board and Financial Reporting Standards Board*, 2007

Scanned with OKEN Scanner

Scopul înțelegerii dintre cele două organisme normalizatoare poate fi astfel rezumat:

• să minimizeze diferențele dintre standardele emise în Australia și în Noua Zeelandă;

• să asigure poziții similare ale reprezentanților lor în cadrul forumurilor internaționale;

• să pună în comun resurse umane și de altă natură, în măsura în care acest lucru este posibil;

• să maximizeze contribuția – și indirect influența – reprezentanților proprii în IASB și IPSASB.

13.4. China

Existența unui set de standarde de contabilitate reprezintă un pas semnificativ în dezvoltarea economiei chinezești și în plasarea acestei țări pe un loc important pe piețele financiare integrate ale lumii. Adoptarea noului sistem de standarde de contabilitate aduce la același numitor normele naționale și IFRS. La fel ca Statele Unite sau Japonia, China s-a angajat să parcurgă procesul convergenței cu standardele internaționale de raportare financiară.

Beneficiile pe care această reformă le aduce sunt evidente. Noile standarde, care înglobează principii familiare investitorilor din întreaga lume, au menirea de a încuraja investitorii (atât interni, cât și externi) și de a spori încrederea în piețele financiare naționale. Din alt punct de vedere, se reduc substanțial costurile aferente asigurării conformității cu diverse regimuri contabile pentru societățile extinse în afara granițelor.

La data de 15 februarie 2006, Ministerul de Finanțe din Republica Populară China a anunțat oficial publicarea mult așteptatului set de Standarde de contabilitate pentru societățile comerciale (Accounting Standards for Business Enterprises), format dintr-un standard de fond (de bază) și alte 38 de standarde specializate. Noul set de norme acoperă aproape toate subiectele care se regăsesc în IFRS și a devenit obligatoriu pentru companiile cotate începând de la 01 ian 2007.

Standardele chinezești păstrează aceeași linie cu IFRS, cu excepția anumitor modificări care reflectă mediul și conjunctura unică specifică Chinei.

Pe parcursul procesului de elaborare a standardelor chinezești, Ministerul de finanțe a identificat un număr de spețe contabile la îmbunătățirea cărora ar putea participa alături de IASB, în efortul de a obține soluții de înaltă calitate pentru IFRS (ex. tarnzacții cu părți legate, combinarea întreprinderilor deținute în control comun, măsurarea valorii juste).

Scanned with OKEN Scanner

Noul sistem de standarde de contabilitate modifică substanțial normele naționale din China (GAAP), cu impact asupra rezultatelor, valorii nete a întreprinderii sau prezentării situațiilor financiare. Pe de altă parte, el respectă în linii mari conformitatea cu IFRS, cu câteva excepții.

Impactul aplicării noilor standarde în China nu trebuie subestimat. Câteva dintre efectele cele mai importante pot fi rezumate astfel:

• ***Modificarea cotațiilor și dobânzilor*** – în situațiile în care tranziția la noul sistem nu se face în mod transparent, va fi dificil de evaluat performanța întreprinderii, cu efecte asupra pieței speculative. Din acest motiv este esențială comunicarea cu investitorii actuali sau potențiali;

• ***Modificarea indicatorilor cheie de performanță a firmei*** – piața se bazează pe comparabilitatea indicatorilor de performanță din diverse sectoare, lucru greu de obținut în condițiile în care noile standarde afectează în mod diferit fiecare sector în parte;

• ***Impactul asupra ratelor de lichiditate*** – contractele de împrumut încheiate ca urmare a analizei ratelor pe baza situațiilor financiare vor deveni nesigure și mai restrictive, datorită incertitudinii care planează asupra capacității indicatorilor de lichiditate de a înfățișa în mod realist și credibil disponibilul financiar din firmă;

• ***Creșterea volatilității rezultatelor*** – noile reglementări presupun folosirea valorii juste, fapt care conduce la creșterea volatilității rezultatelor;

• ***Influența asupra sistemelor de date și controlului*** – sistemele de informare for fi obligate să prelucreze informații noi, care nu au fost cerute înainte. Este important ca modificările necesare să fie făcute din timp și testate, înainte de termenul pentru raportarea completă;

• ***Pregătirea profesională*** – personalul de conducere și cel executiv trebuie să dețină informațiile și înțelegerea noului sistem, lucru care poate fi obținut prin sesiuni de pregătire profesională;

• ***Repartizarea profitului și politica de dividende*** – noul sistem poate afecta capacitatea firmei de a distribui dividende, lucru care trebuie adus la cunoștința acționarilor;

• ***Fiscalitatea*** – noile standarde au impact asupra tratamentelor fiscale; o evaluare precisă a implicațiilor fiscale este greu de efectuat.

Deși standardele de contabilitate din China sunt aplicabile începând cu exercițiul financiar 2007, în situațiile financiare sunt solicitate informații comparative, motiv pentru care a fost încurajată devansarea termenului.

Deși adoptarea unui set de noi standarde reprezintă o schimbare importantă pentru companiile din China, acesta este doar începutul eforturilor îndreptate spre atingerea convergenței cu IFRS. Ca intenție generală, se urmărește ca situațiile

Scanned with OKEN Scanner

financiare întocmite de o companie pe baza normelor naționale chinezești, să fie identice cu cele conforme cu IFRS.

Legăturile dintre IASB și organismele normalizatoare din China sunt strânse și reflectă rolul important și în creștere pe care companiile și investitorii chinezi îl joacă pe pieţele integrate din lume. Reprezentanți ai normalizatorilor chinezi au fost numiți ca membri în diferite organisme internaționale (ASCF, SAC, etc).

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA III

REPERE ÎN CONTABILITATEA INTERNAȚIONALĂ

Scanned with OKEN Scanner

14. Consolidarea

Fenomenele de integrare economică şi globalizare au devenit o constantă a mileniului trei. Termenul de globalizare a devenit comun anilor 90 pentru descrierea intensificării relaţiilor internaţionale în domeniul economic, social şi politic[225].

Motoarele globalizării[226] pot fi considerate: extinderea ideii de piaţă liberă în tot mai multe state ale lumii; evoluţia tehnologiei; transferarea centrului economic de greutate dinspre ţările dezvoltate, către ţările în curs de dezvoltare; deschiderea graniţelor către comerţ, investiţii şi transfer de tehnologie.

Teoria şi practica în domeniul consolidării au variat sensibil de la o ţară la alta, diferenţele vizând momentul apariţiei situaţiilor financiare consolidate, sfera conceptului de grup, conţinutul informaţiilor publicate de grup şi chiar metodele de consolidare folosite.

Eforturile de armonizare contabilă desfăşurate de IASB şi Uniunea Europeană au vizat şi problema consolidării, lucru care a condus în timp la restrângerea acestor diferenţe, fără a avea pretenţia eliminării lor integrale.

14.1. Repere istorice

Prima ţară care a adoptat situaţiile financiare consolidate a fost SUA, la sfârşitul sec 19 – începutul sec. 20. Principalul motiv îl constituie apariţia incipientă întreprinderilor de tip holding, odată cu dezvoltarea activităţilor comerciale şi industriale care transced graniţele statelor, pe fundalul unui sistem juridic federal. Nu au existat bariere reglementare în calea apariţiei noilor tehnici contabile, ba mai mult, acestea au fost susţinute de un curent social favorabil inovării.

Strategiile de dezvoltare pot fi pe ***verticală*** (companiile devin multinaţionale prin poziţionarea producţiei în statele în care costul forţei de muncă şi, implicit, costurile administrative, sunt mici), ***pe orizontală*** (atunci când costurile de tranzacţionare sunt mari, compania construieşte unităţi de producţie în afara ţării de origine, deservind doar consumatorii din ţările respective. Se evită astfel costurile ridicate cu operaţiunile de import - export) ***şi mixte*** (firme care aplică strategii de integrare complexe).

În Europa continentală şi în Marea Britanie grupurile de firme şi situaţiile financiare consolidate au apărut mai târziu, odată cu creşterea importanţei acestei

---

[225] Bracken P., *The Multinational Corporation Today*, Yale School of Management, Working Paper martie 2004

[226] Anil K. G., Vijay G., *Global Strategy and Organization*, John Wiley & Sons Inc, 2003

Scanned with OKEN Scanner

forme de organizare a afacerilor. Chiar dacă unele grupuri întocmeau şi publicau conturi consolidate încă din primele decenii ale sec 20 (în Anglia din 1910, în Germania – din 1930, în Franța – din 1967), obligativitatea legală este reglementată mult mai târziu (în Anglia în 1947, în Germania – în 1965, în Franța – în 1985). Mai mult, situațiile financiare consolidate erau încă rare în Italia, Spania, Grecia sau Luxemburg, în anii 1980.

Anii '90 aduc o schimbare în acest sens, prin publicarea şi adoptarea Directivei a şaptea a Uniunii Europene.

14.2. Definirea conceptului de grup

Grupul de societăți, ca noțiune economică, nu are o singură definiție unanim acceptată, însă toate încercările de definire converg către un criteriu comun: reunirea unui număr de societăți independente din punct de vedere juridic sub un management unitar. De regulă, nu sunt luate în considerare aspecte legate de dimensiunea grupului, natura activităților sale sau a legăturilor existente între membrii acestuia.

Întocmirea situațiilor financiare consolidate pleacă de la premisa că un grup de întreprinderi poate fi tratat ca o entitate contabilă separată. Definirea granițelor unei asemenea entități este în strânsă legătură cu identificarea beneficiarilor interesați de aceste informații, dar şi cu scopul (utilitatea) informațiilor furnizate.

Cadrul conceptual american, britanic şi cel internațional pleacă de la premisa că informațiile referitoare la grup se adresează investitorilor existenți sau potențiali. Mai mult, accentul cade pe acționarii societății mamă sau consolidante, în detrimentul investitorilor în societățile consolidate. Aceasta este ***abordarea „parentală"*** a noțiunii de grup („parent company" concept)[227].

O asemenea abordare are şi neajunsuri. Pe de o parte, presupune în mod greşit că o societate mamă domină un număr de firme dependente de ea. Această presupunere exclude alte variante: fuziunea a două sau mai multe companii de dimensiuni apropiate, existența unei companii dominate de două sau mai multe firme, sau a unei companii asupra căreia se exercită o influență semnificativă, dar nu control. Pe de altă parte, abordarea „parentală" tratează ceilalți acționari ca fiind nesemnificativi, reflectând participațiile lor separat, ca „interese minoritare", în afara capitalurilor proprii.

---

[227] Nobes C., Parker R., *Comparative International Accounting*, Prentice Hall, Londra, 2004 , pp.132-156

Scanned with OKEN Scanner

Conceptul de „societate mamă" este construit pe noțiunea de control legal deținut asupra societăților din grup, conferit fie de deținerea majorității acțiunilor sau a drepturilor de vot, fie de existența unui contract în acest sens.

O posibilă alternativă la abordarea „parentală" o poate oferi abordarea conceptului de grup ca ***entitate*** (entity concept). Aceasta subliniază unitatea economică a firmelor din grup şi tratează acționarii la fel, indiferent dacă ei sunt majoritari sau minoritari. Acest mod de abordare a grupului este mai apropiat de utilizatori precum angajații sau conducerea (managementul). În practică, în țări ca Australia, Germania sau Italia, interesele minoritare sunt reflectate ca parte a capitalurilor proprii, deoarece ele nu îndeplinesc condițiile înregistrării la datorii. IAS 27 precizează că interesele minoritare nu pot fi regăsite la capitalurile proprii, în situațiile financiare ale societății mamă, însă vor fi înregistrate drept capitaluri proprii în conturile grupului.

Nici una dintre cele două abordări nu răspunde în mod satisfăcător situațiilor în care o entitate face parte din mai multe grupuri, sau este inclusă doar parțial într-un grup. În acest caz nu avem de a face nici cu un control legal, nici cu o „unitate economică". Aceste situații sunt „acoperite" de ***abordarea „conform proprietății"*** („proprietary" concept), care pune accent mai puțin pe control sau pe latura economică, şi mai mult pe deținerea efectivă a capitalului. Aceasta permite exercitarea unei influențe semnificative asupra deciziilor de politică economică şi financiară. Conform acestei abordări, este reflectată în situațiile financiare consolidate partea din profit / pierdere, din active şi pasive, proporțională cu participația la capital, fie element cu element (metoda integrării proporționale), fie prin punere în echivalență.

14.3. Încercări de armonizare a practicilor de consolidare

În prezent, pe plan mondial, normele de referință în sfera consolidării sunt emise de FASB (Financial Accounting Standards Board – SUA) şi IASB (Internațional Accounting Standards Board). La nivel european, textele de referință sunt Directivele emise de Consiliul Comunităților Europene (a IV-a şi a VII-a), completate în ultima perioadă pentru armonizarea cu Standardele internaționale de raportare financiară (IFRS) emise de IASB.

14.3.1. Uniunea Europeană

Uniunea Europeană şi-a asumat sarcina dificilă de a elabora un set de reguli cu aplicabilitate în țări europene cu practici diferite, ca Marea Britanie, Germania, Franța, Italia, Olanda. Originile Directivei a şaptea pot fi plasate în momentul publicării Raportului Elmendorff. Prima variantă (1976) era apropiată de reglementările germane, orientare schimbată în timp prin adoptarea sau înlocuirea

Scanned with OKEN Scanner

cu prevederi mai apropiate de spiritul anglo-saxon. Adoptarea Directivei a VII-a în 1983 constituie un punct de reper semnificativ în domeniul contabilității consolidate.

Directiva a VII-a a CEE (78/660/EEC) nu poate fi parcursă decât în strânsă legătură cu Directiva a IV-a, deoarece textul conține numeroase trimiteri la aceasta din urmă.

Directiva este un compromis între conceptul de „societate - mamă"(„parent company concept") și cel de entitate economică („entity concept"), cu orientare mai pregnantă către ultimul.

Consolidarea este obligatorie în următoarele situații:

• când se deține majoritatea drepturilor de vot în cadrul unei societăți (a majority of the share voting rights);

• când un acționar / asociat are în plus dreptul de a numi sau de a revoca majoritatea membrilor organelor de administrație sau conducere;

• când se exercită o influență semnificativă (dominant influence) ca urmare a existenței unui contract sau acord încheiat cu ceilalți acționari sau asociați (nu este necesară deținerea pachetului majoritar);

• când un acționar deține în plus majoritatea drepturilor de vot (a shareholding plus a majority of the voting rights) .

Directiva lasă la latitudinea statelor membre posibilitatea de a impune întocmirea conturilor consolidate în situația în care societatea-mamă exercită o influență dominantă asupra filialei sau este condusă pe o bază unificată cu aceasta. În această ultimă situație, art. 12 al Directivei a VII-a permite statelor membre să solicite o „consolidare pe orizontală".

Statele membre ale UE pot admite următoarele excepții de la consolidare:

• societățile care nu sunt organizate ca societăți cu răspundere limitată *(Parent is not a limited company)*;

• societățile-mamă netranzacționate pe piețele financiare, care sunt ele însele filiale ale altor societăți-mamă (participație min. 90%, iar ceilalți acționari – 10% - aprobă exceptarea);

• holdingurile financiare – dacă nu au intervenit sub nici o formă în administrarea filialei și nici în numirea membrilor în conducere;

• grupurile de dimensiuni mici, care respectă o serie de criterii minimale privind cifra de afaceri netă (29.200.000 euro), valoarea activelor (14.600.000 euro) și numărul de salariați (250), cu singura condiție ca nici una dintre societățile dominate să nu fie cotate pe piața financiară;

• filialele pot fi excluse din perimetrul de consolidare dacă includerea lor nu este semnificativă; însă, dacă filialele care îndeplinesc această condiție, considerate ca un tot unitar, prezintă relevanță, ele vor fi incluse la consolidare;

Scanned with OKEN Scanner

• entitate poate fi exclusă de la consolidare dacă: există restricţii semnificative privind exercitarea drepturilor pe termen lung; informaţiile necesare pentru elaborarea situaţiilor financiare nu pot fi obţinute decât cu întârzieri nejustificate sau costuri disproporţionate; acţiunile la entitatea în cauză sunt deţinute cu scopul vânzării lor ulterioare.

Norma europeană solicită respectarea *principiului permanenţei metodelor* de consolidare (derogări sunt admise în situaţii justificate din punctul de vedere al naturii şi efectelor asupra poziţiei financiare şi performanţelor grupului, prezentate în notele la conturile consolidate) şi principiul pragului de semnificaţie.

Directiva a VII-a se apropie de prevederile Directivei a IV-a privind regulile de înregistrare contabilă şi formatele recomandate pentru conturi. Conturile consolidate sunt formate din bilanţ consolidat, cont de profit şi pierdere consolidat şi note explicative la situaţiile financiare consolidate, care formează un tot unitar. Situaţiile financiare consolidate trebuie să reflecte o imagine fidelăa asupra activelor, datoriilor, poziţiei financiare şi profitului / pierderii entităţilor incluse, considerate un tot unitar.

În situaţia în care aplicarea prevederilor directivei se dovedeşte insuficientă pentru reflectarea unei imagini fidele, vor fi prezentate în anexă informaţii suplimentare. Dacă, în mod excepţional, aplicarea unei prevederi a Directivei este incompatibilă cu cerinţa de imagine fidelă, se va face derogare de la respectiva prevedere, fiind obligatorie prezentarea în notele explicative a derogării, motivelor şi efectelor acesteia asupra patrimoniului şi rezultatelor entităţii.

Directiva nu oferă nici un model pentru situaţiile financiare consolidate, însă recomandă utilizarea modelelor din Directiva a IV-a, cu ajustarea corespunzătoare aferentă particularităţilor conturilor consolidate. Se precizează în mod expres că sumele reprezentând interesele minoritare vor fi reflectate distinct în bilanţ şi în contul de profit şi pierdere, iar unele elemente de stocuri vor putea fi combinate.

Societatea-mamă este obligată la întocmirea unui Raport anual consolidat, care să însoţească conturile consolidate şi să prezinte o analiză a mediului de desfăşurare a activităţii şi performanţelor exerciţiului încheiat, precum şi o previziune a rezultatelor viitoare.

Directiva permite folosirea metodei de consolidare globală (art. 18 şi 22) pentru filiale (*subsidiary undertakings*). Punerea în echivalenţă este obligatorie pentru entităţile asociate (*associated undertakings*) (art.33), cu posibilitatea utilizării metodei de consolidare proporţională pentru asociaţiile în participaţiune (*joint - ventures*) (art.32). Metoda achiziţiei este preferată fuziunii, însă şi cea din urmă poate fi o opţiune (art.19 şi 20). Fondul comercial va fi calculat o singură dată, prin raportare la valoarea justă (art. 19).

Scanned with OKEN Scanner

Indiferent de metoda de consolidare aleasă, aceasta trebuie aplicată în mod consecvent (art. 25). Obligaţiile, operaţiunile şi profiturile dintre entităţi vor fi eliminate (art. 26). Situaţiile financiare consolidate se întocmesc la aceeaşi dată ca şi situaţiile financiare ale societăţii-mamă (art.27). Se vor folosi metode de evaluare uniforme pentru toate societăţile din grup, se va aplica impozitarea amânată acolo unde este cazul, iar în note se vor prezenta informaţii privind ajustările excepţionale de valoare făcute cu scop fiscal (art. 29).

Art. 34 şi 36 enumeră un număr mare de informaţii care trebuie prezentate în notele la situaţiile financiare consolidate şi în raportul administratorilor. În linii mari, acestea sunt similare cu prevederile pentru conturile individuale, conţinute de Directiva a IV-a, adaptate la grupuri. Auditarea conturilor consolidate este obligatorie. Auditorul are obligativitatea de a verifica concordanţa dintre raportul administratorilor şi situaţiile financiare consolidate.

Este evident că unul dintre obiectivele Directivei a VII-a îl constituie creşterea comparabilităţii situaţiilor financiare ale companiilor în general (indiferent dacă sunt multinaţionale sau nu) şi uşurarea întocmirii conturilor pentru societăţile multinaţionale. Directiva a urmărit, pe de o parte, să uşureze practica prin includerea în perimetrul de consolidare a tuturor entităţilor care respectă criteriile de mărime, iar pe de altă parte, să furnizeze informaţii utile pentru controlul companiilor multinaţionale în ţările gazdă. Obiectivul de „control" al Directivei este mai puţin evident în ultima sa versiune.

În ce priveşte armonizarea, este evident că obiectivul Directivei nu este uniformitatea. Armonizarea nu presupune impunerea unui set de reguli rigide şi limitative. Aplicarea Directivei a şaptea a reprezentat un pas important către întocmirea de situaţii financiare consolidate comparabile şi către alinierea practicilor continentale la cele anglo-saxone.

Directiva a fost adoptată, nu fără compromisuri, în urma unor discuţii de amploare. Practicile în domeniul consolidării vor diferi în spaţiul Uniunii Europene nu numai datorită opţiunilor rămase la dispoziţia ţărilor membre, ci şi faptului că acestea au posibilitatea de a impune, atunci când consideră de cuviinţă, reguli mai stricte decât în Directivă (spre exemplu, prin solicitarea de informaţii mai detaliate în note).

Directiva a VII-a a suferit amendări succesive în direcţia armonizării cu prevederile standardelor internaţionale de raportare financiară. Rezumăm în continuare aceste modificări:

• ***Regulamentul nr.1606 / 19 iulie 2002*** cu privire la aplicarea Standardelor Internaţionale de Contabilitate – susţine libera circulaţie a capitalului pe piaţa internă şi oferă sprijin pentru companiile europene, în sensul concurenţei „de la egal la egal", pentru resursele financiare disponibile pe pieţele CEE şi pe cele mondiale.

Scanned with OKEN Scanner

Aplicarea standardelor internaţionale este obligatorie pentru întocmirea conturilor consolidate ale companiilor cotate din statele membre: „pentru fiecare exerciţiu financiar începând cu sau după 1 ianuarie 2005, companiile aflate sub jurisdicţia unui stat membru îşi vor întocmi conturile consolidate în conformitate cu standardele internaţionale de contabilitate ... dacă la data bilanţului titlurile lor de valoare sunt admise la tranzacţionare pe o piaţă reglementată din cadrul unui stat membru".

Adoptarea standardelor internaţionale de contabilitate înseamnă respectarea IAS / IFRS şi a interpretărilor SIC / IFRIC, luând în considerare inclusiv amendamentele ulterioare, respectiv standardele şi interpretările viitoare emise de IASB.

• ***Directiva 2003/51/EC*** pentru eliminarea neconcordanţelor existente între directivele europene în vigoare la 1 mai 2002 (Directiva 78/660/EEC privind conturile anuale ale societăţilor; Directiva 83/349/EEC privind conturile consolidate; Directiva 86/635/EEC privind conturile anuale şi conturile consolidate ale băncilor şi ale altor instituţii financiare; Directiva 91/674/EEC privind conturile anuale şi conturile consolidate ale societăţilor de asigurări).

• ***Regulamentul nr.1725 / sept 2003*** privind adoptarea Standardelor internaţionale de contabilitate (cu excepţia IAS 32 şi IAS 39 Instrumente financiare). Acest regulament a fost amendat succesiv de următoarele documente:

- *Regulamentul nr. 707/2004* – adoptarea IFRS 1 „Adoptarea pentru prima dată a Standardelor internaţionale de raportare financiară";

- *Regulamentul nr. 2086/2004* – adoptarea IAS 39 „Instrumente financiare: recunoaştere şi evaluare";

- *Regulamentul nr. 2236/2004* – adoptarea unor standarde internaţionale de raportare financiară;

- *Regulamentul nr. 2237/2004* – adoptarea IAS 32 „Instrumente financiare: prezentare şi descriere" şi a IFRIC 1 „Modificări ale datoriilor existente din lichidare, restaurare şi asimilate";

- *Regulamentul nr. 2238/2004* – completează conţinutul unor standarde internaţionale cu ultimele modificări emise de IASB;

- *Regulamentul nr. 211/2005* – modifică o serie de standarde internaţionale.

Normele, regulamentele şi directivele europene emise în mod consecvent începând cu 2002 sunt expresia eforturilor de a menţine raportarea financiară din perimetrul european la un nivel ridicat de competitivitate pe pieţele de capital dezvoltate.

Unele ţări apropiate de Uniunea Europeană au elaborat reglementări pe baza directivelor europene.

Scanned with OKEN Scanner

14.3.2. IASB

IASB, la început, a pus accentul pe elaborarea unui standard care să încurajeze operațiunile de consolidare în țările în care acestea lipseau, respectiv a urmărit stabilirea unor metode de consolidare acceptate de profesioniști atât în SUA, cât și în Marea Britanie. Comitetul a exclus în mod deliberat din conținutul standardului original (IAS 3, din 1976) două aspecte – contabilitatea fuziunilor („pool of interests") și tratamentul fondului comercial – care prezentau diferențe greu reconciliabile.

Ulterior, IASC a elaborat un set de standarde mai cuprinzătoare: IAS 22 (amendat în 1993 și 1998) pentru achiziții și fuziuni, înlocuit în martie 2004 cu **IFRS 3**; **IAS 27**, care a înlocuit IAS 3; **IAS 28** pentru entități asociate; **IAS 31** pentru asocierile în participație. Amendamente ulterioare au fost aduse de IASB în 2003. Un exemplu mult mai elocvent de armonizare a practicilor privind consolidarea îl constituie instituirea obligativității, pentru toate societățile cotate din țările membre ale Uniunii Europene, de a-și întocmi conturile consolidate pe baza standardelor internaționale de contabilitate, începând cu anul 2005 (cu unele excepții). Acest lucru face ca prevederile directivei europene specifice să fie nerelevante pentru întocmirea acestor situații.

Cadrul general IFRS pentru tratarea participațiilor la capitalul propriu și a altor investiții în titluri de valoare este prezentat în tabelul următor:

Tabelul nr. 14.1. Tratamentul contabil al diverselor achiziții de titluri de valoare

Achiziție de titluri de valoare		
Procent participație	**Tratament contabil**	**Trimitere IFRS**
Sub 20%	Valoarea justă	IAS39
Intre 20-50%	Metoda punerii în echivalență	IAS28
Peste 50%	Consolidarea	IAS27
Altele	Asocierile în participațiune	IAS31
	Combinările de întreprinderi	IFRS 3

Consolidarea la data achiziției implică aplicarea IFRS 3 „Combinări de întreprinderi" de către dobânditorul identificat în situațiile financiare consolidate pe care le emite.

Înainte de adoptarea **IFRS 3 „Combinări de întreprinderi"**, atunci când era în vigoare IAS 22 „Combinări de întreprinderi", întocmirea situațiilor financiare consolidate se putea realiza fie prin metoda achiziției („purchase method"), fie prin metoda uniunii de interese („pooling of interests method"). Prima metodă era cel mai des utilizată în cazurile în care era evidentă achiziția unei societăți de către altă societate.

Scanned with OKEN Scanner

Metoda uniunii de interese era utilizată în situaţia în care acţionarii celor două companii care se combinau îşi reuneau controlul asupra ansamblului activităţii, cu scopul de a partaja riscurile şi beneficiile generate de entitatea rezultantă, şi nici una dintre părţi nu putea fi identificată drept dobânditor.

Recentul IFRS 3 „Combinări de întreprinderi" nu mai permite decât metoda achiziţiei pentru contabilizarea combinărilor de întreprinderi.

Expunerea de motive pentru emiterea IFRS 3 „Combinări de întreprinderi" conţine o serie de precizări edificatoare pentru excluderea metodei uniunii de interese (fuziunii) din combinările de întreprinderi. Astfel:

• deşi IAS 22 „Combinări de întreprinderi" conţinea o serie de restricţii cu privire la utilizarea metodei uniunii de interese, analiştii financiari şi alţi utilizatori de situaţii financiare au relevat faptul că cele două metode utilizate pentru tranzacţii similare afectau comparabilitatea situaţiilor financiare;

• utilizarea a mai mult de o metodă contabilă pentru aceeaşi formă de tranzacţionare creează interese în sensul structurării tranzacţiilor de către cei implicaţi, cu scopul manipulării rezultatului contabil;

• dorinţa de convergenţă cu schimbările petrecute în Statele Unite ale Americii. Canada şi Australia, care au interzis această metodă;

• posibilitatea utilizării a două tratamente contabile diferite în cadrul metodei achiziţiei a reprezentat şi ea un argument luat în considerare la adoptarea IFRS 3 „Combinări de întreprinderi". Astfel, în IAS 22, *tratamentul de bază* avea ca rezultat evaluarea iniţială a activelor şi datoriilor identificabile achiziţionate la valori juste pentru procentul reprezentând interesul achizitorului şi la valori contabile anterioare achiziţiei pentru procentul reprezentând interesul minoritar. *Tratamentul alternativ* prevedea o evaluare iniţială a elementelor la nivelul valorilor juste, indiferent de apartenenţa procentului de interes. Aplicarea celor două tratamente diferite pentru tranzacţii similare ridica aceeaşi problemă a comparabilităţii şi credibilităţii situaţiilor financiare.

Modificările intervenite în cadrul IFRS 3 „Combinări de întreprinderi" faţă de IAS 22 „Combinări de întreprinderi" sunt sintetizate în tabelul de mai jos:

Tabelul nr. 14.2. Comparaţie IAS 22 – IFRS 3

Elemente	1AS 22 „Combinări de întreprinderi"	IFRS 3 „Combinări de întreprinderi"
1. Metoda de contabilizare	Metoda achiziţiei şi metoda uniunii de interese (fuziunii)	Metoda achiziţiei
2. Recunoaşterea activelor şi datoriilor	• Achizitorul era obligat să recunoască, drept parte a alocării costului combinării, un provizion pentru terminarea sau reducerea	• Recunoaşterea distinctă a datoriilor asociate încheierii sau reducerii activităţilor societăţii achiziţionate ca parte a alocării costului combinării

Scanned with OKEN Scanner

	activităţilor societăţilor achiziţionate şi care nu reprezenta o datorie a acelei societăţi la data achiziţiei. O serie de criterii era necesar a fi îndeplinite de către achizitor în vederea acestei recunoaşteri. • Datoriile contingente erau însumate cu elementele reprezentând fond comercial sau fond comercial negativ. • Imobilizările necorporale erau recunoscute dacă exista probabilitatea ca acestea să genereze beneficii economice către entitate şi dacă valoarea lor putea fi măsurată cu credibilitate.	se realizează numai atunci când, la data achiziţiei, societatea cumpărată are o datorie de restructurare recunoscută conform IAS 37 „Provizioane, datorii şi active contingente". • Obligaţia recunoaşterii distincte a datoriilor contingente ale societăţii cumpărate ca parte a alocării costului combinării, cu condiţia ca valorile juste ale acestora să poată fi evaluate credibil. • Probabilitatea beneficiilor economice aduse de imobilizările necorporale achiziţionate în cadrul unei combinări de întreprinderi este considerată implicită. Sunt, de asemenea, incluse recomandări cu privire la evaluarea valorii juste a unei imobilizări necorporale, astfel încât să poată fi separată de fondul comercial.
3. Evaluarea activelor şi datoriilor	Existau doua tratamente (de bază şi alternativ permis) pentru evaluarea iniţială a activelor identificabile achiziţionate şi a datoriilor asumate.	Reţine doar tratamentul alternativ permis de IAS 22 „Combinări de întreprinderi", respectiv activele identificabile, datoriile asumate şi datoriile contingente să fie iniţial evaluate la valorile juste la data achiziţiei.
4.Contabilizarea ulterioară a fondului comercial	Fondul comercial achiziţionat trebuia amortizat sistematic pe o perioadă ce nu putea sa depăşească douăzeci de ani.	Fondul comercial achiziţionat într-o combinare de întreprinderi va fi evaluat ulterior recunoaşterii iniţiale la cost minus pierderile din depreciere acumulate. Fondul comercial trebuie testat cel puţin anual pentru depistarea posibilelor deprecieri. Fondul comercial nu trebuie amortizat.
5. Surplusul interesului achizitorului în valoarea justă a	Acest surplus era tratat drept fond comercial negativ şi contabilizat după cum urmează: - dacă surplusul era efectul	Standardul cere ca achizitorul să procedeze la o re-identificare şi reevaluare a activelor nete cumpărate precum şi a costului

Scanned with OKEN Scanner

activelor nete peste costul la data achiziției	unor pierderi sau cheltuieli estimate de achizitor pentru viitor, atunci fondul comercial trebuia reportat și recunoscut ca venit în perioada în care apăreau respectivele pierderi sau cheltuieli; - daca surplusul nu era efectul unor pierderi sau cheltuieli estimate de achizitor pentru viitor, atunci fondul comercial trebuia recunoscut ca venit în mod sistematic pentru partea ce nu depășea valoarea justă agregată a activelor nemonetare achiziționate, iar orice surplus rămas se recunoștea imediat în contul de profit și pierdere.	combinării. Diferența rămasă în urma reevaluării trebuie imputată imediat contului de profit și pierdere.

În condițiile combinărilor de întreprinderi, valoarea justă a investiției unei societăți - mamă într-o filială este comparată cu valoarea justă a activelor nete identificabile ale filialei, la data achiziției. Dacă valoarea investiției este mai mare decât valoarea activelor nete, atunci diferența reprezintă o *achiziție de fond comercial*. Acesta trebuie recunoscut ca un activ neamortizabil, dar care trebuie testat pentru depreciere cel puțin o dată pe an, în conformitate cu prevederile IAS 36 „Deprecierea activelor". Insă, compania cumpărătoare nu plăteşte întotdeauna un preţ mai mare ca valoarea justă a activelor nete identificabile; în cazul în care acest preţ este sub nivelul valorii juste, atunci este generat un *fond comercial negativ*.

Cauzele apariției acestuia enumerate de IFRS 3 „Combinări de întreprinderi" sunt:

• existența unor erori fie în evaluarea valorilor juste ale activelor identificabile, a datoriilor și datoriilor contingente asumate, fie în evaluarea costului combinării;

• estimarea unor pierderi viitoare sau a unor costuri;

• clauzele de negociere a achiziției.

Fondul comercial negativ rămas în urma evaluării celor trei cauze trebuie recunoscut imediat în contul de profit și pierdere.

IAS 27 „Situații financiare consolidate și individuale" definește filiala după criteriul controlului și nu permite excluderea din perimetrul de consolidare

Scanned with OKEN Scanner

după criteriul neuniformității (dissimilarity). Grupul este format „dintr-o entitate-mamă și toate filialele sale"[228], pe care aceasta le controlează direct sau indirect. Standardul recomandă întocmirea situațiilor financiare ale grupului ca și cum ar fi vorba despre o singură entitate. Rațiunea unei asemenea abordări este susținută de mai multe argumente[229]:

• se previne întocmirea de situații financiare care deformează realitatea, prin mijloace cum ar fi, spre exemplu, creșterea cifrei de afaceri ca urmare a vânzărilor în interiorul grupului;

• indicatorul „câștig per acțiune" este mai relevant;

• sunt create premisele pentru o evaluare mai bună a performanțelor managementului companiei-mamă, pentru că, în cadrul conturilor consolidate, câștigurile totale ale grupului pot fi comparate cu activele sale totale, estimându-se, astfel, rentabilitatea capitalului angajat de grup pe parcursul perioadei.

Controlul reprezintă autoritatea de a conduce politicile financiare și operaționale ale unei entități, cu scopul de a obține beneficii din activitatea acesteia. Existența controlului este evidențiată în general de unul dintre elementele următoare[230]:

• *Proprietatea*: societatea-mamă deține (direct sau indirect, prin intermediul filialelor) mai mult de 50% din puterea de vot

• *Drepturi de vot:* deține mai mult de 50% din drepturile de vot, în virtutea unui acord cu alți investitori

• *Politici*: autoritatea de a conduce politicile financiare și operaționale ale entității prin statut sau contract

• *Consiliul de Administrație*: autoritatea de a numi sau de a înlocui majoritatea membrilor Consiliului de Administrație

• *Drepturile de vot* ale administratorilor: autoritatea de a transmite majoritatea voturilor la adunările Consiliului de Administrație

Situațiile financiare consolidate trebuie să includă:

• societatea-mamă și toate filialele sale, din țară și din străinătate (inclusiv cele care au activități diferite);

• entități cu scop special, dacă natura relației indică existența controlului;

• filialele clasificate ca fiind "deținute în scopul vânzării" (adică filiala este achiziționată cu intenția de a fi vândută în următoarele 12 luni și este căutat în mod activ pe piață un potențial cumpărător);

---

[228] International Accounting Standard nr.27 – *Consolidated and Separate Financial Statements*

[229] Elliott B., Elliott J., *Financial Accounting and Reporting*, 9th. Edition, Prentice Hall, 2005, pp. 176-183

[230] Van Greuning H., *International Financial Reporting Standards – A Practical Guide*, Ed. IRECSON, 2005, pp.63-67

Scanned with OKEN Scanner

• filialele deținute de entități cu asociere de capital, fonduri mutuale, fonduri închise de investiții și entități similare.

Situațiile financiare consolidate trebuie să fie întocmite utilizând politici contabile uniforme pentru tranzacțiile și evenimentele asemănătoare. Atunci când datele de raportare ale societății-mamă și ale filialelor diferă, se fac ajustări pentru tranzacțiile semnificative sau evenimentele ce au loc între aceste date. Diferența trebuie să fie de cel mult trei luni.

Standardul prevede o singură *excepție* de la consolidare, și anume situația în care societatea mamă este ea însăși filială controlată exclusiv de o altă societate, cu îndeplinirea concomitentă a următoarelor condiții:

• societatea și-a informat acționarii minoritari, iar aceștia sunt de acord cu excluderea de la consolidare;

• instrumentele de capital și de datorie ale entității nu sunt tranzacționate pe o piață publică;

• societatea nu a depus / nu se află în curs de depunere a situațiilor financiare la o comisie de valori mobiliare sau la un alt organism de reglementare, în scopul emiterii de instrumente pe o piață publică;

• societatea care deține controlul exclusiv al entității exceptate să întocmească și să publice situații financiare consolidate în conformitate cu Standardele internaționale de raportare financiară.

IAS 28 „Investiții în entități asociate" se aplică oricărei investiții într-o întreprindere asociată. Următoarele entități pot contabiliza investițiile în întreprinderi asociate fie ca (a) întreprinderi asociate, conform IAS 28, fie ca (b) active financiare deținute în scopul tranzacționării, conform IAS 39:

• Organizații cu asociere de capital;

• Fonduri mutuale;

• Fonduri închise de investiții și alte entități similare;

• Fonduri de asigurare cu componentă de investiții.

Întreprinderea asociată este o entitate, inclusiv o entitate fără personalitate juridică cum ar fi un parteneriat (asociere), în care investitorul are influență semnificativă și care nu este nici filială a acestuia, nici asociere în participație.

Influența semnificativă reprezintă puterea de a participa la deciziile financiare și operaționale ale întreprinderii în care s-a investit, dar nu de a controla individual sau în comun aceste politici. Dacă un investitor deține direct sau indirect, prin intermediul filialelor, cel puțin 20% din puterea de vot a întreprinderii în care a investit, se presupune că investitorul are o influență semnificativă, dacă nu se demonstrează contrariul. Existența influenței semnificative este demonstrată prin următoarele:

• reprezentarea în consiliul de administrație sau în organul de conducere;

• participarea la procesele de stabilire a politicilor;

Scanned with OKEN Scanner

• tranzacții semnificative între părți;
• inter-schimbul de personal managerial;
• furnizarea de informații tehnice esențiale.

Metoda de consolidare aplicată este punerea în echivalență.

IAS 31 „Interese în asocierile în participație" se aplică intereselor în asocierile în participație și raportării activelor, datoriilor, veniturilor și cheltuielilor lor, indiferent de structurile sau formele sub care își desfășoară activitatea. O asociere în participație este o înțelegere contractuală prin care două sau mai multe părți întreprind o activitate economică supusă controlului comun.

Următoarele entități pot contabiliza investițiile în întreprinderi asociate fie ca (a) întreprinderi asociate, conform IAS 28, fie ca (b) active financiare deținute în scopul tranzacționării, conform IAS 39:

• organizații cu asociere de capital;
• fonduri mutuale;
• fonduri închise de investiții și alte entități similare;
• fonduri de asigurare cu componentă de investiții.

Existența unui aranjament contractual face distincția între asocierile în participație și întreprinderile asociate. De obicei acesta este scris și abordează aspecte precum:

• activitatea, durata și obligațiile de raportare ale asocierii în participație;
• numirea consiliului de administrație sau a organului de conducere echivalent al asocierii în participație, precum și drepturile de vot ale asociaților acesteia;
• aporturile de capital ale asociaților;
• împărțirea de către asociați a producției, veniturilor, cheltuielilor sau rezultatelor asocierii în participație.

IAS 31 identifică trei forme de asocieri în participare, adică activități controlate în comun, active controlate în comun și entități controlate în comun.

Activitățile controlate în comun implică folosirea resurselor asociaților și nu înființarea unor structuri separate. Un exemplu de activitate controlată în comun este situația în care doi sau mai mulți asociați își combină resursele și eforturile pentru a produce, comercializa și distribui în comun un anumit produs.

Active controlate în comun: se referă la unele asocieri în participație care presupun controlul comun al unuia sau mai multor active achiziționate pentru scopul asocierii în participație și sunt dedicate scopurilor acesteia (de exemplu, fabrici ce folosesc aceeași linie de cale ferată); înființarea unei întreprinderi separate nu este necesară.

Entități controlate în comun: o asemenea asociere în participație este condusă prin intermediul unei întreprinderi separate, în care fiecare asociat are o participație. Un exemplu pentru o entitate controlată în comun este acela când două

Scanned with OKEN Scanner

întreprinderi îşi combină activităţile lor într-o direcţie particulară de afaceri prin transferarea activelor şi datoriilor relevante într-o asociere în participaţie (entitate controlată în comun).

IAS 31 permite ca stuaţiile financiare ale unui asociat într-o asociere în participaţie să fie întocmite fie conform consolidării proporţionale, fie conform metodei punerii în echivalenţă. În problema evaluărilor, acestea sunt supuse unor reguli mai stricte decât cele prevăzute în directivele europene, chiar dacă acestea din urmă au definit mai în detaliu noţiunea de filială şi au oferit norme mai elaborate privind prezentarea informaţiilor.

IASB a iniţiat un proces comun de convergenţă cu FASB, în direcţia armonizării referenţialelor lor, proiect care s-a materializat prin încheierea Acordului de la Norwalk din septembrie 2002. Acordul are drept obiectiv dezvoltarea unor standarde compatibile şi de calitate, care să poată fi utilizate atât pentru raportarea financiară de la nivel naţional, cât şi internaţional.

14.4. Diferenţe naţionale în sfera consolidării

Normele naţionale reţin diferenţe în sfera definirii noţiunii de grup şi în sfera raportării şi publicării de informaţii legate de consolidare.

Principalele diferenţe de raportare pot fi astfel rezumate:

• Companiile americane publică bilanţ, cont de profit şi pierdere şi situaţia fluxurilor de trezorerie consolidate, însă nu publică situaţii financiare pentru societatea-mamă;

• Companiile engleze întocmesc şi publică aceleaşi situaţii financiare consolidate ca şi în SUA (inclusiv o declaraţie a tuturor câştigurilor şi pierderilor recunoscute), iar în plus, bilanţul (fără cont de profit şi pierdere) pentru societatea-mamă;

• Companiile olandeze publică în plus faţă de cele britanice şi contul de rezultate al „părintelui";

• În Franţa şi Germania se solicită setul complet de situaţii financiare ale societăţii-mamă, dar care nu sunt incluse în versiunea în engleză a raportului privind consolidarea (consolidated report).

Tabelul nr. 14.3. Cerinţe de publicare a informaţiilor

Ţara	Conturi consolidate	Conturi individuale ale societăţii-mamă
SUA	Bilanţ consolidat Cont de profit şi pierdere consolidat Situaţia fluxurilor de trezorerie	-
UK	Bilanţ consolidat	Bilanţ

Scanned with OKEN Scanner

	Cont de profit şi pierdere consolidat Situaţia fluxurilor de trezorerie Situaţia tuturor câştigurilor şi pierderilor	
Olanda	Bilanţ consolidat Cont de profit şi pierdere consolidat Situaţia fluxurilor de trezorerie Situaţia tuturor câştigurilor şi pierderilor	Bilanţ Contul de profit şi pierdere
Franţa / Germania	Bilanţ consolidat Cont de profit şi pierdere consolidat Situaţia fluxurilor de trezorerie Situaţia tuturor câştigurilor şi pierderilor	Setul complet de conturi

De asemenea, una dintre diferenţele semnificative între reperele alese constă în mărimea indicatorilor care permit excluderea societăţilor din perimetrul de consolidare, şi anume cifra de afaceri, valoarea activului şi numărul de angajaţi.

Tabel nr. 14.4. Criterii de mărime pentru includerea în perimetrul de consolidare[231]

Ţara	Cifra de afaceri	Valoare activ	Nr. salariaţi
UK	13,44 mil lire brut 11,20 mil lire net	6,72 mil lire brut 5,60 mil lire net	250
Olanda	7,00 mil euro net	3,50 mil euro net	50
Franţa	30 mil euro brut	15,00 mil euro brut	500
Germania	33 mil euro brut 27,5 mil euro net	16,50 mil euro brut 13,75 mil euro net	500

Notă: „brut" înseamnă înainte de ajustările aferente consolidării, „net" înseamnă după operarea acestor ajustări. Un grup poate fi exceptat de la consolidare şi pe baza combinării criteriilor de mărime „brut" – „net"

Prezentăm în continuare şi alte asemenea diferenţe.

Regatul Unit al Marii Britanii

Conturile consolidate sunt sigurele conturi ale grupului admise prin Legea societăţilor comerciale şi prin standardele de contabilitate naţionale (FRS 2).

Legea britanică, începând cu Legea societăţilor din 1989, prezintă grupul ca structură condusă de o societate – mamă care deţine controlul asupra unor

[231] Nobes C., Parker R., *Comparative International Accounting*, Prentice Hall 2004, pp.132-156

Scanned with OKEN Scanner

entități, filiale sau asocieri (*subsidiary undertakings and associated undertakings*). Entitatea, care nu este obligatoriu și societate (*company*), este încadrată la filială dacă se încadrează în una din situațiile următoare:

• societatea-mamă deține majoritatea drepturilor de vot în adunarea generală a acționarilor și poate hotărî în toate problemele importante;

• societatea mamă este acționar / asociat al entității și are dreptul de a numi sau demite conducerea, în urma deținerii majorității drepturilor de vot în consiliile de administrație;

• societatea-mamă este acționar / asociat al entității și deține singură controlul asupra majorității drepturilor de vot în adunarea generală a acționarilor, ca urmare a unei înțelegeri cu alți acționari / asociați;

• societatea-mamă are dreptul de a exercita o influență dominantă asupra entității în virtutea unui contract sau a unei prevederi din actul constitutiv sau statutul acesteia.

• societatea-mamă deține participații la entitate și exercită în mod concret o influență dominantă asupra ei, sau societatea-mamă și entitatea sunt conduse pe o bază unificată.

Această definiție a fost adoptată de standardul național FRS 2.

Filialele pot fi excluse din perimetrul de consolidare dacă: (i) nu este îndeplinit criteriul relevanței; (ii) informațiile necesare pentru elaborarea situațiilor financiare nu pot fi obținute decât cu întârzieri nejustificate sau costuri disproporționate; (iii) există restricții semnificative privind exercitarea drepturilor pe termen lung; (iv) acțiunile la entitatea în cauză sunt deținute cu scopul vânzării lor ulterioare.

FRS 2 nu permite excluderea de la consolidare în cazul (ii), însă impune excluderea în ultimele două situații. Filialele vor fi excluse din perimetrul de consolidare, de asemenea, dacă profilul de activitate este atât de diferit de cel al grupului, încât includerea sa ar fi incompatibilă cu cerința de reflectare a unei imagini fidele. FRS 2 sugerează că aceste excluderi vor avea un caracter excepțional.

O entitate asociată este acea entitate (pe acțiuni sau nu - *corporated or non-corporated undertaking*), în care grupul are participații de capital, exercitând o influență semnificativă asupra politicilor ei financiare și de exploatare (se presupune deținerea unui minim de 20% din drepturile de vot). FRS 9 publicat în 1999 detronează (*play-down*) pragul de 20% și accentuează faptul că investitorul are nevoie de o înțelegere pentru a putea exercita o influență semnificativă. Implicarea în asociere trebuie să fie activă, nu pasivă.

Reglementările britanice nu diferențiază în mod esențial asociațiile de joint – ventures (asocierile în participațiune). Cele din urmă sunt văzute ca ieșind din

Scanned with OKEN Scanner

sfera controlului investitorului, aşa încât nici consolidarea globală, nici cea proporţională, nu sunt potrivite.

Excepţie de la consolidare fac societăţile mamă care nu îndeplinesc criteriile minimale de mărime prezentate anterior, dar şi cele care sunt la rândul lor filiale sub control exclusiv şi nu au acţiunile cotate pe o piaţă financiară din Uniunea europeană. Societatea mamă care deţine controlul asupra societăţii-mamă exceptate trebuie să întocmească situaţii financiare consolidate în conformitate cu Directiva a VII-a adoptată în legislaţia naţională a statului respectiv.

SUA

Practica americană din domeniul consolidării se supune reglementărilor SEC şi standardelor contabile pe această temă (US GAAP). Toate companiile care intră sub jurisdicţia SEC vor elabora situaţii financiare consolidate.

Conceptul de bază este cel „parental" (parent company concept), cu utilizarea metodei punerii în echivalenţă pentru asocierile în participaţie şi alte asocieri. Până în 2001 a fost aplicată pe scară largă metoda „pooling of interests" (fuziunii), probabil datorită mai mult interesului de a ridica valoarea câştigului per acţiune, decât din raţiuni teoretice.

Definiţia americană dată filialelor se apropie de cea din UE şi este bazată pe conceptul de control. ARB nr.51 menţionează că scopul situaţiilor financiare consolidate este de a prezenta, în primul rând acţionarilor şi creditorilor societăţii-mamă, rezultatele activităţii şi poziţia financiară a „părintelui" şi filialelor lui, ca şi când grupul ar fi o singură companie cu mai multe ramuri sau divizii. O companie care deţine mai mult de 50% din acţiunile cu drept de vot ale altei companii îndeplineşte condiţia pentru consolidare. Această viziune este diferită de concepţia europeană a controlului de facto. Ea a permis apariţia unor instrumente speciale (*special purpose vehicles PSV)* pentru situaţiile în care o entitate este controlată, dar nu în mod majoritar. SFAS 94 legiferează obligativitatea includerii în perimetrul de consolidare a tuturor filialelor, cu excepţia celor deţinute temporar sau celor asupra cărora nu există control.

Reglementările SEC privind forma şi conţinutul conturilor consolidate solicită reflectarea în mod clar: a situaţiei financiare şi a rezultatelor din exploatare ale societăţii consolidante şi ale filialelor ei; a motivelor includerii / excluderii unor entităţi din perimetrul de consolidare; a intereselor minoritare în capital, rezultat reportat sau rezultat consolidat; a operaţiunilor de eliminare a tranzacţiilor reciproce etc.

Germania

Codul comercial, armonizat cu directivele europene, reprezintă temeiul legal pentru consolidare. Reglementările germane au diferit semnificativ faţă de

Scanned with OKEN Scanner

cele americane sau britanice, însă, odată cu implementarea celei de a şaptea Directive, aceste diferenţe au fost uniformizate. Metodele anglo-saxone au influenţat practica germană mai mult la nivelul tehnicilor de consolidare, decât la nivelul conceptelor.

Spre deosebire de alte ţări, Germania a reglementat existenţa juridică separată a unui grup de entităţi sub numele de „concern". Începând cu intrarea în vigoare a Accounting Directive Law din 1985, consolidarea entităţilor din grup nu mai este definită exclusiv, conform conceptului entităţii, în termeni de management unificat. Deţinerea de participaţiuni începe să devină un criteriu important.

Legislaţia germană a exceptat majoritatea grupurilor de la consolidare, obligativitatea întocmirii de conturi consolidate rămânând în vigoare pentru societăţile cotate şi pentru câteva alte societăţi de dimensiuni mari. După cum se poate observa şi în tabelul anterior, Germania are cele mai ridicate praguri de mărime pentru admiterea la consolidare.

Consolidarea nu poate fi evitată dacă: se deţine majoritatea drepturilor de vot; există un contract de preluare a controlului; se exercită o influenţă dominantă pe baza unor prevederi din statutul companiei.

Alte schimbări semnificative suferite de reglementările germane se referă la subgrupurile societăţilor-mamă din Uniunea Europeană, care sunt, în anumite condiţii, excluse de la obligaţia întocmirii de conturi consolidate. Consolidările se vor face la nivel mondial (global), adică vor include atât filialele din ţară, cât şi pe cele din străinătate (înainte, includerea în perimetrul de consolidare a filialelor străine era opţională şi o practicau doar societăţile importante).

Un aspect semnificativ pentru companiile de mari dimensiuni în constituie libertatea permisă de art.29 (Directiva a VII-a) de a aplica pentru consolidare diferite politici contabile dintre cele alese de societatea-mamă. Asta înseamnă că, pentru consolidare, o companie poate aplica acele reguli germane de evaluare compatibile cu normele americane sau internaţionale. În acelaşi timp, societatea-mamă poate aplica reglementările germane „normale", pentru minimizarea fiscalităţii.

Franţa

Normele şi practica din domeniul consolidării în Franţa au fost în mod considerabil influenţate de implementarea celei de a şaptea Directive europene şi, mai recent, a standardelor internaţionale. Regulile cele mai importante sunt cuprinse în decretul din 22 iunie 1999 care aprobă norma nr.99-02 emisă de CRC (Commitée de la Réglementation Comptable).

Se face distincţia între entităţi asupra cărora societatea consolidantă exercită un control exclusiv (şi care presupune consolidare globală), un control

Scanned with OKEN Scanner

concomitent (consolidare proporţională) sau o influenţă notabilă (punere în echivalenţă).

Controlul poate fi „de jure" (deţinerea în mod direct sau indirect a majorităţii drepturilor de vot), „de facto" (există posibilitatea de a numi, timp de două exerciţii financiare consecutive, majoritatea consiliului director, lucru posibil atunci când se deţine minim 40% din drepturile de vot, iar nici un alt acţionar nu deţine un procent mai mare) sau contractual (variantă indisponibilă în practică, pentru filialele interne). Influenţă semnificativă se consideră la posesia a cel puţin 20% din drepturile de vot.

Din perimetrul de consolidare sunt excluse:

i. societăţile de dimensiuni mici (după criteriile arătate mai sus);

ii. entităţile care sunt ele însele filiale (deţinute în întregime) ale unei alte societăţi – mamă (definite ca în Marea Britanie) şi care respectă următoarele condiţii: (1) situaţiile financiare ale grupului să fie întocmite pe baza prevederilor Directivei a şaptea sau în mod echivalent (pentru respectarea cerinţei de echivalentă este necesară conformitatea cu Legea 357 – 2 şi Decretul 248 - 13); (2) ele sunt supuse auditării independente; (3) conturile consolidate sunt accesibile acţionarilor din cadrul grupului (eventual cu traducerea corespunzătoare, acolo unde este cazul).

iii. dacă exercitarea controlului este supusă unor restricţii severe pe termen lung;

iv. dacă nu sunt respectate criteriile de relevanţă şi raportul cost – beneficii.

Dacă, în Franţa, situaţiile financiare individuale ale societăţilor - mamă sunt recunoscute prin uniformitate, conturile consolidate se remarcă prin diversitate. Efectul implementării celei de a şaptea directive a constat în limitarea diferenţelor şi orientarea către modelele anglo-saxone de consolidare.

Situaţiile financiare consolidate sunt mai flexibil reglementate decât cele individuale, şi deseori pleacă de la o altă bază decât acestea. Evaluarea şi deprecierea activelor se poate depărta de regulile fiscale, operaţiunile de leasing pot fi capitalizate, câştigurile îndoielnice (unsettled) din diferenţe de curs valutar pot fi recunoscute în rezultatul grupului.

Atât normalizarea, cât şi practica din domeniul consolidării au evoluat foarte mult în ultima perioadă, îndreptându-se irevocabil către armonizarea cu prevederile standardelor internaţionale de contabilitate.

Olanda

Deşi conturile consolidate au tradiţie în Olanda, ele au fost în mod explicit cerute de legislaţie odată cu Legea din 7 decembrie 1983. Reglementările legale

Scanned with OKEN Scanner

sunt cuprinse în Codul Civil, Cartea a II-a, Capitolul 9, Secţiunea 13[232]. Codul comercial nu include în mod explicit toate reglementările UE, însă este completat cu ghiduri elaborate de Consiliul pentru raportare anuală.

Practica olandeză este în linii mari similară cu cea din Marea Britanie. Conceptul de grup este mai apropiat de sensul economic decât de cel legal. Grupurile nu figurează în reglementările olandeze decât din perspectivă contabilă. Codul civil solicită ca informaţiile financiare ale filialelor să fie incluse în conturi anuale întocmite după metoda de consolidare adecvată. Grupurile sunt frecvente în Olanda, cu atât mai mult cu cât există practica înfiinţării de filiale, din motive fiscale.

14.5. Metode de consolidare

Metodele de consolidare din ţările – reper au diferit în mod substanţial, însă implementarea Directivei a VII-a şi armonizarea cu standardele internaţionale au redus semnificativ aceste diferenţe. Impunerea utilizării IAS / IFRS de către societăţile cotate din spaţiul european, începând cu anul 2005, concomitent cu derularea programelor de convergenţă între US GAAP şi IAS / IFRS prefigurează pe termen mediu – lung uniformizarea practicilor şi eliminarea diferenţelor din domeniu între ţări.

Metodele de consolidare pot fi rezumate astfel:

1. Metoda achiziţiei
2. Metoda punerii în echivalenţă
3. Metoda consolidării proporţionale
4. Diferenţe din consolidare

14.5.1. Metoda achiziţiei

Aplicarea metodei achiziţiei într-o combinare de întreprinderi presupune parcurgerea următorilor paşi[233]:

- identificarea cumpărătorului (entitatea care deţine controlul);
- evaluarea costului combinării de întreprinderi; şi
- alocarea costului combinării activelor achiziţionate, datoriilor şi datoriilor contingente asumate, la data achiziţiei.

De la data achiziţiei, cumpărătorul va încorpora în contul de profit şi pierdere rezultatele activităţii entităţii dobândite şi va recunoaşte în bilanţ activele,

---

[232] Nobes C., Parker R., *Comparative International Accounting*, Prentice Hall 2004, pp.132-156

[233] *Standarde Internaţionale de Raportare Financiară, incluzând IAS şi interpretările lor la 1 ianuarie 2005*, CECCAR şi IASB, 2005

Scanned with OKEN Scanner

datoriile şi datoriile contingente identificabile ale entităţii dobândite (evaluate la valoarea justă), precum şi fondul comercial generat de achiziţie. Interesele minoritare vor fi înregistrate la ponderea din valoarea lor justă deţinută de minoritate.

Din cauză că activele şi datoriile dobânditorului, evaluate la costul istoric, sunt combinate cu activele şi datoriile companiei achiziţionate, evaluate la valoarea justă de piaţă la data achiziţiei, bilanţurile dobânditorului pre-şi post-achiziţie s-ar putea să nu fie tocmai comparabile.

Metoda achiziţiei poate fi rezumată în următoarele etape[234]:

- determinarea costului achiziţiei;
- determinarea valorii juste a entităţilor dobândite;
- determinarea valorii juste a datoriilor şi a datoriilor contingente ale entităţii dobândite;
- calculul valorii juste de piaţă a activului net al companiei:

Valoarea justă de piaţă a activului net al firmei achiziţionate	=	Valoarea justă de piaţă a activelor firmei achiziţionate	-	Valoarea justă de piaţă a datoriilor şi datoriilor contingente ale firmei achiziţionate

1. calcularea noului fond comercial apărut din achiziţie, astfel:

Fondul comercial	=	Preţul de achiziţie	-	Valoarea justă de piaţă a activului net, datoriilor şi datoriilor contingente ale firmei achiziţionate

2. valoarea contabilă a activelor şi datoriilor dobânditorului trebuie combinate cu valorile juste ale activelor, datoriilor şi datoriilor contingente ale entităţii dobândite;

3. fondul comercial trebuie recunoscut ca activ în bilanţul entităţii combinate;

4. activul net al companiei achiziţionate nu trebuie combinat cu capitalul propriu al entităţii cumpărătoare, deoarece compania achiziţionată încetează să existe după achiziţie.

La aplicarea metodei achiziţiei, contul de profit şi pierdere şi situaţiile fluxurilor de trezorerie vor include performanţele activităţii de exploatare a entităţii achiziţionate de la data achiziţiei. Rezultatele activităţii de exploatare anterioare achiziţiei nu sunt retratate şi rămân aceleaşi cu cele raportate istoric de dobânditor. În consecinţă, situaţiile financiare (bilanţul, contul de profit şi pierdere şi situaţia fluxurilor de trezorerie) ale dobânditorului nu vor fi comparabile înainte şi după fuziune, dar vor reflecta realitatea fuziunii.

---

[234] Van Greuning H., *International Financial Reporting Standards – A Practical Guide*, Ed. IRECSON, 2005 !!!

Scanned with OKEN Scanner

14.5.2. Metoda punerii în echivalență

Metoda punerii în echivalență este o metodă de contabilitate prin care investiția este inițial înregistrată la cost și ajustată ulterior (valoarea contabilă este mărită sau micșorată), ținând seama de schimbările post-achiziție referitoare la partea ce aparține investitorului din activele nete ale întreprinderii în care s-a investit.

Contul de profit și pierdere al investitorului reflectă partea acestuia din rezultatele activității întreprinderii în care a investit. Distribuțiile din profit primite de la una din întreprinderile în care a investit reduc valoarea contabilă a investiției.

Ajustările valorii contabile pot fi necesare pentru modificarea participației proporționale a investitorului în întreprinderea în care a investit, ce rezultă din variația capitalurilor proprii ale întreprinderii în care s-a investit, care nu a fost recunoscută în profitul sau pierderea întreprinderii în care a investit. Asemenea modificări le includ pe cele care apar din reevaluarea imobilizărilor corporale și din diferențele de conversie valutară. Partea investitorului din aceste modificări este recunoscută direct în capitalurile proprii ale acestuia.

Metoda punerii în echivalență este o metodă de contabilizare care presupune:

- raportarea investiției în bilanțul consolidat la categoria activelor imobilizate. Investiția este raportată inițial la nivelul costului, ajustat, la sfârșitul fiecărui exercițiu financiar (excluzând costurile îndatorării conform IAS 23).

Evaluarea ulterioară este ajustată cu modificările post-achiziție ale părții deținute de investitor în activele nete ale întreprinderii asociate și în alte elemente de capitaluri proprii;

- în contul de profit și pierdere consolidat, venitul din întreprinderile asociate este raportat în categoria elementelor financiare, alături de costurile de finanțare. Acest venit reflectă partea investitorului din rezultatul curent înainte de impozitare al întreprinderii asociate.

Metoda punerii în echivalență nu este o metodă de consolidare propriu - zisă, întrucât ea nu presupune cumularea post cu post a elementelor grupului cu cele ale întreprinderii asociate. Se poate considera că întreprinderea asociată, nu este, de fapt. o membră a grupului, ci doar o investiție a acestuia, ea rămânând reflectată în bilanțul consolidat ca o investiție pe termen lung în cadrul postului „Titluri puse în echivalență".

Eliminările unor tranzacții reciproce în cadrul aplicării metodei punerii în echivalență se realizează respectând pragul de semnificație și raportul cost-beneficiu în ceea ce privește informația rezultată. De asemenea, eliminarea unor profituri nerealizate din tranzacțiile cu întreprinderile asociate se va efectua ținând cont de procentul de participare deținut de investitor, întrucât numai partea

Scanned with OKEN Scanner

grupului din profitul întreprinderii asociate şi activele nete ale acesteia apare raportat în conturile de grup. În vederea punerii în echivalenţă, politicile contabile ale întreprinderii asociate trebuie uniformizate pentru a corespunde cu cele ale investitorului.

14.5.3. Metoda consolidării proporţionale

Entităţile pot forma asociaţii în participaţie în care nici una dintre entităţi să nu deţină mai mult de 50% din drepturile de vot din asocierea în participaţie. Acest lucru dă posibilitatea fiecărui membru al grupului în asociere să utilizeze metoda contabilă a punerii în echivalenţă pentru entităţile afiliate neconsolidate, pentru a raporta partea lor din activităţile asocierii în participaţie. De asemenea, pot folosi consolidarea proporţională - şi nu este necesar ca fiecare să utilizeze aceeaşi metodă.

Consolidarea proporţională este o metodă de contabilizare şi raportare prin care partea unui asociat din activele, datoriile, veniturile sau cheltuielile unei entităţi controlate în comun este combinată, element cu element, cu elementele similare din situaţiile financiare ale asociatului ori raportate ca elemente-rânduri separate în situaţiile financiare ale asociatului.

Situaţiile financiare separate sunt acele situaţii financiare prezentate de către o societate-mamă, un investitor într-o societate asociată sau un asociat într-o societate controlată în comun, în care investiţiile sunt contabilizate mai degrabă pe baza participaţiei directe în capitalurile proprii decât pe baza rezultatelor raportate şi a activelor nete ale entităţilor în care s-a investit.

Dacă folosesc metoda punerii în echivalenţă, asociaţiile în participaţie dau posibilitatea firmelor să raporteze indicatori datorii la capital cu valori mai scăzute şi indicatori de acoperire a dobânzii cu valori mai ridicate, deşi acest lucru nu afectează rentabilitatea capitalurilor proprii.

Înfiinţarea unor asocieri în participaţie afectează fluxul de numerar raportat de grupul care sponsorizează firmele. Atunci când este utilizată metoda contabilă a punerii în echivalenţă pentru entităţi controlate în comun, banii schimbaţi între o societate-mamă şi entităţile controlate în comun sunt raportaţi ca venituri sau cheltuieli, în timp ce în contabilitatea de consolidare, orice flux de trezorerie intern al membrilor unui grup consolidat nu este raportat separat.

Metoda punerii în echivalenţă este o alternativă permisă de IAS 31. Dar nerecomandat. Metoda trebuie întreruptă la data la care încetează controlul sau influenţa semnificativă.

Scanned with OKEN Scanner

14.6. Tratamentul contabil al fondului comercial

Goodwill-ul exprimă diferența dintre prețul participației și fracțiunea corespunzătoare a activului net reevaluat la data achiziției participației. Interpretarea acestui element este dificilă. Putem vedea aici prețul plătit de cumpărător pentru obținerea elementelor necorporale neidentificabile ale societății X (clientela, vadul comercial, competența, reputația firmei etc.). Se poate considera, de asemenea, că este vorba despre anticiparea veniturilor viitoare obținute din participație. Se estimează că aceeași diferență nu se justifică economic atunci când prin supraevaluarea ei cumpărătorul a realizat o afacere proastă. Prețul plătit reprezintă o estimare a valorii actuale a veniturilor viitoare ale investiției care nu depinde de valoarea diferitelor active ale întreprinderii cumpărate.

Unii specialiști consideră că într-o lume dominată de rațională economică plata unui goodwill se justifică prin anticiparea de avantaje economice viitoare, generate în mod necesar de elemente necorporale necontabilizate cu efecte asupra perspectivelor de creștere ale filialei. În aceste condiții, goodwill-ul are toate caracteristicile unui activ. El trebuie contabilizat ca atare în bilanțul consolidat și amortizat pe durata previzibilă de utilizare.

Ținând seama de dificultatea de stabilire a originii goodwill-ului, se apreciază că acesta poate fi considerat drept un activ fictiv. În acest sens, valoarea unei societăți nu este numai în funcție de mijloacele sale de producție, ci depinde în esență de aptitudinea managerilor de a pune în operă resursele materiale și umane pentru a genera rentabilitatea. Astfel, o sinergie pozitivă între diferitele activități, o ambianță convenabilă pe plan social, o activitate de cercetare și dezvoltare productivă, o bună strategie sunt la originea beneficiilor suplimentare care sporesc valoarea întreprinderii[235].

O altă opinie recomandă deducerea goodwill-ului din capitalurile proprii la data achiziției. Această soluție este preferată și de cei care privesc fondul comercial ca pe un premiu aferent achiziției, plătit de investitor pentru a motiva acționarii să își cedeze participația.

Conform IFRS 3 „Combinări de întreprinderi", valoarea justă a investiției unei societăți - mamă într-o filială este comparată cu valoarea justă a activelor nete identificabile ale filialei, la data achiziției. Dacă valoarea investiției este mai mare decât valoarea activelor nete, atunci diferența reprezintă o *achiziție de fond comercial*. Acesta trebuie recunoscut ca un activ neamortizabil, dar care trebuie testat pentru depreciere cel puțin o dată pe an, în conformitate cu prevederile IAS 36 „Deprecierea activelor".

---

[235] Tabără N., Horomnea E., *Evaluarea întreprinderii prin goodwill*, Revista Finanțe, Credit, Contabilitate, nr. 2/1999.

Scanned with OKEN Scanner

15. Conversia tranzacţiilor şi a situaţiilor financiare în monedă străină

Dezvoltarea explozivă a comerţului internaţional şi a pieţelor financiare din ultimii 25 de ani a condus inevitabil la creşterea proporţională a tranzacţiilor exprimate în diferite valute. Companiile multinaţionale au căpătat o importanţă fără precedent, desfăşurându-şi activitatea în ţări diferite, în monede diferite, iar metodele de conversie adoptate îşi pun amprenta asupra valorii activelor, datoriilor şi rezultatelor raportate.

Spre exemplu Volvo, concernul producător de maşini cu baza în Suedia, efectuează tranzacţii în diverse monede (precum euro, yen japonez sau dolar american) şi în diverse ţări (Franţa, Germania, Marea Britanie, SUA etc.). „Traducerea" operaţiunilor şi a situaţiilor financiare din monedă străină în moneda de raportare şi înregistrarea pierderilor sau câştigurilor rezultate din această operaţiune reprezintă două chestiuni vitale pentru concern.

Termenul folosit în majoritatea ţărilor pentru această „traducere" este „translation" (vom folosi termenul conversie), pe care specialiştii îl diferenţiază clar de termenul „conversion" (preschimbare), care face referire la operaţiunea efectivă de schimbare a unei monede în altă monedă, pe baza unui curs de schimb.

Orice companie care operează cu devize este expusă unui risc de schimb, care presupune că valuta se apreciază sau se depreciază prin raportare la moneda de referinţă, în funcţie de variaţiile cursului dintre cele două monede. Cotarea presupune stabilirea unui raport de schimb între două monede. Sunt aplicate două modalităţi de cotare şi anume:

• *Cotarea indirectă* – care pune în primul termen moneda naţională şi în al doilea termen moneda străină. Lira britanică este singura monedă care cotează direct.

1 GBP = x USD

• *Cotarea directă* – care pune în primul termen moneda străină şi în al doilea termen moneda naţională.

1 USD = x lei (cotare în România)

În 1999, 12 ţări europene s-au reunit pentru a pune bazele unei monede comune (EURO), eliminând astfel dificultăţile legate de conversie pentru operaţiunile desfăşurate pe teritoriul Europei. Există două mari categorii de probleme legate de conversia dintre două monede:

• Cursul de schimb care se va folosi pentru evaluarea activelor şi datoriilor: cursul istoric sau cursul de închidere?

• În cazul folosirii cursului de închidere, cum se va reflecta la nivelul situaţiilor financiare diferenţa de valoare a activelor / datoriilor.

Scanned with OKEN Scanner

Specialiştii se confruntă cu problema conversiei în două situaţii şi anume la conversia tranzacţiilor şi la conversia situaţiilor financiare. Ambele aspecte vor fi detaliate în continuare.

15.1. Conversia tranzacţiilor în valută

Conversia tranzacţiilor în valută are în vedere operaţiunile efectuate în monedă străină şi pregătirea ulterioară a situaţiilor financiare ale entităţii respective. Aceasta presupune existenta unui set unic de înregistrări contabile şi de situaţii financiare, care vor fi exprimate în *moneda de raportare* a companiei.

15.1.1. Principii generale

Conversia operaţiunilor efectuate în valută se referă la înregistrarea contabilă a tranzacţiilor în diferite monede, până la nivelul situaţiilor financiare. Contabilitatea este ţinută în moneda de raportare a entităţii respective, prin urmare tranzacţia exprimată în valută va fi convertită în moneda de prezentare înainte de a fi înregistrată.

Nevoia concretă de înregistrare în moneda de raportare a unei operaţiuni efectuate în devize dă naştere unei reguli simple conform căreia conversia se face la cursul de schimb de la data tranzacţiei (această regulă respectă principiile contabilităţii la cost istoric).

Activele nemonetare sunt înregistrate în monedă de raportare la cost istoric (pe baza cursului curent de la momentul tranzacţiei). Toate modificările ulterioare de valoare (de tipul amortizărilor sau ajustărilor la valoarea de piaţă mai mică, pentru stocuri) se vor face plecând de la această bază. Faptul că tranzacţia a fost la origine efectuată în valută nu mai prezintă importanţă după înregistrare.

Activele monetare şi datoriile se află într-o cu totul altă situaţie. În principiu, pot fi delimitate trei variante de conversie din valută în moneda de raportare:

1. la cost istoric – elementele de bilanţ rămân la valoarea înregistrată pe baza cursului de la momentul tranzacţiei, fără a se raporta câştiguri sau pierderi de valoare.

2. la cursul de închidere – conversia la cursul de la data întocmirii bilanţului arată valoarea reală a activelor monetare şi datoriilor în monedă de raportare. Dacă cele două cursuri diferă, se înregistrează un câştig sau o pierdere, care se reflectă în contul de profit şi pierdere.

3. la valoarea cea mai mică (mare) dintre cursul istoric şi cursul de închidere pentru active (datorii) – cursul de închidere este folosit doar dacă diferenţa de curs generează o pierdere, care va fi reflectată în contul de rezultate.

Scanned with OKEN Scanner

Prima metodă este folosită foarte rar. Există specialişti care susţin utilizarea cursului istoric pentru activele monetare şi datoriile pe termen lung, pentru care nu se poate anticipa variaţia cursului până la scadenţă (câştigurile din perioada curentă se pot transforma în pierderi în perioada viitoare şi invers, prin urmare nu este recomandat sa fie afectat rezultatul altui exerciţiu financiar). Totuşi, anumite păreri susţin că este contrar principiilor contabilităţii să înregistrăm în bilanţ active la o valoare mai mare / datorii la o valoare mai mică decât valoarea lor curentă (pentru situaţiile în care cursul scade).

Acestea sunt argumente bine fundamentate atât din punct de vedere teoretic, cât şi practic, care susţin în fapt ultimele două metode. Alegerea uneia dintre ele se va face în funcţie de importanţa acordată principiului prudenţei („prudence principle") sau principiului contabilităţii de angajamente („accruals principle").

15.1.2. Contabilitate de angajamente sau prudenţă ?

Contabilitatea de angajamente

Directiva a IV-a Europeană defineşte astfel conceptul de „angajament": „vor fi avute în vedere veniturile şi cheltuielile legate de exerciţiul financiar, indiferent de data încasării sau plăţii efective"[236].

Respectarea acestui principiu presupune că nu se va aştepta transformarea efectivă în monedă a activului sau datoriei, pentru a se recunoaşte modificarea sa de valoare. Câştigul sau pierderea de valoare care rezultă din modificarea cursului valutar în perioada curentă, este aferentă acestei perioade şi nu are legătură cu exerciţiile financiare viitoare, în care activele sau datoriile vor fi lichidate.

Normalizatorii internaţionali şi cei din SUA şi Marea Britanie au îmbrăţişat această idee, iar normele lor IAS 21, FAS 52 şi SSAP 20 reflectă acest lucru.

Principiul prudenţei

Conform acestui principiu, vor fi recunoscute în bilanţ numai profiturile realizate (Directivele europene). Prin urmare, câştigurile rezultate în urma variaţiei cursului valutar (din creşterea cursului, pentru active, respectiv scăderea lui, pentru datorii) sunt considerate volatile, nerealizate efectiv, motiv pentru care nu vor fi recunoscute în contul de profit şi pierdere.

Pe de altă parte, pierderile de valoare din diferenţele de curs (scădere – pentru active şi creştere – pentru datorii) vor fi înregistrate în contul de profit şi pierdere.

Acest principiu este aplicat în ţările mai conservatoare, care pun accent pe prudenţă, aşa cum este Germania.

---

[236] Nobes C, Parker R, "Comparative International Accounting", 8th Edition, Prentice Hall – Financial Times, Harlow, Anglia, 2004, pp.158-174

Scanned with OKEN Scanner

Ambele metode sunt la fel de bune, deoarece sunt bazate pe principii contabile recunoscute, prin urmare este dificil de argumentat în favoarea uneia dintre ele. În general, se consideră că prima metodă oferă informații mai relevante.

Un compromis între cele două metode ar consta în evaluarea activelor monetare și datoriilor la cursul de închidere, cu reportarea înregistrării câștigului în contul de profit și pierdere până în momentul încasării / plății efective.

15.1.3. Diferențe naționale în problema conversiei tranzacțiilor în valută

Reglementările și practica din diferite țări pot fi analizate din trei perspective:

- cursul de schimb folosit pentru conversie;
- înregistrarea diferențelor de curs valutar;
- excepții de la regulile generale.

Cursul de schimb folosit pentru conversie

În teorie, așa cum am arătat anterior, există trei variante posibile de cursuri: cel istoric, cel de închidere și minimul (maximul) dintre cele două (în funcție de natura elementului considerat: activ, respectiv datorie).

Practica, însă, confirmă aplicarea metodei cursului de închidere. Aceasta este regula adoptată de standardul internațional IAS 21 și de normele britanice (SSAP 20) și americane (FAS 52). Doar două țări se abat de la această regulă: Germania și Japonia.

Conform IAS 21, la momentul recunoașterii inițiale, o tranzacție în valută trebuie raportată în moneda funcțională, aplicându-se cursul spot (la vedere) de la data tranzacției. La data bilanțului, elementele monetare nedecontate, în valută, sunt convertite la cursul de închidere, iar elementele nemonetare sunt înregistrate fie la curs istoric, fie la valoarea justă (pe baza cursului de schimb de la momentul determinării valorii juste).

Normele naționale din Germania prevăd ca activele monetare în valută să fie evaluate la minimul dintre cursul de închidere și cursul istoric, iar datoriile în valută să fie evaluate la maximul dintre cele două. Justificarea teoretică a acestei convenții constă în abordarea prudențială a evaluării activelor monetare și a datoriilor, și evitarea înregistrării creșterilor de valoare nerealizate.

Practica ne confirmă însă și existența unui motiv mult mai concret, care vizează amânarea impozitării profitului, prin înregistrarea doar a pierderilor de curs valutar (deci diminuarea profitului și, implicit, a impozitului aferent). În Germania, impozitul pe profit este calculat pe baza conturilor individuale, motiv pentru care majoritatea companiilor cotate (și care au libertatea de a aplica US GAAP sau

Scanned with OKEN Scanner

IFRS-urile pentru conturile lor consolidate) preferă să-şi întocmească situaţiile financiare individuale pe baza normelor naţionale prudente.

În Japonia, regula aplicată până de curând activelor monetare pe termen lung a fost evaluarea la cursul istoric, cu excepţia situaţiilor în care interveneau pierderi semnificative de valoare şi se folosea cursul de închidere. În 1999, normele japoneze s-au aliniat celor americane, fapt care a condus la adoptarea cursului de închidere ca modalitate de evaluare a activelor monetare şi a datoriilor, la momentul întocmirii bilanţului.

Tabelul nr.15.1. Cursul de schimb folosit pentru conversia tranzacţiilor în valută

ŢARA	Cursul de închidere	Cel mai mic dintre cursul istoric şi cursul de închidere
SUA	X	
Marea Britanie	X	
Germania		X
Franţa	X	
Japonia	X	
IAS 21	X	

Recunoaşterea diferenţelor de conversie

Tratamentul cel mai simplu şi mai logic pentru diferenţele de curs valutar (aferente elementelor monetare) constă în înregistrarea tuturor câştigurilor / pierderilor direct în contul de profit şi pierdere. Acesta este tratamentul contabil de bază recomandat de IAS 21, SSAP 20 şi FAS 52. Accentul cade pe contabilitatea de angajamente, în defavoarea principiului prudenţei. Japonia a îmbrăţişat şi ea această metodă, după modelul american.

Conform IAS 21, în contul de profit şi pierdere sunt incluse diferenţele de schimb apărute din decontarea elementelor monetare şi cele apărute din conversia elementelor monetare. Diferenţele de schimb aferente câştigurilor sau pierderilor din elementele nemonetare recunoscute direct în capitalurile proprii sunt incluse în capitalurile proprii (spre exemplu: din reevaluarea clădirilor / terenurilor). De asemenea, anumite categorii de diferenţe de schimb sunt incluse în capitalurile proprii până în momentul cedării activului / datoriei în cauză, când se transferă în contul de profit şi pierdere.

În alte ţări ale lumii, practica universal acceptată este de a înregistra diferenţele negative din conversie în contul de rezultate. În ce priveşte diferenţele pozitive, acestea suportă tratamente diferite.

În Germania, prudenţa prevalează, prin urmare câştigurile din diferenţele de curs sunt considerate nerealizate, deci volatile şi nu sunt afectate profitului / pierderii perioadei. În alte ţări aceeaşi practică este motivată din punct de vedere

Scanned with OKEN Scanner

fiscal, prin amânarea impozitării până la scadența activului monetar / datoriei (Franța).

Franța tratează diferit diferențele de curs aferente activelor pe termen lung și celor pe termen scurt. Astfel, Planul contabil general indică faptul că, pentru conversia tranzacțiilor în valută aferente unei perioade mai mari de un exercițiu financiar, pierderile nerealizate de curs valutar vor fi reportate (cheltuieli în avans) și amortizate până la scadență.

Tabelul nr. 15.2. Recunoașterea câștigurilor din conversie aferente creanțelor / datoriilor[237]

ȚARA	Câștigul este recunoscut ca venit	Câștigul este înregistrat ca venit în avans	Câștigul nu este înregistrat în bilanț
SUA	X		
Marea Britanie	X		
Germania			X
Franța		X	
Japonia	X		
IAS 21	X		

Excepții de la regulile generale

Regulile generale prezentate anterior sunt subiectul mai multor excepții, dintre care două sunt mai importante: (i) acoperirea riscului valutar prin contracte forward; și (ii) finanțarea activelor imobilizate prin credite în valută.

Acoperirea riscului de schimb valutar prin contracte forward este o practică întâlnită în întreaga lume. Normele britanice și cele din majoritatea țărilor europene permit ca tratament contabil evaluarea activelor monetare și a datoriilor la cursul menționat în contractul de opțiuni, în locul cursului de închidere.

IAS 39 dă o altă soluție și anume înregistrarea atât a activelor monetare / datoriilor, cât și a contractului forward la cursul de închidere, și reflectarea diferenței de curs (dintre cursul de închidere și cursul forward) în contul de rezultate.

Ambele tratamente au același efect.

Finanțarea unui activ imobilizat prin credit în valută este, de asemenea, o practică frecventă, dar care generează controverse.

Astfel, în anumite țări, pierderile din diferențele de curs sunt capitalizate și considerate cost aferent achiziției activului imobilizat, fără să afecteze în vreun fel rezultatul perioadei. Acesta nu este un tratamentul alternativ permis de IAS 21 (a fost eliminat la ultima revizuire, deoarece s-a considerat ca îmbunătățește

[237] Flower J., Ebbers G., „Global Financial Reporting", Ed. Palgrave, New York, 2002 pp.??????????

Scanned with OKEN Scanner

procesuld e convergență), dar este un tratament contabil acceptat în Spania şi Italia. Standardele din Marea Britanie şi SUA nu permit acest tratament.

15.2. Conversia situațiilor financiare în valută

Problema conversiei situațiilor financiare apare în situația în care o companie deține participații la o entitate în afara granițelor şi care ține evidența contabilă şi îşi întocmeşte situațiile financiare în moneda țării respective.

Grupurile multinaționale sunt frecvente în zilele noastre. Aproape toate companiile mari din Europa şi SUA au filiale în străinătate. Particularitatea pe care aceste companii o întâlnesc în sfera consolidării constă în necesitatea coroborării unor situații financiare exprimate în monede diferite. Practica obişnuită este ca filialele să-şi „traducă" situațiile financiare în moneda de raportare a societății-mamă, din motive care vizează principalii utilizatori de informații consolidate: investitorii şi creditorii acesteia din urmă. Prezentăm în continuare principalele metode de conversie a situațiilor financiare.

15.2.1. Metode de conversie a situațiilor financiare

Metodele clasice de conversie, aplicate încă din anii 70, pot fi sintetizate astfel:

• *metoda cursului de închidere* – conform căreia se procedează la evaluarea tuturor activelor / datoriilor exprimate în valută la cursul de închidere a exercițiului financiar;

• *metoda pe baza exigibilității (curent / pe termen)* - conform căreia activele şi datoriile sunt clasificate în funcție de scadență, iar evaluarea se face diferit: activele / datoriile curente se evaluează la cursul de închidere, iar cele pe termen, la cursul istoric;

• *metoda pe baza lichidității (monetar/ nemonetar)* – conform căreia elementele monetare sunt evaluate la cursul de închidere (trezoreria, creanțe şi datorii pe termen scurt, alte elemente monetare), iar cele nemonetare – la cursul istoric (activele imobilizate şi majoritatea stocurilor).

Aplicarea celor trei metode conduce la rezultate semnificativ diferite prin prisma câştigurilor / pierderilor din diferențe de curs. Concluzia normală ar fi că ele nu servesc intereselor aceloraşi utilizatori.

AICPA (SUA) a fost primul organism care a întreprins măsuri concrete în acest sens, prin numirea unui grup de studiu care să analizeze problema. Concluziile raportului (considerat una dintre cele mai influente cercetări academice într-o problemă concretă de contabilitate) au trasat calea unui principiu universal „temporal" de conversie a situațiilor financiare, foarte apropiat de metoda „monetar / nemonetar" din contabilitatea pe bază de costuri istorice.

Scanned with OKEN Scanner

În esență, *„principiul temporal"* spune că metodele folosite pentru evaluarea activelor și datoriilor unei filiale în situațiile financiare proprii vor fi reținute și pentru evaluarea în situațiile financiare convertite în moneda de raportare. Prin urmare, se pleacă de la bazele de evaluare a elementelor patrimoniale în conturile individuale, care sunt:

• *costul istoric* - valoarea la care a fost înregistrat elementul la momentul intrării în patrimoniu;

• *costul de înlocuire* (CRC – current replacement cost) – suma pe care entitatea ar trebui să o plătească pentru achiziționarea unui activ similar, la data bilanțului;

• *valoarea realizabilă netă* (NRV – net realizable value) – suma netă pe care o companie o poate primi în condiții de piață pentru un activ, la data bilanțului;

• *valoarea încasărilor viitoare* – creanțele, respectiv datoriile, sunt evaluate la valoarea pe care compania anticipează că o va primi / o va plăti în viitor.

Pentru fiecare dintre aceste metode de evaluare în conturile individuale se poate face corespondența cu una dintre metodele de conversie:

• la curs istoric – pentru prima formă de evaluare, la cost istoric;

• la curs de închidere – pentru CRC și NVR;

• la curs futures – pentru evaluarea la nivelul încasărilor viitoare.

Din mai multe motive, atât teoretice, cât și practice, ultima metodă de evaluare nu este eficientă și, prin urmare, nici aplicată. Sintetizând aceste motive, putem spune că: (i) raportul viitor de schimb între două monede nu este cunoscut la momentul întocmirii bilanțului; (ii) diferența dintre cursul forward și cursul spot este de cele mai multe ori compensată de diferența dintre ratele dobânzii; (iii) câștigurile / pierderile rezultate din evaluarea la un curs forward nu pot fi alocate strict exercițiului financiar de referință, ele vizând un exercițiu financiar viitor.

Eliminând din discuție cea de a treia metodă, rămân aplicabile metoda cursului istoric, pentru activele și datoriile evaluate la cost istoric, respectiv metoda cursului de închidere, pentru celelalte elemente patrimoniale. Prin urmare, „principiul temporal" este echivalentul metodei pe bază de lichiditate (monetar / nemonetar) din contabilitatea la cost istoric (cu anumite mențiuni).

În esență, metoda temporală presupune respectarea următoarelor reguli:

1. activele înregistrate în bilanțul entității străine la curs istoric vor fi evaluate la cursul din momentul achiziției. Cu alte cuvinte, majoritatea activelor imobilizate și a stocurilor vor face subiectul conversiei la curs istoric. Excepții: în cazul reevaluării activelor, conversia se va face la cursul din momentul reevaluării; în cazul stocurilor reevaluate la prețul pieței (mai mic), conversia se face la cursul

Scanned with OKEN Scanner

de închidere; tot la cursul de închidere vor fi convertite şi activele imobilizate înregistrate la costul de înlocuire sau la valoarea realizabilă netă.

2. veniturile şi cheltuielile fac subiectul conversiei la cursul istoric (de la momentul înregistrării lor). Cheltuiala cu amortizarea depinde de valoarea activului (de achiziţie sau reevaluată). Costul bunurilor vândute va fi descompus pe componente, iar fiecare componentă va fi exprimată la cursul corespunzător.

3. activele monetare şi datoriile sunt întotdeauna convertite la cursul de închidere.

Acest principiu nu este legat de convenţia costului istoric, ci oferă reguli pentru conversia situaţiilor financiare întocmite şi pe baza altor principii de evaluare. Aplicabilitatea generală a principiului l-a făcut atractiv pentru mulţi teoreticieni, care l-au considerat soluţia viabilă la problema conversiei situaţiilor financiare.

Efectele concrete la nivelul situaţilor financiare, însă, au stârnit reacţii vehemente în SUA. După adoptarea FAS 8 în 1975, prin care aplicarea principiului temporal devenea obligatorie pentru situaţiile financiare începând cu 1976, s-a constatat că entităţile înregistrau pierderi semnificative de curs valutar în urma conversiei situaţiilor financiare. Pierderile erau imputate rezultatului consolidat, fapt care afecta negativ nivelul raportat al dividendelor per acţiune. La jumătatea anilor 70, acest trend s-a concretizat în devalorizarea dolarului faţă de majoritatea valutelor.

Nemulţumirea generală viza faptul că pierderile înregistrate prin aplicarea metodei temporale nu apăreau în cazul altor metodei „cursului de închidere". Pe acest subiect s-a declanşat o dezbatere publică furtunoasă, care a adus în discuţie avantajele şi dezavantajele celor două metode.

15.2.2. Metoda temporală sau metoda cursului de închidere?

Principalul aspect al conversiei situaţiilor financiare în monedă străină îl constituie alegerea metodei de conversie. De menţionat că între cele două metode în discuţie nu există diferenţe de rezultat, în contextul unei contabilităţi în valori actuale. Pentru contabilitatea la costuri istorice, specialiştii sunt de părere că se justifică folosirea exclusivă a metodei temporale.

Principala obiecţie adusă de teoreticieni metodei cursului de închidere poate fi rezumată astfel: „evaluarea activelor fixe la curs de închidere conduce la valori care nu pot fi interpretate în mod logic. Acestea nu sunt nici costuri istorice, dar nici valori realizabile nete sau costuri de înlocuire"[238]. Deficienţa este considerată suficient de gravă încât să facă această metodă inacceptabilă.

---

[238] Nobes C, Parker R, "Comparative International Accounting", 8th Edition, Prentice Hall – Financial Times, Harlow, Anglia, 2004, pp.

Scanned with OKEN Scanner

Comitetul pentru standarde de contabilitate britanic (ASC) a formulat, însă, câteva argumente în favoarea metodei cursului de închidere: (i) aceasta are în vedere situaţia activelor imobilizate finanţate prin credite în valută; (ii) conversia conturilor individuale se face linear, fără a fi afectată proporţia elementelor de activ / datorie.

Acest ultim aspect a fost îndelung dezbătut, ca punct slab al metodei temporale. Evaluarea elementelor din bilanţ la cursuri diferite conduce, prin conversie, la modificarea proporţiilor dintre elementele înscrise în conturile individuale. În bilanţul retratat, ponderea activelor imobilizate în activ şi raportul capitaluri proprii - datorii vor fi diferite de cele din conturile individuale în monedă funcţională.

La nivelul contului de profit şi pierdere retratat, amortizarea (calculată pe principiul costului istoric) afectează rezultatul perioadei, în funcţie de evoluţia cursului de schimb. Profitul dintr-o monedă se va traduce în pierdere, în altă monedă. Întrebarea inevitabilă este: Care dintre cele două monede reflectă o imagine fidelă a situaţiei financiare a filialei?

Susţinătorii metodei temporale au contraargumentat acest rezultat ciudat, precizând că rapoartele de structură a activului / pasivului nu sunt relevante la nivelul situaţiilor financiare consolidate (care reprezintă, în fapt, finalitatea procesului de conversie). Pe de altă parte, utilizatorii interesaţi de situaţia financiară a filialei vor studia conturile sale individuale, exprimate în monedă funcţională, şi nu conturile consolidate.

ASC (Marea Britanie) leagă metoda cursului de închidere de abordarea filialei ca „investiţie netă" a societăţii mamă. Acest concept pleacă de la premisa că filiala străină are o largă autonomie de funcţionare şi finanţare (autofinanţare şi finanţare locală prin credite), iar societatea-mamă este interesată strict de dividendele pe care le primeşte de la aceasta. Sursa acestui beneficiu este investiţia netă (active minus datorii). În condiţiile în care rezultatul net este transformat la cursul de închidere, apare rezonabil ca toate celelalte elemente din bilanţ să fie evaluate prin aceeaşi metodă, pentru a nu se ajunge la situaţia conflictuală prezentată anterior.

Susţinătorii metodei temporale atacă această abordare, contra argumentând: (i) metoda de conversie potrivită pentru rezultatul net nu este neapărat adecvată pentru toate celelalte elemente de bilanţ (nonsensul transformării costului istoric al activelor fixe în curs de închidere); (ii) dacă o filială dispune de o asemenea autonomie, nu mai există raţiuni pentru integrarea ei globală în conturile consolidate. Normele din întreaga lume definesc consolidarea drept prezentarea societăţii mamă şi a filialei ca şi când ar fi o singură entitate. Astfel, metoda cursului de închidere, care pleacă de la premisa că societatea mamă urmăreşte doar

Scanned with OKEN Scanner

investiția netă într-o filială semi-independentă, nu ar trebui folosită în sfera consolidării.

În ciuda unei istorii abundente în argumente – contra argumente, organismele normalizatoare au adoptat în bloc metoda cursului de închidere. Este triumful pragmatismului asupra teoriei. Practicienii au apreciat mai mult cifrele rezultate prin aplicarea cursului de închidere. Singurii care au rămas cu o nemulțumire au fost academicienii care au subscris produsului teoretic numit „metoda temporală".

15.2.3. Diferențe naționale în problema conversiei situațiilor financiare

Vom analiza reglementările şi practica din diferite țări pe baza aceloraşi criterii menționate anterior: cursul de schimb folosit pentru conversie şi înregistrarea diferențelor de curs valutar.

Prevederile normelor americane (FAS 52)

Cursul de schimb folosit pentru conversie

Chiar şi susținătorii FAS 52 sunt de acord că standardul în sine este departe de a fi spectaculos sau impresionant. Baza normei este constituită în mare măsură din opinii ale utilizatorilor, în detrimentul cercetării şi argumentării. FASB a fost adoptată cu un minim de voturi (patru la trei) de către FASB.

În introducere, standardul numeşte două obiective ale conversiei din monedă străină:

• furnizarea de informații compatibile în linii mari cu efectele economice ale cursului de schimb, estimate la nivelul fluxurilor de trezorerie ale entității şi capitalului;

• reflectarea în situațiile financiare consolidate a rezultatelor financiare şi a relațiilor exprimate în moneda funcțională în care entitatea îşi desfăşoară activitatea.

Prin stabilirea acestor obiective, FASB îşi formulează foarte clar poziția defavorabilă metodei temporale. Primul obiectiv, prin propunerea de a reflecta în situațiile financiare efectele economice estimate, realizează un salt spectaculos peste principiile contabile general acceptate la acel moment (şi care foloseau ca timp de raportare trecutul – prin costul istoric – sau prezentul – prin costul de înlocuire sau valoarea realizabilă).

Cel de al doilea obiectiv este echivalent cu impunerea metodei cursului de închidere. Conservarea în conturile consolidate a rezultatului şi structurii bilanțului filialei presupune că elementele sunt „traduse" linear, pe baza aceluiaşi curs.

FAS 52 introduce conceptul de „monedă funcțională", cu sensul de monedă a mediului economic primar în care funcționează entitatea. Pentru marea

Scanned with OKEN Scanner

majoritate a entităților străine, moneda funcțională este moneda locală, iar conversia se face la cursul de închidere. FAS 52 prevede două *excepții*:

• în situația în care entitatea consolidată este o parte integrată sau o extensie a societății mamă, mediul economic primar este considerat cel al societății mamă, iar moneda funcțională este și moneda de prezentare;

• în situația în care entitatea consolidată funcționează într-o economie hiper inflaționistă, moneda funcțională va fi moneda societăți mamă.

În aceste cazuri excepționale, dacă situațiile financiare ale filialei nu sunt exprimate în monedă funcțională (adică moneda societății mamă), acestea vor fi reevaluate în monedă funcțională folosind metoda temporală.

Conceptul de conversie pe baza monedei funcționale presupune[239]:

• identificarea monedei funcționale a mediului economic al entității;

• evaluarea tuturor elementelor din situațiile financiare în monedă funcțională;

• utilizarea cursului de schimb spot pentru conversia din monedă funcțională în monedă de raportare, dacă cele două sunt diferite;

• diferențierea impactului economic al variației cursurilor de schimb asupra investiției nete de impactul asupra activelor și datoriilor entității exprimate în alte monede (decât cea funcțională).

Sub masca conceptului de „monedă funcțională", FASB menține două metode de conversie. FAS 52 pleacă de la premisa că societățile consolidate străine și societatea mamă sunt entități separate, distincte. Conturile consolidate nu sunt decât o însumare a conturilor individuale, corectate cu valoarea tranzacțiilor din interiorul grupului.

Recunoașterea diferențelor de conversie

Toate diferențele de conversie sunt incluse într-o componentă separată a capitalurilor proprii, până în momentul cedării operațiunilor în străinătate.

Prevederile normelor britanice (SSAP 20)

Cursul de schimb folosit pentru conversie

Britanicii au fost a doua vioară în căutarea unei soluții pentru problema conversie, alături de americani. Comitetul englez pentru standarde de contabilitate (ASC) nu a elaborat nici o normă până la publicarea lui FAS 52.

Înainte de primul război mondial, practica în Marea Britanie susținea metoda bazată pe clasificarea activelor și datoriilor în curente și pe termen. În 1978, un studiu arăta că 251 din 267 de companii foloseau metoda cursului de închidere. În perioada în care FAS 8 (care legifera metoda temporală) funcționa în

---

[239] www.pages.stern.nyd.edu, „Financial Accounting Standards Board Statement No. 52, *Foreign Currency Translation*", 2006

Scanned with OKEN Scanner

SUA, ASC s-a aflat în poziția dificilă de a arbitra între metoda cursului de închidere (înrădăcinată deja în practică) şi metoda temporală (impusă companiilor cotate la bursele americane).

În 1983, ASC publică SSAP 20, care păşeşte pe urmele FAS 52. Norma impune metoda cursului de închidere pentru majoritatea situațiilor, păstrând metoda temporală pentru cazurile în care „activitatea unei entități străine este mai dependentă de mediul economic al societății mamă, decât de cel propriu".

Principala diferență dintre cele două standarde apare în cazul societăților care operează într-o economie hiperinflaționistă (termenul a fost definit abia în 1993 şi corespunde definiției FAS 52). În această situație, SSAP 20 prevede ca situațiile financiare locale să fie ajustate înainte de conversie, pentru a reflecta nivelul prețurilor. Revizuirea standardului din 1993 oferă două variante de exprimare a conturilor individuale şi anume retratarea pe baza nivelului prețurilor sau folosirea unei monede stabile, drept monedă funcțională.

Recunoaşterea diferențelor de conversie

Conform prevederilor SSAP 20, diferențele de curs rezultate în urma conversiei situațiilor financiare sunt prezentate în Situația tuturor câştigurilor şi pierderilor recunoscute" ale perioadei în care apar. ASB consideră inoportună şi incorectă recunoaşterea aceleiaşi diferențe în contul de profit sau pierdere al exercițiului în care operațiunea din străinătate este cedată („reciclarea diferenței de curs").

Prevederile standardelor internaționale de raportare financiară (IAS 21)

Cursul de schimb folosit pentru conversie

Dată fiind diversitatea practicilor contabile, nici nu este de mirare că IASC a întârziat publicarea unui standard pe tema conversiei până în 1983, când a apărut IAS 21 *Efectele variației cursurilor de schimb valutar*. IAS 21 a apărut după normele americane şi britanice, şi a urmărit îndeaproape prevederile FAS 52.

Situațiile financiare ale unei entități străine vor fi transformate pe baza cursului de închidere, cu excepția situației în care activitățile sale sunt parte integrantă din societatea mamă (se foloseşte metoda temporală). Pentru filialele străine afectate de rate mari ale inflației este permis un tratament contabil opțional: fie (i) conversia după retratarea prealabilă în funcție de nivelul prețurilor (preluare după SSAP 20), fie (ii) aplicarea metodei temporale.

Ca observație, nici una dintre prevederile IAS 21 original nu intra în conflict cu prevederile FAS 52 sau SSAP 20.

În 1993 IAS 21 a fost revizuit cu scopul eliminării opțiunilor contabile. Rezultatul a fost introducerea unor prevederi conflictuale cu FAS 52. Entitățile străine care operează în economii hiper inflaționiste sunt obligate să ajusteze

Scanned with OKEN Scanner

conturile individuale pe baza indicilor de preţ, înainte de conversia prin metoda cursului de închidere (FAS nu permite acest lucru, ci prescrie metoda temporală).

În 2003, IASB a revizuit IAS 21, ca parte a Proiectului său pentru îmbunătăţirea Standardelor internaţionale de contabilitate. Revizuirea a vizat puţine aspecte de fond, însă a adus mari schimbări la nivelul terminologiei. Principalele modificări de conţinut care urmăresc reducerea opţiunilor contabile sunt:

a. conversia pierderilor din împrumuturi în valută vor fi recunoscute ca o cheltuială în contul de rezultate. Anterior exista opţiunea de a capitaliza anumite pierderi din diferenţe de curs valutar pentru împrumuturile destinate finanţării activelor fixe;

b. goodwill-ul rezultat în urma achiziţiei unei entităţi străine şi orice ajustări ale valorilor juste sunt tratate ca active ale entităţii, care vor fi evaluate la cursul de închidere. Anterior exista opţiunea tratării lor ca pe active ale societăţii mamă.

Ambele modificări sunt minore, dar binevenite în efortul de creştere a comparabilităţii situaţiilor financiare ale societăţilor multinaţionale.

Schimbările la nivelul terminologiei au fost mai semnificative. Printre ele menţionăm introducerea noţiunilor de „monedă funcţională" şi „monedă de prezentare". Primul concept a fost preluat după FAS 52.

„Moneda funcţională" este moneda mediului economic primar în care operează entitatea, iar „moneda de prezentare" cea folosită pentru prezentarea situaţiilor financiare.

Rezultatele şi poziţia financiară a unei entităţi a cărei monedă funcţională diferă de moneda de prezentare trebuie convertite în moneda de prezentare utilizând cursul de închidere (pentru toate activele şi datoriile) şi cursul istoric (pentru cheltuieli şi venituri). Din motive practice, se pot utiliza cursuri medii sau aproximative.

Conversia ajustărilor fondului comercial şi ale valorilor juste rezultate în urma achiziţiei unei operaţiuni din străinătate se face la cursul de închidere. Când moneda funcţională este moneda unei economii hiperinflaţioniste, situaţiile financiare sunt retratate pentru a ţine seama de variaţiile preţurilor (conform IAS 29), iar valorile retratate ale bilanţului şi contului de rezultate sunt convertite folosind cursurile de închidere.

Recunoaşterea diferenţelor de conversie

Toate diferenţele de schimb rezultate sunt incluse într-o componentă separată a capitalurilor proprii, până în momentul cedării operaţiunilor în străinătate.

Reglementări în Europa continentală

Cursul de schimb folosit pentru conversie

Scanned with OKEN Scanner

Uniunea Europeană a omis din directivele sale prevederile asupra conversiei din monedă străină, cu excepția menționii că baza de conversie trebuie prezentată în notele la conturile anuale. Majoritatea țărilor membre ale UE au folosit propriile reglementări, cu prevederi în linii mari similare cu FAS 52 şi IAS 21 (conversie la cursul de închidere pentru entitățile străine, cu excepția societăților integrate, care aplică metoda temporală). Asemenea țări sunt: Franța, Italia, Spania, Belgia, Danemarca, Olanda.

Principala excepție o constituie Germania, țară în care există un vid legislativ în problema conversiei monetare.

În țările Europei continentale s-a manifestat o tendință mai pregnantă de acceptare a prevederilor IAS 21 vizavi de conversia situațiilor financiare, decât cele referitoare la conversia tranzacțiilor. Instituțiile naționale acceptă mai dificil reglementări internaționale unitare care afectează impozitele şi taxele, decât conturile consolidate.

15.3. Alternative la conversia pe baza cursurilor de schimb

Cercetările în sfera conversiei tranzacțiilor şi situațiilor financiare în valută scot la iveală şi alte posibile baze de raportare în afara cursului de schimb (istoric, de închidere etc.). O asemenea bază poate fi constituită dintr-un un indicator al parității puterii de cumpărare (purchasing power parity index PPPI), definit astfel:

$$\frac{\text{Puterea de cumpărare a monedei proprii}}{\text{Puterea de cumpărare a monedei străine}}$$

Puterea de cumpărare este măsurată similar cu nivelul prețurilor, pe baza unui coş reprezentativ de bunuri şi servicii. Teoria PPPI pleacă de la ipoteza că obiectivul entității este de a maximiza cererea de bunuri şi servicii locale, şi nu de monedă locală. Dată această presupunere, folosirea PPPI este logică, iar substituirea cursului de schimb cu acest indicator este extrem de facilă. Spre exemplu, în loc să vorbim de curs istoric sau de închidere, am vorbi de PPPI istoric sau de închidere.

Pentru moment, utilizarea unui asemenea indicator rămâne strict o problemă de concepție teoretică. Însă, dacă vreodată s-ar pune problema aplicării acestei metode, va fi nevoie de delimitarea cu acuratețe a obiectivelor şi a instrumentelor de lucru (indicatorilor). Şi asta pentru că, la prima vedere, nu este deloc evident sensul comparației prețului peştelui din Londra cu prețul pentru chilli în Rio de Janeiro.

Scanned with OKEN Scanner

15.4. Operațiuni de arbitraj valutar

Acoperirea riscurilor din tranzacțiile în valută reprezintă una dintre preocupările majore ale managementului trezoreriei companiilor multinaționale. Pentru reducerea acestor riscuri se folosesc diverse instrumente financiare de tipul contractelor forward, futures, options sau swap. Aceste instrumente sunt ușor accesibile pe piață, sunt foarte volatile și pot fi folosite atât pentru acoperirea riscului, cât și în scopuri speculative.

Utilizarea instrumentelor financiare pentru acoperire împotriva riscurilor are la bază principiul compensării câștigului / pierderii din diferențele de curs aferente tranzacțiilor cu pierderea / câștigul aferent instrumentului. Costul instrumentelor este proporțional cu riscul acoperit.

Contabilitatea operațiunilor de arbitraj valutar se circumscrie domeniului extrem de vast și de dinamic al instrumentelor financiare. FASB (SUA) a condus reglementarea în acest domeniu, elaborând mai multe standarde de contabilitate specifice (SFAS 105 în 1990, SFAS 107 în 1991, SFAS 115 în 1993, SFAS 119 în 1994, SFAS 125 în 1996). Cea mai importantă normă este SFAS 133 *Contabilitatea instrumentelor financiare derivate și a unor operațiuni de arbitraj valutar*, amendat prin SFAS 138, în 2000.

IASB a beneficiat de avantajul precedentului și a elaborat două standarde care prescriu tratamente contabile mai codificate: IAS 32 *Instrumente financiare – Prezentare și descriere* (în 1998) și IAS 39 *Instrumente financiare – Recunoaștere și evaluare* (în 1999). *În* acest domeniu au fost deosebit de active și alte organisme normalizatoare naționale, în special în problema prezentării instrumentelor financiare.

În decembrie 2000, s-a constituit un grup de lucru format din reprezentanți ai normalizatorilor sau organismelor profesionale din diverse țări (Australia, Canada, Franța, Germania, Japonia, Noua Zeelandă, cinci țări nordice, Marea Britanie, SUA și IASB), care a elaborat un „Proiect de standard și bază pentru concluzii în problema instrumentelor financiare și altele asimilate". Prin acest proiect comun s-a urmărit eliminarea abordării contabile a instrumentelor financiare și evaluarea acestora la valoarea justă.

16. Raportarea pe segmente operaționale

Conform definiției propuse de OECDE în 1990, un segment "poate fi privit, în linii mari, ca fiind o componentă distinctivă a unei entități sau grup de

Scanned with OKEN Scanner

entități diversificat, angajată în activități conectate între ele într-o măsură mai mare decât cu activitățile desfăşurate de restul companiei sau grupului"[240].

Raportarea pe segmente aduce în discuție companiile de mari dimensiuni, extinse pe mai multe ramuri de activitate sau în mai multe țări. Segmentarea nu este apanajul exclusiv al grupurilor, ea poate avea loc şi la nivelul unei entități individuale. Totuşi, practica demonstrează că toate entitățile de mari dimensiuni rezultă din combinarea unui număr uneori impresionant de societăți, motiv pentru care întocmesc situații financiare consolidate. Acesta este rațiunea pentru care raportarea pe segmente este privită drept contraponderea conturilor consolidate, deoarece presupune dezagregarea situațiilor financiare ale grupului pe părți componente.

Conturile consolidate, deşi oferă o imagine de ansamblu asupra performanțelor financiare ale grupului, nu furnizează toate informațiile de interes pentru utilizatori. Ele oferă un sumar economic al întregului, fără să delimiteze ratele de profitabilitate, de creştere sau nivelul de risc al părților sale.

Raportarea pe segmente presupune împărțirea grupului în părți constituente şi publicarea de informații suplimentare pentru fiecare astfel de parte. Sunt folosite două criterii semnificative de segmentare şi anume (i) domeniul sau tipul afacerii ("line of business" LoB); şi (ii) zona geografică de localizare (a activității, a clienților).

16.1. Argumente în favoarea raportării pe segmente operaționale

Argumentele în favoarea raportării pe segmente fac referire la nevoile particulare ale utilizatorilor, care deseori manifestă interes pentru un anumit segment şi mai puțin pentru întregul grup.

Spre exemplu, politica privind salariații, securitatea la locul de muncă, nivelul remunerațiilor reprezintă informații relevante pentru salariații actuali sau potențiali, doar dacă sunt prezentate în contextul specific activității sau zonei (performanța unui centru de profit diferă de performanța grupului ca întreg; costul forței de muncă diferă de la o zonă la alta, de la o țară la alta etc).

Instituțiile țării gazdă în care funcționează una sau mai multe componente ale grupului sunt interesate doar de performanțele financiare ale acestora (la nivelul țării respective). Clienții şi furnizorii urmăresc doar activitatea filialelor cu care au încheiate contracte de colaborare.

---

[240] Walton P., Haller A., Raffournier B., „International Accounting" 2nd Edition, Thomson Learning, London, 2003, pp.???????????

Scanned with OKEN Scanner

Raportarea pe segmente este esențială pentru acea categorie de utilizatori care nu au autoritatea de a solicita informațiile suplimentare de care au nevoie.

Deşi ar putea părea că raportarea pe segmente nu prezintă relevanță pentru investitori (care urmăresc performanțele şi perspectivele grupului ca ansamblu), acest lucru este valabil doar la nivel superficial. Performanța întregului depinde de performanța componentelor sale, iar activități diferite ssau zone geografice diferite au propriile potențiale de creştere, tipuri de risc, marje de profit sau posibilități de finanțare. Prin urmare, performanțele trecute şi perspectivele viitoare ale grupului nu pot fi evaluate decât după analiza fiecărui segment de afacere sau geografic.

Este mai uşor şi mai eficient să realizezi o previzionare a fluxurilor de trezorerie sau a rezultatelor segment cu segment, decât pentru întregul grup. Informațiile pe segmente reprezintă o bază mult mai precisă de evaluare şi estimare a evoluției viitoare a companiei, decât situațiile financiare consolidate.

Evoluțiile recente au demonstrat că investitorii şi analiştii financiari sunt categoriile de utilizatori care au apreciat informația segmentată drept foarte utilă pentru luarea unor decizii informate şi evaluarea performanțelor trecute şi viitoare ale companiei. Cererea lor pentru informarea pe segmente a crescut semnificativ în ultimii ani.

Un alt motiv important în favoarea raportării pe segmente, care apare în discuție din perspectiva investitorilor (dar nu numai) este nevoia comparației ca bază de analiză a performanțelor. Grupurile extinse îşi găsesc în mod excepțional termeni de comparație viabili, motiv pentru care devine relevantă analiza comparativă la nivel de segment de afacere sau geografic, unde există o probabilitate mult mai mare de a găsi companii similare.

Aici intervin în discuție două din argumentele "contra" raportării pe segmente, care vizează costurile directe şi indirecte aferente acestui tip de informare.

Costurile directe sunt cele legate de culegerea, procesarea şi publicarea datelor pe segmente. Această categorie de costuri nu mai este privită ca semnificativă din două motive: (1) în condițiile în care împărțirea pe segmente urmăreşte structura organizațională şi informațională a entității, informațiile necesare au fost deja culese şi procesate pentru informarea internă; (2) chiar şi în situația unei segmentări diferite de structura grupului, sistemul informatizat de prelucrare a datelor scade semnificativ costurile directe.

O altă componentă deloc neglijabilă a costurilor directe o reprezintă cheltuielile cu auditarea informațiilor pe segmente (obligatorie când raportarea pe segmente este inclusă în notele la situațiile financiare consolidate; recomandată în celelalte cazuri, pentru credibilitate).

Costurile directe sunt principalul argument pentru excluderea de la raportarea pe segmente a companiilor de mici dimensiuni.

Scanned with OKEN Scanner

Costurile indirecte vizează dezavantajele concurențiale ale divulgării de informații pe segmente. Realitatea arată însă că, prin raportare la entitățile similare care respectă reguli similare, concurența pe piață este constructivă. Dacă se iau ca reper entitățile individuale care desfăşoară activitate în aceeaşi ramură sau zonă cu un anumit segment, acestea sunt obligate să publice informații mult mai detaliate, dezavantajul fiind al lor şi nu al segmentului de grup.

Motivul dezavantajului concurențial este valabil numai în situația în care companiile sunt tratate discriminatoriu, unele fiind obligate să publice anumite date, altele nu.

Chiar şi aşa, raportarea pe segmente presupune divulgarea rezultatelor şi nu a modalităților în care acestea au fost obținute (printr-un control eficient al producției, prin costuri scăzute cu forța de muncă, prin controlul calității sau marketing eficient etc.)

Argumentul dezavantajului concurențial a atras după sine introducerea în diferite norme a unor clauze de omisiune a raportării, la liberul arbitru al conducerii entității. Totuşi, acest aspect a primit pe parcursul timpului din ce în ce mai puțină atenție.

Utilitatea informării pe segmente este indiscutabilă, iar beneficiile obținute depăşesc cu mult costurile menționate. În condițiile în care sunt publicate suficiente informații relevante pe segmente, utilizatorii vor avea posibilitatea să combine informații specifice firmei cu informații externe acesteia, pentru o evaluare cât mai realistă a perspectivelor.

16.2. Repere istorice

Primele reglementări privind raportarea pe segmente au fost publicate în SUA în 1967, de către APB (Accounting Priciples Board). Opinia nr. 2 a ASB conținea o recomandare privind introducerea în raportările anuale a informațiilor pe produse sau grupe de produse. Doi ani mai târziu, în 1969, SEC a transformat această recomandare în obligativitate pentru societățile cotate.

Mai târziu, în 1976, FASB (care a înlocuit ASB) a publicat primul standard național pe această temă, SFAS 14 *Raportarea financiară pe segmente de activitate.* Acesta solicita informații atât pentru segmentele de activitate, cât şi pentru cele geografice, servind ca punct de reper pentru standarde similare din alte țări (cum sunt Canada, Australia sau chiar standardele internaționale).

Evoluția în timp a normelor privind raportarea pe segmente este prezentată în tabelul următor.

Scanned with OKEN Scanner

Tabelul nr. 16.1. Evoluția cronologică a normelor privind raportarea pe segmente[241]

ANUL	NORMA
1967	SUA, Opinia nr. 2 a APB
1970	SUA, SEC
1976	SUA, FASB, SFAS 14 *Raportarea financiară pe segmente de activitate*
1976	OECDE, *Ghid pentru companiile multinaționale* (revizuit în 1988)
1977	ONU, *Standarde internaționale de contabilitate și raportare pentru corporațiile transnaționale* (revizuit în 1989 și 1995)
1978	UE, Directiva a IV-a (art. 43)
1981	IASC, IAS 14 *Raportarea financiară pe segmente*
1983	UE, Directiva a VII-a (art. 34)
1990	OECDE, *Informare financiară pe segmente*
1994	ONU, *Concluzii privind contabilitatea și raportarea corporațiilor transnaționale*
1997	SUA, FASB, SFAS 131 *Publicarea informațiilor privind segmentele unei entități și alte informații asimilate*
1997	IASC, IAS 14 revizuit *Raportarea pe segmente*
2006	IAS 14 este înlocui cu IFRS 8 Segmente operaționale

Organizațiile interguvernamentale au avut și ele un cuvânt de spus în această direcție.

Centrul ONU pentru corporații transnaționale a delegat un grup de lucru care să se ocupe de această problemă. Acesta a pus accent pe nevoia de detaliere a informațiilor pe zonele geografice în care companiile își desfășoară activitatea. Scopul era motivarea societăților multinaționale implicate în activități de exploatare a resurselor naturale sau de producție (în țările în curs de dezvoltare), de a publica informații privind investițiile și impactul acestor investiții în fiecare țară. Implicațiile politice sunt evidente, însă ONU nu a dispus de instrumentele necesare pentru a impune aceste reglementări.

Inițiativa ONU a atras o inițiativă similară din partea OECDE, care a elaborat propriile recomandări, considerate mai ancorate în practică. Societățile care își desfășurau activitatea în țări cu reglementări inconsistente în sfera raportării pe segmente au apelat la ghidul OECDE.

De importanță reală pe plan internațional a fost elaborarea, în 1981, de către IASC, a primului standard privind raportarea pe segmente (IAS 14), după modelul standardului american SFAS 14. IAS 14 nu ținea seama de structura organizatorică a grupului și de costurile pe care le presupunea furnizarea de

[241] Walton P., Haller A., Raffournier B., „International Accounting" 2nd Edition, Thomson Learning, London, 2003, pp???????????

Scanned with OKEN Scanner

informații pe segmente diferite de structura organizației. Neajunsurile legate de criteriile de identificare a segmentelor și de modalitățile de evaluare a elementelor prezentate au atras revizuirea standardului în 1997.

Normele naționale și internaționale apărute până la sfârșitul anilor 80 au avut ca punct de plecare SFAS 14 (ex. AAS 16 în Australia, SSAP 25 în Marea Britanie, SAS 23 în Singapore). Ele difereau ca și conținut sau grad de detaliere, însă includeau concepte similare referitoare la raportarea pe segmente.

Prin comparație cu aceste norme, Directivele europene au rămas în urmă considerabil. Acesta este unul dintre principalele motive pentru care reglementările și practicile din țările membre (cu excepția Marii Britanii și Irlandei) nu s-au dezvoltat la nivelul celor din alte țări sau de pe plan internațional.

Totuși, în țările europene raportarea pe segmente a devenit, la sfârșitul anilor 70, un domeniu în care companiile prezentau în mod voluntar mai multe informații decât le erau cerute în mod legal. Companiile multinaționale cu baza în Europa au încercat să satisfacă nevoia de informație a utilizatorilor apelând la IAS 14 sau la recomandările OECDE.

În urma criticilor primite de SFAS 14, FASB a hotărât că era timpul pentru un nou standard. Organismele normalizatoare din SUA și Canada, alături de IASC în calitate de consultant, au demarat un proiect comun de amendare a raportării pe segmente. Acest proiect s-a finalizat prin publicarea a două standarde : Manualul CICA Secțiunea 1700 (Canada) și SFAS 131 (FASB 1997).

În standardul internațional de contabilitate 14 „Raportarea pe segmente", înlocuit de IFRS 8 „Segmente operaționale"[242], se precizează că informațiile pe segmente se consideră în toate cazurile necesare pentru a satisface nevoile utilizatorilor situațiilor financiare. Mai exact, norma internațională stabilește principiile de raportare financiară pe segmente operaționale pentru a ajuta utilizatorii situațiilor financiare să înțeleagă mai bine rezultatele anterioare ale entității, să evalueze mai bine riscurile și beneficiile entității și să emită opinii mai bine fundamentate despre entitatea luată ca întreg. Standardul internațional de contabilitate IAS 14 definea *segmentul de activitate* și *segmentul geografic* astfel:

• *segmentul de activitate* reprezintă o componentă distinctă a unei entități, angajată în furnizarea unui produs individual sau a unui serviciu sau a unui grup de produse sau servicii conexe și care este subiectul riscurilor și beneficiilor diferite de cele ale altor segmente de activitate;

---

[242] Feleagă, L., Feleagă, N., *O nouă dimensiune a procesului de convergență între referențialul contabil internațional și cel american: publicarea IFRS 8 Segmente operaționale*, în Revista "Contabilitatea, expertiza și auditul afacerilor" nr. 1/2007, pp. 38-42.

Scanned with OKEN Scanner

• *segmentul geografic* reprezintă o componentă distinctă a unei entități, angajată în furnizarea de produse şi servicii într-un mediu economic specific şi care face subiectul riscurilor şi beneficiilor diferite de cele ale altor componente ce operează în alte medii economice.

Noua normă internațională, IFRS 8, definește *segmentul operațional* ca fiind o componentă a întreprinderii în cadrul căreia se angajează cheltuieli şi se obțin venituri pentru care este disponibilă o informare financiară separată, evaluată periodic de către conducere pentru a decide cum se alocă resursele şi pentru aprecierea performanțelor. Abordarea reținută de IFRS 8 este numită „abordare managerială" care presupune că raportarea financiară externă trebuie să fie conformă cu raportarea financiară internă, fapt care permite utilizatorilor externi să vadă segmentele entității în aceeaşi manieră ca şi managerii. IFRS 8 porneşte de la principiul că o entitate trebuie să furnizeze informațiile necesare utilizatorilor pentru a evalua natura şi efectele financiare ale tipurilor de activități în care ea este angajată şi ale mediului economic în care operează.

16.3. Reguli de prezentare a informațiilor pe segmente – Diferențe naționale

Există două abordări fundamentale în raportarea pe segmente:

• abordarea segmentului ca entitate individuală;

• abordarea segmentului ca parte a unui întreg (dessagregation approach).

Prima dintre ele tratează informația referitoare la segmentul respectiv ca pe o aproximare a situațiilor financiare individuale ale segmentului, dacă acesta ar funcționa de sine stătător. Abordarea are avantajul unei bune baze de comparație, însă nu înregistrează efectele dependenței de societatea mamă şi de celelalte segmente, la nivelul costurilor şi rezultatului.

A doua concepție tratează segmentul ca pe o parte din întreg, prin urmare informațiile reprezintă doar o dezagregare, o împărțire a informațiilor globale pe "surse de proveniență". Acest lucru permite o alocare realistă a costurilor pe componente, însă pierde avantajul comparabilității informațiilor la nivel de ramură sau zonă geografică.

De asemenea, există două modalități de abordare a segmentării prin raportare la organizarea internă a grupului:

• segmentarea respectă structura organizațională şi informațională a grupului;

• segmentarea respectă criterii diferite, independente de structura organizației.

Scanned with OKEN Scanner

16.3.1. Prevederile Standardelor internaționale de raportare financiară

IFRS 8 *Segmente operaționale* stabilește principiile de raportare a informațiilor pe segmente de activitate, considerate relevante pentru că pot ajuta utilizatorii:

- să înțeleagă performanțele anterioare ale entității;
- să evalueze riscurile și beneficiile entității;
- să formuleze opinii mai bine informate.

IFRS 8 se aplică situațiilor financiare individuale ale entităților (și conturilor consolidate ale grupului) ale căror instrumente de datorie sau de capital sunt tranzacționate pe o piață publică sau care au înregistrat (sau sunt în curs de a înregistra) situațiile lor financiare la o bursă de valori sau alt organism similar, cu scopul de a pune în circulație orice tip de instrumente financiare pe o piață publică.

IFRS 8 definește un segment de activitate drept o componentă a entității:

- care este angajată într-o activitate generatoare de venituri și cheltuieli (inclusiv venituri și cheltuieli care vizează tranzacțiile cu alte segmente ale aceleiași entități);
- ale cărei rezultate din exploatare sunt verificate periodic de către factori de decizie de la nivel central, în scopul alocării de resurse și evaluării performanței;
- pentru care sunt disponibile informații financiare individualizate.

IFRS 8 solicită unei entități să furnizeze informații financiare și nefinanciare referitoare la toate segmentele de activitate raportabile. Un segment/grup de segmente este raportabil dacă îndeplinește următoarele criterii:

- venitul său, atribuit atât clienților externi, cât și transferurilor interne, depășește 10% din veniturile cumulate ale tuturor segmentelor de activitate;
- mărimea absolută a profitului / pierderii raportate este de minim 10% din maximum (în mărime absolută) dintre: (i) profitul cumulat al tuturor segmentelor de activitate care nu au raportat pierdere; (ii) pierderea cumulată raportată de toate segmentele care au înregistrat pierdere;
- valoarea activelor reprezintă cel puțin 10% din valoarea cumulată a activelor tuturor segmentelor de activitate.

În condițiile în care venitul total aferent clienților externi raportat de segmentele de activitate nu depășește 75% din veniturile entității, este necesară identificarea unor noi segmente raportabile (chiar dacă nu îndeplinește cele trei criterii cantitative menționate mai sus) până se atinge pragul de 75%.

Pentru segmentele sale entitatea trebuie să prezinte:

- Informații generale despre modalitatea de identificare a segmentelor raportabile și tipurile de produse / servicii generatoare de venituri pentru fiecare segment;

Scanned with OKEN Scanner

• Profitul/pierderea raportată de fiecare segment, inclusiv informații despre anumite venituri / cheltuieli / active / datorii și bazele de evaluare;

• Reconcilierea dintre totalul veniturilor, rezultatul raportat, activele, datoriile pe segment și alte elemente materiale cu aceleași elemente din situațiile financiare ale entității;

• Informații despre extinderea activității, inclusiv despre produse, service pentru produse sau servicii prestate;

• Analiza veniturilor și a anumitor active necurente pe zone geografice – cu detaliere pe țări (atunci când informația este relevantă), independent de indentificarea segmentelor raportabile;

• Informații despre tranzacțiile cu clienții importanți;

• Alte informații semnificative la momentul raportărilor periodice (interimare).

IFRS 8 impune entității abordarea managerială asupra raportării performanțelor segmentelor sale. În general, informația furnizată se apropie de ceea ce utilizează managementul pentru luarea deciziilor și poate diferi de informația solicitată pentru întocmirea situațiilor financiare. Din acest motiv IFRS 8 solicită delimitarea bazei de informare pe segmente și reconcilierea cu sumele cuprinse în bilanț și contul de profit și pierdere.

16.3.2. Prevederile normelor americane (US GAAP)

SFAS 14 *Raportarea financiară pe segmente de activitate* (1976), solicita atât pentru segmentele de activitate, cât și pentru cele geografice, următoarele informații : venituri de la clienți externi, rezultatul din exploatare și rezultatul net, transferurile în cadrul grupului, situația activelor identificabile. Pentru segmentele de activitate entitățile publicau în plus informații privind : deprecierile, cheltuielile cu elemente de capital (capital expenditures), activele aparținând întreprinderilor asociate. SFAS 14 solicita, în funcție de relevanță, și alte date : valoarea exporturilor aferente segmentului intern (când depășesc 10% din total vânzări), vânzările către un singur client, către instituțiile publice naționale sau străine.

SFAS 131 a reprezentat un punct de cotitură al normelor privind segmentarea entității, prin trecerea de la abordarea pe bază de « *riscuri și beneficii* », la abordarea « *managerială* ». Baza de segmentare se stabilește prin raportare la structura operațională a entității, care este la rândul ei concepută în funcție fie de tipurile de activități, fie poziționarea geografică. Totuși, componentele care nu generează profit sau fluxuri de numerar nu pot fi raportate ca segmente.

SFAC 131 acceptă și ambele baze de segmentare, *dar și orice altă variantă specifică entității.*

Scanned with OKEN Scanner

Pentru fiecare segment operaţional al grupului sunt solicitate următoarele informaţii:

- venituri interne şi externe;
- rezultatul (profit sau pierdere);
- dobânzi (plătite sau încasate);
- deprecieri;
- costuri de desfacere şi distribuţie;
- impozit pe profit;
- elemente extraordinare;
- interesele minoritare;
- total active;
- total datorii;
- investiţii în asocieri;
- cheltuieli privind cedarea activelor imobilizate.

Pe lângă aceste informaţii cu un caracter general, entităţile sunt obligate să publice şi informaţii particulare segmentului, tipice activităţii sau zonei geografice, precum[243]:

- venituri de la clienţi externi, aferente fiecărui produs / grup de produse sau servicii;
- venituri de la clienţi externi, obţinute în ţara de domiciliu a grupului;
- venituri de la clienţi externi, obţinute în alte ţări, per total;
- venituri de la clienţi externi, obţinute în alte ţări, individual (dacă este relevant);
- venituri de la clienţi externi, individual, dacă depăşesc pragul de 10% din venitul total.

Regulile contabile folosite sunt bazate pe sistemul de informare şi decizie intern segmentului respectiv, lucru care poate conduce la o diminuare a consecvenţei şi comparabilităţii informaţiilor, atât între segmente, cât şi între companii. Problema comparabilităţii în interiorul grupului este parţial rezolvată prin prezentarea de informaţii adiţionale precum: diferenţele între segmente privind metodele de evaluare a activelor şi a rezultatelor; diferenţe privind alocările între segmente, reconcilierea (însoţită de explicaţii) diferenţelor între raportarea pe segmente şi sumele consolidate etc.

Analizând în paralel SFAS 14 şi SFAS 131, se observă că volumul de informaţii solicitat pentru fiecare segment în parte a crescut considerabil, însă segmentarea entităţilor în practică se face în detrimentul raportării pe criterii geografice. Numărul companiilor care folosesc acest criteriu drept bază de

---

[243] Nobes C, Parker R, "Comparative International Accounting", 8th Edition, Prentice Hall – Financial Times, Harlow, Londra, 2004, pp.????

Scanned with OKEN Scanner

segmentare a scăzut în mod semnificativ, însă se constată o tendință de informare mai detaliată asupra condițiilor particulare din fiecare țară.

16.3.3. Prevederile normelor britanice

Primele cerințe de raportare pe segmente în Marea Britanie au fost formulate de către Bursă în 1965 (acestea au fost ulterior retrase și înlocuite cu un standard contabil). Companiile cotate erau obligate să prezinte în conturile și rapoartele anuale următoarele: cifra de afaceri pe activități, rezultatul pe activități și cifra de afaceri pe zone geografice. Rezultatul pe zone geografice era solicitat numai dacă rata profitului diferea semnificativ de media grupului, ca întreg.

Raportarea în funcție de activități a fost reglementată mai detaliat în Legea societăților comerciale din 1967, care solicita prezentarea în raportul administratorilor a cifrei de afaceri și a profitului pe segmente industriale. Prevederile din Company Act 1967 au rămas în vigoare până în 1981, moment în care Directiva a patra europeană a fost asimilată de Legea societăților.

Company Act 1985 a extins cerințele de prezentare, solicitând informații privind vânzările sau cifra de afaceri pe zone. Raportarea pe segmente era inclusă în notele la conturile anuale și, prin urmare, era auditată. Legea oferea posibilitatea sustragerii de la informarea pe segmente, în situațiile în care piața sau afacerea era considerată nesemnificativă (fără a delimita acest concept) sau conducerea entității hotăra că prezentarea acestor informații putea aduce prejudicii semnificative companiei. Era respectat un așa numit "principiu al discreției", care exonera de la informarea pe segmente atunci când era invocat printr-o declarație oficială.

Company Act 1985 solicita, când baza de raportare era criteriul geografic, informații plecând de la piețele de desfacere. Acest lucru înseamnă că segmentarea geografică se făcea după criteriu destinației (al locației clienților), fapt care conducea la necorelarea informațiilor cu cele privind activele atribuite segmentelor (criteriul originii producției).

Inconsecvența a fost corectată prin SSAP 25 *Raportarea pe segmente*, care a permis împărțirea geografică pe ambele criterii: al originii vânzărilor și al originii clienților (sau destinației). Dacă agregarea segmentelor diferă de valorile din conturile consolidate trebuie publicată o declarație de reconciliere care să justifice diferențele.

Nu se contestă faptul că SSAP 25 a avut un impact semnificativ asupra raportării pe segmente, însă nu există o unanimitate de opinii privind efectele pozitive. Este evident că volumul de informații cerut a crescut cantitativ, însă numărul segmentelor raportate a scăzut (acest fapt este considerat negativ când vine vorba de raportarea pe criteriul geografic).

Scanned with OKEN Scanner

Normele britanice sunt considerate mai puțin împovărătoare decât cele din SUA sau cele internaționale. Pe de altă parte, ele ignoră structura internă operațională sau informațională a grupului.

În 1996, ASB a inițiat o dezbatere pe tema adoptării abordării "manageriale" pentru raportarea pe segmente, ridicând problema creșterii volumului de informații, a relevanței sistemului de referință folosit (intern sau extern) și a necesității orientării către un "consens internațional". Reacțiile generate de această dezbatere au fost insuficient de semnificative pentru a genera un proiect pe agenda de lucru a ASB.

16.3.4. Prevederile Directivelor UE

Directiva a IV-a referitoare la conturile individuale solicită companiilor să publice doar informații privind vânzările pe segmente de activitate sau geografice. Directiva a VII-a extinde aceste cerințe la conturile consolidate. Volumul de informații a crescut din momentul implementării standardelor internaționale, în 2005.

16.3.5. Prevederile normelor germane

Norma germană care reglementează acest domeniu este GAS 3/-10/ *Segment Reporting*, cu variante inclusiv pentru bănci și societăți financiare. Aceste norme sunt o combinație între IAS 14 și SFAS 131.

Raportarea pe segmente este inclusă obligatoriu în situațiile financiare ale societăților cotate sau aflate în proceduri de cotare, spre deosebire de IFRS și US GAAP, care prevăd includerea în notele la situațiile financiare.

Politicile contabile aplicate în cadrul segmentului sunt unitare cu cele ale grupului (similar cu IFRS). Informațiile obligatorii vizează: veniturile, rezultatele, activele și datoriile totale, dar și alte informații semnificative.

16.4. Criterii de delimitare a segmentelor raportabile

Înainte de realizarea efectivă a publicării informațiilor pe segmente, companiile trebuie să decidă ce componente ale entității prezintă semnificație și dacă acestea sunt incluse sau nu în perimetrul de raportare. Dacă rigorile privind publicarea de informații sunt precizate expres și lasă spațiu restrâns de manevră grupului, nu același lucru se poate spune și despre stabilirea segmentelor raportabile.

Dificultatea identificării segmentelor poate fi pusă pe seama mai multor aspecte care, la un anumit moment, pot prezenta importanță:

- interesele utilizatorilor pot fi divergente de cele ale grupului:

Scanned with OKEN Scanner

• dacă segmentarea nu respectă structura internă a organizației, poate fi costisitor să culegi, prelucrezi, auditezi și publici informații diferite de cele din sistemul propriu de raportare;

• prezentarea de informații pentru anumite segmente poate aduce importante prejudicii pe termen lung companiei, prin raportare la concurență.

Pot fi delimitate câteva criterii de definire a segmentelor:

• să vizeze divizii sau părți distincte ale grupului, independente unele de altele;

• informația furnizată să nu fie repetitivă; segmentele ar trebui să prezinte indicatori de risc, profit și creștere specifici;

• pentru a facilita previziunile, împărțirea trebuie făcută pe aceeași bază cu raportarea externă de date privind domeniile de activitate sau zonele geografice;

• informațiile publicate trebuie să fie consecvente prin raportare la timp și la alte entități.

Este dificil ca cele patru criterii să fie îndeplinite simultan atât de segmentele de activitate, cât și de cele geografice. În situații de conflict, entitatea va decide care este criteriul cel mai semnificativ.

Prezentăm în continuare, comparativ, factorii de luat în considerare în problema identificării segmentelor, recomandați de standardele internaționale (IAS 14) și de normele britanice.

Tabelul nr. 16.2. Criterii pentru analiza și identificarea segmentelor

	IAS 14	UK SSAP 25
Segmentare pe bază de activități	•natura produselor sau serviciilor; •natura fluxurilor productive (proceselor de producție); •canalele de distribuție a produselor; • orice cadru legal particular referitor la segment (ex. domeniul bancar, financiar)	
	• tipul sau clasa de clienți; • baza de segmentare (primară sau secundară)	• piețele pe care se face desfacerea produselor; • modul în care este organizată entitatea;
Segmentare pe criteriul geografic	• asemănări ale condițiilor economice și politice; • legături existente între operațiuni dintre diferite zone geografice; • proximitatea operațiunilor; • riscuri particulare asociate operațiunilor dintr-o anumită zonă; • reglementările privind operațiunile de schimb;	• climatul economic restrictiv sau permisiv; • regimul politic stabil / instabil; • reglementarea operațiunilor de schimb; • fluctuațiile cursurilor de schimb.

Scanned with OKEN Scanner

	• riscurile de schimb valutar.	

Putem identifica câteva posibile criterii de abordare a segmentării:

• originea produselor / serviciilor (locarea activelor);

• destinația produselor / serviciilor (locarea clienților);

• grupurile de clienți;

• entitățile legale.

Deşi normele analizate încearcă să ofere un cadru pentru identificarea segmentelor, concluzia care rezultă este că acest lucru rămâne la dispoziția companiilor, care au spațiu de manevră pentru a manipula, prin delimitarea acestor segmente, volumul sau conținutul informațiilor dezvăluite terților.

Odată trecut impasul identificării segmentelor, alegerea segmentelor raportabile dintre cele identificate este mult mai facilă, deoarece există reglementări precise.

Conform UK SSAP 25, un segment este considerat semnificativ şi, prin urmare, raportabil, dacă:

• cifra de afaceri externă a segmentului depăşeşte 10% pondere în total cifra de afaceri a entității;

• rezultatul (profit sau pierdere) reprezintă minim 10% din rezultatul cumulat al tuturor segmentelor;

• activele nete sunt minim 10% din activul net al grupului ca întreg.

Aceleaşi criterii apar şi în SSAP 131 şi în IAS 14. Discuția care se impune vizează caracterul individual sau separat al acestor criterii. De asemenea, se simte nevoia unor lămuriri legale suplimentare pentru situațiile în care segmentele nu depăşesc pragul de relevanță (criterii de cumulare sau combinare cu un segment raportabil).

IAS 14 şi US SFAS 131 conțin prevederi similare în această problemă. În plus, aceste norme prevăd un prag al cifrei de afaceri pe segmente raportabile de minim 75% din cifra de afaceri a grupului. Dacă acest prag nu este atins, se vor raporta şi alte segmente care nu îndeplinesc „pragul de 10%", până la completarea procentului de 75%.

În afara acestor criterii generale care vizează *omogenitatea*, entitatea va ține seama la identificarea segmentelor raportabile şi de situațiile speciale intervenite (*abordare heterogenă)*, indiferent de baza aleasă pentru segmentare (activitate sau zonă geografică). Aceste situații vizează tipurile de afaceri/zonele geografice care:

• generează o rată a profitului semnificativ diferită de cea a afacerii ca întreg;

• sunt subiectul unui grad de risc substanțial diferit;

• au înregistrat rate de creştere diferite de media întregului;

Scanned with OKEN Scanner

• au un potenţial deosebit de dezvoltare în viitor.

Criteriile de raportare sunt precise, însă nici o regulă în această sferă nu poate compensa problemele cauzate de definirea incorectă sau neadecvată a segmentelor entităţii.

Prezentarea informaţiilor dezagregate în cadrul raportării pe segmente este astăzi unul din instrumentele cele mai semnificative care susţin deciziile utilizatorilor situaţiilor financiare ale companiilor diversificate de mari dimensiuni. Cele două modele „concurente" de realizare a segmentării propuse de IAS 14 şi SFAS 131 reflectă şi ilustrează conflictul dintre caracteristicile calitative ale raportării financiare: relevanţă, credibilitate şi comparabilitate.

SFAS 131, prin abordarea managerială ce permite segmentării să urmărească structura internă a organizaţiei, accentuează în primul rând relevanţa informaţiei, în detrimentul comparabilităţii. Credibilitatea informaţiilor scade pe măsură ce creşte libertatea managementului de a proiecta şi realiza sisteme informaţionale proprii şi, prin urmare, de a selecta raportarea anumitor segmente.

IAS 14 încearcă să găsească un echilibru între cele trei caracteristici calitative şi pune accent pe credibilitate şi comparabilitate.

Privind lucrurile la modul general, se poate constata că raportarea pe segmente suferă de lipsă de comparabilitate a informaţiilor, lucru care nu poate fi îndreptat de norme fără să fie afectată utilitatea informării prin prisma raportului cost – beneficii.

Principala critică adusă standardelor prezentate a fost faptul că ele s-au axat pe informarea investitorilor, neglijând considerabil ceilalţi utilizatori de situaţii financiare. Interesele instituţiilor publice sau ale salariaţilor nu au fost luate în considerare de standardele în vigoare, în ciuda eforturilor ONU de acum 20 de ani.

17. Analiză financiară internaţională

Analiza financiar-contabilă constituie un ansamblu de concepte, metode şi tehnici care permit tratamentul informaţiei contabile şi a altor informaţii de gestiune în vederea formulării aprecierilor privind situaţia financiară a unei societăţi sau organizaţii, riscurile care afectează această entitate, nivelul şi calitatea performanţelor sale[244].

[244] Cohen E., *Analyse financière*, 3e édition, Ed. Economica, Paris, 1994, p. 7, citat după Pântea I.P., *Managementul contabilităţii româneşti*, vol. II, Editura Intelcredo, Deva, 1998, p. 572.

Scanned with OKEN Scanner

17.1. Introducere

Analiza financiară este disciplina prin care instrumentele analitice sunt aplicate situațiilor financiare și altor date financiare în scopul interpretării tendințelor și relațiilor într-o manieră consecventă și disciplinată. În esență, analistul se ocupă de convertirea datelor în informații și ajută, în consecință, la procesul de diagnosticare care are drept obiectiv cercetarea și prognozarea informațiilor[245].

Analiza financiar-contabilă într-un cadru internațional constituie un demers deosebit de complex. El poate viza dimensiuni internaționale distinctive, precum:

• analiza operațiunilor desfășurate de o companie multinațională, ale cărei conturi consolidate rezultă din agregarea tranzacțiilor desfășurate în țări diferite, și care sunt exprimate în monede diferite;

• compararea transnațională între entități cu sediul în țări diferite, dar care nu desfășoară în mod necesar operațiuni în afara granițelor;

• extinderea geografică nu a companiilor, ci a utilizatorilor situațiilor consolidate (analiza este solicitată de rezidenți din diferite țări ale lumii, care au propriile interese asupra entității).

Disponibilitatea și comunicarea informațiilor este vitală pentru eficiența piețelor globale. Realizarea unei analize internaționale a situațiilor financiare prezintă semnificație din mai multe motive[246]:

1. Posibilitatea realizării de investiții profitabile în alte țări – investitorii, în special investitorii instituționali, sunt atrași de ratele mari de profit pe care îl generează investițiile în țările în curs de dezvoltare din Asia, America latină sau Africa, și care nu pot fi obținute din investițiile în țările dezvoltate;

2. Diversificarea riscurilor aferente investițiilor pe noi piețe financiare – gestionarea eficientă a investițiilor presupune și diversificarea riscurilor. Piețele financiare în dezvoltare au diferite grade de volatilitate, în funcție de ciclurile industriale și de afaceri de care sunt mai mult sau mai puțin legate;

3. Poziționarea față de concurență – două dintre cele mai importante motive pentru extinderea unei companie pe plan internațional constă în (i) câștigarea de noi piețe de desfacere; și (ii) accesul la factori de producție mai ieftini (forță de muncă, resurse naturale, tehnice, tehnologice etc.). Ambele motive sunt menite să ofere firmei internaționale avantaje concurențiale semnificative;

4. Legătura dintre aprecierea valutei și aprecierea investiției – această legătură este evidentă, însă creșterea valorii investiției ca urmare a aprecierii

---

[245] Van Greuning H., *International Reporting Financial Standards – A Practical Guide*, Ed. Irecson, București 2005, p.26

[246] Iqbal Z, "International Accounting. A Global Perspective", Second Edition, South – Western Thompson Learning, Cincinnati, Ohio, 2002, pp. 244-247

Scanned with OKEN Scanner

monedei este independentă de performanţa financiară a entităţii, lucru care trebuie evidenţiat în analiza conturilor;

5. *Relaxarea restricţiilor privind participaţiile de capital* – reglementările din anumite ţări limitează participaţiile de capital la un anumit procent, fapt care afectează natura controlului societăţii mamă şi, implicit, nivelul de implicare al acesteia în strategia operaţională şi financiară a entităţii respective. Spre exemplu, până în 1993, procentul pe care autorităţile din Brazilia îl stabiliseră pentru participaţiile străine era de 40%. Restricţia a fost ridicată ulterior, fapt care a atras după sine creşterea investiţiilor companiilor străine în filiale deţinute în control exclusiv;

6. *Analiza sectorului de activitate şi a concurenţei* – companiile implicate în investiţii sau comerţ internaţional fac deseori analiza situaţiilor financiare ale concurenţilor sau ale altor companii leader pe diferite segmente de piaţă, pentru alinierea strategiilor proprii (privind preţurile, inovarea şi dezvoltarea de noi produse etc.) la trendul pieţei;

7. *Fundamentarea deciziilor financiare* – informaţiile financiare sunt necesare susţinerii deciziilor financiare şi operaţionale ale diferitelor categorii de utilizatori, inclusiv ai clienţilor, furnizorilor sau creditorilor.

Analiza contabil-financiară pe plan internaţional generează probleme legate de diversitatea modalităţilor de evaluare şi prezentare a conturilor[247]. Diferenţele care apar sunt datorate, în esenţă, unor contexte economice diferite exprimate prin situaţii financiare specifice pentru fiecare ţară. Se apreciază că aceste aspecte constituie un obstacol care împiedică utilizarea modelelor de decizie bazate pe date contabile.

Atât investitorii, cât şi întreprinderile care doresc să atragă investitori străini resimt problema imposibilităţii analizei pertinente a conturilor societăţilor analizate[248]. Una din soluţii o constituie raportarea la normele IASC sau US GAAP. Într-un astfel de context, Deutsche Bank a decis să elaboreze conturi consolidate conforme cu IAS, oferind, astfel, comunităţii internaţionale posibilitatea să analizeze conturile şi să evalueze activitatea societăţii în mod coerent.

Federaţia Europeană a Asociaţiilor Analiştilor Financiari (EFFAS – European Federation of Financial Analysts Societies) a încercat punerea la punct a unor metode standardizate de analiză financiară. Analistul trebuie să procedeze la o examinare aprofundată a entităţilor de care se interesează.

---

[247] Raffournier B., Haller A., Walton P. , *Comptabilité internationale*, Vuibert, Paris, 1997, pp. 527-551

[248] Tabără N., Horomnea E., *Analiza contabil-financiară în perspectivă internaţională (I, II, III)*, Revista Contabilitatea, Expertiza şi Auditul Afacerilor nr. 10/octombrie 2000, pp. 15-21, nr. 11/noiembrie 2000, pp. 12-16, nr. 12/decembrie 2000, pp. 45-48, Editor CECCAR, Bucureşti.

Scanned with OKEN Scanner

17.2. Abordări în analiza financiară internațională

Deşi utilizează aproape întotdeauna aceleaşi instrumente (coeficienți, indici, rate, comparați în timp şi în spațiu), analiza financiar-contabilă este departe de a fi o metodă universală. Diversitatea abordărilor contabile generează o varietate a modalităților de analiză. Cele două sisteme contabile presupun o abordare anglo-saxonă şi o alta a Europei continentale.

Abordarea anglo-saxonă este orientată spre piața financiară, având în centru investitorul, preocupat în principal de riscul şi rentabilitatea plasamentelor sale. Modelul teoretic presupune că valoarea unui activ este suma fluxurilor monetare viitoare actualizate, accentul fiind pus pe estimarea cash-flow-urilor şi a riscului de faliment.

O importanță deosebită este acordată beneficiului pe acțiune. Pentru a oferi o capacitate predictivă acestui indicator, trebuie eliminată influența evenimentelor care nu exprimă activitatea normală a întreprinderii. Asociația britanică a analiştilor financiari a pus la punct o procedură detaliată pentru calculul beneficiului pe acțiune, în scopul remedierii insuficiențelor normelor oficiale.

în optica gestiunii portofoliilor, investiția este considerată drept plasament al capitalului pe termen lung. Această abordare ține seama în principal de lichiditatea pieței, care permite cedarea în orice moment a titlurilor deținute.

Conform demersului anglo-saxon, piața este eficientă şi transparentă atunci când cursurile de la bursă reflectă în orice moment ansamblul informațiilor disponibile. Analiza financiar-contabilă nu urmăreşte neapărat dobândirea de titluri subevaluate, ci trebuie să permită investitorului să aprecieze gradul de rentabilitate şi de risc al plasamentului său. Eficiența pieței presupune, de asemenea, că entitățile nu pot să falsifice, prin artificii contabile, valoarea titlurilor, deoarece situațiile financiare nu constituie decât una din sursele de informare ale investitorilor. Specialiştii în valori mobiliare încearcă să vândă acțiuni pe bază de estimări revizuite în funcție de profit sau de risc.

Abordarea continentală este globală şi, spre deosebire de cea anglo-saxonă, nu se limitează la evaluarea rentabilității şi a riscului din perspectiva investitorului[249], ci vizează şi interesele altor parteneri ai entității, cum ar fi salariații acesteia.

Analiza presupune un diagnostic care înglobează şi alte elemente, de genul echilibrului financiar pe termen lung. Acest demers este caracteristic unui gestionar de portofoliu, preocupat de rentabilitatea şi solvabilitatea imediată a plasamentelor sale.

---

[249] Colasse B., *L'analyse financière de l'entreprise*, La Découverte, Paris, 1994.

Scanned with OKEN Scanner

Ţinând seama de lungimea perioadei de studiu, preocupările de echilibru financiar capătă o importanţă specială. Unificarea pieţelor financiare a determinat dispariţia distincţiei termen scurt / termen lung în materie de finanţare. Această situaţie a amplificat importanţa noţiunii fond de rulment.

Analiza performanţelor nu se limitează numai la rentabilitatea financiară, ci se extinde şi asupra rentabilităţii economice[250]. Întreprinderea este considerată drept o entitate creatoare de avere, accentul fiind pus pe împărţirea acesteia între diferiţi factori de producţie, investitori de capitaluri şi salariaţi.

Perenitatea şi echilibrul financiar presupun menţinerea capacităţii de producţie şi de autofinanţare. Analiza rezultatelor este însoţită frecvent, în Germania şi în Franţa, de studiul evoluţiei valorii adăugate şi a împărţirii acesteia. Unele întreprinderi germane prezintă, în plus, tabloul valorii adăugate, faţă de documentele de sinteză obişnuite (bilanţ, cont de rezultate şi anexă).

Demersul Europei continentale acordă mai puţină importanţă datelor bursiere, fiind utilizat de ţări în care piaţa acţiunilor este mai puţin dezvoltată şi nu constituie principala sursă de finanţare a întreprinderii. Credinţa în eficienţa pieţelor este mai puţin răspândită, iar cifrele contabile sunt apreciate cu prudenţă[251]. Investitorii cunosc evoluţia fiscalităţii, provocată de o concepţie excesiv de prudentă. Se au în vedere şi posibilităţile de manipulare a rezultatelor oferite de anumite practici contabile, cum este cazul rezervelor latente în ţările germanice.

Analistul anglo-saxon şi omologul său din Europa continentală nu au aceeaşi optică asupra întreprinderii. Factorii ce pot conduce la o decizie de cumpărare a titlurilor şi aşteptările faţă de informaţia contabilă sunt diferiţi. Ca urmare, nici indicii (coeficienţii, ratele) calculaţi nu vor fi identici. În acest context, contabilitatea entităţilor multinaţionale tinde să devină din ce în ce mai omogenă, prin aplicarea unor metode uniforme de analiză contabil-financiară. Analiştii din Europa continentală utilizează din ce în ce mai mult metode orientate spre piaţă, ţinând seama şi de alţi factori, cum ar fi: repartiţia geografică a cifrei de afaceri, starea sectorului etc.

---

[250] Richard J., *Analyse financière et audit des performances*, La Villeguérin Editions, Paris, 1993, pp.??????

[251] Tabără N., Horomnea E., *Principiul prudenţei şi aplicarea lui în contabilitate*, Revista Finanţe, Credit, Contabilitate, nr. 1/1998, pp. 6-11.

Scanned with OKEN Scanner

17.3. Factori de eterogenitate în analiza financiară internațională

17.3.1. Prezentarea situațiilor financiare

Informația conținută în situațiile financiare a fost întotdeauna mai abundentă în țările anglo-saxone. întreprinderile americane sau britanice publică de multă vreme „note asupra conturilor", în timp ce omologii lor europeni se mulțumesc să întocmească bilanțul, contul de rezultate și anexa. Această diferență este datorată în principal piețelor financiare care joacă un rol mult mai important în lumea anglo-saxonă.

Datorită internaționalizării tranzacțiilor, diferențele naționale tind să se estompeze în favoarea unei alinieri impuse de informarea pertinentă și în timp real[252]. Majoritatea întreprinderilor din lumea industrializată produce acum o informație comparabilă, oricare ar fi obligațiile legale. Reglementările naționale sunt armonizate sub influența normelor contabile internaționale, conjugate cu eforturile interstatale. A patra directivă a Uniunii Europene a impus întocmirea unei anexe care face parte integrantă din situațiile financiare. În afara unui anumit număr de elemente obligatorii, anexa conține informația necesară înțelegerii bilanțului și contului de rezultate. Munca analistului financiar este ușurată în acest context, deși rămân unele diferențe în materie de prezentare.

Bilanțul poate fi prezentat bilateral (activul și pasivul față în față), sau sub formă de listă (activul, apoi datoriile și capitalurile proprii). Prima prezentare pune accentul pe corespondența între resurse (pasiv) și utilizări (activ), ceea ce ilustrează în fapt egalitatea ACTIV = PASIV. Demersul care consideră întreprinderea drept un „pool" al resurselor pune accentul pe ecuațiile echilibrului financiar și în special pe fondul de rulment.

Modelul sub formă de listă pune accentul pe capitalurile proprii, fapt care este pus în evidență prin relația ACTIV - DATORII = CAPITALURI PROPRII. Se consideră că un capital investit de proprietari constituie un „pool" de resurse. Rentabilitatea fondurilor proprii capătă prioritate, ceea ce constituie caracteristica sistemului anglo-saxon. Această prezentare este adoptată de cvasitotalitatea întreprinderilor britanice. Societățile americane, în schimb, sunt împărțite între cele două modele. Internaționalizarea finanțării societăților și importanța crescândă a piețelor au determinat întreprinderile din alte țări să adopte această prezentare.

În bilanț, activele sunt ordonate conform lichidității lor, iar datoriile în funcție de exigibilitate. Ordinea de clasificare stabilește o corespondență între

---

[252] Feleagă N., *Sisteme contabile comparate* , *Contabilitățile anglo-saxone,* Ed. a II-a, vol. I, Ed. Economică, București, 1999, pp.19-24.

Scanned with OKEN Scanner

active şi datorii cu termen identic. Clasificarea în ordinea lichidităţii şi exigibilităţii crescânde impune în primul rând înscrierea activelor imobilizate şi a capitalurilor permanente. Combinată cu o prezentare a bilanţului în coloane, ea scoate în evidenţă imediat fondul de rulment. Este vorba de modelul impus de abordarea continentală, aplicat şi în ţara noastră pentru conturile individuale. În Marea Britanie, clasificarea în ordinea lichidităţii şi exigibilităţii crescânde este dominantă. În S.U.A., situaţia este inversă, iar modelul de bilanţ sub forma de listă este preponderent.

În Europa continentală, bilanţul prezintă în general cheltuielile şi veniturile amânate într-o rubrică specială aflată la baza acestuia. Prezentarea în listă face ca aceste elemente să apară destul de rar, deoarece sunt incluse în alte posturi. Conturile de regularizare de activ, cheltuielile înregistrate în avans sunt incluse, spre exemplu, la „debitori diverşi". Acesta constituie un post de activ circulant care cuprinde şi alte elemente, cum ar fi unele cheltuieli pentru achiziţia de active, care trebuie amortizate în cel mult 5 ani. Tot aici se includ şi cheltuielile privind emisiunea de acţiuni (imputate asupra primelor de emisiune). Mai dificilă este problema delimitării din totalul creanţelor şi datoriilor pe termen lung a fracţiunii celor pe termen scurt. Există, în acest sens, două concepţii opuse. Una consideră că partea creanţelor sau datoriilor pe termen lung şi mediu care devine exigibilă în cel puţin un an trebuie transferată în activul circulant sau pasivul pe termen scurt, pe baza criteriului scadenţei (S.U.A. sau Regatul Unit). Cealaltă abordare pune accentul pe natura creanţei sau datoriei.

Contul de rezultate poate fi prezentat în modalităţi diferite, respectiv în coloane (cheltuielile şi veniturile prezentate alăturat) sau sub formă de listă (mai întâi veniturile şi apoi cheltuielile). Clasificarea cheltuielilor cuprinse în contul de rezultat diferă foarte mult. Clasificarea cheltuielilor după natură (cumpărări de materii prime, cheltuieli de personal, impozite şi taxe etc.) se întâlneşte frecvent în ţările care promovează o concepţie juridică a contabilităţii. Avem în vedere Germania, Franţa, Spania, Italia şi ţara noastră. Prezentarea pe funcţiuni (cost de producţie al produselor vândute, cost de distribuţie, cheltuieli generale de administraţie etc.) care exprimă obiective ale contabilităţii de gestiune, este utilizată în special în ţările anglo-saxone[253]. Contabilitatea de gestiune şi contabilitatea financiară sunt mai puţin delimitate. Deşi informaţiile oferite sunt diferite, importanţa şi utilitatea lor este sensibil egală. De aceea este greu de optat în mod tranşant pentru unul din cele două moduri de prezentare.

Tabloul de finanţare nu este obligatoriu în cea mai mare parte a ţărilor. Marile companii publică de cele mai multe ori, într-o formă sau alta, tabloul de finanţare într-una din cele două forme:

---

[253] Richard J., *Comptabilités et pratiques comptables*, Editions Dalloz, Paris, 1996, pp.???

Scanned with OKEN Scanner

A. *Tabloul de finanţare bazat pe noţiunea de fond de rulment* (excedentul capitalurilor permanente asupra imobilizărilor nete sau, dacă se preferă, excedentul activului circulant asupra datoriilor pe termen scurt). Acest model scoate în evidenţă partea resurselor stabile consacrată finanţării utilizărilor ciclice (stocuri, creanţe, clienţi etc.). El se bazează pe ideea unei corespondenţe între durata resurselor şi durata utilizărilor sau, în mod mult mai precis, pe ipoteza că nevoile fixe (imobilizări, stocurile necesare etc.) trebuie să fie finanţate prin resurse durabile (capitaluri proprii şi datorii pe termen lung şi mediu). Modelul care răspunde unei preocupări de echilibru financiar este mai conform concepţiei Europei continentale decât viziunii anglo-saxone a contabilităţii. Este, de fapt, modelul propus de Planul Contabil General Francez. Asemenea tablouri regăsim la un număr important de întreprinderi spaniole şi italiene. Chiar în aceste ţări, un asemenea model tinde să fie mai puţin utilizat în comparaţie cu tabloul fluxurilor de trezorerie.

B. *Tabloul de finanţare bazat pe fluxurile de trezorerie*[254] este modelul în vigoare în ţările anglo-saxone, pentru care a optat şi IASC. La baza acestui model se află trezoreria definită ca lichidităţi şi echivalente de lichidităţi (plasamente pe termen scurt foarte lichide) ale întreprinderii. Acest document are ca scop să descrie fluxurile monetare ale exerciţiului. Se exprimă astfel concepţia anglo-saxonă care face parte din previziunea fluxurilor monetare viitoare, obiectiv esenţial al contabilităţii, oficializat atât prin cadrul conceptual american cât şi prin cel al IASC.

Fluxurile monetare sunt clasificate în trei categorii: fluxuri de exploatare, fluxuri de investiţii şi fluxuri de finanţare, ţinând seama de natura sistemului contabil, care se bazează pe angajamente (accruals) şi nu pe încasări şi plăţi. Identificarea tuturor fluxurilor de exploatare devine deosebit de dificilă. Avem în vedere faptul că aceste fluxuri pot fi determinate direct sau reconstituite pornind de la rezultatul exploatării, la care se adaugă cheltuielile cu amortizările şi provizioanele. Metoda directă este obligatorie în Australia şi Japonia, fiind doar recomandată pentru alte ţări[255].

În ce priveşte prezentarea informaţiilor în **notele la conturile anuale**, prezintă importanţă caracterul voluntar sau obligatoriu al divulgării anumitor detalii. Astfel, finanţarea de pe pieţele internaţionale de capital atrage după sine suplimentarea voluntară a informaţiilor destinate investitorilor, în special a acelor

---

[254] Feleagă N., coordonator, *Contabilitate aprofundată,* Ed. Economică, Bucureşti, 1996, pp. 49-121; Feleagă N., Ionaşcu I., *Locul şi rolul tabloului de finanţare în informarea şi analiza financiară,* în *Tratat de contabilitate financiară*, vol. I, Ed. Economică, Bucureşti, 1998, pp. 185-186.

[255] Walton, P., Haller, A., Raffournier, B., "International Accounting", 2nd Edition, Thomson Learning, London, 2003, pp.490-510

Scanned with OKEN Scanner

informații menite să atragă interesul (cheltuielile de cercetare – dezvoltare, proiecte viitoare de investiții, achiziții și vânzări, informații pe segmente, politica privind salariații și echipa managerială etc.).

Companiile de mari dimensiuni extind volumul informațiilor oferite utilizatorilor străini, fie prin note suplimentare la conturile anuale, fie chiar prin elaborarea de lexicoane sau glosare. Spre exemplu, compania VOLVO a inclus în rapoartele sale anuale câte un ghid separat pentru utilizatori, în limba engleză și franceză, în care prezenta exemple relevante de particularități mai dificil de înțeles ale contabilității suedeze.

17.3.2. Modalități de finanțare

Modalitățile de finanțare diferă de la o țară la alta. Astfel, în Japonia, Germania și, în general, în Europa continentală, împrumuturile bancare constituie sursa de finanțare prioritară a întreprinderilor, în timp ce în țările anglo-saxone emisiunea de acțiuni este mult mai frecventă. Această situație face dificilă comparațiile între țări. Astfel, nu se poate compara indicele de îndatorare al unei întreprinderi germane sau japoneze cu cel al unei societăți americane, respectiv britanice, deoarece în virtutea modalităților diferite de finanțare valorile de referință nu sunt identice.

În același context, ne putem aștepta ca o întreprindere germană sau japoneză să prezinte o rată de acoperire a dobânzilor mult sub nivelul celei a societăților anglo-saxone, cu o situație financiară sănătoasă. Aceste diferențe de comportament financiar se manifestă și pe planul politicii de distribuire a profitului. întreprinderile anglo-saxone distribuie într-o măsură mai mare dividende decât cele germane sau japoneze. Un indice de distribuție de 4% din capital este perceput ca slab în S.U.A. și satisfăcător, respectiv chiar ridicat, în Germania sau în Elveția.

Uzanțele comerciale generează diferențe importante. În Europa continentală, creditul dintre întreprinderi joacă un rol esențial în finanțarea exploatării, deoarece majoritatea tranzacțiilor se efectuează pe credit. Durata creditului furnizori depășește în mod obișnuit 60 de zile în Franța. În Europa de Est durata acestui credit este mult mai mare, întreprinderile evitând, în acest caz, să aplice regulile contabilității de angajamente. Apare riscul plății de impozite înainte de a încasa creanțele de la clienți. În S.U.A., cea mai mare parte a tranzacțiilor sunt efectuate prin cont, finanțarea exploatării fiind în general asigurată prin credite bancare.

Scanned with OKEN Scanner

17.3.3. Influenţe ale dreptului şi fiscalităţii

Influenţa dreptului şi a fiscalităţii permite diferenţierea sistemelor contabile[256]. Distingem *modelul german* (reglementarea riguroasă a regulilor contabile şi alinierea contabilităţii la dispoziţiile fiscale) şi *modelul anglo-saxon* (promovează autoritatea normelor contabile care rezultă din uzanţe. Contabilitatea este de cele mai multe ori independentă de fiscalitate).

Aceste două extreme se combină în grade diferite în sistemele contabile din alte ţări. Schematic, se poate considera că sistemul german este dominant în ţările de drept roman (Franţa, Italia, Spania etc.) şi în Japonia. Importanţa relativă a acestor modele condiţionează puternic interpretarea conturilor.

Ţările în care regulile contabile sunt fixate prin lege prezintă situaţii financiare mult mai uniforme. Pentru stat această uniformitate facilitează controlul fiscal şi obţinerea unor statistici fiabile. Preocupările de politică economică au inspirat în Franţa elaborarea planurilor contabile succesive.

Faptul că regulile contabile sunt normalizate prezintă mai multe inconveniente. Legea nu poate prevedea în detaliu toate speţele particulare. Regulile contabile se adaptează mai greu la evoluţia condiţiilor economice, o lege fiind mult mai dificil de modificat decât un text de origine profesională. În fine, oricare ar fi gradul de precizie al reglementării, unele probleme riscă să nu fie soluţionate. În general, includerea regulilor contabile în lege conduce la obţinerea unei imagini fidele. Această situaţie determină contabilii şi revizorii să se preocupe mai mult de acurateţea juridică a conturilor, decât de conformitatea lor cu situaţia financiară reală a întreprinderii.

În ţările care utilizează modelul german, opţiunile contabile sunt puternic influenţate de fiscalitate. Pentru a minimaliza impozitul, firmele au tendinţa să promoveze estimări şi metode care diminuează rezultatul. Duratele de amortizare corespund frecvent maximului admis de fisc. Provizioanele sunt excesive în raport cu deprecierile şi riscurile reale. În ţările anglo-saxone, unde contabilizarea unei operaţii nu condiţionează tratamentul său fiscal, situaţia este inversă: societăţile pot, fără a fi penalizate fiscal, să prezinte un rezultat care să satisfacă investitorii de capital. În aceste condiţii, contabilitatea unei societăţi engleze sau americane este net superioară faţă de cea a unei societăţi germane.

Influenţa fiscală poate conduce şi la înregistrarea în conturi a unor operaţiuni fără justificare economică. Fiscul condiţionează uneori acordarea unei reduceri de impozit de contabilizare într-o formă specială a operaţiunilor. Spre

---

[256] Ristea M., coordonator, *Contabilitatea societăţilor comerciale*, vol. II, Editor CECCAR, Bucureşti, 1996, pp. 49-159; Feleagă N., coordonator, *Contabilitate aprofundată*, Ed. Economică, Bucureşti, 1996, pp.???????; Pop A., *Contabilitate comparată şi aprofundată*, Ed. Intelcredo, Deva, 1996, pp.???????.

Scanned with OKEN Scanner

exemplu, în Franța, administrația fiscală a autorizat întreprinderile să-şi deducă din beneficiul impozabil o fracțiune din creşterea costurilor de reînnoire a stocurilor cu condiția constituirii unui provizion în sumă echivalentă.

Incidența fiscalității este consemnată în conturi specifice. În Franța, provizioanele de natură fiscală sunt menționate într-o rubrică specială, în timp ce în Spania partea apreciată ca excesivă din amortismente este contabilizată separat în pasivul bilanțului. În Germania, ea poate figura în bilanț la rubrica „rezerve speciale" care au parțial caracterul de „capitaluri proprii". Datorită acestor dispoziții, este incontestabil că o relație strânsă între contabilitate şi fiscalitate influențează analiza situațiilor financiare.

Fiscalitatea are un rol important asupra elaborării acestor situații financiare care conduc la determinarea profitului impozabil. Lectura anexei nu permite întotdeauna retratările necesare eliminării înregistrărilor de natură fiscală. Unele societăți care nu procedează la retratarea amortismentelor prezintă în anexă ratele amortizărilor ce corespund uzanțelor locale. În asemenea condiții, analistul nu-şi formulează o opinie corectă asupra politicii de amortizare utilizată de grup.

17.4. Dificultăți de analiză

Pe lângă factorii principali care conduc la diferențieri în conținutul informațional al posturilor din situațiile financiare trebuie semnalate şi alte divergențe, care influențează aprecierea performanțelor şi implicit a situației financiare a întreprinderii.

17.4.1. Perimetrul de consolidare

În principiu, trebuie consolidate prin integrare globală toate societățile controlate de societatea mamă. Aceasta nu asigură omogenitatea perimetrului de consolidare, deoarece noțiunea de control nu are aceeaşi semnificație în toate țările.

În S.U.A., exercitarea controlului se face prin deținerea majorității drepturilor de vot. Sunt consolidate prin integrare globală numai participațiile majoritare. Deținerea a 49% din drepturile de vot nu permite exercitarea controlului, oricare ar fi gradul de repartizare a drepturilor de vot. Participațiile minoritare sunt puse în echivalență dacă permit exercitarea unei influențe notabile (deținerea a peste 20% din drepturile de vot), sau sunt contabilizate la costul de achiziție, în celelalte cazuri.

IASB şi cea mai mare parte a țărilor europene (dar şi Australia) au o viziune mai largă asupra conceptului de control. Ele admit posibilitatea controlului de fapt, independent de procentajul drepturilor de vot deținute. Controlul poate rezulta şi din dispozițiile statutare, dintr-un acord între acționari, din deținerea majorității voturilor în consiliul director sau din puterea de a numi sau revoca

Scanned with OKEN Scanner

majoritatea membrilor consiliului de administrație. Legea franceză consideră că un acționar controlează o societate atunci când deține 40% din drepturile de vot și dacă nu există alt acționar important.

În mod normal, perimetrul de consolidare al societăților americane ar trebui să fie mai puțin extins decât cel al întreprinderilor europene. Realitatea nu confirmă această ipoteză, deoarece exercitarea unui control efectiv este însoțită în general de deținerea majorității drepturilor de vot, cazurile de control minoritar fiind destul de rare.

Regula consolidării la 50% participație merită o atenție sporită din partea analiștilor. Este necesară urmărirea modificărilor perimetrului de consolidare, în special pentru societățile care își însușesc concepția americană. Este suficient ca acestea, pentru a evita consolidarea unei filiale cu o situație financiară precară, să coboare participația sub cota de 50%.

O discuție separată trebuie purtată pe tema grupurilor industriale sau comerciale care încorporează în cadrul lor o filială financiară (bancă, societate de leasing etc.). Acest lucru permite marilor grupuri să acceadă la piața financiară interbancară fără să fi plătit agio din exterior. Alteori, este vorba de a oferi facilități de credit clienților grupului (vezi General Electric sau General Motors în S.U.A.). Adesea, asemenea entități sunt excluse de la consolidare datorită activității lor specifice. Excluderea este justificată de structura net diferită a bilanțurilor, includerea acestor entități în perimetrul de consolidare afectând imaginea de ansamblu a grupului și valoarea anumitor indicatori financiari..

Din nefericire, unele grupuri foarte îndatorate au profitat de această posibilitate pentru a cosmetiza dimensiunea îndatorării lor prin crearea unei filiale specializate, către care transferă datoriile grupului, precum și activele necesare plății dobânzilor și anuităților de rambursare. Deoarece filiala are o activitate strict financiară, ea poate fi exclusă din perimetrul de consolidare, ceea ce conduce la dispariția datoriilor din bilanțul consolidat. În practica internațională, situațiile financiare ale societăților excluse de la consolidare din acest considerent trebuie să fie rezumate în anexa la conturile consolidate. Asemenea abuzuri au determinat normalizatorii americani și britanici, inclusiv IASB, să nu accepte acest motiv de excludere, deși el rămâne totuși admis în cea mai mare parte a altor țări (Germania, Spania, Franța, Italia, Olanda etc.).

Un alt criteriu de excludere care poate fi luat în calcul în analiză este deținerea pentru vânzarea ulterioară. Filialele care urmează a fi cedate pot fi excluse de la consolidare, în cea mai mare parte a țărilor. Aceasta permite excluderea din conturilor grupului a societăților în dificultate, pe baza intenției de cedare, fără ca acestea să fie efectiv vândute.

Pentru a aprecia gradul de îndatorare și situația financiară a unui grup, analistul trebuie să examineze cu atenție perimetrul de consolidare și orice variații

Scanned with OKEN Scanner

ale acestuia, inclusiv tratamentul filialelor financiare. Cazuri precum Enron sau utilizarea de entități cu scopuri speciale (SPE – Special Purpose Entities) pentru excluderea anumitor activități de la consolidare demonstrează dificultatea delimitării acestui perimetru şi natura „omisiunilor" pe care le permite.

17.4.2. Reevaluarea activelor

Deşi utilizarea costului istoric rămâne practica dominantă, reevaluarea activelor, în special a celor imobilizate, este permisă de normele contabile internaționale. Atât IAS 16, cât şi Directiva a IV-a permit înregistrarea imobilizărilor corporale în bilanț la o valoare reevaluată. Reglementările naționale în materie prezintă, totuşi, numeroase divergențe. Se pot distinge trei grupe de țări:

- cele care admit reevaluarea imobilizărilor, eventual în anumite condiții: Australia, Belgia, Franța, Olanda, Regatul Unit;
- cele care autorizează această practică la intervale fixe stabilite prin lege: Spania, Italia, Japonia;
- cele care interzic orice reevaluare a activelor: S.U.A., Germania.

În cazul țărilor din primul grup, frecvența reevaluărilor depinde de tratamentul lor fiscal, deoarece mare parte a întreprinderilor renunță la această practică, dacă ea implică o creştere a impozitelor. În schimb, se va proceda la reevaluări în țările în care rezultatul fiscal se calculează independent de rezultatul contabil (Olanda, Regatul Unit). Reevaluarea este frecvent practicată în consolidare, ținând seama de absența consecințelor fiscale.

Reevaluarea activelor ameliorează informația folosită de analist, oferindu-i o valoare mai fiabilă a activelor şi averii întreprinderii. Există şi unele dezavantaje. În primul rând, această practică face dificile comparațiile între întreprinderi care aplică reevaluarea şi cele care rămân fidele costului istoric. Comparația bilanțurilor succesive ale unei întreprinderi este, de asemenea, denaturată în cazul reevaluărilor în perioadele de referință. Posibilitatea de a elimina efectele reevaluării depinde de natura şi întinderea informațiilor oferite în anexă.

Reevaluarea activelor înseamnă adesea soluția ultimă a întreprinderilor în dificultate pentru a-şi „majora" capitalurile proprii, în speranța de a-şi spori astfel capacitatea de îndatorare. într-un asemenea context, concernul Rupert Murdoch a profitat de toleranța principiilor contabile australiene pentru a-şi reevalua titlurile de presă şi alte active necorporale, evitând astfel să fie pus în dificultate de bancheri în condițiile recesiunii economice din anii 1990.

Reevaluarea este utilizată uneori de societăți care încearcă să evite o preluare din partea altor societăți. Sau obținerea unei oferte mai atractive din partea unui eventual cumpărător. Ranks Movis McDougall a fost prima societate britanică

Scanned with OKEN Scanner

care şi-a reevaluat propriile mărci, pentru a contracara o preluare. Această manevră controversată nu a împiedicat-o totuşi să fie absorbită ulterior de o altă societate.

Trebuie precizat că orice reevaluare de active amortizabile provoacă în mod normal o creştere a amortismentelor viitoare, acestea fiind calculate pe baza noii valori. Rezultatele ulterioare vor fi diminuate, ceea ce are ca efect denaturarea durabilă a comparaţiei cu performanţele întreprinderilor care utilizează costul istoric. Acest fenomen poate conduce la utilizarea reevaluării numai pentru active neamortizabile (terenuri şi eventual mărci) sau, aşa cum procedează unele întreprinderi britanice, la contabilizarea la cheltuieli numai a amortizării calculate la cost istoric, diferenţa fiind preluată la „Diferenţe din reevaluare".

17.4.3. Amortismentele şi ajustările de valoare

În principiu, amortismentele şi ajustările pentru depreciere trebuie să reflecte adevărata pierdere de valoare a activelor. Duratele de amortizare vor fi stabilite pe baza perioadelor de utilizare a acestor bunuri, iar ajustările vor fi contabilizate doar în caz de depreciere efectivă a activelor respective. Influenţa fiscalităţii conduce uneori la nerespectarea acestor principii.

În ţările în care documentele contabile servesc drept bază de calcul pentru impozite, entităţile vor ţine seama de implicaţiile fiscale ale opţiunilor lor contabile, urmărind să diminueze impozitul pe toate căile oferite de reglementările fiscale. Calculul amortizării se va face pe baza duratelor recunoscute fiscal, chiar dacă cheltuielile nu sunt justificate din punct de vedere economic.

Activele neamortizabile, în special stocurile şi creanţele, fac de asemenea obiectul unei evaluări extrem de prudente care se concretizează prin constituirea de ajustări de valoare generoase. Din aceleaşi raţiuni, întreprinderile din aceste ţări au tendinţa să înregistreze anumite cheltuieli anticipat sau să supraevalueze obligaţiile, prin constituirea de provizioane semnificative în pasiv. Societăţile germane, franceze, spaniole şi italiene înregistrează amortismente şi ajustări de valoare mai mari decât cele anglo-saxone.

Tendinţa de supraevaluare a amortismentelor şi ajustărilor este întărită de principiile contabile din anumite ţări. În Germania, regulile contabile sunt dominate de grija de a proteja creditorii şi de a asigura continuitatea activităţii întreprinderii, imaginea fidelă neavând decât un rol secundar limitat la anexă, chiar dacă ea este oficial recunoscută ca obiectiv prioritar. Rezultă o evaluare extrem de prudentă a patrimoniului, care are drept scop evitarea distribuirii capitalului economic al întreprinderii către acţionari. Supraevaluarea amortismentelor şi a ajustărilor de valoare nu este sancţionată ci, într-o anumită măsură, încurajată.

În Germania, introducerea directivelor europene a atenuat oarecum acest fenomen, care rămâne o practică curentă în alte ţări de cultură contabilă germanică.

Scanned with OKEN Scanner

În Elveția, spre exemplu, crearea de rezerve latente este expres autorizată de lege. Marile companii din această țară tind să renunțe la această facilitate, cel puțin la nivelul conturilor consolidate, pentru a se alinia la normele contabile internaționale.

În schimb, în Regatul Unit ratele de amortizare fiscală stabilite de guvern se aplică independent de cele folosite în contabilitate. întreprinderile britanice au interes să subevalueze amortizările. Fiscul britanic nu accepta constituirea de provizioane pentru pierderi viitoare. Pentru a fi deductibil din punct de vedere fiscal, un provizion trebuie să poată fi calculat cu precizie. întreprinderile din Marea Britanie nu au interesul să constituie provizioane cu caracter general.

Aceste particularități fac comparațiile internaționale extrem de dificile. Metodele şi duratele de amortizare sunt în principiu descrise în anexă, dar adesea în mod vag, insuficient, ceea ce nu permite comparații relevante sau ajustări. În cazul provizioanelor, analistul trebuie să urmărească sumele de la începutul şi sfârşitul perioadei, variația lor anuală şi să compare cifrele din cursul exercițiului cu sumele care figurează în tabloul fluxurilor de trezorerie, dacă acest document există.

17.4.4. Operațiunile de leasing financiar

Operațiunile de leasing pot fi clasificate în două categorii: leasing operațional (sau locații simple) şi leasing financiar.

Tratamentul contabil al leasingului financiar reprezintă o ilustrare a diferențelor dintre cele două sisteme contabile reprezentative (de drept roman şi de drept cutumiar). Regăsim aici linia de împărțire tradițională între țările anglo-saxone, susținătoare ale unui demers în esență economic, şi țările Europei continentale care au o viziune juridică asupra contabilității.

Pentru cei care îmbrățişează viziunea juridică, un bun nu poate figura decât în bilanțul proprietarului, oricare ar fi clauzele contractului de locație. Pentru partizanii demersului economic, principiul priorității fondului asupra formei impune contabilizarea bunului închiriat la cel care-şi asumă riscurile, chiar dacă nu este proprietar (în bilanțul locatarului).

În Franța, spre exemplu, reglementările contabile interzic înregistrarea acestor active în contabilitatea locatarului, cel puțin la nivelul conturilor individuale. În țările anglo-saxone în schimb, contabilizarea în bilanțul locatarului reprezintă o obligație. Reglementările spaniole prevăd o variantă interesantă care face legătura între cele două sisteme: activul este contabilizat în bilanțul locatorului, iar locatarul recunoaşte dreptul de a utiliza bunul ca imobilizare necorporală. În Germania, ca regulă generală, activele care fac obiectul locației financiare figurează în bilanțul proprietarului, iar locatarul va prezenta angajamentele ce rezultă din aceste contracte în note.

Scanned with OKEN Scanner

Diferențele între cele două sisteme riscă să se extindă în măsura în care țările anglo-saxone au în vedere posibilitatea de a solicita contabilizarea în bilanțul locatarului a oricărui activ închiriat, indiferent de durata contractului. Societățile de leasing au răspuns reglementărilor legale prin perfectarea unor contracte de locație speciale, în afara criteriilor de capitalizare spre ex. locațiile pe termen scurt cu posibilitatea reînnoirii).

Pentru analiza financiară, este preferabilă soluția anglo-saxonă. Din punct de vedere financiar, o locație financiară poate fi considerată drept o alternativă la împrumut (care prezintă în plus avantajul că în unele țări figurează în afara bilanțului).

Consemnarea bunurilor închiriate în bilanțul proprietarului nu permite reflectarea sumei activelor utilizate de către locatar şi nici a angajamentelor financiare ale acestuia. O entitate care îşi finanțează integral capacitatea de producție prin leasing întocmeşte un bilanț în care nu apar nici imobilizări, nici datorii pe termen lung. În aceste condiții, aprecierea situației financiare reale a întreprinderii şi în special capacitatea de îndatorare impune retratarea bilanțului. Teoretic, acest lucru presupune adăugarea în activ a valorii de piață a bunurilor închiriate, iar în pasiv a chiriilor viitoare actualizate la o rată a unui împrumut echivalent.

17.4.5. Tratamentul contabil al goodwill-ului

Tratamentul contabil al goodwill-ului reprezintă una din problemele care au produs numeroase polemici. Importanța acestei abordări generează efecte în analiza contabil-financiară, deoarece soluția adoptată are consecințe directe atât asupra performanțelor grupului cât şi asupra structurii bilanțului consolidat.

Există două variante de înregistrare a goodwill-ului în contabilitate şi anume: (i) înregistrarea ca activ în bilanțul consolidat şi amortizarea lui; (ii) deducerea goodwill-ului din capitalurile proprii.

Cele două soluții produc efecte diferite pe plan contabil. Consemnarea goodwill-ului în activ provoacă o diminuare a rezultatelor exercițiilor viitoare, generate de amortizarea acestui element. Imputarea asupra capitalurilor proprii înlătură acest inconvenient, dar conduce la o creştere a coeficientului de îndatorare.

Se pare că întreprinderile acordă mai multă importanță nivelului beneficiilor față de fondurile proprii, motiv pentru care, în țările unde acest lucru este permis, companiile preferă să deducă fondul comercial din rezerve.

17.4.6. Impozitele amânate

Principiul conectării cheltuielilor la venituri solicită ca impozitul să fie contabilizat în acelaşi exercițiu cu operațiunile care l-au generat, chiar dacă plata sa

Scanned with OKEN Scanner

efectivă este făcută într-o perioadă ulterioară sau dimpotrivă, este anticipată. De fiecare dată când exercițiul de impozitare al unui venit sau deductibilitatea fiscală a unei cheltuieli diferă de exercițiul de contabilizare a acelui venit sau a acelei cheltuieli, rezultă un impozit amânat sau anticipat. Importanța acestor sume depinde de raporturile dintre regulile fiscale şi cele contabile.

În țările cu aliniere a contabilității la fiscalitate (Germania, Japonia şi, în mai mică măsură Spania, Italia, Franța), sursele de impozite amânate sunt puține. Impozitele amânate sunt rar menționate în situațiile financiare individuale din aceste țări şi, chiar la nivel consolidat, sumele sunt în general modeste. În schimb, în țările anglo-saxone, caracterizate prin independență cvasiabsolută a regulilor contabile față de cele fiscale, reglementarea este destul de precisă, iar sumele respective sunt uneori considerabile.

Regulile de contabilizare ale impozitelor amânate se articulează în jurul a două abordări. Prima propune un calcul global, promovând luarea în considerare a ansamblului diferențelor temporare. O altă particularitate merită a fi semnalată. Ea priveşte o categorie specială de diferențe temporare care rezultă din pierderile fiscale reportabile. Pierderea unui exercițiu este în general deductibilă din beneficiile exercițiilor următoare, cel puțin un anumit timp. întregul rezultat deficitar provoacă astfel o economie potențială de impozit, care nu va deveni efectivă decât dacă întreprinderea obține într-un termen fixat beneficii de o mărime cel puțin echivalentă cu pierderea reportată. Ţinând seama de certitudinea inerentă unei astfel de ipoteze, normele contabile prevăd în general un tratament specific pentru pierderile fiscale reportabile. În S.U.A., totuşi, aceste elemente sunt tratate ca şi alte diferențe temporare.

A doua abordare priveşte tratamentul soldurilor de impozite amânate în decursul exercițiilor următoare. Ea permite să distingem metoda reportului fix („deferal method") şi cea a reportului variabil („liability method"). Prima consideră soldul impozitelor amânate definitiv, această sumă nefiind schimbată în caz de modificare ulterioară a reglementărilor fiscale. Conform metodei reportului variabil, posturile de impozite amânate sunt ajustate în funcție de modificările legislației. Metoda reportului variabil s-a impus atât în S.U.A., cât şi în țările anglo-saxone.

17.4.7. Capitalizarea cheltuielilor

Unele cheltuieli produc efecte asupra mai multor exerciții. Este logic ca ele să fie eşalonate pe această durată în scopul corelării cu veniturile generate. Acest tratament este desigur rezervat cheltuielilor ale căror efecte nu sunt imediate (cheltuielile de cercetare-dezvoltare şi a cheltuielile privind împrumuturile).

Scanned with OKEN Scanner

În unele sectoare de activitate, sume importante sunt afectate cercetării şi dezvoltării produselor sau tehnologiilor de fabricaţie. În măsura în care aceste cheltuieli reprezintă venituri viitoare potenţiale, este legitimă înscrierea lor în activ. Cea mai mare parte a ţărilor, cu excepţia Germaniei şi a S.U.A., admit, în anumite condiţii, activarea acestor cheltuieli.

Incertitudinea inerentă acestui gen de activitate impune totuşi o extremă prudenţă pentru a nu contabiliza active care se dovedesc în fapt fictive. Acesta este motivul pentru care este permisă capitalizarea cheltuielilor de dezvoltare (în condiţii stricte), în timp ce cheltuielile de cercetare vor fi înregistrate pe cheltuieli în momentul efectuării lor.

În ce priveşte finanţarea bunurilor imobiliare di împrumuturi pe termen lung, apare logică includerea costurilor aferente împrumuturilor în costul imobilizării finanţate. în cea mai mare parte a ţărilor, organismele de normalizare nu au apreciat necesară tranşarea acestei dezbateri, lăsând întreprinderilor opţiunea între două soluţii. Practic, doar în S.U.A. capitalizarea dobânzilor la împrumuturi este obligatorie.

Odată capitalizate, dobânzile se regăsesc în amortismentele exerciţiilor următoare. Capitalizarea a avut ca efect transformarea unor cheltuieli financiare în cheltuieli de exploatare. Analistul riscă deci să subestimeze costul finanţării întreprinderilor care utilizează această metodă.

17.4.8. Tratamentul operaţiunilor în monedă străină

Analiza conversiei operaţiunilor şi situaţiilor financiare în monedă străină este dificilă, deoarece practicile din diverse ţări sunt divergente.

Prima dificultate rezidă în tratamentul pierderilor şi câştigurilor rezultate din conversie, nerealizate la închiderea exerciţiului. Toate reglementările stipulează că datoriile şi creanţele exprimate în monedă străină vor fi convertite la cursul din ultima zi a exerciţiului, însă modul în care sunt înregistrate diferenţele de conversie diferă semnificativ de la o ţară la alta. Avem următoarele variante:

- diferenţe (favorabile sau nefavorabile) sunt contabilizate la rezultatul exerciţiului în curs (ţările anglo-saxone);
- diferenţe nefavorabile se înregistrează, diferenţele favorabile nu (conform principiului prudenţei) – nu sunt înregistrate profituri nerealizate; această soluţie conduce la subevaluarea rezultatului exerciţiului, după ce pierderile potenţiale sunt, evident, contabilizate la cheltuieli;
- nu sunt înregistrate diferenţele de conversie aferente creanţelor / datoriilor pe termen lung (Germania) – conduce la modificarea structurii bilanţului.

O altă dificultate constă în conversia situaţiilor financiare în monedă străină. Paleta de opţiuni contabile este destul de largă. Regulile de înregistrare au

Scanned with OKEN Scanner

fost prezentate într-un capitol separat. Ţinând seama de nivelul lor, uneori considerabil, aceste diferenţe pot fi înscrise în contul de rezultate sau la capitaluri proprii, care să influenţeze esenţial aprecierea performanţelor întreprinderii. Analistul va trebui să fie vigilent şi să se asigure că tratamentul reţinut nu denaturează evaluarea performanţelor şi a situaţiei financiare. întreprinderile sunt tentate să înregistreze în contul de rezultate diferenţele favorabile şi la capitaluri proprii diferenţele negative.

17.4.9. Elementele extraordinare şi elementele excepţionale

Una din preocupările esenţiale ale analistului contabil-financiar este determinarea capacităţii întreprinderii de a genera profit în mod durabil. Structura contului de rezultat are drept scop să-l ajute în această sarcină, separând operaţiile şi evenimentele care nu sunt considerate că se produc în mod normal sau obişnuit. După caz, veniturile şi cheltuielile sunt repartizate conform delimitării curent/excepţional sau opoziţiei ordinar/extraordinar. Aceste două moduri de clasificare nefiind echivalente, rezultă o mare confuzie în privinţa semnificaţiei elementelor în cauză.

Distincţia curent/excepţional este utilizată de regulă în ţările din Europa continentală. Bazată pe frecvenţa operaţiilor sau evenimentelor, ea opune operaţiile care se reproduc cu regularitate celor care au un caracter neobişnuit. Astfel, falimentul unui client mare ar putea fi considerat ca un element excepţional, dacă pierderea corespunzătoare depăşeşte ca valoare pierderile suportate în mod obişnuit de întreprindere.

Distincţia ordinar/extraordinar, folosită în ţările anglo-saxone, este în schimb bazată pe natura activităţilor. Ea separă operaţiunile care exprimă activităţi principale ale întreprinderii de cele care au o altă origine. Astfel, pentru a relua exemplul precedent, deprecierea unei creanţe asupra unui client nu poate fi considerată, oricare ar fi suma, ca un element extraordinar, deoarece relevă activităţi care constituie obiectul de activitate al întreprinderii. Elementele extraordinare sunt, în definitiv, extrem de rare. IAS 8 citează, cu titlu de exemplu, cutremurele de pământ.

Analistul care doreşte să separe elementele neobişnuite nu rămâne totuşi fără replică. Contul de rezultate al firmei se bazează pe distincţia ordinar/extraordinar. Aceasta ar trebui să indice, atât în cadrul cheltuielilor cât şi al veniturilor ordinare, pe cele care au un caracter extraordinar. În ţările anglo-saxone, elementele extraordinare au fost întotdeauna eliminate din calculul beneficiului pe acţiune. Pentru a provoca o creştere a cursului acţiunilor proprii, societăţile cotate la bursă au interesul să încadreze cheltuielile la extraordinare, iar veniturile la ordinare. Pentru a evita acest lucru, reglementarea britanică a limitat elementele

Scanned with OKEN Scanner

extraordinare la evenimente extrem de rare, cu probabilitate mică de repetare. Provizioanele pentru restructurări şi cesiunile de active au fost considerate ordinare cu potenţial de a deveni excepţionale. În Franţa, aceste operaţiuni sunt tratate ca excepţionale.

IASB a eliminat categoria „extraordinare" din contul de profit şi pierdere. Analiştii se vor informa din note asupra naturii oricăror operaţiuni clasificate ca anormale şi îşi vor forma propria opinie[257].

17.4.10. Schimbările în metodele contabile

Comparabilitatea în timp a situaţiilor financiare solicită ca în principiu metodele contabile să nu se modifice. Consecinţele eventualelor modificări trebuie să fie indicate, aşa încât utilizatorul conturilor să poată face retratările pe care le apreciază necesare.

Pe acest plan distingem schimbări de metode contabile şi schimbări de estimări contabile. Acestea din urmă privesc elemente care, deşi pot fi evaluate cu precizie, sunt numai estimate. Aceste estimări trebuie să fie periodic revizuite (în principiu în fiecare an) şi modificate, dacă se dovedesc a fi depăşite de realitate.

Schimbările de metode contabile (modalităţi de amortizare, metode de evaluare a stocurilor) sunt mult mai sever reglementate. IAS 8 nu le autorizează decât în două cazuri: dacă sunt impuse printr-o lege sau standard / normă sau dacă au ca efect o mai bună prezentare a evenimentelor sau operaţiunilor reflectate în situaţiile financiare.

Deşi principiul permanenţei metodelor este universal cunoscut, aceste nu este aplicat în mod rigid. În ţările în care rezervele latente sunt recunoscute legal (Elveţia, Germania), schimbările de estimări şi de metode contabile constituie o practică obişnuită, care permite disimularea profitului. În Germania, permanenţa metodelor este valabilă doar pentru regulile de evaluare şi pentru forma situaţiilor financiare, dar nu şi pentru principiile de recunoaştere a elementelor. În ţările în care practicile contabile sunt aliniate la dispoziţiile fiscale, (în principal Japonia, şi într-o măsură mai mică Spania, Italia şi Franţa), schimbarea reglementărilor fiscale este suficientă pentru a justifica o schimbare de metodă.

Din punctul de vedere al analistului, cele două tipuri de modificări generează efecte diferite asupra situaţiilor financiare. O schimbare de estimare are impact numai asupra exerciţiului în curs şi asupra perioadelor anterioare, când rezultatele nu sunt puse în discuţie. O schimbare de metodă trebuie aplicată retroactiv, ceea ce înseamnă că situaţiile financiare ale anilor precedenţi trebuie să fie retratate. IAS 8 prevede imputarea efectelor schimbărilor de metodă asupra

---

[257] Nobes C, Parker R, *Comparative International Accounting*, 8th Edition, Prentice Hall – Financial Times, Harlow, Anglia, 2004, pp.500-509

Scanned with OKEN Scanner

exercițiilor anterioare asupra capitalurilor proprii de deschidere și retratarea cifrelor anilor precedenți prezentate cu titlu comparativ. Această retratare, însă, lezează principiul intangibilității bilanțului, aplicat în cea mai mare parte a țărilor Europei continentale.

Potrivit acestei norme, este interzisă orice modificare a situațiilor financiare aprobate de acționari. Aceasta pentru că IAS 8 admite ca ajustările relative la exercițiile anterioare să fie luate în considerare în rezultatul exercițiului și datele comparative nu sunt ajustate. Dar consecințele schimbării de metodă trebuie să fie prezentate separat.

În afara lumii anglo-saxone, întreprinderile oferă arareori întreaga informație dobândită. În țările în care sunt admise rezervele latente (Elveția, Germania), schimbările de estimări sau de metode sunt rar semnalate, deoarece orice publicitate ar face ca aceste rezerve să-și piardă caracterul ocult. Majoritatea întreprinderilor prezintă modificarea cu incidențele asupra principalelor posturi. Analistului îi este greu să aprecieze corect efectele schimbării de metode sau de estimări contabile.

17.5. Indicatorii financiari în analiza internațională

Interpretarea informațiilor furnizate de situațiile financiare se bazează cel mai adesea pe analiza unor indicatori financiari sau pe tehnici statistice mai complicate pe bază de rate. Pe plan internațional au existat presiuni în sensul introducerii unor seturi de indicatori standard, deoarece informațiile necesare uniformității calculelor nu sunt întotdeauna prezentate în rapoartele anuale.

Majoritatea societăților cotate promovează o politică de informare activă față de analiștii financiari. Însă, la nivel mondial, indicatori asemănători ca denumire comportă formule de calcul complet diferite, existând pericolul confuziei și interpretării eronate a indicatorilor furnizați de entități. Spre exemplu, un studiu efectuat pe 100 de companii din SUA a relevat opt modalități diferite de determinare a indicatorului „rata profitului". Mai mult, companiile manifestă preferințe în a prezenta diferiți indicatori, în funcție de imaginea pe care doresc să o creeze pentru utilizatorii externi.

Abordarea anglo-saxonă pune accent pe anumiți indicatori, cum ar fi beneficiul pe acțiune. O astfel de rată poate fi profund influențată de anumite circumstanțe, de un eveniment accidental și se pretează la manipulări din partea managerilor. Rentabilitatea unei investiții trebuie apreciată prin raportare la riscul potențial. În lume există agenții de cotare care, pe baza unei analize a o serie de factori și indicatori, pot da o încadrare a unei companii într-o categorie de risc

Scanned with OKEN Scanner

investițional. Oferim în continuare exemplul piramidei de notare a agenției Moody's, care evaluează marile întreprinderi.

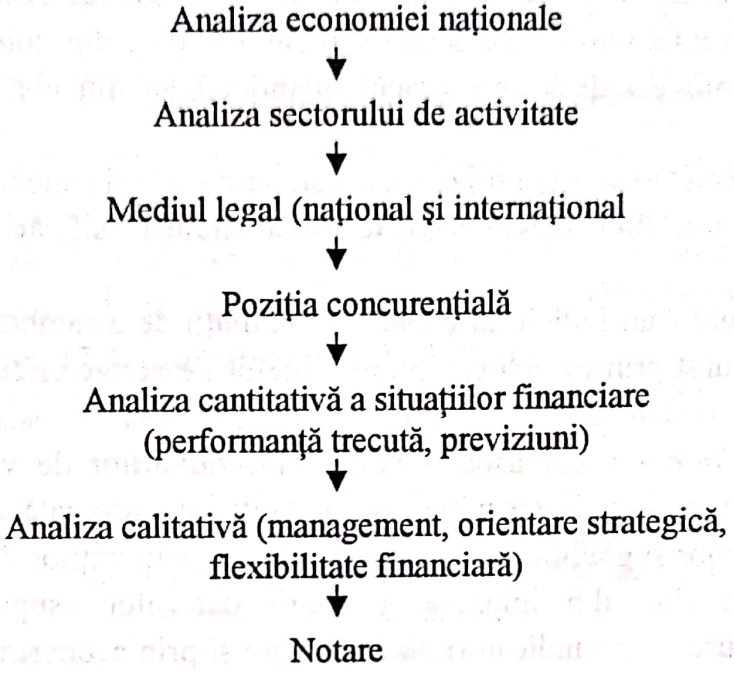

Fig. 17.1. Piramida de notare Moody's[258]

Într-o anumită concepție, situațiile financiare sunt considerate drept „foi de scor" care trebuie să evalueze performanțele activității întreprinderii sub o formă accesibilă părților interesate.

Problema de fond a analistului privește măsura în care întreprinderea poate obține o rentabilitate suficientă în viitor, ținând seama de riscul activității și de cursul actual al acțiunilor sale. Această chestiune necesită luarea în considerație a tuturor factorilor ce condiționează rentabilitatea (vânzări, costuri de exploatare, de finanțare, capacitatea de autofinanțare, capacitatea conducătorilor de a spori rentabilitatea) și riscul întreprinderii (nivelul de îndatorare, fondul de rulment etc.).

Nu există indicatori care pot sintetiza la modul absolut tot ceea ce trebuie cunoscut despre situația unei întreprinderi. Indicatorii nu au sens dacă sunt utilizați de sine stătători, motiv pentru care analiza tendințelor (monitorizarea în timp a unui indicator sau grup de indicatori) și analiza comparativă (compararea unui indicator specific pentru un grup de companii dintr-un sector de activitate, sau pentru sectoare diferite de activitate) sunt preferate de analiștii financiari. Comparațiile în

[258] Raffournier B., Haller Al., Walton P., *Comptabilité internationale*, Librairie Vuibert, Paris, 1997, p. 531

Scanned with OKEN Scanner

timp sunt utile pentru efectuarea previziunilor, fiind posibilă estimarea tendinţelor de evoluţie a fenomenului studiat.

O altă tehnică analitică de mare valoare este analiza relativă, care este realizată prin conversia tuturor elementelor bilanţiere (sau din contul de profit şi pierdere) într-un procent dintr-un element bilanţier (sau din contul de profit şi pierdere) dat.

Deşi analiştii financiari utilizează o varietate mare de subclasificări pentru a descrie analiza lor, sunt adesea folosite următoarele clasificări ale riscului şi performanţei:

• ***Lichiditate*** - un indiciu al capacităţii entităţii de a rambursa datoriile pe termen scurt, măsurat prin evaluarea componentelor de active circulante şi datorii curente;

• ***Solvabilitate*** - riscul asociat volatilităţii fluxurilor de venituri, descris adesea ca risc al activităţii (rezultat din volatilitatea asociată veniturilor din exploatare, vânzărilor şi gradului de îndatorare aferent activităţilor de exploatare) şi risc financiar (rezultat din impactul utilizării datoriilor asupra rentabilităţii capitalurilor, măsurat prin indicatori de îndatorare şi prin acoperirea fluxurilor de numerar);

• ***Eficienţă operaţională*** - determinarea măsurii în care o entitate utilizează eficient activele şi capitalul propriu, aşa cum se arată cu ajutorul vitezei de rotaţie a activelor şi a capitalului propriu;

• ***Creştere*** - rata la care o entitate poate înregistra creştere, după cum se determină prin reţinerea (nedistribuirea) profiturilor şi prin profitabilitatea măsurată cu ajutorul randamentului capitalurilor proprii (ROE);

• ***Profitabilitate*** - un indiciu al modului în care marjele de profit ale unei societăţi sunt asociate vânzărilor, capitalului mediu şi capitalului propriu mediu. Profitabilitatea poate fi analizată mai detaliat utilizându-se analiza Du Pont.

Prezentăm în continuare o serie de indicatori care pot fi calculaţi utilizând fiecare din ariile de clasificare discutate anterior.

Tabelul nr. 17.2. Indicatori de lichiditate

1. LICHIDITATE	***Numărător*** / ***Numitor***
Curentă	Active circulante / Datorii curente
Rapidă	Numerar + titluri tranzacţionabile + creanţe / Datorii curente
Numerar	Numerar + titluri tranzacţionabile / Datorii curente
Viteza de rotaţie a creanţelor	Vânzări anuale nete / Creanţe medii '
perioada medie de colectare a	365 / Viteza de rotaţie a creanţelor

Scanned with OKEN Scanner

creanţelor			
Viteza de rotaţie a stocurilor	Costul bunurilor vândute	/	Stocuri medii
Perioada medie de prelucrare a stocurilor	365	/	Viteza de rotaţie a stocurilor
Viteza de rotaţie a datoriilor	Costul bunurilor vândute	/	Datorii comerciale medii
Perioadă de plată a datoriilor	365	/	Viteza de rotaţie a datoriilor
Ciclul de conversie a numerarului	Perioada medie de colectare a creanţelor +perioada medie de prelucrare a stocurilor +perioada de plată a datoriilor		

Tabelul nr. 17.3. Indicatori de solvabilitate

Fluxuri de numerar la cheltuiala cu dobânda	Venit net + cheltuiala cu amortizarea + creşterea impozitelor amânate	/	Cheltuiala cu dobânda
Acoperirea fluxului de numerar asociată acoperirii costului financiar fix	Fluxuri de numerar tradiţionale + cheltuiala cu dobânda + 1/3 plăţi de leasing	/	Cheltuiala cu dobânda+ 1/3 plăţi de leasing
Fluxuri de numerar la datorii pe termen lung	Venit net + cheltuiala cu amortizarea + creşterea impozitelor amânate	/	Valoarea contabilă a datoriilor pe termen lung
Fluxuri de numerar la total datorii	Venit net + cheltuiala cu amortizarea + creşterea impozitelor amânate	/	Total datorii
Risc financiar	Volatilitatea cauzată de utilizarea de către firmă a datoriilor	/	
Datorii - capital propriu	Total datorii pe termen lung	/	Total capital propriu
Rata de îndatorare pe termen lung	Total datorii pe termen lung	/	Total capital pe termen lung
Rata de îndatorare totală	Total datorii	/	Total capital
Acoperirea dobânzii	EBIT (câştiguri înainte de plata dobânzii şi a impozitelor)	/	Cheltuiala cu dobânda
Acoperirea costului financiar fix	EBIT	/	Cheltuiala cu dobânda+ 1/3 plăţi de leasing
Acoperirea cheltuielii fixe	EBIT + plăţi de leasing	/	Plăti de dobândă + plăti de leasing + dividende preferenţiale / (1-rata de impozitare)

Scanned with OKEN Scanner

3. EFICIENȚĂ OPERAȚIONALĂ			
	Numărător	/	***Numitor***
Viteza de rotație a activelor totale	Vânzări nete	/	Active nete medii
Viteza de rotație a ijloacelor fixe	Vânzări nete	/	Total mijloace fixe medii
Viteza de rotație a apitalului propriu	Vânzări nete	/	Capital propriu mediu

Tabelul nr. 17.4. Indicatori de eficiență operațională şi de creştere

Tabel nr. 17.5. Indicatori de profitabilitate

5. PROFITABILITATE			
	Numărător	/	***Numitor***
Marja profitului brut	Profit brut	/	Vânzări nete

4. CREŞTERE			
	Numărător	/	***Numitor***
Rata de creştere sustenabilă	Rata de reținere a câştigurilor reinvestite (RR) * (ROE)		
RR (rata de reținere)	Dividende declarate	/	Venit din exploatare după impozitare
Rentabilitatea capitalului propriu-ROE *Indicator de plată a dividendelor*	Venit net -dividende preferențiale Dividende comune declarate	/	Capital propriu comun mediu Venit net-dividende preferențiale
Marja profitului din exploatare	Profit din exploatare (EBIT)	/	Vânzări nete
Marja profitului net (ROE)	Venit net	/	Vânzări nete
Rentabilitatea capitalului total	Venit net + cheltuiala cu dobânda	/	Capital total mediu
Rentabilitatea capitalului propriu total	Venit net	/	Capital propriu total mediu
Rentabilitatea capitalului propriu comun	Venit net - dividende preferențiale	/	Capital propriu comun mediu
Du Pont 1: ROE (cifre la	Venit net	/	Capital propriu

Scanned with OKEN Scanner

sfârşitul exerciţiului)			
* Viteza de rotaţie total active	Vânzări	/	Active
* Factor de multiplicare a capitalului propriu (în datorări financiare)	Active	/	Capital propriu
Du Pont 2: ROE (cifre la sfârşitul exerciţiului)= marja profitului din exploatare	EBIT	/	Vânzări
* Viteza de rotaţie total active	Vânzări	/	Active
- Rata cheltuielii cu dobânda	Cheltuiala cu dobânda	/	Active
* Factor de multiplicare a îndatorării financiare (capitalului propriu)	Active	/	Capital propriu

Analiza indicatorilor financiari este limitată de:

• utilizarea opţiunilor contabile îngreunează analizarea comparabilităţii între firme şi limitează utilitatea analizei indicatorilor.

• eterogenitatea activităţilor unei firme - ste indicată analiza indicatorilor specifici sectorului, pe linii de activitate.

• nevoia de corelare indicatorilor folosiţi în analiză - un set de indicatori poate indica o problemă, iar un alt set de indicatori poate demonstra că această problemă este una pe termen scurt, dar cu perspective puternice pe termen lung.

Nevoia utilizării raţionamentului profesional în analiză - analistul trebuie să utilizeze raţionamentul atunci când efectuează o analiză a indicatorilor; deoarece indicatorii financiari nu pot fi folosiţi de sine stătător pentru a evalua în mod direct o societate sau pentru a determina bonitatea acesteia. trebuie examinată întreaga activitate a firmei, iar mediul economic şi industrial extern în care activează trebuie luat în considerare atunci când se interpretează indicatorii financiari.

Utilizarea IFRS caută să asigure comparabilitatea între situaţiile financiare ale diferitelor entităţi şi să depăşească, astfel, aceste dificultăţi. Prezentăm în continuare efectele tratamentelor contabile asupra analizei situaţiilor financiare.

Tabelul nr. 17.6. Manipularea câştigurilor prin metode contabile care denaturează principiile IFRS

Element din situaţiile financiare	Tratament agresiv (se supune intenţiei IFRS)	Tratament conservator
Venituri din activităţi curente	Angajamente agresive	Vânzări în rate sau recuperarea costurilor
Stocuri	Tratament FIFO - IFRS	LIFO (acolo unde se permite - nu

Scanned with OKEN Scanner

		mai este permisă de IFRS)
Amortizare	Liniară (de regulă în conformitate cu IFRS) cu valoare reziduală mai mare	Metode de amortizare accelerată
Garanții sau creanțe incerte	Estimări cu valoare mare	Estimări cu valoare mică
Perioadă de amortizare	Mai mare sau crescătoare	Mai mică sau descrescătoare
Cheltuieli discreționare	Amânate	Suportate
Contingențe	Numai în note	Angajate
Remunerații ale conducerii	Câștiguri contabile ca bază	Câștiguri economice ca bază
Ajustări ale perioadei anterioare	Frecvent	Rar
Schimbare a auditorilor	Frecvent	Rar
Costuri	Capitalizare	Pe cheltuieli

Aşa cum am menționat anterior, corelarea indicatorilor în funcție de scopul analizei este esențială. Prezentăm în continuare câteva asemenea modele.

Tabelul nr. 17.7. Combinarea indicatorilor în anumite scopuri analitice

SCOPUL ANALIZEI	INDICATOR UL TILIZAT					
	Lichiditate	**Solvabilitate (analiza riscului financiar şi de activitate)**	**Eficienta operațională (a activității)**	**Creştere**	**Profitabilitate**	**Lichiditate externă**
Evaluarea capitalului social/propriu		Datorii / capital propriu Acoperirea dobânzii Risc de activitate (coeficient de variație a câștigurilor din exploatare) Risc de activitate (coeficient de variație - venit net Variabilitatea vânzărilor Risc sistematic (Beta) Rate de creştere vânzări / câştiguri Rata de creştere a fluxurilor de numerar		Rata de plată a dividendelor RR (rata de reținere)	Rentabilitatea capitalului -ROE Rentabilitatea capitalului comun	Preț de piață /valoare contabilă Preț de piață / flux de numerar Preț de piață la vânzări
Evaluarea riscului	Indicator curent Capital circulant /total active	Grad de îndatorare totală Fluxuri de numerar la datorii totale Acoperirea dobânzii	Rata de plată a dividendelor		Mărimea activelor	Valoarea de piață a acțiunilor în circulație

Scanned with OKEN Scanner

		Fluxuri de numerar / datorii totale Risc de activitate (coef. de variație a câștigurilor din exploatare/manele profitului din exploatare)				
Analiza creditului pentru clasificarea gradului de risc al obligațiunilor		Grad de îndatorare pe termen lung Grad de îndatorare totală pe termen lung Fluxuri de numerar /datorii totale Acoperirea fluxurilor de numerar asociată costului financiar fix Fluxuri de numerar / cheltuiala cu dobânda Acoperirea dobânzii Variabilitatea vânzărilor/venit net și ROA	Viteza de rotație a capitalului propriu Indicator capital circulant / vânzări Viteza de rotație a activelor totale		Marja profitului net (ROE) Rentabilitatea activelor Marja profitului de exploatare Rentabilitatea capitalului propriu - ROE	Valoarea de piață a acțiunilor în circulație Valoare nominală pe obligațiune
Prognozarea falimentului	Curentă Numerar	Fluxuri de numerar / datorii totale Fluxuri de numerar / datorii pe TL Grad de îndatorare total Total active / total datorii	Viteza de rotație a activelor totale Indicator capital circulant /vânzări		Rentabilitatea activelor Rentabilitatea activelor EBIT / active totale Rezultat reportat / active totale	Valoarea de piață a acțiunilor la valoarea contabilă a datoriilor
Alți indicatori – neutilizați mai sus	Rapidă (testul acid) Viteza de rotație a creanțelor Perioada medie de colectare a creanțelor Viteza de rotație a stocurilor Perioada medie de prelucrare a stocurilor Viteza de rotație a datoriilor Perioada de plată a datoriilor Ciclul de	Grad de îndatorare asociat activității de exploatare Risc financiar (volatilitate cauzată de utilizarea de către firmă a datoriilor) Acoperirea costului financiar fix Acoperirea cheltuielii: fixe	Viteza de rotație a mijloacelor fixe	Rata creșterii sustenabile	Marja profit brut Marja profitului din exploatare Rentabilitatea capitalului total Rentabilitatea capitalului total, inclusiv operațiunile de leasing Du Pont 1 Du Pont 2	Număr de titluri tranzacționate zilnic Plajă de licitație Procent de titluri în circulație tranzacționate zilnic

Scanned with OKEN Scanner

	conversie a numerarului					

17.6. Analiza financiară pe baza Standardelor Internaționale de Raportare Financiară[259]

Cadrul conceptual

Obiectivul situațiilor financiare, de a furniza informații utile luării deciziilor, pare atins în realitate, deoarece, dacă ar fi să dăm crezare mai multor studii, documentele contabile sunt cele mai importante surse de informare ale investitorilor individuali sau instituționali.

Importanța situațiilor financiare nu ar trebui, totuşi, supralicitată, deoarece contabilitatea este prin definiție o știință cu un caracter metodologic, de înregistrare a tranzacțiilor şi evenimentelor trecute, în timp ce investitorul este preocupat în esență de viitor. Chiar dacă este adevărat că o cunoaştere a performanțelor trecute şi ale evoluției situației financiare poate, într-o anumită măsură, să furnizeze indicații asupra capacității entității de a genera lichidități, situațiile financiare nu pot fi decât parțial să satisfacă nevoile de informare ale analiştilor, mai ales când sunt publicate la mai multe luni de la încheierea conturilor.

Cadrul conceptual acceptă ca bază de evaluare costul istoric, costul curent, valoarea realizabilă sau valoarea actualizată. Evaluarea la cost istoric, combinată cu prudența în recunoaşterea veniturilor şi cheltuielilor, generează o subevaluare sistematică a activelor şi o supraevaluare a datoriilor, care face ca situațiile financiare să ofere, în mod normal, o viziune pesimistă a situației financiare a entității. În anumite țări (cum ar fi Elveția) acest fenomen este accentuat de faptul că entitățile pot să constituie în mod legal rezerve oculte (practică interzisă de IASB). Cu toate aceste limite, costul istoric rămâne o bază de evaluare de referință, el prezentând avantajul de a reprezenta o valoare incontestabilă şi uşor controlabilă, ceea ce nu este cazul altor evaluări, de natură subiectivă..

Un alt principiu important pentru analistul financiar este cel al permanenței metodelor, care face comparabile conturile exercițiilor succesive şi evită ca managementul entităților să poată, prin schimbarea metodelor contabile, să disimuleze o deteriorare a performanțelor, sau să conducă la opinia falsă a unei ameliorări a performanțelor acesteia. Desigur acest principiu nu interzice o schimbare a metodelor, dar el solicită ca aceste modificări să facă obiectul unei informări precise care să permită măsurarea efectelor acesteia conform IAS 8.

---

[259] prelucrare după Rafournier B., *Les Normes Comptables Internationales (IAS / IFRS)*, 2nd edition, Economica, Paris, 2005 şi Van Greuning H., *International Reporting Financial Standards – A Practical Guide*, Ed. Irecson, București 2005

Scanned with OKEN Scanner

În ultimul deceniu s-au dezbătut aprig două subiecte: transparența și răspunderea. Transparența se referă la crearea unui mediu în care informațiile sunt accesibile, vizibile și inteligibile pentru toți participanții la piață. Răspunderea vizează nevoia participanților pe piață, inclusiv a autorităților, de a-și justifica acțiunile și politicile, și de a-și asuma responsabilitatea deciziilor și rezultatelor lor. Transparența și răspunderea îmbunătățesc calitatea procesului decizional și a gestionării riscurilor pentru toți participanții pe piață, fiind un mijloc de încurajare a disciplinei interne și a unei guvernanțe mai bune. În particular, transparența nu poate modifica natura sau riscurile aferente sistemelor financiare, nu poate preveni crizele financiare, însă poate modera răspunsul terților.

Transparența situațiilor financiare este garantată prin prezentarea fidelă a informațiilor utile unei palete foarte largi de utilizatori pentru luarea deciziilor. Totuși, beneficiile nete ale asigurării unei transparențe satisfăcătoare trebuie atent evaluate.

IAS 1: PREZENTAREA SITUAȚIILOR FINANCIARE

Faptul că situațiile financiare nu pot fi considerate conforme cu IFRS dacă nu respectă toate dispozițiile acestora este de natură să liniștească utilizatorii situațiilor financiare.

Analistul este în general mai interesat de capacitatea durabilă a entității de a genera beneficii (adică de nivelul rezultatului mediu pe care entitatea îl poate realiza pe o lungă perioadă), decât de beneficiul ultimului exercițiu, care poate fi influențat de elemente nerecurente (cum ar fi vânzarea unei imobilizări corporale de valoare mare). Acesta este motivul pentru care normele au solicitat de mai multă vreme identificarea clară a cheltuielilor și veniturilor care, prin natura sau suma lor, prezintă un caracter extraordinar.

Problema este că entitățile au tendința să prezinte drept obișnuite elemente favorabile și drept extraordinare elementele defavorabile. Pentru a restrânge numărul cheltuielilor care pot face obiectul unei urmăriri speciale în contul de rezultat, IASB a introdus conceptul de „element extraordinar", definit ca o cheltuială sau un venit în același timp nerecurent și în afara activităților entității. Problema este că elementele astfel definite sunt extrem de rare (IASB citează ca exemple catastrofele naturale și exproprierile). Dorind să evite clasificările abuzive, IASB a golit de substanță conceptul de element extraordinar.

În compararea performanțelor entităților la nivel internațional acest lucru era complicat prin faptul că alte organisme de normalizare, mai ales FASB prezintă definiții mai restrictive pentru elementele extraordinare.

În concluzie, mai mult ca niciodată, utilizatorul conturilor trebuie să clasifice veniturile și cheltuielile după natura sau suma lor, considerându-le ca

Scanned with OKEN Scanner

elemente nerecurente, sensul în care le puteau exclude din calculul capacității entității de a genera profit.

IAS 2: STOCURI

În general este extrem de dificil ca analistul financiar să aprecieze realitatea valorii stocurilor care figurează în bilanț. Reamintim mai întâi că normele nu tratează decât evaluarea elementelor în stoc şi nu înregistrarea lor. Valoarea stocurilor rezultă, în principiu, dintr-un inventar faptic realizat de entitate şi la care revizorii nu asistă. Fiabilitatea sumei din bilanț depinde în primul rând de grija cu care s-a desfăşurat acest inventar şi de buna credință a entității. Analistul nu are alte opțiuni decât de a lua toate precauțiunile pentru a evita erorile de înregistrare şi veridicitate a cantităților inventariate.

Acest principiu fiind admis, evaluarea prezintă zone de incertitudine. Apare mai întâi distincția între cheltuielile directe şi cele indirecte care depinde în mare parte de calitatea organizării contabilității entității. Unele cheltuieli considerate generale ar putea într-adevăr să fie repartizate direct la venituri cu prețul unor proceduri complicate.

În al doilea rând, deosebirea dintre cheltuielile generale de producție (încorporabile la costul stocurilor) şi cheltuielile generale de administrație (neîncorporabile) nu este întotdeauna clară. În ce categorie să aranjăm de exemplu renumerația unui director de uzină care exercită sarcini administrative în plus față de funcțiile sale tehnice? În concluzie, dacă se admite principiul unei încorporări a cheltuielilor fixe indirecte de producție funcție de activitatea normală a entității, determinarea acestui nivel de activitate rămâne în esență subiectivă.

În fine, în caz de utilizare a costurilor standard, se solicită costurile reale, dacă acestea sunt reprezentative.

Alegerea metodei de identificare a ieşirilor are impact asupra valorii stocurilor şi rezultatului exercițiului. Se ştie că în perioada de creştere a prețurilor, metoda LIFO duce la subevaluarea acestor elemente, iar metoda FIFO la supraevaluare. Entitățile dispun astfel de o mare libertate în alegerea manierei de evaluare a stocurilor. Incidența asupra rezultatului este totuşi limitată atunci când cantitățile în stoc nu variază în proporții considerabile de la un exercițiu la altul, iar entitatea utilizează aceleaşi metode în fiecare an. Schimbarea modalităților de evaluare permite într-adevăr manipularea rezultatelor.

În privința metodelor de evaluare utilizate şi a schimbării acestora, analistul trebuie să fie vigilent. În principiu, orice modificare care are o incidență semnificativă şi efectele sale ar trebui, în teorie, să fie menționate în anexă (vezi IAS 8). Din nefericire, aceste dispoziții sunt aplicate mai rar în integralitatea lor, în sensul ca analistul extern poate foarte rar să procedeze la ajustările necesare.

Scanned with OKEN Scanner

Deprecierile oferă posibilitățile de manipulare a rezultatelor mai mult decât schimbările de metode, care sunt mai greu de contestat ținând seama de subiectivitatea inerentă oricărei aprecieri a resurselor.

Entitatea care dorește să-și reducă beneficiul nu are decât să-și majoreze provizioanele, descoperind, spre exemplu, stocuri de produse cu rotație lentă sau dovedind restricții în privința posibilității de vânzare a acestora la un preț superior costului. Excesele în materie sunt greu de dovedit. Dacă în schimb entitatea dorește sporirea beneficiului, o recâștigare a optimismului îi va permite să limiteze la minimum provizioanele.

Lucrurile sunt complicate prin faptul că în anumite țări (mai ales Elveția), fiscul admite fără discuție un provizion forfetar egal cu anumit procentaj al costului stocurilor (30%). Entitățile din aceste țări au tendința să practice sistematic această abatere, fără a avea în vedere realitatea acestei deprecieri. Dacă valoarea netă a costurilor (după deducerea provizionului) figurează în bilanț, analistul nu poate identifica valoarea provizionului constituit.

În definitiv, limitarea cea mai eficientă a manipulărilor rezultatului constă în faptul că profitul sau pierderea astfel disimulată reapare mai devreme sau mai târziu deoarece stocul final al exercițiului constituie stocul inițial al exercițiului următor. O entitate nu poate disimula în astfel de condiții rezultatele reale, pe termen lung.

IAS 7: SITUAȚIILE FLUXURILOR DE TREZORERIE

Tabloul fluxurilor de trezorerie constituie un document esențial pentru analiza evoluției situației financiare. El justifică proveniența resurselor entității și utilizarea lor. Acest document nu poate fi stabilit în general de utilizatorul extern pe baza bilanțurilor și conturilor de rezultat prin comparația sumelor din bilanțurile consecutive care arată variațiile nete, dar ne informează asupra mișcărilor brute care intervin între aceste două date. Faptul că IAS 7 impune stabilirea unui astfel de document este pozitiv, din punctul de vedere al analistului.

Multă vreme în țările francofone mai ales, analiza fluxurilor a fost axată mai ales pe fondul de rulment garant al echilibrului financiar pe termen lung. Acest demers și-a pierdut pertinența după ce fenomenul globalizării financiare a făcut caducă deosebirea termen lung/termen scurt.

Cea mai mare parte a entităților a înlocuit analiza variației fondului de rulment cu cea a trezoreriei. Totuși IASB nu a impus încă un model și oferă doar exemple de tablouri ale fluxurilor de trezorerie. Apare astfel necesitatea adaptării la caracteristicile fiecărei entități.

Ca și datele din contul de profit și pierdere, fluxurile de numerar pot fi imprevizibile de la o perioadă la alta, datorită tranzacțiilor ciclice, sezoniere sau întâmplătoare care implică numerar, dar și datorită tendințelor manifestate de

Scanned with OKEN Scanner

evoluția sectorului de activitate. Trasarea tendințelor pe termen lung se face cu dificultate, pornind de la fluctuațiile pe termen scurt, mai puțin semnificative, ale acestor date.

Fluxurile de exploatare pot fi prezentate în două modalități. Din punctul de vedere al utilizatorului, metoda directă este preferabilă deoarece permite determinarea ansamblului mișcărilor de trezorerie, în timp ce metoda indirectă nu răspunde decât problemei variației nete a activelor și datoriilor de exploatare. Totuși, fiind o contabilitate de angajamente și nu de trezorerie, este mai facil să reconstituim aceste fluxuri (cash-flows) pornind de la rezultatul pe care îl prezintă ansamblul încasărilor și plăților din exploatare. Acest fapt explică metoda indirectă și faptul că IASB nu a crezut în utilizarea metodei directe.

IAS 7 distinge precis fluxurile de exploatare, de investiții și de finanțare cu excepția dobânzilor, dividendelor și impozitului asupra profitului. Dobânzile și dividendele plătite pot fi clasate la fluxuri de exploatare sau de finanțare, iar dobânzile și dividendele primite - la fluxuri de exploatare sau de investiții.

Impozitul pe profit se clasifică la fluxuri de exploatare, dacă este posibilă determinarea părții care se atribuie operațiunilor de investiții și de finanțare. Această soluție se explică pe de o parte prin dificultatea de a descompune impozitul și, pe de altă parte, prin faptul că plata sa nu intervine în general în cursul aceluiași exercițiu care l-a generat. Chiar dacă această soluție pare rezonabilă, ea rămâne jenantă deoarece apare o diferență de tratament între un flux și incidența sa fiscală. Se ajunge astfel la subevaluarea sistematică a cash-flow-ului de exploatare și de finanțare.

Analiștii financiari pot utiliza tabloul fluxurilor de numerar cerut de IAS 7 pentru a determina și alte valori utile în analiză, precum fluxurile de numerar libere, deseori utilizate pentru determinarea valorii unei firme.

Fluxurile de trezorerie libere reprezintă numerarul provenit din activitățile de exploatare, din care se deduc cheltuielile de capital necesare pentru menținerea nivelului actual al activității. Identificarea părții cheltuielilor de capital incluse în fluxurile de trezorerie din investiții și asociate menținerii nivelului prezent al activității este o sarcină remarcabilă pentru analistul financiar. În general, o entitate cu o situație financiară sănătoasă ar trebui să genereze numerar peste nivelul veniturilor sale nete.

Evoluția fluxurilor de trezorerie libere trebuie analizată cu atenție, fiind un subiect sensibil. Societățile care înregistrează creșteri (și, prin urmare, cheltuieli de capital și investiții semnificative) au adesea fluxuri de numerar libere negative, societățile mature dispun de fluxuri libere pozitive, în timp ce societățile în declin, datorită faptului că nu mai investesc (nu mai înregistrează cheltuieli de capital), au fluxuri de numerar libere pozitive și în creștere.

Scanned with OKEN Scanner

Multe modele de evaluare utilizează fluxurile de trezorerie din exploatare, fapt care determină conducerea entităților să înregistreze intrările ca fiind din exploatare, iar ieşirile – ca fiind aferente investițiilor sau finanțării. Opțiunile conducerii în materie de plată a impozitelor, de cheltuieli discreționare sau de înregistrare a leasingului pot influența prezentarea fluxurilor de numerar.

IAS 8: POLITICI CONTABILE, MODIFICĂRI ÎN ESTIMĂRILE CONTABILE ŞI ERORI

Schimbările de metode sau de estimări contabile sunt probabil instrumentele cele mai eficace de manipulare a conturilor. Interzicerea totală ar fi totuşi contrară obiectivului situațiilor financiare. Entitățile trebuie să poată modifica metodele sau estimările atunci când acestea nu sunt adaptate situației sau mediului. IAS 8 încearcă deci să evite abuzurile în sensul ca schimbările să nu fie practicate decât atunci când sunt justificate. Standardul veghează ca impactul lor să fie indicat, astfel încât ca analistul să poată continua compararea performanțelor entității în timp.

Una din dificultățile legate de această normă este deosebirea dintre schimbările de metode care fac obiectul unei aplicări retroactive şi schimbări de estimări, a căror aplicare nu este decât prospectivă. S-a constatat că diferența dintre cele două categorii nu este întotdeauna evidentă. IAS 16, spre exemplu, menționează că schimbarea metodei de amortizare nu reprezintă o schimbare de metode în sensul IAS 8, ci o schimbare de estimări.

Datorită faptului că schimbările de metodă antrenează corectarea capitalurilor proprii de deschidere, se poate crede că unele entități procedează la astfel de schimbări în acest singur scop. Activarea retrospectivă a dobânzilor la împrumuturi permite, spre exemplu, creşterea activului net al entității prin creşterea rezervelor. În schimb, se presupune că o modificare care are o incidență negativă asupra rezultatelor va fi considerată ca o schimbare de estimare mai mult decât ca o schimbare de metodă, în scopul de a evita o afectare a capitalurilor de deschidere. Din punct de vedere al analizei financiare, distincția dintre schimbările de estimări şi cele de metode este într-un anumit sens regretabilă. Comparabilitatea performanțelor în timp este mai bine asigurată în al doilea caz, deoarece aplicația retroactivă a noii metode permite anularea efectelor schimbării.

IAS 10: EVENIMENTE ULTERIOARE DATEI BILANȚULUI

Sunt douăzeci de ani de când societățile, chiar cele cotate, publică situațiile financiare la mai mult de patru luni după închiderea exercițiului. În decursul acestei perioade puteau surveni numeroase evenimente, menționarea lor în situațiile financiare fiind de dorit.

Scanned with OKEN Scanner

În ultima perioadă, durata de publicare a conturilor societăţilor cotate s-a redus considerabil, unele din entităţile mai publicându-şi conturile în luna care urmează închiderii. În acest context, indicarea evenimentelor posterioare închiderii este mai puţin importantă. Utilizatorul conturilor are tot interesul să consulte anexa, pentru a cunoaşte evenimente survenite recent.

Absenţa semnalării în anexă a unor evenimente ulterioare bilanţului nu înseamnă o garanţie a inexistenţei lor. Entităţile pot avea tendinţa să nu prezinte unele evenimente care pot spori nivelul lor de risc în ochii investitorilor.

IAS 11: CONTRACTE DE CONSTRUCŢII

Analiza financiară solicită compararea performanţelor entităţii în cursul perioadelor succesive. Cea mai bună soluţie constă separarea exerciţiilor.

Metoda desăvârşirii lucrărilor răspunde destul de puţin acestui obiectiv, deoarece cu ea rezultatul unui exerciţiu nu reflectă importanţa lucrărilor efectiv realizate în cursul perioadei. Încheierea unui contract important poate modifica în mod considerabil rezultatul unui exerciţiu. În cazul unor variaţii importante ale numărului de contracte finalizate de la un an la altul, rezultatele succesive pot cunoaşte evoluţii care fac dificile comparaţiile în timp.

Metoda procentului de definitivare (de avansare) evită aceste distorsiuni în stabilirea legăturii directe între rezultatul unui exerciţiu şi lucrările efectuate în cursul perioadei. Comparaţiile temporale sunt facilitate, cu condiţia aplicării cu bună credinţă a metodei. Este uşor să ameliorezi (sau să diminuezi) artificial un rezultat supraevaluând sau subevaluând situaţia de avansare a lucrărilor. Schimbările modului de apreciere a gradului de avansare a lucrărilor pot permite manipularea rezultatului, chiar dacă aceste modificări trebuie, în principiu, să facă obiectul publicităţii (conform IAS 8).

Aplicarea metodei procentului de avansare conduce la diminuarea datoriilor curente (deoarece numai încasările care depăşesc veniturile sunt amânate ca datorii), majorarea activului net şi a marjei profitului (câştigurile sunt raportate pe durata proiectului) . Implicit, viteza de rotaţie a activelor va fi mai mare (vânzările sunt raportate pe toată durata proiectului), gradul de îndatorare scade (pentru că scad datoriile) şi rentabilitatea capitalului creşte. Metoda aplicată nu are impact asupra fluxurilor de numerar, acestea fiind independente de opţiunea contabilă.

Dacă generalizarea metodei procentului de avansare poate fi considerată bună ţinând seama de superioritatea acesteia în separarea exerciţiilor, analistul financiar trebuie să fie conştient că această evoluţie face mai uşoară interpretarea rezultatului. El va trebui să fie atent la permanenţa aplicării metodei şi să acorde o importanţă speciala schimbărilor pe care le va constata.

Scanned with OKEN Scanner

Unele entități pot fi tentate să utilizeze metoda desăvârșirii lucrărilor în anumite perioade, cu scopul de a evita înregistrarea unui rezultat greu de menținut pe termen lung. Este suficient pentru aceasta să pretindă că aceste contracte încheiate în cursul exercițiului nu satisfac condițiile necesare folosirii metodei procentajului de avansare. Va fi foarte uşor să schimbe metoda pe motivul unei schimbări de circumstanțe. Această modificare riscă să treacă neobservată,cu atât mai mult cu cât ea nu constituie decât o simplă modificare de estimări şi nu este supusă publicității inerente schimbărilor de metode contabile (vezi IAS 8).

IAS 12: IMPOZITUL PE PROFIT

Reamintim că, în numeroase țări, înregistrarea impozitelor amânate nu este obligatorie la nivelul situațiilor financiare individuale. Ținând seama de importanța sumelor, rezultatul şi starea financiară a unei entități vor putea fi total diferite în funcție de considerarea sau nu a situației fiscale latente.

IAS 12 actual a suprimat cea mai mare parte a opțiunilor permise de precedentul. Entitățile păstrează totuşi o anumită latitudine asupra două puncte importante. Ele pot limita în primul rând cheltuiala fiscală, neluând în considerare impozitul relativ la beneficiile nedistribuite ale filialelor lor şi coentităților (este suficient să pretindă că entitatea controlează decizia de distribuție a beneficiilor).

Datoriile privind impozitul curent sunt clasificate în bilanț ca datorii curente, în timp ce datoriile privind impozitul amânat sunt clasificate ca datorii pe termen lung. Totuşi, în situațiile în care probabilitatea ca soldul contului de datorii privind impozitul amânat să scadă este foarte mică, iar modificările survenite în legislația fiscală sau în activitatea unei societăți ar putea genera înregistrarea de impozite amânate care nu vor fi niciodată plătite, mulți analişti financiari tratează impozitul pe profit amânat ca pe un element al capitalurilor proprii. Analistul trebuie să decidă dacă datoriile privind impozitul pe profit amânat trebuie încadrate ca datorii curente, capital propriu sau în altă categorie, în funcție de circumstanțele specifice situației.

Contabilizarea soldurilor impozitelor amânate în activ (ca şi cheltuială) permite reducerea sarcinii fiscale. Această înregistrare se circumscrie probabilității ca entitatea să realizeze beneficii fiscale suficiente în anii următori. Însă aprecierea acestei condiții este foarte subiectivă, în sensul că dacă entitatea este deficitară de mai mulți ani, ea va putea întotdeauna proba optimism şi susține că aşteaptă o ameliorare sensibilă a rezultatelor.

IAS 14: RAPORTAREA PE SEGMENTE

Mai multe studii au arătat că analiştii financiari apreciază informațiile privind sectorul de activitate. Acesta se explică prin faptul că rentabilitatea unei

Scanned with OKEN Scanner

entități diversificate, fiind o medie a performanțelor obținute în mai multe sectoare, este foarte dificil de comparat cu cea a entităților mono-sectoriale. Retrasând evoluția cifrei de afaceri realizată în fiecare sector, este posibil de scos în evidență marile orientări strategice ale entității și de anticipat rentabilitatea sa viitoare.

Informațiile pe zone geografice sunt de asemenea utile în măsura în care ne informează asupra dependenței entității față de cererea națională și capacitatea de a profita de dezvoltarea economiilor de vârf.

Pentru entități, în schimb, informația sectorială este percepută adesea drept penalizantă deoarece le obligă să comunice informații pe care ar dori să le păstreze confidențiale. Unele companii pot fi tentate să profite de imprecizia inevitabilă a textelor în materie pentru a limita efectele negative ale raportării pe segmente. Astfel, este facil ca printr-o departajare specifică și regrupări de activități sau de regiuni, să se disimuleze slăbiciunile.

Aceeași tehnică va putea fi utilizată pentru a nu informa concurenții asupra rentabilității anumitor activități sau piețe. Din acest punct de vedere, entitățile de mică dimensiune și mai puțin diversificate decât cele mari sunt în general penalizate, lor fiindu-le mai greu să efectueze regrupări de sectoare. Este rațiunea pentru care unele renunță (adesea nejust) la publicarea de informații sectoriale pretextând că ele nu au decât un sector de activitate.

Entitatea poate fixa de asemenea, printr-o repartiție adecvată a cheltuielilor comune, prețurile de transfer speciale, pentru a ridica artificial rentabilitatea anumitor sectoare. Chiar și cifra de afaceri poate face obiectivul manipulărilor. Entitatea care dorește să sporească artificial activitatea unei zone geografice poate stabili facturarea de operațiuni realizate într-o altă zonă pe filialele sale instalate în această zonă.

IAS 16: IMOBILIZĂRI CORPORALE

Imobilizările corporale constituie o parte importantă a activelor entităților comerciale și industriale. Utilizatorul situațiilor financiare trebuie să fie atent la evaluarea lor deoarece opțiunile oferite entităților sunt multiple.

Prima opțiune pe care o formulează conducerea la înregistrarea unui activ vizează metoda de amortizare, durata de viață a activului și valoarea reziduală a acestuia. Aceste alegeri afectează o serie de indicatori cheie în analiza financiară.

Înregistrarea cheltuielilor. Distincția dintre cheltuielile care trebuie contabilizate la cheltuieli și cele care trebuie capitalizate nu este întotdeauna ușoară. Dat fiind că este extrem de dificil de deosebit cele două componente, entitățile dispun de o anumită latitudine în privința tratamentului contabil al cheltuielilor relative la imobilizări.

Cei care diminuează rezultatele vor avea tendința să considere o mare parte din aceste cheltuieli drept normale de întreținere. Diminuarea rezultatelor va avea

Scanned with OKEN Scanner

ca efect reducerea capitalului acţionarilor, reducerea marjei profitului, reducerea rentabilităţii activelor şi a rentabilităţii capitalului, şi creşterea gradului de îndatorare. Rezultatele şi indicatorii sunt mai puţin stabili, deoarece cheltuielile masive pot fi sporadice.

Entităţile care urmăresc să sporească rezultatele se vor strădui să capitalizeze aceste cheltuieli, insistând pe suplimentul de valoare pe care îl aduc. Capitalizarea ca atrage după sine menţinerea rezultatului şi majorarea valorii activelor, cu efect asupra indicatorului de rentabilitate a activelor (care creşte) şi de viteză de rotaţie a acestora (care scade). În plus, marja profitului creşte şi scade gradul de îndatorare. Rezultatele şi indicatorii sunt mai stabili, deoarece amortizarea influenţează cheltuielile în timp.

Reevaluarea imobilizărilor. Un subiect asupra căruia utilizatorul situaţiilor financiare trebuie să fie atent, este reevaluarea activelor, deoarece această practică oferă multiple posibilităţi de manipulare.

Decizia de reevaluare nu este în general inocentă. Aceasta este adesea soluţia ultimă utilizată de entităţile în dificultate pentru majora capitalurile proprii şi a spori capacitatea de îndatorare. Reevaluarea este utilizată de asemenea de societăţile care anticipează că vor face obiectul unei preluări şi care speră fie să descurajeze investitorul, fie să majoreze oferta cumpărătorului, făcând să apară plusvalori potenţiale aferente activelor.

Alegerea activelor supuse reevaluării nu este nici ea inocentă. Entităţile au în mod evident tendinţa de a nu reevalua decât activele pe seama cărora pot obţine plusvalori şi să lase deoparte pe cele a căror valoare reală riscă să fie inferioară valorii contabile (instalaţiile specializate sau individuale achiziţionate atunci când preţurile sunt foarte ridicate). Normele impun reevaluarea tuturor activelor dintr-o categorie, dar această noţiune este suficient de imprecisă pentru a fi interpretată conform celor mai favorabile interese ale entităţi.

Evaluarea este prin natura ei foarte subiectivă. Faptul că evaluarea a fost încredinţată experţilor externi independenţi este de natură să liniştească, dar aceasta nu constituie o garanţie de obiectivitate ţinând seama de multitudinea de metode utilizate şi de incertitudinea datelor previzionale . Faptul că evaluarea bunurilor face obiectul unei pieţe speciale (pentru bunuri financiare şi imobiliare în esenţă) oferă o oarecare garanţie de obiectivitate (relativă, totuşi, dacă se are în vedere că două terenuri sau două imobile rareori sunt identice).

Amortismentele ulterioare reevaluării. O reevaluare de active este un eveniment important, cu efecte pe termen lung care pot să influenţeze considerabil rezultatele exerciţiilor următoare. Orice reevaluare de imobilizări amortizabile provoacă o creştere a amortismentelor viitoare şi deci o diminuare a beneficiilor. Pentru a evita o reducere a rezultatelor viitoare, entităţile pot fi tentate să nu

Scanned with OKEN Scanner

reevalueze decât activele neamortizabile, adică în esență terenurile. Normele o permit deoarece aceste bunuri constituie o categorie în sensul IAS 16.

IAS 17: LEASING

Din punct de vedere financiar, un contract de leasing nu este altceva decât o alternativă la un împrumut. Cel care solicită un contract de credit se afla în aceeaşi situaţie cu cel care ar fi împrumutat suma necesară pentru achiziţia bunului. Este deci logic ca aceste două modalităţi de finanţare să fie contabilizate în acelaşi mod. De altfel, dacă angajamentele de leasing nu apar în bilanţul locatarului, nivelul de îndatorare al acestuia ar fi subevaluat. Din punctul de vedere al analistului financiar soluţia propusă de IAS17 este perfect legitimă.

Efectele pe care le generează asupra situaţiilor financiare contabilizarea unei operaţiuni de leasing, ca leasing financiar sau operaţional pot fi sintetizate astfel:

Tabelul nr. 17.8. Efectul contractelor de leasing financiar şi operaţional asupra situaţiilor financiare şi indicatorilor financiari cheie

Element / indicator	Leasing operaţional	Leasing financiar
Bilanţ	Nu este afectat.	În momentul înregistrării leasingului se creează un post de activ şi un post de datorie.
Contul de profit şi pierdere	Redevenţa este înregistrată ca şi cheltuială.	Se înregistrează cheltuiala cu dobânda şi cu amortismentele. Dobânda este descrescătoare, motiv pentru care rezultatele înregistrează o tendinţă de îmbunătăţire.
Situaţia fluxurilor de numerar	Toate plăţile în contul contractului de leasing sunt ieşiri de numerar din exploatare.	Plăţile în contul leasingului se clasifică la ieşiri de numerar din exploatare sau din finanţare (dobânda), respectiv ieşiri de numerar din exploatare (principalul).
Marja profitului	Mai mare în primii ani, deoarece cheltuiala cu chiria este mai mică decât cheltuiala totală calculată pentru leasing financiar.	Mai mică în primii ani, cu tendinţă de creştere în timp.
Viteza de rotaţie a activelor	Fără efect	Mai mică, datorită creşterii activelor cu valoarea bunului în leasing. Tendinţa generală este de creştere a indicatorului, pe

Scanned with OKEN Scanner

		măsură ce bunul este amortizat.
Rata lichidității curente	Nu este afectată.	Mai mică, deoarece fracțiunea curentă din obligația aferentă leasingului este datorie curentă.
Gradul de îndatorare	Nu este afectat.	Mai mare. Datorită înregistrării datoriei aferente. În scădere în timp, datorită scăderii obligației.
Acoperirea dobânzii	Mai mare, deoarece nu apare nici o cheltuială cu dobânda.	Mai mică, deoarece se înregistrează o cheltuială cu dobânda. Indicatorul crește în timp, datorită scăderii acestor cheltuieli

Atunci când bunurile pe care le utilizează entitatea în virtutea unui contract de leasing nu figurează în bilanț, acesta trebuie să fie retratat. În mod ideal ar trebui să se adauge în activ valoarea justă a bunului în chestiune, să se majoreze datoriile financiare cu valoarea justă a valorii actualizate a chiriilor datorate (actualizarea este indispensabilă deoarece o parte a acestor chirii reprezintă dobânzi relative anilor viitori) şi să înregistreze diferența la capitaluri proprii.

O astfel de retratare nu este posibilă în general deoarece entitățile nu prezintă în anexă decât suma chiriilor datorate. Această conduce la adăugarea la imobilizări şi la datorii financiare a valorii actualizate a acestei sume. Având în vedere că rambursarea datoriei este în general mai rapidă decât deprecierea bunului aceasta retratare conduce la subevaluarea activului, dar aceasta nu este posibil de efectuat în absența unor informații complementare.

Pentru a nu spori îndatorarea aparentă, entitățile pot fi tentate să înregistreze aceste contracte de leasing la contracte simple. Este vorba de a întocmi un contract care să permită finanțarea unui activ fără a prezenta caracteristicile unui contract de leasing. Chiar dacă criteriile de deosebire ale IAS 17 şi normele comparabile sunt atât de precise, este posibil să găsim formule hibride care permit argumentul că nu este vorba despre contracte de leasing. Analistul extern nu este în mod evident în măsură să identifice aceste manevre. El nu poate decât să revină la raționamentul auditorilor pentru caracterizarea acestor contracte şi respectarea normelor în vigoare.

IAS 18: VENITURI

Cifra de afaceri constituie indicatorul cel mai utilizat al activității entității. O scădere a vânzărilor este în general interpretată ca o oglindă a dificultăților, în timp ce o creştere superioară inflației este considerată un element favorabil.

Entitățile confruntate cu o diminuare a activității pot fi tentate să mărească artificial cifra de afaceri. Normele, în special IAS 18, se străduiesc să limiteze acest

Scanned with OKEN Scanner

comportament, definind precis condiţiile necesare contabilizării unui venit. Totuşi, dat fiind că aceste condiţii sunt apreciate de entitate, aceasta dispune de o anumită libertate în privinţa înregistrării veniturilor. Conceperea unor contracte sofisticate care face dificilă aplicarea normelor oferă noi posibilităţi de manipulare.

Cele două strategii de bază care fundamentează toate manipulările contabile sunt:

1. creşterea rezultatelor perioadei curente prin supraevaluarea veniturilor din activităţile curente şi a câştigurilor, sau prin subevaluarea cheltuielilor;

2. reducerea rezultatelor perioadei curente prin subevaluarea veniturilor din activităţile curente sau prin supraevaluarea cheltuielilor. Scopul acestei strategii constă în transferarea rezultatelor într-o altă perioadă, în care ar putea fi necesare.

Artificiile de manipulare financiară a veniturilor din activităţile curente pot fi grupate, în general, în patru categorii:

1. Înregistrarea unor venituri îndoielnice sau înregistrarea prematură a unor venituri

• înregistrarea unor venituri aferente unor servicii care nu au fost încă prestate (spre exemplu, supraestimarea situaţiei de avansare a lucrărilor);

• înregistrarea veniturilor anterior expedierii / înainte ca beneficiarul să obţină controlul asupra produselor;

• înregistrarea veniturilor pentru anumite elemente pentru care clientului nu i se solicită efectuarea plăţii (spre exemplu, încheierea unei tranzacţii cu clauză de răscumpărare a mărfurilor la o dată ulterioară (din partea vânzătorului), fie cu opţiune care permite cumpărătorului să solicite o răscumpărare a mărfurilor de către vânzător. Atunci când contractele sunt încheiate cu băncile sau instituţiile financiare, aceste operaţiuni constituie un instrument de finanţare care prezintă avantajul că nu apare în bilanţ.);

• înregistrarea veniturilor din vânzări fictive către părţile afiliate;

• angajarea de tranzacţii *quid pro quo* cu clienţii.

2. Înregistrarea de venituri fictive

• înregistrarea veniturilor din vânzări fără fond economic;

• înregistrarea unui venit care este, în fond, un credit;

• înregistrarea venitului din investiţii ca fiind venit din activităţi curente;

• înregistrarea ca venit din activitatea curentă a unor rabaturi acordate de furnizori, care sunt legate de achiziţii cerute viitoare;

• înregistrarea veniturilor care au fost incorect reţinute / înregistrate înaintea unei fuziuni.

3. Înregistrarea câştigurilor singulare în scopul creşterii veniturilor

• subevaluarea deliberată a activelor, rezultând recunoaşterea unui câştig din vânzare;

• înregistrarea câştigului din investiţii ca venit din activităţi curente;

Scanned with OKEN Scanner

• înregistrarea venitului / câştigului din investiţii ca o reducere a cheltuielilor;

• reclasificarea conturilor bilanţiere în scopul creării de venituri.

4. Transferarea veniturilor în perioadele viitoare

• crearea de rezerve care sunt reluate la venituri în perioadele următoare (ex.: constituirea de provizioane pentru deprecierea clienţilor prin prelevarea din cifra de afaceri.);

• subevaluarea lucrărilor realizate;

• neînregistrarea veniturilor din activităţi curente înainte de o achiziţie şi raportarea acestora în perioadele ulterioare.

Tendinţa de manipulare a cifrei de afaceri are dublu sens. Dat fiind că valoarea vânzărilor intervine în mulţi coeficienţi de marjă, entităţile pot fi orientate să subevalueze cifra de afaceri în scopul creşterii rentabilităţii lor aparente. Manipulările cifrei de afaceri se explică şi din dorinţa de a nivela rezultatele. Orice anticipare sau apoi contabilizarea veniturilor are o acţiune imediată asupra beneficiilor.

Se ştie că entităţile caută să evite apariţia unor variaţii foarte importante ale rezultatelor, deoarece multe dintre acestea sunt volatile, plus riscul care apare la un mare investitor. O creştere regulată a vânzărilor şi a rezultatului de exploatare este considerată în general de dorit. Atunci când această evoluţie nu poate fi obţinută în mod natural, entităţile sunt tentate să manipuleze veniturile.

Analiza externă nu este în măsură în general să elimine acest comportament. Ea nu poate decât să atenţioneze revizorii că, în principiu, nu vor ezita să exprime rezerve atunci când veniturile vor fi contabilizate cu întârziere. Analiştii nu se vor putea opune unei subevaluări a cifrei de afaceri, care poate fi interpretată ca o aplicare a principiului prudenţei.

IAS 19: BENEFICIILE ANGAJAŢILOR

Complexitatea standardelor de contabilitate aplicabile pensiilor şi altor beneficii de pensionare rezultă dintr-o gamă largă de diferenţe între societăţile care oferă aceste planuri. Ca urmare a acestei complexităţi şi a diferenţelor fundamentale între cele două tipuri de planuri cunoscute, analiştii întâmpină dificultăţi la identificarea substanţei economice fundamentale a pensiilor şi a altor beneficii de pensionare raportate de o firmă.

În cazul planurilor de contribuţii determinate, contribuţia societăţii la plan este efectiv înregistrată la cheltuieli, fără să genereze active sau datorii. În cazul planurilor de beneficii determinate, este indispensabilă o evaluare actuarială a angajamentelor asumate de firmă. Este foarte dificil pe baza informaţiilor obişnuite furnizate de entităţi, de a aprecia justeţea acestei evaluări.

Scanned with OKEN Scanner

Luând în considerare gradul de incertitudine al parametrilor în cauză (speranţele de viaţă ale participanţilor la plan, ratele de înlocuire a forţei de muncă, nivelurile viitoare de salarizare, ratele de actualizare, ratele de rentabilitate a activelor planului), entităţile pot foarte uşor să orienteze calculele în sensul dorit.

Unul dintre instrumentele cele mai uzitate pentru creşterea rezultatului unui exerciţiu este de a nu contabiliza cheltuielile de retratat în ansamblul lor. Este suficient pentru aceasta să se modifice ipotezele actuariale invocând modificări în mediul economic sau în cadrul entităţii. Aceste modificări sunt dificil de contestat deoarece angajamentele pe pensionare nu produc efecte decât pe termen lung, fiind imposibil de stabilit o legătură între pensiile efectiv plătite şi suma contabilizată la cheltuieli în cursul unui exerciţiu.

Validitatea pieţelor financiare oferă, de asemenea, posibilităţi de subevaluare a angajamentelor. După o brutală creştere a cursului, este posibil ca valoarea activelor să depăşească suma angajamentelor entităţii. Aceste spețe s-au petrecut în perioada anilor 80 şi finele anilor 90. Întreprinderea poate contabiliza un activ şi eventual un venit cu titlul angajamentelor sale de pensionare. Chiar dacă IAS 19 conţine dispoziţii care limitează aceste sume, se poate critica această soluţie în măsura în care contabilizarea angajamentelor pe termen lung nu ar trebui să depindă de variaţiile bursiere pe termen scurt mai ales când asemănător perioadei anilor 90, creşterea pieţei este datorată unei bule speculative care se poate dezumfla rapid. Aceasta este raţiunea pentru care unele entităţi au renunţat să contabilizeze aceste active.

IAS 19 solicită furnizarea unei informaţii abundente privind regimurile de pensionare, metodele de calcul utilizate şi ipotezele actuariale reţinute. În procesul de analiză a ipotezelor actuariale, analiştii trebuie să determine dacă ipotezele curente sunt adecvate, în special prin comparaţie cu competitorii entităţii. În plus, dacă ipotezele au fost modificate, analiştii trebuie să determine efectele asupra situaţiilor financiare.

Garanţia oferită de acest tip de informaţie este iluzorie deoarece este dificil utilizatorului extern să aprecieze aceste informaţii, luând în considerare tehnicitatea calculelor şi necunoaşterea particularităţilor entităţii. Numai o evaluare stabilă sau controlată de un specialist independent oferă o anumită garanţie de obiectivitate. Din nefericire, în cea mai mare parte a ţărilor, nimic nu obligă entităţile să facă apeleze la un profesionist.

IAS 20: CONTABILIZAREA SUBVENŢIILOR GUVERNAMENTALE ŞI PREZENTAREA INFORMAŢIILOR LEGATE DE ASISTENŢA GUVERNAMENTALĂ

Scanned with OKEN Scanner

În general este facil, pornind de la o examinare a condițiilor de acordare a unei subvenții guvernamentale, să se determine dacă este vorba de o subvenție legată de active sau de rezultat. Entitățile pot totuși să profite de anumite ambiguități pentru a reține clasificarea cea mai favorabilă.

Cele ale căror performanțe sunt modeste pot fi tentate mai ales să considere anumite subvenții legate de active, în special cele care privesc activele neamortizabile sau cu durata de viață lungă (construcții), ca subvenții legate de venituri, în scopul de a anticipa reintegrarea la rezultate. Analistul extern, care nu dispune de documente relative la acordarea subvențiilor, nu are în mod evident mijloace de a detecta un astfel de comportament, dar auditorii ar trebui, în principiu, să se opună sau cel puțin să semnalizeze acest gen de anomalii.

Există două metode pentru contabilizarea subvențiilor legate de active, fiecare având avantajele sale. Deducerea subvențiilor din costurile de achiziție ale activului permite contabilizarea acestuia la costul său real pentru entitate, atunci când înregistrarea asistenței guvernamentale la venituri amânate ajunge să figureze în activ la valoarea justă.

Alegerea nu este fără incidență asupra indicatorilor utilizați în analiza financiară. Prima metodă conduce la diminuarea totalului bilanțier precum și a amortismentelor. A doua metodă nu prezintă efecte asupra acestor posturi și asupra indicatorilor în care intervin.

Incidența asupra fluxurilor de trezorerie este în mod evident nulă cu condiția, în cazul al doilea, de a nu uita ca reintegrarea subvenției constituie un venit nemonetar.

Contabilizarea subvențiilor la venituri amânate pune problema clasificării acestui post în analiza financiară. Este clar că nu este vorba de o datorie deoarece aceste subvenții sunt prin definiție, nerambursabile. Nu este vorba, propriu-zis, de capitaluri proprii pentru rațiunile expuse mai sus. Cea mai bună soluție ar fi deducerea acestei sume din valoarea netă contabilă a imobilizărilor, așa cum face cealaltă metodă. Din acest punct de vedere este preferabilă deducerea subvențiilor din costul de achiziție al activului.

IAS 21: EFECTELE VARIAȚIILOR CURSURILOR DE SCHIMB VALUTAR

Adoptarea monedei euro a redus considerabil importanța problemelor de conversie, care nu se mai pune acum decât pentru schimburile cu entitățile care nu aparțin zonei monedei unice.

Punând drept principiu că orice diferență de schimb, realizată sau nu, trebuie contabilizată la rezultatul exercițiului în cursul căreia ea apare, IAS 21 limitează riscurile manipulărilor contabile.

Scanned with OKEN Scanner

Existența unei excepții pentru împrumuturile acordate şi pentru cele primite pe termen lung, care fac parte din investiția netă într-o entitate străină, permite totuşi companiilor să influențeze rezultatele lor într-o anumită măsură, dacă doresc. Diferențele de schimb asupra acestor elemente nu sunt contabilizate la cheltuieli sau la venituri, ci sunt înscrise direct la capitaluri proprii. Dacă entitatea doreşte să includă aceste diferențe în rezultat, ea va pretinde că elementele menționate vor fi rambursate în viitorul apropiat. În schimb, dacă ea vrea să excludă aceste diferențe din calculul rezultatului, va susține că reglementarea acestor operațiuni nu este nici planificată, nici susceptibilă de a surveni într-un viitor previzibil.

Menționăm că numeroase societăți care nu aplică IFRS nu contabilizează câştigurile nerealizate din diferențe de curs la venituri. Rezultă atunci o subevaluare sistematică a rezultatului, deoarece pierderile potențiale din diferențe de schimb sunt în mod obligatoriu înregistrate la cheltuieli.

Conversia situațiilor financiare în monedă străină este, pentru analistul extern, sursă de întrebări deoarece diferențele care rezultă sunt foarte importante şi nu pot fi explicate într-un alt mod decât pur contabil. În lipsa unei semnificații economice clare, aceste diferențe trebuie cel puțin să poată fi calculate obiectiv. Este important ca metodele să fie unanim recunoscute şi criteriile de alegere perfect definite.

IAS 21 revizuit a generalizat metoda cursului de închidere. Această metodă era singura utilizată, ceea ce reprezintă proba că metodele de conversie nu sunt un instrument de manipulare a conturilor. Impactul conversiei de la moneda funcțională la moneda de prezentare se resimte asupra capitalurilor proprii din bilanț şi nu asupra contului de profit şi pierdere. Acest lucru înseamnă că cifrele corespunzătoare venitului net exprimat în moneda de prezentare şi rezultatului pe acțiune nu vor fi la fel de volatile ca atunci când sunt convertite tranzacțiile individuale (spre ex. la cursurile la vedere sau de închidere, cu diferențe de schimb evidențiate în contul de rezultate). Totuşi, activul net (sau capitalurile proprii) evidențiat în bilanț devine mai volatil, deoarece în bilanț se trece şi ajustarea la conversie.

Natura câştigului sau pierderii din conversie poate fi înțeleasă numai ținând seama de însăşi cauza existenței sale. Când sunt convertite situațiile financiare, poziția netă de activ sau datorie este crucială (spre deosebire de poziția monetară netă pentru tranzacțiile individuale).

IAS 23: COSTURILE ÎNDATORĂRII

Capitalizarea costurilor îndatorării pune probleme utilizatorului situațiilor financiare.

Scanned with OKEN Scanner

Entitățile pot apela la capitalizare pentru a evita constatarea unei cheltuieli şi pentru creşterea investiției în cursului exercițiului. Impactul asupra rezultatului poate fi substanțial. Această manevră poate fi uşor dejucată dacă entitatea respectă obligațiile de publicare ale IASB. Este suficient să scădem din beneficiu net dobânzile capitalizate în cursul perioadei pentru a obține un rezultat mai apropiat de cerințele standardului.

Reamintim că dobânzile incluse în costul unui activ urmează circuitul acestuia. Ele termină deci prin a se regăsi în cheltuieli, atunci când un activ este vândut sau când este amortizat. Metoda contabilă modifică scadențarul rezultatului. Condițiile de capitalizare a cheltuielilor de împrumut (pentru active cu durată de fabricație lungă) elimină din start eventualitatea includerii dobânzilor în costul unor imobilizărilor neamortizabile (în esență terenuri), care ar fi de natură să amâne pe termen nedefinit constatarea acestor cheltuieli (cu condiția ca aceste active să nu fie nici vândute, nici depreciate).

Capitalizarea cheltuielii cu dobânda apărută pe parcursul construirii unui activ reduce cheltuiala cu dobânda în cursul perioadei în care a fost plătită dobânda. Prin urmare, profitul contabil este mai mare decât fluxul de numerar. În scopuri analitice, în special când se compară două societăți care nu au acelaşi model de contractare a împrumuturilor, analiştii îndepărtează adesea din activul bilanțier cheltuiala cu dobânda capitalizată şi tratează valoarea respectivă ca pe o cheltuială cu dobânzile. Dacă nu se efectuează această ajustare, indicatori semnificativi precum *acoperirea dobânzii* vor fi denaturați şi, prin urmare, necomparabili.

IAS 24: PREZENTAREA INFORMAȚIILOR PRIVIND PĂRȚILE LEGATE

Tranzacțiile unei entități cu părțile legate sunt adesea realizate în condiții diferite de cele ale pieței. Este de dorit ca aceste operații să facă obiectul unei anumite publicități. Totuşi, aceste tipuri de tranzacții şi procesul de aprobare aferent pot da naştere unei publicități negative (spre exemplu, sumele plătite conducerii şi administratorilor au fost analizate cu atenție, din punctul de vedere al procesului de guvernanță, în ultimii ani).

Norma se aplică în esență operațiunilor cu entitățile asociate, în măsura în care ele nu sunt eliminate la stabilirea conturilor grupului şi relațiilor cu persoane fizice (acționari principali, conducători).

Tranzacțiile cu părțile afiliate ridică deseori probleme de guvernanță, mai ales în cazul în care impactul nu reiese clar din valorile prezentate. Informațiile prezentate referitoare la politicile de preț şi la procesele de aprobare pentru tranzacțiile cu părțile afiliate trebuie luate în considerare când se analizează impactul acestor tranzacții asupra afacerii.

Scanned with OKEN Scanner

Potențiala lipsire de putere a grupurilor, care ar putea apărea în cazul acționarilor minoritari, trebuie analizată mai ales dacă sunt făcute plăți către alte societăți de grup.

IAS 26: CONTABILIZAREA ŞI RAPORTAREA PLANURILOR DE PENSII

Informațiile dobândite prin IAS 26 sunt suficiente pentru a permite o apreciere a situației financiare a unui plan de pensii. Este esențial ca obiectivitatea lor sa nu poată fi pusă la îndoială, lucru nu tocmai facil, dacă se ține seama de natura acestor informații.

Analistul financiar va trebui să urmărească dacă metodele şi parametri sunt constanți în timp, orice schimbare nejustificată putând fi semnul unei încercări de manipulare. Încrederea va fi mai mare atunci când evaluările vor emana de la specialişti independenți (experți imobiliari, etc.).

IAS 27: SITUAȚIILE FINANCIARE CONSOLIDATE ŞI INDIVIDUALE

Reglementarea perimetrului de consolidare este prima dintre prevederile standardului menită să comporte discuții, datorită faptului că grupurile pot manipula aceste prevederi în interes propriu.

Un exemplu ilustrativ este excluderea din perimetrul de consolidare a entităților a căror activitate este foarte diferită de cea a grupului. Această excludere vizează în esență băncile şi societățile financiare membre ale unui grup industrial sau comercial. Daca această practică este uşor de înțeles luând în considerare distorsiunile posibile legate de închiderea conturilor unei filiale financiare, ea este totuşi foarte criticată deoarece permite disimularea adevăratului grad de integrare a unui grup.

Este suficient să se creeze o filială către care sunt transferate datoriile grupului şi activele necesare plății dobânzilor şi a anuităților de rambursare. Societatea mamă poate invoca motivul profilului financiar al filialei pentru a o exclude din perimetrul său de consolidare, determinând astfel dispariția datoriilor din bilanțul consolidat.

Unele companii desfăşoară anumite activități prin intermediul SPE-urilor (Special Purpose Entities), a căror finanțare este în totalitate sau în cvasitotalitate adusă de instituțiile financiare. Entitatea inițiatoare nu deține decât o parte mică din capitalul acestor entități, fiindu-i facil să pretindă că ea nu le controlează şi să le excludă, implicit, din conturile consolidate.

Interpretarea SIC 12 stipulează că entitatea trebuie să includă în perimetrul său de consolidare orice SPE pe care ea, în substanță, o controlează. Utilizarea

Scanned with OKEN Scanner

SPE-urilor pentru disimularea datoriilor este mai dificilă acum pentru societățile care aplică IFRS .

Analistul trebuie să fie atent la compoziția perimetrului de consolidare și să considere orice excludere de filială ca o problemă suspectă, mai ales în situațiile în care variațiile perimetrului de consolidare de la un exercițiu la altul nu sunt justificate prin achiziționarea sau cesiunea participațiilor. Entitățile pot fi tentate să ajusteze câmpul de consolidare funcție de rezultatele filialelor lor.

Un alt subiect supus atenției analiștilor financiari este eliminarea profiturilor interne. Profiturile realizate cu ocazia tranzacțiilor dintre societățile din același grup trebuie, în principiu, să fie eliminate. Totuși unele grupuri nu procedează la aceste eliminări, invocând principiul pragului de semnificație. Analistul va trebui să se convingă că neeliminarea acestor profituri nu are ca scop majorarea artificială a beneficiilor grupului.

Un mijloc legal de a nu elimina profiturile interne este de a realiza tranzacțiile pe o piață. Această soluție presupune existența unei piețe organizate, utilizabilă doar pentru un anumit element.

IAS 28: INVESTIȚII ÎN ENTITĂȚI ASOCIATE

Delimitarea imprecisă a conceptului de influență notabilă

În funcție de implicațiile atașate unei participații (prin prisma deținerii controlului, a unei influențe notabile sau dacă este un simplu plasament), rezultatul consolidat poate varia în semnificativ.

Dacă o societate consolidată a realizat profit, o cotă-parte a acestuia va fi încorporat în rezultatul consolidat (prin integrare globală sau proporțională, sau prin punere în echivalență). În schimb, dacă participația este menținută la costul de achiziție, vor fi contabilizate numai dividendele primite de societatea mamă.

În cazul înregistrării unei pierderi, cota aferentă societății mamă va fi plafonată la suma participației (dacă se aplică punerea în echivalență sau evaluarea la cost de înlocuire - cout de revient). Dacă se utilizează metoda integrării globale sau proporționale, societatea mamă va suporta integral cota sa parte în acest rezultat.

Aceste observații sunt rezumate în tabelul următor:

Tabelul nr. 17.9. Incidența metodelor de consolidare asupra rezultatului consolidat

Rezultatul societății consolidate	Incidența asupra rezultatului consolidat		
	Integrare globală	Punere în echivalență	Costul de achiziție
Beneficiu	nelimitată	nelimitată	dividende

Scanned with OKEN Scanner

Pierdere	nelimitată	limitată	limitată

Remarcăm că entitățile au interesul să folosească integrarea globală sau proporțională, sau punerea în echivalență în caz de beneficiu, respectiv punerea în echivalență sau costul complet (cout de revient) în cazul înregistrării de pierderi. Punerea în echivalență este o metodă care poate fi utilizată în egală măsură pentru subevaluarea îndatorării grupului.

Alegerea nu este, teoretic, liberă deoarece metoda de consolidare depinde de intensitatea relației dintre societatea mamă și entitatea-consolidată.

- integrarea globală în caz de control (vezi IAS 27);
- punerea în echivalență în caz de influență notabilă;
- integrarea proporțională sau punerea în echivalență în caz de control comun (vezi IAS 31)
- costul de achiziție în alte cazuri.

Subiectivitatea noțiunii de influență notabilă și de control, oferă totuși o anumită latitudine entităților, mai ales atunci când vorbim de „pragurile fatidice" de 50% și 20% din drepturile de vot, de la care se presupune că o participație conferă controlul sau o influență notabilă.

Problema eliminării rezultatelor interne

Rezultatele tranzacțiilor între societățile mamă și entitățile sale asociate ar trebui, teoretic, să fie eliminate din calculul rezultatul consolidat.

Atunci când vânzarea a fost realizată de societatea mamă, obținerea de informații nu ar trebui să pună nici o problemă. Nu același lucru se poate spune și despre tranzacțiile în sens invers.

IAS 29: RAPORTAREA FINANCIARĂ ÎN ECONOMIILE HIPERINFLAȚIONISTE

Anumiți utilizatori ai situațiilor financiare pledează pentru adoptarea unei contabilități la costul de înlocuire sau la un indice al puterii de cumpărare constantă, singurul mijloc de a obține un rezultat real ținând seama de toate cheltuielile necesare menținerii capitalului economic. Alții se opun acestei schimbări din rațiunea pierderii de credibilitate a informației contabile, care ar conduce inevitabil la abandonarea principiului costului istoric, ținând cont de subiectivitatea inerentă a oricărei reevaluări.

IASB se pare că preferă această a două opinie deoarece luarea în considerație a efectelor inflației nu este solicitată decât atunci când aceasta atinge nivele foarte ridicate. Reamintim totuși că posibilitatea de a ține o contabilitate în valori actuale este recunoscută în mod expres în cadrul conceptual.

Scanned with OKEN Scanner

În măsura în care noțiunea de hiperinflație nu este definită printr-un text unic ce face apel la o serie de factori caracteristici, entitățile dispun de o anumită latitudine în privința alegerii filialelor ale căror conturi sunt retratate. Se poate presupune că ele vor avea tendința de a reevalua situațiile financiare ale societăților a căror situație monetară netă este favorabilă și de a menține la cost istoric pe cele a căror reevaluare ar conduce la o pierdere a puterii de cumpărare.

Analistul trebuie să fie conștient că avantajele retratării conturilor entităților care evoluează în mediul hiperinflaționist sunt superioare inconvenientelor unei asemenea practici. Analiza devine extrem de dificilă în anumite situații, precum:

- situațiile financiare ale unei entități care operează într-o economie hiperinflaționistă sunt convertite și consolidate într-un grup care raportează în monedă stabilă;
- ratele de inflație și cele de schimb nu se corelează (este dificil de defalcat partea din valoarea contabilă a activelor nemonetare care se datorează elementelor structurale, ca hiperinflația, sau fluctuațiilor temporare ale cursurilor de schimb valutar);

Utilizatorii trebuie să ia în considerare prezentările nivelului indicilor de preț utilizați și, acolo unde sunt disponibile, nivelurile ratelor de schimb aplicate la convertirea situațiilor financiare.

Având în vedere că standardele cer din ce în ce mai mult utilizarea valorii juste pentru evaluare, utilizatorii situațiilor financiare ale entităților care operează în economii hiperinflaționiste trebuie să ia în considerare credibilitatea evaluărilor la valoarea justă în acele situați financiare. Deseori, economiile hiperinflaționiste nu au piețe financiare active și pot fi subiect al reglementării stricte (cum ar fi controlul prețurilor). În asemenea cazuri, determinarea valorii juste, a ratelor de actualizare pentru obligațiile legate de beneficiile determinate sau testele de depreciere devin extrem de dificile.

IAS 30: INFORMAȚII PREZENTATE ÎN SITUAȚIILE FINANCIARE ALE BĂNCILOR ȘI ALE INSTITUȚIILOR FINANCIARE SIMILARE

Conturile băncilor și instituțiilor financiare trebuie să permită în primul rând o bună apreciere a riscurilor la care sunt supuse acestea. Utilizatorii situațiilor financiare au nevoie de informații care să îi ajute la evaluarea poziției financiare și performanței unei bănci, a gestionării riscurilor, în așa fel încât să poată lua decizii economice.

De o foarte mare importanță este evaluarea realistă a activelor (inclusiv senzitivitatea la evenimente viitoare și evoluții adverse), recunoașterea corectă a

Scanned with OKEN Scanner

veniturilor şi cheltuielilor, respectiv evaluarea întregului profil de risc al băncii (inclusiv elementele din bilanţ şi din afara bilanţului, adecvarea capitalului, capacitatea de a rezolva dificultăţile pe termen scurt şi capacitatea de a genera capital suplimentar).

Analiza bancară se bazează pe o gamă de instrumente cantitative pentru evaluarea stării unei bănci, inclusiv pe indicatori (lichiditate, adecvarea capitalului, calitatea portofoliului de credite, creditarea din interiorul băncii şi creditarea conectată, expunerea la risc şi poziţiile valutare deschise etc.). Analiza indicatorilor se înscrie în cadrul mai larg de evaluare şi gestionare a riscurilor bancare pe baza unor factori calitativi importanţi (calitatea şi stilul guvernanţei corporatiste, adecvarea, completitudinea şi consecvenţa politicilor şi procedurilor bancare, eficienţa controalelor interne şi oportunitatea şi corectitudinea sistemelor de informare).

Imaginea creată de indicatorii financiari este dependentă de oportunitatea, completitudinea şi corectitudinea datelor utilizate în calcule. Din acest motiv, problema utilităţii, transparenţei şi responsabilităţii (aşa cum au fost ele prezentate la cadrul conceptual) este critică.

IAS 30 se aplică coroborat cu IAS 32 şi IAS 39, care suplimentează reglementările privind riscurile.

IAS 31: INTERESE ÎN ASOCIERILE ÎN PARTICIPAŢIE

Metoda de consolidare aleasă pentru integrarea intereselor în asocierile în participaţie (integrare proporţională sau punere în echivalenţă) poate influenţa semnificativ rezultatele consolidate (vezi IAS 28). Entităţile care doresc să-şi maximizeze rezultatul consolidat au interesul să aplice integrarea proporţională asocierilor în participaţie care înregistrează profit şi punerea în echivalenţă celor care înregistrează pierdere. Dacă folosesc metoda punerii în echivalenţă, asociaţiile în participaţie dau posibilitatea grupului să raporteze indicatori de acoperire a dobânzii cu valori mai ridicate, deşi acest lucru nu influenţează rentabilitatea capitalurilor proprii.

Înfiinţarea unor asocieri în participaţie afectează fluxul de numerar raportat de grupul care sponsorizează firmele. Atunci când este utilizată metoda punerii în echivalenţă pentru entităţile controlate în comun, banii care circulă între o societate mamă şi entităţile controlate în comun sunt raportaţi ca venituri / cheltuieli, în timp ce în contabilitatea consolidată, orice flux de trezorerie intern nu este raportat separat.

Atunci când un grup utilizează metode diferite pentru anumite participaţii în joint ventures, se poate crede că opţiunea a fost dictată de voinţa de a influenţa rezultatul consolidat. Orice trecere de la integrarea proporţională la punerea în

Scanned with OKEN Scanner

echivalență este de asemenea suspectă, în măsura în care ea poate avea drept obiectiv limitarea asimilării pierderilor realizate de unele entități.

IAS 32: INSTRUMENTELE FINANCIARE: PREZENTARE ŞI DESCRIERE

IAS 32 permite rezolvarea problemei clasificării instrumentelor hibride, considerând, ca principiu, că diferitele lor componente trebuie să fie delimitate şi contabilizate separat la datorii sau la capitaluri proprii. Această dispoziție ar trebui să antreneze schimbarea practicilor în țările care fac din natura juridică a instrumentului criteriul exclusiv al clasificării în bilanț. Din punctul de vedere al analizei financiare, recunoaşterea întâietății dimensiunii financiare constituie un aspect pozitiv.

Oponenții acestei soluții vor invoca, totuşi, dificultatea evaluării separate a diverselor componente ale unui titlu atunci când ele nu fac obiectul unor piețe specifice. Este cazul obligațiunilor convertibile, al căror curs la bursă înglobează două elemente. Dificultatea, care este reală, nu constituie totuşi un obstacol de netrecut ținând seama că elementul cel mai complex este evaluat prin diferența dintre valoarea totală a titlului şi cea a celeilalte componente.

Din întâmplare, distincția dintre datorii şi fonduri proprii reglează problema naturii contabile a remunerării diverselor instrumente. Numai veniturile, cheltuielile, câştigurile sau pierderile relative la datorii pot fi înregistrate în contul de rezultat. Celelalte elemente vor fi trecute direct la capitaluri proprii.

Aversiunea recunoscută a entităților față de tot ce le poate afecta rezultatul poate conduce în timp la abandonarea utilizării unor instrumente financiare care nu pot fi considerate fonduri proprii (cum ar fi acțiunile rambursabile), în favoarea unor noi instrumente de finanțare (care răspund definiției instrumentelor de capitaluri proprii).

Aportul esențial al IAS 32 este că obligă la o informare abundentă a utilizatorilor pe tema diverselor riscuri financiare la care este supusă entitatea. Utilizatorul conturilor poate actualmente, prin consultarea anexei să-şi formeze o idee precisă a expunerii la riscul de credit, riscul de schimb, riscul de rată şi riscul de piață. Înaintea apariției acestei reglementări, numai băncile şi societățile financiare asimilate erau obligate să furnizeze informații în acest domeniu.

Este un lucru pozitiv ținând seama de fenomenul dereglementării financiare, care face ca tot mai multe societăți industriale sau comerciale să fie supuse riscurilor de natură financiară.

IAS 33: REZULTATUL PE ACȚIUNE

Scanned with OKEN Scanner

Profesioniştii pieţei financiare sunt întotdeauna interesaţi de beneficiul pe acţiune deoarece acest indicator se află la baza PER (Price Earnings Ratio) şi a metodelor de evaluare care decurg din acesta.

O lungă perioadă de timp nu a existat o normă referitoare acest subiect, probabil deoarece determinarea rezultatului pe acţiune ţine mai mult de analiza financiară decât de contabilitate. Reglementarea nu a părut necesară, dată fiind uşurinţa calculelor în sine.

Dezvoltarea instrumentelor financiare diluate pentru acţionari (obligaţiuni convertibile în acţiuni, warrant-uri, stock-options, etc.) a demonstrat rapid necesitatea completării rezultatului de bază per acţiune cu un rezultat diluat, care va lua în considerare acţiunile potenţiale rezultate din exercitarea drepturilor de conversie sau de subscripţie existente. Acest calcul, mult mai complex decât precedentul, justifică efortul de normalizare, cu atât mai mult cu cât informaţiile necesare nu sunt întotdeauna disponibile pentru utilizatorul extern al conturilor.

Existenţa unei norme care reglementează modalitatea de calcul al rezultatelor per acţiune împiedică entităţile să elaboreze metode de calcul menite să îmbunătăţească indicatorii de rentabilitate. IAS 33 facilitează compararea capacităţii entităţilor diferite de a furniza o bază obiectivă pentru calculul PER şi prin aceasta, de a evalua acţiunile.

Se poate crede totuşi că existenţa acestei norme oferă o legitimitate excesivă unui indicator a cărui folosire în scopuri de evaluare este fără fundament teoretic solid. Ar fi mai important din acest punct de vedere, ca normalizatorul să se gândească la măsurarea fluxurilor de trezorerie per acţiune, indicator teoretic mult mai util pentru investitori. Concentrându-se pe determinarea indicatorului, IAS 33 riscă să piardă din vedere faptul că rezultatul pe acţiune este la fel de sensibil la alegerea metodelor şi estimărilor ca şi rezultatul în ansamblu.

IAS 33 a reuşit să evite un obstacol, şi anume alegerea numărătorului. Reţinând rezultatul net ca bază de calcul şi nu rezultatul ordinar sau rezultatul curent, norma împiedică entităţile să jongleze cu clasificarea ordinar/extraordinar sau curent/excepţional, în scopul unei prezentări mai favorabile a performanţelor lor.

IAS 34: INFORMAŢIA FINANCIARĂ INTERIMARĂ

Majoritatea autorităţilor de reglementare a pieţelor de capital solicită prezentarea de informaţii semestriale şi trimestriale, pentru a răspunde nevoilor analiştilor financiari, întotdeauna preocupaţi de căutarea unor informaţii recente. IAS 34 reglementează conţinutul şi întocmirea acestor rapoarte.

Solicitând ca rapoartele semestriale sau trimestriale să cuprindă un ansamblu complet de situaţii financiare, norma facilitează compararea cu documentele anuale. Această restricţie poate apărea totuşi greoaie pentru entităţi,

Scanned with OKEN Scanner

chiar dacă situaţiile financiare intermediare pot fi mai puţin detaliate decât cele de la finele exerciţiului.

Mai mult, nu este sigur că nevoile de informaţii ale investitorilor sunt aceleaşi în cursul anului şi la finele exerciţiului. Profesioniştii sunt probabil mai interesaţi de cunoaşterea cifrei de afaceri, de rezultat şi de evenimentele importante survenite în cursul perioadei intermediare decât de lecturarea unui bilanţ trimestrial sau semestrial. Adoptând un demers în esenţă contabil, IASB este aproape de nevoile reale ale profesioniştilor.

Un motiv de îndoială vizavi de utilitatea rapoartelor intermediare, aşa cum au fost concepute de IASB, este faptul că aceste rapoarte nu sunt în general audiate. Profitând de această lacună, multe entităţi şi-au luat obiceiul de a instrumenta performanţele intermediare, anticipând contabilizarea vânzărilor sau întârziind contabilizarea anumitor cheltuieli. Chiar dacă manipulările sunt în final corectate, în cursul ultimei perioade în scopul de a ajusta sumele intermediare asupra acelora ale exerciţiului în care sunt auditate, această practică permite majorarea artificială a performanţelor perioadelor intermediare. Realitatea acestui comportament a fost demonstrată de mai multe studii, care au arătat că performanţele trimestrului patru sunt adesea net mai mici în raport cu cele ale trimestrelor precedente.

Utilizatorul informaţiei intermediare trebuie să fie conştient deci că acestea nu beneficiază de aceeaşi credibilitate ca şi situaţiile financiare anuale.

IAS 36: DEPRECIEREA ACTIVELOR

Deprecierile de active sunt, împreună cu provizioanele, instrumente privilegiate de manipulare a conturilor deoarece estimarea pierderii de valoare a unui activ este, pentru o mare parte a specialiştilor subiectivă.

Această subiectivitate se manifestă în primul rând în alegerea activelor care vor fi supuse testului de depreciere. Conform IAS 36, trebuie pusă problema necesităţii unei eventuale deprecieri din moment ce există indicele unei posibile pierderi de valoare. Imprecizia criteriilor permite destul de uşor entităţii să aleagă ce active vor face sau nu obiectul testului.

Odată alese activele, se pune problema estimării valorii de referinţă în condiţiile valorii recuperabile. Pentru a limita subiectivitatea inerentă oricărei evaluări, IAS 36 stipulează că un activ trebuie să fie depreciat dacă şi numai dacă valoarea sa contabilă este superioară fluxurilor de trezorerie obţinute fie continuând să exploateze activul, fie cedându-l imediat. Dacă raţionamentul este ireproşabil din punct de vedere teoretic, aplicarea sa este departe de a fi uşoară.

Principala dificultate provine din imposibilitatea de a măsura rentabilitatea fiecărui activ al entităţii. IAS 36 recomandă să se facă raportarea la nivelul unităţii generatoare de trezorerie (UGT) de care aparţine activul. Rămâne încă de identificat această UGT. În fapt, singurele care vor putea fi considerate drept unităţi

Scanned with OKEN Scanner

generatoare de trezorerie sunt subdiviziunile ale căror venituri fac obiectul facturărilor de către terţi. Cel mai adesea va fi vorba de filialele sau de departamentele specializate.

Prin urmare, cu cât unitatea generatoare de trezorerie presupune mai multe echipamente, cu atât se îndepărtează de obiectivul iniţial (care era de a măsura pierderea de valoare a unui anumit activ). Activele recente şi cele complet amortizate pot coexista perfect în cadrul aceleiaşi UGT, atâta timp cât valoarea recuperabilă a ansamblului va fi superioară valorii sale contabile. Deprecierea constatată va depinde deci în parte de nivelul de agregare al activelor în cadrul unităţilor generatoare de trezorerie

Existența mai multor UGT pune de asemenea problema circulației goodwill-ului între ele. Se poate pune, astfel, problema că unele entități ar putea folosi transferurile de goodwill între diferite UTG în interes propriu.

Recunoaşterea pierderilor din depreciere afectează situaţiile financiare astfel:

• valoarea contabilă a activului (inclusiv a activului total) se reduce cu pierderea din depreciere;

• datoria cu impozitul amânat se reduce, iar venitul din impozitul amânat este recunoscut dacă entitatea nu poate primi o deducere fiscală pentru pierderea din depreciere înainte ca activul să fie vândut sau utilizat în totalitate;

• veniturile reportate (prin urmare şi capitalurile proprii) sunt reduse cu diferența dintre pierderea din depreciere şi orice reducere asociată a datoriei cu impozitul amânat;

• profitul înainte de impozitare este redus cu valoarea pierderii din depreciere;

• profitul este redus cu diferența dintre pierderea din depreciere şi orice reducere asociată a datoriei cu impozitul amânat.

Recunoaşterea pierderilor din depreciere afectează următorii indicatori financiari:

• indicatorii de rentabilitate a activului cresc (datorită bazei valorice mai scăzute a activului);

• indicatorii de îndatorare cresc (datorită bazei valorice mai scăzute a capitalurilor proprii);

• marja profitului trece printr-o reducere singulară a valorii motivată de recunoaşterea pierderii din depreciere;

• valoarea contabilă a entității (capitalurile proprii ale acționarilor) se reduce;

Impactul asupra situației viitoare a firmei poate fi rezumat astfel: cheltuielile viitoare cu amortizarea sunt reduse (deoarece s-a redus valoarea contabilă a activului), cu efect în sensul creşterii profitabilităţi viitoare a firmei

Scanned with OKEN Scanner

(pierderea fiind preluată în anul curent), respectiv în sensul creşterii rentabilităţii viitoare a activelor şi a capitalurilor proprii.

Pierderile din depreciere nu afectează în mod direct fluxurile de numerar, dar indică faptul că fluxurile de numerar din exploatare viitoare pot fi mai mici decât cele prognozate anterior.

IASB se străduieşte să reducă posibilităţile de manipulare a rezultatelor, reglementând condiţiile şi metodele de depreciere a activelor. Principiile reţinute sunt din nefericire prea complexe pentru a furniza soluţii cu adevărat operaţionale. Există o mare probabilitate ca entităţile în majoritatea lor să îşi ia libertăţi în raport cu această normă şi se vor mulţumi, ca în trecut, să deprecieze activele a căror valoare de piaţă era inferioară valorii contabile. Această întoarcere la IFRS, afectează calitatea informaţiei contabile. În orice caz, această excepţie este limitată prin faptul că IAS 36 nu priveşte totalitatea activelor ci numai (este încă mult) imobilizările corporale şi necorporale.

IAS 37: PROVIZIOANE, DATORII ŞI ACTIVE CONTINGENTE

Provizioanele sunt în centrul opoziţiei dintre cele două concepţii ale contabilităţii, concepţia anglo-saxonă şi cea continentală. Conform acesteia din urmă, prudenţa prevalează asupra oricărui alt principiu. Constituirea provizioanelor excesive, considerată fără obiect concret, nu este condamnată vehement. Dimpotrivă, în anumite ţări cum ar fi Elveţia, aceste rezerve latente sunt explicit autorizate prin lege.

În concepţia anglo-saxonă, în schimb, primează credibilitatea informaţiei contabile. Din acest punct de vedere, subestimarea averii entităţii este la fel de nefastă ca şi supraevaluarea sa. Provizioanele trebuie să se limiteze la acoperirea riscurilor probabile. Este evident că această concepţie se apropie de IASB, punând condiţii precise pentru constituirea provizioanelor.

Provizioanele sunt principalele instrumente de manipulare a rezultatelor. Valoarea lor rezultă dintr-o apreciere a riscurilor, subiectivă prin natură şi, prin urmare, dificil de verificat. Solicitând existenţa unei obligaţii actuale care rezultă din evenimentele trecute, IAS 37 se opune creării de provizioane „de precauţie" destinate acoperirii riscurilor din evenimente ipotetice viitoare. Posibilităţile de interpretare a rezultatelor sunt de asemenea reduse.

Proiectele de restructurare sunt utilizate adesea pentru a influenţa rezultatele. În cazul achiziţiei unei entităţi, este obişnuit ca noua echipă conducătoare să provizioneze sume importante pentru a face faţă restructurărilor pretinse indispensabile redresării entităţii. Aceste cheltuieli sunt cu atât mai uşor contabilizate cu cât ele apar drept consecinţe ale unei conduceri ineficiente a echipei manageriale precedente. Avantajul pentru noua echipă este că excesul de

Scanned with OKEN Scanner

provizioane va putea fi anulat în anii următori, ceea ce va ameliora rezultatele perioadelor respective.

Neputând interzice provizioanele pentru restructurare deoarece aceasta ar fi contrar principiilor contabilității (care solicită ca o cheltuială să fie contabilizată din momentul în care devine probabilă), IASB a vrut să evite cel puțin provizioanele de restructurare nesincere, solicitând ca operațiunile de restructurare să fie descrise cu precizie și anunțate persoanelor interesate.

În mod global, dispozițiile IAS 37 urmăresc să evite crearea de rezerve latente prin constituirea de provizioane excesive sau fără obiect. În practică, analistul trebuie totuși să fie conștient că, oricare ar fi eforturile normalizatorilor de a restrânge posibilitățile de manipulare, provizioanele rămân elementul cel mai puțin fiabil al bilanțului.

Pentru a fi completă, aprecierea riscurilor nu trebuie să se limiteze la provizioane, ea putând fi extinsă și la pasive eventuale menționate în anexă. Nu uităm că aceste elemente reprezintă riscuri care, deși improbabile, sunt totuși reale. Pasivele eventuale trebuie astfel examinate cu atenție deoarece pot fi semnale ale unor viitoare dificultăți ale entității.

IAS 37 se străduiește ca toate riscurile la care este supusă entitatea să fie, într-un fel sau altul, reflectate în situațiile financiare, cele care sunt probabile sub forma provizioanelor, iar celelalte printr-o menționare în anexă.

Analistul nu ar trebui totuși să aibă naivitatea de a gândi că aceste principii sunt întotdeauna respectate. Decizia de a contabiliza un provizion sau chiar de a menționa un pasiv eventual este într-adevăr adesea rezultatul unei aspre negocieri între toți actorii producției informației contabile (contabili, conducători și auditori).

În concluzie, oricare ar fi nivelul de precizie a normelor, trebuie să ne așteptăm ca unele riscuri probabile să nu fie provizionate, ci numai menționate în note, respectiv ca unele riscuri reale să nu facă obiectul unei mențiuni, nici măcar în anexă.

IAS 38: IMOBILIZĂRI NECORPORALE

Elementele necorporale constituie din ce în ce mai mult o componentă esențială a valorii entităților, în special în sectorul serviciilor. Totuși, aceste elemente figurează rareori în bilanțul entităților, ceea ce ne poate face să credem că unele reguli contabile actuale nu mai sunt adecvate entităților moderne.

Totuși, recunoașterea unui activ în bilanț presupune determinarea fie a costului, fie a valorii. Ori pentru cea mai mare o parte a elementelor necorporale create de entitate, determinarea costului este cvasiimposibilă deoarece cheltuielile corespondente nu pot fi separate de ansamblul cheltuielilor entității.

Scanned with OKEN Scanner

În lipsa costului, trebuie să avem în vedere o evaluare directă. Pentru aceasta trebuie fie să dispunem de o valoare de piață, fie să fim în măsură să identificăm fluxurile de trezorerie pe care aceste elemente le pot genera.

Ori, ținând cont de specificitatea fiecărui element necorporal (nu există două mărci şi nici două brevete asemănătoare), obținerea de valori de piață este, cu câteva excepții, aproape imposibilă. Evaluarea fluxurilor de trezorerie viitoare este de asemenea extrem de dificilă, dată fiind natura acestor elemente. În aceste condiții, nu trebuie să ne mire faptul că IASB, ca orice alt organism de normalizare, renunță la activarea majorității elementelor necorporale create de entitate.

Cheltuielile de dezvoltare constituie o excepție de la acest principiu. Contrar FASB american, IASB estimează că aceste cheltuieli pot, în anumite condiții, să fie activate. Pentru analistul financiar această practică prezintă un dublu risc: (i) ca entitatea să înscrie în bilanț un activ fără valoare reală în scopul de a creşte artificial averea sa aparentă; (ii) ca această entitate să folosească imprecizia regulilor pentru a manipula rezultatele sale contabile.

Riscul este real deoarece, datorită severității condițiilor puse activării cheltuielilor de dezvoltare, subiectivitatea inevitabilă a criteriilor de apreciere oferă un spațiu larg de manevră entităților. O apreciere foarte optimistă a şanselor de succes ale unui proiect va permite activarea anumitor cheltuieli de cercetare - dezvoltare şi reportarea în anii următori a unei părți din cheltuielile aferente, în mod normal, exercițiului. În schimb o reapreciere pesimistă va justifica anularea cheltuielilor de dezvoltare activate anterior şi diminuarea corelată a rezultatului exercițiului în curs.

În general, este imposibil analistului extern să aprecieze validitatea argumentelor care au condus la soluția reținută, cu atât mai mult cu cât este vorba de activități strategice care trebuie să rămână confidențiale, informația furnizată fiind în general lacunară sau superficială. Din fericire, majoritatea entităților îşi contabilizează sistematic cheltuielile de cercetare-dezvoltare la cheltuieli în momentul în care apar, suprimând astfel riscurile menționate.

Pentru cele care activează o parte a acestor cheltuieli, analistul optează pentru două atitudini: (i) fie să aibă încredere în entitate şi în auditorii săi care au verificat aplicarea regulilor de contabilizare; (ii) fie, în virtutea prudenței şi pentru a nu falsifica comparațiile între entități, să elimine sistematic cheltuielile de cercetare dezvoltare din bilanț.

În acest ultim caz, retratarea presupune: (i) în bilanț - deducerea cheltuielilor de cercetare-dezvoltare încă neamortizate în acelaşi timp din activ şi de la fonduri proprii; (ii) în contul de rezultat - înlocuirea cheltuielilor privind amortizarea cheltuielilor de cercetare-dezvoltare cu suma costurilor activate în

Scanned with OKEN Scanner

cursul perioadei. Această retratare riscă totuşi, într-un mare număr de cazuri, să se dovedească imposibilă datorită lipsei detaliilor din anexă.

IAS 39: INSTRUMENTE FINANCIARE: RECUNOAŞTERE ŞI EVALUARE

Instrumentele financiare sunt, de multă vreme, obiectul unei polemici care opune partizanii şi adversarii valorii juste. Primii susţin că valoarea justă este singurul mod de evaluare de natură să reflecte valoarea reală a acestei categorii speciale de active şi datorii. A două categorie se opune acestui demers pe motivul efectelor potenţiale asupra rezultatelor. Mediul bancar este în mod special interesat de această problemă, dată fiind importanţa activelor şi pasivelor financiare înscrise în bilanţurile instituţiilor financiar-bancare. Acestea consideră, în general, că utilizarea valorii juste sporeşte volatilitatea rezultatelor lor şi compromit respectarea ratelor de acoperire a riscurilor, care le sunt impuse.

IAS 39 apare astfel ca un compromis între aceste interese diferite. Permiţând entităţilor să evalueze la cost sau la cost amortizat împrumuturile acordate, datoriile şi plasamentele pe care intenţionează să le deţină până la scadenţă, norma permite celor care doresc să evite fluctuaţiile rezultatelor (şi ale capitalurilor proprii) ca urmare a variaţiilor pe o piaţă asupra cărora nu au nici o influenţă. Dar oferind şi posibilitatea de a evalua la valoarea justă cvasitotalitatea activelor şi pasivelor financiare, IASB arată în egală măsură că nu a renunţat la obiectivul afirmat în primele versiuni ale IASB, şi anume utilizarea generalizată a valorii de piaţă.

Din nefericire, existenţa acestei opţiuni nu uşurează sarcina analistului. Ea face dificilă comparabilitatea între performanţele unei entităţi care îşi evaluează la valoarea justă cvasitotalitatea activelor şi pasivelor şi performanţele unei alte entităţi, care rezervă acest tratament unei singure categorii de instrumente financiare.

Pericolul cel mai grav, însă, rezidă în suplimentul de oportunism pe care această opţiune îl oferă entităţilor. Reamintim că acestea pot alege activele şi datoriile financiare care vor fi evaluate la valoarea justă. Există posibilitatea ca această alegere să se efectueze în funcţie de impactul potenţial asupra rezultatului şi fondurilor proprii.

Astfel, *titlurile păstrate spre tranzacţionare* sunt evaluate la valoarea justă, iar profitul sau pierderile generate sunt înregistrate direct în contul de profit şi pierdere, cu efect asupra performanţei , fundamentate pe conceptul rentabilităţii totale.

Titlurile disponibile spre vânzare sunt de asemenea evaluate la valoarea justă, însă numai profitul sau pierderile realizate (rezultate din vânzarea efectivă)

Scanned with OKEN Scanner

apar în contul de rezultat. Profitul sau pierderile nerealizate trebuie afectate direct capitalurilor proprii.

Dacă managementul decide să trateze titlurile ca fiind disponibile spre vânzare şi nu tranzacţionabile, decizia ar putea avea un impact negativ asupra transparenţei calculelor referitoare la rentabilitatea totală şi asupra posibilităţii de a permite acumularea pierderilor în capitalurile proprii.

Desigur, decizia este irevocabilă şi ea se aplică la contabilizarea iniţială a instrumentului, moment în care este dificil de previzionat evoluţia valorii activului pe parcursul întregii perioade de deţinere. Totuşi, alegând acest tratament pentru anumite active a căror valoare este greu de verificat (deoarece ele nu fac obiectul unei pieţe active), entităţile pot beneficia o anumită libertate de evaluare. Este raţiunea pentru care, numai după câteva luni de la publicarea IAS 39, IASB a elaborat un expozeu-sondaj care propunea ca opţiunea de evaluare la valoare justă să fie limitată la anumite active şi pasive financiare, excluzând mai ales creanţele şi împrumuturile acordate.

Această opţiune nu este singura sursă de libertate de acţiune pentru entităţi. Ele pot acţiona şi asupra clasificării iniţiale a activelor şi pasivelor financiare, pentru a orienta evaluarea în sensul dorit. Este cazul entităţilor care decid singure dacă se îndatorează păstrându-şi plasamentele cu venit fix până la scadenţă sau dacă au intenţia să le cedeze în avans. Ştiind că primele sunt evaluate la costul amortizat şi secundele la valoarea justă, se poate considera că acest clasament nu reflectă întotdeauna intenţiile reale ale entităţii. Oportunismul la acest nivel este cu atât mai puţin costisitor cu cât schimbările ulterioare de categorie sunt întotdeauna posibile. Conştient de acest pericol, IASB se străduieşte să limiteze reclasificarea stipulând că, începând de la un anumit volum al vânzărilor, reclasarea se aplică pentru ansamblul activelor deţinute până la scadenţă. Entitatea suspectă de manevre este de asemenea pedepsită prin interzicerea pentru trei ani a încadrării altor active în categoria „plasamente deţinute până la scadenţă". Este totuşi greu de crezut că aceste dispoziţii sunt suficiente pentru a descuraja entităţile să apeleze la clasificări oportuniste.

O altă dificultate a IAS 39 rezidă în evaluarea instrumentelor derivate, în special a opţiunilor. Nu se pune problema titlurilor cotate pe o piaţă de capital (opţiuni standardizate negociabile), deoarece valoarea lor justă se confundă cu preţul pieţei. Evaluarea este de asemenea relativ facilă pentru drepturile opţionale incluse în instrumentele compuse (cum sunt obligaţiunile convertibile sau bonurile de subscripţie de acţiuni). Valoarea opţiunii este determinată prin diferenţa între preţul instrumentului compus şi valoarea actuală a fluxurilor monetare legate de împrumut.

În celelalte cazuri se impune recurgerea la modele de evaluare. Din nefericire, modelele necesită o serie de parametri uneori dificil de măsurat (vezi

Scanned with OKEN Scanner

IFRS 2) şi sunt rar aplicabile ca atare. Cel mai adesea este nevoie de adaptarea lor pentru a ţine seama de caracteristicile opţiunii. Din fericire, aceste dificultăţi, deşi reale, sunt limitate deoarece majoritatea societăţilor nu folosesc instrumente derivate decât în scopuri de acoperire şi utilizează în general instrumente standardizate.

IAS 40: INVESTIŢII IMOBILIARE

IAS 40 oferă posibilitatea alegerii între două modalităţi de evaluare pentru investiţiile imobiliare: costul istoric sau valoarea justă. Soluţia reţinută poate avea consecinţe importante asupra situaţiilor financiare.

Deoarece creşterea preţurilor imobilelor compensează în general deprecierea aferentă utilizării lor, evaluarea acestora la cost istoric conduce la subestimarea valorii activelor entităţii. Această metodă obligă la constatarea de amortismentele care diminuează rezultatul cu o cheltuială convenţională, dar nu reflectă o pierdere reală de valoare.

Evaluarea la valoare justă oferă o viziune mai realistă asupra activelor şi rentabilităţii entităţii, dar se pune problema subiectivităţii evaluării. Previzionarea fluxurilor de trezorerie viitoare aferente unui imobil închiriat este mai facilă decât pentru cea mai mare parte a celorlalte active, luând în considerare existenţa unei baze de calcul (chiriile actuale) şi a stabilităţii relative a chiriilor în timp. Estimarea necesită totuşi mai multe ipoteze (evoluţia chiriilor şi a cheltuielilor de exploatare, rata de actualizare, valoarea reziduală a activului la finele perioadei de închiriere), de care entităţile se pot folosi pentru manipularea rezultatului.

Evaluarea prin referinţă la preţurile de piaţă oferă o mai bună garanţie de obiectivitate, dar ar trebui să existe o piaţă activă pentru acest tip de imobile, ceea ce nu este cazul întotdeauna, mai ales atunci când bunul închiriat este într-adevăr particular prin natura sau localizarea sa. Evaluarea este de asemenea mai fiabilă atunci când este făcută de profesionişti independenţi, decât de entitate.

În concluzie, evaluarea investiţiilor imobiliare oferă multiple posibilităţi de influenţare a activului net şi a rezultatului. Totuşi, luând în consideraţie importanţa relativă a acestor active în bilanţ, riscul de manipulări contabile la scară mai mare este cel mai adesea limitat. Analistul va trebui totuşi să fie atent atunci când aceste bunuri reprezintă o parte semnificativă a activelor entităţii.

IAS 41: AGRICULTURA

Aplicarea costului istoric a pus întotdeauna probleme în agricultură. Cum să evaluezi costul de producţie al unui animal născut într-o fermă? Cum să ţii cont de îmbogăţirea apărută prin creşterea de active biologice? Acest lucru este posibil prin impunerea evaluării acestor active şi a producţiei agricole la valoarea justă,

Scanned with OKEN Scanner

IAS 41 rezolvând problema calculului costului producției animale și vegetale, chiar dacă estimarea la valoarea justă a bunurilor nu face obiectul unei piețe specializate.

Această normă nu rezolvă totuși toate problemele. Una din dificultățile rămase este evaluarea separată a terenului și a plantației pe care acesta o suportă. Soluția propusă de IAS 41 (determinarea valorii plantației prin diferența dintre cea a ansamblului și cea a terenului) nu este întotdeauna aplicabilă deoarece presupune existența unor terenuri necultivate în vecinătate, ceea ce nu este neapărat și real. Pertinența acestui demers ridică anumite întrebări. Spre exemplu, cum poți distinge ce fracțiune din valoarea unei podgorii provine din caracteristicile terenului (natura solului, însorirea, micro-climatul) și ce parte este atribuită plantației de vie?

IFRS 1: ADOPTAREA PENTRU PRIMA DATĂ A IFRS

Prima aplicare a referențialului contabil trebuie să satisfacă două exigențe contradictorii: (i) asigurarea comparabilității performanțelor în timp, evitând mai ales ca situațiile financiare ale anului schimbării să fie poluate de multiple ajustări ale posturilor bilanțului; și (ii) limitarea costului ajustărilor pentru a nu penaliza entitățile care schimbă referențialul.

Soluțiile găsite de IFRS 1 par un bun compromis deoarece aplicarea retroactivă a IFRS permite, într-adevăr, compararea rezultatelor exercițiului tranziției cu cel al anului precedent și scutirile de la ajustare sunt suficient de limitate pentru a nu compromite lizibilitatea situațiilor financiare.

Posibilitățile de comparare sunt limitate la exercițiile ale căror conturi sunt retratate. Astfel, oricare ar fi grija acordată ajustărilor, situațiile financiare ale exercițiului tranziției nu vor fi comparabile cu cele publicate trei sau patru ani înainte. Analistul nu trebuie să uite acest aspect în analiza financiară pe termen lung.

IFRS 2: PLATA PE BAZĂ DE ACȚIUNI

Din punct de vedere teoretic contabilizarea instrumentelor stock-options la cheltuieli este contestabilă. Într-adevăr, pentru că aceste titluri constituie instrumentele de capitaluri proprii, emisiunea lor, ca și exercitarea lor, nu ar trebui să afecteze contul de rezultat. Dacă diluarea există, nu valoarea entității în ansamblu este diminuată, ci numai drepturile acționarilor actuali.

Emisiunea de stock-options se analizează în fapt ca un transfer de avere a proprietarilor actuali spre acționarii potențiali, care sunt beneficiarii opțiunilor. Este rațiunea pentru care, până la o dată recentă, aceste instrumente nu au fost contabilizate, ci numai menționate în anexă.

Problema este că această formă de remunerare fiind destul de dezvoltată, în special la nivelul managementului (tratamentul său contabil anterior nu este

Scanned with OKEN Scanner

probabil străin de acest succes), o cotă semnificativă de cheltuieli de personal nu este contabilizată, contribuind astfel la majorarea rezultatului. Este cazul entităților în perioada de constituire (start-up) ale căror salariați sunt adesea plătiți pe bază de stock-options. De altfel, în general, o parte importantă a remunerării conducătorilor este sub forma menționată, fiind omisă de la cheltuieli. Plățile în numerar aferente exercitării unei opțiuni pe acțiuni sunt clasificate la fluxuri de exploatare.

FASB şi apoi IASB au cedat în final la aceste presiuni şi au adoptat un tratament contabil a cărui justificare este mai mult politică decât teoretică.

Oricum ar fi, evaluarea stock-options pune probleme dificile. Aceste instrumente nefiind cotate la bursă, utilizarea de modele e indispensabilă. Ori, aceste modele (modelul Black şi Scholes, binomial, etc.) sunt complexe. Ele au fost dezvoltate pentru evaluarea opțiunilor standardizate pe termen scurt, ale căror caracteristici sunt relativ simple. Stock-options, care au o durată mult mai lungă, prezintă adesea elemente specifice (mai ales o perioadă de viață determinată sau posibilitatea exercitării opțiunii anticipat, în caz de plecare a salariatului). Metodele disponibile trebuie adaptate pentru a ține seama de aceste particularități. Determinarea modelului pe care-l foloseşte entitatea este o opțiune de politică contabilă şi trebuie aplicată cu consecvență tranzacțiilor cu plata pe bază de acțiuni similare.

Majoritatea entităților care emit asemenea instrumente nu posedă competențele necesare acestor ajustări, care presupun cunoştințe matematice aprofundate. Se poate crede că aproximările în evaluarea acestei forme de remunerare ar putea aduce beneficii unor anumite entități pentru a justifica utilizarea unui model neadaptat contractelor existente.

IFRS 3: COMBINĂRI DE ENTITĂȚI

Prin importanța sumelor în discuție, subiectivitatea evaluărilor şi diversitatea tratamentelor aplicabile, operațiunile de preluare oferă multiple posibilități de a influența rezultatele şi prezentarea conturilor cumpărătorului.

Descompunerea prețului de achiziție

Utilizarea metodei achiziției poate influența rezultatele viitoare acționând asupra descompunerii prețului plătit. Dat fiind caracterul subiectiv al oricărei evaluări, este foarte uşor de obținut goodwill-ul care se doreşte subestimând sau supraestimând valoarea activelor identificabile.

Repartizarea prețului plătit va depinde în definitiv de un arbitraj între avantajele şi inconvenientele legate de constatarea unui goodwill ridicat. Inconvenientul unui goodwill important este că provoacă o creştere a amortismentelor exercițiilor următoare, datorită recunoaşterii plusvalorilor latente asupra activelor identificabile ale filialei. Pentru a evita aceasta, entitățile vor putea fi tentate să reevalueze doar activele neamortizabile, adică terenurile. Posibilitățile

Scanned with OKEN Scanner

oferite la acest nivel fiind, în majoritatea cazurilor, limitate, ideal ar fi să găsească alte active neamortizabile.

Analistul extern nu este în mod evident în măsură să verifice realitatea valorilor atribuite activelor societății achiziționate. El trebuie să aibă încredere în cifrele prezentate. Este bine, totuşi, să-şi păstreze o doză de rezervă, cu atât mai mult cu cât o parte importantă a prețului participației este justificată prin existența activelor necorporale, prin natura lor mult mai fragile decât bunurile imobiliare sau echipamentele.

Tratamentul goodwill-ului

IFRS 3 aduce abandonarea amortismentului sistematic al goodwill-ului.

Teoretic, există şi o altă modalitate de a trata goodwill-ul, prin deducerea sa directă direct capitalurile proprii ale cumpărătorului la data achiziției. Astfel se evită determinarea duratei de utilizare sau testarea anuală pentru depreciere. Dar în ochii entităților, principala virtute a acestei soluții constă, probabil, în menajarea rezultatelor viitoare, în măsura în care se renunță la amortismente sau deprecieri. Această soluție are şi dezavantaje, deoarece ea conduce la reducerea considerabilă a capitalurilor proprii în momentul achiziției şi, prin urmare, la creşterea indicatorilor de îndatorare.

Provizioanele pentru restructurare

Preluările, mai ales dacă sunt asociate cu schimbarea echipei manageriale a entității achiziționate, dau loc adesea la constituirea de provizioane pentru restructurare de valori adesea semnificative.

Atunci când o restructurare se dovedeşte necesară, astfel de provizioane sunt perfect justificabile. Dar nu este întotdeauna aşa. Uneori, acest procedeu este utilizat de noua echipă de conducere pentru a se acoperi împotriva unor rezultate ulterioare nefavorabile.

IASB a dorit să lupte împotriva abuzurilor precizând condiții restrictive de constituire de provizioane pentru restructurare. Obligând entitățile să întocmească un plan detaliat şi să îl comunice salariaților, IASB încearcă să descurajeze entitățile să supraestimeze cheltuielile de restructurare.

IFRS 4: CONTRACTE DE ASIGURARE

Din perspectiva analistului, toate instrumentele financiare trebuie evaluate, recunoscute şi raportate la valoarea lor justă. Contabilitatea pe baza valorii juste reflectă mai fidel realitatea economică, prin evidențierea volatilității inerente a instrumentelor financiare. Contabilitatea pe bază de costuri istorice facilitează netezirea acestor efecte, mascând volatilitatea şi impactul economic efectiv al diverselor instrumente financiare. Contabilitatea la valori juste demască, dar nu creează, volatilitatea reală.

Scanned with OKEN Scanner

În prezent există o tendință de distorsionare a performanțelor financiare raportate, datorită unui model contabil în care anumite active financiare sunt „marcate la piață", în timp ce altele nu, iar datoriile financiare nu sunt evaluate cu tehnici bazate pe valoarea justă.

Activitățile de asigurare pun probleme contabile speciale, cum ar fi calculul de provizioane tehnice destinate să facă față riscurilor asigurate și care constituie în general postul cel mai important al bilanțului. O armonizare a regulilor contabile în acest sector este de dorit. Însă numai în momentul finalizării proiectului IASB vom putea aprecia pertinența soluțiilor reglementate. În așteptarea acestui moment, se poate constata că dispozițiile conținute în IFRS 4 susțin practicile contabile ale entităților pe durata acestei perioade tranzitorii.

IFRS 5: ACTIVE IMOBILIZATE DEȚINUTE PENTRU VÂNZARE ȘI ACTIVITĂȚI ÎNTRERUPTE

Analistul fiind interesat în esență de viitorul entității, este important să poată distinge în situațiile financiare (și în mod special la nivelul rezultatului), ceea ce rezultă din activitatea recurentă a entității și ceea ce provine din activitățile care urmează să fie abandonate.

Unele entități au tendința să-și prezinte activitățile cu pierderi drept activități care urmează să fie abandonate, însă rezultatele negative fac dificilă cesionarea lor, cel puțin pe termen scurt. Acesta este motivul pentru care IFRS 4 limitează clasificarea activelor la „deținute în scopul tranzacționării" printr-o serie de condiții destinate să demonstreze că abandonul este în curs de desfășurare și că va fi finalizat în 12 luni.

Aceste condiții pot părea excesiv de severe. Se va remarca într-adevăr că regula conform căreia activul sau activele ce urmează să fie cesionate trebuie să fie în stare de funcționare, exclude orice bun care necesită o reparație prealabilă.

Durata de 12 luni se poate dovedi extrem de scurtă în anumite cazuri. Negocierile durează de obicei mult timp dacă privesc o fracțiune importantă din entitate. Este de dorit ca activitățile în discuție să poată fi izolate în situațiile financiare. IFRS nu permite însă acest tratament.

Clasificarea în active destinate vânzării nu are impact asupra rezultatului sau a averii entității, ci numai asupra situațiilor financiare. Efectele IFRS 5 sunt, în definitiv, limitate. IFRS cere ca pierderile sau câștigurile din cedarea activelor amortizate să fie prezentate în contul de profit și pierdere. Dacă, totuși, componentele activității unei entități sunt vândute, abandonate, lichidate sau cedate într-un alt fel, atunci rezultatele activităților care au continuitate trebuie raportate separat de cele întrerupte.

Pentru a facilita analiza profitabilității, câștigurile sau pierderile din cedarea unei întreprinderi în ansamblu sau a unui segment, trebuie, de asemenea,

Scanned with OKEN Scanner

raportate cu rezultatele aferente activităților întrerupte ca element separat în contul de profit și pierdere, sub veniturile din activitățile continue.

IFRS 6: EXPLORAREA ŞI EVALUAREA RESURSELOR MINERALE

IASB nu a avut suficient timp pentru a elabora un standard referitor la industria extractivă care să intre în pachetul destinat aplicării începând cu 2005. IFRS 6 este soluția intermediară (aplicabilă începând cu 01 ian 2006) care permite societăților să continue aplicarea politicilor proprii de explorare și evaluare până la adoptarea unui standard definitiv.

Companiile care desfăşoară activitate în acest domeniu şi-au exprimat îngrijorarea față de tendința evidentă de creştere a complexității reglementărilor şi de pierdere la nivelul credibilității şi inteligibilității informațiilor.

Pentru companiile importante din domeniu se aşteaptă ca tranziția la aplicarea IFRS 6 să aibă un impact nesemnificativ asupra situațiilor financiare. Prin contrast, societățile care funcționează în sectorul utilităților conexe, a căror tranziție coincide cu liberalizarea pieței utilităților, anticipează implicații financiare uriaşe. Entitățile care au decis aplicarea anticipată a IFRS 6 au raportat că „cele mai provocatoare aspecte au constat în provizionarea refacerii mediului şi a pierderilor de resurse nucleare şi minerale, în interpretarea unor realități pe care nimeni nu le-a luat în discuție anterior"[260]. Este greu să aplici un standard care nu are precedent în lume. Este nevoie de o regândire a contabilității capitalurilor şi de o armonizare a raportării externe cu cea internă. „Volumul notelor la conturile anuale a crescut cu 50%".

IFRS 7: PREZENTAREA INFORMAȚIILOR PRIVIND INSTRUMENTELE FINANCIARE

Publicat în 2005, cu aplicare începând cu exercițiul financiar 2007, IFRS 7 a adus o ameliorare a înțelegerii impactului utilizării instrumentelor financiare asupra poziției financiare şi performanțelor entității şi a riscurilor aferente acestora.

IFRS 7 a unificat reglementările privind instrumentele financiare cuprinse în IAS 32 şi IAS 30. Noul standard se aplică tuturor entităților şi tuturor categoriilor de risc[261]. Standardul suplimentează cerințele de informare din bilanț, cont de profit şi pierdere şi note, solicitând prezentarea de informații calitative şi cantitative privind expunerea la riscurile generate de utilizarea instrumentelor

---

[260] www.iasplus.com, *Implementation Chalenge: International Financiar Reporting Standards for the Oil & Gas and Utility Industries, 2005*

[261] www.iasb.org, *IFRS 7- Financial Instruments: Disclosure*

Scanned with OKEN Scanner

financiare[262]. Nivelul de detaliere a informaţiilor depinde, însă de gradul de utilizare a instrumentelor financiare şi de expunerea la risc.

[262] www.pwcglobal .com, *Financial Instruments. New Disclosure – Time to get a plan in place*, Worldwatch Issue 1 / 2006

Scanned with OKEN Scanner

18. Auditul pe plan internațional

18.1. Introducere

Expresia „audit" provine de la latinescul „audiere" care înseamnă a asculta, a audia, iar verbul englezesc „to audit" este tradus prin a controla, a verifica, a inspecta. În fapt, termenul „audit", de conotație anglo-saxonă, acoperă în esență aceeași idee ca și termenii de revizie, verificare sau control, dar lui i se asociază adesea conceptele de calitate, de rigoare, modernism, calificare[263].

Organizațiile economice și sociale au produs întotdeauna informații contabil-financiare. Nevoia de a verifica aceste informații implică un control al conturilor, o revizuire a acestora, o examinare critică efectuată de persoane de specialitate, independente[264]. Realizarea oricărei misiuni de audit implică existența de reguli precis formalizate, cunoscute și acceptate de emițătorii și receptorii informației supuse auditului. Aceste reguli sunt definite la nivel general (național sau internațional). Se ajunge la noțiunea de normă, care permite aprecierea calității unui audit în raport cu un sistem de referință[265].

Auditul poate fi definit, în mod general, ca fiind examinarea unei informații de către un profesionist independent, care utilizează o metodologie specifică de investigație, pusă în funcțiune prin referința la normele de muncă, în scopul emiterii unei opinii asupra acestei informații. Conform IFAC, auditul constituie forma cea mai înaltă de asigurare pe care o poate da un profesionist asupra unei informații, în opoziție cu misiunea de examinare limitată, care presupune o asigurare negativă.

Conform situației auditorului în raport cu entitatea obiect al misiunii, distingem un audit extern și un audit intern. În primul caz, misiunea este condusă de un profesionist liberal exterior instituției, în al doilea, ea este îndeplinită de un serviciu funcțional al întreprinderii, cel mai adesea atașat conducerii generale[266].

Experții contabili sau auditorii externi sunt profesioniștii care pot desfășura activități de auditare a situațiilor financiare, cu scopul de a formula o opinie asupra fidelității imaginii prezentate și conformității acestora cu anumite norme. Auditorii

---

[263] Richard J., Simons P., Bailly J.-M., *Comptabilité et analyse financière des groupes*, Ed. Economica, Paris, 1987, pp. 289-291

[264] Boussard D., Eglem J.Y., *Les mécanismes comptables de l'entreprise, Entreprendre*, Montchrestien, Paris, 1990, pp. 347-363

[265] Casta J.Fr., Tabără N., *Evoluția auditului contabil în Franța, pe plan mondial și perspectivele acestuia în România*, Revista Finanțe, Credit, Contabilitate, nr. 2-3/1997.

[266] Tabără N., Horomnea E., Toma C., *Conturile anuale în procesul decizional*, Editura Tipo Moldova, Iași 2001, pp.303-319

Scanned with OKEN Scanner

externi îşi desfăşoară, de obicei, activitatea în beneficiul utilizatorilor externi ai situaţiilor financiare, precum investitorii sau creditorii.

Aspectul internaţional al auditului se referă la armonizarea normelor şi practicilor de audit din diferite ţări. Internaţionalizarea auditului a avut ca punct de plecare întocmirea conturilor consolidate de către companiile multinaţionale şi nevoia de auditare a acestora, în vederea cotării pe diverse piețe financiare.

Auditarea conturilor consolidate înseamnă, în fapt, formularea unei opinii asupra activităţii tuturor componentelor grupului, indiferent de ţara în care sunt locate sau de normele contabile aplicate, inclusiv norme de audit pe baza cărora s-au auditat situaţiile financiare proprii.

La nivel mondial, organismele profesionale din diferite ţări au încercat să-şi armonizeze metodele şi principiile, şi să pună bazele unor standarde internaţionale de audit.

Factorii care au contribuit la declanşarea procesului de internaţionalizare a auditului sunt:

- apariţia companiilor multinaţionale;
- dezvoltarea pieţelor financiare internaţionale;
- extinderea firmelor de contabilitate pe plan internaţional, cu abordări metodologice, de pregătire şi asigurare a calităţii similare;
- trendul general la nivel mondial favorabil convergenţei în domeniul contabilităţii şi auditului.

18.2. Factori care au condus la internaţionalizarea auditului

18.2.1. Apariţia şi extinderea companiilor multinaţionale

Apariţia companiilor multinaţionale a fost principalul factor care a generat internaţionalizarea auditului financiar. În general, când o astfel de companie îşi elaborează situaţiile financiare consolidate, solicită auditarea conturilor entităţilor componente ale grupului pe baza normelor din ţara societăţii consolidante.

Pentru a asigura şi raporta la nivel central o imagine de ansamblu la nivel de grup, pentru a-şi asuma responsabilitatea auditării conturilor consolidate şi pentru a putea formula o părere competentă asupra imaginii fidele reflectate de acestea, auditorii societăţii mamă au responsabilitatea de a face instructajul auditorilor din fiecare ţară în care societatea mamă are o filială. În acest mod ei asigură unitatea metodelor aplicate şi calitatea auditului desfăşurat în alte ţări. Auditul local (efectual asupra situaţiilor financiare ale entităţilor grupului) trebuie să prezinte credibilitate managementului central al concernului.

Scanned with OKEN Scanner

Toate aceste aspecte au condus la introducerea unor tehnici noi de audit în unele țări și la instituirea unor metode inovatoare de comunicare la nivel de conducere locală și centrală a companiei.

Apariția și extinderea companiilor multinaționale și-a pus amprenta asupra evoluției firmelor internaționale de contabilitate, generând de multe ori fuziuni între acestea, menite să le asigure independența. Pe de altă parte, companiile de mari dimensiuni pot fi auditate doar de acele firme specializate care pot acoperi din punct de vedere logistic și uman un teritoriu extins.

Firmele de contabilitate au făcut eforturi în sensul deservirii clienților în continuă expansiune, fie prin deschiderea de puncte de lucru în țările respective, fie prin fuziune cu firme naționale. Scopul a fost asigurarea serviciilor de audit în toate țările în care clientul este localizat.

Până în prezent, eforturile de armonizare a contabilității nu au asigurat un set de standarde universal acceptat în toate țările în care îți desfășoară activitatea companiile multinaționale. Auditul se realizează deseori pe baza normelor naționale. În situațiile în care activitatea de audit a fost „internaționalizată", acest lucru s-a făcut complementar cu respectarea normelor naționale privind raportarea financiară.

18.2.2. Dezvoltarea piețelor financiare internaționale

Nevoia de internaționalizare a auditului poate fi privită și din perspectiva utilizatorilor situațiilor financiare ale companiilor care își atrag resurse de pe piețele internaționale de capital. Pentru investitorii de pe aceste piețe, raportul de audit și calitatea activității de audit sunt garanții credibilității conturilor anuale și a tuturor informațiilor furnizate, ca punct de plecare pentru decizia de a investi.

Pe piețele financiare, investitorii întâlnesc cererea de capital din diferite țări, formulată de entități care își întocmesc situațiile financiare pe baza normelor naționale. Într-o anumită măsură, oferta de informații suplimentare poate satisface nevoia de informare a investitorilor, însă, pentru a le asigura credibilitatea este necesară efectuarea auditului, după normele recunoscute de piața financiară respectivă. Nu numai volumul informațiilor prezintă importanță, ci și calitatea auditului.

Pentru a îndeplini condiția de calitate, auditorii străini trebuie să fie familiarizați cu normele recunoscute de piața financiară în sfera raportării și auditării, și să respecte aceste norme atunci când realizează auditul. Limbajul folosit este, de asemenea, foarte important. De-a lungul timpului au existat diferențe între opiniile furnizate de specialiștii din diverse țări, datorită interpretării și accentului diferit pus pe conceptul de „imagine fidelă" și de „conformitate cu

Scanned with OKEN Scanner

regulile". Comunicarea eficientă pe pieţele de capital are nevoie de un limbaj comun, inclusiv pentru exprimarea opiniilor în raportul de audit.

IOSCO (the International Organization of Securities Commissions) a întreprins măsuri pentru eliminarea barierelor de pe pieţele internaţionale de capital. Organismul a colaborat îndeaproape cu IFAC în sfera standardelor internaţioanle de audit. Eforturile lor s-au îndreptat către atingerea unor nivele comune de calitate a auditului şi către promovarea unei comunicări internaţionale eficiente prin rapoartele de audit.

18.2.3. Extinderea firmelor de contabilitate pe plan internaţional

Evoluţia companiilor multinaţionale a atras extinderea pe plan internaţional a firmelor care asigurau serviciile de auditare a conturilor anuale. În ultimele decenii, firmele specializate de la nivel local au fuzionat, formând grupuri internaţionale. În anii 80-90 au avut loc patru fuziuni de amploare care au dat naştere elitei în domeniul auditului internaţional, „the big five", în prezent „the big four", după falimentul firmei Arthur Andersen.

Tabelul nr. 18.1 Fuziuni semnificative în anii 80-90

Coopers & Lybrand Price Waterhouse	PricewaterhouseCoopers
Arthur Young Ernst & Whinney	Ernst & Young
Peat Marwick Klynveld Main Goerdeler	KPMG
Deloitte Haskins & Sells Touche Ross	Delloitte&Touch&Thomatsu

Numărul de birouri deschise şi cifra de afaceri realizată de cei patru lideri în domeniul auditului internaţional, la sfârşitul exerciţiului financiar 2005 este prezentată în următorul tabel:

Tabel nr. 18.2 ClasamentulThe Big Four după număr de angajaţi şi cifră de afaceri[267]

Societatea de audit	Nr. angajaţi	C.A. SUA (mil.USD)	C.A. UK (mil lire)
PricewaterhouseCoopers	130.203	20.257	1.780
Delloitte&Touch&Thomatsu	120.000	18.200	1.550
Ernst & Young	106.650	16.902	945

[267] www.accountingmajors.com/accountingmajors/articles/top100.html, 19.02.2006

Scanned with OKEN Scanner

KPMG	103.621	15.690	1.281

Caracterul internațional al firmelor de audit este evident datorită următoarelor motive:

- abordarea auditului din perspectivă internațională (metodologii uniforme de audit);
- existența unor sisteme de control al calității pe plan internațional;
- dezvoltarea de produse specifice;
- aplicarea de strategii de comunicare și de marketing la nivel internațional.

Scopurile dezvoltări unor strategii și metodologii unitare la nivel global pot fi rezumate astfel: (i) clienții multinaționali sunt asigurați că, indiferent de locația pe mapamond, auditul se va desfășura pe baza unor principii unitare care să îi asigure calitatea; (ii) din punctul de vedere al firmei, uniformitatea la nivel internațional conduce la creșterea eficienței financiare și organizaționale.

Dezvoltarea produselor reprezintă un instrument semnificativ pentru firmele specializate în servicii financiare și de contabilitate. Pe lângă audit, acestea dezvoltă produse de software, rețele și metodologii de asistență a clienților listați pe piețele financiare internaționale, oferind consultanță în domenii precum achiziții și fuziuni.

Una din trăsăturile fundamentale ale internaționalizării auditului constă în instituirea la nivelul marilor firme a unor criterii de control al calității, la trei nivele: client, punct de lucru și țară. Aceste criterii sunt menite să asigure aplicarea corectă a procedurilor de către firmele membre de la nivel național, pentru a asigura un anumit nivel al calității serviciilor. Se pune problema pregătirii personalului, care se face prin programe ample de training profesional.

La începutul anului 2001, IFAC și marile firme de audit au fondat un organism numit „***Forum of Firms***", cu scopul de a pune accent pe calitatea auditului și de a oferi firmelor acces la dezvoltarea de standarde profesionale. Firmele membre se angajează să asigure conformitatea metodologiilor aplicate cu Standardele internaționale de audit, să respecte codul deontologic emis de IFAC, să desfășoare programe de pregătire profesională pe teme internaționale și să implementeze în rețelele proprii procedurile de evaluare a calității[268].

IFAC a prezentat noi standarde cu privire la calitatea controlului, atât la nivelul firmei (International Standard on Quality Control – ISQC 1), cât și la nivel global (International Standard on Auditing – ISA 220)[269].

---

[268] www.ifac.org, „Forum of Firms Constitution", 23 feb 2006

[269] Nobes C., Parker R., *Comparative International Accounting*, Prentice Hall, Harlow, Marea Britanie 2004, pp.485-512

Scanned with OKEN Scanner

Toate aspectele menționate conduc la concluzia că firmele multinaționale sunt avantajate de colaborarea cu marile firme de audit.

18.3. Diferențe naționale în sfera auditului

Eficiența auditării conturilor consolidate depinde de eficiența auditului efectuat asupra entităților componente ale grupului, pe baza unor reglementări similare. În sfera auditului există multe diferențe, care vizează scopul și obiectivul misiunii de audit, pregătirea și responsabilitățile profesioniștilor, sau legătura cu instituțiile statului.

În țările anglo saxone, auditorul formulează o opinie asupra măsurii în care situațiile financiare reflectă poziția economică a entității. Raportul de audit din SUA face referire la „prezentarea fidelă" (fairly present) a situației financiare a companiei, în timp ce Directivele europene cer auditorului să confirme prezentarea unei imagini fidele (true and fair view).

Țările cu sistem contabil de drept interpretează conceptul de „imagine fidelă" mai puțin nuanțat. Spre exemplu, în Germania auditorul confirmă în primul rând respectarea normelor contabile.

În ce privește ***obligațiile profesioniștilor***, acestea diferă de la țară la țară, însă tendința generală este de uniformizare a drepturilor și responsabilităților acestora. În general, auditorul trebuie să fie independent de entitate. În unele țări, însă, acesta poate oferi și alte servicii financiare companiei auditate. Grupurile din Marea Britanie sunt obligate să prezinte în note sumele plătite auditorilor pentru serviciile conexe prestate (sume care, de cele mai multe ori, ating cifrele aferente serviciilor de audit)[270].

În SUA, însă, odată cu intrarea în vigoare a *Legii Sarbanes – Oxley*[271] (în 2002, în urma numeroaselor scandaluri financiare), s-au înăsprit obligațiile de raportare a companiilor cotate și reglementările privind profesia de auditor. Legea limitează serviciile financiare pe care o firmă de audit le poate oferi clienților săi și interzice auditorilor să ofere alte servicii nespecifice (de tipul consultanței financiare) firmelor pe care le auditează. Aceleași constrângeri apar și în Germania și Franța.

O altă diferență constă în ***durata contractului de auditare***, care poate varia de la un an (în general), la trei ani (în Italia) sau cinci ani (Franța).

Relația dintre auditor și instituțiile statului este o problemă delicată. În Franța, auditorul este obligat să raporteze instituțiilor specializate orice infracțiune,

---

[270] Walton P., Haller A., Raffournier B., "International Accounting", 2nd edition, Ed. Thompson, 2003, p.91-128

[271] Choi F., Mek G., *International Accounting*, Ed. Pearson Prentice Hall, 2005, p.93-107

Scanned with OKEN Scanner

respectiv să anunţe consiliul director oricând se pune problema continuităţii activităţii unei entităţi. În fostele ţări cu economie centralizată auditorul era considerat instrumentul statului pentru supravegherea economiei, inclusiv de verificare a modului de calcul al contribuţiilor la bugetul public.

Pregătirea profesională şi atestarea specialiştilor cade în unele ţări în grija statului, în timp ce în alte ţări responsabilitatea revine unor organisme profesionale non-guvernamentale.

Aspecte mai detaliate privind formarea profesională şi atribuţiile auditorilor în diferite ţări au fost prezentate în Partea II „Raportarea financiară pe ţări".

18.4. Normalizare internaţională în domeniul auditului

În urma efectuării unui audit internaţional, specialistul îşi formulează opinia referitoare la conturile consolidate, asumându-şi, astfel, răspunderea pentru auditarea tuturor componentelor semnificative ale situaţiilor financiare respective. Pentru a accepta o asemenea resposabilitate, auditorul trebuie să se asigure că operaţiunile în detaliu au fost realizate la un nivel de calitate suficient încât opinia formulată pentru grup în ansamblu este valabilă şi pentru fiecare componentă a acestuia.

Auditorul conturilor consolidate va urmări ca ceilalţi auditori să respecte acelaşi set de standarde şi principii de audit, oferind instrucţiuni asupra metodologiilor de lucru. Faptul că în structura grupurilor multinaţionale intră entităţi din diferite ţări ne conduce la concluzia că situaţiile financiare individuale ale fiecărei componente a grupului trebuie auditate atât pe baza normelor specifice din ţara de reşedinţă, cât şi pe baza normelor recomandate de auditorul conturilor consolidate.

Este evident că este în interesul tuturor celor implicaţi să nu existe diferenţe între cele două sisteme. Eliminarea unor asemenea diferenţe devine obiectivul tuturor eforturilor de armonizare a standardelor de audit, pe plan internaţional.

Elaborarea de standarde la nivel international presupune existenţa unui organism care să aibă această autoritate, creat de către normalizatorii naţionali şi/sau organismele profesionale din diferite ţări.

ONU, ca organism internaţional, nu a emis niciodată un ghid sau standarde de audit. În 1972 el a înfiinţat, prin Consiliul său Economic şi Social, un grup de lucru cu rol de informare în sfera relaţiilor dintre întreprinderile multinaţionale. Ulterior, în 1974, a fost creată Comisia Corporaţiilor Transnaţionale (Commission on Transnational Corporations), iar începând din 1983, ONU are un grup de lucru interguvernamental, format din specialişti în standarde internaţionale

Scanned with OKEN Scanner

(Intergovernmental Working Group of Experts in International Standards of Accounting and Reporting). Implicarea acestui grup are în vedere mai mult sfera standardelor de contabilitate şi mai puţin sfera standardelor de audit.

18.4.1. Eforturi europene de reglementare în domeniul auditului

Federaţia experţilor contabili europeni (FEE – Federation des Experts Comptables Europeens) a fost creată potrivit legii belgiene şi a fost recunoscută în 1986, prin decret regal. Federaţia şi-a demarat activitatea în 1987, prin preluarea responsabilităţilor asumate anterior de UEC (Uniunea Europeană a Experţilor Contabili, Economici şi Financiari) şi de Grupul de lucru al experţilor contabili din cadrul CEE.

Printre obiectivele FEE enumerăm[272]:

- să acţioneze în interes public, pentru îmbunătăţirea şi armonizarea practicii şi reglementării profesiei contabile din Europa, în funcţie de evoluţia profesiei pe plan mondial şi – acolo unde este necesar – să protejeze şi să promoveze interesele europene;
- să promoveze recunoaşterea şi cooperarea organismelor profesionale europene, în probleme de interes general din domeniul privat şi public;
- să reprezinte profesioniştii contabili europeni la nivel mondial;
- să identifice elementele cu impact semnificativ asupra practicii contabile şi să le aducă la cunoştinţa organismelor membre;
- să identifice nevoile organismelor membre şi să vină în sprijinul acestora în mod oportun şi eficient.

În cadrul UE, Consiliul Comunităţilor Europene (Council of the European Communities) a emis directive privind pregătirea, publicarea şi auditarea rapoartelor anuale (Directiva a IV-a şi Directiva a VII-a), cu scopul armonizării reglementărilor din cadrul Comunităţii. Baza juridică la nivel internaţional este lărgită de prevederile Directivei a VIII-a a CCE privind condiţiile de exercitare a controlului legal asupra documentelor contabile de sinteză.

18.4.2. International Federation of Accountants – IFAC

Organismul cel mai important implicat în elaborarea de standarde internaţionale de audit este IFAC (International Federation of Accountants).

Misiunea[273] IFAC este de a servi interesul public, de a întări profesia contabilă din întreaga lume şi de a contribui la dezvoltarea unor economii puternice

---

[272] www.fee.be, *About FEE, 18.03.2006*

[273] www. siteresources.worldbank.org/INTECAADVPRO/Resources, *Dezvoltarea unei noi*

Scanned with OKEN Scanner

la nivel internațional. *„Pentru a servi interesul public, IFAC va continua să întărească profesia contabilă la nivel mondial şi să contribuie la dezvoltarea unor economii puternice internaționale prin stabilirea şi promovarea aderării la standarde profesionale de o înaltă calitate, avansând convergența internațională a acestor standarde şi susținând aspectele de interes public acolo unde experiența profesiei este cea mai relevantă."*[274]

Ca federație globală cu o rețea formată din 163 organisme profesionale din 119 țări, reprezentând 2,5 milioane contabili (la momentul august 2006), susținută de rețelele regionale din domeniul contabilității, IFAC îşi desfăşoară activitatea pentru a se asigura că toți contabilii profesioniști din întreaga lume au acces la standarde, îndrumări etice, şi pregătire de o înaltă calitate şi la cele mai bune informații practice. Stabilirea unei profesii contabile solide şi viabile reprezintă un pas important în construirea unei infrastructuri financiare solide. Țelul IFAC este de a avea un organism membru cu o profesie contabilă solidă în fiecare țară din lume.

Pentru a sprijini atingerea acestui scop, IFAC a publicat recent un ghid privind cele mai bune practici pentru a ajuta națiunile în curs de dezvoltare în înființarea unui organism contabil şi, acolo unde acesta există, să ajute la dezvoltarea şi îmbunătățirea activității acestuia. Ghidul include informații despre stabilirea cerințelor pentru membri, programele de educație şi pregătire şi standardele profesionale şi de etică.

Dintre direcțiile de acțiune ale IFAC menționăm următoarele:

- elaborarea unui ghid pentru Standardele Internaționale de Audit întocmit în mod specific pentru IMM-uri şi pentru cabinetele mici şi mijlocii care lucrează pentru ele;
- Comitetul pentru Contabilii Profesioniști din Afaceri al IFAC se află în procesul de finalizare a îndrumărilor privind elaborarea codurilor corporatiste de conduită, care abordează aspecte de o importanță deosebită cum sunt sustenabilitatea şi raportarea narativă.;
- IFAC se concentrează pe stabilirea standardelor în domeniile auditului, educației, eticii şi raportării financiare pentru sectorul public şi pe promovarea convergenței internaționale.

---

profesii de audit, Programul Avansat al Băncii Mondiale în domeniul Reglementării Contabilității şi Auditului, 28 iunie 2005

[274] Ward G., *O imagine de ansamblu asupra Federației Internaționale a Contabililor, Standardelor Internaționale de Audit, Standardelor Internaționale de Educație, Codului Etic al IFAC şi Declarațiilor privind Obligațiile Membrilor Programul Avansat al Băncii Mondiale privind Reglementarea Contabilității şi Auditului,* 20 Dec. 2005, sursa: www.siteresources.worldbank.org/INTECAADVPRO/Resources/

Scanned with OKEN Scanner

IFAC are în structură următoarele consilii şi comitete (boards and committees):

- CAP - The Compliance Advisory Panel;
- DNC - The Developing Nations Committee;
- IAESB - The International Accounting Education Standards Board (formerly the Education Committee);
- IAASB - The International Auditing and Assurance Standards Board;
- IESBA - The International Ethics Standards Board for Accountants (formerly the Ethics Committee);
- IPSAB - The International Public Sector Accounting Standards Board;
- The IFAC Nominating Committee;
- PAIB Committee - The Professionals Accountants în Business Committee;
- SMPC - The Small and Medium Practices Committee;
- TAC - The Transnational Auditors Committee – este în acelaşi timp şi comitetul executiv al FoF (Forum of Firms).

Consiliul Internaţional pentru Standarde de Etică pentru Contabili (IAESB) a emis codul etic al IFAC pentru contabilii profesionişti, care este singurul cod de etică global aplicabil pentru contabilii din întreaga lume şi care scoate în evidenţă valorile de integritate, transparenţă şi experienţă.

Pentru a se asigura că acest Cod este relevant şi abordează problemele cu care se confruntă contabilii în zilele noastre, Consiliul a emis recent un Cod actualizat, care stabileşte un cadru general conceptual pentru toţi contabilii profesionişti pentru a asigura conformitatea cu cele cinci principii fundamentale de etică profesională: integritatea, obiectivitatea, competenţa profesională şi atenţia cuvenită, confidenţialitatea şi comportamentul profesional. Cadrul general se aplică pentru toţi contabilii profesionişti: cei din practica publică, din afaceri sau din adminsitraţie.

Consiliul pentru Standarde de Etică se concentrează, de asemenea, pe un aspect care este poate mai central pentru încrederea publică şi unul care s-a bucurat de o atenţie largă din partea mass mediei şi a organismelor de reglementare: independenţa auditorului.

Consiliul pentru Standarde de Audit şi Asigurare al IFAC (IAASB – International Auditing and Assurance Standards Board) desfăşoară o activitate susţinută în sfera elaborării de standarde. Menţionăm, astfel, câteva dintre preocupările sale:

- publică Standarde Internaţionale de Audit (ISA). Directiva a Opta a aprobată de Comisia Europeană în toamna 2005, recomandă folosirea ISA în cadrul tuturor statelor membre ale Uniunii Europene. ISA sunt deja aplicate în peste 70 de ţări din întreaga lume, inclsiv într-o serie de ţări din Uniunea Europeană.

Scanned with OKEN Scanner

• colaborează cu China pentru demararea unui proces de adoptare a ISA în această economie vastă şi aflată în plină dezvoltare.

• publică Standarde Internaţionale de Controlul Calităţii (ISQC – International Standards on Quality Control) care să fie aplicate de toate firmele de contabilitate pentru toate serviciile care intră sub incidenţa standardelor internaţionale ale IAASB.

• are mandat să publice Standarde Internaţionale privind Misiunile de Asigurare, (ISAE - International Standards on Assurance Engagements), care urmează să fie aplicate de practicieni în misiunile de asigurare care se referă la informaţii, altele decât informaţiile financiare istorice;

• are mandat să publice Standarde Internaţionale privind Serviciile Conexe (ISRS - International Standards on Related Services);

• publică Declaraţii de Practică pentru a oferi îndrumări şi asistenţă practică în implementarea standardelor sale.

Consiliul pentru Standarde Internaţionale de Educaţie pentru Contabilitate al IFAC elaborează Standardele Internaţionale de Educaţie şi îndrumări privind cerinţele de pre-calificare şi de pregătire profesională continuă pentru toţi contabilii. La începutul anului 2005, Consliul pentru Standarde de Educaţie a publicat un proiect expunere pentru un standard propus privind pregătirea profesioniştilor în audit, recunoscând nevoile speciale ale acestui segment al profesiei. El se află, de asemenea, în process de a întocmi un instrument de lucru referitor la etică, ce se referă la diferite moduri de abordare privind educaţia în domeniul eticii.

Consiliul pentru Standarde Internaţionale de Contabilitate pentru Sectorul Public al IFAC (IPSASB) elaborează Standarde Internaţionale de Contabilitate pentru Sectorul Public (IPSAS) menite să îmbunătăţească responsabilitatea şi managementul financiar al ecestui sector. Acesta este un domeniu din ce în ce mai important al activităţii IFAC. Nevoia unei raportări mai transparente a guvernelor este la fel de importantă ca cea pentru o raportare transparentă a companiilor, sau chiar mai importantă.

Un obiectiv important al IPSASB este facilitarea *convergenţei* cu Standardele de Raportare Financiara, pe care se bazează IPSAS. În luna septembrie 2005, IPSASB a emis două proiecte expunere pentru convergenţa dintre IPSAS şi IFRS. Primul, *Îmbunătăţiri pentru Standardele Internaţionale de Contabilitate pentru Sectorul Public* propune modificări pentru 11 din IPSAS existente pentru a se conforma cu IFRS-urile echivalente. Cel de-al doilea, *Autoritatea Egală a Paragrafelor* IPSAS propune ca *Prefaţa la Standardele Internaţionale de Contabilitate pentru Sectorul Public* să fie revizuită pentru a clarifica faptul că toate paragrafele IPSAS au autoritate egală, abordare adoptată de IFRS-uri.

Scanned with OKEN Scanner

Un alt obiectiv al IPSASB este de a asigura convergența standardelor sale cu bazele statistice de raportare, care cer guvernelor să prezinte informații financiare despre sectorul guvernamental general.

Organismul Internațional Independent De Supraveghere A Interesului Public (PIOB – Public Interest Oversight Board), înființat în februarie 2005, supraveghează activitățile de stabilire a standardelor de audit, etică și educație și sprijină clădirea încrederii în procesele acestora.

PIOB supraveghează ***Programul de Conformitate al Organismelor Membre ale IFAC***, care este menit să sprijine dezvoltarea și implementarea unor standarde de audit, contabilitate, etică și educație de o înaltă calitate și a unor programe de investigație și disciplină în organismele membre ale IFAC din întreaga lume. Programul este menit să îndrume institutele contabile prin întreg spectrul responsabilităților lor profesionale.

Programul de Conformitate a Organismelor Membre se bazează Declarațiile privind Obligațiile Membrilor ale IFAC (SMOs), care sunt menite să ofere puncte clare de referință pentru actualele sau potențialele organisme membre ale IFAC pentru a le ajuta să asigure o activitate de o înaltă calitate a contabililor autorizați din întreaga lume. Publicat în Aprilie 2004, SMO cuprinde în mod oficial cerința potrivit căreia organismele sale membre susțin standardele internaționale elaborate de IFAC și de Consiliul pentru Standarde Internaționale de Audit și Asigurare și că vor face tot ce le stă în puteri să cuprindă standardele internaționale respective în cerințele lor naționale. În present, sunt șapte SMO:

- SMO 1 - Asigurarea Calității ;
- SMO 2 - Standardele Internaționale de Educație pentru Contabilii Profesioniști și alte Îndrumări ale EDCOM ;
- SMO 3 - Declarațiile de Practică Aferente Standardelor Internaționale și alte Lucrări emise de Consiliul pentru Standarde Internaționale de Audit și Asigurare ;
- SMO 4 - Codul de Etică al IFAC pentru Contabilii Profesioniști ;
- SMO 5 - Standardele Internaționale de Contabilitate pentru Sectorul Public și alte îndrumări PSC ;
- SMO 6 - Investigație și Disciplină ;
- SMO 7 - Standardele Internaționale de Raportare Financiară .

Pe măsură ce organizațiile și țările se angajează tot mai mult pentru atingerea convergenței între standardele naționale și internaționale, există nevoia de a se asigura că această convergență este abordată într-un mod sistematic și, acolo unde este posibil, uniform, între jurisdicții.

Atingerea convergenței internaționale este un obiectiv fundamental al IFAC. A avea o varietate de standarde contabile, de audit și alte standarde în întreaga lume este pur și simplu împotriva interesului public, creează confuzie,

Scanned with OKEN Scanner

încurajează eroarea şi facilitează frauda. Soluţia constă în a introduce un singur set de standarde internaţionale, de cea mai bună calitate, stabilite în interesul publicului de un organism expert internaţional, care se consultă în mod transparent şi recunoaşte interesele legitime ale comunităţii internaţionale. Toate consiliile de stabilire a standardelor din cadrul IFAC elaborează standarde care îndeplinesc aceste cerinţe.

18.4.3. Standardele internaţionale de audit

IFAC, prin intermediul comitetelor şi consiliilor sale, a elaborat standarde internaţionale în domeniul auditului şi conexe, aşa cum reiese din tabelul următor:

Tabelul nr. 18.3. Standarde internaţionale de audit şi asimilate- 2005[275]

100-999	STANDARDELE INTERNAŢIONALE DE AUDIT (ISA)
100-199	**ASPECTE INTRODUCTIVE**
120	Cadrul General al Standardelor Internaţionale de Audit – *Retras în Decembrie 2004*
200-299	**PRINCIPII GENERALE ŞI RESPONSABILITĂŢI**
200	Obiectivul şi Principiile Generale care Guvernează un Audit al Situaţiilor Financiare
210	Termenii Angajamentelor de Audit
220	Controlul Calităţii pentru Activitatea de Audit – *înlocuit cu 220R şi ISQC1*
220R	Controlul Calităţii pentru Auditurile Informaţiilor Financiare Istorice
230	Documentarea
240	Responsabilitatea Auditorului de a lua în Consideraţie Frauda într-un audit al Situaţiilor Financiare
250	Considerarea Legilor şi Regulamentelor într-un Audit al Situaţiilor Financiare
260	Comunicarea aspectelor de audit celor însărcinaţi cu guvernanţa
300-499	**EVALUAREA RISCULUI ŞI RĂSPUNSUL LA RISCURILE ESTIMATE**
300	Planificarea unui Audit al Situaţiilor Financiare
310	Cunoaşterea Afacerii – *Retras în Decembrie 2004*
315	Înţelegerea Entităţii şi a Mediului său şi Evaluarea Riscului unor Erori Semnificative
320	Pragul de semnificaţie în audit
330	Procedurile Auditorului ca răspuns la Riscurile Evaluate
400	Evaluările Riscului şi Controlul intern – *Retras în Decembrie 2004*
401	Auditul într-un Mediu Informatizat – *Retras în Decembrie 2004*
402	Consideraţii de Audit Referitoare la Entităţile care Utilizează firme prestatoare de servicii

[275] www.cafr.ro/index.jsp?page=standarde_2005 , *Standarde internaţionale de audit - 2005*

Scanned with OKEN Scanner

500-599	**PROBE DE AUDIT**
500	Probe de Audit
501	Probe de Audit —Considerații Suplimentare pentru anumite Aspecte Specifice
505	Confirmări de Audit
510	Angajamente Inițiale – Balanțele de Deschidere
520	Proceduri Analitice
530	Eşantionarea în Audit şi alte metode de testare
540	Auditarea Estimărilor Contabile
545	Auditarea Măsurărilor şi prezentărilor la Valoarea Justă
550	Părți Afiliate
560	Evenimente ulterioare
570	Continuitatea Exploatării
580	Scrisorile Managementului
600-699	**UTILIZAREA SERVICIILOR UNUI ALT AUDITOR**
600	Utilizarea serviciilor unui alt auditor
610	Luarea în considerare a activității de audit intern
620	Utilizarea serviciilor unui expert
700-799	**CONCLUZII DE AUDIT ŞI RAPORTAREA**
700	Raportul Auditorului cu privire la Situațiile Financiare
700R	Raportul Independent al Auditorului referitor la un set complet de situații financiare cu scop general — *aplicabil de la 31 decembrie 2006*
701	Modificări ale Raportului Independent al Auditorului - *aplicabil de la 31 decembrie 2006*
710	Date comparative
720	Alte Informații în documentele care conțin situații financiare auditate
800-899	**DOMENII SPECIALIZATE**
800	Raportul Auditorului cu privire la Angajamentele de Audit cu scop special
1000-1100	**DECLARAȚII INTERNAȚIONALE DE PRACTICĂ ÎN AUDIT (IAPS)**
1000	Proceduri de confirmare interbancară
1001	Medii IT - Calculatoare neincluse în rețea —*Retras în Decembrie 2004*
1002	Medii IT - Sisteme computerizate on-line — *Retras în Decembrie 2004*
1003	Medii IT - Sisteme de baze de date — *Retras în Decembrie 2004*
1004	Relația dintre organele de supraveghere bancară şi auditorii externi ai băncilor
1005	Considerente speciale în auditul întreprinderilor mici
1006	Auditul situațiilor financiare ale băncilor
1007	Comunicarea cu managementul —*Retras în iunie 2001*
1008	Evaluarea riscurilor şi controlul intern - Caracteristici şi considerente privind CIS —*Retras în Decembrie 2004*
1009	Tehnici de audit asistate de calculator —*Retras în Decembrie 2004*
1010	Luarea în considerare a aspectelor de mediu în auditul situațiilor financiare
1011	Implicații pentru Management şi auditori referitoare la problema anului 2000—*Retras în iunie 2001*
1012	Auditul instrumentelor financiare derivate

Scanned with OKEN Scanner

1013	Comerțul electronic - Efectul asupra auditului situațiilor financiare
1014	Raportarea de către auditori cu privire la conformitatea cu standardele internaționale de raportare financiară
2000-2699	**STANDARDE INTERNAȚIONALE PENTRU ANGAJAMENTELE DE REVIZUIRE (ISREs)**
2400	Angajamente de revizuire a situațiilor financiare (Fost ISA 910)
3000-3699	**STANDARDE INTERNAȚIONALE REFERITOARE LA ANGAJAMENTELE DE ASIGURARE (ISAE)**
3000R	Angajamente de Asigurare altele decât auditurile sau revizuirile Informațiilor Financiare Istorice
3400	Examinarea informațiilor financiare previzionate (Fost ISA 810)
4000-4699	**STANDARDE INTERNAȚIONALE PENTRU SERVICIILE CONEXE (ISRS)**
4400	Angajamente pentru efectuarea procedurilor convenite privind informațiile financiare (Fost ISA 920)
4410	Angajamente de elaborare a informațiilor financiare (Fost ISA 930)

ISA sunt standarde destinate armonizării practicilor contabile de pe glob. Teoria şi practica auditului internațional includ, pe lângă aceste norme, şi considerații privind controlul calității auditului, criterii de relevanță, proceduri de desfăşurare a misiunii, reguli privind coordonarea raportării internaționale etc.

Normele internaționale de audit reprezintă un ansamblu de practici de referință de natură să amelioreze calitatea informației financiare pe pieţele internaționale. Ele servesc ca bază pentru dezvoltarea directivelor naționale în țări în care profesia contabilă este slab reprezentată sau în evoluție

18.5. Armonizare şi convergență în sfera auditului

18.5.1. Organizații regionale ale IFAC[276]

Organizațiile regionale ale IFAC (Regional Accountancy Organizations RAO) sunt organisme independente, membre ale IFAC, care îşi stabilesc aceleaşi obiective ca şi IFAC. RAO joacă un rol important în susținerea dezvoltării profesiei contabile pe plan regional şi realizarea convergenței cu standardele internaționale. Există două tipuri de organizații regionale şi anume organizații recunoscute şi grupuri regionale acceptate.

IFAC recunoaşte patru ***organizații regionale*** care susțin inițiativele sale şi asistă organismele naționale din sfera lor în procesul de asimilare a standardelor internaționale:

• Confederation of Asian and Pacific Accountants (CAPA);

[276] www.ifac.org, *Regional Accountancy Organizations*, 2006

Scanned with OKEN Scanner

• Eastern Central and Southern African Federation of Accountants (ECSAFA);

• Fédération des Experts Comptables Européens (FEE) ;

• Interamerican Accounting Association (IAA).

Deasemenea, IFAC a luat cunoştinţă de existenţa a patru grupuri regionale care îşi însuşesc obiectivele şi reglementările sale, şi care susţin evoluţia profesiei contabile în regiunile respective:

• Association of Accountancy Bodies of West Africa;

• Eurasia Council of Certified Accountants and Auditors (ECCAA);

• The Institute of Chartered Accountants of the Caribbean;

• South Asian Federation of Accountants.

18.5.2. Eforturi de armonizare

Activitatea consiliilor de stabilire a standardelor din cadrul IFAC şi iniţiativele întreprinse pentru a îmbunătăţi acceptarea globală a standardelor şi îndrumărilor lor, vor fi în zadar dacă nu vor avea ca rezultat convergenţa internaţională. Măsurile pe care le-au luat ţările membre şi organizaţiile internaţionale pentru atingerea convergenţei la IFRS şi ISA sunt recunoscute la nivel internaţional şi sunt foarte importante. Spre exemplu:

• Forumul de Stabilitate Financiară a inclus IFRS şi ISA în cele *12 Standarde Cheie pentru Sisteme Financiare Solide.* Forumul de Stabilitate Financiară a arătat că aceste 12 Standarde Cheie este foarte probabil să îşi aducă cea mai mare contribuţie la reducerea vulnerabilităţii sistemelor financiare şi întărirea credibilităţii acestora.

• Raportul privind Credibilitatea întocmit de IFAC oferă sprijin pentru ca IFRS şi ISA să devină standarde la nivel mondial. Raportul recomandă atingerea convergenţei între standardele naţionale şi internaţionale cât mai curând posibil, considerând a fi un aspect semnificativ al interesului public.

• Comisia Europeană a aprobat IFRS (cu mici excepţii) ca standarde de raportare financiară care să fie aplicate în întocmirea situaţiilor financiare consolidate ale companiilor cotate la bursă din Uniunea Europeană. Şi Directiva a opta aprobată în 2005 cere ca pentru auditurile tuturor companiilor din Uniunea Europeană să se aplice ISA aprobate.

• Organizaţia Internaţională a Instituţiilor Supreme de Audit (INTOSAI) are ca scop elaborarea de *Îndrumări pentru Auditul Financiar* care vor oferi membrilor lor orientări practice referitoare la aplicarea Standardelor de Audit ale INTOSAI pentru auditurile financiare ale entităţilor din sectorul public. Comitetul pentru Standarde de Audit al INTOSAI lucrează îndeaproape cu IAASB şi a ajuns la concluzia că îndrumările INTOSAI trebuie, pe cât posibil, să se bazeze pe ISA.

Scanned with OKEN Scanner

Toate aceste inițiative sunt semnificative prin aceea că vor ajuta la îmbunătățirea calității activității contabililor și, prin urmare, la calitatea infrastructurii financiare în țările în care contabilii își desfășoară activitatea.

Recunoscând importanța deosebită a facilitării convergenței la standardele sale, IAASB a întreprins un proiect ambițios de rescriere a standardelor sale pentru a le face mai clare și mai ușor de înțeles și pentru a facilita traducerea acestora. IAASB a elaborat noul său stil de întocmire pe baza răspunsului la Declarația politică propusă și la Lucrarea de consultare cu privire la claritate și în cadrul Forumului pentru claritate din iulie 2005, la care au participat reprezentanți ai organismelor de reglementare, organismelor de supraveghere, organismelor de stabilire a standardelor, cabinetelor mici și mijlocii și țărilor în curs de dezvoltare.

18.6. Etică, standarde tehnice și controlul calității în auditul internațional

18.6.1. Etică

Codul etic al profesioniștilor contabili emis de IFAC stabilește normele de conduită și principiile fundamentale care trebuie respectate de către cei implicați în misiuni de audit. Codul, revizuit în 2004, pleacă de la premisa că principale *obiective* ale profesiei contabile sunt:

- *credibilitatea* - informațiile furnizate de rapoartele și opiniile auditorilor trebuie să fie fidele realității și de încredere. Auditorii trebuie să aibă o conduită ireprosabilă atât pe plan profesional, cât și personal;
- *profesionalismul* - profesia de auditor presupune existența unor capacități intelectuale și experiențe dobândite prin pregatire și educație, și printr-un cod de valori și conduită comun tuturor auditorilor;
- *calitatea serviciilor* - constă în competența auditorilor de a-și realiza sarcinile ce le revin cu obiectivitate, responsabilitate, sârguință și onestitate. Profesia de auditor presupune desfășurarea unei activități la cei mai ridicați parametri, în scopul îndeplinirii cerințelor interesului public, în condiții de economicitate, eficacitate și eficiență;
- *încrederea* - în îndeplinirea sarcinilor de serviciu, auditorii trebuie să promoveze cooperarea și bunele relații cu ceilalți auditori și în cadrul profesiunii, iar sprijinul și cooperarea profesională, echilibrul și corectitudinea sunt elemente esențiale ale profesiei de auditor, deoarece încrederea publică și respectul de care se bucură un auditor reprezintă rezultatul realizărilor cumulative ale tuturor auditorilor.

Codul continuă cu enumerarea principiilor fundamentale aplicabile în profesie:

Scanned with OKEN Scanner

• *integritatea* – auditorul trebuie să fie corect, onest şi incoruptibil, integritatea fiind suportul încrederii şi credibilităţii acordate raţionamentului auditorului;

• *obiectivitatea* - presupune imparţialitate în redactarea rapoartelor, care trebuie să fie precise şi obiective; concluziile şi opiniile formulate în rapoarte trebuie sa se bazeze exclusiv pe documentele obţinute şi analizate conform standardelor de audit; auditorii trebuie să folosească toate informaţiile utile primite de la entitatea auditată şi din alte surse, să facă o evaluare echilibrată a tuturor circumstanţelor relevante şi să nu fie influenţaţi în formarea opiniei profesionale de propriile interese sau de interesele altora;

• *competenţa* - auditorii sunt obligaţi să îşi îndeplinească atribuţiile de serviciu cu profesionalism, competenţă, imparţialitate şi la standarde internaţionale, aplicând cunoştinţele, aptitudinile şi experienţa dobândite;

• *confidenţialitatea* - auditorii sunt obligaţi să păstreze confidenţialitatea în legătură cu faptele, informaţiile sau documentele despre care iau cunoştinţă în exercitarea atribuţiilor lor; este interzisă utilizarea în interes personal sau în beneficiul unui terţ a informaţiilor dobândite în exercitarea atribuţiilor de serviciu; în cazuri excepţionale auditorii pot furniza aceste informaţii numai în condiţiile expres prevăzute de normele internaţionale;

• *deontologia.*

Codul de Etică abordează diferite probleme precum: independenţa auditorului, taxe şi comisioane, activităţi incompatibile, publicitate, modalităţi de solicitare, sau relaţiile cu ceilalţi auditori.

Independenţa este văzută în Codul etic ca independenţă a raţiunii (posibilitatea de a formula o opinie obiectivă, neafectată de influenţe exterioare) şi ca independenţă a aparenţelor (evitarea evenimentelor şi circumstanţelor care să conducă un terţ la concluzia că judecata profesională, obiectivitatea şi scepticismul auditorului au fost afectate).

Codul etic amendat din 2004 (ca răspuns la scandalul financiar Enron / Andersen) delimitează un cadru conceptual pentru independenţă. Acesta este destinat să asiste auditorii la:

• identificarea ameninţărilor la adresa independenţei;

• evaluarea gradului de semnificaţie al ameninţării;

• identificarea şi aplicarea măsurilor adecvate de eliminare sau reducere a ameninţărilor până la un nivel acceptabil.

Măsurile de reducere a ameninţărilor la adresa independenţei auditorului sunt variate şi pot consta în solicitarea unei a doua păreri de la un partener, sau rotaţia partenerilor după un anumit număr de ani. Sunt menţionate situaţiile de incompatibilitate cu principiul independenţei: legături financiare cu clientul deservit, numirea în poziţii de conducere în entitatea deservită, asigurarea de

Scanned with OKEN Scanner

servicii de specialitate separate de misiunea de audit (evidență contabilă sau consultanță financiară) sau întreținerea de relații personale.

Firmele internaționale de audit au la rândul lor propriile reguli privind implicarea în activitatea de audit și îndeplinirea condițiilor impuse.

18.6.2. Standarde tehnice

Codul de etică emis de IFAC impune auditorilor să folosească standardele tehnice și profesionale promulgate de IFAC, de organismele profesiei sau de alte organisme normalizatoare.

Firmele internaționale de audit garantează această conformitate, elaborând, la rândul lor, manuale și alte publicații periodice, menite să actualizeze informațiile cu schimbările care au loc la nivelul normelor sau politicii de firmă. Normele tehnice care se regăsesc în manualele firmelor internaționale de audit sunt, de obicei, mai detaliate decât ISA. Ele prevăd în detaliu procedurile de urmărit în realizarea misiunii de auditare a conturilor, pentru a asigura uniformitatea practicilor în toate țările în care operează și pentru a facilita controlul calității[277].

18.6.3. Controlul calității

Faptul că firmele internaționale de audit activează în toată lumea sub același nume ne conduce la ideea că acestea trebuie să asigure aceeași calitate a serviciilor, indiferent de țară. IFAC a emis proiecte de standarde pentru controlul calității auditului, atât pentru nivelul firmei, cât și la nivelul misiunii de audit (engagement level).

Proiectul ISQC 1 *Controlul calității în audit, angajamente de asigurare și servicii conexe* face referire la măsurile care trebuie luate la nivelul firmei și reglementează practicile deja folosite pe scară larg. Majoritatea firmelor mari desfășoară proceduri de control al calități care să ateste conformitatea cu normele proprii, pentru fiecare firmă membră de la nivel național. Aceste verificări urmăresc respectarea calității serviciilor la nivel național, iar performanța scăzută poate atrage fie acțiuni imediate de remediere, fie chiar, în extremis, excluderea firmei sau partenerului național din firma internațională.

Obiectivul controlului calității la nivelul firmei constă în asigurarea într-o manieră satisfăcătoare a conformității procedurilor și pregătirii personalului cu standardele profesionale și alte norme, astfel încât să raportul de audit să fie calitativ corespunzător.

---

[277] Nobes C., Parker R., *Comparative International Accounting*, Prentice Hall, Harlow, Marea Britanie 2004, pp. 501-502

Scanned with OKEN Scanner

ISQC 1 precizează că sistemul de control al calității într-o firmă de audit trebuie să cuprindă politici şi proceduri documentate cu referire la:

- conducere şi responsabilităţi în cadrul firmei;
- norme de etică – conformitatea cu IFAC code of ethics;
- acceptarea clientului şi întreţinerea relaţiilor cu acesta, angajamente particulare;
- resursele umane: asigurarea competenţelor profesionale;
- desfăşurarea misiunilor (engagement performance) în conformitate cu standardele profesionale;
- controlul calităţii misiunilor desfăşurate;
- monitorizarea partenerilor şi a birourilor proprii.

ISA 220 *Controlul calităţii pentru misiunile de audit* (Quality Control for Audit Engagements) este un proiect revizuit de standard care completează normele de control intern firmei cu norme pentru controlul misiunilor desfăşurate. Acestea din urmă se suprapun peste prevederile ISQC 1, la nivelul auditului individual (definirea ameninţărilor potenţiale la adresa independenţei auditorului, respectarea unor proceduri specifice de acceptare a misiunii, supervizarea şi verificarea corespunzătoare a echipei de audit).

Mediul litigios specific unor ţări a condus la întărirea sistemului de control al calităţii din firmele internaţionale de audit, inclusiv la asprirea condiţiilor de acceptare a clienţilor şi de colaborare, respectiv de abandonare a misiunii, în situaţia în care riscurile ataşate clientului sunt inacceptabile.

19. Contabilitatea de gestiune în perspectivă internaţională

Comitetul pentru Contabilitate Financiară şi de Gestiune (FMAC) al Federaţiei Internaţionale a Contabililor (IFAC) şi-a făcut cunoscută poziţia asupra practicilor internaţionale în contabilitatea de gestiune prin IMAP nr. 1 care constituie de fapt o revizuire a unui document cu acelaşi titlu publicat în 1989.[278]

---

[278] Vezi *Les Textes Comptables de Référence, Comité de comptabilité financière et de gestion (FMAC)* de la Fédération internationale des comptables (IFAC), Pratique internationale de comptabilité de gestion nr. 1 (revision de 1998), concepts fondamentaux de comptabilité de gestion. Versiunea franceză a acestui document a fost realizată de Societatea Contabililor de Management din Canada (SCMC/SMAC), pe baza unui text în engleză din decembrie 1998 şi publicat în martie 1999. Subliniem contribuţia la adoptarea textului a profesorului Michel Lebas, reprezentantul OECCA şi al Companiei Naţionale a Comisarilor de Conturi din Franţa la IFAC (Federaţia Internaţională a Contabililor) şi FMAC (Comitetul pentru Contabilitate Financiară şi de Gestiune), în Revue Française de Comptabilité, 315, Octobre, 1999, p. 49-60.

Scanned with OKEN Scanner

Aceste practici privind chestiunile fundamentale în contabilitatea de gestiune au un caracter universal, fiind metode recunoscute în domeniu. Ele rezultă dintr-o studiere atentă a tehnicilor cele mai eficiente aplicate în numeroase sectoare de activitate. În acest context, practicile respective au totuşi caracter normativ[279], deşi nu aduc elemente noi, fiind mai curând rezultatul unor analize, interpretări, experienţe şi orientări.[280] Parametrii contabilităţii de gestiune sunt descrişi şi explicaţi sub forma unui cadru conceptual.

Documentul adoptat conţine două elemente principale:

- în primul rând, definiţia propusă contabilităţii de gestiune reflectă cele mai bune practici internaţionale;
- această descriere este îmbogăţită printr-un cadru conceptual care oferă ipotezele pe care se sprijină orice raţionament privind orientările practicilor în contabilitatea de gestiune, şi criteriile pe care se bazează o evaluare a eficacităţii acestora.

Definiţia şi cadrul conceptual servesc drept etalon de referinţă celor mai bune practici în acest domeniu şi pot inspira elaborări conforme acestei orientări.

Calităţile fundamentale pe care le solicită contabilitatea de gestiune, trebuie să contribuie la înţelegerea şi perfecţionarea metodelor şi practicilor menţionate la scară mondială[281].

19.1. Evoluţia şi transformarea contabilităţii de gestiune

19.1.1. Faze în dezvoltarea contabilităţii de gestiune

Câmpul de activitate organizaţional care înglobează contabilitatea de gestiune a evoluat în patru faze succesive.

---

[279] OMFP 1826/22.12.2003 pentru aprobarea Precizărilor privind unele măsuri referitoare la organizarea şi conducerea contabilităţii de gestiune, MO nr.23/12.2004, Partea I.

[280] Vezi • Bouquin H., *Comptabilité de gestion*, Sirey, Paris, 1993, Prima parte a acestui tratat are în vedere Concepte fundamentale. Vezi şi o variantă actualizată Bouquin H., *Comptabilité de gestion*, 2ème édition, Economica, Paris, 2003, Noţiuni şi principii fundamentale, p.35-120; • Bouquin H., *Contabilitate de gestiune*, Traducere şi studiu introductiv Tabără N., Editura TipoMoldova, Iaşi, 2004, p.37-41 ; • Tabără N., *Obiectivele şi conceptele contabilităţii de gestiune*, în Revista Generală de Contabilitate şi Expertiză, nr. 9 şi 11/1995; • Tabără N., Horomnea E., *Cadrul conceptual al contabilităţii de gestiune*, Revista Finanţe, Credit, Contabilitate, nr.10/1998

[281] Ingram R.W., Albright Th. L., Hill J.W., *Managerial accounting, Information for decisions*, 2Edition, South-Western College Publishing, Thomson Learning, United States, 2001, p. M14, 15.

Scanned with OKEN Scanner

Prima fază – Înainte de 1950, preocuparea principală a fost determinarea costurilor complete şi controlul financiar, datorită aplicării tehnicilor de elaborare a bugetelor şi de contabilitate a costurilor complete.

A doua fază – Din 1965, interesul se deplasează spre producţia informaţiei necesare planificării şi controlului de gestiune, recurgându-se la tehnici cum ar fi analiza decizională şi contabilitatea de responsabilitate.

A treia fază – După 1985, atenţia se deplasează spre reducerea risipei resurselor utilizate în funcţionarea întreprinderii, prin aplicarea analizei proceselor şi tehnicilor de management al costurilor.[282]

A patra fază – După 1995, interesul este de a crea sau produce valoare prin utilizarea eficace şi eficientă a resurselor, prin tehnici care să permită analiza inductorilor de valoare pentru client, pentru acţionar, prin inovare organizaţională.

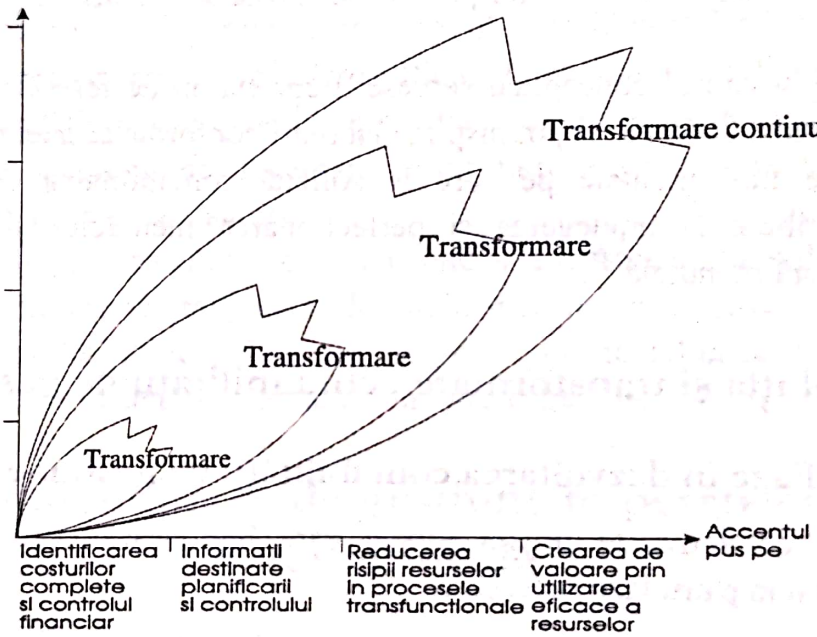

Fig. nr. 19.1 Evoluţia contabilităţii de gestiune

Sursa: Les Textes comptables de réference FMAC, IFAC, Pratique internationale de comptabilité de gestion nr. 1 (revision de 1998), *Concepts fundamentaux de comptabilité de gestion*, Revue Française de Comptabilité nr. 315/1999, p. 50

Deşi aceste faze sunt distincte, trecerea de la una la alta a fost întotdeauna progresivă şi evolutivă.

Fiecare fază a evoluţiei necesită o adaptare a unui nou ansamblu de condiţii la care fac faţă organizaţiile, prin integrarea, remanierea şi îmbogăţirea

[282] Olariu C, *Calculaţia costurilor*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1977

Scanned with OKEN Scanner

tehnologiilor. Astfel, fiecare fază este o combinație între vechi și nou, vechiul fiind remaniat pentru a se adapta la nou și a răspunde așteptărilor mediului de conducere.

Diagrama prezintă cele patru faze de evoluție a contabilității de gestiune.

Se poate deduce că evoluția contabilității de gestiune va continua.

În acest context denumirea contabilitate de gestiune este problematică pentru trei motive:

- în numeroase țări denumirea nu a fost folosită niciodată pentru desemnarea activității organizaționale vizate în oricare din aceste faze; se preferă un limbaj propriu fiecărei țări și denumirile specifice fiecărei culturi;
- în unele țări, denumirea a servit pentru a desemna mai precis una sau mai multe din cele patru faze;
- în alte țări (mai ales anglofone), denumirea a fost folosită pentru a desemna procesele avute în vedere în ansamblul celor patru faze.

Conceptele contabilității de gestiune au în vedere rezultatele procesului de evoluție, pe parcursul celor patru faze. La trecerea de la a doua la a treia fază, contabilitatea de gestiune se interesa înainte de toate de producția unei informații destinate planificării și controlului de gestiune.

Schimbarea capitală în trecerea de la a doua fază la a treia și a patra fază denotă că preocuparea principală se extindea de la producția de informații pentru a se orienta spre gestiunea resurselor, mai întâi prin reducerea risipei (faza a treia) apoi prin crearea sau producerea de valoare (a patra fază). Interesul pentru producția de informație (faza a doua) rămâne, dar el este avut în vedere sub un alt unghi în a treia și a patra fază și trebuie considerat ca o resursă organizațională. Atenția este acordată reducerii pierderilor sau risipei acestei resurse (pierderi financiare sau materiale) și conservării sau mobilizării în crearea sau producerea de valoare.

Ca și alte resurse, informația (singură sau asociată cu alte resurse) poate avea o utilitate strategică imediată sau să reprezinte o competența fundamentală pentru a extinde câmpul de posibilități ale organizațiilor. Informația intră în sferele activităților organizaționale concepute să permită gestiunea strategică a resurselor (respectiv rolul contabilității de gestiune în faza actuală a evoluției sale).

O a doua schimbare esențială este modul prin care contabilitatea de gestiune, în calitate de domeniu de activitate, se poziționează în interiorul organizațiilor:

- în prima fază, contabilitatea de gestiune este considerată o activitate tehnică necesară urmăririi obiectivelor organizației;
- în a doua fază, ea este organizată ca o activitate de conducere, cu un rol funcțional; persoanele funcționale susțin decidenții operaționali care produc informația necesară planificării și controlului;

Scanned with OKEN Scanner

- în a treia şi a patra fază, contabilitatea de gestiune este considerată parte integrantă a procesului de conducere, decidenţii având acces direct la informaţie în timp real, iar distincţia dintre persoanele funcţionale şi cele ierarhice se estompează treptat. Utilizarea resurselor (între care informaţia) în scopul precis de a crea valoare face parte integrantă din procesul de conducere în cadrul organizaţiilor.

Contabilitatea de gestiune (în faza actuală a dezvoltării sale) se interesează de nevoile organizaţiilor care-şi exercită activităţile în contexte dinamice şi concurenţiale. Actualmente, organizaţiile prezintă următoarele caracteristici:

- renunţă la specializarea funcţională (recurgând la echipe plurifuncţionale şi suprimând specializările tradiţionale), în scopul de a-şi concentra mai clar eforturile asupra proceselor din întreprindere pe care-şi sprijină portofoliile strategice de produse şi servicii;
- au în vedere comportamente care le izolează de furnizori şi de clienţi (datorită aliaţelor sau parteneriatelor) în scopul de a-şi poziţiona mai bine procesele din întreprindere în condiţiile unor scări de valori pertinente;
- încearcă experienţa în scopul de a înţelege mai bine competenţele şi rolul pe care-l au în scările de valori menţionate, devenind din ce în ce mai mult virtuale în reacţia lor la evoluţia accelerată a ciclurilor de viaţă ale produselor şi serviciilor faţă de concurenţa mondială;
- se integrează sistemelor lor de informaţii şi în acelaşi timp scot în relief accesul la informaţia orientată în timp real în care se fac simţite nevoile;
- renunţă a se sprijini pe forme de control financiar la distanţă, creând sisteme de control individualizate, în timp real, bazate pe indicatori de preferinţă nefinanciari;
- tratează ambiguitatea şi paradoxul ca realităţi din care trebuie compuse şi depăşite, mai curând ca obstacole prin investiţii întotdeauna mai mari în informaţie şi raţionalitate;
- se străduiesc să prevină integrarea culturală prin dezvoltarea unei viziuni acceptate şi partajate prin acceptarea delimitării culturale asociate formelor tradiţionale de lucru sau de specializare profesională.

Scanned with OKEN Scanner

19.1.2. Definiția, obiectivele și cadrul conceptual al contabilității de gestiune[283]

Contabilitatea de gestiune poate fi definită prin procesul de identificare, măsurare, interpretare și de comunicare a informației (atât financiară cât și legată de exploatare) utilizată de conducere pentru a planifica, evalua și controla întreprinderea și pentru a asigura utilizarea cu bună știință a resurselor sale.[284] În viziunea Planului Contabil General din Franța, ea poate fi considerată un mod de tratare a informațiilor care prezintă următoarele **obiective**:

- cunoașterea costurilor întreprinderii;
- determinarea bazelor de evaluare a unor elemente din bilanț;
- explicarea rezultatelor prin calcularea costurilor bunurilor și serviciilor și compararea cu prețurile de vânzare corespunzătoare;
- efectuarea previziunilor privind veniturile și cheltuielile de exploatare;
- constatarea realizării acestora și explicarea diferențelor;
- furnizarea tuturor elementelor care să clarifice luarea deciziilor.[285]

Acest gen de contabilitate este orientată în special asupra performanței viitoare a organizațiilor.[286]

Descrierea contabilității de gestiune poate fi formulată printr-un ansamblu de concepte clasate conform următoarelor caracteristici:

- funcția distinctă a contabilității de gestiune în interiorul procesului de management în cadrul organizațiilor;

---

[283] Tabără N., Horomnea E., *Cadrul conceptual al contabilității de gestiune*, Revista Finanțe, Credit, Contabilitate, nr. 10/1998; • Lauzel P., Bouquin H., *Comptabilité analytique et gestion*, 4e édition, Editions Sirey, Paris, 1985. Cei doi specialiști francezi fondatori ai contabilității de gestiune: în viziune clasică Pierre Lauzel, și în viziune actuală Henri Bouquin, tratează în lucrarea menționată aspecte privind: Conceptele de bază, obiectivul dominant, analiza costurilor și rezultatelor pe produs, centrele de responsabilitate și principalele utilizări ale contabilității analitice pentru gestiune; • Cârstea Gh., Călin O., *Calculația costurilor*, Editura Didactică și pedagogică, București, 1980. După aplicarea actualului sistem de contabilitate lucrarea menționată a constituit o sursă de referință privind contabilitatea de gestiune; Călin O. (coordonator), *Contabilitatea de gestiune*, Editor "Tribuna Economică", București, 2000; Călin O., Cristea Gh., *Contabilitatea de gestiune și calculația costurilor*, Editua Genicod, București, 2002; Cristea H., *Contabilitatea și calculațiile în conducerea întreprinderii*, Ediția a II-a, Editura CECCAR, București, 2003.

[284] Ristea M. (coordonator), *Contabilitatea societăților comerciale*, vol. II, Editor CECCAR, București, 1999, p. 335.

[285] Dubrulle., *Contabilitate de gestiune*, Traducere și revizie științifică Dumitrana M., Coordonatori Niculescu M., Burlaud A., Editura Economică, Colecția ROMEXCO, București, 2002, p.9.

[286] Coombs H., Hobbs D., Jenkins E., *Management Accounting. Principles and applications*, Sage Publications, London, 2005, p.3-4.

Scanned with OKEN Scanner

• modul prin care utilitatea rezultatelor procesului instituit de contabilitatea de gestiune poate fi validat;

• criteriile care pot fi folosite pentru determinarea proceselor şi tehnicilor de lucru aplicate în contabilitatea de gestiune;

• capacităţile asociate în mod necesar eficacităţii funcţiei contabilităţii de gestiune în ansamblu.

Această noţiune poate fi folosită pentru a defini cele mai bune practici ale contabilităţii de gestiune, deoarece focalizează atenţia asupra următoarelor elemente:

• capacităţile care solicită realizarea eficace a misiunii distincte a funcţiei;

• estimarea valorii organizaţionale a rezultatelor lucrului în cadrul funcţiei;

• utilitatea proceselor şi tehnicilor de lucru ale funcţiei în obţinerea acestor rezultate.

Fiecare categorie de concepte se articulează cu altele pentru a forma cadrul conceptual a contabilităţii de gestiune[287]. Acest cadru poate fi reprezentat în modul următor:

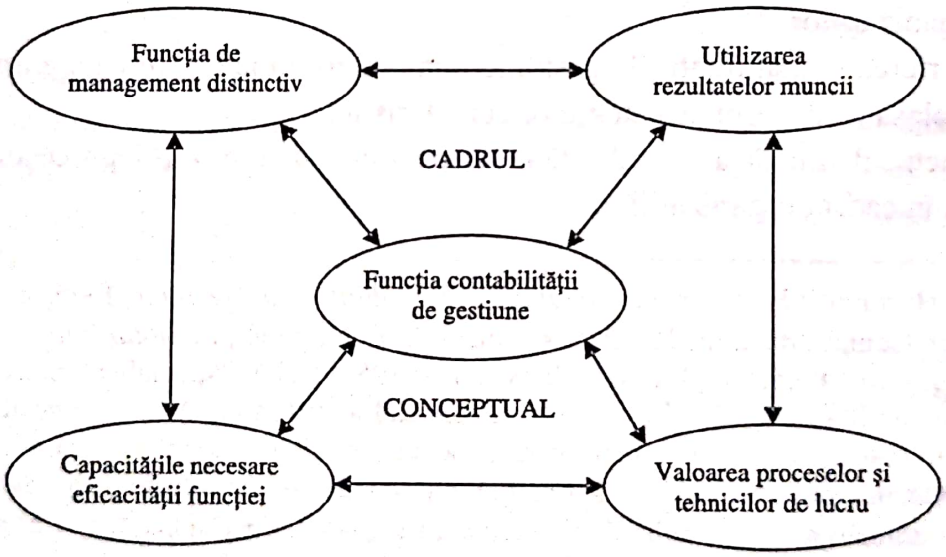

Fig.nr. 19.2 Cadrul conceptual şi funcţiile contabilităţii de gestiune

Conceptele contabilităţii de gestiune publicate în 1989 defineau cu claritate contabilitatea de gestiune ca parte a procesului de conducere, producând informaţii necesare planificării şi controlului de gestiune.[288] În consecinţă, cadrul conceptual

[287] Dykman Th. R., Bierman Jr. H., Morse D.C., *Cost Accounting. Concepts & Managerial Applications,* Second edition, College Division, South-Western Publishing Co., Cincinnati, Ohio, 1994, p. 1-100.

[288] *Les textes comptables de références, Concepts fondamentaux de comptabilité de gestion,*

Scanned with OKEN Scanner

în anii '80 era axat pe calitățile pe care trebuia să le posede această informație și să se fundamenteze practicile, tehnicile contabilității de gestiune și verificarea utilității lor.

19.1.2.1. Concepte generale

• Responsabilitatea

Contabilitatea de gestiune oferă informația care măsoară atât așteptarea obiectivelor cât și eficiența proceselor interne. Pentru a lua noi decizii pornind de la această informație, este necesar să se identifice bine rețeaua de responsabilități și factorii cheie de succes delegați fiecărui individ în organizație.

• Controlabilitatea

Contabilitatea de gestiune permite determinarea elementelor de activitate asupra cărora conducerea poate sau nu să exercite o influență și să evalueze riscurile și factorii de sensibilitate. Astfel este mai ușor pentru conducere să analizeze, să compare, să interpreteze informația în mod specific și să o utilizeze în mod constructiv în funcțiile manageriale de control, evaluare și căutare de acțiuni corective.

• Fiabilitatea

În contabilitatea de gestiune informația trebuie să fie de o calitate care să poată genera încredere în aceasta. Fiabilitatea pentru utilizator depinde de sursa, integritatea și integralitatea sa.

• Interdependența

Ținând seama de complexitatea crescândă a afacerilor, contabilitatea de gestiune trebuie să aibă acces la surse de informație atât externe cât și interne, cum sunt marketingul, producția, managementul resurselor umane, cumpărările și aprovizionările, finanțele etc. Este astfel mai ușor să te asiguri că informația este echilibrată.

• Pertinența

Contabilitatea de gestiune trebuie să asigure menținerea unei anumite suplețe în compilarea și interpretarea informației. Aceasta facilitează căutarea și prezentarea modului clar, inteligibil și la momentul optim, cu alternative pentru a lua decizii imparțiale și sigure. Procesul este în esență orientat spre viitor. Informația trebuie să satisfacă criteriile de utilitate și de pertinență.

Revue Française de Comptabilité, 315, Octobre 1999, p. 60; Pântea I. P., Managementul Contabilității românești, Partea a VI-a, Contabilitatea de gestiune, Necesitatea și cerințele contabilității de gestiune, organizarea și obiectivele contabilității de gestiune în concepția românească, Editura Intelcredo, Deva, p. 599-602; Edmonds Th.P., *Fundamental Financial and Managerial Accounting Concepts*, McGraw-Hill Irwin, New York, 2007.

Scanned with OKEN Scanner

19.1.2.2. Concepte legate de funcție

Conceptele descriu funcția în termeni de productivitate a resurselor, creare de valoare, organizare a întreprinderii în procesele transfuncționale și prioritate a muncii în echipă.

• ***Productivitatea resurselor***

Procesul contabilității de gestiune este orientat spre utilizarea eficace a resurselor în organizații. Atenția trece asupra risipei (pierdere de resurse) și creării de valoare (utilizarea resurselor cu bună știință). Resursele care se prezintă sub formă monetară și materială sunt analizate în detaliu, chiar și cele consumate pe structuri, sisteme, proceduri, procese și practici de management al resurselor umane.

• ***Crearea de valoare***

Eficacitatea utilizării resurselor se apreciază conform valorii create în același timp pe pieţele de produse și servicii (pentru clienți) și pe piețe financiare (pentru acționari), satisfăcând toate exigențele altor parteneri importanți ai organizației (mai ales furnizorii, personalul, financiarii și colectivitatea în ansamblul său).

Utilizarea resurselor este apreciată eficace dacă permite crearea valorii optime pe termen lung, ținând seama de externalitățile asociaților față de activitățile organizației.

Risipa (pierderea de resurse, resurse neutilizate), utilizarea sau consumul neobiectiv de resurse și dezinteresul pentru preocupările de mediu sau sociale pot fi apreciate ineficiente.

• ***Organizarea întreprinderii în procesele tranzacționale***

În contabilitatea de gestiune activitatea este orientată spre procesele esențiale din întreprindere care fac să intervină clienții, furnizorii și alți parteneri. Ea este preocupată de:

- relațiile dintre procesele organizaționale și scara de valori inter-organizaționale;
- interfața dintre procesele organizaționale, tehnicile de lucru, structurile, sistemele și culturile;
- alinierea proceselor și strategiilor de produse /servicii;
- modul în care resursele sunt desfășurate, utilizate și consumate prin procese în crearea de valoare în timp.

• ***Prioritatea muncii în echipă***

Procesul contabilității de gestiune se desfășoară în interiorul unor echipe de natură diversă create pentru efectuarea muncii numai în organizație.

Echipele pot avea un obiectiv strategic, managerial sau funcțional; ele pot fi axate pe o sarcină, o activitate, un proces sau o orientare tranzacțională; ele pot

Scanned with OKEN Scanner

primi diverse forme de delegări de puteri şi pot deveni obiectul diferitelor aşteptări în dezvoltare.

19.1.2.3. Concepte legate de utilitatea rezultatelor

Conceptele legate de utilitatea rezultatelor se referă la evaluarea consecinţelor activităţii funcţiei contabilităţii de gestiune şi la modul în care acestea pot fi evaluate conform responsabilităţii, criteriilor de performanţă într-o perspectivă de etalonare comparativă.

• ***Responsabilitatea***

Rezultatele procesului contabilităţii de gestiune sunt evaluate funcţie de valoarea care se adaugă organizaţiei apreciată din perspectiva utilizatorului. În consecinţă, responsabilitatea funcţiei contabilităţii de gestiune este orientată spre exterior, adică spre membrii organizaţiei care utilizează serviciile sale.

• ***Criterii de performanţă***

Valoarea care trebuie adăugată organizării muncii în contabilitatea de gestiune poate fi exprimată funcţie de secvenţa obiectivelor de performanţă negociate şi acceptate în interiorul organizaţiei.

• ***Etalonarea comparativă***

Obiectivele de performanţă folosite pentru exprimarea responsabilităţilor contabilităţii de gestiune în interiorul unei organizaţii ar trebui să reflecte rezultatele unei munci de analiză comparativă cu contabilităţile de gestiune din diferite organizaţii.

19.1.2.4. Concepte legate de procese şi tehnici

Procesele din contabilitatea de gestiune sunt în interfaţă cu alte procese de management şi se articulează în jurul unui mod de gândire specific care poate servi la evaluarea sau la orientarea perfecţionării tehnicilor de lucru folosite în contabilitatea de gestiune.[289]

• ***Ecuaţia de legătură a utilizării resurselor pentru crearea de valoare***

Procesul contabilităţii de gestiune se inspiră dintr-o schemă de gândire, structurată printr-o ecuaţie sau un mod care leagă în timp utilizarea resurselor şi crearea de valoare.

Ideal, utilizarea resurselor este măsurată prin costul de oportunitate sau aproximarea acestuia.

Crearea de valoare este măsurată din punctul de vedere al clienţilor sau acţionarilor şi al funcţiilor lor de utilitate – ţinând seama de priorităţile altor

---

[289] Gowtorpe C., *Business Accounting and Finance,* Thomson Learning, London, 2003, p.406.

Scanned with OKEN Scanner

parteneri şi de toate consecinţele externe ale activităţilor organizaţiei asupra societăţii în ansamblul său.

Explorarea în timp a legăturilor dintre resurse şi valoare presupune studierea activă a interacţiunilor dintre efectele pe termen scurt şi pe termen lung.

• ***Interfeţele proceselor de management***

Contabilitatea de gestiune adaugă perspectiva "resurselor" altor procese de management axate pe alegerea orientării strategice, pe stabilirea structurilor şi pe controlul organizaţional. La fiecare din aceste puncte de interfaţă echipa managerială trebuie să vegheze la ceea ce rezultă din aceasta, respectiv o creare de valoare pentru organizaţie.

• ***Perfecţionarea şi evaluarea tehnicilor***

Tehnicile aplicate în procesele contabilităţii de gestiune pot fi evaluate, de asemenea, după cei trei termeni ai ecuaţiei care corelează utilizarea resurselor cu crearea de valoare.

Valoarea creată cu ajutorul unei tehnici folosite în procesul contabilităţii de gestiune ar trebui să compenseze pe larg resursele pe care le utilizează sau pe care le consumă.

Identificarea pe baza acestui criteriu, a carenţelor în tehnicile existente ar trebui să declanşeze dezvoltarea noilor tehnici sau perfecţionarea celor existente. De aceeaşi manieră, această dezvoltare poate fi orientată, prin ecuaţia menţionată.

19.1.2.5. Concepte legate de capacităţile funcţiilor

Capacităţile solicitate pentru asigurarea eficacităţii funcţiei contabilităţii de gestiune în cadrul procesului de management se sprijină pe competenţele specifice, pe o cultură de ameliorare continuă şi de creare de posibilităţi, respectiv pe o capacitate de discernământ în privinţa eficacităţii funcţiei.

• ***Competenţe fundamentale***

Activitatea funcţiei contabilităţii de gestiune trebuie să fie structurată în jurul unui ansamblu definit de competenţe fundamentale şi executată prin intermediul acesteia, care reflectă cele mai bune practici suficiente să garanteze rezultatele eficace.

Aceste competenţe fundamentale pot consta în experienţa personalului, procesele interactive de lucru, sisteme de susţinere disponibile, tehnici aplicate în procesele de muncă, legitimitatea funcţiei şi respectul acordat acesteia, calitatea managementului funcţiei şi diverşi alţi factori pertinenţi.

Definirea unui ansamblu dat de competenţe de acest tip sunt ghidate prin înţelegerea a ceea ce trebuie să îndeplinească funcţia, în termeni de eficacitate a rezultatelor, şi prin competenţele fundamentale care prezintă funcţiile contabilităţii de gestiune reprezentate prin cele mai bune practici.

Scanned with OKEN Scanner

• ***Ameliorarea continuă***

Cultura de ameliorare continuă ar trebui să facă parte integrantă din funcția contabilității de gestiune. Această cultură se concretizează printr-un evantai de proiecte care vizează să sporească calitatea activității funcției prin ameliorarea competențelor și a modalităților prin care ele sunt mobilizate și utilizate.

• ***Crearea de oportunități și de posibilități***

O cultură de proactivitate ar trebui să facă parte integrantă din funcția contabilității de gestiune, în căutarea și identificarea posibilităților creării de valoare.

Acest atribut cultural ar trebui considerat drept o competență fundamentală a funcției.

• ***Discernământ***

Eficiența și eficacitatea activității funcției contabilității de gestiune, inclusiv ameliorarea acesteia, ar trebui supuse unei evaluări continue.

Atât procesele de luru cât și rezultatele activității funcției ar trebui să facă obiectul unei evaluări critice axată pe comparația valorii create și resurselor obținute în timp.

Conceptele prezentate fac parte din cadrul conceptual al contabilității de gestiune, așa cum o ilustrează figura următoare:

19.1.3. Concluzii

În această viziune, cadrul conceptual al contabilității de gestiune trebuie apreciat la valoarea sa concretă în diferite domenii de activitate. El poate fi aplicat de mai multe categorii de specialiști și organisme profesionale:

- managerii organizațiilor, pentru a înțelege, evalua și dezvolta aspectul specific și munca lor privind eficacitatea utilizării resurselor.
- contabilii de gestiune profesioniști, pentru a orienta, compara și dezvolta contribuția lor la procesul contabilității de gestiune al organizației.
- profesori, pentru a reorienta și consolida eforturile lor într-un câmp în evoluție[290] rapidă, în care capacitatea de a înțelege schimbarea și participarea constituie un rezultat important al procesului de învățare.
- organismele profesionale în reformularea și consolidarea tehnicilor contabilității de gestiune.

Demersul prezentat facilitează înțelegerea diferitelor perspective instituționale și culturale în care este abordată activitatea în contabilitatea de gestiune.

---

[290] Tabără N., Toma C., *Extinderea domeniului contabilității de gestiune*, Revista Tribuna Economică, nr. 11/1994, p. 7 și 22

Scanned with OKEN Scanner

Domeniul contabilității de gestiune îl constituie modelarea în expresie valorică a resurselor legate de obiectivele urmărite de întreprindere. Există astfel două orientări. Mai întâi, pe termen lung, cunoaşterea costurilor clienților, furnizorilor, concurenților şi contabilitatea strategică. Contabilitatea de gestiune trebuie să încorporeze în baza sa de date informații fizice, monetare şi comerciale privind concurența, precum şi practicile unor întreprinderi care utilizează procese şi acțiuni similare, cu condiția păstrării specificității prin identificarea clară a obiectivului: performanța economică[291] comparativă şi modelarea economică a competitivității. O altă orientare, mult mai restrânsă, a acestei modelări are în vedere nevoile de finanțare a activității de exploatare. Este necesar să nu mai limităm contabilitatea de gestiune numai la analiza consumului de resurse[292], ci să o extindem la analiza resurselor încă neconsumate, mobilizate de o acțiune sau un produs. În acest context, contabilitatea îşi asumă o misiune de expertiză a modelelor economice care corelează activitățile şi resursele.

19.2. Aspecte ale contabilității de gestiune la nivelul companiilor multinaționale

Domeniul contabilității şi controlului de gestiune la nivelul companiilor multinaționale care funcționează într-un mediu economic global este un amestec interesant al două discipline: este vorba, pe de o parte, de management în componenta sa internațională, iar, pe de altă parte, de latura mult mai tehnică a înregistrării şi manipulării informațiilor financiar-contabile, văzute, în ultimă instanță, ca un „pachet optim de informații".

Nevoia de contabilitate şi control de gestiune derivă din însăşi strategia firmei, servind ca sursă de informații pentru management şi ca instrument de validare a convergenței intereselor angajaților cu cele ale firmei.

Contabilitatea de gestiune face parte integrantă din procesul de management. Ea furnizează informația esențială pentru:

- controlul activităților curente ale unei întreprinderi;
- planificarea strategiilor, tacticilor şi activităților viitoare;
- asigurarea utilizării optimale a resurselor;
- măsurarea şi evaluarea performanței;
- reducerea părții de subiectivitate în procesul decizional;

---

[291] Smith J.L., Keith R.M., Stephens W.L., *Managerial Accounting*, McGraw-Hill Book Company, New York, 1988

[292] Drury C., *Management and Cost Accounting* , Third Edition, Chapman & Hall, London, 2005.

Scanned with OKEN Scanner

• ameliorarea comunicării interne şi externe.

În acelaşi sens, informaţiile acestei contabilităţi sunt utile pentru:

• determinarea preţului d e vânzare al produselor;

• câştigarea şi păstrarea poziţiei concurenţiale;

• analiza performanţelor.[293]

Legăturile dintre componentele prezentate pot fi astfel schematizate:

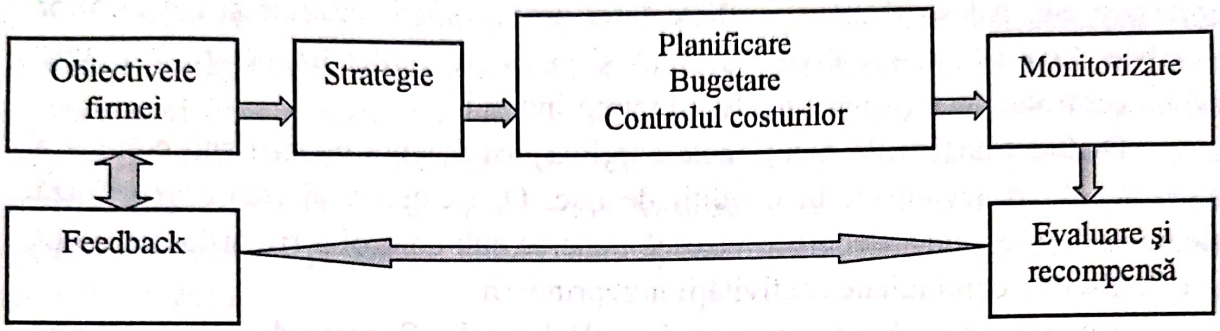

Fig. nr. 19.3. Privire de ansamblu asupra strategiei şi controlului firmei[294]

În sfera internaţională se urmăresc aceleaşi aspecte, însă abordarea fiecăruia în parte este mai complexă deoarece intervin noi factori specifici de tipul monedei diferite de exprimare a tranzacţiilor, particularităţile culturale sau sistemul fiscal din fiecare ţară.

19.2.1. Tabloul de bord, raportarea financiară şi managementul riscului

Managementul strategic urmăreşte elaborarea unor tablouri de bord care permit validarea orientărilor întreprinderilor pe termen lung în interesul acţionarului, salariatului, clientului sau altor parteneri.

19.2.1.1. O nouă generaţie de tablouri de bord

Tablourile de bord tradiţionale sunt orientate în principal asupra performanţei financiare, concentrându-se asupra definirii indicatorilor de performanţă şi de monitorizare EVA (Economic Value Added – Valoarea adăugată economică), ROS (Return On Sale – Profitabilitatea), ROE (Return On Equity –

---

[293] VanDerbeck E.J., *Principles of Cost Accounting*, South-Western, Thomson Learning, Cincinnati, 2002, p.3-5.

[294] Nobes C, Parker R, *Comparative International Accounting*, 8th Edition, Prentice Hall – Financial Times, Harlow, Anglia, 2004, p.533

Scanned with OKEN Scanner

Rentabilitatea financiară), MVA (Market Value Added – Valoarea adăugată de piață) etc.ț.[66]

Managementul din țările anglo-saxone, în condițiile marilor scandaluri financiare a impus în mod firesc creşterea importanței comunicării financiare, bazată pe crearea de valoare (pentru acționar). Rețelele şi grupurile de cabinete care se doresc pluridisciplinare oferă întreprinderilor prestații care depăşesc sfera expertizei contabile şi auditului: consiliere juridică şi fiscală, informatică şi de organizare etc. Adeseori apar conflicte între profesioniştii cifrelor şi cei ai altor discipline. Legea Serbanes-Oxley în SUA şi legea siguranței financiare în Franța interzic controlul şi consilierea aceleiaşi întreprinderi.[67]

Disfuncționalitățile menționate exprimă insuficiența punerii sub control a procesului de management în condiții de risc. O asemenea abordare generează valoare pe termen lung, deoarece vizează punerea sub control a riscurilor care pot pune în discuție continuitatea activității întreprinderii.

Tabloul de bord prospectiv (Balanced Scorecard) completează dimensiunile tradiționale ale raportării financiare prin două dimensiuni complementare (axa procesuală şi cea de formare-învățare/inovare) într-un demers sub controlul riscurilor strategice.

Noua generație de tablouri de bord are în vedere, sursele creării de valoare, prin intermediul elementelor de analiză dinamică şi multidimensională.

19.2.2.2. Tabloul de bord între sistem de monitorizare sau de raportare

Tabloul de bord reprezintă un instrument care codifică şi structurează comunicarea. El constituie factorul care permite atingerea unor parametri esențiali pentru întreprindere. Conceptul menționat se distinge de alte sisteme de informare pentru conducere, în sensul că, în cele din urmă, reprezintă o raportare a sistemului operațional în care se regăsesc informații globale asupra trecutului, inclusiv un mare volum de date care favorizează analiza detaliată. Astfel de sisteme prezintă două limite. Prima se referă la nivelul de detaliu al datelor: juxtapunerea informației semnificative şi a celei care subliniază detaliile nu facilitează o apreciere rapidă. A doua provine din focalizarea asupra datelor trecute. Sistemele bugetare şi contabile dau întâietate datelor istorice. Accentul este pus pe controlul acțiunilor trecute. Ori, interesul informației descreşte pe măsură ce ne depărtăm de prezent. Tabloul de bord serveşte la urmărirea sau anticiparea acțiunilor, ceea ce

---

[66] Kerebel P., Selmer C., *L'executive Scorecard,* în Balantzian G., *Tableaux de bord. Pour diriger dans un context incertain,* Editions d'Organisation, Paris, 2005, p.113-127.
[67] Colasse B., *Comptabilité générale (PCG, IAS/IFRS et Enron),* 9e édition, Economica, Paris, 2005, p.448.

Scanned with OKEN Scanner

permite o adaptare flexibilă. El are în vedere o filosofie de monitorizare care îl diferențiază de sistemul de raportare.

Un sistem de raportare nu reprezintă un adevărat suport al acțiunilor, ci un instrument de control posterior al responsabilităților delegate.[69]

O altă deosebire apare la nivelul poziției de observație. În cadrul tabloului de bord, observația se efectuează în același timp pentru diferitele servicii, cât și pentru ierarhie. În cazul raportării, observația se realizează numai pentru ierarhie.

Dacă un sistem de raportare prezintă rezultatele proceselor desăvârșite fără a se interesa de modul în care au fost obținute rezultatele, tabloul de bord cuprinde și indicatori care descriu derularea procesului în curs de desfășurare. El permite depășirea constatării abaterilor dintre obiective și realizări. Originalitatea instrumentului rezidă într-un demers mai vast din care decurge o dispoziție nouă pentru conducători pe care o aplică: cunoașterea comportamentului sistemului pe care îl dirijează.

Natura datelor celor două instrumente pune în evidență încă o deosebire. Tabloul de bord cuprinde date din amonte de contabilitate (tratamentul contabil intervine după și nu înainte sau în cursul acțiunii). Sistemul de raportare apelează în esență la elemente contabile și financiare (determinate după acțiune).[70]

Putem aprecia că tabloul de bord constituie o interfață dar și o structură intermediară de acces la informație, de filtrare, reorganizare și prezentare a unei informații pertinente pentru gestiune. El nu are în vedere raportarea *detaliată și cu regularitate* realizată prin sistemul de gestiune.

Tabloul menționat este un instrument auxiliar al deciziei și de monitorizare în măsura în care este alcătuit din indicatori de procese care permit o adaptare rapidă în caz de derivă. El nu trebuie să conțină numai indicatori financiari determinați post-factum. Tobloul de bord oferă o imagine globală a activității și stării întreprinderii, prin clarificarea cercetărilor în domeniul inovării și a expansiunii în condiții de siguranță. În această direcție, contabilitatea de gestiune aduce elemente de importanță deosebită pe care informaticianul le va utiliza pentru organizarea sistemelor și subsistemelor de informare.

În concepția noastră, locul sistemului de monitorizare și a celui de raportare depinde de gradul de autonomie conferit centrelor de responsabilitate. Sistemele menționate pot fi grupate într-un singur document. În aceste împrejurări, tabloul de bord confirmă competența decidentului, ceea ce exprimă în egală măsură legitimitatea acestuia.

---

[69] Gervais M., *Recherches en contrôle de gestion,* Edition Economica, Paris, 1996, p.214-215.

[70] Ionașcu I., Filip A.T., Mihai S., *Control de gestiune,* Editura ASE București, 2001, p.235.

Scanned with OKEN Scanner

Tabloul de bord poate fi considerat un răspuns la insuficienţa contabilităţii generale în fundamentarea deciziilor luate de manageri.[71] În această privinţă, contabilitatea de gestiune furnizează o informaţie cuantificată, prelucrată şi transmisă pentru utilizarea internă de către management. Ea descrie activităţile consumatoare de resurse şi producătoare de rezultate.[72] Tabloul respectiv se compune dintr-un ansamblu de indicatori, mai puţin numeroşi, care dau responsabililor de gestiune o informaţie semnificativă în monitorizarea activităţii lor.

▪ **Sistemele de informare şi monitorizare strategică**

Sistemul de informare este organizat după nivel, funcţie şi unitate autonomă. Pot fi imaginate o multitudine de informaţii ţinând seama de:

- *situaţia iniţială:* informaţii privind mediul organizaţiei şi resursele acesteia;

- *situaţia efectiv realizată:* previziuni şi obiective privind mediul, resursele şi valoarea creată la finele perioadei de control;

- *simularea:* o machetă a organizaţiei (modelul predictiv) permite testarea alternativelor în scopul de a defini situaţia efectivă, şi descrie metodele pentru a ajunge la aceasta;

- *supravegherea:* informaţiile privind metodele de realizare (acţiuni rezultate).[73]

Tabloul de bord strategic are rolul de a reuni un anumit număr de microsisteme de informare, care există în întreprindere, construite în vederea clarificării deciziilor strategice:

▪ sistemul de informare privind managementul riscului (SIRM);

▪ sistemul de raportare privind managementul bazat pe crearea de valoare (VBM);

▪ sistemul de raportare privind managementul pe bază de activităţi (ABM);

▪ sistemul de informare privind marketingul (SIM);

▪ sistemul de raportare financiară (SF);

▪ sistemul tabloului de bord prospectiv (TBP).

Recent, în literatura de specialitate, şi-a făcut loc conceptul de **tablou de bord executiv**. Eficienţa acestuia este determinată în mod direct de funcţionalitatea sistemelor de informare.

---

[71] Bouquin H., *Le contrôle de gestion. Contrôle de gestion, contrôle d'entreprise* , 4e édition mise à jour, Presses Universitaire de France, Paris, 1998, p.408-409.

[72] Ristea M., coordonator, *Contabilitatea financiară a întreprinderii,* Editura Universitară, Bucureşti, 2005, p.14.

[73] Malo J.-L., Mathé J.C., *L'essentiel du contrôle de gestion,* Deuxième édition, Deuxième tirage 2002, Editions d'Organisation, Paris, 2002, p.44.

Scanned with OKEN Scanner

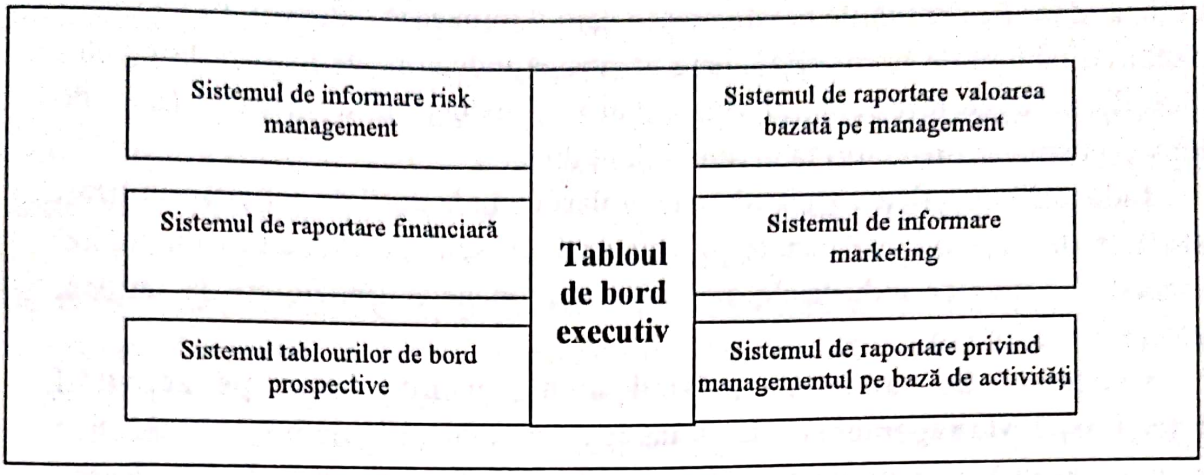

Fig. Nr. 19.4. Arhitectura microsistemelor de informare a Tabloului de bord executiv

Sursa: Kerebel P., Selmer C., Op.cit., p.114.

Apreciem necesară o prezentare succintă a sistemelor de informare anterior menționate.

▪ **Sistemul de informare privind managementul riscului**

Acest sistem trebuie să coreleze raportarea Value Based Management prin simularea impactului unui risc major în sistemul de creare de valoare atât la nivelul bilanțului cât și la nivelul contului de rezultat economic (impactul pierderilor materiale și a pierderilor din exploatare generate de un risc major în crearea de valoare). Putem avea în vedere calamitățile naturale, apariția unor conflagrații etc.

El vizează evaluarea punerii sub control a riscurilor care ar putea să afecteze obiectivele strategice ale grupului. Sistemul integrează bilanțul, contul de rezultat, managementul riscului, tabloul de bord privind managementul riscului, al controlului riscurilor (produs, client, aprovizionare, ecologie, uman, social).

Principalii indicatori de performanță privind managementul riscului se bazează pe identificarea inductorilor de risc, respectiv a faptelor generatoare, aflate la originea diferitelor tipuri de pierderi.

▪ **Sistemul de raportare a managementului bazat pe crearea de valoare (Value Based Management)**

Tabloul de bord prospectiv exprimă dimensiunea viziunii financiare a sistemului de raportare Activity Based Management și a sistemului de informare risc management. Estimarea pierderilor materiale, de exploatare și umane, pe centru de risc permite evaluarea diminuării averii grupului.

Sistemul pune accentul pe crearea de valoare pe unitate de afaceri, zonă geografică și centru de profit, fie prin metoda EVA (Economic Value

Scanned with OKEN Scanner

Added/Valoare adăugată economică), fie prin metoda Discounted Cash-flows, în scopul de a identifica entitățile creatoare sau care diminuează valoarea. El va trebui completat cu tabloul de bord VBM, care identifică inductorii de valoare la nivelul contului de rezultat (creştere, productivitate) şi inductorii de capital (rata de îndatorare, costul de finanțare) la nivelul bilanțului.

Inductorii de valoare sunt adesea similari cu inductorii de activități utilizați în sistemele de contabilitate bazate pe activități. În schimb, inductorii de capital sunt specifici activelor industriale şi capitalului financiar (îndatorare la termen, renegocierea ratelor etc.).

▪ **Sistemul de raportare privind managementul bazat pe activități (Activity Based Management)** este strâns legat de tablourile de bord prospective (în scopul evaluării proceselor) şi de sistemul de raportare Value Based Management.

El permite urmărirea performanțelor diferitelor procese ale întreprinderii. Prin acest sistem de raportare se determină costurile, precum şi obiectele de costuri (client, produs, canal) aferente diferitelor strategii ale întreprinderii (comerciale, marketing, resurse umane etc.). Sistemul verifică de asemenea realizarea indicatorilor privind operațiunile strategice angajate prin aplicarea metodei ABC, ci şi restructurarea sistemului comercial şi a celui de marketing, inclusiv optimizarea utilizării resurselor.

▪ **Sistemul de informare marketing** este focalizat pe problematica clienților (segmente de piață, satisfacția şi fidelizarea clienților), inclusiv procesele (marketing mix), referitoare la tabloul de bord prospectiv.

Abordarea este construită dintr-un sistem ABC (rentabilitate pe client, produs, canal), al unui modul bugetar de tablouri de bord marketing mix. Acestea din urmă sunt alimentate printr-o structură de supraveghere concurențială care integrează date cantitative (prețuri de vânzare ale concurenților, dimensiunea sectorului, părți relative de piață), dar şi date calitative care rezultă din anchete de piață, notorietate etc.

▪ **Sistemul de raportare financiară** este conectat la sistemul de raportare Value Based Management prin componentele contului de rezultat şi ale bilanțului. El este corelat cu tabloul de bord prospectiv conform orientării financiare care măsoară performanța financiară pentru acționar, descompunând perspectivele de creştere şi diversificare a cifrei de afaceri şi cea de reducere a costurilor şi ameliorare a productivității. Sistemul menționat ajută la comunicarea privind procesul de creare a valorii pe termen lung. Adoptarea IFRS în cadrul Uniunii Europene întăreşte caracterul strategic al comunicării financiare aşteptată în unitățile de afaceri şi pe zone geografice.

Extensia raportării financiare pe unitate generatoare de trezorerie (UGT – Cash Generating Unit) condiționează împărțirea activităților suport, precum şi pe

Scanned with OKEN Scanner

cele operaționale, față de segmentarea strategică. Aceasta va fi completată de situațiile financiare consolidate și combinate.

▪ **Sistemele de informare și adoptarea IAS/IFRS**

Contabilitatea reprezintă în principal un sistem de informare care are în vedere identificarea, măsurarea și înregistrarea tranzacțiilor destinat să furnizeze, în urma unor tratamente specifice, informații care pot satisface nevoile utilizatorilor.[74]

Într-o accepțiune mai largă, contabilitatea reprezintă „ansamblul operațiilor de consemnare, cuantificare, prelucrare și comunicare a informațiilor contabil-financiare referitoare la o valoare economică determinată (activ, capital, datorie, venit, cheltuială, tranzacție sau eveniment)".[75]

Introducerea noilor reglementări internaționale reprezintă mai mult decât o schimbare de referențial contabil. În acest caz, primează realitatea economică în înregistrarea tranzacțiilor, evoluția valorilor de activ și de pasiv, inclusiv măsurarea performanțelor. Această reformă constituie o oportunitate pentru adaptarea și ameliorarea organizațiilor, punctelor de lucru, proceselor și instrumentelor de gestiune și de difuzare mai intensă a culturii financiare în întreprindere.[76]

Consecințele trecerii la IAS/IFRS asupra sistemelor de informare prezintă mai multe aspecte:

- situațiile financiare întocmite în spiritul IAS/IFRS sunt mai detaliate și necesită o structurare mai sistematică a informațiilor operaționale. Trebuie îmbogățită paleta operațiunilor contabile, în conformitate cu noul context al organizării întreprinderilor, ținând seama de tranzacțiile de bază;
- informația contabilă va fi calculată, agregată sau ventilată respectând noile standarde;
- IAS/IFRS impun o viziune economică, solicitând fiecărei întreprinderi compatibilitatea, coerența și convergența între raportarea internă și cea externă;
- IFRS solicită mai multe tratamente la nivelul operațiilor elementare și un plus de detalii informaționale. Aceasta înseamnă că sistemele informaționale vor vehicula un volum mai mare de informații, ceea ce garantează fiabilitatea acestora, asigură securitatea închiderii exercițiilor și calitatea informației financiare.[77]

---

[74] Huarau Ch., *Comptabilité et management. Nouvelle présentation,* Editions Foucher, Vanves, Paris, 2004, p.7.

[75] Horomnea E., *Bazele contabilității. Concepte și aplicații,* Editura Sedcom Libris, Iași, 2004.

[76] Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRSs™), incluzând Standardele Internaționale de Contabilitate (IASs™) și Interpretărilor lor la 1 ianuarie 2005, Editor CECCAR, București, 2005.

[77] Baizet M., Doche F., *IAS/IFRS et systèmes d'information* în GT ANDFCG, *Normes IAS/IFRS, Que faut-il faire? Comment s'y prendre*, Deuxième édition, Editions d'Organisation, Pari, 2005, p.557-579.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

▪ **Sistemul tabloului de bord prospectiv**

Robert Kaplan şi David Norton au conceput un tablou de bord prospectiv, ca instrument de control de gestiune, de comunicare şi implementare a strategiilor la nivelul firmei. Acesta este un instrument de control des folosit pentru atingerea obiectivelor diferitelor nivele ale unei companii. Premisa inventării lui constă în observaţia că firmele care elaborează strategii pe care le implementează ulterior într-un cadru coerent şi controlat, au un avantaj competitiv puternic.

Modelul conceput de autorii menţionaţi este prezentat în figura nr. 19.5.

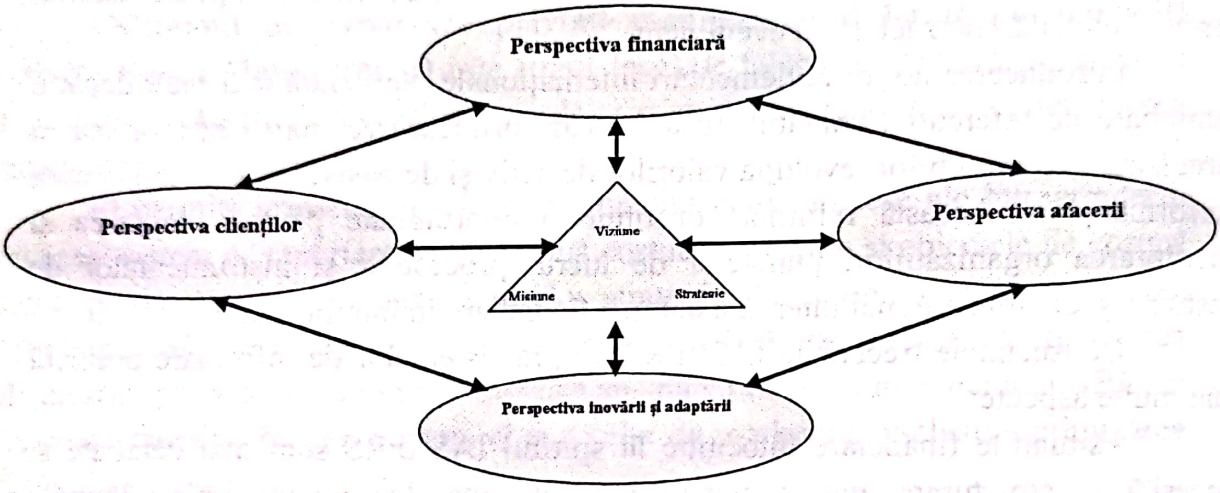

Fig. nr. 19.5. Tabloul de bord perspectiv tradiţional

În 2002, Landry a adăugat o a cincea dimensiune tabloului de bord prezentat, care monitorizează aspecte particulare ale unei companii multinaţionale precum mediul politic, riscul de conversie şi hedgindul valutar, transferul preţurilor, piaţa demografică etc. Tabloul de bord amendat este prezentat în continuare.

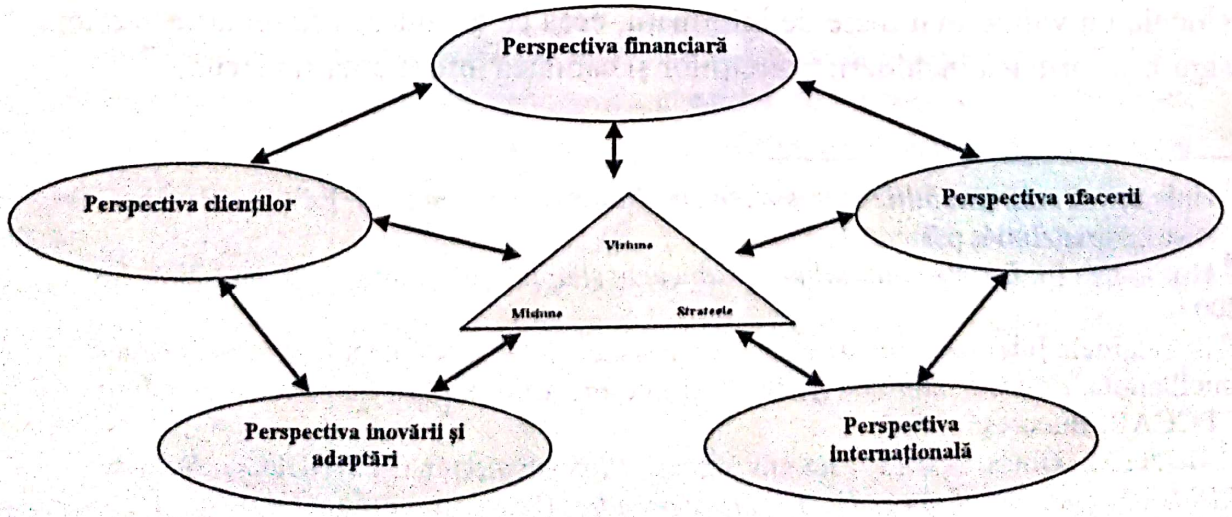

Fig. nr. 19.6. Tabloul de bord prospectiv adaptat pentru organizațiile internaționale

Cele cinci perspective acoperă domeniile majore de transformare a întreprinderii. Ele ar merita aprofundate şi extinse în scopul de a trata domeniile neacoperite şi a aprecia şi evalua active necorporale precum: multiculturalitatea; cooperarea între echipe; transferul de experienţe; gestiunea cunoştinţelor; locul femeii în organizaţie; flexibilitatea; adaptabilitatea, capacitatea de răspuns la stimuli din mediu; structura şi fluiditatea sistemelor de informare; protecţia mediului; dezvoltarea durabilă; gestiunea riscurilor[295].

Scopul este desigur de a face întreprinderile capabile să urmărească rezultatele financiare, scoţând în evidenţă factorii determinanţi ai ameliorării performanţei financiare pe termen lung.[78]

Tabloul de bord menţionat prezintă următoarele caracteristici:

• restabileşte relaţiile cauză-efect dintre cele patru orientări: clienţi, financiară, procesuală, experienţă organizaţională;

• constituie un vector de comunicare al strategiei;

• utilizează cauzalitatea lineară (un efect oarecare este produs de o cauză anume) şi retroacţiunea (un rezultat oarecare declanşează o anumită acţiune corectoare).[68]

Conceptul nu ia în consideraţie dimensiunea riscului de întreprindere respectiv, punerea sub control a acestuia, ceea ce generează o potenţială pierdere financiară pentru entitate.

Sistemul tabloului de bord prospectiv are în comun cu sistemul de raportare Activity Based Management axa procesuală, cu sistemul de raportare risc management axa experienţei, cu sistemul de informare marketing axa clienţi, iar cu sistemul de raportare financiară şi Value Based Management - axa financiară.

---

[295] Tassin Th. *Nouvelle excellence, nouvelle gouvernance*, în Balantzian G. (sous la direction), *Tableaux de bord, Pour diriger dans un contexte incertain*, Editions d"Organisation, Paris, 2005, p. 321-337

[78] Lauzel P., Bouquin H., *Comptabilité analitique et gestion*, 4e édition, Editions Sirey, Paris, 1985, p.35-44, *Cap.2 Eficacitatea gestiunii: productivitate, profitabilitate, rentabilitate, creativitate socială.*

[68] Boix D., Feminier B., *Manager d'équipe. Le tableau de bord facile*, Deuxième édition, Nouvelle présentation, Editions d'Organisation, Paris, 2004, p.39.

Scanned with OKEN Scanner

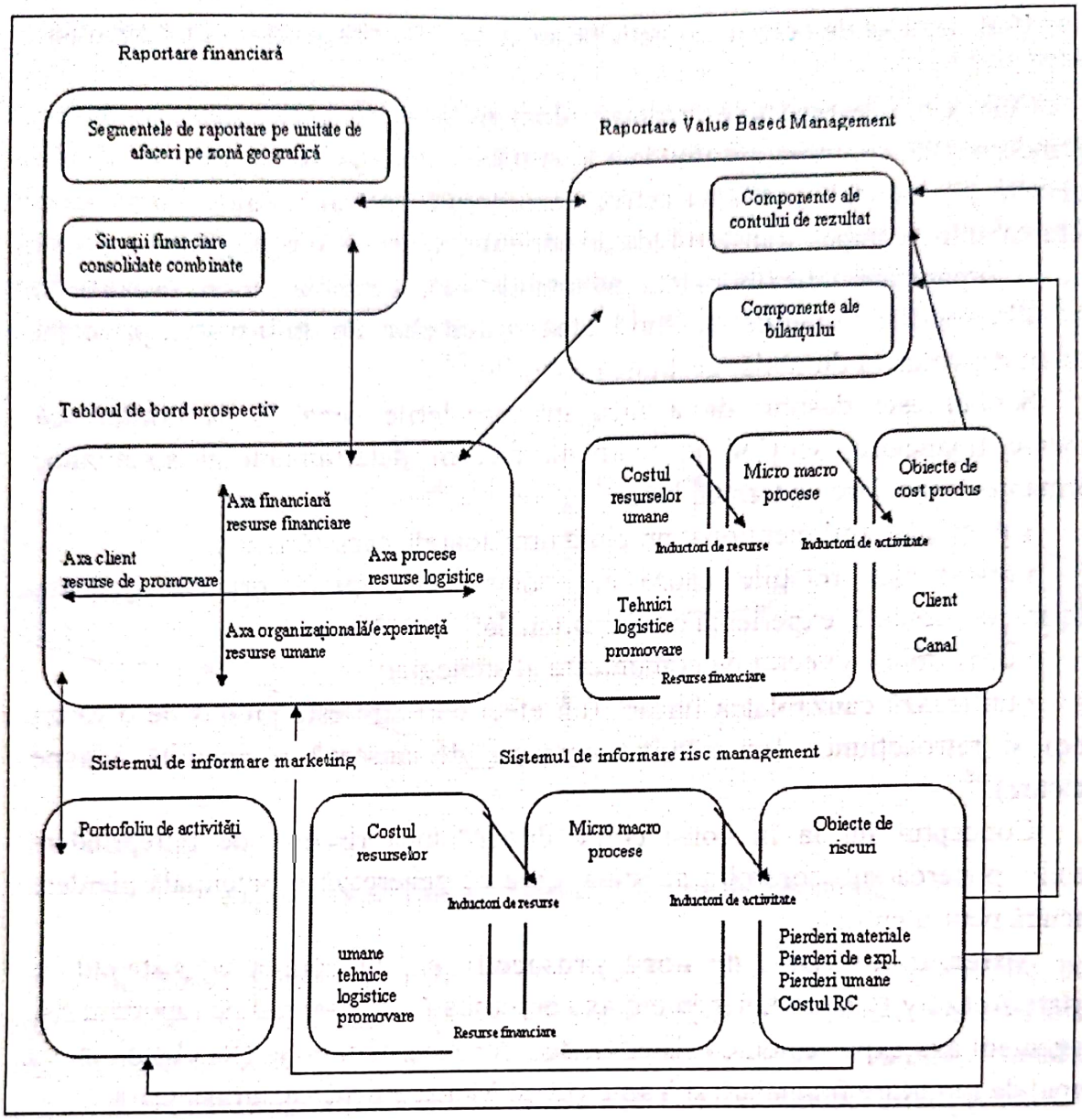

Fig. 19.7. Analiza interrelațiilor dintre diferitele dimensiuni ale Tabloului de Bord Executiv

Sursa: Kerebel P., Selmer C., *L'executive Scorecard,* în Balantzian G., *Tableaux de bord. Pour diriger dans un context incertain,* Editions d'Organisation, Paris, 2005, p.117.

Exemplu de Tablou de bord executiv într-un grup industrial anglo-saxon:

Tabel nr. 19.1. Tabloul de bord al managementului riscului

	Denumirea indicatorului	Modul de determinare
Scenariul gestiunii crizei produsului		

Scanned with OKEN Scanner

Axa financiară		
Minimizarea diminuării Return on sales (profitabilitatea)	ROS	EBIT (Earnings Before Interest, Taxes – Venit operațional)/ CA
Minimizarea diminuării Return on investment (rentabilitatea economică)	ROI	EBIT (Earnings Before Interest, Taxes – Venit operațional) / activ identificabil
Minimizarea diminuării EVA (valoarea adăugată economică)	EVA	NOPAT (Net Operating Profit after Tax –Profitul net operațional înaintea impozitării) - ROI
Minimizarea diminuării Return on equity (rentabilitatea financiară)	ROE	Net income (venit net)/ equity (capital propriu)
Minimizarea costului responsabilității civile produs	Costul responsabilității civile produs	Costul sinistrelor
Axa parteneri		
Minimizarea impactului imaginii	Indicele de protecție imagine	Numărul de articole despre punerea în discuție a RC / numărul de articole redactate
Minimizarea dimensiunii părților de piață	Indicele parte de piață (PDM)	PDM după pierdere / PDM înainte de pierdere
Minimizarea fidelizării clienților post criză	Indicele de încredere client	% realizare contract client
Dezvoltarea acțiunilor de relații publice față de media înainte de pierdere	Eficacitatea acțiunilor media înainte de pierdere	Numărul de articole comunicate pe o relație Corelația exonerare de RC / număr de articole redactate
Dezvoltarea unei comunicări de criză operațională față de rețeaua de distribuție	Eficacitatea comunicării de criză înainte de pierdere față de distribuitori	Nota de calcul a dispozitivului. Gestiunea de criză față de distribuitori
Axa procese / activități		
Dezvoltarea proceselor de calitate totală	Eficacitatea proceselor de calitate totală	Numărul de accidente calitate / număr de controale
Dezvoltarea proceselor de comunicare de criză înainte de pierdere	Eficacitatea comunicării de criză	Abaterea situație reală / situație teoretică
Dezvoltarea proceselor de gestiune a crizei produsului	Eficacitatea managementului crizei produsului înainte de pierdere	Pierderi din cifra de afaceri post – criză (15 zile)
Prevederea unui proces de suspendare a comercializării	Eficacitatea procesului de suspendare a comercializării	Numărul de contencioase RC Număr de expediții suspendate
Sistematizarea procedurii de substituire	Eficacitatea procedurii de substituire a produsului	Număr de substituiri / număr de tranzacții reparatorii
Prevederea proceselor de plan de urmărire	Eficacitatea proceselor planului de urmărire	Durata de întrerupere a proceselor
Procesul de simulare a gestiunii crizei produsului	Eficacitatea simulării gestiunii crizei produsului	Numărul de disfuncționalități / număr de tranzacții prevăzute

Scanned with OKEN Scanner

Prevederea dispozitivului de rambursare	Eficacitatea procesului de rambursare	Solicitări rambursare / număr de solicitări
Minimizarea duratei de oprire a activității după un sinistru	Reactivitatea după sinistru	Număr de zile de reluare real / număr de zile de reluare teoretică
Subscrierea unei polițe de responsabilitate civilă (RC produs și clauză de comunicare de criză și cheltuieli logistice)	Indice sinistru / primă	Costul sinistrelor RC / produs / primă RC produs
Procesul de trasabilitate produs	Eficacitatea trasabilității produsului	Numărul de loturi identificate, loturi comercializate
Procesele testării produselor	Eficacitatea testării produselor	Nota de scor
Axa cultură experiență		
Concepția de evaluare a riscului	Indicele de evaluare a riscului	Numărul măsurilor de securitate / numărul comitetelor de risc
Concepția calității totale	Indicele calității totale	Nota de scor
Concepția prevenirii criminalității interne	Indicele criminalității interne Audit intern	Nota de scor

19.2.2. Integrarea sistemelor de informare ale tabloului de bord executiv în strategia decizională a întreprinderii

Aplicarea tabloului de bord executiv are în vedere o organizare rațională prin corelarea activității unui comitet de monitorizare cu un număr semnificativ de proiecte care au drept obiectiv implementarea sistemului. În acest mod se asigură interfața cu vechiul sistem de monitorizare, cât și alegerea unei configurații informatice adecvate.

Finalitatea tabloului de bord executiv nu este de a substitui integral vechea arhitectură a sistemului control de gestiune. El este dedicat cu precădere conducătorilor întreprinderii (direcția generală, direcțiile unităților de afaceri), responsabililor operaționali care continuă să utilizeze sistemele de control de gestiune tradiționale. Tabloul de bord executiv are drept obiect să ofere direcției generale a întreprinderilor un instrument de modelare dar și de urmărire efectivă a politicii generale.

Recomandările (statements) făcute de Financial and Management Accounting Commitee (FMAC), respectiv Comitetul pentru Contabilitate Financiară și de Gestiune din cadrul IFAC (Federația Internațională a Contabililor) se referă la:

- definiția conceptelor contabilității de gestiune (management accounting concepts);
- decizia de investiție (capital expenditure decision);
- controlul proiectelor (management control of projects);
- gestiunea ameliorării calității (managing quality improvements);

Scanned with OKEN Scanner

- planificarea strategică a gestiunii sistemului de informații (strategic planning for information resource management).

În perspectivă este necesară o cercetare asupra reprezentărilor întreprinderii şi gestiunii sale conform normelor IFAC şi ISO (International Standards Organisation).

Automatizarea elaborării Tabloului de bord executiv presupune existența unei preachiziții în termeni de arhitectură a sistemului de raportare. Tabloul de bord executiv se situează la al treilea nivel al arhitecturii sistemului informațional decizional.

Implementarea acestui tip de tablou de bord presupune verificarea preventivă a factorilor cheie de eşec, cum sunt:

- inexistența formalizării planului pe termen mediu;
- inexistența sistemului de raportare financiară;
- absența indicatorilor tablourilor de bord tradiționale, în conformitate cu indicatorii de performanță, de monitorizare şi de clarificare;
- non-formalizarea sistemului valorii şi culturii întreprinderii;
- insuficiența structurării sistemului activity based costing şi a sistemului activity based budgeting;
- inexistența instrumentelor de măsurare calitativă la nivel de marketing, gestiunea resurselor umane şi control de gestiune;
- absența unei cartografii actualizate a proceselor;
- inexistența unei strategii de management al riscului formalizată şi inexistența unei culturi de evaluare a salariaților întreprinderii.

Factorii cheie de succes care permit optimizarea implementării tablourilor de bord executiv sunt:

- implicarea majoră a Direcției generale, a responsabililor unităților de afaceri şi a zonelor geografice;
- voința de a substitui la termen printr-un demers clasic al controlului de gestiune bazat pe conceptul de management, pe centru de responsabilitate, un model de control a activității strategice şi dinamice, bazat pe controlul proceselor şi metodelor (management by means):
- elaborarea politicii generale a grupului;
- voința de a reveni la sursele creării de valoare acordând mai multă importanță salariatului, clientului şi acționarului.

19.2.3. Concluzii

Strategia decizională a oricărei întreprinderi se fundamentează esențial pe raportarea financiară. În acest context, un rol primordial îl au situațiile financiare

Scanned with OKEN Scanner

anuale. Tabloul de bord reprezintă un instrument modern pentru realizarea unui management performant care include şi managementul riscului.

Noua generaţie de tablouri de bord poate fi considerată un răspuns al insuficienţei contabilităţii financiare în fundamentarea deciziilor de către manageri. Într-un asemenea context, contabilitatea de gestiune oferă o informaţie adecvată activităţilor consumatoare de resurse şi producătoare de rezultate

Abordarea noastră doreşte să evidenţieze actualitatea conceptului **tablou de bord executiv**. Prin mijloace, tehnici şi procedee specifice, conceptul menţionat tinde să completeze fără a elimina de pe scenă controlul de gestiune tradiţional.

Oricum, un asemenea tablou de bord constituie un ansamblu de indicatori şi informaţii esenţiale care permit o viziune de ansamblu, analiza perturbaţiilor şi luarea deciziilor de orientare a gestiunii pentru îndeplinirea obiectivelor stabilite de strategie.[296] De asemenea, el oferă un limbaj comun diferiţilor parteneri ai activităţii întreprinderii. Rămâne ca viitorul să valideze prioritatea prin relevanţă, eficienţă şi pertinenţă a tabloului de bord executiv.

19.3. Perspective internaţionale în contabilitatea de gestiune

19.3.1. Contabilitatea de gestiune şi procesul de conducere

Companiile multinaţionale care operează în ţări diferite sunt supuse unor riscuri suplimentare pe care conducerea trebuie să le ia în considerare în scopul atingerii obiectivelor organizaţiei. Aceste riscuri pot fi clasificate în trei categorii:

- riscuri de conversie;
- riscuri din activitatea de exploatare;
- riscuri legate de mediul naţional.

Riscuri de conversie

Problemele care rezultă din conversia tranzacţiilor şi situaţiilor financiare din monedă funcţională în monedă de raportare au fost tratate explicit într-un subcapitol anterior. Ceea ce interesează în acest moment sunt implicaţiile asupra strategiilor manageriale.

Efectele indirecte ale diferenţelor de curs valutar care se pot manifesta la nivelul unei companii multinaţionale pot fi sintetizate astfel:

- necesitatea ajustării preţurilor de vânzare şi a importurilor planificate;
- variaţii (favorabile sau nefavorabile) ale volumului vânzărilor (cifrei de afaceri) pe piaţa internă sau la export;

---

[296] Guedj N., *Le contrôle de gestion. Pour améliorer la performance de l'entreprise,* Troisième édition, Editions d'Organisation, Paris, 2000, p.285.

Scanned with OKEN Scanner

• rectificarea structurii tradiționale de aprovizionare datorată furnizorilor naționali, care devin mai competitivi ca urmare a variațiilor cursurilor.

Principalul impact, însă, se resimte la nivelul bugetării, ca etapă în procesul de gestiune. Bugetarea poate folosi trei variante de curs şi anume: cursul la momentul realizării bugetelor, un curs previzionat la începutul / sfârşitul exercițiului (curs forward) sau anumite serii de cursuri multiple. O altă variantă de minimizare a tuturor efectelor variațiilor de curs poate fi utilizarea unor cursuri diferențiate pentru fiecare categorie de cheltuială sau venit previzionat în buget.

Riscuri din activitatea de exploatare

Expunerea aferentă activității de exploatare vizează cash-flow-urile neasigurate împotriva riscurilor. De obicei se întocmeşte o situație previzională separată pentru trezoreria aferentă tranzacțiilor internaționale, tocmai pentru a evalua riscurile monetare. Această previziune stă la baza planificării, controlului şi evaluării politicilor şi operațiunilor de hedging valutar. Cheltuielile sau veniturile din operațiunile de arbitraj valutar vor fi incluse în bugetul de venituri şi cheltuieli atât de la nivelul companiei în ansamblu, cât şi al entităților considerate individual.

Riscuri legate de mediul național

Deciziile aferente gestionării riscurilor aferente mediului în care entitatea îşi desfăşoară activitatea sunt decizii pe termen lung şi vizează: selecția produselor, piețele de desfacere , investițiile dintr-o anumită arie, politicile de preț, alegerea mixului de vânzări, finanțarea activității sau politicile de personal.

Riscurile de mediu pot fi „uşoare" (cum este accentuarea sarcinilor fiscale) sau „severe" (spre exemplu riscul de expropriere). Riscurile sunt considerate mai mari în țările mai puțin dezvoltate prin comparație cu statele dezvoltate ale lumii.

Indiferent dacă există sau nu un sistem standardizat de raportare la nivelul companiei, se ridică problema modului în care o entitate străină şi managementul ei trebuie evaluate (după criterii globale sau în funcție de specificul mediului în care operează). Un alt punct de dezbatere este delegarea autorității şi responsabilității întocmirii bugetelor.

Cultura este unul din factorii de mediu cu impact semnificativ asupra entităților, deoarece generează comportamentul individual şi stilul de informare la nivel micro.

Managementul are drept scop să faciliteze performanța colectivă permițând convergența scopurilor, valorilor partajate şi o structură specifică, formând şi perfecționând persoanele pentru a le permite să fie eficace şi eficiente prin adaptare la schimbare. Obiectivul central al procesului de management este să asigure vitalitatea şi robustețea organizației față de schimbare, datorită coordonării constante a activităților, eforturilor şi resurselor sale. În consecință procesul respectiv comportă următoarele elemente:

- stabilirea de orientări organizaționale sub formă de obiective şi strategii;

Scanned with OKEN Scanner

- alinierea de structuri, procese şi sisteme organizaţionale cu orientări alese;

- obţinerea de adeziuni, la fiecare nivel, de la persoanele a căror competenţe şi eforturi sunt esenţiale realizării;

- instituirea de controale care vor orienta progresul organizaţiei spre realizarea strategiilor şi obiectivelor sale.

Nivelul de schimbare contextual la care fac apel organizaţiile solicită totuşi ca echipa managerială să participe la reorientarea constantă a obiectivelor şi strategiilor şi, în consecinţă la adaptarea continuă a structurilor, tipurilor de implicare şi proceselor de control.

Managementul afectării resurselor şi utilizarea lor face parte integrantă din realizarea strategiei şi adaptării organizaţionale[297]; desfăşurarea eficace a resurselor este esenţială îndeplinirii obiectivelor şi strategiilor organizaţionale şi adaptarea continuă a organizaţiei poate solicita redesfăşurarea neîntreruptă a resurselor. De fapt, există mari şanse ca succesul eforturilor unei echipe manageriale pentru asigurarea vitalităţii şi robusteţei organizaţiei să depindă de eficacitatea cu care ea îşi desfăşoară şi redesfăşoară resursele.

Contabilitatea de gestiune trimite la un element al procesului de management axat pe utilizarea resurselor organizaţionale. Ea se referă la procesele şi tehnicile de management care vizează să sporească valoarea organizaţiilor făcând să se ajungă la utilizarea eficace a resurselor într-un mediu dinamic şi concurenţial.

Contabilitatea de gestiune, în calitate de parte integrantă a procesului de management, contribuie în mod specific la creşterea valorii căutând în continuare să determine dacă resursele sunt utilizate în mod eficace de către organizaţii – şi dacă, din această cauză ele sunt creatoare de valoare pentru clienţi, acţionari şi celelalte părţi interesate.

Contabilitatea de gestiune corespunde acelei părţi a procesului de management care priveşte utilizarea eficientă a resurselor în:

• stabilirea combinaţiilor strategice care susţin obiectivele organizaţiei;

• achiziţia şi menţinerea capacităţilor organizaţionale necesare realizării strategiei;

• negocierea transformării strategiei şi capacităţilor, necesară succesului şi supravieţuirii continue a organizaţiei.

Informaţia şi cunoaşterea sunt resurse ce pot juca un rol esenţial în succesul şi supravieţuirea unei organizaţii într-un mediu din ce în ce mai concurenţial şi care

---

[297] Dumbravă P., Pop A., *Contabilitatea de gestiune în industrie*, Editura Intelcredo, Deva, 1997, p. 5-6, Obiectul sau obiectivele contabilităţii de gestiune. Fără îndoială contribuţiile "Şcolii de contabilitate" de la Cluj-Napoca sunt de o excepţională importanţă, atât înainte de 1989 cât şi după adoptarea actualului sistem de contabilitate.

Scanned with OKEN Scanner

evoluează din ce în ce mai rapid. În procesul contabilității de gestiune, se insistă asupra utilizării eficace a acestor resurse într-o bună poziționare strategică[298], respectiv achiziționarea capacităților necesare succesului și supraviețuirii organizației.

Funcțiile de management specifice trebuie totuși supervizate și dirijate de echipa managerială, dacă se dorește ca acestea să sporească valoarea organizației prin obiectul și scopul lor special.

Conducerea funcției contabilității de gestiune poate interveni pentru: alegerea obiectivelor și strategiilor aferente funcției; structurarea muncii în cadrul acesteia; stabilirea capacităților; afectarea resurselor specifice; răspunsul la noile sfidări care se raportează la munca desfășurată în cadrul funcției; evaluarea constantă a eficienței și eficacității. [299]

19.3.2. Perspective internaționale în controlul de gestiune

Orice companie multinațională trebuie să se asigure că sistemul de control de gestiune la nivel global nu este mai complicat decât gestiunea în sine. O variantă viabilă ar putea fi descentralizarea controlului cu monitorizarea centrală a problemelor semnificative ale entităților. Bugetarea flexibilă este de asemenea utilă controlului într-un mediu străin cu factori de risc și incertitudine. Ea permite conducerii să realizeze diferite scenarii și să previzioneze efectele lor, în scopul elaborării și implementării de strategii. Multe dintre influențele necontrolabile ale mediului internațional pot fi izolate, pentru a oferi o informare mai pertinentă asupra performanțelor activităților.

Există trei modele de control în care tipul optim de control ține de natura obiectivului sau procesului supus verificării:

• ***controlul comportamentului (behaviour control)*** – presupune participarea la procesul decizional, la ierarhizarea autorității, standardizarea responsabilităților și supravegherea respectării regulilor;

• ***controlul rezultatelor (outcome control)*** – acest tip de control presupune în general aspecte ale contabilității;

• ***controlul organizației (clan control)*** – este exercitat prin politicile de personal în măsură să asigure nivelul individual de pregătire, valorile și criteriile de selecție pentru accesul în firmă.

Studiile au arătat că, la nivelul companiilor din SUA și Australia, controlul organizației este cel mai eficient într-un mediu incert grevat de riscuri. Controlul internațional se axează în primă instanță pe controlul comportamentului și

---

[298] Tabără N., *Contabilitatea de gestiune și poziționarea strategică a întreprinderii*, Revista Contabilitate și Audit, nr. 5/1998, Chișinău, p. 73-79.

[299] Alazard C., Separi S., *Contrôle de gestion*, Dunod, Paris, 1994, p.5.

Scanned with OKEN Scanner

organizației, în măsură să asigure premisele eficienței capitalului uman, iar ulterior intervine controlul performanțelor financiare. Rata profitului este de cele mai multe ori criteriul cheie de remunerare a factorului uman într-o companie.

Întrebarea majoră care apare în literatura de specialitate pe teme de control și performanțe este: ce prețuri interne ar trebui repartizate între subdiviziunile unei companii? Există două modalități de abordare a subdiviziunilor: (1) ca centre de cost; și (2) ca centre de profit. În prima variantă costurile se acumulează de la o diviziune la alta, iar veniturile le înregistrează entitatea în ansamblu; controlul se face asupra costurilor (este exemplul tipic pentru companiile anglo-saxone). În a doua variantă, atât veniturile, cât și cheltuielile se înregistrează la nivelul fiecărei diviziuni în parte; pentru ca raportarea pe centre de profit să fie fiabilă este necesară o repartiție corectă a cheltuielilor.

În ***concluzie***, evoluția permanentă a mediului de afaceri global generează adaptarea permanentă a sistemelor de raportare internă. Companiile multinaționale caută soluții pentru a încorpora în procesul de bugetare și de evaluare a performanțelor factori calitativi și modalități de control adaptate specificului cultural al fiecărei țări. Deschiderea către schimbare este una dintre trăsăturile cele mai importante pe care fenomenul de globalizare le-a adus contabilității de gestiune, până de curând statică.

19.4. Guvernanța corporatistă și contabilitatea de gestiune

19.4.1. Definirea conceptului de guvernanță corporativă

Guvernanța corporatistă (Corporate governance) este expresia modernă a unei probleme cu care firmele se confruntă de câteva decenii - răspunderea conducătorilor firmei, cărora li se acordă încrederea de a conduce zi de zi afacerile firmei, în fața acționarilor și a altor investitori, precum și procedurile pentru a instituționaliza această răspundere.

Corporate governance - regăsit în literatura română sub denumirea de "guvernanța corporatistă" sau "conducere corporatistă" - este sistemul prin care o companie este condusă și controlată în conformitate cu cele mai bune practici în domeniu. Ea poate fi definită în funcție de aspectele particulare pe care le avem în vedere. Astfel, putem considera următoarele perspective:

• *a furnizorilor de resurse financiare* - are în vedere modalitățile prin care aceștia se asigură că vor primi beneficiile la care se așteaptă făcând o investiție în companie;

• *a relațiilor companiei cu terți* - poate fi definită ca ansamblul relațiilor cu acționarii săi, pe de o parte și cu societatea în ansamblu, pe de altă parte (potențiali

Scanned with OKEN Scanner

investitori, angajaţi, guvern, organisme de reglementare şi alte grupuri legitim interesate de modul în care sunt conduse afacerile firmei);

• *a drepturilor şi responsabilităţilor din cadrul organizaţiei* - guvernanţa corporatistă specifică distribuţia drepturilor şi responsabilităţilor dintre diferitele categorii de persoane implicate în companie (cum ar fi: consiliul de administraţie, directorii, acţionarii şi alte categorii) şi stabileşte regulile şi procedeele de luare a deciziilor privind activitatea acesteia; Ea se referă la promovarea corectitudinii, transparenţei şi responsabilităţii la nivel de companie;

• *a surselor de drept* - guvernanţa corporatistă este un set de reguli conform cărora firmele sunt conduse şi controlate, este rezultatul unor norme, tradiţii şi modele comportamentale dezvoltate de fiecare sistem legislativ;

• *ca ştiinţă* - guvernanţa corporatistă este ramura economiei care studiază modul în care companiile pot deveni mai eficiente prin folosirea unor structuri instituţionale cum ar fi actele constitutive, organigramele şi cadrul legislativ. Această ramură se limitează în cele mai multe cazuri la studii privind modul în care deţinătorii de acţiuni pot să asigure şi să motiveze directorii companiilor astfel încât să primească beneficiile aşteptate de pe urma investiţiilor[300].

In 1996, Hawley & Williams au făcut o trecere în revistă a literaturii referitoare la guvernanţa corporatistă aparută în SUA, ca fundamentare documentară pentru Organizaţia pentru Cooperare şi Dezvoltare Economică (The Organization for Economic Cooperation and Development - OECD). Ei au identificat patru izvoare teoretice care stau la baza guvernanţei corporative[301]:

• Agency Theory;
• Stewardship Theory;
• Stakeholder Theory;
• Politica firmei.

Actualmente conceptul este utilizat pentru a desemna acţiunea de a guverna, maniera de a gira, administra, atât la nivelul statelor, al organismelor mondiale, cât şi al întreprinderilor.[302] La nivelul întreprinderii, guvernanţa corporatistă cercetează organizarea puterii şi repartiţia responsabilităţilor între acţionari, administratori şi conducători.

Activităţile economice contemporane sunt dominate de internaţionalizarea pieţelor. Aceasta are ca efect direct o competiţie severă, care obligă întreprinderile să inoveze în permanenţă şi să se restructureze. Ritmul schimbării şi adaptarea la acest ritm au devenit cheia performanţei şi supravieţuirii acestor entităţi. Miza este

---

[300] www.encycogov.com, *Definition of Corporate Governance*, Mathiesen, 2002

[301] http://ro.wikipedia.org/wiki/Corporate_Governance, *Corporate Governance*

[302] Tassin Th., *Nouvelle excellence, nouvelle gouvernance,* în Balantzian G., sous la direction, *Tableaux de bord. Pour diriger dans un contexte incertain*, Editions d'Organisation, Paris, 2005, p.321-337.

Scanned with OKEN Scanner

creşterea capacităţii de răspuns şi reactivitatea întreprinderilor la caracteristicile esenţiale: timpul, calitatea, cantitatea şi costurile.

Pentru a răspunde acestor sfidări, întreprinderea secolului XXI a procedat la o mutaţie fundamentală. Ea a construit sisteme de informare necesare pentru a corela funcţiile între ele şi pentru a colecta datele necesare, acţionând în favoarea unei rivalităţi tehnologice considerabile. Această entitate utilizează posibilităţi tehnice extraordinare pentru:

- mobilizarea expertizei,priceperii,experienţei persoanelor;
- crearea grupurilor care funcţionează prin afinităţi ;
- permite o viziune parţială a problemelor şi soluţiilor prin intermediul forumurilor ;
- favorizarea inovaţiei.

În aceste condiţii, domeniile majore în care se produc transformări ale întreprinderii sunt:

- sistemele de informare;
- strategia;
- resursele de finanţare;
- resursele umane;
- procesele de lucru.

Pentru ca astfel de proiecte de transformare să fie realizate, este indispensabil ca întreprinderea să fie dotată cu mecanisme de guvernanţă adecvate pentru a obţine succes în mai multe proiecte în paralel, în special în domeniul sistemelor de informare cu rol foarte important în managementul schimbării.

19.4.2. Guvernanţa corporatistă – o necesitate

Conceptul de guvernanţă a captat atenţia mediului de afaceri mai întâi în principalele ţări cu economie de piaţă, pe de o parte ca o recunoaştere a faptului că marile instituţii financiare au o influenţă în creştere asupra societăţilor pe care le finanţează şi, pe de altă parte, ca răspuns la eşecuri financiare notorii, ca Blue Arrow şi Polly Peck din Marea Britanie, Metallgesellschaft şi Schneider Property Group din Germania şi Credit Lyonnais din Franţa. S-a emis ideea că dacă aceste societăţi ar fi fost mai transparente şi dacă ar fi existat modalităţi mai eficiente de urmărire a răspunderii conducerilor, problemele apărute ar fi fost, poate, mai puţin severe.

De altfel, marile scandaluri financiare şi de faliment au determinat Uniunea Europeană să conceapă un cod de guvernanţă corporativă, care însă nu este obligatoriu. În spaţiul european au fost adoptate 35 de coduri, fiecare ţară având cel puţin un cod. Cele mai multe reguli de guvernanţă corporatistă sunt deţinute de

Scanned with OKEN Scanner

Marea Britanie. Există, de asemenea, două coduri internaţionale şi două pan-europene, aplicabile companiilor din UE[303].

Atenţia pentru conceptul de guvernanţă se îndreaptă acum şi către economiile în curs de dezvoltare, deoarece cotarea bursieră traversează tot mai intens frontierele şi se manifesta o dorinţă în creştere a investitorilor de a căuta noi pieţe pentru a-şi plasa fondurile. Investitorii devin din ce în ce mai pretenţioşi în ce priveşte calitatea informaţiilor şi a standardelor de guvernanţă pe care le cer din partea firmelor şi a pieţelor în care intenţionează să-şi investească capitalul.

În octombrie 1998, ministerele de finanţe ale ţărilor membre ale Grupului celor 7 au lansat un apel la transparenţă, calitate, coerenţă şi comparabilitate a informaţiilor raportate pieţelor de capital. În particular, ele au făcut apel la OECD, ca, în colaborare cu Banca Mondială şi cu organisme internaţionale de reglementare specifice, să finalizeze, până în luna mai 1999, elaborarea unui cod de principii pentru o guvernanţă sănătoasă a firmelor.

Unele ţări, ca Germania şi Olanda, au dezvoltat o structură bicefală de conducere a firmelor. În acest sistem există o distincţie clară între un consiliu supervizor (format în special din reprezentanţi ai creditorilor, investitorilor şi diferitelor grupuri de angajaţi), care este responsabil cu urmărirea activităţii de ansamblu a firmei, şi un consiliu executiv, responsabil cu operaţiunile zilnice.

In alte pieţe dezvoltate, ca Marea Britanie şi Canada, există un singur consiliu de administraţie, care se caracterizează printr-o puternică reprezentare a unor membri fără sarcini executive. Cerinţa de bază este ca aceştia să nu fie implicaţi in operaţiunile zilnice ale firmei. Aceşti membri nu trebuie priviţi ca "jandarmi" care verifică şi aprobă fiecare decizie a managerilor de la nivel operaţional, ci ca apărători ai intereselor acţionarilor şi ale altor grupuri cu interese legitime în activitatea societăţii. Ei trebuie să aibă suficient acces la informaţiile financiare şi despre afacerile companiei în general, pentru a contribui prin experienţă la procesul decizional strategic al acesteia.

În numeroase ţări dezvoltate s-au adoptat coduri de bună practică pentru guvernanţa societară. Ca exemplu pot fi date codurile Cadbury şi Hampel din Marea Britanie, ca şi codurile similare emise în Franţa şi Olanda. Aceste coduri includ, între altele, recomandarea pentru înfiinţarea de comitete de audit la nivelul firmelor.

Comitetul de audit, format din directori independenţi, trebuie să preia răspunderea faţă de aspectele majore legate de raportarea financiara a firmei şi să ţină legătură cu auditul intern şi extern al acesteia. De altfel, comitetele de audit au devenit o trăsătură comună a firmelor europene. Această evoluţie reflectă tendinţa comunităţii internaţionale de afaceri în direcţia perfecţionării structurilor de

---

[303] Zamora G., *Firmele evită guvernanţa corporativă*, 2 martie 2006, sursa: www.capital.ro

Scanned with OKEN Scanner

guvernanţă ale firmelor. Popularitatea comitetelor de audit se reflectă acum şi în alte părţi ale lumii. Mai mult, regulile stabilite de organismele de reglementare a burselor de pe pieţele asiatice din Singapore şi Thailanda cuprind, în prezent, chiar clauze specifice legate de existenţa unor comitete de audit[304].

Rolul auditorului extern este vital în procesul de guvernanţă corporatistă. De-a lungul timpului, marile companii au apelat la serviciile profesionale ale auditorilor externi cu mult înainte ca aceasta sa fie o cerinţă obligatorie, deoarece şi-au dat seama ca pieţele financiare şi de capital au mai mare încredere în situaţiile financiare care au făcut obiectul unei examinări şi certificări independente.

În unele ţări, auditorii sunt solicitaţi chiar să raporteze asupra prezentării modului de respectare a principiilor de conduită în guvernanţa societară, inclusă de conducerea societăţii în raportul anual.

Obiectivul oricărei guvernanţe este asigurarea echilibrului puterilor între diverşii participanţi şi punerea în funcţiune a instrumentelor de control ale acestora, atât pentru acţionari care participă la capitalul intangibil cât şi pentru ceilalţi participanţi la acest capital. Guvernanţa are drept scop concilierea coerenţei şi a diversităţii, unităţii şi diversităţii. Ea presupune comunicare, transparenţă, participare, egalitatea şanselor, respectarea celuilalt .

Această nouă guvernanţă permite tratarea problemelor contemporane de o complexitate crescută printr-o muncă de echipă în care fiecare îşi aduce contribuţia.

19.4.3. Construcţia noii guvernanţe

Unitate şi diversitate într-o întreprindere multinaţională

O întreprindere multinaţională se caracterizează printr-o mare diversitate culturală, lingvistică, tradiţională, rezultată din ţările în care operează. Acest aspect constituie evident o bogăţie ce poate fi exploatată, dar şi o dificultate pentru organizaţie, în sensul că devine necesară coeziunea acţiunilor.

Un grup de întreprinderi nu este un ansamblu fizic şi localizat, ci unul repartizat. Distanţa şi dimensiunea sporesc enorm complexitatea problemelor de dezvoltat. Conştiinţa colectivă şi sentimentul apartenenţei la o organizaţie nu apar în mod natural în astfel de cazuri, ci ele trebuie cultivate. Munca în ansamblu nu este atât de simplă. Participarea activă în cadrul organizaţiilor implică definirea unui sistem de valori generatoare în care oamenii se recunosc, la care aderă. Aceste valori diferă de la un grup altul.

Dintre valorile unui grup de întreprinderi menţionăm :

- inovaţia faţă de produsele anterioare;

---

[304] Coca O., *Guvernanţa societară – o necesitate. Poate, oare, România să-i facă faţă?*, sursa: www.pwcglobal.com

Scanned with OKEN Scanner

- calitatea "cel mai bun produs, cel mai bun preţ";
- respectarea faptelor , acceptarea sancţiunii pieţei, constatarea pe teren;
- respectarea clienţilor. Adevăratul patron este clientul;
- respectarea oamenilor, cunoaşterea colaboratorilor, învățarea limbii din țara unde se lucrează;
- discreţia şi confidenţialitatea;
- autonomia, respectiv capacitatea de a decide şi de a-şi asumă deciziile;
- onestitatea. Este admisă eroarea dar nu minciuna, spionajul este prohibit, copia ilicită a programelor este interzisă;
- seriozitatea în muncă;
- disponibilitatea;
- flexibilitatea (iscusința de a pune în discuție, adaptarea la circumstanțe, acceptarea mediului internațional şi corolarul sau mobilitatea, acceptarea reconversiunilor).

Alte elemente care se impun fac parte din politica corectă: respectarea mediului şi dezvoltarea durabilă.

Aceste valori impuse de conducerea întreprinderii, asimilate şi acceptate de toți reprezintă ceea ce se numeşte **cultură de întreprindere**. Aceasta reprezintă baza care asigură unitatea unei organizații. Ea constituie curentul social în fața incertitudinii Prin adeziunea pe care o determină, cultura creează un spirit de echipă şi o anumită disciplină care permite o mobilizare profundă şi rapidă a întreprinderii. De aici, rezultă implicit o importantă capacitate şi o anumită agilitate pentru a accepta şi conduce schimbarea (fuzionarea cu o altă întreprindere, introducerea multi-mărcilor, reorganizarea proceselor etc.). În fapt, flexibilitatea devine o valoare permanentă.

O puternică cultură de întreprindere prezintă şi dezavantaje.

Principalul pericol al unei culturi pregnante este că ea poate duce la excluderea oricărei persoane străine corpului social, făcând astfel dificilă angajarea colaboratorilor în cursul carierei. Ea poate astfel conduce de la autosatisfacție la etichetă şi autarhie, care, mai departe, pot genera sindromul „not invented here". Se poate ajunge chiar la mediocritate. Prin competiția pe care o impune, lumea modernă solicită reducerea duratelor şi costurilor, prin evoluția tehnologiilor, vigilență şi o curiozitate a tuturor, asemenea organizații pot pierde prin închiderea sistemului față de exterior.

Este de preferat un consens al deciziilor rezultat din analiza mai multor opţiuni, decât o anihilare a acestora.

Scanned with OKEN Scanner

19.4.4. Guvernanța – un nou mod de conducere

Punerea la punct a unei guvernanțe presupune stabilirea principiilor de bază care:

- conduc relațiile între diferiți participanți;
- definesc clar responsabilitățile;
- garantează o funcționare corectă a proceselor de luare a deciziilor.

Aceste principii trebuie să fie formalizate. Înlănțuirea activităților necesare aplicării principiilor descrise anterior se numește proces de guvernanță.

Principii și proceduri de guvernanță corporatistă

Principiile guvernanței corporatiste fac referire la următoarele aspecte:

• *drepturile acționarilor* - cadrul de guvernanță corporatistă trebuie să protejeze drepturile acționarilor;

• *tratamentul echitabil al acționarilor* - trebuie să asigure tratamentul echitabil al tuturor acționarilor, inclusiv al celor minoritari și străini. Toți acționarii trebuie să aibă posibilitatea de a obține despăgubiri corespunzătoare în cazul încălcării drepturilor lor;

• *rolul grupurilor de interes în guvernanța corporatistă* – este necesară recunoașterea drepturilor grupurilor de interes stabilite de lege și încurajarea cooperării active între companii și grupurile de interes în vederea creării de bogăție, locuri de muncă și menținerea de entități financiar sănătoase;

• *prezentarea informației și transparența* - toată informația relevantă asupra societății este prezentată corect și la timp, inclusiv situațiile financiare, performanța, proprietatea și conducerea societății;

• *responsabilitățile consiliului de administrație* - trebuie să se asigure orientarea strategică a societății, monitorizarea efectivă a managementului de către consiliul de administrație și răspunderea consiliului față de societate și acționari.

Un acord asupra unui set "global" de principii este probabil să se facă doar în termeni foarte generali. Din această cauză, nu poate exista conceptul unui model unic de guvernanță societară.

Obiectivele guvernanței corporatiste se referă la:

• comunicarea necesară, suficientă și utilă, permanentă între participanții interni (acționari, membrii consiliului de administrație, membrii comitetului de direcție, directorii executivi);

• eficacitatea și eficiența activităților organizației în atingerea obiectivelor manageriale, măsurate prin auditări interne și externe ale calității;

• asigurarea unei protecții eficiente a drepturilor acționarilor;

• eficiența, prin alegerea deciziilor optime de către consiliul de administrație;

Scanned with OKEN Scanner

• informarea permanentă a publicului cu privire la obiectivele şi situaţia financiară a societăţii, cu respectarea secretului comercial.

Orice ***cod de guvernanţă*** corporatistă va conţine prevederi referitoare la[305]:

• *consiliul de administraţie* – structura, împărţirea competenţelor, atribuţii, codul de etică, condiţii privind numirea unei persoane în consiliul de administratie, mărimea consiliului, frecvenţa întâlnirilor consiliului, natura contractului de administrare, natura contractului încheiat între societate şi directorii executivi, rolul şi remunerarea acestora, participarea altor părţi la şedinţele consiliului etc.;

• *comunicare şi transparenţă* – calitatea informaţiilor, componenţa rapoartelor administratorilor către acţionari, tipuri de rapoarte către acţionari, tipuri de rapoarte către consiliul director, dialogul şi parteneriatul social (tratamentul egal al acţionarilor);

• *controlul financiar al activităţii administratorilor* – cerinţe minime pentru administratori şi directori executivi (expunerea faţă de riscuri, indicatori de performanţă, etc.), pentru cenzori şi auditori (angajare, remunerare etc.).

Buna funcţionare a acestor procese se bazează pe o maturitate a întreprinderii deoarece necesită existenţa reţelelor de decizie care sunt acceptate în timp şi presupun o muncă considerabilă pentru a fi menţinute.

Procesele de comunicare şi concertare

Procesele de comunicare şi concertare reprezintă elementele cele mai importante ale guvernanţei. Ele trebuie create şi animate de direcţia generală care trebuie să dea un exemplu în materie şi să se asigure ca principalii responsabili ai întreprinderii sunt implicaţi, că ei au un rol activ şi că sunt într-un loc adecvat pentru luarea deciziilor.

Guvernanţa favorizează discuţia şi solicită transparenţa. Ea permite astfel mobilizarea forţelor, elaborarea deciziilor, acceptarea lor şi presupune, în lumea multiculturală pe care o girează, aplicarea cooperării, condiţie indispensabilă a reuşitei proiectelor complexe. Ea reprezintă de fapt un consens al comunităţii ai cărei membri acceptă să coopereze şi să lucreze împreună.

Instanţele de decizie şi de reglare

Ca în orice societate umană, în organizaţii trebuie să existe un şef care decide, precum şi organisme de control. Comitetele (consiliile) pot servi drept instanţe de decizie şi de reglare care iau în consideraţie faptul că într-o societate de talie mondială organizată în unităţi de afaceri, deciziile de grup trebuie luate pe centre de profit sau pe entitate geografică.

---

[305] www.ccir.ro, *Cod voluntar de guvernare corporatistă*, martie 2002

Scanned with OKEN Scanner

În asemenea condiții, rolul auditului este fundamental, deoarece transparența este o miză, care presupune corectitudine, consecvență și comparabilitate. Aceste instanțe de reglare și decizie sunt alimentate cu informații de diferite comitete prin indicatori și tablouri de bord.

19.4.5. Metode de evaluare a nivelului de conducere corporatistă

Evaluarea unei bune guvernanțe este greu de realizat, deoarece respectarea tuturor regulilor nu înseamnă neapărat și eficiență în conducere. Organizațiile care evaluează guvernanța trebuie să elaboreze criterii semnificative și cuantificabile, și să găsească cele mai eficiente forme de comunicare prin care să facă publică apicarea principiilor de guvernanță corporatistă[306].

Sistemele de măsurare a nivelului de conducere corporatistă (Corporate Governance Rating) folosesc ca bază principiile OECD. Dintre criterii pot fi menționate:

- numărul de administratori independenți;
- modalitatea de convocare și desfășurare a adunărilor generale;
- calitatea documentelor prezentate acționarilor;
- frecvența și conținutul rapoartelor către piață;
- existența unor coduri de conducere corporatistă la nivelul companiei;
- calitatea relației entității cu investitorii, etc.

Aplicarea normelor de conducere corporatistă a devenit unul dintre criteriile de apreciere a companiilor de către marile agenții de rating. Mai mult, criteriul conducerii corporatiste a devenit unul din factorii care pot influența locul pe care o țară îl ocupă în ierarhiile privind atractivitatea mediului investițional.

Conducerea corporatistă este o îmbinare de legi, regulamente și coduri de conduită adoptate în mod voluntar, care asigură companiei posibilitatea de a atrage capitaluol uman și financiar necesar desfășurării activității sale și producerii de plusvaloare pentru acționarii săi.

Baza unei bune guvernanțe corporatiste poate fi constituită din:

- *codurile de conducere corporatistă* – bazate pe adoptarea voluntară de către emitenți a unui set de reguli și norme specifice. Codurile pot fi eliberate de către companii, de către instituțiile de supraveghere a piețelor de capital sau de către bursele de valori;
- *reguli și norme specifice de conducere corporatistă* – elaborate instituțiile de supraveghere a piețelor de capital, devin obligatorii pentru jucătorii pe piața reglementată;

---

[306] www.kpmg.ro, *Guvernanța corporativă: o continuă evoluție*, 30 sept 2003

Scanned with OKEN Scanner

• *prevederi legale cuprinse în Legea societăților comerciale, Legea valorilor mobiliare sau în Codurile comerciale*, în funcție de țară.

Din studiile întocmite se poate trage concluzia că asupra conducerii corporatiste au un puternic impact reglementările impuse societăților listate la bursă şi legislația națională cu privire la:

- obligațiile de informare şi calitatea informațiilor contabile;
- modul în care se emit şi se vând acțiuni;
- procedurile de înființare a companiilor;
- drepturile acționarilor şi modul în care aceştia îşi pot exercita drepturile;
- procedurile de fuziune şi achiziții;
- responsabilitățile fiduciare ale administratorilor, directorilor şi acționarilor;
- modul de aplicare a contractelor şi consecințele nerespectării lor;
- drepturile creditorilor şi procedurile de declanşare a falimentului;
- relațiile de muncă;
- practicile din sectorul financiar;
- politica privind regimul fiscal şi pensiile.

Guvernanța corporatistă şi modalitățile ei de punere în practică sunt influențate de structura proprietății, sistemul juridic, tradițiile şi mentalitatea existente în fiecare țară.

Pentru măsurarea eficienței şi performanței unei întreprinderi, tablourile de bord tradiționale nu mai sunt suficiente. Aplicarea unui proiect de elaborare a informației decizionale reprezintă instrumentul care permite clarificarea deciziilor. El presupune analiza componentelor esențiale, pe baza unor indicatori care reprezintă în fapt reflectarea stilizată a unei realități complexe.

19.4.6. Guvernanța sistemului de informare

Un sistem de informare cuprinde ansamblul elementelor necesare pentru a defini, produce, menține şi pune la dispoziție informațiile necesare personalului unei întreprinderi pentru a asigura funcționarea în condiții satisfăcătoare a întreprinderilor.

Un astfel de sistem este indisociabil legat de tehnologiile de informare şi comunicare cu funcțiuni care au fost informatizate.

Sistemul este inoperant fără competență, respectiv fără personal format pentru utilizarea sa şi este compus din:

▪ date, ansamblul comun al tuturor funcțiilor, patrimoniul stabil al întreprinderii;

▪ tratamente executate pe funcțiuni pornind de la datele primite, patrimoniul evolutiv;

Scanned with OKEN Scanner

▪ infrastructuri, utilaje, programe, rețele.

Obiectivele de reducere a costurilor efective au fost multă vreme prioritare în aplicarea sistemelor de informare. Aceste obiective sunt transformate treptat pentru a aborda domenii noi, ca rapiditatea de reacție, calitatea serviciilor, avantajul concurențial, cu dificultatea de a justifica rentabilitatea unor astfel de sisteme.

Una din consecințele descentralizării controlului noilor tehnologii de informare, comunicare şi creare a centrelor de profit independente, în context internațional, a fost pierderea puterii acestor sisteme. Această pierdere de putere a pus în lumină necesitatea unor noi reguli ale jocului pentru a asigura coordonarea între proiecte multiple complementare, interdependente şi inițiate pe mai multe direcții. Realizarea unui sistem de informare într-o întreprindere sau o administrare a unui astfel de sistem reprezintă un proiect complex, care pune în joc forțe centrifuge şi jocuri de putere care necesită cooperarea tuturor participanților pentru a avea o şansă de a acționa la timp. De unde necesitatea unei definiții precise a regulilor de guvernanță în astfel de situații.

Guvernanța are drept scop dezvoltarea unei culturi tehnologice, de încurajare a bunelor practici, de a evita devierile. Ea nu are scopul de a controla toate deciziile, ci de a asigura conducerea proiectelor.

19.4.7. Adaptarea sistemului de informare la gestiunea schimbării

Atunci când principalii responsabili ai întreprinderii sunt implicați şi sunt la locul potrivit pentru luarea deciziilor care îi privesc în materie de sisteme de informare, decurge în mod natural o aliniere strategică a acestui sistem la nevoile întreprinderii.

Punerea în funcțiune a unui asemenea sistem modifică profund organizarea întreprinderii ca manieră de lucru şi obiceiuri ale personalului. Este necesar un program de schimbare care trebuie să clarifice şi să planifice evoluțiile necesare ale ansamblului de competențe care să creeze un mediu în care colaboratorii vor putea să aplice schimbările necesare pentru a produce o nouă sursă de valoare pentru sistemele de informare, destinată să ajute activitatea pentru dezvoltare.

Schimbarea adecvată presupune că un număr important de persoane aderă la schimbare. Toate **levierele** posibile trebuie utilizate pentru a asigura contribuția fiecărui funcționar. Reuşita schimbării are în vedere, în acelaşi timp, aplicarea tehnicilor de conduită a schimbării şi luarea în considerație a elementelor economice. Absența rezultatelor economice pune în pericol programul de schimbare bazat numai pe factori de cultură şi de comportament. În schimb, o

Scanned with OKEN Scanner

schimbare care operează ţinând seama numai de factori economici, poate oferi avantaje nedurabile datorate rezistenţelor persoanelor implicate.

Pentru asigurarea unei schimbări reuşite şi durabile pot fi luate în considerare mai multe dimensiuni:

- *instituţională* - este vorba de a defini şi controla maniera în care lucrează funcţionarii (carte, reguli interne, definiţii de funcţii, comitete de urmărire, etc.)
- *politică* - resursele cheie, echilibrul intern/extern, liderii de opinie, echilibrul puterilor;
- *economică* - este vorba de a defini activele, activităţile, procesele, tehnologiile şi priceperile care adaugă valoare unei întreprinderi şi clienţilor săi (procesul operaţional, utilajele, centrele de servire, etc.)
- *socială* - valorile, comportamentul, cultura, istoria.

Regulile practice pentru managementul schimbării:

- fixarea unor obiective clare, accesibile;
- mobilizarea echipelor pe un proiect de întreprindere;
- crearea încrederii, care conduce la cooperare indispensabilă gestiunii proiectelor complexe. Acesta este spiritul de echipă;
- introducerea unui spirit de inovaţie;
- învăţarea comunicării , la intern cât şi la extern;
- constituirea de echipe în locul actorilor reînoirii.

Apariţia recentă a conceptului de guvernanţă a sistemelor de informare arată că activităţile de această natură încep să fie luate în considerare în reflecţiile strategice ale conducătorilor.

19.4.8. Consecinţele aplicării procedurilor de guvernare corporatistă

Impactul guvernanţei corporatiste nu se rezumă doar la sfera microeconomicului, ci are implicaţii profunde şi de durată asupra macroeconomiei. Efectele pot fi rezumate astfel:

La nivel microeconomic:

• Managerii capătă o mai bună înţelegere a aspectelor reale ale afacerilor în cadrul societăţii lor, cu impact pozitiv asupra capacităţii organizaţiilor de a forma alianţe şi parteneriate şi asupra transparenţei în furnizarea de informaţii;

• Investitorii devin mai preocupaţi, mai interesaţi de căutarea de informaţii şi mai agresivi; un studiu de Ernst Young&Center fo Business and Innovation relevă că în Europa occidentală 56% din investitori acordă o importanţă egală sau suplimentară informaţiilor privind guvernanţa corporatistă şi celor de natură financiară. Prin urmare creşte capacitatea entităţii de a-şi finanţa rapid şi ieftin dezvoltarea;

Scanned with OKEN Scanner

• Consiliile de conducere devin mai puternice, mai influente. Pe măsură de responsabilitatea consiliilor creşte, goana după manageri de cea mai înaltă calitate devine acerbă. Administratorii buni sunt din ce în ce mai greu de găsit şi mai costisitori;

• Creşte nivelul de performanţă economică.

La nivel macroeconomic[307]

▪ creşterea eficienţei economice naţionale printr-o mai bună alocare a resurselor;

▪ creşterea transparenţei, scăderea nivelului de corupţie şi evaziune fiscală;

▪ dezvoltarea pieţelor de capital şi creşterea atractivităţii pentru investitorii cu mare putere financiară;

▪ mobilizarea economiilor populaţiei prin crearea unei alternative de investiţii – piaţa de capital;

▪ influenţe pozitive se manifestă şi asupra nivelului de trai al populaţiei.

Aplicarea principiilor guvernanţei corporatiste are beneficii vizibile asupra companiilor care le adoptă, generând avantaje economice competitive. Ea este cosiderată cel mai adesea dificilă deoarece presupune modificarea actului constitutiv al firmei. De asemenea, guvernanţa tebuie susţinută de un sistem de control bine pus la punct.

19.4.9. Dezvoltarea contabilităţii de gestiune în condiţiile guvernanţei corporatiste

Dezvoltările contabilităţii de gestiune, în special evaluarea performanţei financiare şi tehnicile contabilităţii strategice, sporesc capacitatea de răspuns a întreprinderii faţă de acţionari, angajaţi, clienţi, guvern şi mediul de afaceri. Responsabilitatea socială a organizaţiei asigură un nou comportament organizaţional care presupune critici aduse metodei bugetării, ca sistem de management al performanţei.[308,309]

Guvernanţa corporatistă prezintă o serie de alte implicaţii asupra contabilităţii de gestiune. Conform acesteia, se iau decizii care conduc la maximizarea profitului care constituie scopul urmărit de proprietarii firmei.

Metodele contabilităţii de gestiune strategice în condiţiile guvernanţei corporatiste permit managerilor dezvoltarea unei strategii unice, bazate pe o estimare reală a potenţialului competitorilor actuali şi potenţiali.

---

[307] Iordache G., *Guvernanţa corporativă*, sursa: www.ase.ro

[308] Seal W., Garrison R.H., Noreen E.W., *Management Accounting*, McGraw Hill Education, London, 2006, p.797-830.

[309] Monks R., *Corporate Governance in the Twenty-first Century – Language of Accountability*, www.corpgov.net.

Scanned with OKEN Scanner

Guvernanța corporatistă presupune de asemenea aplicarea unor metode de management al riscului companiilor.

Scanned with OKEN Scanner

Bibliografie

Cărți

1. Academia Română, *Dicționarul explicativ al limbii române,* Ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998
2. Aisbitt S., Evans L., *Developments in Country Studies in International Accounting – Europe*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK-Northhampton, USA, 2004
3. Alexander D., Britton A., Lorissen A., *International financial reporting and analysis*, Thomson Learning, London, 2003
4. Andone I., Tabără N., coord, *Contabilitate, Tehnologie și Competitivitate,* Editura Academiei Române, București, 2006
5. Anil K. G., Vijay G., *Global Strategy and Organization*, John Wiley & Sons Inc, 2003
6. Aoki M., Saxonhouse G., *Finance, Governance and Competitiveness in Japan,* Oxford University Press, 2000
7. Arens A., Loebbecke J., *Audit. O abordare integrată*, Ediția a 8-a, traducere de Rodica Levițchi, Editura ARC, Chișinău, 2003
8. Bannock G., Manser W., *Dicționar internațional de finanțe*, Editura Universal Dalsi, 2000
9. Bari I., *Globalizarea economică,* Editura Economică, București, 2005
10. Belkaoui Riahi A., *Accounting Theory*, Thomson Learning – Business Press, 4th Edition, London, 2000
11. Black G., *Applied Financial Accounting and Reporting,,* Oxford University Press, New York, 2004
12. Botez D., *Tradiții, actualități și perspective ale profesiunii contabile din România*, Editura Sedcom Libris, Iași, 2005
13. Bouquin H., *Comptabilité de gestion*, 2ème édition, Economica, Paris, 2003
14. Bouquin H., *Contabilitate de gestiune*, Ediția a II-a, traducere de Tabără N., Editura Tipo Moldova, Iași 2004
15. Boussard D., Delvalle P. *Etoudes en comptabilité internationale,* ESCP, Cahier de Recherche, no.90-89, Paris, 1990
16. Boussard D., *Etats financiers et comptabilité*, Les Éditions D'Organisation, Paris 1990
17. Boussard D., *Guide de comptabilité générale*, Les Éditions D'Organisation, Paris 1990

Scanned with OKEN Scanner

18. Boussard D., Eglem J.Y., *Les mécanismes comptables de l'entreprise, Entreprendre*, Montchrestien, Paris, 1990
19. Bracken P., *The Multinational Corporation Today*, Yale School of Management, Working Paper, martie 2004
20. Briciu S. *Contabilitate managerială, Aspecte teoretice şi practice,* Editura Economică, Bucureşti, 2006
21. Bull R. *Financial ratios. How to use financial ratios to maximise value and succes for zpur business.* CIMA Publishing, Elsevier, Oxford, 2008
22. Bunget O.C., *Contabilitatea românească între reformă şi convergenţă*, Editura Economică, Bucureşti, 2005
23. Calu D.A., *Istorie şi dezvoltare privind contabilitatea din România*, Editura Economică, Bucureşti, 2005
24. Camera Auditorilor din România, *Audit financiar 2000. Standarde şi Codul privind conduita etică şi profesională*, Editura Economica, Bucureşti, 2000,
25. Camera Auditorilor Financiari din România, *Norme minimale de audit*, Editura Economică, Bucureşti, 2001
26. Capra F., *Momentul adevărului,* Editura Tehnică, Bucuresti, 2004
27. Caraiani C., Dumitrana M., coordonatori, *Bazele contabilităţii*, , Editura InfoMega, Bucureşti 2005
28. Caspar B, Enselme G., *Manuel de comptabilité approfondie et révision*, Troisième Édition, Editura Litec, Paris, 2000
29. Călin O., Ristea M. *Bazele contabilităţii*, Editura Didactică şi pedagogică, Bucureşti 2003
30. Călin O., Man M., Nedelcu M.V. *Contabilitate managerială,* Editura Didcatică şi Pedagogică, Bucureşti, 2008
31. CECCAR *Congresul Profesiei Contabile din România „Profesia contabilă între reglementare şi interesul public"*, Editura CECCAR, Bucureşti, 2008
32. CECCAR, *Cartea expertului contabil şi a contabilului autorizat,* Editura CECCAR, Bucureşti, 2004
33. CECCAR, *Codul etic naţional al profesioniştilor contabili*, Editura CECCAR, Bucureşti, 2002
34. CECCAR, *Colectia de ghiduri pentru Intelegerea si Aplicarea Standardelor Internationale de Contabilitate* (32 volume) Bucureşti, Editura CECCAR 2004
35. Chandles R., Loosemore J., *Accounting for Success*, Butterworths LexisNexis, UK, 2002

Scanned with OKEN Scanner

53. Demetrescu G., *Istoria contabilității*, Editura Științifică, București 1972

54. Dobroțeanu L., *Geneză și viitor în contabilitate,* Editura Economică, București, 2005

55. Dutescu A, *Informația Contabilă și piețele de capital,* Editura Economică, București, 2000

56. Dutescu A., *Politici contabile de intreprinderi*, Editura CECCAR București 2004

57. Elliott B., Elliott J, *Financial Accounting and Reporting,* 9th. Edition, Prentice Hall, Hathrow, 2005

58. Epstein B., Mirza A, *IAS 2004: Interpretation and Application of IFRS,* John Wiley & Sons, New York, 2004

59. Epuran M., Băbăiță V., Grosu C., *Contabilitate și control de gestiune*, Editura Economică, București, 1999

60. Feleagă N. *Sisteme contabile comparate*, Editura Economică, București, 1995

61. Feleagă N. *Îmblânzirea junglei contabilității*, Editura Economică, București, 1996

62. Feleagă N. *Sisteme contabile comparate*, vol. 1, Editura Economică, București, 1999

63. Feleagă N. *Sisteme contabile comparate. Contabilitățile anglo-saxone*, ediția a II-a, Editura Economica, București, 1999

64. Feleagă N. *Sisteme contabile comparate – Normele contabile internaționale*, vol. II, Ediția a II-a, Editura Economică, 2000

65. Feleagă N., coordonator *Contabilitate aprofundată,* Editura Economică, București, 1996

66. Feleagă N., Ionașcu I., *Tratat de contabilitate financiară*, vol. I, Economică, București, 1999

67. Feleagă N, Malciu L., *Politici și opțiuni contabile,* Editura Economică, București, 2002

68. Feleagă N, Malciu L., *Reglementare și practici de consolidare a conturilor*, Editura CECCAR București 2004

69. Feleagă N, Malciu L., *Recunoaștere, evaluare și estimare în contabilitatea internațională,* Editura CECCAR, București, 2004

70. Feleagă N, Malciu L., *Contabilitate financiară – O abordare europeană și internațională vol.II – Contabilitate financiară aprofundată*, București, Ed.Infomega, 2005

71. Feleagă N, Malciu L., *Contabilitate financiară - O abordare europeană și*

Scanned with OKEN Scanner

36. Chantiri R., *Contribution á l'étude des processus de normalisation : une étude compare de processus francais et britanique*, Thése pour le doctorat ét sciences de gestion, Université Paris- Danphine, 2000

37. Choi F, Meek G., *International Accounting*, 5th Edition, Pearson Prentice Hall, New Jersey, 2005

38. Chorafas D., *IFRS, Fair Value and Corporate Governance*, First Edition, CIMA Publishing, Oxford, 2006

39. Colasse B., *Comptabilité générale (PCG 1999, IAS/IFRS et Enron)*, 9e édition, Economica, Paris, 2005

40. Colasse B., *Contabilitate generală*, Ediția a 4-a, Editura Tipo Moldova Iaşi, 1995, traducere N. Tabără

41. Colasse B., *L'analyse financière de l'entreprise*, La Découverte, Paris, 1994

42. Colasse B., *Les fondements de la comptabilité,* La Découverte, Paris, 2007

43. Colasse B., avec la collaboration de Lasage C., *Introduction à la comptabilité,* 10e édition, Economica, Paris, 2007

44. Coll DFCG., *Normes IAS/IFRS: que faut-il fair? Comment s'y prendre,* 2-eme edition, Editions d'Organisation, Paris 2005

45. Collins J., Hussey R. *Business Accounting, An introduction to financial and managerial accounting,* Palgrave MacMillan, New York, 2007

46. Collins L., Valin G. *Audit et contrôle intern, Principes, objectifs and practiques,* 3e édition, avec la collaboration de Pulicani P., Dalloz

47. Cooke S., Rivat L., Faarborg M., Pacter P., *Accounting Standards*, în *"International Tax Review"*, vol. 12, Issue 7, 2001

48. Crăciun Ş., *Controlul şi auditul financiar. Expertiza contabilă,* Editura Economică, Bucureşti, 2002

49. Dauber N., Quereshi A.A., Levine M., Siegel J., *2006 Auditing Standards (Including the Standards of the PCAOB),* Editura Thompson, SUA 2005

50. Dăianu D., Vrânceanu R., *România şi Uniunea Europeană,* Editura Polirom, Iaşi, 2002

51. Deaconu A., *Evaluarea afacerilor,* Editura Intelcredo, Deva, 2002

52. Deloitte Touche Tohmatsu, *IFRS and US GAAP comparisons,* IAS Plus, 2005

Scanned with OKEN Scanner

		internaţtională vol.I -Contabilitate financiară fundamentală, Bucureşti, Ed.Infomega, 2005
72.	Feleagă N, Malciu L.,	*Reformă după reformă: Contabilitatea din România în faţa unei noi provocări,* Vol. I *Eseuri şi analiza standardelor IAS / IFRS*, Editura Economică, Bucureşti 2005
73.	Florea I, Florea R., Macovei I.C., Berheci M.,	*Introducere în expertiza contabilă şi auditul financiar,* Editura CECCAR, Bucureşti, 2005
74.	Flower J., Ebbers G.,	*Global Financial Reporting*, Editura Palgrave, New York, 2002
75.	Forget J.,	*Analyse financière. De l'interpretation des états financière à la comprehension des logiquess boursières*, Edition d'Organisation, Paris, 2005
76.	Frydlender A., Pagezy J.,	*„S'initier aux IFRS"* , PWC Global Learning, Edition Francis Lefebvre, Paris, 2004
77.	Georgescu I.,	*Conturile anuale în societăţile comerciale,* Editura Sedcom Libris, Iaşi, 1999
78.	Georgescu I.,	*Elemente de contabilitate aplicate în societăţile comerciale şi în instituţiile publice,* Editura Sedcom Libris, Iaşi, 2004
79.	Georgescu I., Macovei I.C., Berheci M.,	*Contabilitatea firmei,* Editura Junimea, Iaşi, 2003
80.	Ghiţă M., Iaţco C., Brezuleanu C.O., Vorniceanu M.,	*Guvernanţa corporatistă şi auditul intern,* Editura TipoMoldova, Iaşi, 2009
81.	Glynn J., Murphy M., Perrin J., Abraham A.,	*Accounting for Managers,* third Edition, Thompson Learning, 2003
82.	Gregoriou G.N., Gaber M.,	*International Accounting Standards, Regulations and Financial Reporting,* Elsevier, Amsterdam, 2006
83.	Grosse R.,	*The Future of Global Financial Services – Global Dimensions in Business,* Blackwell Publishing, USA, 2004
84.	Groupe de travail de l'A.N.D.F.C.G.,	*Normes IAS/IFRS. Que fault-il faire_ Comment s'y prendre ?*, 2ème édition, Edition d'Organisation, Paris, 2005
85.	Guilhon B.,	*Les firmes globales,* Editura Economica, Paris, 1998
86.	Hallstrom Tamm C.,	*Organizing International Standardization*, Edward Elgar Publishing, Marea Britanie, 2004
87.	Harper K.,	*Structure of Accounts. A practcal Guide to Financial and Accounting Standards*, Second Edition,

Scanned with OKEN Scanner

Financial World Publishind, Londra, 2002
88. Hartwell C.H., *Business Combinations and International Accounting*, Thomson South-Western, Ohio, 2003
89. Hayes R., Dassen R., Schilder A., Wallage P., *Principles of Auditing. An Introduction to International Standards of Auditing*, Second Edition, Prentice Hall Financial Times, Anglia, 2005
90. Heem G., *Lire les états financiers en IFRS,* Èdition d'Organisation, Paris, 2004
91. Hill C., *Competing in the Global Marketplace,* Irwin Mc Graw Hill, Boston, 3rd Edition, 1999
92. Holt P., Hein C. D., *International Accounting*, 5th Edition Dame Thomson & Learning, Cincinnati, Ohio, 2001
93. Horomnea E., „*Bazele contabilității. Concepte şi aplicații*", Ediția a 2-a, Editura Sedcom Libris, Iaşi, 2004
94. Horomnea E., *Lexicon contabil-financiar,* Editura Sedcom Libris, Iaşi, 2003
95. Horomnea E., *Tratat de contabilitate,* vol.I-II, Editura Sedcom Libris, Iaşi, 2001, 2003
96. Horomnea E., Budugan D., Tabără N., Georgescu I., Beţianu L., *Bazele contabilității. Concepte. Modele. Aplicații,* Editura Sedcom Libris, Iaşi, 2008
97. Horomnea E., *Fundamentele ştiințifice ale contabilității, Doctrină, Concepte, Lexicon,* Editura TipoMoldova, Iaşi, 2008
98. Howard M.K., *Accounting and Business Valuation Methods, How to interpret IFRS account,* CIMA Publishing, Elsevier, london, 2008
99. Humphrey C., Lee B., *The Real Life Guide to Accounting Research. A Behind-the-scene View of Using Qualitative Research Methods*, Editura Elsevier, USA, 2004
100. Ingram R.W., Albright Th. L., Hill J.W., *Managerial accounting, Information for decisions,* 2nd, South-Western College Publishing, Thomson Learning, United States, 2001
101. Ionaşcu I., *Dinamica doctrinelor contabilității contemporane*, Editura Economică, Bucureşti, 2003
102. Ionaşcu I. , *Epistemologia contabilității*, Editura Economică, Bucureşti, 1997
103. Ionescu C., *Informarea financiară în contextul internaționalizării contabilității,* Editura Economică, Bucureşti, 2003
104. Iqbal M.Z., *International Accounting. A Global Perspective,*

Scanned with OKEN Scanner

International Accounting and Finance Handbook, edited by Choi, F., Wiley & Sons, New York, 7th Edition, 2004

124. Munteanu V., Munteanu M., Zuca Ş., *Control şi audit financiar contabil*, Editura Sylvi, Bucureşti, 2000

125. Musteaţă R.V., *Sisteme de măsurare a armonizării şi diversităţii contabile între necesitate şi spontaneitate,* Casa Carţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca, 2008

126. Neag R., *Reforma contabilităţii româneşti între modelele francez şi anglo-saxon,* Editura Economica, Bucureşti 2005

127. Needles B.E., Anderson H.R., Caldwell J., *Principiile de bază ale contabilităţii*, Ediţia a cincea, Editura ARC, Bucureşti, 2000

128. Nobes C., *Developments in the International Harmonization of Accounting*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham UK – Northampton USA 2004

129. Nobes C., Mueller G., Gernon H., Meek G., *Accounting – an International Perspective,* Richard D. Irwin, Inc; Chicago, 4th Edition, 1997

130. Nobes C., Parker R., *Comparative International Accounting*, 8th Edition, Financial Times – Prentice Hall, Harthow, 2004

131. O Regan, D., *International Audiing. Practical Resource Guide,* Editura Wiley & Sons Inc., New York, 2003

2. Obert R, *Practique des Normes IAS/IFRS : 40 de cas d'application,*Ed.Dunod, Paris, 2005

133. Oprean I., *Control şi audit financiar-contabil.* Editura Intelcredo, Deva, 2002

134. Oprean I., Popa I.E., Lenghel R.D., *Procedurile auditului şi ale controlului financiar,* Editura RISOPRINT, Cluj-Napoca, 2007

135. Ordelheide D. (editor), *Transnational Accounting,* 2nd edition, vol. Al III-lea, Palgrave, 2001

136. Pântea I.P., Bodea Gh., *Contabilitatea financiară românească conformă cu directivele europene*, Editura Intelcredo, Deva, 2006

137. Pântea I.P., *Managementul contabilităţii româneşti*, vol. II, Editura Intelcredo, Deva, 1998

138. Pântea I.P., Bodea Gh., *Contabilitatea financiară actualizată cu standardele europene,* Editura Intelcredo, Deva, 2006

139. Pahler A.J., *Advanced Accounting,* 8th edition, South-Western, Ohio, 2003

140. Parker R.H., *Understanding Company Financial Statements*, Fourth Edition, Editura Penguin Books, 1994

Scanned with OKEN Scanner

edition, Elsevier, Oxford, 2004

194. Wolk H., Tearney M., Dodd J., *Accounting Theory: A Conceptual and Institutional Approach*, South-Western College Publishing, 5th Edition, Ohio, 2001

195. Zimmerman J.L., *Accounting for Decision Making and Control*, Sixth Edition, McGraw-Hill International Edition, New York, 2009,

196. Zlătescu V.D., *Panorama marilor sisteme contemporane de drept*, Editura Continent XXI, 1994

197. *** *Standardele Internaţionale de Raportare Financiară (IFRSs), inclusiv Standardele Internaţionale de Contabiltate (IASs) şi interpretările lor la 1 ianuarie 2007*, Editura CECCAR, Bucureşti, 2007

198. *** *Actualizare suplimentară a Standardelor Internaţionale de Raportare Financiară (IFRSs), inclusiv Standardele Internaţionale de Contabiltate (IASs) şi interpretările lor, publicate între martie 2007 şi ianuarie 2008*, Editura CECCAR, Bucureşti, 2009

Articole, studii, cercetări

1. Albert, M., *Une nouvelle économie sociale de marche ? Quels modèles d'entreprise pour un développement durable ?*, Futuribles, n. 287, juin, 2003

2. Anthenaume, N., *Le rapport environnement/developpement durable ; pourquoi publier et que publier ?*, Revue Française de Comptabilité, n. 356, juin 2003

3. Boucher F., *Droit de l'environnement*; JUR 1023. Montreal, Codex du departement des sciences juridiques de l'UQAM, 2001

4. Capron, M., Quairel, F., *Reporting sociétal : limites et enjeux de la proposition de normalisation internationale : global reporting*, Actes du 24e Congrès de l'AFC, 2003

5. Casta J.Fr., Tabără N., *Evoluţia auditului contabil în Franţa, pe plan mondial şi perspectivele acestuia în România*, Revista Finanţe, Credit, Contabilitate, nr. 2-3/1997

6. Coca O., *Guvernanţa societară – o necesitate. Poate, oare, România să-i facă faţă?*, sursa: www.pwcglobal.com

7. Cooke B., *Rolul directorului financiar într-o întreprindere*, în

Scanned with OKEN Scanner

Surse Internet

1. http://ro.wikipedia.org
2. www. siteresources. worldbank.org
3. www.accountingmajors.com/
4. www.ac-versailles.fr
5. www.ac-versailles.fr
6. www.aicpa.org
7. www.aicpa.org
8. www.aicpa.org
9. www.amf-france.org/
10. www.asb.or.jp
11. www.asb.or.jp
12. www.audit.3x.ro
13. www.cafr.ro
14. www.ccir.ro
15. www.contab-audit.ro
16. www.contab-audit.ro
17. www.directionsmag.com
18. www.dreptonline.ro
19. www.drsc.de
20. www.drsc.de
21. www.encycogov.com,
22. www.etudes.ccip.fr
23. www.fasb.org
24. www.fee.be,
25. wwf france
26. www.frc.org.uk/
27. www.frc.org.uk/
28. www.frc.org.uk/
29. www.frc.org.uk/
30. www.frc.org.uk/abs/uitf
31. www.hm-treasury.gov.uk
32. www.iasb.org
33. www.iasknowledge.com
34. www.iasplus.com
35. www.iasplus.com
36. www.icaew.com
37. www.ifac.org

Scanned with OKEN Scanner

38. www.ifac.org
39. www.ifac.org/IAASB/
40. www.iosco.com
41. www.iso.org
42. www.jicpa.or
43. www.jicpa.or
44. www.jicpa.or
45. www.jicpa.or.jp
46. www.kpmg.com
47. www.kpmg.ro
48. www.minefi.gouv.fr
49. www.minefi.gouv.fr/
50. www.nivra.nl
51. www.oecde.org
52. www.pages.stern.nyd.edu
53. www.pwcglobal .com
54. http://www.responsabilitatesociala.ro/
55. http://www.responsabilitatesociala.ro/
56. www.rjnet.nl
57. www.siteresources. worldbank.org
58. www.standardsetter.de
59. www.un.org/esa/sustdev/natlinfo/indicators/indisd/french/instfre.htm
60. www.vernimmen.net/
61. www.webpublic.ac

Legislație

1. Directiva a 8-a a Consiliului Comunităților Europene din 10 aprilie 1984
2. Legea contabilității nr.82 / 24.12.1991 republicată în M.O. nr.454 / 18.06.2008
3. O.G.nr. 65/1994 privind organizarea activității de expertiză contabilă și a contabililor autorizați, aprobată prin Legea nr. 42/1995, modificată și completată prin O.G. nr. 89/1998, aprobată prin Legea nr. 186/1999, publicată în Monitorul Oficial nr. 592/1999
4. OMFP nr.1752 / 2005 pentru aprobarea reflementărilor contabile armonizate cu Directivele Europene, Monitorul Oficial nr.1080 – 1080 bis / 30.11.2005, modificat și actualizat prin OMEF nr.2374, publicat îm Monitorul Oficial nr.25/14.01.2008
5. OMFP 1826/22.12.2003 pentru aprobarea Precizărilor privind unele măsuri referitoare la organizarea și conducerea contabilității de gestiune, MOR nr.23/12.2004, Partea I
6. Ordinul nr.907 / 27.06.2005, Privind aprobarea categoriilor de persoane juridice

Scanned with OKEN Scanner

care aplică reglementări contabile, modificat prin Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1.121/2006 privind aplicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, respectiv reglementări contabile conforme cu directivele europene.
7. OMFP 1827/2003 privind modificarea şi completarea unor reglementări în domeniul contabilității Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 53 din 22/01/2004
8. OMFP 1121 / 04.07.2006 privind aplicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 602 din 12/07/2006

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „GH. ASACHI" IAȘI

Scanned with OKEN Scanner

ISBN 978-973-168-051-4

Scanned with OKEN Scanner